

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

استفتائات
استفتائات
استفتائات
استفتائات

آیت اللہ العظمیٰ مظاہرین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

استفتاءات آیت الله مظاهری

نویسنده:

حسین مظاهری

ناشر چاپی:

موسسه فرهنگی مطالعاتی الزهرا (سلام الله علیها)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰۳	استفتاءات آیت الله شیخ حسین مظاهری
۱۰۳	مشخصات کتاب
۱۰۳	اخلاق / تهذیب نفس
۱۰۳	ذکر بسم الرحمن الرحیم
۱۰۳	بهترین ریاضت برای پیروز شدن بر نفس
۱۰۴	راهکار عملی درمان حسادت
۱۰۴	ریشه کن کردن صفات رذیله
۱۰۴	بهترین راه تزکیه‌ی نفس
۱۰۵	معنای تقوی و حقیقت الهی
۱۰۵	برترین استاد اخلاق و عرفان
۱۰۵	سوال: به عرفان بسیار علاقه مند و می‌خواهم سیر و سلوک کنم. لطفاً یک استاد عرفان و اخلاق به بنده معرفی فرمایید.
۱۰۵	راه کشتن امیال و آرزوها در جهت تزکیه
۱۰۵	استعانت از امام حسین(ع) در راه تهذیب
۱۰۶	رابطه گریه بر امام حسین(ع) و تهذیب نفس
۱۰۶	تهذیب نفس با وجود غرائض سرکش
۱۰۶	راه تقرب به خدا
۱۰۶	دستورالعملی برای مبارزه با شیطان
۱۰۷	دستورالعمل برای انجام فرائض و مستحبات
۱۰۷	مراقبه دائمی نفس
۱۰۷	رؤوس ثمانیه علم اخلاق
۱۰۷	علامت غضب
۱۰۸	مبارزه با تندخویی

- ۱۰۸ ..... آیا سکوت برای تهذیب لازم است؟
- ۱۰۸ ..... مقابله به صفات رذیله
- ۱۰۸ ..... توصیه های اخلاقی
- ۱۰۸ ..... راهکار عملی رسیدن به یقین
- ۱۰۹ ..... راه رهایی از بند شهوت و بازگشت به سوی خدا
- ۱۰۹ ..... رهایی از قرض و بدهکاری
- ۱۰۹ ..... توصیه اخلاقی به جوانان
- ۱۱۰ ..... توصیه های اخلاقی معظّم له در آستانهی عید غدیر
- ۱۱۰ ..... راهکار ترک غیبت
- ۱۱۰ ..... سوال: راه های ترک غیبت کردن چیست؟
- ۱۱۰ ..... افضل اعمال در شب نیمه شعبان
- ۱۱۰ ..... راهکار ازدیاد محبت و ارادت به حضرت زهرا «س»
- ۱۱۱ ..... بهترین اعمال در آستانهی نوروز
- ۱۱۱ ..... راهکار توبه از گناهان گذشته و رهایی از افکار شهوت انگیز
- ۱۱۲ ..... ذکر حاجات دنیوی در دعا
- ۱۱۲ ..... شکر عملی برای روا شدن حاجت
- ۱۱۲ ..... مرتبه اول عرفان
- ۱۱۳ ..... چاره رهایی از بددلی
- ۱۱۳ ..... ترک گناهان اخلاقی
- ۱۱۳ ..... راهکار ماندگاری حالات معنوی
- ۱۱۳ ..... راهکار رسیدن به آرامش فکری و روحی
- ۱۱۴ ..... بهترین اعمال در عید سعید غدیر
- ۱۱۴ ..... راهکار دستیابی به مرگ راحت
- ۱۱۴ ..... گفتن ذکر لا اله الا الله

- ۱۱۵ ..... حق الناس
- ۱۱۵ ..... نحوه جبران رنجاندن دل دیگران
- ۱۱۵ ..... حق الناس دوران کودکی
- ۱۱۵ ..... صلہ رحم
- ۱۱۵ ..... نظر معظم له پیرامون شب یلدا
- ۱۱۵ ..... سوال: نظر حضرتعالی درباره‌ی سنت ایرانی شب یلدا چیست؟
- ۱۱۵ ..... صلہ رحم با حضور افراد بی‌حجاب
- ۱۱۵ ..... سوال: طبق سفارش بزرگان دین و سنت حسنه، صلہ رحم و به دیدار بزرگان رفتن باید باشد، اگر در یکی از دیدارها با یکی از خانواده‌های نزدیک
- ۱۱۵ ..... صلہ رحم همراه با توهین
- ۱۱۶ ..... اموات / زیارت قبور
- ۱۱۶ ..... اخذ پول در اینترنت در ازای خواندن فاتحه
- ۱۱۶ ..... بوسیدن قبر
- ۱۱۶ ..... روشن کردن شمع
- ۱۱۶ ..... قبرستان
- ۱۱۶ ..... انحراف درجه جهت قبله
- ۱۱۷ ..... مراسمات
- ۱۱۷ ..... سنگ قبر قیمتی
- ۱۱۷ ..... تاج گل
- ۱۱۷ ..... خرجهای زیاد در مراسمات
- ۱۱۷ ..... فلسفه اربعین و چرا فقط امام حسین علیه السلام
- ۱۱۸ ..... مهیاسازی قبر پیش از فوت
- ۱۱۸ ..... مقدمات دفن
- ۱۱۸ ..... پرداخت پول به پرسنل غسلخانه
- ۱۱۸ ..... تهیه کفن و قبر

- ۱۱۸ ..... تدفین بدون حنوط
- ۱۱۸ ..... دفن در زمین غصبی
- ۱۱۹ ..... زدن طبل و ... در مراسم تشییع
- ۱۱۹ ..... شرکت در تشییع فردی که خودکشی کرده
- ۱۱۹ ..... جابجایی میت
- ۱۱۹ ..... جابجایی جنازه پس از دفن
- ۱۱۹ ..... مقدمات خاک کردن عضو قطع شده
- ۱۲۰ ..... برطرف کردن نجاست از میت
- ۱۲۰ ..... غسل مادر و بچه فوت شده
- ۱۲۰ ..... غسل میت بدون صورت و سر
- ۱۲۰ ..... رعایت نشدن ترتیب غسل بر میت دفن شده
- ۱۲۱ ..... کافی نبودن آب برای چند آب
- ۱۲۱ ..... خارج کردن دندان طلا از دهان میت
- ۱۲۱ ..... غسل اشزار کشته شده
- ۱۲۱ ..... غسل میت با دستگاه
- ۱۲۱ ..... دفن بچه ای که صورتش به پشت است
- ۱۲۲ ..... از بین بردن بدن میت
- ۱۲۲ ..... اموات زیر آوار مانده
- ۱۲۳ ..... نبش قبر
- ۱۲۳ ..... نبش قبر غیرمسلمان
- ۱۲۳ ..... نبش قبر مجهول الهویه
- ۱۲۳ ..... نبش قبر بخاطر حنوط
- ۱۲۴ ..... موارد نبش قبر
- ۱۲۴ ..... انتقال جسد میتی که وصیت به دفن در عتبات دارد

- ۱۲۴ ..... نبش بخاط انتقال به مشاهد مشرفه
- ۱۲۴ ..... نبش بخاطر خارج کردن میله طلا از بدن میت
- ۱۲۵ ..... شهید
- ۱۲۵ ..... نظرمعظم له درباری خاکسپاری شهدا در دانشگاه ها
- ۱۲۵ ..... مقام عنداللهی
- ۱۲۶ ..... بهداشت، سلامت و پزشکی / پزشکی نوین
- ۱۲۶ ..... بارداری زن با سلول بارور شده از اسپرم شوهر متوفی
- ۱۲۶ ..... کشتن بیمار در بیهوشی مطلق
- ۱۲۶ ..... بارداری با تزریق اسپرم
- ۱۲۷ ..... اتانازی یا قتل از روی ترحم
- ۱۲۷ ..... تلقیح مصنوعی
- ۱۲۸ ..... شبیه سازی انسان
- ۱۲۸ ..... اجاره رحم
- ۱۲۸ ..... جراحی برای جلوگیری از بارداری
- ۱۲۸ ..... پیوند اعضا
- ۱۲۸ ..... اهدای عضو بیماران مرگ مغزی
- ۱۲۸ ..... استفاده از اعضای بدن بیمار مرگ مغزی
- ۱۲۹ ..... استفاده از اعضای بدنی که مرگش قریب الوقوع است
- ۱۲۹ ..... پیوند عضو از حیوان
- ۱۲۹ ..... خرید و فروش اعضا
- ۱۲۹ ..... خرید و فروش
- ۱۲۹ ..... مسائل متفرقه پزشکی
- ۱۲۹ ..... انرژی درمانی
- ۱۳۰ ..... وازکتومی

- نگهداری پسر در بخش زنان بیمارستان ۱۳۰
- جراحی پلاستیک ۱۳۰
- تجویز داروی زیاد توسط پزشک ۱۳۰
- تجویز تریاک برای بیمار ۱۳۱
- اثبات ولدالزنا از راه پزشکی قانونی ۱۳۱
- مسائل مربوط به جلوگیری به روش IUD ۱۳۱
- شرایط غسل جنین فوت شده ۱۳۳
- احکام پس از کورتاژ ۱۳۳
- نماز بیماران مغزی و قلبی در حالات بی حسی ۱۳۴
- نماز بیماری که سوند دارد ۱۳۴
- حکم ناقل ایدز ۱۳۴
- بانوان / بارداری و شیردهی ۱۳۵
- وظیفه پزشک در صورت تشخیص ناقص العضو شدن بچه ۱۳۵
- زمان واجب شیر دادن ۱۳۵
- سوال: مدت واجب شیر دادن بچه چه مدتی است؟ ۱۳۵
- شیر دادن در حال جنابت مادر ۱۳۵
- سوال: حکم شیر دادن به فرزند در زمانی که مادر جنب شده است چیست؟ ۱۳۵
- درخواست پول برای شیر دادن ۱۳۵
- سوال: آیا زن می تواند در قبال شیردادن به فرزند از شوهر درخواست پول کند؟ ۱۳۵
- محرمیت رضاعی با فرزندان خاله ۱۳۵
- جلوگیری زن از باردار شدن ۱۳۶
- امتناع از شیردادن به دلیل عدم پرداخت پول ۱۳۶
- سوال: آیا زن می تواند اگر شوهر مبلغ درخواستی که بابت شیردادن از او طلب می کند به او نداد، به فرزند شیر ندهد؟ ۱۳۶
- جلوگیری دائم از حاملگی به خاطر ترس از بارداری ۱۳۶

- اجازه زن در بستن لوله شوهر ۱۳۶
- سوال: آیا بستن لوله های مرد منوط به اجازه زن است ؟ ۱۳۶
- جلوگیری از بارداری بدون اطلاع شوهر ۱۳۶
- سوال: آیا جایز است زن بدون اجازه شوهرش از بارداری جلوگیری کند؟ ۱۳۶
- شیر دادن در زمان عادت مادر ۱۳۶
- سوال: شیر دادن در زمان عادت زنان چه حکمی دارد؟ ۱۳۶
- توصیه معظّم له به زنان در موقع شیر دادن به فرزندانشان ۱۳۷
- امتناع فرزند از شیر خوردن پس از یک سال ۱۳۷
- سوال: اگر فرزند بعد از یک سالگی علاقه ای به شیر مادر نداشته باشد، آیا مادر باید اجباراً به او شیر دهد یا می تواند او را از شیر بگیرد؟ --- ۱۳۷
- شیر ندادن به فرزند با تشخیص پزشک ۱۳۷
- امتناع مادر از شیر دادن به بچه بدون دلیل شرعی و منطقی ۱۳۷
- سوال: آیا امتناع مادر از شیر دادن به بچه بدون دلیل شرعی و منطقی مجاز است؟ ۱۳۷
- شیر ندادن به فرزند به علت شاغل بودن مادر ۱۳۷
- جلوگیری از زیاد شیر خوردن فرزند ۱۳۸
- تعارض بین شیر دادن و خواندن نماز اول وقت ۱۳۸
- محرمیت نوه مادر رضاعی ۱۳۸
- سوال: آیا نوه های مادر رضاعی بر شیرخوار، محرم می باشند؟ ۱۳۸
- شیر دادن به فرزند بیش از دو سال ۱۳۸
- سوال: آیا شیر دادن به فرزند بیش از دو سال از نظر شرعی اشکال دارد ؟ ۱۳۸
- دوران عادت ۱۳۸
- قضای نمازهای واجب در دوران عادت ۱۳۸
- ورود اضطراری حائض به مسجد ۱۳۹
- جماع در زمان شک حیض ۱۳۹
- خونهای مشکوک ۱۳۹

- عده ۱۳۹
- ایجاد رابطه در زمان عده طلاق رجعی ۱۳۹
- حکم زنا در عده عقد موقت ۱۳۹
- سوال: زنا در عده عقد موقت چه حکمی دارد؟ آیا موجب حرمت ابدی می شود؟ ۱۳۹
- ازدواج در زمان عده عقد موقت ۱۴۰
- تجدید عقد موقت پس از اتمام عده ۱۴۰
- عده زن مسیحی ۱۴۰
- سوال: آیا عده بر زن مسیحی لازم است؟ ۱۴۰
- اصلاح صورت در زمان عده وفات ۱۴۰
- وفات زوج در زمان عده طلاق ۱۴۰
- ازدواج در زمان عده وفات، در اثر جهل به مسئله ۱۴۱
- عدم امکان فسخ عقد موقت توسط زن ۱۴۱
- عده زنان فاحشه ۱۴۱
- سوال: آیا به زنان بدکاره و فاحشه عده تعلق می گیرد؟ ۱۴۱
- عده زنان اهل کتاب ۱۴۱
- لزوم مراقبت مرد در خصوص ازدواج زن در زمان عده ۱۴۱
- عده زن با علم به عدم نزدیکی ۱۴۲
- سوال: آیا بدون نزدیکی کردن باز هم باید زن عده نگه دارد؟ ۱۴۲
- عده زنی که لوله رحم را بسته است ۱۴۲
- عده زنا ۱۴۲
- حکم ازدواج در عده وفات ۱۴۲
- سوال: در عده وفات زنی ازدواج می کند. آیا این ازدواج صحیح بوده است؟ ۱۴۲
- عده طلاق در صورت متارکه قبلی ۱۴۲
- عده طلاق و وفات زنانی که رحم آنها را برداشته اند ۱۴۳

- سوال: عده طلاق و وفات زنانی که رحم آنها را برداشته اند چقدر است؟ ۱۴۳
- عده طلاق، در صورت ورود نطفه به رحم، بدون دخول ۱۴۳
- عده طلاق زنی که از زنا حامله شده ۱۴۳
- مسائل متفرقه بانوان ۱۴۳
- حضور زن در جامعه ۱۴۳
- حکم حضور بانوان در نماز جماعت و عیدین ۱۴۴
- ترشحات خارج شده بر اثر استمناء ۱۴۴
- حکم پوشیدن لباس مردانه توسط بانوان ۱۴۴
- رطوبتهای خارجه از زن ۱۴۴
- حجاب و عفاف / پوشش و حجاب ۱۴۵
- محبت به همسر برادر ۱۴۵
- پوشیدن لباسهای رنگارنگ برای زنان ۱۴۵
- سوال: با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی ایران و تاثیر روحی متفاوت رنگ ها ، آیا زنان ایرانی همانند زنان دیگر کشورهای اسلامی می توانند ب
- احترام به بدحجابان ۱۴۵
- معاشرت ۱۴۶
- رفت و آمد با افراد اهل دنیا ۱۴۶
- ارتباط دختر و پسر دانشجو تحت عنوان درس ۱۴۶
- شیوه دوران نامزدی ۱۴۶
- ترک معاشرت بعلت دوری از گناه ۱۴۶
- صحبت دختر و پسر ۱۴۷
- دوست یابی دختر و پسر ۱۴۷
- اختلاط دختر و پسر در اجتماعات عمومی ۱۴۷
- اختلاط جنسیتی در دوران آموزش در مدارس ابتدائی ۱۴۸
- چت اینترنتی ۱۴۸

- نگاه کردن ۱۴۸
- نگاه به صورت همجنس ۱۴۸
- راهکار کنترل نگاه به نامحرم ۱۴۸
- نگاه کردن دانشجویان زن به استاد مرد و بالعکس ۱۴۸
- نگاه به عکسهای عریان موجود در کتب پزشکی ۱۴۹
- نگاه به زنانی که تاتو کرده اند ۱۴۹
- نگاه به محل روئیدن موهای زاید ۱۴۹
- نگاه کردن به زنان نامحرم ۱۴۹
- نگاه به زنان چادر نشین ۱۴۹
- نگاه کردن به تصاویر مستهجن ۱۵۰
- سوال: نگاه کردن به تصاویر مستهجن در صورتی که هیچ اثر سوئی روی فرد نداشته باشد چه حکمی دارد؟ ۱۵۰
- نگاه کردن به مادر زن ۱۵۰
- دیدن مو یا پای کسانی که مقید به حجاب نیستند ۱۵۰
- سوال: دیدن مو یا دست یا پای برهنه زنانی که مقید به پوشش آن نیستند چه حکمی دارد؟ ۱۵۰
- نگاه به دست مردان ۱۵۰
- نگاه کردن به قصد ازدواج ۱۵۰
- حدّ نگاه به بدن محارم ۱۵۰
- سوال: نگاه به بدن محارم تا چه حد امکان دارد؟ ۱۵۰
- نگاه کردن زنان به بدن ورزشکاران ۱۵۱
- نگاه زن به بدن مرد نامحرم ۱۵۱
- سوال: چه مقدار از بدن مرد را زن نامحرم می تواند ببیند؟ ۱۵۱
- نگاه به فیلم مستهجن و اطمینان به عدم آلودگی به گناه ۱۵۱
- سیاسی اجتماعی / انتخابات ۱۵۱
- عدم کفایت رأی سفید ۱۵۱

۱۵۲	حرمت تخلف و تقلب در انتخابات
۱۵۲	عدم حمایت خاص معظم له از نامزدهای انتخابات
۱۵۲	دخالت حوزه های علمیه در انتخابات
۱۵۳	عدم تعیین مصداق انتخاب اصلح توسط مراجع
۱۵۳	لزوم پرهیز از هرگونه حرکت تخریبی در تبلیغات
۱۵۴	مناظرات انتخاباتی
۱۵۴	زیر پا گذاشتن اخلاق و تقوای سیاسی در انتخابات
۱۵۵	سیاسی
۱۵۵	اعتصابات و راهپیمائیه‌ها اعتراض آمیز
۱۵۵	گروگان گیری جهت قطع دست اشغالگران بلاد اسلامی
۱۵۵	ارتباط سیاسی با دیانت
۱۵۶	شکار / صید، ذبح و شکار
۱۵۶	شکار تفریحی
۱۵۶	زن قصاب
۱۵۶	قصاب لال
۱۵۶	گوشت خرگوش و شترمرغ
۱۵۶	ذبح مرغ با دستگاه
۱۵۷	گفتن بسم الله برای ذبح کشتارگاهی
۱۵۷	ماهیه‌های وارداتی از کشورهای غیراسلامی
۱۵۷	کشتن حیوانات و حشرات
۱۵۷	کشتن حیوانات غیرمودی
۱۵۷	کشتن زنبورعسل
۱۵۷	کشتن گربه
۱۵۸	مسائل قضائی / امنیت اجتماعی

۱۵۸	امنیت اجتماعی و نقش پلیس
۱۵۹	حد
۱۵۹	حدود اسلامی و چند سؤال اساسی
۱۵۹	سقط جنین
۱۵۹	ملاک سقط از چه زمانی است
۱۵۹	توضیح دمیده شدن روح بر نطفه
۱۶۰	دیه سقط جنین
۱۶۰	سقط جنین دچار اختلالات جسمی
۱۶۱	سقط جنین دارای ناهنجاری
۱۶۲	سقط جنین خارج از رحم
۱۶۲	قضا و شهادت
۱۶۲	علم به عدم حق بودن ادعای موکل
۱۶۲	اصل ۱۶۷
۱۶۳	شبهه در اصل ۲۳۶ قانون مجازات اسلامی
۱۶۴	قطع انگشتان دست میت جهت شناسائی میت مجهول الهویه
۱۶۴	حکم انتقال عمدی ایدز به دیگران
۱۶۴	اجرای مراسم قسامه
۱۶۴	موارد پرداخت دیه از بیت المال
۱۶۵	اعتبار مشاهده در شهادت زنا
۱۶۵	در باره اجرای علنی حدود
۱۶۶	شرط اتهام به محاربه و افساد
۱۶۶	تخفیف در برخورد با اطفال از جانب قاضی
۱۶۶	اجرای حد در سرقت‌های متعدد
۱۶۷	وجود دادسرا

- ۱۶۷ ..... حکم ارتباط نامشروع زن با مردی غیر شوهر در حد رفت و آمد
- ۱۶۸ ..... دلایل کشف جرم
- ۱۶۸ ..... استفاده از روشهای علمی در اثبات جرم
- ۱۶۸ ..... هدیه عضو از طرف مجرم محکوم به اعدام
- ۱۶۸ ..... عفو زناکار از جانب امام یا قاضی جامع الشرایط
- ۱۶۹ ..... حجیت اثبات جرم از ادله انگشت نگاری
- ۱۷۰ ..... حد سرقت
- ۱۷۰ ..... مسائل متفرقه قضاوت
- ۱۷۰ ..... دیوانه شدن مجرم قبل از صدور حکم
- ۱۷۰ ..... دیوانه شدن مجرم قبل از اجرای حکم
- ۱۷۰ ..... تعزیر
- ۱۷۰ ..... کشیدن چادر از سر زن مسلمان
- ۱۷۱ ..... دیه
- ۱۷۱ ..... ملاک عیار طلا در دیه
- ۱۷۱ ..... دیه زن
- ۱۷۱ ..... قصاص
- ۱۷۱ ..... قصاص پدر در صورت کشتن فرزند
- ۱۷۱ ..... قصاص قتل زانیه
- ۱۷۲ ..... اعتبار عفو مجنی علیه قبل از مرگ
- ۱۷۲ ..... به هوش آمدن معدوم در سردخانه
- ۱۷۲ ..... قصاص ناپدیری برای کشتن فرزندخوانده
- ۱۷۲ ..... سوال: آیا فرقی در عدم قصاص پدر در کشتن فرزندش، در پدر یا ناپدیری وجود دارد؟
- ۱۷۲ ..... شهادت دروغ و کشتن آدم بی گناه
- ۱۷۲ ..... حق قصاص در طبقه دوم و سوم ارث

- سوال: آیا طبقه دوّم و سوّم ارث، حقّ قصاص دارند؟ ۱۷۲
- قصاص پزشک سقط جنین ۱۷۲
- سوال: اگر پزشکی به درخواست زنی، جنین او را سقط کند، آیا باید قصاص شود؟ ۱۷۲
- قصاص دو نفر متهم به یک قتل ۱۷۳
- قصاص پزشک عمل زیبایی ۱۷۳
- عفو برخی از اولیای دم در قصاص ۱۷۳
- قصاص قتل بر اثر غلط خوردن در خواب ۱۷۳
- عدم قصاص پدر در کشتن فرزند نامشروع ۱۷۳
- سوال: اگر پدر، فرزند نامشروع خود را به قتل برساند، آیا قصاص می شود؟ ۱۷۳
- قصاص قتل فرزند نامشروع همسر ۱۷۴
- پذیرش قسامه در حضور دو قاضی ۱۷۴
- سوال: آیا قسامه را می توان به علت کثرت آن در حضور دو قاضی گفت؟ ۱۷۴
- استفاده از اعضای بدن معدوم برای پیوند ۱۷۴
- عدم ارث بردن پدر بعد از کشتن فرزند ۱۷۴
- سوال: آیا پدر بعد از کشتن فرزندش از او ارث می برد؟ ۱۷۴
- اشتباه قاضی در حکم قصاص ۱۷۴
- ازدواج و مسائل خانوادگی / ازدواج ۱۷۴
- راهکار رهایی از عشق مجازی ۱۷۴
- ازدواج با مردی که در دوران جوانی گناه می کرده ۱۷۵
- راهکار یافتن همسر نجیب و پاکدامن ۱۷۵
- نحوه رفتار در دوران نامزدی ۱۷۵
- علت جواز ازدواج موقت ۱۷۵
- تعدد زوجات بصورت ازدواج موقت ۱۷۶
- ازدواج موقت بدون اذن پدر ۱۷۶

- ۱۷۶ ..... رابطه مشروع دختر و پسر
- ۱۷۶ ..... مبارزه با گناه فکری بخاطر عدم توانائی برای ازدواج
- ۱۷۷ ..... معیار ازدواج و شناخت خواستگار
- ۱۷۷ ..... خواندن عقد دائم در حین عقد موقت
- ۱۷۷ ..... ادعای فسخ و شرایط اتفاق تدلیس
- ۱۷۷ ..... ازدواج مجدد مرد چند ساعت پس از طلاق همسر اول
- سوال: مردی همسرش را قبل از دخول طلاق داده و قبل از اتمام عده طلاق، یعنی چند ساعت پس از طلاق، با خواهر آن زن ازدواج کرده است، آیا جاری شدن صیغه عقد در ایام محرم و صفر
- ۱۷۸ ..... شرایط وجوب ازدواج
- ۱۷۸ ..... گفتن همه پیشینه به دختر مورد خواستگاری
- سوال: در خصوص امر ازدواج، بنده قبلاً کارهای ناشایسته بسیاری انجام داده‌ام (از قبیل شیطونی‌هایی که در کوچه و خیابان و مسیر مدرسه و ولگردی)
- ۱۷۸ ..... ازدواج نکردن دختر جوان
- ۱۷۹ ..... تعدد زوجات
- ۱۷۹ ..... لباس و آرایش و گردش در شهر در شب عروسی
- ۱۷۹ ..... استخاره خوب و بد از جانب خانواده های پسر و دختر
- ۱۷۹ ..... روابط زناشویی
- ۱۷۹ ..... نحوی برخورد با شوهر بد رفتار
- ۱۸۰ ..... استفاده از اوول زن صیغه ای
- ۱۸۰ ..... نگاه کردن متأهل به تصاویر مستهجن
- ۱۸۰ ..... حکم طلاق و خود ارضائی در صورت ارضا نشدن از طرف همسر
- ۱۸۱ ..... صیغه موقت
- ۱۸۱ ..... عقد موقت با خواهر زن با داشتن همسر اول
- سوال: آیا صیغه موقت خواهر زن که طلاق گرفته است و به دلیل اوضاع روحی باید ازدواج کند، آیا جایز است؟ اگر به دلیل این که زن انسان بچه داری
- ۱۸۱ ..... جاری کردن عقد موقت بجای دائم توسط وکیل

- ۱۸۱ ..... مهریه
- ۱۸۱ ..... رجوع از بخشش مهریه
- ۱۸۱ ..... محاسبه مهریه به نرخ روز
- ۱۸۲ ..... قبول مهریه توسط پدر شوهر و فوت او
- سوال: اگر پدر شوهر مهریه عروس را قبول کند، آیا بر او واجب می شود یا بر عهده شوهر است. و اگر بمیرد مهریه ساقط می شود یا از مال او باید پرداخت مهریه به پول روز
- ۱۸۲ ..... نفقه
- ۱۸۲ ..... نفقه و نیازهای ضروری زن
- ۱۸۲ ..... حقوق اولاد
- ۱۸۲ ..... چگونگی رفتار با دختر بد دهن
- ۱۸۳ ..... چه کنیم فرزندی صالح داشته باشیم
- ۱۸۳ ..... نهی پدر از عمل مستحب
- ۱۸۳ ..... عاق والدین
- سوال: عاق والدین به چه معناست؟ در چه شرایطی تحقق می یابد؟
- ۱۸۳ ..... منع کردن پد و مادر از شرکت در مراسم اهل بیت «علیهم السلام»
- ۱۸۴ ..... گرفتن دست مزد فرزندان برای کار کردن در خانه
- ۱۸۴ ..... نذر متفاوت پدر و مادر برای انتخاب اسم فرزند
- ۱۸۴ ..... کار داشتن والدین هنگام اقامه نماز
- ۱۸۴ ..... جلوگیری والدین از خلاف، با خشونت
- ۱۸۴ ..... مسئولیت فرزند در قبال غذای حرام پدر
- سوال: آیا فرزند در برابر غذای حرامی که پدر به خانه می آورد، مسؤولیت دارد؟
- ۱۸۴ ..... روزه مستحب بدون اجازه والدین
- ۱۸۵ ..... اجازه رفتن به مکان های تفریحی برای فرزند مجرد
- ۱۸۵ ..... اجازه والدین در اهدای خون

- ۱۸۵ ..... قطع رابطه با مادر جهت رفع افعال و رفتار آزار دهنده مادر
- ۱۸۵ ..... بخشیدن تمام اموال به یکی فرزندان
- ۱۸۵ ..... وظیفه فرزند در قبال غیبت کردن والدین
- ۱۸۶ ..... سوال: هنگامی که پدر و مادر غیبت شخصی را می نمایند، وظیفه فرزند در برخورد با والدین چیست؟
- ۱۸۶ ..... اذن پدر برای بیرون رفتن اولاد
- ۱۸۶ ..... جایز بودن مخالفت با والدین
- ۱۸۶ ..... سوال: در چه صورتی مخالفت با پدر و مادر جایز است؟
- ۱۸۶ ..... میزان تبعیت از والدین
- ۱۸۶ ..... اجازه پدر برای بیرون رفتن دختر از خانه
- ۱۸۶ ..... شرایط عقد و طلاق
- ۱۸۶ ..... صحت طلاق اجباری
- ۱۸۷ ..... ازدواج دختر بدون اذن پدر
- ۱۸۷ ..... ازدواج دختر با نظر مادر و بدون رضایت پدر
- ۱۸۷ ..... سوال: عقد دختری که با نظر مادر و بدون رضایت پدر واقع شده، چه حکمی دارد؟
- ۱۸۷ ..... محرمیت دایم محارم سببی
- ۱۸۷ ..... سوال: محارم سببی مانند مادر زن و ربیبه بعد از قطع سبب باز هم محرمند؟
- ۱۸۷ ..... نامحرم بودن دختر زن بر شوهر قبلی
- ۱۸۷ ..... سوال: اگر مردی زن خود را طلاق دهد و زن با مرد دیگری ازدواج کند و از او دختری پیدا کند، آیا این دختر بر مرد اول محرم است؟
- ۱۸۷ ..... جهل به مساله ازدواج هم زمان دو خواهر
- سوال: فردی با جهل به مساله حرام بودن ازدواج همزمان با دو خواهر، با خواهر زن خود صیغه خوانده است ولی الان با علم به مساله، زن دوم را ر
- ۱۸۸ ..... ازدواج دختر با برادر زن پدر
- ۱۸۸ ..... سوال: مردی دو زن دارد، دختر زن اول خود را که دختر خودش نیز هست به عقد برادر زن دوم خود در می آورد، آیا صحیح است؟
- ۱۸۸ ..... ازدواج با دختری که با برادر او لواط شده
- سوال: شخصی با پسر بچه ای لواط کرده و بعداً با خواهر او ازدواج کرده است. بعد فهمیده بر او حرام بوده است ولی نمی داند لواط، قبل از بلوغ پد

- ازدواج موقت شوهر در دوران حاملگی شوهر ۱۸۸
- نامحرم بودن داماد یک زن به زدن دیگر مرد ۱۸۸
- سوال: مردی که دارای دو زن باشد، آیا داماد یکی از این زن‌ها به زن دیگر آن مرد محرم است؟ ۱۸۸
- نامحرم بودن پسر زن به همسر دیگر شوهر فعلی ۱۸۸
- سوال: اگر زنی به ازدواج مردی درآید و از شوهر سابق خود پسری داشته باشد، آیا این پسر به زن دیگر آن مرد محرم است؟ ۱۸۸
- ازدواج با خواهر لواط شونده با علم به حرمت آن ۱۸۹
- سوال: مردی با علم به این که با پسری لواط کرده است، با خواهر او ازدواج می کند، حکم این ازدواج چیست؟ و اکنون چه وظیفه ای دارد؟ ۱۸۹
- ازدواج با همسرمتوفی در زمان عده ۱۸۹
- سوال: مردی زنی را به عقد موقت خود درمی آورد. بعد از یک سال متوجه می شوند که زن در هنگام عقد در عده وفات شوهر خود بوده است. فعلاً حرمت ابدی یا زن شوهر دار ۱۸۹
- سوال: آیا زنا با زن شوهردار، موجب حرمت ابدی می شود یا نه؟ ۱۸۹
- عدم رضایت مادر در ازدواج ۱۸۹
- سوال: آیا اگر مادر راضی به ازدواج نباشد می توان ازدواج کرد؟ و اگر راضی به ازدواج نشد چه باید کرد؟ ۱۸۹
- ازدواج فرزندان زن و مرد با همدیگر ۱۸۹
- سوال: مردی با زنی ازدواج کرده است، آیا پسر و دختر این زن و مرد که از همسران قبلی هستند، می توانند با هم ازدواج کنند؟ آیا صحت این ازدواج لواط در طفولیت و ازدواج با خواهر ۱۸۹
- سوال: اینجانب دارای همسر و چهار فرزند می باشم و متدین نیز هستم، ولی با برادر همسرم، در زمان طفولیت او، متأسفانه لواط کرده ام، در موقع ازدواج پدر و پسر با دو خواهر ۱۹۰
- سوال: آیا پدر و پسری توانند با دو خواهر ازدواج کنند، پسر یک خواهر را و پدر خواهر دیگر را بگیرد؟ ۱۹۰
- بطلان عقد بدون طلاق قبلی ۱۹۰
- محرمیت دختر خواهر رضاعی ۱۹۰
- سوال: آیا دختر خواهر رضاعی بر انسان محرم است، حکم ازدواج با او چیست؟ ۱۹۰
- اصطلاحات فقهی / سئوالات فقهی ۱۹۰
- قیاس در فقه ۱۹۰

- ۱۹۰ ..... فرق دو اصطلاح
- ۱۹۱ ..... فرق دو اصطلاح
- ۱۹۱ ..... سوال: فرق بین «جایز نیست» و «حرام است» چیست؟
- ۱۹۱ ..... معرفی منبع
- ۱۹۱ ..... تعریف عرف
- ۱۹۱ ..... سوال: از لحاظ شرعی «عرف» چه تعریفی دارد؟ جایگاهش در منابع حقوقی شرعی به چه مقدار است؟
- ۱۹۱ ..... نوع احتیاط در این مسأله
- ۱۹۱ ..... معنای دو اصطلاح فقهی
- ۱۹۲ ..... اجتهاد کامل و ناقص
- ۱۹۲ ..... سوال: اجتهاد کامل و ناقص را توضیح دهید.
- ۱۹۲ ..... واجب عینی و تعیینی
- ۱۹۲ ..... سوال: در تعریف واجب عینی و تعیینی چه تفاوتی هست؟
- ۱۹۲ ..... تفاوت علم رجال و درایه
- ۱۹۲ ..... سوال: علم رجال و درایه چه تفاوتی دارد؟
- ۱۹۲ ..... حق الله و حق الناس و بیت المال
- ۱۹۳ ..... اعتقادات / ادعیه و زیارات
- ۱۹۳ ..... نحوه خواندن دعای ماه رجب
- ۱۹۳ ..... پاسخ به یک شبهه پیرامون عزاداری
- سوال: آیا قیام امام حسین «علیه السلام» منجر به پیروزی شد یا شکست؟ اگر قیام ایشان پیروز شد، چرا باید در محرم و صفر عزاداری و شیون کند
- ۱۹۳ ..... بهترین شیوهی عزاداری
- ۱۹۴ ..... فلسفه عزاداری
- ۱۹۴ ..... نحوه عزاداری
- ۱۹۴ ..... دعا به مسلمین یا همه انسانها
- ۱۹۵ ..... دعانویسی

- ۱۹۵ ..... دعانویسی برای درمان درد
- ۱۹۵ ..... دعانویسی برای درمان درد
- ۱۹۵ ..... زیارت عاشورا
- ۱۹۶ ..... منظور مصیبت در زیارت عاشورا
- ۱۹۶ ..... منظور از شکر بر مصیبت امام حسین در زیارت عاشورا
- ۱۹۶ ..... میبت بزرگ خدا در زیارت عاشورا
- ۱۹۶ ..... وجوب گفتن اذکار صدگانه در زیارت عاشورا
- ۱۹۷ ..... توضیحی در باب زیارت جامعه
- ۱۹۷ ..... پاسخ به یک شبهه پیرامون عزاداری
- ۱۹۷ ..... روایات
- ۱۹۷ ..... روایات غصب کردن در رساله ها
- ۱۹۸ ..... فرحت و ناراحتی پس از عمل نیک و زشت
- ۱۹۸ ..... جعل روایات
- ۱۹۸ ..... عرفان
- ۱۹۸ ..... درخواست ذکر برای حل مشکلات زندگی
- ۱۹۹ ..... نظر معظم له راجع به «ابن عربی»
- ۱۹۹ ..... توفیق انجام واجبات و ترک محرمات
- ۱۹۹ ..... شهود یا توهمات شیطانی؟!
- ۲۰۰ ..... عقاید
- ۲۰۰ ..... حکم تفکر درباره‌ی خصوصیات خداوند
- ۲۰۰ ..... ملاک سعادت و شقاوت زن و مرد
- ۲۰۰ ..... نفی خواطر
- ۲۰۰ ..... ماهیت عالم قبر و عالم برزخ
- ۲۰۱ ..... ارتقاء درجه در اثر ابتلا به بیماری

- ۲۰۱ ..... روح مرده در جسم سالم
- ۲۰۱ ..... ماهیت برزخ و رجعت و تناسخ
- ۲۰۲ ..... راه رسیدن به خداوند
- ۲۰۲ ..... قاعده اهم و مهم در برخورد با گناهان
- ۲۰۳ ..... عدل الهی در تقسیم فرصت‌های زندگی
- ۲۰۳ ..... حد واجب احترام به قرآن
- ۲۰۳ ..... آیا بهشت خاص شیعیان است؟
- ۲۰۴ ..... ناراحتی از گناهان و ناامید شدن از بخشش خدا
- ۲۰۴ ..... روح حیوانات
- ۲۰۴ ..... ظرفیت روح و گناه
- ۲۰۴ ..... وسعت روح
- ۲۰۵ ..... احضار روح
- ۲۰۵ ..... آیا عقل زنان ناقص است؟
- ۲۰۵ ..... دخیل بستن
- ۲۰۵ ..... معاد
- ۲۰۵ ..... راهکار رهایی از ترس و دلهره در رابطه با مرگ و قیامت
- ۲۰۶ ..... چرایی یاد معاد
- ۲۰۶ ..... برزخ برای توبه کننده چگونه است؟
- ۲۰۷ ..... ماهیت عالم برزخ
- ۲۰۷ ..... علت ترس از مرگ
- ۲۰۷ ..... اهل بیت
- ۲۰۷ ..... نظر معظم‌له پیرامون جلسات نهم ربیع‌الاول
- ۲۰۷ ..... چه کنیم جزو ۳۱۳ نفر یار امام مهدی «عج» باشیم؟
- ۲۰۸ ..... اهل بیت «ع» اعمال بندگان را می بینند

- ۲۰۸ ..... افضل بودن نور واحد ۱۴ معصوم
- ۲۰۸ ..... نقش پیامبر «صلی الله علیه و آله و سلم» در تشیع
- ۲۰۸ ..... نقش امام صادق «علیه السلام» در ترویج تشیع
- ۲۰۸ ..... سوال: حضرت امام صادق «علیه السلام» را مؤسس مذهب جعفری می‌نامیند چرا ایشان را به این نام می‌نامند؟
- ۲۰۹ ..... ویژگی‌های شیعه
- ۲۰۹ ..... سوال: شیعه به چه کسی گویند؟ و اساساً شیعه واقعی چه کسی است؟
- ۲۰۹ ..... نحوه برگزاری مراسم میلاد پیامبر «صلی الله علیه و آله و سلم»
- ۲۰۹ ..... سوال: در ایام و روزهای منتهی به ولادت پیامبر گرامی هستیم لطفاً بفرمائید برگزاری این مراسم چگونه باید باشد؟
- ۲۰۹ ..... مشاهده امام زمان در زمان غیبت
- ۲۰۹ ..... علت محرومیت عصر حاضر از وجود پیامبر و امام
- ۲۱۰ ..... از بین بردن فکر کم شدن محبت نسبت به اهل بیت
- ۲۱۰ ..... سحر و جادو
- ۲۱۰ ..... برای بازکردن بخت بسته چه باید کرد؟
- ۲۱۰ ..... راهکار رفع تأثیر سحر
- ۲۱۱ ..... رهایی از سحر احتمالی
- ۲۱۱ ..... باطل کردن سحر
- ۲۱۱ ..... رهایی از تأثیر نفرین دیگران
- ۲۱۲ ..... جلوگیری از چشم زخم
- ۲۱۲ ..... سحر و خواب مغناطیس
- ۲۱۲ ..... باز شدن بخت دختر
- ۲۱۲ ..... باطل کردن جادو
- ۲۱۳ ..... هیپنوتیزم
- ۲۱۳ ..... حکم هیپنوتیزم
- ۲۱۳ ..... اعتکاف / اجازه شوهر یا پدر و مادر

- اجازه زنان برای اعتکاف ۲۱۳
- سوال: آیا زنان برای اعتکاف لازم است که حتماً از شوهر یا پدر خود (ولی) اجازه بگیرند؟ ۲۱۳
- اجازه زن از شوهر برای اعتکاف ۲۱۳
- سوال: آیا دلیل اجازه شوهر برای اعتکاف، انجام وظایف زن است یا اگر زنی وظایفش را انجام داده باشد و اعتکاف او از هیچ نظر لطمه‌ای به حقوق
اجازه زن از شوهر ۲۱۴
- سوال: اگر مردی به همسرش اجازه اعتکاف بدهد، ولی در روز سوم پشیمان شود، تکلیف زن چیست؟ اگر كفاره واجب شود، بر عهده کیست؟ ۱۴
اجازه فرزند برای اعتکاف ۲۱۴
- سوال: اجازه فرزند از پدر خود جهت اعتکاف لازم است یا خیر؟ ۲۱۴
- اجازه از پدر و مادر ۲۱۴
- اعتکاف مسافر ۲۱۴
- کیفیت اعتکاف مسافر ۲۱۴
- اعتکاف مسافر ۲۱۴
- سوال: آیا اعتکاف در سفر (مثل کسی که به مشهد می‌رود) در حالی که نماز شکسته است، صحیح می‌باشد؟ ۲۱۴
- اعتکاف مسافر ۲۱۵
- سوال: قصد کرده‌ام «ایام البیض» را در مشهد معتکف شوم. با توجه به اینکه روزه مسافر صحیح نیست، برای انجام اعتکاف چه کنم؟ ۲۱۵
- روزه در اعتکاف ۲۱۵
- ابطال روزه در اعتکاف ۲۱۵
- روزه اعتکاف ۲۱۵
- روزه در اعتکاف ۲۱۵
- روزه در اعتکاف ۲۱۵
- سوال: حکم زنی که در روز سوم اعتکاف حائض شده چیست؟ آیا فرقی بین روزهای اول و دوم و سوم وجود دارد؟ ۲۱۵
- روزه در اعتکاف ۲۱۶
- سوال: آیا زن‌ها می‌توانند با خوردن قرص، عادت خود را تأخیر بیندازند و در اعتکاف شرکت کنند؟ ۲۱۶
- روزه در اعتکاف ۲۱۶

- ۲۱۶ ..... روزه در اعتکاف
- ۲۱۶ ..... سوال: حکم زنی که در روز اعتکاف مستحاضه شده، چیست؟ آیا فرقی بین روزهای اول و دوم و سوم وجود دارد؟
- ۲۱۶ ..... روزه در اعتکاف
- ۲۱۶ ..... سوال: در ایام اعتکاف آیا می‌توان هم روزه قضا را گرفت و هم معتکف بود؟ روزه استیجاری و کفاره چطور؟
- ۲۱۶ ..... روزه قضا در اعتکاف
- ۲۱۶ ..... سوال: کسی که روزه قضا بر عهده دارد، می‌تواند معتکف شود و روزه اعتکاف را بگیرد؟ آیا فرقی می‌کند که در وطن باشد یا در سفر؟
- ۲۱۶ ..... روزه نذر در اعتکاف
- ۲۱۷ ..... اعتکاف بدون روزه
- ۲۱۷ ..... سوال: کسی به علتی مثل مرض نمی‌تواند روزه بگیرد، آیا می‌تواند در مسجد بدون اینکه روزه باشد، معتکف شود؟
- ۲۱۷ ..... اعتکاف بدون روزه
- ۲۱۷ ..... سوال: کسی به علتی مثل مرض نمی‌تواند روزه بگیرد، آیا می‌تواند در مسجد بدون اینکه روزه باشد، معتکف شود؟
- ۲۱۷ ..... شرایط اعتکاف
- ۲۱۷ ..... سوال: آیا بیمار یا کسی که روزه برایش ضرر دارد، می‌تواند معتکف شود؟ اگر معتکف شد، ثوابی می‌برد؟
- ۲۱۷ ..... اعتکاف در روز عید فطر و قربان
- ۲۱۷ ..... سوال: اگر شخصی زمانی نیت اعتکاف کند که روز عید فطر یا قربان در بین آن سه روز باشد، صحیح است یا خیر؟
- ۲۱۷ ..... محرمات اعتکاف
- ۲۱۷ ..... لمس جنس مخالف
- ۲۱۸ ..... نگاه همراه با شهوت
- ۲۱۸ ..... سوال: آیا نگاه همراه با شهوت در اعتکاف حرام است و موجب بطلان اعتکاف می‌شود؟
- ۲۱۸ ..... استعمال عطر و ادکلن
- ۲۱۸ ..... سوال: استعمال عطر و ادکلن برای معتکف اشکالی دارد یا خیر؟
- ۲۱۸ ..... استعمال عطریات
- ۲۱۸ ..... سوال: حرمت استفاده از عطر در اعتکاف، مشروط به قصد لذت بردن از آن است یا به طور کلی استعمال عطریات حرام است؟
- ۲۱۸ ..... عطر زدن برای نماز

- سوال: اگر معتکف برای نماز و به جهت استحبابی که دارد، نه برای لذت بردن، خود را معطر کند، اشکالی دارد؟ ۲۱۸
- استفاده از صابون معطر ۲۱۸
- عطر زدن ۲۱۸
- مباحث علمی ۲۱۹
- سوال: آیا مباحثه علمی که موجب جزّ و بحث در اعتکاف شود، به صحت آن ضربه می‌زند؟ ۲۱۹
- خرید و فروش در حال اعتکاف ۲۱۹
- سوال: خرید و فروش و معاملات در حال اعتکاف صحیح است یا خیر و آیا موجب بطلان اعتکاف می‌شود؟ ۲۱۹
- خرید و فروش در اعتکاف ۲۱۹
- سوال: اگر معتکف در معامله‌ای پول نپردازد، بلکه جنس را نسیه بخرد یا نسیه بفروشد یا برای معامله نایب بگیرد یا پول را به دست خود فروشنده
- خرید و فروش در حال اعتکاف ۲۱۹
- انجام سایر معاملات برای معتکف ۲۱۹
- نذر اعتکاف ۲۱۹
- حکم اعتکاف نذری ۲۲۰
- سوال: آیا اعتکاف به واسطه نذر، عهد، قسم و امثال آن واجب می‌شود؟ ۲۲۰
- حکم عمل نکردن به اعتکاف نذری ۲۲۰
- سوال: اگر کسی نذر کند که در ایام معینی معتکف شود، ولی به هر علتی نتواند در آن ایام معتکف گردد، تکلیف او در برابر نذرش چیست؟ ۲۲۰
- حکم عمل نکردن به اعتکاف نذری ۲۲۰
- سوال: اگر کسی به علتی نتواند اعتکافی که بر او به واسطه نذر واجب شده را انجام دهد، آیا باید قضا کند؟ تا چه مدتی برای قضای اعتکاف وقت دا
- حکم عمل نکردن به نذر اعتکاف ۲۲۰
- سوال: اگر کسی نذر کند ایام معینی را معتکف شود و از آن تخلف کند، آیا علاوه بر کفاره، قضای آن نیز واجب است یا صرفاً باید کفاره عمل نکرد
- نذر یک یا دو روز اعتکاف ۲۲۰
- نذر چهار روز اعتکاف ۲۲۱
- سوال: اگر شخصی نذر کند چهار روز معتکف شود، ولی پیوستگی آن چهار روز را شرط ننماید و روز چهارم از اعتکاف خارج شود، وظیفه‌اش چیست:
- اعتکاف به نیابت ۲۲۱

- ۲۲۱ ..... اعتکاف به نیابت
- ۲۲۱ ..... اهمیت اعتکاف
- ۲۲۱ ..... توصیه اخلاقی
- ۲۲۲ ..... زمان اعتکاف
- ۲۲۲ ..... زمان اعتکاف
- ۲۲۲ ..... سوال: آیا عمل اعتکاف باید در زمان خاصی صورت پذیرد؟
- ۲۲۲ ..... بهترین ایام اعتکاف
- ۲۲۲ ..... سوال: بهترین زمان‌ها جهت اعتکاف چه موقعی است؟
- ۲۲۲ ..... زمان اعتکاف
- ۲۲۲ ..... سوال: اعتکاف در ماه رجب افضل است یا ماه رمضان؟
- ۲۲۲ ..... مسائل متفرقه اعتکاف
- ۲۲۲ ..... گرفتن روزه سکوت در اعتکاف
- ۲۲۲ ..... بهترین اعمال در اعتکاف
- ۲۲۳ ..... عذر شرعی در روز سوم اعتکاف
- ۲۲۳ ..... غضب جای دیگری در اعتکاف
- ۲۲۳ ..... غسل معتکف در مسجد
- ۲۲۳ ..... سوال: آیا معتکف می‌تواند در مسجد غسل کند؟ مثلاً به خاطر گرمی هوا از حوض مسجد برای غسل استفاده کند.
- ۲۲۳ ..... استعمال عطر توسط غیر معتکفین و وظیفه معتکفین
- سوال: اگر غیر معتکفی عطر زده باشد جایز است برای اقامه نماز جماعت یا شرکت در عمل ام داوود به جمع معتکفین برود؟ در این صورت آیا مع
- ۲۲۳ ..... زمان انصراف از اعتکاف
- ۲۲۳ ..... سوال: تا چه موقعی معتکف می‌تواند از اعتکاف منصرف شود؟
- ۲۲۴ ..... اعتکاف صغیر ممیز
- ۲۲۴ ..... سوال: آیا اعتکاف صغیر ممیز صحیح است؟
- ۲۲۴ ..... درس خواندن در حال اعتکاف

- سوال: آیا درس خواندن در حال اعتکاف اشکالی دارد؟ ۲۲۴
- قضای اعتکاف واجب میت ۲۲۴
- غصبی بودن مسجد ۲۲۴
- اجازه مرد از همسر و خانواده اش ۲۲۴
- اجازه مرد از همسر و خانواده اش ۲۲۴
- اذن زن و دختر بی شوهر ۲۲۵
- اعتکاف برای کارمند ۲۲۵
- اعتکافی که موجب اذیت شود ۲۲۵
- سوال: اگر اعتکاف مرد موجب اذیت همسر و فرزندان او شود، می تواند معتکف شود؟ ۲۲۵
- مطالعه درسی ۲۲۵
- نیت اعتکاف ۲۲۵
- نیت اعتکاف ۲۲۵
- شرائط اعتکاف ۲۲۶
- سوال: در نیت اعتکاف قصد وجوب یا استحباب لازم است؟ ۲۲۶
- نیت در اعتکاف ۲۲۶
- سوال: چنانچه در اعتکاف مستحبی اشتبهاً قصد وجوب کند یا در اعتکاف واجب اشتبهاً نیت استحباب کند، آیا اعتکاف صحیح است یا خیر؟ ۲۶
- زمان نیت اعتکاف ۲۲۶
- سوال: زمان نیت کردن برای اعتکاف چه موقعی است؟ آیا در شب قبل یا روز قبل هم می توان نیت اعتکاف فردا را کرد؟ ۲۲۶
- نحوه نیت اعتکاف ۲۲۶
- سوال: در نیت اعتکاف گذراندن از قلب و یا زبان لازم است و یا اینکه عمل به اعتکاف مثل حضور در مسجد جهت آن کافی است؟ ۲۲۶
- شرط در نیت اعتکاف ۲۲۶
- قطع اعتکاف ۲۲۶
- خروج از اعتکاف ۲۲۷
- شرکت در نماز جمعه ۲۲۷

- ۲۲۷ ..... توصیه اخلاقی در رابطه با اعتکاف
- ۲۲۷ ..... اعتکاف شرط ضمن عقد
- ۲۲۸ ..... زمان نیت اعتکاف
- ۲۲۸ ..... اعتکاف در دیگر ادیان
- ۲۲۸ ..... اعتکاف در ادیان
- ۲۲۸ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۸ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۸ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۸ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۸ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۸ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۹ ..... سوال: کسی که دو روز یا پنج روز در اعتکاف بوده است، آیا اعتکاف روز سوم یا ششم هم بر او واجب است؟
- ۲۲۹ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۹ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۹ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- سوال: کسی که قصد دارد در ماه رجب معتکف شود، ولی عمداً یا اضطراراً یک ساعت بعد از اذان صبح به مسجد مورد نظر برای اعتکاف می‌رسد، آ
- ۲۲۹ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۲۹ ..... سوال: آیا بیشتر از سه روز می‌توان اعتکاف کرد، به طوری که آن زیاده بخشی از یک روز یا قسمتی از یک شب باشد؟
- ۲۲۹ ..... اعتکاف تلفیقی
- ۲۳۰ ..... تعداد روزهای اعتکاف
- ۲۳۰ ..... مبطلات اعتکاف
- ۲۳۰ ..... مبطلات اعتکاف
- ۲۳۰ ..... سوال: کدام یک از محرمات اعتکاف مبطل اعتکاف نیز هست؟ و در چه صورتی کفارہ واجب می‌شود؟
- ۲۳۰ ..... مبطلات اعتکاف
- ۲۳۰ ..... حکم اعتکاف باطل شده
- ۲۳۰ ..... سوال: کسی که عمداً یا سهواً یا جهلاً اعتکاف خود را باطل کند، آیا باید آن اعتکاف را قضا یا اعاده نماید؟

- ۲۳۱ ..... مکان اعتکاف
- ۲۳۱ ..... اعتکاف در مساجد مختلف
- ۲۳۱ ..... اعتکاف خانوادگی
- ۲۳۱ ..... سوال: آیا اعتکاف خانوادگی در یک مسجد کوچک صحیح است؟
- ۲۳۱ ..... مکان اعتکاف
- ۲۳۱ ..... سوال: آیا محوطه اطراف مسجد که به عنوان حیاط استفاده می‌شود، برای اعتکاف حکم مسجد را دارد یا خیر؟
- ۲۳۱ ..... مکان اعتکاف
- ۲۳۲ ..... مکان اعتکاف
- ۲۳۲ ..... سوال: آیا در اعتکاف، وحدت مسجد شرط است؟ اگر دو مسجد به هم متصل باشند، اعتکاف در یکی از آنها چه حکمی دارد؟
- ۲۳۲ ..... مکان اعتکاف
- ۲۳۲ ..... اعتکاف در نمازخانه ادارات
- ۲۳۲ ..... سوال: حکم اعتکاف در نمازخانه‌های دانشکده‌ها یا ادارات که عنوان مسجد را ندارد، ولی هر روز در آنها اقامه نماز می‌شود، چیست؟
- ۲۳۲ ..... موارد مجوز خروج از مسجد
- ۲۳۲ ..... سوال: موارد کلی جواز خروج از مسجد در اعتکاف را بیان فرمایید؟
- ۲۳۲ ..... خروج از مسجد
- ۲۳۳ ..... خروج از محل اعتکاف
- ۲۳۳ ..... سوال: اگر کسی از روی فراموشی محل اعتکاف را ترک کند، اعتکافش چه حکمی دارد؟
- ۲۳۳ ..... خروج از محل اعتکاف
- ۲۳۳ ..... سوال: اگر کسی به جهت ضرورت از مسجد خارج شود و خروج او به علتی طولانی شود، آیا به اعتکاف او ضرر می‌رساند؟
- ۲۳۳ ..... خروج از محل اعتکاف
- ۲۳۳ ..... خروج از محل اعتکاف
- ۲۳۳ ..... سوال: آیا خروج از مسجد برای ملاقات بستگانی که به دیدار انسان آمده‌اند، به صحت اعتکاف ضربه وارد می‌کند؟
- ۲۳۳ ..... خروج از مکان اعتکاف
- سوال: کسی که در مساجد در جوار ائمه علیهم السلام مثل مشهد یا در جوار حرم حضرت معصومه علیه السلام در قم معتکف می‌شود، اگر برای ز

- ۲۳۴ ..... خروج از محل اعتکاف
- سوال: آیا معتکف می‌تواند به مکان‌هایی مثل بام مسجد، یا زیر زمین یا حیاط مسجد که مسجد بودن آن مکان‌ها محرز نیست، برود و برای مدتی د
- ۲۳۴ ..... محتلم شدن در مسجد
- سوال: اگر معتکف در مسجد محتلم شود، تکلیف او چیست؟
- ۲۳۴ ..... خروج از محل اعتکاف
- سوال: کسانی که کارهای جانبی اعتکاف را پی‌گیری می‌کنند؛ مثل تهیه غذا، پی‌گیری امور و ... نیز می‌توانند هم‌زمان معتکف باشند و مرتب برای ک
- ۲۳۴ ..... رفتن به تشییع جنازه در اعتکاف
- سوال: رفتن به تشییع جنازه، شرکت در نماز جمعه و جماعت، غسل جمعه و دیگر اموری که بسیار به آن تأکید شده است، ولی مستحب هستند، ا
- ۲۳۴ ..... خروج از محل اعتکاف برای خرید
- سوال: آیا معتکف می‌تواند برای خرید جنسی برای خانه از مسجد خارج شود، آن جنس را تهیه کند و به منزل ببرد و برگردد؟
- ۲۳۵ ..... خروج از محل اعتکاف برای خوردن و آشامیدن
- امر بمعروف و نهی از منکر / مراتب
- ۲۳۵ ..... امر بمعروف و نهی از منکر وظیفه کیست؟
- ۲۳۵ ..... امر بمعروف و نهی از منکر زنان بدحجاب
- مرحله پس از موعظه برای کسانی که تاثیر ندارد
- ۲۳۵ ..... مصادیق
- ۲۳۵ ..... نهی از تراشیدن ریش
- در صورت عدم دسترسی به نیروهای انتظامی
- ۲۳۶ ..... نوشیدن شراب
- امر و نهی دانشجویان
- ۲۳۶ ..... نهی از منکر زنان در کوچه و خیابان
- جلوگیری از منکر در صورت نزاع و ... در مجلس عروسی چگونه است؟
- ۲۳۷ ..... جلوگیری از پخش نوار ترانه در اتوبوس
- تفاوت نهی از منکر و جلوگیری از مزاحمت
- ۲۳۷

- الات موسیقی محلی و جشن عروسی سنتی در اقوام مختلف ایرانی ۲۳۸
- آیا نهی از منکر در مدارس با استفاده از تنبیه جایزاست؟ ۲۳۸
- امر بمعروف و نهی از منکر ۲۳۹
- امور بانکی / سود و بهره بانکی ۲۳۹
- حرمت دریافت دیرکرد ۲۳۹
- حکم سود بانکی با توجه به محاسبه آخر سال ۲۳۹
- شرط سپرده گذاری برای پرداخت وام ۲۳۹
- سوال: اخیراً قرض الحسنه ها شرطی برای دادن وام قرار داده اند که برای دادن وام مدت معینی باید در آن قرض الحسنه سپرده گذاری شود. این
- حکم دریافت و پرداخت سود بانک ۲۴۰
- امضای قرارداد بانکی بدون تفهیم مفاد مندرج ۲۴۰
- اخذ حق وساطت توسط صندوق قرض الحسنه ۲۴۰
- حکم شرعی معاملات بانکی ۲۴۰
- دریافت پول به عنوان کارمزد ۲۴۰
- سوال: چند نفر به کمک و همکاری هم صندوق قرض الحسنه ای را تشکیل داده اند و به افراد عضو وام می دهند، آیا بهره هایی که به عنوان کارمزد
- محل مصرف کارمزد وام ۲۴۱
- قرعه کشی ۲۴۱
- حکم جایزه بانک ۲۴۱
- واگذاری بلاعوض مبلغ معین با قرعه کشی ۲۴۱
- سوال: اگر چند نفر مبلغ معین یا جنسی را روی هم بگذارند و با قرعه کشی تمام آن را به صورت بلاعوض به یک نفر واگذار کنند، اشکال دارد؟^۱
- عمره مفرده بانک به عنوان جایزه بانک ۲۴۱
- سوال: بعضی از بانکها به دارندگان حساب، سفر عمره جایزه می دهند. آیا رفتن به عمره با چنین پولی اشکال دارد؟ ۲۴۱
- قرض الحسنه فامیلی ۲۴۲
- سوال: بعضی خانواده ها اقدام به تشکیل صندوق فامیلی می نمایند که پولهای معینی را به اشتراک گذاشته و در ماه به یک نفر از مشترکین به صورت
- مؤسسات قرض الحسنه و مالی اعتباری ۲۴۲

- ۲۴۲ ..... قرض الحسنه خانوادگی
- ۲۴۲ ..... خمس سپرده قرض الحسنه
- ۲۴۲ ..... مصرف مبالغ اضافی قرض الحسنه در خیریه
- ۲۴۳ ..... خمس پس انداز قرض الحسنه فامیلی
- ۲۴۳ ..... ملاحظه‌ی قدرت خرید در قرض الحسنه
- ۲۴۳ ..... وام
- ۲۴۳ ..... وام پایان نامه‌ی دانشجویی
- ۲۴۴ ..... وام جایگزینی خودروهای فرسوده
- ۲۴۴ ..... خمس وام دانشجویی
- ۲۴۴ ..... گرفتن وام به قصد پرداخت اقساط وام دیگر
- ۲۴۴ ..... سپرده‌گذاری به قصد گرفتن وام
- ۲۴۵ ..... فروش امتیاز وام
- ۲۴۵ ..... مصرف وام در کار دیگر
- ۲۴۵ ..... آیا دیرکرد موجب فساد معامله می‌شود؟
- ۲۴۵ ..... بازاریابی برای پرداخت وام به شرکت‌ها
- ۲۴۶ ..... بدعتها و خرافات / بدعتهای رایج
- ۲۴۶ ..... بدعت گذار
- ۲۴۶ ..... بستن دخیل به درخت های داخل امامزادها
- ۲۴۶ ..... گرفتن فال قهوه
- ۲۴۶ ..... عدم توجیه شرعی برخی اعمال در روز نهم ربیع الاول
- ۲۴۶ ..... نحوست عدد سیزده
- ۲۴۷ ..... عدم صحت صبر هنگام عطسه
- ۲۴۷ ..... سوال: در برخی از عوام به موقع عطسه کردن می‌گویند باید صبرکنید آیا این حرف صحیح است؟
- ۲۴۷ ..... راهکار رفع چشم زخم

- سوال: آیا چشم زخم صحیح است و برای رفع آن چه باید بکنیم؟ ۲۴۷
- دخیل بستن و نخ بستن به سقاخانه ۲۴۷
- خرافات ۲۴۷
- نحوست ماه صفر ۲۴۷
- حکم زدن دو لیوان به یکدیگر ۲۴۷
- مراسم سیزده بدر ۲۴۸
- سوال: نظر معظم له پیرامون مراسم سیزده بدر چیست؟ ۲۴۸
- پیدا کردن اشیای گمشده ۲۴۸
- حکم چهارشنبه سوری ۲۴۸
- سوال: مراسم چهارشنبه سوری و آتش بازی از نظر شرعی چه حکمی دارد؟ ۲۴۸
- حقیقت شانس و اقبال ۲۴۸
- نخ بستن به اماکن مقدس ۲۴۹
- سوال: آیا نخ بستن به ضریح حضرات معصومین و درهای حرم ها و مساجد جایز است؟ ۲۴۹
- دود کردن اسپند ۲۴۹
- سوال: آیا دود کردن اسپند برای جلوگیری از چشم بد صحیح است؟ ۲۴۹
- عدم صحت برخی اعمال در شب اول ربیع الاول ۲۴۹
- راهکار در امان بودن از خرافات ۲۴۹
- معنی خرافت در دین ۲۴۹
- سوال: خرافات در دین به چه معنی است؟ ۲۴۹
- افکار خرافی برخی کهنسالان ۲۴۹
- تقلید / تبعیض در تقلید ۲۵۰
- تقلید از چند مجتهد در مسائل مختلف ۲۵۰
- رجوع ۲۵۰
- حکم اعمالی که بدون تقلید انجام شده است ۲۵۰

۲۵۰	شناخت مرجع تقلید
۲۵۰	تخیر در تقلید
۲۵۱	مسائل متفرقه تقلید
۲۵۱	نیت در تقلید از مرجع
۲۵۱	تقلید یا تحقیق در اصول دین
۲۵۱	انجام اعمال بر طبق فتوای مرجع غیرمشخص حی
۲۵۱	قبول نداشتن پاره ای از فتاوا
۲۵۲	اطمینان در اصول دین
۲۵۲	قصد قربت در تقلید
۲۵۲	حج / مسائل متفرقه حج
۲۵۲	ثواب در حج و زیارت
۲۵۲	ماهیت مقام حضرت ابراهیم علیه السلام
۲۵۳	رضایت مادر
۲۵۳	حج قبل از شیعه شدن
۲۵۳	تکلیف کسی که در وقت تمتع بیهوش می شود
۲۵۳	حج مرد با پول همسر
۲۵۳	تفاوت تقصیر در تمتع و عمره
۲۵۴	احکام بانوان در حج
۲۵۴	محدودیت حرکات و اعمال زن در مناسک
۲۵۴	حکم زن حائض یا نفساء در برگشت از منی
۲۵۴	تلبیه
۲۵۴	حد جواز گفتن لبیک
۲۵۵	محدوده مکه
۲۵۵	لبیک گوئی برای مُحرمین در مسجد تنعیم

- ۲۵۵ ..... گفتن تلبیه به زبانی غیر از عربی
- ۲۵۵ ..... گفتن تلبیه برای افراد گنگ
- ۲۵۵ ..... رعایت قواعد تجویدی در تلبیه
- ۲۵۵ ..... زینت
- ۲۵۶ ..... پوشیدن زیورآلات در حال احرام
- ۲۵۶ ..... نشان دادن زیورآلات در حال احرام
- ۲۵۶ ..... نیابت
- ۲۵۶ ..... وظیفه نایب معذور در حج
- ۲۵۶ ..... وظیفه نایب حج در مواقع اضطرار
- ۲۵۷ ..... دریافت مبلغ برای خدمه بعنوان نیابت
- ۲۵۷ ..... انجام حج جهت عمل به وصیت
- ۲۵۷ ..... دختری مجرد دارای ارث و نیازمند مخارج زندگی
- ۲۵۷ ..... مستطیعی که از هواپیما هراس دارد
- ۲۵۸ ..... نیابت زن و شوهر از برای یکدیگر
- ۲۵۸ ..... کفایت حجه الاسلام برای نایب
- ۲۵۸ ..... شرط قبول نیابت
- ۲۵۸ ..... نایب گرفتن برای مستطیع بدون اطلاع خودش
- ۲۵۹ ..... نایب و عمل بر اساس مرجع خود یا منوب عنه
- ۲۵۹ ..... نایب برای قسمتی از اعمال حج
- ۲۵۹ ..... نایب گرفتن در ایام حیات یا پس از مرگ
- ۲۵۹ ..... اطمینان منوب عنه از آگاهی نایب از احکام حج
- ۲۵۹ ..... نیابت برای انجام حج عمره
- ۲۵۹ ..... نیابت عمره برای افراد نامحدود
- ۲۶۰ ..... اجازه منوب عنه برای نیابت

- ۲۶۰ ..... کفاره در اعمال حج برای نایب یا منوب عنه
- ۲۶۰ ..... نیابت از چند نفر در حج تمتع
- ۲۶۰ ..... کیفیت نایب گرفتن
- ۲۶۰ ..... «حج و عمره» افراد کثیر الشک و وسواسی
- ۲۶۰ ..... احکام خمس در حج و عمره
- ۲۶۱ ..... خمس سود سپرده گذاری حج
- ۲۶۱ ..... پرداخت خمس لباس احرام
- ۲۶۱ ..... حج با پول خمس نداده
- ۲۶۱ ..... عمره با پول خمس نداده
- ۲۶۱ ..... میزان پرداخت خمس برای صحت اعمال عمره و حج
- ۲۶۲ ..... خمس فروش طلا برای حج
- ۲۶۲ ..... خمس بر پول ثبت نام که سال بر آن گذشته است
- ۲۶۲ ..... پرداخت خمس در وسط سال خمسی
- ۲۶۲ ..... سود برای پول ثبت نام حج
- ۲۶۲ ..... خمس حج برای کسی که تابحال خمس نداده
- ۲۶۳ ..... خمس طلاهایی که بری حج فروخته شده است
- ۲۶۳ ..... گذشتن سال خمسی بر پول ثبت نام حج
- ۲۶۳ ..... پرداخت خمس در وسط سال خمسی برای عزیمت به حج و عمره
- ۲۶۳ ..... پرداخت خمس در وسط سال خمسی برای عزیمت به حج تمتع
- ۲۶۴ ..... حج با پول خمس نداده
- ۲۶۴ ..... انجام عمره مفرده با پول خمس نداده
- ۲۶۴ ..... حج با مال حرام و غضبی
- ۲۶۴ ..... حج با پول غضبی یا حرام
- ۲۶۴ ..... شک بر آنکه حقی بر گرد هست یا نه؟

- ۲۶۴ ..... حج در صورت مطالبه طلب از جانب طلبکار
- ۲۶۵ ..... سعی بین صفا و مروه
- ۲۶۵ ..... سعی در مسعای جدید و طبقه دوم
- سوال: نظر حضرتعالی درباره مسعای جدید چیست و با تخریب مکان سعی و صفای قدیم، آیا می‌توان در مکان جدید، سعی به جا آورد؟ همچنین
- ۲۶۵ ..... شرط پاکی لباس در سعی بین صفا و مروه
- ۲۶۵ ..... استحباب سعی بین صفا و مروه
- ۲۶۵ ..... بجا آوردن سعی بین صفا و مروه در طبقه دوم
- ۲۶۵ ..... امکان استراحت در بین راه سعی
- ۲۶۶ ..... استراحت در بین اشواط سعی
- ۲۶۶ ..... رعایت موالات در سعی
- ۲۶۶ ..... هروله در سعی
- ۲۶۶ ..... برگشت در حین انجام سعی
- ۲۶۶ ..... آخر مسیر در سعی
- ۲۶۷ ..... سعی در صندلی چرخدار یا طبق
- ۲۶۷ ..... ترک سعی و ادامه آن
- ۲۶۷ ..... ناقص ماندن اشواط سعی
- ۲۶۷ ..... شک در اشواط سعی
- ۲۶۷ ..... فاصله یک روز بین طواف و سعی
- ۲۶۸ ..... نیت
- ۲۶۸ ..... بر زبان جاری کردن نیت حج
- ۲۶۸ ..... معنای نیت در احرام
- ۲۶۸ ..... چگونگی جاری کردن نیت بر زبان
- ۲۶۸ ..... نیت بر رفع اشکال حج قبلی
- ۲۶۸ ..... نیت برای حج یا اعمال بطور جداگانه

- کفایت نیت در ابتدا ۲۶۹
- فراموشی نیت در بین اعمال حج ۲۶۹
- «حج و عمره» افراد مسلوس و مبطون ۲۶۹
- اذن پدر و شوهر ۲۶۹
- اجازه شوهر بر حجی که قبل از دواج نذر کرده است ۲۶۹
- نارضایتی پدر و مادر از رفتن به حج ۲۶۹
- اجازه زن برای حج ۲۷۰
- لجاجت شوهر برای اذن به حج رفتن زن ۲۷۰
- انجام حج بذلی بدون رضایت شوهر ۲۷۰
- نذر حج زن قبل از ازدواج و رضایت شوهر ۲۷۰
- حلق و تقصیر ۲۷۰
- جواز تقصیر در حج تمتع ۲۷۰
- سوال: آیا حضرتعالی سر تراشیدن در حج تمتع را برای مردان واجب میدانید یا تقصیر برای آنان کفایت میکند؟ در صورتی که کسی سهواً یا جهلاً حلق یا تقصیر قبل از خود برای دیگران ۲۷۱
- سوال: آیا محرم در حج تمتع میتواند قبل از خود برای دیگری حلق یا تقصیر کند؟ ۲۷۱
- حلق یا تقصیر قبل از خود برای دیگران در عمره مفرده ۲۷۱
- سوال: آیا محرم در عمره مفرده میتواند قبل از اینکه خود تقصیر کند، برای دیگری تقصیر نماید؟ ۲۷۱
- حلال شدن کلیه محرمات پس از تقصیر ۲۷۱
- سوال: آیا در عمره تمتع پس از تقصیر، همه محرماتی که به واسطه احرام حرام شده بود حلال می‌شود؟ ۲۷۱
- تقصیر شیعه و سنی برای یکدیگر ۲۷۱
- سوال: آیا حلق یا تقصیر کردن شیعه و سنی برای همدیگر اشکالی دارد؟ ۲۷۱
- شک در صحت انجام تقصیر ۲۷۱
- سوال: اگر محرم بعد از حلق یا تقصیر شک کند که صحیح انجام داده است یا نه، چه وظیفه‌ای دارد؟ ۲۷۱
- انجام فعل حرام پس از تقصیری که باطل بوده است ۲۷۱

سوال: اگر محرم بعد از حلق یا تقصیر، یکی از محرّماتی که بر او حلال شده است را انجام دهد و بعد بفهمد حلق یا تقصیر او باطل بوده است، باید

مقدار تراشیدن سر ۲۷۱

سوال: آیا تراشیدن قسمتی از سر به عنوان حلق کفایت میکند؟ ۲۷۱

انجام ندادن تقصیر در عمره مفرده ۲۷۲

سوال: اگر کسی بعد از عمره مفرده بفهمد که سهواً یا جهلاً تقصیر نکرده است، عمره او چه حکمی دارد و چه وظیفه‌ای دارد؟ ۲۷۲

تراشیدن سر برای تقصیر عمره تمتع ۲۷۲

سوال: آیا تراشیدن سر برای تقصیر عمره تمتع جایز است؟ ۲۷۲

تاخیر و تعجیل در انجام تقصیر ۲۷۲

سوال: وجوب حلق یا تقصیر فوری است یا تأخیر آن بعد از اتمام عمل قبلی جایز است؟ ۲۷۲

پیدا شدن موی سر خانم‌ها در هنگام تقصیر ۲۷۲

سوال: اگر در هنگام تقصیر موی سر خانم‌ها اجباراً در مقابل نامحرم پیدا شود، تقصیر آنها چه حکمی دارد؟ ۲۷۲

تراشیدن سر در عمره مفرده به نیت تقصیر ۲۷۲

سوال: آیا محرم در عمره مفرده میتواند به جای تقصیر، سر خود را بتراشد؟ ۲۷۲

اختیار در حلق و تقصیر حج ۲۷۲

سوال: کسی که موی سر خود را با غسل یا «صمغ» چسبانیده و کسی که موی سر خود را جمع کرده و گره‌زده و درهم پیچیده و بافته است نیز ب

محل انجام تقصیر در عمره ۲۷۲

سوال: آیا تقصیر در عمره، محلّ خاصی دارد؟ یا در هر مکانی میشود حلق یا تقصیر کرد؟ ۲۷۲

کوتاه کردن موی سر قبل از تراشیدن ۲۷۳

سوال: کسی که می‌خواهد در حجّ واجب سر خود را بتراشد، می‌تواند اول سر خود را ماشین کند و بعد بتراشد؟ ۲۷۳

فراموشی انجام تقصیر در منی ۲۷۳

سوال: کسی که به واسطه عذری مثل فراموشی، در منی حلق یا تقصیر نکند و به مکه برود چنانچه قبل از اعمال مکه عذر او بر طرف شود، آیا باید

اختیار در حلق و تقصیر در حج تمتع ۲۷۳

سوال: کسی که موی سر خود را کاشته است - با فرض اینکه موهای او متعلق به سر شده و رشد می‌کند ولی رشد آن کم است- آیا در حجّ تمتع م

اختیار افراد خنثی در حلق یا تقصیر ۲۷۳

- سوال: افرادی که خنثی هستند نیز بین حلق و تقصیر مخرینند یا باید تقصیر کنند؟ ۲۷۳
- عالم شدن بر باطل بودن حلق یا تقصیر پس از اعمال مکه ۲۷۳
- سوال: اگر کسی بعد از اتمام اعمال مکه، بفهمد که سهواً یا جهلاً یا به واسطه عذری حلق یا تقصیر نکرده است، آیا بعد از حلق یا تقصیر باید اعمال قربانی ۲۷۳
- عمل به قربانی منوب عنه طبق دستور مرجع تقلید او ۲۷۳
- اشتباه در زمان قربانی کردن ۲۷۴
- وصیت به «حج و عمره» ۲۷۴
- وجوب انجام عمره مفرده طبق وصیت میت ۲۷۴
- وصیت به ورثه برای انجام حج تمتع و پرداخت خمس آن ۲۷۴
- آگاهی بر وصیت میت پس از تقسیم اموال میت ۲۷۴
- «حج و عمره» با پول قرضی و وام ۲۷۴
- حج با پول قرض یا وام ۲۷۵
- حج واجب با پول قرضی ۲۷۵
- رضایت زوجین از عزیمت یک نفر ۲۷۵
- حج زن عقدی در خانه پدر بدون رضایت شوهر ۲۷۵
- استطاعت ۲۷۵
- دارای ملک شخصی و نیابت از پدر ۲۷۵
- مستطیع که به دلایلی به حج نرفته ۲۷۶
- حج به نیابت مادر فوت شده ۲۷۶
- وضعیت استطاعت با توجه به دارائی ۲۷۶
- استطاعت با وجود طفل صغیر ۲۷۷
- استطاعت مالی یا معنوی؟ ۲۷۸
- دارائی گذشته و شک بر استطاعت ۲۷۸
- کسی که در زمان ثبت نام توان مالی داشته اما حال توانائی مالی ندارد ۲۷۸

- ۲۷۸ ..... حکم نیابت برای کسی که خود مستطیع شده است
- ۲۷۹ ..... خانمی که جواهرآلات زیادی دارد
- ۲۷۹ ..... حج کسی که بعنوان خدمه می‌رورد حجه الاسلام است یا نه؟
- ۲۷۹ ..... کسی که توانائی جسمی برای حج تمتع ندارد
- ۲۷۹ ..... رضایت شوهر در حج بذلی
- ۲۷۹ ..... مستطیع بودن کسی که فرزندان دم بخت و ... دارد
- ۲۸۰ ..... حج برای زن باردار
- ۲۸۰ ..... خوف ضرر جانی ، مالی و ...
- ۲۸۰ ..... نیابت در صورت مستطیع بودن
- ۲۸۰ ..... حج بذلی و استطاعت پس از آن
- ۲۸۰ ..... شرایط داشتن مستغلات و ... برای استطاعت
- ۲۸۱ ..... تبدیل خانه گرانقیمت به ارزان قیمت
- ۲۸۱ ..... رمی جمرات
- ۲۸۱ ..... رمی جمره با سنگ های جمع آوری شده
- ۲۸۱ ..... کیفیت انجام رمی جمرات
- ۲۸۲ ..... محدوده رمی
- ۲۸۲ ..... رمی از طبقات فوقانی
- ۲۸۲ ..... گرفتن نایب برای رمی توسط افراد سالم و بدون عذر
- ۲۸۲ ..... نیابت برای رمی جمرات
- ۲۸۲ ..... رمی در روز یا شب
- ۲۸۳ ..... اطمینان از اصابت سنگ به محل رمی
- ۲۸۳ ..... مطمئن نشدن از اصابت سنگ به محل رمی
- ۲۸۳ ..... اعاده رمی جمرات
- ۲۸۳ ..... انجام رمی جمرات با دست

- ۲۸۳ ..... ترتیب انجام نایب برای خود و منوب عنه
- ۲۸۴ ..... نیابت رمی برای چند نفر
- ۲۸۴ ..... نیابت چندین نفر در انجام رمی جمرات
- ۲۸۴ ..... حائض شدن در حین انجام رمی
- ۲۸۴ ..... نایب گرفتن برای فرد سالم جهت رمی جمرات
- ۲۸۴ ..... رعایت موالات در هفت سنگ هر جمره
- ۲۸۴ ..... فاصله افتادن در انجام جمرات
- ۲۸۵ ..... پرتاب بیش از هفت سنگ به جهت احتیاط
- ۲۸۵ ..... معذوریت انجام رمی بخاطر ازدحام جمعیت
- ۲۸۵ ..... مسائل طواف
- ۲۸۵ ..... چرخیدن شانه چپ طواف کننده
- ۲۸۵ ..... طواف در طبقات بالا
- ۲۸۶ ..... ابطال طهارت در هنگام طولف
- ۲۸۶ ..... قصد ورود یا رجاء برای نماز طواف
- ۲۸۶ ..... محدوده طواف حج
- ۲۸۶ ..... ابطال عمره
- ۲۸۷ ..... آغوش کردن طفلی که لباسش نجس است
- ۲۸۷ ..... آگاه کردن فردی که لباسش نجس است
- ۲۸۷ ..... آگاه کردن فردی که لباسش نجس است
- ۲۸۷ ..... شک در صحت شوط به هنگام طواف
- ۲۸۷ ..... جابجا شدن در هنگام شوط طواف
- ۲۸۸ ..... اعاده شوط و نقطه شروع مجدد
- ۲۸۸ ..... حائض شدن به هنگام طواف
- ۲۸۸ ..... حائض شدن به هنگام طواف

- ۲۸۸ ..... ابطال وضو در حال طواف
- ۲۸۸ ..... فراموش کردن خواندن نماز طواف
- ۲۸۹ ..... آگاهی به ناقص بودن قسمتی از اعمال پس از بازگشت از سفر حج
- ۲۸۹ ..... محل خواندن نماز طواف
- ۲۸۹ ..... تاخیر در انجام طواف
- ۲۸۹ ..... تامل در طواف پس از ورود به مسجدالحرام
- ۲۸۹ ..... وقوف در عرفات
- ۲۸۹ ..... تعیین افق برای وقوف در عرفات
- ۲۹۰ ..... خواب بودن در عرفات
- ۲۹۰ ..... ورود در وقت ظهر شرعی به عرفات
- ۲۹۰ ..... ماندن در کوه جبل الرحمه در تمام مدت وقوف در عرفات
- ۲۹۰ ..... خروج قبل از مغرب از عرفات
- ۲۹۰ ..... وقوف اضطراری در عرفات و مشعر
- ۲۹۱ ..... وقوف اضطراری در عرفات برای نایب
- ۲۹۱ ..... رعایت طهارت ظاهری در وقوف عرفات
- ۲۹۱ ..... جواز مطلق برای وقوف اضطراری در عرفات
- ۲۹۱ ..... «حج و عمره» کودکان و افراد نابالغ
- ۲۹۱ ..... استمتاعات جنسی
- ۲۹۱ ..... محدوده روابط زناشوئی در حج
- ۲۹۲ ..... کفاره استمتاع
- ۲۹۲ ..... ارتباط های لفظی ، تماسی و غیره با زن و محارم
- ۲۹۲ ..... زمان «حج و عمره»
- ۲۹۲ ..... زمانهایی که نمی توان عمره بجا آورد
- ۲۹۲ ..... انجام عمره در ایام حج برای ساکنان اطراف مکه

- ۲۹۲ ..... انجام عمره در زمان انجام اعمال تمتع
- ۲۹۳ ..... انجام عمره در زمان حج برای همراهان کاروانها
- ۲۹۳ ..... عمره مفرده پس از اعمال تمتع
- ۲۹۳ ..... فاصله بین دو عمره
- ۲۹۳ ..... انجام عمره مفرده برای زائر تمتع قبل از ایام حج
- ۲۹۳ ..... فاصله عمره تمتع و حج تمتع
- ۲۹۴ ..... میقات
- ۲۹۴ ..... محل محرم شدن برای کسی که قبل از ایام در مکه بوده است
- ۲۹۴ ..... محل محرم شدن
- ۲۹۴ ..... میقات افضل
- ۲۹۴ ..... محاذات مواقیت
- ۲۹۵ ..... میقات ساکنین در مکه
- ۲۹۵ ..... حد مواقیت برای نیت احرام
- ۲۹۵ ..... محل اعاده احرام پس از ابطال
- ۲۹۵ ..... وقوف در مشعر
- ۲۹۵ ..... مدت وقت برای خروج از عرفات و ورود به مشعر
- ۲۹۵ ..... عدم درک وقوف اختیاری مشعر
- ۲۹۶ ..... خواب ماندن در شب دهم در مشعر
- ۲۹۶ ..... خروج از مشعر به قصد منی
- ۲۹۶ ..... خروج زود ترستاران به همراه بیماران از مشعر برای منی
- ۲۹۶ ..... رعایت طهارت در مشعر
- ۲۹۶ ..... جواز مطلق برای وقوف اضطراری در مشعر
- ۲۹۷ ..... خروج زودتر نایبین از مشعر
- ۲۹۷ ..... احرام و محرمات حج

- ۲۹۷ ..... محل احرام زن حائض
- ۲۹۷ ..... آیا ترتیب در اجزاء احرام واجب است؟
- ۲۹۷ ..... زمان شروع محرمات احرام
- ۲۹۷ ..... ورود بدون احرام به مکه
- ۲۹۸ ..... رفتن به مکه از میفات با وسیله مسقف
- ۲۹۸ ..... كفاره قبل از تلبیه
- ۲۹۸ ..... حنا بستن در حال احرام
- ۲۹۸ ..... طواف با لباس نجس
- ۲۹۸ ..... پاک کردن رنگ موها قبل از احرام
- ۲۹۹ ..... پوشیده شدن جلوی صورت
- ۲۹۹ ..... انداختن پتو روی صورت در هنگام محرم بودن
- ۲۹۹ ..... پاک کردن صورت با حوله
- ۲۹۹ ..... پوشیده شدن روی پا به هنگام خواب
- ۲۹۹ ..... پوشیده شدن روی پا به هنگام احرام
- ۳۰۰ ..... کشتن مگس و حشرات
- ۳۰۰ ..... کشتن پشه و کک و ...
- ۳۰۰ ..... ملاک کشتن حشرات مزاحم
- ۳۰۰ ..... پوشیده شدن روی سر مردان
- ۳۰۰ ..... پاک کردن سر مرد در هنگام احرام
- ۳۰۱ ..... کشیدن پتو روی سر به هنگام خواب
- ۳۰۱ ..... تبدیل به کار خیر
- ۳۰۱ ..... تبدیل حج به کار خیر
- ۳۰۱ ..... حقوق زن و مرد / تفاوت زن و مرد
- ۳۰۱ ..... عدم وجود تفاوت روحی بین زن و مرد

- حقوق زنان ۳۰۱
- مواردی از حقوق زنان ۳۰۱
- اجازه خرج حقوق زنی که کارمند است ۳۰۲
- طلاهایی که مرد برای زن خریده است جزو اموال شخصی زن محسوب نمی شود ۳۰۲
- خمس / مستثنیات خمس ۳۰۳
- خوردن غذای خمس نداده ۳۰۳
- سوال: آیا استفاده از غذایی که محرز است از پولی تهیه شده که خمس آن پرداخت نشده است، به نیت اینکه شخص استفاده کننده بعد از تناول،
- معافیت خمسی مبلغ تعویض اتومبیل ۳۰۳
- معافیت خمسی اتومبیل سواری ۳۰۳
- خمس لوازم ضروری ۳۰۳
- خمس زمین ۳۰۴
- تعلق خمس به عین ۳۰۴
- سوال: خمس به اصل خرید تعلق می گیرد یا به قیمت امروز مثل قیمت خانه ای که در دو سال قبل ۱۳ میلیون تومان بوده و امروز ۲۶ میلیون تو
- موارد مستثنی خمس ۳۰۴
- خمس پول قرضی ۳۰۵
- بستن ۳۰۵
- موارد خمس ۳۰۵
- خمس ترقی اتومبیل ۳۰۵
- خمس درآمد زنان شاغل ۳۰۵
- خمس پس انداز ۳۰۵
- مصرف خمس ۳۰۶
- خمس پس اندازی که به نیت دریافت وام جمع شده ۳۰۶
- ۹ سؤال در باب موارد خمس ۳۰۶
- خمس پول ثبت نام حج ۳۰۷

- ۳۰۷ ..... خمس پولی که برای کار حرام خرج شده
- ۳۰۸ ..... خمس بدهکاری خمس
- ۳۰۸ ..... خمس پول جهیزیه
- ۳۰۸ ..... خمس حقوق زن
- ۳۰۸ ..... خمس ماشی و پول حاصل از فروش آن جهت معامله دیگر
- ۳۰۸ ..... خمس پولی که جهت نفقه زن به حج تمتع اختصاص یافته
- ۳۰۹ ..... پول دستگردان شده مخمس
- ۳۰۹ ..... راه عدم پرداخت خمس به جهت تنگدستی
- ۳۰۹ ..... موارد خمس
- ۳۱۰ ..... موارد خمس
- ۳۱۱ ..... خمس طلا
- ۳۱۱ ..... خمس سود پول حاصله از کشاورزی
- ۳۱۱ ..... خمس لوازم ذخیره شده و پول پس انداز جهت اموال در آینده
- ۳۱۲ ..... موارد متفرقه خمس
- ۳۱۲ ..... خمس وام
- ۳۱۲ ..... پرداخت خمس کل درآمد
- ۳۱۲ ..... عدم تعلق خمس به وسایل بلا استفادی زندگی
- ۳۱۲ ..... تعیین سال خمسی و نحوه محاسبه سالهای گذشته
- ۳۱۳ ..... خمس وام دانشجویی
- ۳۱۳ ..... خمس سهام
- ۳۱۳ ..... خمس حق سنوات
- ۳۱۴ ..... ۹ سؤال در باب موارد خمس
- ۳۱۴ ..... خمس همان مالیات است؟
- ۳۱۵ ..... آیا مالیات در حکم خمس نیست؟

- عشریه مکفی از خمس است؟ ۳۱۵
- رفت و آمد با افرادی که خمس نمی دهند ۳۱۵
- سال خمسی ۳۱۵
- پرداخت خمس بدون اجازه پدری که خمس نمی دهد جایز نیست ۳۱۵
- خوردن غذای کسی که خمس نمی دهد ۳۱۶
- پرداخت خمس از درآمد همان سال ۳۱۶
- گرفتن خمس با استفاده از قوه قهریه ۳۱۶
- خمس شهریه طلبه ۳۱۶
- خمس اجاره خانه ۳۱۶
- بستن ۳۱۷
- دفاع / دفاع اجتماعی ۳۱۷
- دفاع از بلاد مسلمین دور دست ۳۱۷
- دفاع شخصی ۳۱۷
- دفاع از ناموس تا قتل و جرح ۳۱۷
- حدود دفاع از ناموس و ۳۱۸
- مقاومت در مقابل اشرار و اراذل ۳۱۸
- کمک در دفاع به دیگری ۳۱۸
- روزه / رؤیت هلال «استهلال» ۳۱۹
- نحوه رؤیت هلال ۳۱۹
- سوال: لطفاً نظر مبارک خود را درباره نحوه رؤیت هلال بفرمایید؟ ۳۱۹
- حدس و گمان در رؤیت هلال ۳۱۹
- سوال: اگر طبق گفته‌ی عده‌ای حدس بزنیم که فردا عید فطر است، آیا می‌توانیم روزه بگیریم یا باید روزه‌ی خود را افطار کنیم؟ ۳۱۹
- اطمینان از پیش‌گویی منجمین ۳۱۹
- سوال: اگر انسان از پیش‌گویی منجمین اطمینان حاصل کند که فردا اول ماه است، آیا می‌تواند به این اطمینان عمل نماید؟ ۳۱۹

- ۳۱۹ ..... استحباب استهلال
- سوال: استهلال در اول هر ماه واجب کفائی است یا احتیاط واجب است؟ ۳۱۹
- ۳۱۹ ..... عدم حجیت وسائل نجومی در استهلال
- سوال: امروزه که دیگر وسایل فوق پیشرفته‌ی نجوم با دقت فوق‌العاده زیاد وجود دارند، آیا باز هم لازم است استهلال با چشم غیر مسلح انجام شود؟ ۳۱۹
- ۳۲۰ ..... عدم حجیت تقویم و گفته‌ی منجمان در استهلال
- سوال: آیا به استناد تقویم و یا گفته‌ی منجمان، اول ماه ثابت می‌شود؟ ۳۲۰
- ۳۲۰ ..... استهلال در زمستان
- سوال: اگر در فصل زمستان رؤیت هلال با چشم غیر مسلح امکان‌پذیر نباشد، آیا می‌توان به وسایل نجومی و دستگاه‌های دیگر اعتماد کرد؟ ۳۲۰
- ۳۲۰ ..... استهلال با وسایل و چشم غیر متعارف
- سوال: آیا رؤیت هلال ماه با استفاده از دستگاه‌های مجهز، مثلاً دوربین CCD و دیگر وسایل که با توجه به انعکاس نور و بازخوانی اطلاعات آن توده نشانه‌های ظاهری ماه ۳۲۰
- سوال: آیا بلندی هلال ماه، تطوق و دیگر نشانه‌هایی که دلالت بر شب دوم ماه دارد، می‌تواند اثبات‌کننده‌ی این باشد که دیروز اول ماه بوده است؟ ۳۲۰
- ۳۲۰ ..... اعلام رصدخانه‌های معتبر خارجی
- سوال: اگر یکی از رصدخانه‌های بزرگ و معتبر خارجی اعلام کنند که امشب در ایران، شب اول ماه است، ولی در آنجا با چشم غیر مسلح ماه را نمی‌توان دید ۳۲۰
- ثبوت اول ماه در کشورهای شرقی و غربی دنیا ۳۲۰
- ۳۲۱ ..... دو ماه پشت سر هم ۲۹ روز یا ۳۰ روز
- سوال: آیا اینکه می‌گویند هیچ وقت دو ماه قمری پشت سر هم ۲۹ روز نمی‌شود، صحیح است و آیا ملاکی برای تعیین اول ماه می‌شود؟ مثلاً اگر ماه ۳۲۱
- اختلاف بین علماء در تعیین اول ماه ۳۲۱
- سوال: اگر بین علماء در رؤیت هلال اختلاف ایجاد شود و مکلف به همه‌ی آنها اعتماد داشته باشد، تکلیف مکلف چیست و به نظر کدام یک باید ع ۳۲۱
- تبعیت مقلدین همه‌ی مراجع از ولی فقیه ۳۲۱
- سوال: آیا هر مقلدی می‌تواند برای ثبوت عید فطر به نظر مرجع تقلید خود مراجعه و عمل کند؟ ۳۲۱
- اطمینان از اعلام مجتهد برای ثبوت اول ماه ۳۲۱
- سوال: اعلام مجتهد برای اول ماه مورد اطمینان‌تر است یا وسایل جدید نجومی که احتمال اشتباه در آنها بسیار بسیار پایین است؟ ۳۲۱
- راه‌حل رفع اختلاف برای اعلام اول ماه ۳۲۱

- سوال: چرا در این چند سال گذشته در تشخیص اول ماه مبارک رمضان و عید فطر، این همه اختلاف بین مراجع و علماء ایجاد شده است؟ ۳۲۱
- رجوع به ولی فقیه برای اول ماه ۳۲۲
- سوال: آیا مقلد جناب عالی می‌تواند برای امر استهلال و اثبات اول ماه به مرجع دیگری رجوع کند؟ ۳۲۲
- تبعیت از ولی فقیه برای تعیین اول ماه ۳۲۲
- سوال: آیا برای ابتدای ماه، تبعیت از ولی فقیه الزامی است؟ ۳۲۲
- رؤیت هلال در منطقه‌ی سکونت ۳۲۲
- حجیت حکم ولی فقیه برای همه‌ی کشور ۳۲۲
- سوال: اگر ولی فقیه اعلام کند که فردا عید است و از صدا و سیما اعلام شود که فقط در چند شهر ماه رؤیت شده است، آیا برای همه‌ی کشور عید روزه مستحبی ۳۲۲
- وقت نیت برای روزه مستحبی ۳۲۲
- اجازه والدین برای روزه مستحبی ۳۲۳
- بستن ۳۲۳
- سایر اقسام روزه در سفر ۳۲۳
- روزهی استیجاری در سفر ۳۲۳
- سوال: آیا مسافر میتواند بدون قصد ده روز، روزهی استیجاری بگیرد؟ ۳۲۳
- روزهی قضا در سفر ۳۲۳
- سوال: آیا کسی که در سفر است، میتواند بدون قصد ده روز، روزه قضا بگیرد؟ ۳۲۳
- روزهی مستحبی در سفر ۳۲۴
- سوال: آیا مسافر میتواند در سفر روزهی مستحبی بگیرد؟ ۳۲۴
- روزهی مستحبی در صورت داشتن روزهی قضا در سفر ۳۲۴
- سوال: آیا مسافر در صورتی که روزهی قضا به عهده دارد، میتواند در سفر روزهی مستحبی بگیرد؟ ۳۲۴
- نیت روزهی مستحبی در سفر ۳۲۴
- سوال: در صورتی که روزهی مستحبی را در سفر جایز میدانید، حتماً باید با قصد طلب حاجت یا با نیت رجاء و امثال اینها باشد یا در سفر هم دقیقاً ۳۲۴
- روزهی واجب غیر ماه رمضان در سفر ۳۲۴

- سوال: کسی که بخواهد در سفر، روزهی واجب غیر ماه مبارک رمضان را بگیرد، باید قصد ده روز بکند؟ ۳۲۴
- روزهی کسی که همیشه در سفر است ۳۲۴
- سوال: شخصی شغلش مسافرت است و معمولاً در سفر به سر می‌برد. با توجه به اینکه در سفر، روزه‌های ماه رمضان خود را می‌گیرد و نماز را تمام کثیرالسفر کمتر از دو ماه ۳۲۴
- سوال: کسی که نذر می‌کند برای مدت یک تا دو ماه هر هفته سه شنبه‌ها به جمکران برود (مجموعاً ۸ هفته)، آیا نماز و روزهی او تمام است یا شک مسافرت کسی که روزهی قضا گرفته است ۳۲۵
- سوال: آیا کسی که به نیت قضا، روزه گرفته است، میتواند در آن روز به مسافرت برود؟ اگر برود، روزهی او باطل می‌شود؟ ۳۲۵
- نذر روزه در سفر ۳۲۵
- سوال: آیا کسی که در سفر است، می‌تواند نذر کند و بدون قصد ده روز، روزهی را روزه بگیرد؟ ۳۲۵
- نذر روزه و مسافرت اتفاقی ۳۲۵
- سوال: اگر کسی نذر کرده باشد که مثلاً روز اول رجب را روزه بگیرد و اتفاقاً مسافرتی برای او پیش بیاید که اگر به آن مسافرت برود، روز اول رجب نذر روزه در سفر ماه رمضان ۳۲۵
- سوال: کسی که کثیرالسفر نیست، در ماه مبارک رمضان میتواند قبل از سفر نذر کند که روزه‌های بعد را که در سفر است، روزه بگیرد؟ ۳۲۵
- نذر روزه قبل از رفتن به سفر ۳۲۵
- سوال: آیا کسی که مسافرتی را در پیش دارد، می‌تواند نذر کند که روز معینی از آن مسافرت را بدون قصد ده روز، روزه بگیرد؟ ۳۲۵
- نذر گرفتن روزه‌ای در روزی نامشخص در سفر ۳۲۵
- سوال: آیا کسی که نذر کرده است یک روز را روزه بگیرد، ولی مشخص ننموده است آن روز کی باشد، میتواند هنگامی که در سفر است و قصد ده روزه مسافرت روزه‌داری با نذر، روزه گرفته ۳۲۶
- سوال: اگر کسی به واسطه نذر قبلی روزه باشد، در این صورت میتواند در همان روز که روزه است، مسافرت کند؟ اگر مسافرت کرد، روزه‌اش صحیح نذر روزهی قضا در سفر ۳۲۶
- سوال: اگر کسی نذر کند که در سفری که نماز شکسته است، روزهی قضا بگیرد، آیا روزهی او صحیح است یا خیر؟ ۳۲۶
- روزهی مستحبی در راه سفر ۳۲۶
- سوال: آیا در مواردی که در سفر میشود روزهی مستحبی یا نذر گرفت، در راه سفر هم میشود روزه گرفت یا این فتوا مخصوص محل اقامت است؟ مبطلات < جماع، جنابت و استمناء ۳۲۶

- ۳۲۶ ..... روزهی جنب با تیمم
- سوال: کسی که می‌داند نمی‌تواند تا قبل از اذان صبح غسل کند، آیا می‌تواند خود را جنب کند و با تیمم روزه بگیرد؟ و آیا روزهی او صحیح است یا
- ۳۲۶ ..... ملاعبهی روزه‌دار با همسر
- ۳۲۷ ..... جنابت روزه‌دار بعد از اذان صبح
- سوال: تکلیف زن یا مردی که بعد از اذان صبح جنب بشوند، چیست؟
- ۳۲۷ ..... احساس نیاز جنسی روزه‌دار
- ۳۲۷ ..... خوابیدن جنب، قبل از اذان صبح
- سوال: کسی که در شب ماه رمضان در خواب محتلم شود و نیمه شب از خواب بیدار شود و بدون اینکه بفهمد صبح شده یا نه، دوباره بخوابد و پسر
- ۳۲۸ ..... تقدّم غسل به خوردن سحری در تنگی وقت
- ۳۲۸ ..... روزهی استیجاری جنب
- سوال: شخصی که روزهی استیجاری بر عهدهی اوست، اگر وقتی بیدار می‌شود، معلوم شود قبل از اذان صبح محتلم بوده، می‌تواند روزهی استیجاری؛
- ۳۲۸ ..... خوابیدن مجدد جنب، قبل از اذان صبح
- ۳۲۸ ..... احتمال احتلام روزه‌دار
- سوال: من بعد از اینکه به سن بلوغ رسیدم، هر وقت بخواهم بخوابم، اگر به روی شکم بخوابم، در خواب محتلم می‌شوم. آیا خوابیدن به این صورت
- ۳۲۹ ..... خروج مایع شبیه به منی
- سوال: در مواقع تحریکات جنسی برای پسری در ماه رمضان مایع شفافی از او خارج گردیده است، بدون آنکه استمناء کرده باشد، آیا روزه‌اش باطل
- ۳۲۹ ..... ملاعبهی روزه‌دار
- سوال: اگر کسی در ماه رمضان با خود ملاعبه کند و منی درون او حرکت نماید، ولی چیزی خارج نشود، آیا روزه‌اش باطل است؟
- ۳۲۹ ..... روزهی جنب با تیمم
- سوال: کسی که در شب ماه رمضان خود را با استمناء جنب کند و وقت کافی هم برای غسل کردن داشته باشد، اما تا اذان صبح غسل نکند تا وقت
- ۳۲۹ ..... جنابت روزه‌دار بعد از اذان صبح
- سوال: حکم روزه‌داری که در خواب و قبل از ظهر جنب شود، چیست؟
- ۳۲۹ ..... تأخیر غسل و مواجهه با تنگی وقت
- سوال: کسی که به هر دلیلی غسل واجب خود را تا اذان صبح به تأخیر بیندازد و در تنگی وقت با تیمم وارد روزه شود، حکم روزهی آن روزش چه

- ۳۲۹ ..... خودارضایی روزه‌دار
- ۳۳۰ ..... ضرورت معالجه بر استمناء روزه‌دار
- ۳۳۰ ..... انجام ناقص غسل قبل از اذان صبح
- سوال: من در شب ماه رمضان محتلم شدم و وقت کافی برای غسل و سحری خوردن داشتم. اول، سحری خوردم و برای غسل به حمام رفتم. در >
- ۳۳۰ ..... معاشقه‌ی زن و مرد روزه‌دار
- سوال: آبی که در هنگام معاشقه از زن یا مرد خارج می‌شود، پاک است یا نجس؟ آیا مبطل روزه است؟
- ۳۳۰ ..... باقی ماندن زن و مرد بر جنابت بر اثر خوابیدن
- ۳۳۱ ..... زمان غسل روزه‌دار
- سوال: روزه‌داری که در روز ماه مبارک رمضان محتلم شده است، آیا لازم است که زود غسل کند؟
- ۳۳۱ ..... مسافت شرعی و حدّ ترخص
- ۳۳۱ ..... اتمام نماز و روزه در ویلای خارج شهر
- ۳۳۱ ..... نیت روزه قبل از رسیدن به حد شرعی
- سوال: مسافری که در ماه مبارک رمضان در برگشت از سفر و قبل از ورود به حد شرعی در وقت سحر، سحری بخورد و نیت روزه آن روز را بکند و
- ۳۳۱ ..... تعیین حدّ ترخص
- سوال: شخصی ساکن یکی از روستاهای اطراف اصفهان است و محل کارش در شهر اصفهان می‌باشد. اگر او به مسافرتی مثل مشهد برود، آیا در بر
- ۳۳۱ ..... اتصال شهرهای قدیمی
- سوال: بعضی از شهرهایی که در گذشته حدود ۳۰ کیلومتر با هم فاصله داشته‌اند، امروزه به هم متصل شده و فاصله دو شهر تماماً محل سکونت یا
- ۳۳۲ ..... مسافرت از وطن با فاصله‌ی بیش از حد شرعی تا محل کار
- سوال: کسی که از محل کارش که فاصله‌ای بیش از حد شرعی با وطن او دارد، به مسافرتی بیش از هشت فرسخ می‌رود و فردا به محل کار خود بر
- ۳۳۲ ..... تردید در ادامه‌ی مسافرت
- ۳۳۲ ..... انصراف از سفر، پس از افطار در حد ترخص
- سوال: حکم روزه مسافری که بعد از حد ترخص روزه خود را افطار کرده، ولی پس از طی دو فرسخ از سفر منصرف شده و بر میگردد، چیست؟ چه
- ۳۳۲ ..... افطار روزه قبل از حدّ ترخص
- سوال: مسافری پس از بازگشت از سفر به علت گرسنگی شدید قبل از ورود به حد ترخص قبل از شهر توقف کرده تا اذان ظهر را بگویند و روزه خو

- ۳۳۳ ..... قصد مسافرت بعد از حدّ شرعی
- سوال: اگر شخصی بدون قصد سفر به محلی رود که بیش از حد شرعی مسافرت کرده باشد و از آن به بعد قصد مسافرت کند، آیا می‌تواند در هم‌افطار روزه در حدّ ترخص با تردید در ادامه‌ی مسافرت
- ۳۳۳ ..... سوال: اگر مسافری شک داشته باشد که آن روز به مسافرت برود و یا نرود و در حالی که به شک خود پایبند است حرکت کند و پس از دو سه فرس شک در رسیدن به حدّ شرعی
- ۳۳۳ ..... سوال: اگر شخص مسافر شک کند که مسافرت او به حد شرعی رسیده یا خیر، آیا می‌تواند روزه خود را افطار کند یا باید تا حصول اطمینان از مسافرت اختلاف در اندازه‌ی مسافت شرعی
- ۳۳۳ ..... سوال: چرا در مقدار مسافت شرعی بین مراجع معظّم تقلید اختلاف وجود دارد؟
- ۳۳۳ ..... افطار روزه پس از گذشتن از حدّ ترخص
- ۳۳۳ ..... سوال: آیا مسافر می‌تواند پس از گذشتن از حد ترخص شهر خود، روزه خود را افطار کند؟
- ۳۳۳ ..... ادامه‌ی روزه در مسافرت شرعی
- سوال: شخصی برای تفریح در ماه مبارک رمضان به باغی در اطراف شهر می‌رود و به خیال اینکه فاصله آن تا شهر کمتر از چهار فرسخ است روزه افطار روزه با تصور رسیدن به حدّ شرعی
- ۳۳۴ ..... سوال: شخصی برای مسافرت به شهری که فکر می‌کرده فاصله آن بیش از چهار فرسخ است رفته و در آنجا روزه خود را افطار کرده است. ولی بعداً مسافرت چند مرحله‌ای
- ۳۳۴ ..... افطار روزه در حدّ ترخص در صورت قطعی نبودن ادامه‌ی مسافرت
- سوال: مسافری که نمی‌داند مسافرت او به حد شرعی خواهد رسید یا نه، آیا می‌تواند پس از گذشتن از حد ترخص روزه خود را افطار کند؟ - ۳۳۴
- ۳۳۴ ..... ملاک در محاسبه‌ی مسافت شرعی
- سوال: ملاک در محاسبه‌ی مسافت شرعی، طول جاده است یا مسافت مستقیم؟ مثلاً اگر جاده‌ای ۵۰ کیلومتر باشد، ولی مسافت مستقیم آن ۲۰ کیلومتر
- ۳۳۵ ..... تعیین فاصله‌ی شرعی بین دو شهر
- سوال: فاصله‌ی شرعی بین دو شهر را چگونه باید تعیین کرد؟ آیا فقط ابتدا و انتهای شهرها ملاک است؟ یا محل مورد نظر در آن شهر را باید در نظر
- ۳۳۵ ..... شهرک‌های اطراف شهر و مسافت شرعی
- سوال: برای حد ترخص شهرهای بزرگ، آیا به عنوان خانه‌های پایانی متصل به هم، شهرک‌های اطراف این شهرها که از لحاظ قوانین شهری جزء روزه استاد، دانشجو، طلبه و سرباز
- ۳۳۵ .....

- حکم روزهی دانشجویی که دو یا سه روز به شهر دیگر می‌رود ۳۳۵
- سوال: دانشجو یا طلبه‌ای که برای تحصیل، هفته‌ای دو یا سه روز به شهر دیگری می‌رود و بر میگردد، در مرتبه‌ی اولی که می‌رود و دفعات بعدی حکم نماز و روزهی دانشجو و سرباز در سفر اول و سفرهای بعدی ۳۳۵
- سوال: حکم نماز و روزهی دانشجویان و سربازان در محل تحصیل و محل سربازی آنان چگونه است؟ آیا برای سفر اول و سفرهای بعدی، تفاوت می‌وظیفه‌ی دانشجویی که بعد از اتمام تحصیل به دانشگاه می‌رود ۳۳۵
- سوال: دانشجویی که در طول تحصیل نمازش تمام است و روزه‌اش را میگیرد، پس از اتمام درسی که ترم یا دو ترم باید برای تکمیل پروژه و یا ت اقامت در وطن دوم بدون قصد توطن ۳۳۶
- سوال: طلاب علوم دینی که در شهری غیر از وطن خود به تحصیل مشغول می‌باشند و در آن شهر قصد وطن نکرده‌اند، ولی مشخص هم نیست که روزهی استادی که به صورت هفتگی مسافرت می‌کند ۳۳۶
- سوال: اساتید دانشگاه که هفته‌ای یک یا دو مرتبه به صورت پروازی به شهرهای دیگر سفر میکنند، در مورد نماز و روزه چه وظیفه‌ای دارند؟ ۳۳۶
- حکم روزهی دانشجو یا سرباز بعد اتمام تحصیل و خدمت در وطن دوم ۳۳۶
- سوال: اگر دانشجو یا طلبه یا سرباز که به واسطه‌ی این عوامل در شهر دیگری نماز خود را تمام می‌خواند، درس یا سربازی او تمام شود و به وطن روزه در خوابگاهی که خارج از حد شرعی است ۳۳۶
- سوال: خوابگاه بعضی دانشگاه‌ها خارج از حد شرعی شهر آن دانشگاه است. نماز و روزه دانشجوی شهر دیگر در خوابگاه و دانشگاه چگونه باید باشد تمام بودن نماز و روزهی سرباز بدون قصد ده روز ۳۳۶
- سوال: آیا سرباز وظیفه می‌تواند بدون قصد ده روز در محل سربازی، نماز خود را تمام بخواند و روزه بگیرد؟ ۳۳۶
- حکم وطن دانشجو ۳۳۷
- سوال: طلاب و دانشجویانی که به مدت چهار سال، هفت سال یا کمتر و بیشتر برای تحصیل در شهری می‌مانند، آیا آنجا وطن آنها به حساب می‌آید. رویت هلال ۳۳۷
- رویت هلال ماه شوال ۳۳۷
- عید فطر ۳۳۷
- رویت هلال ۳۳۷
- اثبات روز اول ماه رمضان ۳۳۸
- سوال: احتراماً آیا حلول ماه مبارک رمضان در روز پنج شنبه ۲۲/۶/۱۳۸۶ نزد حضرتعالی ثابت شده است یا خیر؟ ۳۳۸

- شرایط وجوب روزه ۳۳۸
- فطریه میهمان ۳۳۸
- بیماری کم خونی ۳۳۸
- کسی که از اول تکلیف روزه نگرفته ۳۳۸
- نحوه پرداخت زکات فطره و کفاره ۳۳۹
- ضرر بدنی ۳۳۹
- زن باردار و شیرده ۳۳۹
- ملاک پیری برای روزه نگرفتن ۳۴۰
- مبطلات <— خوردن و آشامیدن ۳۴۰
- اسفاده از پماد برای ترک لب ۳۴۰
- سوال: پماد ویتامینه‌ای که شخص برای ترک نخوردن لب‌ها در حال استفاده می‌کند، آیا برای روزه اشکال دارد؟ ۳۴۰
- قرار دادن غیر خوراکی در دهان ۳۴۰
- سوال: اگر شخصی چیزی غیر خوراکی را دهان قرار دهد و احساس شوری (یا هر نوع مزهی دیگر) کند، روزهی او چگونه است؟ ۳۴۰
- استفاده از اسپری تنگی نفس ۳۴۰
- سوال: من یک جانباز شیمیایی هستم. آیا استفاده از اسپری مخصوص برای رفع تنگی نفس در طول مدت روزه، روزه را باطل می‌کند یا نه؟ ۳۴۰
- جویدن آدامس ۳۴۰
- سوال: آیا روزه‌دار می‌تواند آدامس بجود؟ ۳۴۰
- چکاندن قطره در بینی ۳۴۰
- سوال: قطره ریختن در بینی با توجه به اینکه به حلق راه دارد و ممکن است به حلق وارد شود، روزه را باطل می‌کند یا خیر؟ ۳۴۰
- احساس کردن مزهی طعام سحری در طول روز ۳۴۱
- سوال: احساس کردن مزهی طعامی که در حین سحری خورده شده، برای روزه دار اشکالی دارد؟ ۳۴۱
- چشیدن غذا توسط روزه‌دار ۳۴۱
- سوال: چشیدن شوری و یا شیرینی غذا برای روزه چه حکمی دارد؟ ۳۴۱
- سنگ تمیز زیر زبان ۳۴۱

سوال: برخی در ماه رمضان برای رفع تشنگی و اینکه آب در دهانشان جمع شود، سنگ تمیز زیر زبان خود قرار می‌دهند. آیا این کار اشکال دارد؟

استنشاق آب در دهان و بینی ۳۴۱

سوال: استنشاق (آب در بینی کردن) در حال روزه، آیا روزه را باطل می‌کند؟

غرغره کردن آب توسط روزه‌دار ۳۴۱

سوال: آیا غرغره کردن آب برای روزه‌دار اشکال دارد و موجب بطلان روزه است یا خیر؟

خوردن آب برای کارکنان هواپیما ۳۴۱

سوال: اگر هواپیما در ارتفاع بالا و مسیر طولانی در حال پرواز باشد و پرواز حدود دو ساعت و نیم تا سه ساعت طول بکشد، مهمان‌دار و خلبان هو

باقی ماندن سحری بین دندان‌ها ۳۴۲

خوردن سحری تا پایان اذان صبح ۳۴۲

سوال: آیا شخص می‌تواند در هنگام سحری خوردن تا آخر اذان صبح غذا بخورد و بعد هم در مغرب از بعد از تمام شدن اذان مغرب افطار کند؟

خوردن عمدی غذا ۳۴۲

سوال: روزه‌داری که سهواً چیزی در حالت روزه بخورد و بعد به خیال اینکه روزه‌اش باطل شده، دوباره غذا بخورد، حکم روزه‌اش از نظر قضا و کفاره

خوردن خون ناشی از کشیدن دندان ۳۴۲

خون ریزی از دهان ۳۴۳

سوال: آیا خون آمدن از دهان روزه‌دار موجب بطلان روزه میشود یا خیر؟

فرو بردن آب دهان مخلوط با خون ۳۴۳

خون‌ریزی از لثه‌ها ۳۴۳

استفاده از ماده‌ی ناس ۳۴۳

سوال: استفاده از ماده‌ی «ناس» که از توتون و تنباکو و آهک و ... به دست می‌آید و آن را زیر زبان می‌گذارند و سپس از دهان بیرون می‌اندازند، آیا ه

روزه‌داری افراد معتاد ۳۴۳

سوال: فردی که معتاد به تریاک است و نمی‌تواند آن را در روز ترک کند، تکلیف روزه‌اش چیست؟ آیا می‌تواند فقط به مقدار لازم تریاک استفاده ک

مسافرت حرام ۳۴۴

نماز و روزه در مسافرت حرام ۳۴۴

سوال: کسی که با هدف معصیت به مسافرت کمتر از ده روز میرود، در خصوص نماز و روزه، چه وظیفه‌ای دارد؟

..... ۳۴۴

- ۳۴۴ ..... فعل حرام در سفر غیر حرام
- سوال: اگر کسی برای شرکت در مجلسی که ذاتاً حرام نیست، به مسافرت برود (مثلاً مجلس عقد) ولی بداند که در آن مجلس فعل حرام انجام می‌دهد
- ۳۴۴ ..... قضای نماز و روزه در سفر حرام
- سوال: در سفر معصیت که نماز تمام است و شخص روزه را می‌گیرد، آیا پس از مراجعت نیاز به اعاده‌ی نماز یا روزه هست یا همان کفایت می‌کند؟
- ۳۴۴ ..... حکم نماز و روزه در مکان غصبی
- سوال: شخصی برای انجام کار مباح یا کسب درآمد سفر می‌کند، ولی محل زندگی او در سفر، غصبی است. آیا نماز و روزه‌ی او تمام است؟ - ۳۴۴
- ۳۴۴ ..... بهره‌گیری از لوازم حرام در سفر مباح
- سوال: کسی که به مسافرتی می‌رود که حرام نیست، ولی در سفر از لوازم حرام بهره می‌گیرد؛ مثلاً با وسیله نقلیه‌ی دولتی و بدون اجازه‌ی مسئول می‌رود
- ۳۴۵ ..... حکم و نماز و روزه‌ی ماهی‌گیر
- سوال: کسی که به قصد ماهیگیری سفر می‌کند، تکلیف نماز و روزه‌ی او در حالات زیر چیست؟ - ۳۴۵
- ۳۴۵ ..... حکم نماز و روزه‌ی شکارچی
- سوال: کسی که به قصد شکار غیر از ماهیگیری به سفر کمتر از ده روز برود، حکم نماز و روزه‌هایش چیست؟ - ۳۴۵
- ۳۴۵ ..... روزه بیماران و ناتوانان
- حکم روزه‌ی بیمار کلیوی - ۳۴۵
- حکم تزریق خون برای روزه دار - ۳۴۵
- ۳۴۶ ..... منع پزشک از گرفتن روزه و اعتقاد بیمار مبنی بر توانایی
- سوال: اگر دکتر مؤمن و متخصص بیماری را از روزه منع کند، ولی بیمار معتقد باشد که روزه برای او ضرری ندارد، چه باید بکند؟ - ۳۴۶
- شرایطی پزشکی که روزه‌دار را منع از روزه می‌کند - ۳۴۶
- سوال: پزشکی که مریض را از روزه منع می‌کند، آیا لازم است که حتماً ملزم به امور دینی و مؤمن باشد یا اینکه فقط حاذق و متخصص در کار خود
- ۳۴۶ ..... مشقت در روزه
- سوال: منظور از مشقتی که به واسطه‌ی آن پیرمردها و پیرزن‌ها یا دختران تازه به بلوغ رسیده، نمی‌توانند روزه بگیرند، چیست؟ - ۳۴۶
- ۳۴۶ ..... قضای روزه‌هایی که بدون عذر گرفته نشده
- سوال: شخصی ۴۲ ساله تاکنون روزه نگرفته و گفته دارای پانزده عائله بوده و برای تلاش و اداری خانوادهم در گرما و سرما کار می‌کردم و طاقت
- تشخیص بیماری مبنی بر مضر بودن - ۳۴۶

- سوال: اگر پزشک معنی برای روزهی بیمار نداند، ولی خود بیمار روزه را برای خود مضر بداند، آیا می‌تواند روزه نگیرد؟ ۳۴۶
- خوف ضرر احتمالی ۳۴۶
- سوال: آیا احتمال ضرر برای روزه‌دار و خوف از ضرر احتمالی موجب ساقط شدن روزه از انسان می‌شود یا اینکه حتماً باید یقین کند؟ ۳۴۶
- قضا و کفاره‌ی روزهی بیمار ۳۴۷
- سوال: روزه‌ای که پزشک انسان را از آن منع می‌کند، آیا فقط قضا دارد یا کفاره هم دارد؟ ۳۴۷
- قضا و کفاره‌ی روزهی دختر تازه بالغ ۳۴۷
- قضا و کفاره‌ی روزهی افراد کهنسال ۳۴۷
- سوال: کسی که به واسطه‌ی پیری نمی‌تواند روزه بگیرد و بعداً هم نمی‌تواند قضا کند، آیا لازم است کفاره بدهد؟ ۳۴۷
- روزه‌خواری جهت جلوگیری از ضعف ۳۴۷
- سوال: من وقتی روزه می‌گیرم دچار ضعف می‌شوم و در اوقات عادی مشکلی ندارم، ولی اگر امتحان داشته باشم، نمی‌توانم به خوبی درس بخوانم و روزه‌خواری به دستور پزشک ۳۴۷
- سوال: این جانب چند سالی را بیماری خاصی داشتم که به تشخیص پزشک، روزه برایم مضر بوده است، اما دو سال پیش با مراجعه به متخصص دیدم ساقط شدن قضای روزه در صورت عدم توان روزه گرفتن تا سال بعد ۳۴۸
- سوال: شخصی در ماه مبارک رمضان به علت ضعف و بیماری، روزه نگرفته است و بلافاصله بعد از ماه مبارک رمضان، به خدمت سربازی رفته و تا سه ماه در آنجا بوده است. حالا می‌خواهد روزه بگیرد. آیا باید روزه بگیرد؟ ۳۴۸
- سوال: دختر من سال گذشته به سن تکلیف رسیده است؛ اما در ماه مبارک رمضان به علت ضعف جسمانی و بنیه‌ی ضعیفی که دارد، نمی‌توانست روزه بگیرد. حالا می‌خواهد روزه بگیرد. آیا باید روزه بگیرد؟ ۳۴۸
- سوال: کسی که به خاطر وضعیت شغلی در مواقع خاصی مثل تابستان طاقت نداشته باشد روزه‌هایش را بگیرد (در حالت عادی می‌تواند روزه بگیرد) ۳۴۸
- سوال: اگر دکتر بگوید روزه گرفتن بچه‌ی تازه به تکلیف رسیده‌ای برای آینده‌اش ضرر دارد، ولو الآن احساس ضرر نمی‌کند، آیا روزه گرفتن او جایز است؟ ۳۴۹
- سوال: بیمردها و پیرزنهایی که نمی‌توانند روزه بگیرند و نمی‌توانند حتی همهی کفاره‌ی آن را بدهند، آیا روزه از ایشان ساقط می‌شود؟ ۳۴۹
- تزامم روزه با درس خواندن ۳۴۹
- قضا و کفاره‌ی روزه‌های دختر تازه بالغ ۳۴۹

سوال: دختری که از لحاظ جسمی بسیار ضعیف است و از لحاظ ذهنی هم حتی هنوز تقلید را متوجه نمی‌شود و به سن تکلیف رسیده است، آیا ر

زمان روزه ۳۴۹

زمان افطار ۳۴۹

سوال: در روزهی ماه مبارک رمضان و غیره از چه زمانی می‌توان افطار کرد؟ آیا ملاک غروب خورشید است یا اذان مغرب؟ زیرا بین غروب خورشید

زمان افطار ۳۴۹

سوال: برای افطار کردن و خواندن نماز مغرب باید تا زوال حمرهی مشرقیه صبر کرد یا به محض غروب کامل خورشید می‌توان افطار کرد و نماز م

خوردن سحری در هنگام اذان ۳۵۰

سوال: کسی که یقین ندارد هنوز اذان صبح شده و بدون تحقیق سحری می‌خورد، حکم روزه‌اش چگونه است؟ ۳۵۰

اطمینان به زمان مندرج در تقویم‌ها ۳۵۰

سوال: آیا با اطمینان به ساعت و تقویم‌ها و بدون اینکه نسبت به افق تحقیق شود، می‌توان سحری خورد و افطار کرد؟ ۳۵۰

احتیاط در انجام مبطلات روزه ۳۵۰

سوال: بسیاری در ماه رمضان تأکید می‌کنند که کمی قبل از اذان صبح و مقداری بعد از اذان مغرب صبر کنید و مبطلات روزه را به جا نیاورید تا اذ

اطمینان به اذان رسانه‌ها ۳۵۰

سوال: با توجه به اینکه رادیو و تلویزیون سر وقت اذان می‌گویند، آیا نیازی هست که کمی قبل و بعد از اذان صبر کنیم؟ ۳۵۰

افطار به محض شنیدن «الله اکبر» ۳۵۰

سوال: در ماه مبارک رمضان هنگام مغرب به محض شنیدن «الله اکبر» اذان، آیا می‌توان افطار کرد یا باید صبر نمود؟ ۳۵۰

تفحص در زمان افطار ۳۵۰

سوال: اگر کسی به واسطه‌ی تاریکی هوا یقین کند که مغرب شده و افطار نماید، ولی بعد از اذان مغرب معلوم شود که مغرب نبوده است، آیا قضا و

قصد اقامت ۳۵۱

شکستن قصد اقامت ۳۵۱

سوال: کسی که در ماه رمضان قصد ده روز اقامت در محلی را دارد، اگر پس از دو روز که نمازهایش را کامل خوانده و روزه‌هایش را گرفته است، از

قصد اقامت نکردن در صورت علم بر ماندن بیش از ده روز ۳۵۱

سوال: آیا کسی که میداند ده روز یا بیشتر در شهری میماند، میتواند قصد ده روز نکند و در ماه رمضان روزه نگیرد؟ ۳۵۱

حکم روزه در صورت رسیدن قبل از ظهر به مقصد ۳۵۱

- سوال: چنانچه کسی در ماه رمضان صبح از وطنش خارج شود و قبل از ظهر به جایی برسد که میخواهد ده روز در آنجا بماند، روزه آن روز را هم، د
مسافرت از جایی که قصد اقامت کرده است ----- ۳۵۱
- سوال: اگر کسی در محلی قصد اقامت ده روز کند و در بین ده روز بخواهد از حد ترحض آن محل خارج شود، در این صورت، نماز و روزه او در آن
محاسبی غلط روزهای قصد اقامت ----- ۳۵۲
- سوال: مسافری در مشهد به حساب خود ده روز خواهد ماند و تمام نمازهایش را خوانده و روزه‌هایش را گرفته است، اما روزی که می‌خواهد برگردد
خروج از حد ترخص در جایی که قصد اقامت دارد ----- ۳۵۲
- سوال: کسی که در شهری قصد ده روز کرده است، اگر در وسط آن ده روز مجبور شود دو روز از حد ترحض آن شهر خارج شود، آیا روزی آن دو
سفرهای کوچک از جایی که قصد اقامت دارد ----- ۳۵۲
- مبطلات <— رساندن دود و غبار غلیظ به حلق ----- ۳۵۲
- دود سیگار و قلیان ----- ۳۵۲
- سوال: در محلی که من کار می‌کنم، آدم‌های بسیاری سیگار و قلیان می‌کشند و دود آن به من می‌رسد. آیا روزی من هم باطل است؟ به طور کلی،
ضرورت کار در دود زیاد ----- ۳۵۲
- سوال: در خیابانی که من رفت و آمد می‌کنم، دود زیادی از ماشین‌ها وجود دارد که بعضاً در هاله‌ای از دود قرار می‌گیرم. روزی من در این حال چه
استفاده از دستگاه تنفسی ----- ۳۵۳
- سوال: این جانب به خاطر مشکلی که در تنفس دارم، برای تنفس از وسیله‌ای استفاده می‌کنم که موادی را به صورت بخار به حلقم می‌رساند و به
استفاده از دستگاه بخور ----- ۳۵۳
- سوال: استفاده کردن از دستگاه بخور برای معالجه به صحت روزه ضرری می‌رساند؟ ----- ۳۵۳
- رسیدن بخار اسید به حلق ----- ۳۵۳
- سوال: در ماه رمضان وقتی مشغول تمیزکاری در خانه بودم و از وایتکس استفاده می‌کردم، در حلق خود احساس تلخی کردم. آیا در این صورت رو
اماله ----- ۳۵۳
- سوال: فرد بیماری مبتلا به یبوست است. اگر او در ماه رمضان با آب اماله کند، روزی او چه حکمی دارد؟ اگر باطل است، برای روزه‌های سال‌های
شیاف روغنی ----- ۳۵۳
- سوال: داروهای مخصوصی برای معالجه بعضی از بیماری‌های زنان وجود دارد (شیاف‌های روغنی) که در داخل بدن گذاشته می‌شود. آیا استفاده
استعمال سیگار برای افراد مبتلا به آن ----- ۳۵۴

- سوال: کشیدن سیگار برای کسانی که به آن اعتیاد شدید دارند و در حال روزه ناخودآگاه به سوی آن می‌روند، آیا اشکالی دارد؟ ۳۵۴
- استعمال سیگار قلیان و... ..... ۳۵۴
- سوال: آیا سیگار کشیدن، قلیان و چپق (پیپ) روزه را باطل می‌کند؟ ۳۵۴
- بخار آب گرم ۳۵۴
- سوال: آیا بخارهای آب گرم داخل حمام باعث باطل شدن روزه می‌شود؟ ۳۵۴
- مه غلیظ ۳۵۴
- سوال: آیا مه غلیظ هوا مبطل روزه است؟ ۳۵۴
- ورود مه به حلق ۳۵۴
- سوال: در روزهایی که هوا بسیار مه است و نمی‌توان از ورود آن به حلق جلوگیری کرد، روزه چه حکمی دارد؟ ۳۵۴
- قضای رسانده دود سیگار به حلق ۳۵۴
- سوال: در وقت روزه سیگار کشیدم، اما کاملاً دودش را به حلق ندادم. آیا روزه‌ام باطل شده؟ و آیا کفاره دارد یا فقط یک روز قضای آن لازم است؟
- نیت روزه ۳۵۵
- نیت روزه غیر رمضان در ماه رمضان ۳۵۵
- نیت چند روزه با یکدیگر در یک روز ۳۵۵
- نیت دوگانه برای روزه قضا یا مستحبی ۳۵۵
- نیت روزه مستحب یا قضاء ۳۵۵
- نیت کلی ۳۵۶
- ذکر نیت بر زبان ۳۵۶
- استمرار در نیت روزه ۳۵۶
- عدول نیت از روزه مستحب به واجب ۳۵۶
- تاثیر تصمیم بر بطلان روزه ۳۵۶
- نیت روزه در طول روز ۳۵۶
- نیت در اول ماه ۳۵۷
- سوال: آیا نیت روزه کل ماه رمضان در اول ماه کافی است؟ ۳۵۷

- نیت برای خوردن سحری ۳۵۷
- سوال: همین که کسی برای سحری بلند شود، نیت به حساب می‌آید یا اینکه حتماً باید نیت را بر قلب یا زبان جاری کرد؟ ۳۵۷
- استمرار در نیت ۳۵۷
- تغییر نیت روزهی مستحبی به واجب ۳۵۷
- سوال: آیا کسی که نیت روزهی مستحبی کرده، می‌تواند بعد از اذان صبح از نیت خود به روزه واجب عدول کند؟ ۳۵۷
- تصمیم به ابطال روزه ۳۵۷
- سوال: شخصی در ماه رمضان تصمیم می‌گیرد که روزهی خود را باطل کند، ولی قبل از اینکه کاری که مبطل روزه باشد انجام دهد، از تصمیم خود ۳۵۸
- نیت روزهی استیجاری ۳۵۸
- سوال: آیا بعد از طلوع فجر و قبل از ظهر در حالی که هیچ یک از مفطرات را انجام نداده باشم، می‌توانم نیت روزهی استیجاری کنم؟ ۳۵۸
- نیت روزهی غیر ماه رمضان ۳۵۸
- سوال: کسی که عمداً در روز ماه مبارک رمضان، نیت روزهی غیر ماه رمضان نماید، روزهی او چه حکمی دارد؟ ۳۵۸
- روزه با دو نیت ۳۵۸
- سوال: کسی که روزهی قضا دارد، آیا مثلاً در روز عید غدیر که روزه مستحب است، می‌تواند هم به نیت روزهی قضا و هم استحبایی که برای روزه گ ۳۵۸
- نیت روزه قضا ۳۵۸
- سوال: شخصی که نمی‌داند روزه قضا دارد یا نه، آیا می‌تواند به نیت اینکه اگر روزه قضا دارد، روزه بگیرد و اگر نداشت روزه مستحبی باشد؟ آیا اگر بی ۳۵۸
- نیت روزهی قضا ۳۵۸
- سوال: کسی در غیر ماه رمضان نیت کرده که اگر روزهی واجبی بر عهده‌ی من باشد، این روزه قضای آن و در غیر این صورت، روزهی مستحبی باش ۳۵۹
- روزه زنان ۳۵۹
- قضا و کفاره‌ی روزه‌های دوران بارداری و شیردهی ۳۵۹
- سوال: زنی که در دوران بارداری و شیردهی (مجموعاً دو سال) روزه‌هایش را نگرفته، حالا باید همهی آن روزه‌ها را قضا کند و برای هر روز آن یک ۳۵۹
- کفاره روزهی زن باردار ۳۵۹
- سوال: کفاره برای زنی که به علت زایمان نتوانسته روزه بگیرد، چه مقدار است؟ ۳۵۹
- حائض شدن روزه‌دار قبل از روزه ۳۵۹
- سوال: زن روزه‌داری که یکی دو ساعت مانده به اذان مغرب حیض شود، تکلیف روزه‌اش چیست؟ ۳۵۹

- تردید در زمان حیض ۳۵۹
- سوال: اگر زنی بعد از اذان مغرب متوجه شود که خون حیض از او خارج شده، ولی نمی‌داند که آیا قبل از اذان مغرب بوده یا بعد از آن، تکلیف روز، تأخیر عادت ماهیانه با خوردن قرص ۳۵۹
- سوال: برخی از زن‌ها برای اینکه بتوانند روزه بگیرند، عادت خود را با خوردن قرص عقب می‌اندازند. آیا روزه گرفتن با این حال صحیح است؟ ۳۵۹
- خوف ضرر برای جنین ۳۶۰
- سوال: زن بارداری که نمی‌داند روزه برای جنین او ضرر دارد یا خیر، آیا روزه گرفتن بر او واجب است؟ ۳۶۰
- روزه‌داری زن باردار ۳۶۰
- روزه‌داری زن شیرده ۳۶۰
- سوال: کسی که به تازگی بچه‌دار شده و با بنیهی ضعیفی که دارد اگر روزه بگیرد شیرش کم یا خشک می‌شود، چه وظیفه‌ای دارد؟ ۳۶۰
- روزه در ماه هفتم بارداری ۳۶۰
- سوال: زن بارداری که در ماه هفتم، دکتر به او گفته روزه برای او ضرر دارد، آیا می‌تواند روزه بگیرد؟ ۳۶۰
- تردید در ضرر برای زن شیرده ۳۶۰
- سوال: زن شیرده که نمی‌داند روزه گرفتن برای خود و بچه‌اش مضر است یا خیر، چه وظیفه‌ای دارد؟ ۳۶۰
- قضا و کفاره‌ی روزه‌های دوران بارداری و شیردهی ۳۶۱
- سوال: زنی که به خاطر بارداری یا شیر دادن به بچه، سه سال روزه‌هایش را نگرفته و از ماه رمضان امسال تا ماه رمضان دیگر نتوانسته قضا کند، از زکات فطره ۳۶۱
- میزان فطره سال ۱۳۸۸ ..... ۳۶۱
- فطریه‌ی جنین ۳۶۱
- فطریه‌ی نوزاد ۳۶۱
- سوال: آیا برای نوزادی که در ماه مبارک رمضان به دنیا آمده است هم باید زکات فطره پرداخت شود؟ حتی اگر یکی دو روز مانده به عید فطر یا رو تقدّم زکات فطره بر خمس ۳۶۱
- سوال: پرداخت زکات فطره مقدم است یا خمس؟ ۳۶۱
- پرداخت زکات فطره از پول غیر مخمس ۳۶۲
- سوال: آیا از مالی که خمس آن داده نشده می‌توان زکات فطره را پرداخت کرد؟ یا باید اول خمس را داد و سپس زکات فطره را از آن پرداخت نمود

- ۳۶۲ ..... فطریه میهمان
- سوال: کسی که در افطار شب عید فطر، میهمان دیگری باشد، فطریه‌اش به عهده کیست؟ خودش یا صاحب‌خانه؟ آیا فرقی می‌کند که قبل از اذان،
- ۳۶۲ ..... فطریه میهمانان شب عید فطر
- عدم تأثیر مکان غذا خوردن مهمان بر فطریه ۳۶۲
- سوال: برای زکات فطری میهمان، آیا فرقی بین غذا خوردن در منزل او یا در جای دیگری مثل سالن، هتل و رستوران هست یا خیر؟ ---- ۳۶۲
- زکات فطری میمائی که چند روز در خانه صاحب‌خانه بوده است ۳۶۲
- سوال: کسی که ماه رمضان را یا چند روز آخر آن را در شهر دیگری میهمان کسی بوده، آیا زکات فطریه‌اش بر عهده خودش است یا میزبان؟ ۶۲
- عدم وجوب پرداخت فطریه میهمان در هیچ صورت ۳۶۳
- سوال: در چه صورتی زکات فطری میهمان بر میزبان واجب می‌شود؟ ۳۶۳
- فطریه سرباز ۳۶۳
- سوال: فطریه سربازی که در سربازخانه‌ها زندگی می‌کنند و نان خور دولت هستند، بر عهده چه کسی است: خانواده یا دولت یا خود سرباز؟ ۳
- فطریه دختر در دوران عقد ۳۶۳
- سوال: دختری که در دوران عقد به سر می‌برد و در بسیاری از اوقات با نامزد خود رفت و آمد می‌کند، زکات فطریه‌اش به عهده کیست؟ خانواده ؛
- کار اقتضای با مبالغ زکات فطره ۳۶۳
- سوال: مؤسسه‌ی خیریه‌ای که تعدادی از خانواده‌های فقیر و مستضعف را تحت پوشش خود دارد و از کمک‌های مردمی، آنها را تأمین می‌کند، آیا ه
- مصرف زکات فطره ۳۶۳
- سوال: این جانب ماه مبارک رمضان را به طور کامل در ژاپن هستم و کلیه هزینه‌های من اعم از خوراک و مسکن و ... بر عهده دولت ژاپن است
- ارسال زکات فطره برای نیازمندان ایران ۳۶۴
- سوال: من به مدت سه سال در آمریکا مشغول تحصیل هستم. می‌خواستم بدانم آیا می‌توانم زکات فطری خود را در این سه سال نگه دارم و بعد ا
- ارسال زکات فطره به شهر دیگر ۳۶۴
- سوال: آیا می‌توان زکات فطره را به شهر دیگری که فقرای زیادی در آن زندگی می‌کنند، فرستاد؟ ۳۶۴
- ارسال زکات فطره از کشورهای دیگر ۳۶۴
- سوال: کسی که در بحرین زندگی می‌کند و خویشان او در ایران فقیر هستند، می‌تواند زکات فطری خود و برخی از دوستانش را که نسبتی با خود
- پرداخت خوراکی دیگر برای زکات فطره ۳۶۴

سوال: آیا غذایی را که قوت غالب مردم نباشد و غیر از موارد مذکور در رساله است، می‌توان به عنوان زکات فطره به فقیر داد و آیا کفایت می‌کند؟

گم شدن یا خرج شدن مبلغ زکات فطره ۳۶۴

سوال: اگر شخصی در شب عید فطر، فطریه خود و خانواده‌اش را جدا کند، ولی اتفاقاً آن مبلغ گم شود و یا سهواً خرج گردد، تکلیف چیست؟

پرداخت زکات فطره به سید ۳۶۵

مصرف کفاری روزه ۳۶۵

سوال: کفاری قضای روزه را آیا می‌توان در غیر طعام مثل کمک به نیازمند و امور خیر صرف کرد؟

پرداخت خوراکی مورد نیاز فقیر بابت کفاره روزه ۳۶۵

قضای روزه های زمان بارداری و شیردهی ۳۶۵

قضای روزه های قبلی و میزان کفاره ۳۶۵

نیت روزه قضا قبل از مغرب در صورتی که به مبطلات دچار نشده باشد ۳۶۶

مواد غذایی بجای اطعام دادن ۳۶۶

یک مد طعام ۳۶۶

کفاره خوردن روزه هایی که بدلیل عذر شرعی نگرفته و الان به یاد ندارد ۳۶۶

خلل در انجام ۳۱ روزه پی در پی ۳۶۷

کفاره خانمی که عمداً ۱۱ سال روزه نگرفته ۳۶۷

کفاره بجای قضا ۳۶۷

تردید در تعداد روزه‌های قضا ۳۶۷

سوال: کسی که مطمئن است قضای روزه دارد، ولی نمی‌داند تعداد آن چقدر است، چه تکلیفی دارد؟

نیت روزه قبل از ظهر ۳۶۷

سوال: اگر نیت روزی قضای ماه رمضان، قبل از ظهر واقع شود، کافی است؟

عدم اطلاع از تعداد نماز و روزه‌های قضا ۳۶۸

سوال: کسی که زمان دقیق به سن تکلیف رسیدن خود را نمی‌داند و نمی‌داند چقدر نماز و روزه بر عهده اوست، چه مقدار قضای نماز و روزه بر او

فراموشی قضای روزه‌ها ۳۶۸

سوال: کسی که روزی قضا دارد، اگر تا چند روز مانده به ماه مبارک رمضان فراموش کند روزه‌ها را بگیرد و وقتی یادش بیاید که نتواند قضا را به ج

- ۳۶۸ ..... مصرف كفاره در امور ديگر فقير
- سوال: پولی که به عنوان كفاره و بابت طعام به فقير پرداخت می‌شود، آیا فقير می‌تواند در امور دیگری که بیشتر نیاز دارد، صرف کند؟ ---- ۳۶۸
- ۳۶۸ ..... مصرف كفاره‌ی عمد
- سوال: اینکه در رساله‌ی عملیه فرموده‌اید یکی از موارد كفاره‌ی عمد، اطعام شصت فقير است، آیا می‌توان به اندازه‌ی شصت فقير به یک فقير پول پرداخت پول نقد یا خوراکی دیگری بابت كفاره ۳۶۸
- سوال: پرداخت پول نقد كفاره‌ی روزه به فقير، كفایت از وظیفه می‌کند؟ ساير خوراکی‌ها مثل گوشت، برنج، عدس، نخود و ... چطور؟ ----- ۳۶۸
- ۳۶۸ ..... عدم جبران قضاى روزه با كفاره
- سوال: آیا اگر کسی به جای قضاى روزه، كفاره‌ی نقدی آن را پرداخت کند، بریء الذمه می‌شود؟ ۳۶۸
- ۳۶۹ ..... پرداخت كفاره به اهل سنت یا اهل کتاب
- ۳۶۹ ..... علت حرمت روزه برای مسافر
- ۳۶۹ ..... فروبردن سر در آب در هنگام روزه‌داری
- سوال: در رساله‌ی توضیح المسائل حضرت‌عالی دیدم که فرو بردن سر در آب را مبطل روزه نمی‌دانید. آیا این فتوا در صورت ضرورت است یا روزه ۳۶۹
- ۳۶۹ ..... غلط خواندن قرآن در هنگام روزه‌داری
- سوال: غلط خواندن قرآن در ماه مبارک رمضان، مبطل روزه است؟ ----- ۳۶۹
- ۳۶۹ ..... خواندن روزه در هنگام روزه‌داری
- سوال: خواندن روزه و زبان حال ائمه (که معمولاً به ائمه‌ی معصومین) نسبت می‌دهند، آیا مبطل روزه است؟ ۳۶۹
- ۳۷۰ ..... تزریق آمپول در هنگام روزه‌داری
- سوال: آیا تزریق آمپول اعم از تقویتی، مغذی، دارویی و ... در ماه رمضان ضرری به صحت روزه می‌رساند؟ ۳۷۰
- ۳۷۰ ..... تزریق خون در هنگام روزه‌داری
- سوال: آیا تزریق خون مبطل روزه است؟ ۳۷۰
- ۳۷۰ ..... استفاده از حنا و رنگ مو در هنگام روزه‌داری
- سوال: گذاشتن حنا و رنگ مو در حال روزه برای خانم‌ها اشکالی دارد؟ ۳۷۰
- ۳۷۰ ..... پر کردن دندان هنگام روزه‌داری
- سوال: آیا پر کردن دندان در حال روزه به صحت آن اشکالی وارد می‌کند؟ ۳۷۰

- ۳۷۰ ..... شنیدن موسیقی برای روزه‌دار
- ۳۷۰ ..... سوال: شنیدن موسیقی برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟
- ۳۷۰ ..... قطره ریختن در چشم در هنگام روزه‌داری
- ۳۷۰ ..... سوال: قطره ریختن در چشم در روزهی ماه رمضان، روزه را باطل می‌کند؟
- ۳۷۱ ..... دیدن تصاویر شهوات‌انگیز برای روزه‌دار
- ۳۷۱ ..... سوال: دیدن تصاویر شهوات‌انگیز در اینترنت و ماهواره آیا موجب باطل شدن روزه میشود؟
- ۳۷۱ ..... استفاده از لوازم آرایشی در هنگام روزه‌داری
- ۳۷۱ ..... سوال: حکم استفاده از ادکلن، لاک و دیگر وسائل آرایشی برای روزه‌دار چیست؟
- ۳۷۱ ..... تنفس مصنوعی روزه‌دار
- ۳۷۱ ..... سوال: آیا تنفس مصنوعی روزه را باطل میکند؟
- ۳۷۱ ..... شستشوی معده با سند در حال روزه
- سوال: آیا شستشوی معده با سند که مایعی را توسط آن در معده وارد می‌کنند و پس از شستشو دوباره با همان دستگاه آن مایع را خارج می‌کنند، حکم رفتار با روزه‌خوار عمدی
- ۳۷۱ ..... سوال: کسی که آشکارا و بین مردم در ماه مبارک رمضان روزه‌خواری می‌کند، حکم او چیست؟ و باید با او چگونه برخورد شود؟
- ۳۷۱ ..... همکاری همسر با شوهر روزه‌خوار
- سوال: زنی که همسرش عمداً روزه نمی‌گیرد، آیا می‌تواند برای او نهار درست کند؟ و آیا این کار اشکال شرعی دارد و اعانت بر اثم به حساب می‌آید
- ۳۷۲ ..... دو روزهی واجب در یک روز
- ۳۷۲ ..... سوال: لطفاً بفرمایید چگونه می‌شود دو روزهی واجب در یک روز واقع شود؟
- ۳۷۲ ..... وطن
- ۳۷۲ ..... شرط تحقق وطن
- ۳۷۲ ..... سوال: مدت اقامت یک نفر در شهر دیگر چقدر باید باشد تا او بتواند در آن شهر قصد وطن کند؟
- ۳۷۲ ..... قصد توطن
- سوال: قصد وطن نمودن در شهری ملازم با چیست؟ به عبارت دیگر، حتماً باید در شهری سکونت داشت تا آن شهر وطن شود یا مثلاً اگر کسی م
- ۳۷۲ ..... قصد توطن صوری

سوال: آیا کسی میتواند بدون اقامت دائم یا موقت در شهر دیگری، آن شهر را به صورت وطن خود انتخاب کند و در ماه مبارک رمضان در صورت

میزان اقامت در وطن ۳۷۲

سوال: چه مقدار و یا چگونه باید در شهری ماند تا آن شهر وطن انسان محسوب شود؟ ۳۷۲

اتخاذ چند وطن ۳۷۳

سوال: آیا کسی می‌تواند چند وطن داشته باشد؟ مثلاً سه وطن را برای خود انتخاب کند. ۳۷۳

حکم تحقق وطن دوم ۳۷۳

سوال: چگونه محل دوم حکم وطن شخص را پیدا می‌کند؟ آیا چند سال ماندن کفایت می‌کند یا نیت لازم دارد یا باید شخص از جایی اعراض نماید

صدق توطن ۳۷۳

سوال: برای صدق وطنیت چه مقدار شخص باید در آن مکان بماند؟ ۳۷۳

اعراض از وطن قبلی ۳۷۳

سوال: کسی که از وطن اصلی و زادگاهش به شهر دیگری میرود و پس از چند سال از آن شهر هم منتقل شده و در شهر دوم ساکن میشود، میتوا

تمام بودن نماز و روزه در سفر اول وطن دوم ۳۷۳

سوال: کسی که به شهر دیگری منتقل میشود و میداند که باید مثلاً چند سال در آن شهر بماند، آیا از همان روز اول ورود میتواند نمازش را تمام ب

تبعیت زن از مرد در توطن ۳۷۴

سوال: زن و شوهری اهل دو شهر جداگانه هستند و محل کارشان در شهر سوم است، ولی مجبور شده‌اند در خارج از حد ترخص شهر محل کار،

قصد توطن جایی که قبلاً از آن اعراض شده است ۳۷۴

سوال: کسی که به واسطه منتقل شدن به شهری، از زادگاهش اعراض میکند، آیا پس از چند سال می‌تواند دوباره زادگاهش را وطن قرار دهد؟ ۷۴

قصر و اتمام زن در زادگاه شوهر ۳۷۴

سوال: دختری که ازدواج میکند و برای زندگی به محل سکونت شوهرش که خارج از شهر خودشان است، میرود، وطن او همان شهر جدید محسو

انتقال از وطن ۳۷۴

سوال: کسی که برای زندگی به شهر دیگری منتقل میشود و نمیداند که تا آخر عمر به زادگاهش بر میگردد یا نه، در صورت حضور موقتی در زادگ

وطن موقت ۳۷۴

سوال: شخصی از وطن خود مثل افغانستان به ایران آمده و در شهری سکونت دارد و قصد دارد هر موقع موانع برطرف شد، به وطن خود برگردد. د

عدم اعراض از زادگاه ۳۷۵

سوال: فرزندی در وطن پدرش به دنیا می آید و پس از دو سه سال اول کودکی، به شهر دیگری می‌رود و در آنجا بزرگ می‌شود. آیا جایی که در آن

نحوه‌ی اعراض از وطن اصلی ۳۷۵

سوال: اعراض از وطن اصلی چگونه محقق می‌شود؟ ۳۷۵

تبعیت وطن افراد تحت تکفل مرد ۳۷۵

سوال: آیا وطن زن تابع شوهر است؟ ۳۷۵

پشیمانی از اعراض ۳۷۵

سوال: اگر شخصی از وطن خود اعراض کند و قصد داشته باشد که دیگر به آنجا برنگردد، ولی دو سه ماه بعد پشیمان شود، آیا اعراض او محقق شد

روزه مسافر ۳۷۵

وظیفه کثیرالسفر فصلی ۳۷۵

بستن ۳۷۶

بستن ۳۷۶

تفاوت قصر و اتمام نماز و روزهی مسافر ۳۷۶

تفاوت قصر و اتمام در رفت و برگشت مسافر ۳۷۶

رسیدن مسافر بعد از زوال وقت به وطن ۳۷۷

سوال: روزه‌داری که فکر می‌کرده قبل از زوال وقت به محل اقامتش می‌رسد، ولی به علتی بعد از فوت وقت رسیده، حکم روزه‌اش چیست؟ ۳۷۷

حکم سفر در ماه رمضان ۳۷۷

سوال: به طور کلی سفر کردن در ماه مبارک رمضان چه حکمی دارد؟ ۳۷۷

ابطال روزه در سفر ۳۷۷

سوال: شخصی که در ماه رمضان در سفر بوده است، قصد داشته است قبل از ظهر به وطن برگردد و آن روز را روزه بگیرد، ولی در بین راه سهواً یک

ابطال روزهی مسافر در اثر فراموشی ۳۷۷

سوال: مسافری قصد داشته پس از بازگشت به وطن در آنجا روزهی واجب یا مستحب بگیرد، اما پس از مراجعت به علت فراموشی چیزی خورده، -

ابطال روزهی مسافر قبل از رسیدن به وطن ۳۷۷

سوال: در ماه رمضان، مسافری که مطمئن است قبل از ظهر به شهر خود می‌رسد، می‌تواند قبل از ورود به شهر خود، روزهی خود را به حکم اینکه

باطل شدن عمدی روزهی مسافر قبل از رسیدن به وطن ۳۷۸

سوال: اگر مسافر به یقین بداند که قبل از ظهر به مقصد نمی‌رسد و کارهایی را که مبطل روزه است، انجام دهد؛ مثلاً غذا و آب بخورد و اتفاقاً قبل از

حکم سفر زیارتی در ماه رمضان ۳۷۸

سوال: رفتن به سفر زیارتی در ماه مبارک رمضان چه حکمی دارد؟ ۳۷۸

مسافرت در آخر ماه شعبان ۳۷۸

سوال: مسافرت غیرضروری کسی که چند روزی قضا به عهده دارد، در چند روز آخر ماه شعبان چه حکمی دارد؟ ۳۷۸

فرار از روزه ۳۷۸

حکم روزی مسافر در سفر ۳۷۸

سوال: اگر کسی فراموش کند که روزی ماه رمضان مسافر باطل است یا فراموش کند که در سفر است و روزه بگیرد و تا افطار کاری که مفطر روزه

حکم قضا و کفاری فرار از روزه ۳۷۸

سوال: کسی که برای فرار از روزه مسافرت کرده، آیا فقط لازم است همان روز را قضا کند یا کفاره هم باید بدهد؟ ۳۷۹

مسافرت عمدی در ماه رمضان ۳۷۹

حکم روزه‌ای که اشتبهاً در سفر گرفته شده ۳۷۹

سوال: مسافری در سفر فکر می‌کرده باید نماز را تمام بخواند و روزه‌ها را بگیرد؛ لذا همه‌ی روزه‌های در سفر را گرفته است. وقتی به وطن بازگشته،

روزه گرفتن مسافر در ماه رمضان ۳۷۹

سوال: کسی که نمیداند روزی ماه رمضان مسافر باطل است، اگر روزه گرفت و سفر کرد و تا افطار، کاری که روزه را باطل میکند، انجام نداد، روزه

سقوط قضای روزه در صورت عدم توانایی تا سال بعد ۳۷۹

نذر روزه بدون حاجت ۳۸۰

سوال: آیا نذر روزه حتماً باید به واسطه‌ی طلب حاجتی باشد یا شخصی میتواند بدون هیچ درخواستی فقط نذر کند که فلان روز را روزه بگیرد؟ ۸۰

گرفتن روزی نذری، استیجاری یا مستحبی در صورت داشتن روزی قضای واجب ۳۸۰

سوال: کسی که روزی قضای واجب داشته باشد آیا می‌تواند روزی نذری، استیجاری یا مستحبی بگیرد؟ ۳۸۰

روزی مستحبی با وجود بر عهده بودن روزی واجب ۳۸۰

سوال: کسی که روزی واجب بر عهده دارد؛ مثل قضای روزی ماه رمضان و روزی نذر و ...، آیا می‌تواند روزی مستحبی بگیرد؟ ۳۸۰

افطار روزی استیجاری ۳۸۰

اجیر کردن همزمان چند نفر برای روزه‌های میت ۳۸۰

- سوال: آیا می‌شود برای گرفتن قضای روزه میت، چند نفر را هم‌زمان اجیر کرد؟ مثلاً آیا می‌شود اگر میت، سه سال روزه بدهکار است، سه نفر را در اجیر کردن برای گرفتن روزه‌های شخص زنده ۳۸۰
- سوال: اینجانب در جوانی محل خدمتم در پالایشگاه آبادان بود و به علت شرایط نامساعد روزه نگرفته‌ام و اکنون به علت پیری و بیماری قادر به روز افطار بعد از ظهر روزهی استیجاری یا قضا ۳۸۱
- سوال: آیا افطار کردن روزهی استیجاری و یا قضا در بعد از ظهر کفاره دارد؟ ۳۸۱
- روزهی فرزند برای پدر، قبل از بلوغ ۳۸۱
- سوال: فرزندی که پدرش فوت کرده و هنوز به سن بلوغ نرسیده است، آیا می‌تواند قضای روزهی پدر را بگیرد و آیا پدر او بریء الذمه می‌شود؟ ۳۸۱
- قضا و کفاره‌ی روزه‌های مرض موت ۳۸۱
- سوال: فردی دو ماه رمضان پی در پی مرخص بوده و در آن مرخصی از دنیا رفته، آیا قضای روزه بر پسر بزرگتر واجب است در حالی که فدیة هم نداد، تقدم روزهی نذر بر قضا در تنگی وقت ۳۸۱
- سوال: شخصی برای گرفتن روزهی نذری و روزهی قضا وقت کافی ندارد و مثلاً ۱۰ روز تا ماه رمضان مانده و او مجموعاً ۱۵ روزهی قضا و نذر دارد ک اختیار در گرفتن روزه‌های نذر و قضا در صورت داشتن وقت ۳۸۱
- سوال: کسی که هم روزهی قضا و هم روزهی نذری دارد، کدام یک را باید اول بگیرد؟ ۳۸۱
- کفاره‌ی نگرفتن روزهی نذری ۳۸۲
- سوال: کسی که روزهی نذری را به دلخواه و در موعد مقرر نگرفته، آیا فقط قضا کافی است یا باید کفاره هم بدهد؟ چه مقدار؟ ۳۸۲
- مبطلات ۳۸۲
- عدم آگاهی از صبح شدن در موقع انجام یکی از مبطلات ۳۸۲
- انصراف از ادامه روزه چه حکمی دارد؟ ۳۸۲
- افطار قبل از مغرب اما بدون آگاهی ۳۸۲
- فروبردن غذای بین دندانها در طول روز ۳۸۲
- رفع بیماریهای دندان ۳۸۳
- استعمال کپسول و آمپولهای رفع تشنگی و گرسنگی ۳۸۳
- استشمام داروی بی حسی ۳۸۳
- فرو بردن مخاط سینه و بینی ۳۸۳

- ۳۸۳ ..... موزیک زدن در صورت خیس شدن ساز و وارد دهان کردن مجدد
- ۳۸۴ ..... شستشوی معده با سوند
- ۳۸۴ ..... تزریق خون
- ۳۸۴ ..... جویدن آدامس و .....
- ۳۸۴ ..... استعمال دخانیات
- ۳۸۴ ..... شرایط دود و بخاری که مبطل است
- ۳۸۵ ..... بخار حمام
- ۳۸۵ ..... دروغ بستن به خدا و پیغمبر و ائمه اطهار علیهم السلام
- ۳۸۵ ..... شک بر جنابت
- ۳۸۵ ..... بیرون آمدن منی داخل مجری
- ۳۸۶ ..... فراموش کردن غسل حیض و نفاس برای زن
- ۳۸۶ ..... اشکال خوابیدن قبل از غسل و اذان صبح
- ۳۸۶ ..... روزه گرفتن در شرایط سخت کاری و جوی
- ۳۸۷ ..... بیماران کلیوی
- ۳۸۷ ..... دخترانی که تازه به تکلیف رسیده و توان جسمی ندارند
- ۳۸۷ ..... وظیفه والدین در قبال نماز و روزه فرزندان
- ۳۸۷ ..... تکلیف عبادات قبل از تشیع برای یک مسلمان
- ۳۸۸ ..... روزه ایام بیهوشی
- ۳۸۸ ..... روزه نذری و .....
- ۳۸۸ ..... افطار روزه واجب غیرمعین قبل از غروب
- ۳۸۸ ..... خوردن روزه در بازگشت از سفر قبل ظهر
- ۳۸۸ ..... روزه بدون نیت
- ۳۸۹ ..... قصد کردن کاری که روزه را باطل می کند موجب بطلان نیست
- ۳۸۹ ..... روزه معین غیر ماه رمضان

- ۳۸۹ ..... وظیفه مریضی که بعد از ظهر خوب می شود
- ۳۸۹ ..... اثبات عید فطر بواسطه مراجع
- ۳۹۰ ..... شب قدر در بلاد دیگر
- ۳۹۰ ..... بری ء الذمه شدن در امساک و افطار
- ۳۹۰ ..... کسی که از اول سن تکلیف روزه نگرفته است
- ۳۹۰ ..... پرداخت كفاره
- ۳۹۰ ..... روزه استیجاری با وجود داشتن روزه قضا
- ۳۹۱ ..... مردن در ماه رمضان با داشتن روزه قضا
- ۳۹۱ ..... شرط تحقق کثیرالسفر بودن
- ۳۹۱ ..... سوال: چند روز یک بار به سفر رفتن، انسان را کثیرالسفر میکند؟
- ۳۹۱ ..... ملاک اطلاق کثیرالسفر
- سوال: ملاک برای اینکه کسی کثیرالسفر شود، این است که برای کار و شغل مسافرت نماید یا کسی که مثلاً جهانگرد است و برای تفریح مسافرت
- ۳۹۱ ..... سفر برای کارهای جانبی شغل
- سوال: تهییی لوازم و وسائل مربوط به شغل یا گرفتن مجوزهای لازم آن که نیاز به مسافرت دارد، در حالی که خود شغل مسافرت نیست، آیا باعث
- ۳۹۱ ..... دخالت قصد سفر در کثیرالسفر شدن
- سوال: کثیرالسفر اگر برای یک منظور و یک شغل به سفر رود، نمازش تمام است یا اگر برای مقاصد مختلف سفر کند یا چند نوع شغل داشته باش
- ۳۹۲ ..... عدم تفاوت کسی که شغل او مسافرت یا شغل او در سفر است
- سوال: در حکم کثیرالسفر، کسی که شغل او مسافرت است (مثل راننده‌ها) یا کسی که شغل او در سفر است (مثل کارمندها) تفاوتی با هم دارند؟
- ۳۹۲ ..... عدم تفاوت بین سفر اول و سفرهای بعدی
- سوال: کسی که شغلش را در سفر انتخاب می‌کند، برای اتمام نمازها و گرفتن روزه‌ها فرقی بین سفر اول و دیگر سفرهای او هست؟
- ۳۹۲ ..... سفر چند روز یک بار
- سوال: اگر کسی چند روز یک بار از حد ترحض وطنش خارج شد، برای گرفتن روزه های ماه مبارک رمضان، کثیر السفر محسوب میشود؟ - ۳۹۲
- ۳۹۲ ..... منظم نبودن سفر
- سوال: کسی که به واسطه شغل خود در هفته چند بار باید به مأموریت برون شهری که بیش از چهار فرسخ است، برود، آیا میتواند نماز خود را ت

- مسافرت یک ماه یک بار ۳۹۲
- سوال: کسی که در شهر خود ساکن است، ولی همسرش متعلق به شهر دیگری است و تقریباً هر ماه یک مرتبه به محل زادگاه همسرش می‌رود، آگ
- مسافرت برای مقاصد مختلف ۳۹۳
- سوال: کسی که چند شغل دارد و برای هر کدام جداگانه سفر میکند یا کارهای مختلف و نامنظمی دارد که برای هر کدام، باید چند روز یک بار از
- مسافرت به غیر از منظور همیشگی ۳۹۳
- سوال: کسی که کثیر السفر است، اگر در موسمی که کارش تعطیل است و به منظور تفریح یا هر امر دیگری غیر از کار، به مسافرت برود، در خصو
- اجبار روزه گرفتن کثیرالسفر ۳۹۳
- سوال: کثیرالسفر اختیار دارد روزه‌اش را در سفر بگیرد یا اجباراً باید بگیرد؟
- نامنظم بودن فواصل سفر ۳۹۳
- سوال: مشاغلی وجود دارد که شاغل به واسطه‌ی آن مشاغل گاه می‌شود در یک هفته، ده بار از شهر خارج شود و گاهی هم در یک ماه هیچ خروجی
- روزی کسی که هفته‌ای بار به جمکران می‌رود ۳۹۳
- سوال: کسی که مرتباً هفته‌ای یک مرتبه به جمکران می‌رود (بدون نذر و عهد)، روزی ماه مبارک رمضان را در سفر جمکران می‌تواند بگیرد یا خیر؟
- روزی کسی که هفته‌ای یک بار برای تفریح به مسافرت می‌رود ۳۹۴
- سوال: کسی که مرتباً هفته‌ای یک مرتبه برای تفریح از حد شرعی شهر خارج می‌شود، حکم نماز و روزه‌اش چیست؟
- سه یا چهار مرتبه مسافرت در ماه ۳۹۴
- سوال: شخصی برای شغل مخصوصی مسافرت نمی‌کند، ولی در ماه سه بار و یا چهار بار اتفاقاً مسافرت مینماید و تعداد سفرها و روزهای آن هم من
- اگر کثیرالسفر به شهر دیگری سفر کند ۳۹۴
- سوال: کسی که مثلاً هر هفته به جمکران می‌رود و کثیر السفر است، اگر یک بار به مشهد یا شهر دیگری برای کار یا تفریح یا سایر موارد برود، آیا
- مسافرت تفریحی هر هفته ۳۹۴
- سوال: این جانب باغی در اطراف شهر دارم و معمولاً هر هفته برای تفریح و گردش با خانواده به آنجا می‌رویم. البته در برخی موارد مثل زمان یخبند
- وظیفه‌ی کثیرالسفر فصلی در فصل مسافرت ۳۹۴
- سوال: کسانی که به صورت فصلی شغل در سفر دارند؛ مثلاً فقط تابستان به مسافرت شغلی می‌روند، حکم نماز و روزه‌شان در آن مواقع چیست؟
- وظیفه‌ی کسی که یک ماه کثیرالسفر است ۳۹۵
- سوال: فردی تنها در مدت یک ماه کثیر السفر است؛ یعنی هر ۵ روز در جایی است. حکم نماز و روزه‌ی او در این یک ماه چیست؟

- ۳۹۵ ..... محصولاتتی که با آب چاه به عمل می آیند
- ۳۹۵ ..... انگور قبل از کشمش شدن
- ۳۹۵ ..... سکه ها
- ۳۹۵ ..... زکات نقدین
- ۳۹۶ ..... طلایی که شامل زکات می شود
- ۳۹۶ ..... طلای ازدواج
- ۳۹۶ ..... زکات / قواعد کلی
- ۳۹۶ ..... امتناع از پرداخت زکات
- ۳۹۶ ..... معاشرت با کسی که زکات نمی دهد
- ۳۹۶ ..... صرف زکات برای تعمیر مسجد
- ۳۹۷ ..... مصارف زکات
- ۳۹۷ ..... مصرف زکات برای آزادی زندانیان
- ۳۹۷ ..... اجازه مرجع تقلید و شرط نصاب در پرداخت زکات
- ۳۹۸ ..... میزان فقر جهت معافیت پرداخت زکات
- ۳۹۸ ..... غسل / انواع غسل
- ۳۹۸ ..... غسل جنابت در ایام عادت زن
- ۳۹۸ ..... نزدیکی با اطلاع از عدم امکان غسل
- ۳۹۸ ..... عدم لزوم جابه جا شدن یا باز و بست آب در غسل ترتیبی
- ۳۹۸ ..... وجوب غسل
- ۳۹۸ ..... کاشتن مو در ابرو و غسل گرفتن
- ۳۹۹ ..... سوال: قسمتی از ابروی بنده مو ندارد و من در آن قسمت مو کاشته ام لطفاً بفرمائید غسل و وضوی من باید چگونه باشد ؟
- ۳۹۹ ..... کیفیت غسل
- ۳۹۹ ..... تأخیر غسل به دلیل خجالت
- ۳۹۹ ..... حکم کلی تیمم بدل از غسل

- سوال: اگر کسی جنب شود و بنا به دلایلی نتواند غسل کند، خواندن نماز او چگونه است؟ ۳۹۹
- شک در وجود مانع در غسل ۳۹۹
- سوال: حدود چند روز بعد از غسل واجب متوجه شدم که مقدار کمی لکه به ناخنم چسبیده که احتمال می‌دهم از قبل غسل روی ناخن بوده اکنون داشتن لنز در چشم و غسل کردن ۳۹۹
- غسل در استخر ۴۰۰
- سوال: آیا غسل در استخر و حوض صحیح است؟ ۴۰۰
- نجس شدن بدن هنگام غسل ۴۰۰
- سوال: اگر در حین غسل کردن بدن به نجاستی مثل خون نجس شود، چه باید کرد؟ ۴۰۰
- عدم مانع بودن جوهر خودکار در غسل ۴۰۰
- سوال: آیا جوهر و مرکب خشک، مانع از صحت وضو و غسل می‌شود و یا با آن وجود وضو و غسل صحیح می‌باشد؟ ۴۰۰
- عدم مانع بودن کرم و مواد چرب کننده در غسل ۴۰۰
- سوال: آیا کرم و مواد چرب کننده پوست که مانع رسیدن آب است به هنگام وضو و غسل، باید پاک شود؟ ۴۰۰
- کمک دیگری در غسل ۴۰۰
- شک در عضو باطنی یا ظاهری بودن غسل ۴۰۰
- سوال: اگر شک کنیم که جزیی از بدن در غسل جزو باطن است، یا ظاهر، چگونه عمل کنیم؟ ۴۰۰
- وجود خون مردگی زیر ناخن پا هنگام غسل ۴۰۱
- سوال: طریقه غسل کردن در زمانی که خون مردگی زیر ناخن پا وجود دارد و قابل خارج کردن نیست اما آب به آن می‌رسد چگونه است؟ ۴۰۱
- یقین به مضر بودن آب بعد از غسل ۴۰۱
- سوال: اگر کسی یقین داشت آب برایش ضرر ندارد و وضو گرفت و غسل کرد، ولی بعد فهمید آب برایش ضرر داشته، وظیفه اش چیست؟ ۴۰۱
- مانع غسل و توجه پس از چند روز ۴۰۱
- سوال: اگر کسی چند ساعت یا یک روز پس از غسل متوجه شود چسبی بر روی پای چپ او بوده است، غسل او چه حکمی دارد؟ چه وظیفه ای دارد، شک در غسل ۴۰۱
- سوال: من در غسل زیاد شک می‌کنم مثلاً وقتی طرف چپ را می‌شویم شک می‌کنم که طرف راست بدنم شسته ام یا نه، تکلیف من چیست؟ ۴۰۱
- عدم جواز دوباره شستن اعضای غسل ۴۰۱

- ۴۰۱ ..... پاک بودن اجزای غسل
- ۴۰۲ ..... چرب بودن پوست بدن در غسل
- ۴۰۲ ..... کشیدن پارچه خیس به عنوان غسل بر بدن
- ۴۰۲ ..... غسل تعمید
- ۴۰۲ ..... سوال: غسل تعمید چیست و در چه زمان انجام آن واجب می باشد؟
- ۴۰۲ ..... تیمم بدل از غسل به خاطر ترس از آبرو
- ۴۰۲ ..... سوال: اگر انسان به خاطر ترس از آبرو به جای غسل تیمم کند، آیا تیمم او صحیح است؟
- ۴۰۲ ..... تفأل یا استخاره
- ۴۰۳ ..... قرآن و نهج البلاغه / ترجمه و تفسیر قرآن
- ۴۰۳ ..... شادی در شب قدر به خاطر نزول قرآن
- ۴۰۳ ..... تفسیر «نور» و «ظلمت» قرآن
- ۴۰۳ ..... ارجحیت قرآن و عترت بر یکدیگر
- ۴۰۴ ..... قرآن مخلوق و قدیم است
- ۴۰۴ ..... مراد یک آیه از قرآن
- ۴۰۴ ..... قرآن است یا حدیث؟
- ۴۰۴ ..... مراد آیه آخر سوره ابراهیم
- ۴۰۵ ..... مادران مومنان در قرآن
- ۴۰۵ ..... قرائت قرآن
- ۴۰۵ ..... حدود آیات و منافع آیه الكرسي
- ۴۰۵ ..... قرائت سوره تکوین
- ۴۰۵ ..... نگهداری قرآن
- ۴۰۵ ..... تک ورق کردن قرآن
- ۴۰۶ ..... نهج البلاغه
- ۴۰۶ ..... غربال شدن توسط خداوند

- ۴۰۶ ..... جمع موارد متشابه در نهج البلاغه
- ۴۰۶ ..... قوانین دولتی و اداری / امور اداری
- ۴۰۶ ..... دریافت حقوق از شرکتی که رشوه می دهد
- ۴۰۶ ..... انجام کارهای مستحبی در ساعت اداری
- ۴۰۷ ..... دریافت قرض از امور اداری میان ماه
- ۴۰۷ ..... استراحت شبانه در ساعت کار
- ۴۰۷ ..... اشتباه در اخذ پول از مراجعیت ادارات
- ۴۰۷ ..... اخذ حق ماموریت
- ۴۰۸ ..... اخذ خانه سازمانی در صورت عدم نیاز
- ۴۰۸ ..... پرداخت اضافه حقوق توسط مدیران دولتی
- ۴۰۸ ..... اخذ هدیه از فروشنده توسط کارپرداز
- ۴۰۸ ..... مطالعه در اوقات بیکاری در ساعت کار
- ۴۰۹ ..... عمل به دستورات غیرقانونی مسئولین
- ۴۰۹ ..... تاخیر و تعجیل در ساعت اداری
- ۴۰۹ ..... گزارش خلاف کارمند
- ۴۰۹ ..... تشکیل جلسه قرآن در ساعت کار
- ۴۱۰ ..... معاینه بدنی در بدو استخدام
- ۴۱۰ ..... حقوق و اضافه کار
- ۴۱۰ ..... استفاده از حقوق شوهر اول متوفی پس از ازدواج دوم
- ۴۱۱ ..... خرید نسیه با پول نقد سازمان
- ۴۱۱ ..... اجرای مقررات راهنمایی و رانندگی
- ۴۱۱ ..... بیت المال
- ۴۱۱ ..... رفت و آمد با خودروی دولتی

سوال: سوار نمودن همسر و بستگان با خودروی دولتی به هنگام مأموریت اداری یا غیر آن، در ساعات اداری و یا خارج از آن و بدون جواز مکتوب

- ۴۱۲ ..... خرج بیت المال در مراسمات اداری
- ۴۱۲ ..... کپی رایت
- ۴۱۲ ..... شکستن قفل نرم افزار
- ۴۱۲ ..... نیاز و یا بالا بودن قیمت نرم افزارهای قفل دار
- ۴۱۲ ..... شکستن قفل نرم افزاری که بروز شده است
- ۴۱۲ ..... ورود به سایتهای بسته شده با فیلتر
- ۴۱۳ ..... استفاده از نرم افزارهای اینترنتی برای شکستن فیلتر سایت های بسته شده
- ۴۱۳ ..... ذکر ممنوعیت شکستن یا تکثیر بر روی سی دی
- ۴۱۳ ..... تکثیر سی دی هایی که قفل ندارد اما تولیدکننده تکثیر آن را ممنوع نموده است
- ۴۱۳ ..... محرمات / اسراف
- ۴۱۳ ..... پرخوری اسراف نیست
- ۴۱۴ ..... مصادیق اسراف
- ۴۱۴ ..... اسراف در مسجد و ...
- ۴۱۴ ..... لباس عروس و اسراف
- سوال: سنت است در جشن عروسی برای عروس خانم لباس گرانبه‌تری تهیه می‌شود که فقط یکبار استفاده شده و سپس به هیچ کار دیگری نمی‌آید
- ۴۱۵ ..... تشویق مسرف
- ۴۱۵ ..... اسراف خانم‌ها در خانه
- سوال: آیا خانمهایی که بدون رضایت همسر در مصرف آب یا برق و سایر امور اسراف یا تبذیر می‌نمایند ضامن هستند؟ حکم سایر افرادی که اموال
- ۴۱۵ ..... اشاعه فحشاء
- ۴۱۵ ..... اشاعه فحشا و قالیچه‌های تزئینی با شکل زنان
- سوال: اخیراً قالیچه‌هایی تولید و پخش می‌شود که بر روی آن عکس زنان به صورت بدحجاب یا در حال ناز و عشوه و یا همراه با آلات لهو و لعب
- ۴۱۵ ..... استفاده تبلیغی از چهره زنان
- ۴۱۵ ..... پوشیدن لباس گروههای منحرف غربی
- ۴۱۶ ..... افعال حرام

- نگاه ناخواسته و مکرر به نامحرم ۴۱۶
- وجوب رعایت قوانین مجتمع مسکونی ۴۱۶
- انتشار مطالب مربوط به حریم خصوصی افراد ۴۱۶
- فشار به بدهکار جهت ادای قرض ۴۱۶
- سوال: آیا فشار قانونی به بدهکار در حالی که نداشته باشد دین خود را پرداخت نماید، آزار مؤمن محسوب می‌شود؟ ۴۱۶
- مصادیق آزار و اذیت ۴۱۷
- عرق جنب از حرام و حلال ۴۱۷
- لذت از خود ۴۱۷
- سوال: آیا لذت بردن از خود، بدون خروج منی گناه کبیره است؟ ۴۱۷
- تراشیدن ریش ۴۱۷
- میزان صدق ریش ۴۱۸
- نظافت دلیل تراشیدن ریش ۴۱۸
- ریش وسیله سودجوئی ۴۱۸
- ریش تراش فاسق ۴۱۸
- ریش بازیگران سینما ۴۱۸
- ریش تراشی نوجوانان ۴۱۹
- خط ریش ۴۱۹
- تراشیدن زوائد ریش ۴۱۹
- نظر همسر در ریش تراشی ۴۱۹
- تراشیدن ریش و علت حرمت آن ۴۱۹
- خودکشی در برابر متجاوز ۴۲۰
- نوعی از خیانت ۴۲۰
- گناهان ۴۲۰
- تباهی در زندگی بر اثر گناه ۴۲۰

- توبه از گناهان ۴۲۱
- سوال: من دختری هستم که گناه خیلی کرده‌ام از زنا تا دروغ، حالا میخواهم توبه کنم. آیا خدا مرا خواهد بخشید؟ نمیدانم چه کنم؟ چطور شروع
- حلقه و انگشتر خانم ها در دید نامحرم ۴۲۱
- دروغ دوپهلو ۴۲۱
- دروغ مصلحتی ۴۲۱
- شرط میهمان بر دروغگویی جایز است یا نه؟ ۴۲۱
- آزار و اذیت ۴۲۲
- سد معبر ۴۲۲
- خیانت به خدا ۴۲۲
- مراسم ها / عروسی ۴۲۲
- وظیفه زنان در مجالسی که فیلمبرداری می شود ۴۲۲
- حلقه نامزدی ۴۲۳
- عروسی حضرت علی و حضرت زهرا سلام الله علیهم ۴۲۳
- حضور در مراسم با لهو و لعب ۴۲۳
- خصوصیات مراسم عروسی اسلامی ۴۲۳
- عزاداری ۴۲۳
- خرافات در عزاداری ۴۲۳
- هدف از عزاداری ۴۲۴
- سوال: هدف از عزاداری و روضه و مداحی به نظر شما چیست؟ هدف از اشک ریختن در این مجالس چیست؟ ۴۲۴
- مکان عزاداری ۴۲۴
- هدف از عزاداری ۴۲۴
- خواندن مرثیه های دون شأن ائمه ۴۲۴
- خواندن مرثیه های دون شأن ائمه ۴۲۴
- قمه زنی در خفا ۴۲۵

- ۴۲۵ ..... قمه زدن و خراش دادن سر و صورت و بدن
- ۴۲۵ ..... سوال: قمه زدن و خراش دادن سر و صورت و بدن در عزاداری امام حسین «علیه السلام» چه حکمی دارد؟
- ۴۲۵ ..... استفاده از علامت در عزاداری
- ۴۲۵ ..... سوال: آیا استفاده از علامتهایی بزرگ و کوچک که در جلوی دسته های عزاداری استفاده می شود، شرعاً جایز است؟
- ۴۲۵ ..... برهنه کردن بدن در عزاداری
- ۴۲۵ ..... سوال: برهنه کردن بدن در مکان های عزاداری امام حسین «علیه السلام» چه حکمی دارد، حتی اگر فقط مرد بدن مرد را ببیند؟
- ۴۲۵ ..... موسیقی در عزاداریها
- ۴۲۶ ..... حکم قمه زنی
- ۴۲۶ ..... صدمه زدن به بدن در عزاداری
- ۴۲۶ ..... زنجیرزنی
- ۴۲۶ ..... زدن صیل ، علم گردانی و گِل در عزاداری سیدالشهداء
- ۴۲۷ ..... بهترین شیوه عزاداری
- ۴۲۷ ..... سیاه پوشیدن
- ۴۲۷ ..... آثار گریه
- ۴۲۷ ..... ارتزاق اهل منبر از دین
- ۴۲۸ ..... برهنه شدن در عزاداری
- ۴۲۸ ..... بهترین اعمال در عید نوروز
- ۴۲۸ ..... جایگاه عید نوروز در فرهنگ اسلامی
- ۴۲۹ ..... مراسم مذهبی
- ۴۲۹ ..... چه کنیم در عزاداری اشکمان جاری شود؟
- ۴۲۹ ..... بستن
- ۴۲۹ ..... اماکن متبرکه / امامزادگان
- ۴۳۰ ..... اثبات وجود امامزاده
- ۴۳۰ ..... حریم امامزاده

- استفاده از منافع موجود در حریم امامزاده ۴۳۰
- مساجد ۴۳۱
- عقب نشینی از ساختمان مسجد ۴۳۱
- الحاق بخشی از حسینیه به مسجد مجاور ۴۳۱
- دست زدن در مسجد ۴۳۱
- داخل شدن سهوی حائض به مسجد ۴۳۱
- داخل شدن سهوی حائض به مسجد ۴۳۲
- تخریب مسجد جهت ایجاد فضای سبز ۴۳۲
- واردن شدن جنب به مسجد با تیمم ۴۳۲
- تبدیل به احسن فرشهای مسجد ۴۳۲
- خارج کردن مهر از مسجد ۴۳۲
- سوال: آوردن مهر از مسجد به منزل و نماز بر روی آن چه حکمی دارد؟ ۴۳۲
- استفاده شخصی از برق مسجد ۴۳۲
- سوال: اگر در مسجدی روضه برقرار باشد، آیا می توان برای ضبط شخصی از برق آن استفاده کرد؟ ۴۳۳
- اذیت شدن همسایه های مسجد از صدای بلندگو ۴۳۳
- سوال: اگر همسایه های مسجدی از صدای بلند مسجد اذیت می شوند، آیا این حق الناس است؟ ۴۳۳
- زینت کردن مسجد و حسینیه ۴۳۳
- سوال: آیا زینت کردن مساجد و حسینیه ها جایز است؟ ۴۳۳
- نماز در مسجدی که به با پول حرام ساخته شده ۴۳۳
- استفاده زیاد از صندلی برای نماز در مسجد ۴۳۳
- خواندن نماز در زمین متصل به مسجد ۴۳۳
- پیدا شدن استخوان در زمین مسجد ۴۳۴
- مطهرات و نجاسات / مطهرات ۴۳۴
- پاک شدن زمین نجس با آب جاری ۴۳۴

- ۴۳۴ ..... ملاک تشخیص آب کر
- ۴۳۴ ..... نجاسات
- ۴۳۴ ..... استفاده از خمیر دندان خارجی
- ۴۳۵ ..... طهارت اهل کتاب
- ۴۳۵ ..... بستن
- ۴۳۵ ..... بستن
- ۴۳۵ ..... معاملات / املاک، مستغلات و زمین ها
- ۴۳۵ ..... مالکیت زمین بایر احیا شده
- ۴۳۵ ..... زمینهای مصادره ای
- ۴۳۶ ..... مالکیت قنات
- ۴۳۶ ..... خرید و فروش
- ۴۳۶ ..... فروش قسطی اجناس با قیمت بالاتر
- ۴۳۶ ..... فروش نسیه با قیمت بیشتر
- ۴۳۷ ..... خرید و فروش بن کارمندی
- ۴۳۷ ..... فروش لباس زیر زنانه توسط مرد
- ۴۳۷ ..... فروش نقره به قیمت روز و ...
- ۴۳۷ ..... کپی رایت
- ۴۳۸ ..... سود سهام در شرکت تعاونی
- ۴۳۸ ..... فروش تسهیلات اعطایی به کارمندان دولت
- ۴۳۸ ..... منازل و زمین
- ۴۳۹ ..... املاک مشاع
- ۴۳۹ ..... رهن و اجاره
- ۴۳۹ ..... تخریب و تغییر ملک اجاره ای
- ۴۳۹ ..... نحوه تقسیم هزینه ها بین موجر و مستأجر

- قراردادها و ... ۴۴۰
- قرارداد پیش فروش ۴۴۰
- اختلاف متراژ پس از معامله ۴۴۱
- فرم کارگشا ۴۴۱
- پرداخت خسارت توسط ثبت نام کنندگان طرح الماس ۴۴۱
- طرح نقش جهان مثل الماس ۴۴۱
- سوال: سؤال در مورد طرح نقش جهان است و شکل آن مانند طرح الماس است با این تفاوت که در این طرح جنسی در کار نیست. ۴۴۱
- مستغلات ۴۴۲
- قرض و دین ۴۴۲
- کاهش ارزش پول در ادای دیون مالی ۴۴۲
- سوال: آیا در کاهش ارزش پول بین قرض، مهریه، خمس، مضاربه، غضب و سایر موارد تفاوتی هست؟ ۴۴۲
- تجارت و بازرگانی ۴۴۲
- کار با شرکت رشوه دهنده ۴۴۲
- سوال: با سلام بفرمایید دریافت حقوقی که در شرکتی که رشوه به دیگران می دهد چه حکمی دارد. من در شرکتی کار می کنم که برای برنده شد
 اخذ درصد خرید در شرکت ۴۴۲
- کسب درآمد با پیش بینی مسابقات ۴۴۳
- کار با شرکت ربا دهنده ۴۴۳
- سوال: اینجانب حسابدار هستم و حسابداری شرکت های مختلفی را به طور همزمان بر عهده دارم. اخیراً شرکتی از من تقاضای همکاری کرده و د
 تجارت الکترونیکی ۴۴۳
- تجارت اینترنتی ۴۴۳
- فروش اجناس به قیمت روز پس از گذشت چند ماه ۴۴۴
- خيار ۴۴۴
- جبران خسارت فسخ معامله با اعمال خيار تخلف ۴۴۴
- خيار فسخ در صورت تغيير قولنامه ۴۴۴

- فسخ معامله در صورت عدم پرداخت کامل وجه ۴۴۵
- فسخ معامله در صورت تخلف شروط ۴۴۵
- قاعده کافه خیارات در معاملات ۴۴۵
- سلب خیار ۴۴۶
- خیار غبن و پرداخت زیان ۴۴۶
- فسخ بخاطر اختلاف فاحش بهای ملک ۴۴۶
- فسخ معامله بعلت خیار غبن و ۴۴۷
- خیارات و غبن ۴۴۷
- موسیقی و غنا / آموزش آلات لهوی ۴۴۷
- آموزش، اجرا و ... موسیقی ۴۴۷
- کلاس آموزشی موسیقی ۴۴۷
- خرید و فروش آلات موسیقی ۴۴۸
- استماع موسیقی ۴۴۸
- حرمت موسیقی های آرامش بخش ۴۴۸
- استفاده از آلات موسیقی در جشن ها ۴۴۸
- تفاوت غنا و موسیقی ۴۴۹
- استماع آواز بصورت ترجیع ۴۴۹
- انواع موسیقی ۴۴۹
- موسیقی عرفانی ۴۴۹
- اقسام حلال موسیقی ۴۴۹
- معیار شناخت موسیقی حرام ۴۵۰
- نذر، عهد و قسم / مسائل کلی نذر، عهد و قسم ۴۵۰
- نذر فراموش شده ۴۵۰
- نذر یا عهد نامشخص ۴۵۰

- ۴۵۰ ..... شک در تعداد و میزان نذر گذشته
- ۴۵۱ ..... نذر انجام و یا ترک اعمال
- ۴۵۱ ..... نیت و صورت نذر
- ۴۵۱ ..... حکم قسم به قرآن
- ۴۵۱ ..... نذر سفره حضرت ابالفضل و ...
- ۴۵۱ ..... مصرف نذر
- ۴۵۱ ..... استفاده از مابقی در وقت دیگر
- ۴۵۲ ..... نذر ریخته شده در سقاخانه
- ۴۵۲ ..... استفاده از نذورات برای جلسات قرآن
- ۴۵۲ ..... کفاره نذر و قسم
- ۴۵۲ ..... عمل نکردن سهوی به نذر
- ۴۵۲ ..... حجیت قسم
- ۴۵۳ ..... ندانستن کفاره قسم
- ۴۵۳ ..... ترک عمدی نذر مطلق
- ۴۵۳ ..... نماز / آداب و مستحبات
- ۴۵۳ ..... حکم گفتن تکبیره الاحرام به صورت اخفات
- ۴۵۳ ..... فاصله زن و مرد در نماز
- ۴۵۴ ..... اشتباه در اذکار مستحبی
- ۴۵۴ ..... نماز با موهای زاید بلند
- ۴۵۴ ..... نماز بچه نابالغ
- ۴۵۵ ..... تقدم نافله بر تعقیبات یا برعکس
- ۴۵۵ ..... نماز مستحبی در حال راه رفتن
- ۴۵۵ ..... نیت نماز غفيله
- ۴۵۵ ..... قضای نماز

- ۴۵۵ ..... راهکار قضا نشدن نماز صبح
- ۴۵۵ ..... آیا نماز نشسته قضا دارد؟
- ۴۵۶ ..... نحوه قضا نمودن نمازهای قضای فراوان
- ۴۵۶ ..... قضای نماز پدر و مادر
- ۴۵۶ ..... مبطلات
- ۴۵۶ ..... نماز نشسته
- ۴۵۶ ..... وضو
- ۴۵۶ ..... عدم کنترل وضو در نماز
- ۴۵۶ ..... حکم وضو با وجود اثر سورمه در چشم
- ۴۵۷ ..... خشک بودن بدن برای وضو
- ۴۵۷ ..... کاشت ناخن و چگونگی وضو گرفتن
- ۴۵۷ ..... مسح سر
- ۴۵۷ ..... کفایت فرو بردن دست در آب هنگام وضو
- ۴۵۷ ..... شک در وضو داشتن
- ۴۵۸ ..... مسح پا برای دو مرتبه
- ۴۵۸ ..... استحباب وضو
- ۴۵۸ ..... حرمت لمس نام ائمه اطهار علیهم السلام
- ۴۵۸ ..... وضوی زن در برابر نامحرم
- ۴۵۸ ..... بستن
- ۴۵۸ ..... بستن
- ۴۵۹ ..... حکم وضو با وجود اثر سورمه در چشم
- ۴۵۹ ..... شکایات
- ۴۵۹ ..... اعتبار شک در نماز واجب
- ۴۵۹ ..... انجام عمل اضافی در نماز به خاطر شک

- ۴۵۹ ..... ملاک تشخیص کثیرالشک
- ۴۵۹ ..... احکام شک در نمازهای مستحبی
- ۴۶۰ ..... کاهلی در فرا گرفتن احکام شک
- ۴۶۰ ..... اعاده نماز در صورت فراموشی نوع شک
- ۴۶۰ ..... حکم کثیرالشک در نماز
- ۴۶۰ ..... نحوه عمل به شک بعد از عمل یا حین عمل
- ۴۶۰ ..... شک کسی که با اشاره نماز می‌خواند
- ۴۶۱ ..... وظیفه کسی که به تعداد سجده شک می‌کند
- ۴۶۱ ..... وظیفه مکلف بعد از عمل بر اساس شک اشتباه
- ۴۶۱ ..... شک در گفتن تکبیره الاحرام در نماز جماعت
- ۴۶۱ ..... وظیفه نمازگزار بعد از اشتباه در بی‌اعتنایی
- ۴۶۲ ..... شک به بطلان عبادات پس از چندین سال
- ۴۶۲ ..... شک در تعداد رکعات، بعد از دو سجده
- ۴۶۲ ..... کثیرالشک باید نسبت به چه فعلی بی‌اعتنا باشد؟
- ۴۶۲ ..... قضای نمازهای غلط قبلی لازم نیست
- ۴۶۲ ..... عمل به شک بعد از شک
- ۴۶۳ ..... اذکار طولانی در نماز جماعت و احساس ریا
- ۴۶۳ ..... شک کثیرالشک در بطلان وضو
- ۴۶۳ ..... حکم اشتباه خواندن دعا در قنوت
- ۴۶۳ ..... حکم چرخاندن انگشتر در نماز
- ۴۶۳ ..... قنوت فارسی در نماز
- ۴۶۴ ..... مسائل متفرقه
- ۴۶۴ ..... حکم جا گرفتن در مسجد
- ۴۶۴ ..... جوار خواندن نماز با بدن نجس، هنگام مضر بودن تطهیر

- ۴۶۴ ..... تیمم بر روی سرامیک کف خانه یا بر روی چوب
- ۴۶۴ ..... دست دادن بعد از نماز و خواندن تعقیبات از بلندگو
- ۴۶۵ ..... راه متمرکز کردن فکر در نماز
- ۴۶۵ ..... مصادیق سبک شمردن نماز
- ۴۶۵ ..... وقت فضیلت نمازهای یومیه
- ۴۶۵ ..... اقامه نماز اجیری
- ۴۶۶ ..... قصد جزئیت در اذان
- ۴۶۶ ..... شهادت بر حضرت علی علیه السلام در اذان و اقامه
- ۴۶۶ ..... پخش اذان از بلندگوی مساجد
- ۴۶۶ ..... اشتباه در قرائت اذان و اقامه
- ۴۶۶ ..... شهادت به ولایت حضرت علی علیه السلام در اذان و اقامه
- ۴۶۷ ..... تداوم بر نیت در طول نماز
- ۴۶۷ ..... عدم کنترل وضو در حین نماز
- ۴۶۷ ..... نوافل یومیه
- ۴۶۷ ..... خواندن نماز غفیله به عنوان نافله مغرب
- ۴۶۷ ..... خواندن نماز نافله قبل از نماز واجب
- ۴۶۸ ..... قضای نمازهای مستحب
- ۴۶۸ ..... وقت نمازها
- ۴۶۸ ..... تفحص در زمان اوقات شرعی
- ۴۶۸ ..... عدم رجحان خواندن نمازهایی یومیه در پنج وقت
- ۴۶۸ ..... عمل به اوقات شرعی بنابر تقویم‌های رایج کشورهای اسلامی
- ۴۶۹ ..... مغایرت تقویم‌ها با رسانه‌ها در اوقات شرعی
- ۴۶۹ ..... تفاوت وقت فضیلت و وقت اختصاصی نماز
- ۴۶۹ ..... شک در وقت نماز

- ۴۶۹ ..... آغاز نماز پیش از وقت نماز
- سوال: شخصی وارد نماز می‌شود؛ ولی در بین نماز اطمینان پیدا می‌کند که هنگام شروع نماز وقت نماز نبوده است، در این صورت چه وظیفه‌ای دارد،
- ۴۶۹ ..... عمل به اوقات شرعی بر اساس افق شهر اقامت
- ۴۷۰ ..... ضرورت مراعات افق شهر اقامت
- ۴۷۰ ..... شک در وقت نماز بعد از نماز
- ۴۷۰ ..... نیت نماز در تنگی وقت
- ۴۷۰ ..... نحوه اقامه نماز در مکه و مدینه
- ۴۷۰ ..... زمان اقامه نماز عشا
- ۴۷۱ ..... نحوه خواندن نماز ظهر و عصر در تنگی وقت
- ۴۷۱ ..... اشتباه در وقت نماز و خواندن نماز عصر
- ۴۷۱ ..... قضا شدن نماز عصر در اثر اشتباه در تشخیص وقت
- ۴۷۱ ..... نیت نماز در آخر وقت
- ۴۷۲ ..... وقت نماز ظهر در روز جمعه
- ۴۷۲ ..... وقت نماز مغرب و عشا
- ۴۷۲ ..... نیت نماز شب پس از اذان صبح
- ۴۷۲ ..... قبله
- ۴۷۲ ..... نماز با قبله نامشخص
- ۴۷۳ ..... ندانستن جهت قبله
- ۴۷۳ ..... قبله برای بیماری که قادر به حرکت نیست
- ۴۷۳ ..... عدم آگاهی به جهت قبله در کشور خارجی
- ۴۷۳ ..... لباس نمازگزار
- ۴۷۳ ..... نماز خواندن با چادر نازک
- ۴۷۳ ..... نماز جماعت
- ۴۷۳ ..... گفتن سلام نماز زودتر از امام جماعت

- ۴۷۴ ..... جهر و اخفات در نماز جماعت
- ۴۷۴ ..... امامت زن در نماز جماعت
- ۴۷۴ ..... حائل میان زن و مرد در نماز
- ۴۷۴ ..... سبقت عمدی در افعال نماز جماعت
- ۴۷۵ ..... ذکر رکوع یا سجده در صورت بازگشت
- ۴۷۵ ..... واجبات نماز
- ۴۷۵ ..... نیت زبانی
- ۴۷۵ ..... کیفیت نماز
- ۴۷۵ ..... نیت نماز در هنگام تنگی وقت
- ۴۷۵ ..... اضافه کردن به اذکار نماز
- ۴۷۶ ..... نماز چشم بسته
- ۴۷۶ ..... تذکر به نمازگذار به جهت اشتباه در خواندن نماز
- ۴۷۶ ..... نماز بدون وضو
- ۴۷۶ ..... اتمام وقت نماز در بین قرائت نماز
- ۴۷۷ ..... نماز عصر در وقت کم
- ۴۷۷ ..... فاصله دادن بین نماز ظهر و عصر
- ۴۷۷ ..... خواندن نماز ظهر و عصر قبل از اتمام نماز جمعه
- ۴۷۷ ..... نیت نماز صبح در صورت ندانستن طلوع آفتاب
- ۴۷۸ ..... تقدم نماز بر عزاداری عاشورا
- ۴۷۸ ..... اشتباه بودن قبله مسجد
- ۴۷۸ ..... دقیق شدن در درجه قبله مساجد
- ۴۷۸ ..... نماز در هواپیما
- ۴۷۹ ..... لباس نمازگزار
- ۴۷۹ ..... نجس بودن اجزاء مصنوعی بدن

- توأمان بودن چادر و مقنعه با هم ۴۷۹
- نماز با بودن شیء در دهان به دستور دندانپزشک ۴۷۹
- نماز مستحبی بدون وضو ۴۷۹
- قرائت ۴۸۰
- نیت خواندن سوره‌ی خاص در نماز ۴۸۰
- شک در تلفظ صحیح «ذ» و «ض» ۴۸۰
- مسابقات و تفریحات / تلویزیون، تئاتر و سینما ۴۸۰
- اجرای تئاترهای مختلط دانشجویی ۴۸۰
- تماشای فیلمهایی که در شئون اسلامی نیست ۴۸۰
- صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران ۴۸۱
- شرط بندی ۴۸۱
- شرط بندی بین زن و شوهر و فرزندان ۴۸۱
- ورزش و مسابقات ۴۸۱
- حکم ورزش همراه با زد و خورد ۴۸۱
- سوال: حکم ورزش هایی که در آن زد و خورد و احیاناً موجب آسیب جسمی می شود چیست؟ ۴۸۱
- حکم دوچرخه سواری دختران ۴۸۱
- سوال: نظر معظم له درباره دوچرخه سواری برای دختران در مکانی مانند پارک چیست؟ ۴۸۱
- حکم بازی بیلیارد ۴۸۱
- اسب سواری زنان ۴۸۲
- حکم شطرنج ۴۸۲
- سوال: آیا بازی با شطرنج در عصر حاضر اشکال دارد؟ ۴۸۲
- نظر معظم له پیرامون ورزش ۴۸۲
- سوال: به طور کلی نظر حضرتعالی درباره ورزش کردن چیست؟ ۴۸۲
- تفاوت ورزش و لهو و لعب ۴۸۲

- ۴۸۲ ..... حکم ورزش بوکس
- ۴۸۲ ..... سوال: نظر شما در مورد ورزش بوکس با توجه به خطراتی که دارد چیست؟
- ۴۸۳ ..... تماشای مسابقات ورزشی
- ۴۸۳ ..... ورزش زنان در معابر عمومی
- ۴۸۳ ..... حکم ورزش بانوان
- ۴۸۳ ..... سوال: از نظر شرعی ورزش بانوان چه حکمی دارد؟
- ۴۸۳ ..... ورزش باستانی زنان
- ۴۸۳ ..... حکم ورزش همراه با جراحت و کبودی
- ۴۸۳ ..... موتور سواری و اتومبیل رانی
- ۴۸۳ ..... سوال: ورزش‌هایی چون موتورسواری و اتومبیل رانی چه حکمی دارد؟
- ۴۸۴ ..... کامپیوتر و اینترنت
- ۴۸۴ ..... سرقت اطلاعات گذشته
- ۴۸۴ ..... تماشای ماهواره از طریق رایانه
- ۴۸۴ ..... وصیت و ارث / احکام وصیت
- ۴۸۴ ..... وصیت کتبی و شفاهی
- ۴۸۴ ..... محروم کردن دختران از ارث
- ۴۸۵ ..... بخشش بیش از ثلث
- ۴۸۵ ..... مازاد ارث از ثلث مال
- ۴۸۵ ..... عدم وجود وصیتنامه و یک سوم مال
- ۴۸۶ ..... بخشش ارث بیش از ثلث به امور خیریه
- ۴۸۶ ..... احکام کلی ارث
- ۴۸۶ ..... محروم کردن برخی فرزندان از ارث
- ۴۸۶ ..... ارث فرزند خوانده
- ۴۸۶ ..... نحوه تقسیم ارث میتی که فرزند ندارد

- ۴۸۷ ..... ارث پدر و فرزندی که همزمان فوت کرده اند
- ۴۸۷ ..... ارث پدر و مادر
- ۴۸۷ ..... ارث زنی که فرزند ندارد
- ۴۸۷ ..... ارث پدر از فرزند
- ۴۸۷ ..... تقسیم اموال بین همسر، دختر و پدر متوفی
- ۴۸۸ ..... مادر وارث ارث
- ۴۸۸ ..... وجوه دریافتی از جهت پیوند اعضاء متوفی
- ۴۸۸ ..... متوفائی که فقط دو خواهر متوفی داشته
- ۴۸۸ ..... سهم ارث فرزند خوانده
- ۴۸۹ ..... تقسیم مساوی ارث بین دختر و پسر
- ۴۸۹ ..... وقف / تصرف در وقف
- ۴۸۹ ..... تصرف در موقوفات
- ۴۸۹ ..... اجاره موقوفه بدست متولی
- ۴۹۰ ..... شرایط وقف و واقف
- ۴۹۰ ..... اختیار واقف بعد از وقف
- ۴۹۰ ..... گذاشتن شرط برای وقف
- ۴۹۰ ..... وقف منفعت بدون از اصل مال
- ۴۹۰ ..... وقف بر کافر ذمی
- ۴۹۱ ..... شرط منفعت حین الوقف
- ۴۹۱ ..... تخریب اماکن وقفی بخاطر تعریض خیابان و موارد مشابه
- ۴۹۱ ..... مسائل دیگر وقف
- ۴۹۱ ..... معنای وقف
- ۴۹۱ ..... مصرف وقف
- ۴۹۱ ..... استفاده از وسائل محرم برای کارهای دیگر فرهنگی

- ۴۹۱ ..... خروج کتب وقفی
- ۴۹۲ ..... استفاده از وسائل محرم برای کارهای دیگر فرهنگی
- ۴۹۲ ..... استفاده از وقف برای ساخت دبیرستان
- ۴۹۲ ..... اجاره موقوفه
- ۴۹۳ ..... تبدیل مال الاجاره وقف شده
- ۴۹۳ ..... ولایت فقیه / پیرامون اصل ولایت فقیه
- ۴۹۳ ..... انتخابی یا انتصابی؟
- ۴۹۳ ..... سوال: در نظام اسلامی، حکومت دینی ولی- فقیه انتخابی است یا انتصابی؟
- ۴۹۳ ..... روایات دال بر ولایت فقیه
- ۴۹۳ ..... اثبات ولایت فقیه
- ۴۹۴ ..... چند سؤال در مورد ولایت فقیه
- ۴۹۴ ..... معنای ولایت مطلقه فقیه
- ۴۹۴ ..... جواز تصرف فقیه از باب قدر متیقن
- ۴۹۴ ..... عزل و نصب ولی فقیه
- ۴۹۴ ..... ولایت ، حکم الهی
- ۴۹۵ ..... تفاوت ولایت مطلقه با سلطنت مطلقه
- ۴۹۵ ..... تفسیر ولایت انتصابی مطلقه فقیه
- ۴۹۵ ..... نسبت ولایت فقیه و جمهوریت
- ۴۹۵ ..... زمان آغاز بحث ولایت فقیه در فقه
- ۴۹۵ ..... سئوالات متفرقه در باب ولایت فقیه
- ۴۹۶ ..... دخالت ولی فقیه در احکام
- ۴۹۶ ..... رابطه قبولی اعمال و اعتقاد به ولی فقیه
- ۴۹۶ ..... تفاوت ولایت و وکالت
- ۴۹۶ ..... فراقانونی بودن ولی فقیه

- ۴۹۶ ..... نظارت مردم بر ولی فقیه
- ۴۹۷ ..... مراد از اصل عدم ولایت
- ۴۹۷ ..... ولایت فقیه از ضروریات فقه تشیع
- ۴۹۷ ..... ولایت فقیه از حیث کلام و فقه
- ۴۹۷ ..... مبنای علمی ولایت فقیه
- ۴۹۷ ..... ولایت در عرفان
- ۴۹۸ ..... اطاعت از رهبری
- ۴۹۸ ..... تقدم فتوای ولی فقیه در مسائل سیاسی اجتماعی
- ۴۹۸ ..... ولایت فقیه جزو اعتقادات یا مقدسات؟
- ۴۹۸ ..... چند سؤال در باب تبعیت از ولی فقیه
- ۴۹۹ ..... حدود اختیارات ولی فقیه در جهان
- ۴۹۹ ..... درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

استفتاءات آیت الله شیخ حسین مظاهری

مشخصات کتاب

سرشناسه: مظاهری، حسین، ۱۳۱۲ -
 عنوان و نام پدید آور: رساله استفتاءات: پرسش‌ها و پاسخ‌های فقهی / مظاهری (مدظله‌العالی).
 مشخصات نشر: اصفهان: موسسه فرهنگی مطالعاتی الزهرا (ع)، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری: ۲ ج.
 فروست: مجموعه آثار؛ ۲۹، ۳۰. فقه؛ ۶، ۷.
 شابک: ۲۵۰۰۰۰ ریال: دوره ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۸۵-۳۴-۰؛ ۱۲۵۰۰۰ ریال: ج. ۱۹۷۸-۹۶۴-۲۹۸۵-۳۵-۷؛ ۱۲۵۰۰۰ ریال: ج. ۲۹۷۸-۹۶۴-۲۹۸۵-۳۶-۴.
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت: ۲ ج. (چاپ اول: ۱۳۹۱) (فیپا).
 موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
 رده بندی کنگره: BP۱۸۳/۹/م ۵۰۹۵ ر ۱۳۹۱
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۴۲۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۹۱۶۶۹
 برگرفته از
<http://almazaheri.org/Farsi/Index.aspx?TabId=۰۹۰۱>

اخلاق / تهذیب نفس

ذکر بسم الرحمن الرحیم

سوال:
 اگر کسی بخواهد ذکر «بسم الرحمن الرحیم» بگوید، با توجه به احادیثی که از امامان و پیشوایان است، چگونه و با چه شرایطی و چه موقعی باید تکرار شود؟
 جواب:
 ذکر خوبی است هر مقدار که بتوانید بگوئید خوب است و شرطی هم ندارد.

بهترین ریاضت برای پیروز شدن بر نفس

سوال:
 بهترین ریاضت برای پیروز شدن بر نفس چیست؟
 جواب:
 اهمیت به واجبات مخصوصاً نماز اول وقت در مسجد با جماعت، اهمیت به مستحبات مخصوصاً انس با قرآن، اجتناب از گناه و اگر

گناهی جلو آمد، عذرخواهی جدی از خداوند متعال، بهترین مبارزه دینی است. و ذکر یونسیه «لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین» بهترین اذکار است و عدد خاصی و مورد خاصی و مکان خاصی ندارد. به هر اندازه در هر حال ولو در راه یا وقت خواب به اندازه ای که خسته نشوید، بخوانید.

راهکار عملی درمان حسادت

سوال :

حسادت چیست؟ چرا انسان حسود می شود؟ راهکار عملی درمان حسادت چیست؟ اگر درمان شد، راهکار پیشگیری از ابتلای مجدد به حسادت چیست؟

جواب :

حسادت یکی از رذائل است که در عمق ذات انسان موجود است و باید با مبارزه با آن، آن را رفع کرد و یا لااقل آن را کنترل کرد و بهترین راه علاوه بر کمک گرفتن از خداوند اهمیت ندادن به خواسته های آن است و مراقبت کامل از اینکه طوفانی نشود.

ریشه کن کردن صفات رذیله

سوال :

آیا امکان دارد صفات رذیله در کسی ریشه کن شود و به مرتبه ای برسد که دیگر در وجود او حسد و کینه و سوء ظن و بخل و ... نباشد تا بخواهد آنها را کنترل و سرکوب نماید؟ اگر چنین چیزی ممکن است در صورت صلاحدید یک راهکار عملی برای ریشه کن کردن صفات رذیله بفرمائید.

جواب :

ریشه کن کردن در هر امری در سر حد محال است. لذا قرآن کریم می فرماید: یکی از نعمت های بهشتی ها، ریشه کن کردن صفات رذیله آنها است: «وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ» و شاید این نعمت به واسطی شفاعت و آب کوثر به آنان عطا شود. ولی از اوجب واجبات است که ما نگذاریم صفات رذیله شعله ور شود، بلکه از واجبات مهم است که آن شجره خبیثه را بکنیم، گرچه ریشه های آن را نتوانیم نابود کنیم.

بهترین راهکار عملی برای این امر نیز اولاً- خواست از خداوند با توسل به ولایت است و ثانیاً اینکه با اجتناب از گناه و توبه آن صفات را پزمرده کنیم و ثالثاً با ریاضت های دینی و قانون مراقبه مواظبت کامل داشته باشیم که نفس ما چموشی نکند. نفست اژدرها است او کی مرده است از غم بی آلتی افسرده است

بهترین راه تزکیهی نفس

سوال :

بهترین راه برای تزکیی نفس چیست و چگونه می توانیم انسانی مفید باشیم؟

جواب :

بهترین راه برای تزکیه، تقوای الهی و تقیید به ظواهر شرع است. و اگر بتوانیم تزکیه کنیم حتماً وجود بسیار مفیدی برای خود و اجتماع می شویم.

معنای تقوی و حقیقت الهی

سوال :

الف) تقوی یعنی چه ؟ ب) حقیقت الهی یعنی چه ؟

جواب :

الف) اهمیّت به واجبات و اجتناب از گناه را تقوا می گویند.

ب) صفا و صمیمیت و صداقت راجع به خدا و خلق خدا را حقیقت الهی می گویند.

برترین استاد اخلاق و عرفان**سوال:** به عرفان بسیار علاقه مندم و می خواهم سیر و سلوک کنم. لطفاً یک استاد عرفان و اخلاق به بنده معرفی فرمایید.

جواب :

خداوند متعال وعده داده است اگر متقی شدید، استاد اخلاق شما باشد و حتی مقام فرقان به شما عنایت می کند. «إِنَّ تَقْوَالَلهِ یَجْعَل لَّکُمْ فِرْقَانًا». مواظب باشید به واسطی ادعای معلّم اخلاق و عرفان، شما را منحرف نکنند که زمان ما خیلی خطرناک شده است.

راه کشتن امیال و آرزوها در جهت تزکیه

سوال :

می خواهم تهذیب نفس کنم، بنده خدا باشم، در یکی از بیاناتتان فرمودید: «هر کس عاشق خدا شود خداوند تمام امیال و آرزوهای او را می کشد و برای این کشتن خود حضرتش دیه آن خواهد شد» می خواهم مصداق این کلام باشم، لطفاً راهنمایی ام کنید.

جواب :

راه تهذیب نفس مشکل است، نشیب و فراز زیاد دارد، شکست و پیروزی زیاد دارد، شوق و بی شوقی، اقبال و ادبار زیاد دارد، بنا بر این شرط مهم این است که در صحنه باشیم و سر نخوریم و مومو پیش رویم گرچه مدّت‌ها در جا بزنیم بلکه سقوط کنیم. از نماز اوّل وقت، با ادب، با تعقیب، با جماعت، در مسجد کمک بگیرید، و اگر بتوانید از نماز شب کمک بگیرید، از دعا و خواندن قرآن و توسّل - مخصوصاً زیارت جامعه - کمک بگیرید، به هر اندازه می توانید - هر چند به مقدار کم، گرچه با یک سلام، با گرم گرفتن با دیگران، با تعریف پشت سر - از خدمت به دیگران مخصوصاً خویشان کمک بگیرید. امیدوارم پیروز شوید.

استعانت از امام حسین(ع) در راه تهذیب

سوال :

از علامه طباطبایی «رضوان الله تعالی علیه» صاحب المیزان نقل شده که فرمودند: «حضرت اباعبدالله(ع) برای رفع حجاب و موانع سیر الی الله به سالکین راه خدا عنایتی عظیم دارند» خواهشمند است این جمله را شرح فرمایید.

جواب :

گر چه همه ائمه هدی : سفینه نجات و مصباح هدایت هستند لکن بنا بر آنچه خود ائمه طاهرین فرموده‌اند، کشتی حسینی(ع) اسرع است و از جمله ویژگی‌های حضرت سید الشهداء(ع) رفع موانع و کمک در امر سیر و سلوک الی الله است و در نزد اولیاء خدا و اهل سیر و سلوک و کشف و شهود، فرمایش سیدنا الاستاد علامه طباطبایی(رضوان الله تعالی علیه) یک امر مسلم و مجرب قطعی

است.

رابطه گریه بر امام حسین (ع) و تهذیب نفس

سوال :

رابطه گریه بر امام حسین (ع) و سیر و سلوک الی الله چیست؟

جواب :

گریه و عزاداری و توسل و زیارت، آثار فراوانی دارد که از اهم آن امداد به انسان برای رسیدن به مقام لقاء و فناء است و در حقیقت بهترین امداد برای شخص سالک در طی نمودن منازل هفت گانه سیر و سلوک، همین امر است.

تهذیب نفس با وجود غرائض سرکش

سوال :

با این همه غرائز که خداوند در وجود انسان نهاده است خود سازی و تهذیب نفس چگونه ممکن است؟

جواب :

اگر آن غرائز نبود که انسان نمی‌توانست به جایی برسد بنا بر این باید کوشش کرد و مسلط بر نفس اماره و شیطان شد تا به مقام بلندی برسد، بلی مشکل است، ولی همین مشکل است که انسان را به جایی می‌رساند.

راه تقرب به خدا

سوال :

راه تقرب به خدا و قرب الهی به چه صورت است؟

جواب :

مراعات تقوای الهی است که انسان را به مقام قرب می‌رساند.

دستورالعملی برای مبارزه با شیطان

سوال :

آیه الله کشمیری می‌فرماید:

(۱) هر کس سوره «أنا فتحنا لک فتحاً مبیناً» را بخواند تا یک سال، باعث رفع حجاب می‌شود.

(۲) مداومت بر سوره توحید باعث ازدیاد یقین می‌شود.

(۳) مداومت بر ذکر یونسیه تا یک سال، باعث چشم برزخی می‌شود.

– لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین. «انبیاء ۸۷»

در این سه مورد برای من توضیحی بدهید.

اگر می‌شود دستورالعملی برای تهذیب نفس و مبارزه با شیطان برای من بنویسید.

جواب :

این گفته‌ها در مرتبه بعد است، مرتبه اول باید تقید به ظواهر شرع داشته باشید تا تقوای الهی و روح خدا ترسی در عمق جان شما

حکم فرما شود و این از اهم واجبات است مواظب آن باشید.

دستورالعمل برای انجام فرائض و مستحبات

سوال :

استدعا دارم بفرمائید:

- ۱) چکار کنیم تا بتوانیم نمازهای پنجگانه را اول وقت بخوانیم؟
  - ۲) چکار کنیم تا در نماز به یاد خدا باشیم؟
  - ۳) چکار کنیم تا بتوانیم شکرگزار نعمت‌های خداوند باشیم؟
  - ۴) چکار کنیم تا بتوانیم گناهان را ترک کنیم؟
  - ۵) چکار کنیم تا در کارهای مستحب ریا و غرور و تکبر نداشته باشیم؟
  - ۶) بنده در حال حفظ قرآن هستم چکار کنم تا مطالب حفظ کرده را فراموش نکنم؟
- در پایان تقاضا دارم بنده را نصیحتی بفرمائید.

جواب :

جواب کلیه سؤال‌های شما در این جمله نهفته است: پروردگار عالم انسان را طوری خلق فرموده است که «نمی‌دانم» در قاموس او نیست و اگر جداً بخواهید می‌توانید. بنا بر این بخواهید، جداً بخواهید تا آنچه می‌خواهید حاصل شود، بلی دعا و توسل به اهل بیت را هم فراموش نکنید.

مراقبه دائمی نفس

سوال :

چگونه می‌توانیم همیشه بر خود مراقبت دائمی داشته باشیم و آن را فراموش نکنیم؟

جواب :

باید مواظبت کامل داشته باشید و از خدای متعال جدی بخواهید.

رؤوس ثمانیه علم اخلاق

سوال :

لطفاً رؤوس ثمانیه علم اخلاق را بیان فرمائید.

جواب :

تسلط نفس اماره بر انسان و نیز تسلط هوی و هوس بر انسان و نیز تسلط شیطان جنی و انسی بر انسان از رؤوس رذائل است و باید با آنها جداً مبارزه کرد.

علامت غضب

سوال :

آیا می‌توان گفت علامت غضب پرخوری است؟

جواب :

نه. علامت غضب و عُلّت غضب پر خوری نیست.

مبارزه با تندخویی

سوال :

جوانی هستم، دوستی دارم که عصبی است و اخلاقی تند دارد و خود او هم از اخلاق و رفتار خود ناراحت است و دوست دارد که این رفتار را ترک نماید و به نظر من یکی از علل این اخلاق غرور است و می‌خواهم در راه ترک این اخلاق او را یاری نمایم و می‌خواهم که جناب عالی من را در این راه راهنمایی کنید.

جواب :

با جدّیت و مبارزه با آن رذیله و تذکّر با مهربانی شما و با دعای هر دو البت با حوصله و صبر و استقامت از هر دو تسلّط بر آن رذیله پیدا خواهد شد.

آیا سکوت برای تهذیب لازم است؟

سوال :

غرض از مزاحمت این است که از حضرت عالی خواهشمندم این حقیر را نصایحی بفرمایید و راه تهذیب نفس را تبیین فرمایید، و لطفاً بفرمایید که آیا سکوت هم از مقدمات تهذیب نفس و سیر و سلوک است؟

جواب :

بهترین راه برای تهذیب نفس اجتناب از گناه است و سکوت خوب نیست، (آنکه) آنچه) - خیلی خوب است مواظبت از زبان است که حرف بی‌مورد نزنند.

مقابله به صفات رذیله

سوال :

می‌شود انسان خودش را کوچک و عبد و مطیع خدا و رسول و ائمه بداند و چکار کنم که تواضع و اخلاص و فروتنی داشته باشم؟ و چگونه می‌توان از خودبینی و تکبر و غرور و عجب و ریا بیرون آمد و خلاصی یافت؟

جواب :

راجع به مسأله خودسازی، از اجتناب از گناه شروع کنید و آنچه صفات رذیله می‌خواهد مخالفت کنید تا قوی شوید و با حوصله و مرور زمان بتواند آن صفات را زائل کنید.

توصیه های اخلاقی

راهکار عملی رسیدن به یقین

سوال :

خلاصه می‌گویم: من می‌خواهم ارتباط خوب و مثبتی با خداوند داشته باشم. می‌خواهم همه جا و همیشه خدا را ناظر بر اعمال خود

بدانم. می‌دانم که خدا ناظر هست و غیر از این نیست، اما می‌خواهم این اعتقاد آنقدر محکم باشد که دست به گناه نزدم. لطفاً راهکار عملی به من نشان بدید که بتوانم خدا را آن گونه که هست بشناسم.

جواب :

قرآن کریم راه کار عملی تعیین نموده است: «وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ». تقید به ظواهر شرع و مداومت بر عبادت، یقین آور است.

راه رهایی از بند شهوت و بازگشت به سوی خدا

سوال :

به خاطر دوستی و علاقه به دختری، همه چیز را از دست دادم و به او هم نرسیدم. خدا و ائمه را و محبت همه را کنار نهادم. حالا می‌خواهم برگردم، ولی نمی‌توانم. انگار باری به وسعت عالم روی قلبم نشسته و هر کاری می‌کنم نمی‌توانم رها شوم. مدتی خوبم، ولی دوباره بد می‌شوم. احساساتم به اعضای خانواده مخصوصاً پدرم کم شده و نمی‌دانم چرا از پدرم دلگیرم. شهوت، مرا نابود کرده و حتی میان محارم و نزدیکان خودم هم اذیت می‌شوم. فکرش مرا آزار می‌دهد. مانده‌ام چه کنم؟ نکند خدا مرا راه نمی‌دهد و مرا از لذت بودن با خودش محروم کرده؟ چه کنم از نو شروع کنم؟ دعا می‌خوانم ولی تا از خدا می‌خواهم عوض شوم، بی‌میل می‌شوم. انگار این حرف قلبم نیست و نمی‌توانم به سمت خدا بروم. لطف مرا راهنمایی کنید. شهوت امانم را بریده و حبّ دنیا و دل بستگی به آن نابودم کرده است. کمکم کنید تا نجات یابم.

جواب :

گذشته‌ها را فراموش کنید، فکر آینده را نکنید و راجع به آن دختر و شهوت جنسی بی‌خیال باشید و تقید به ظواهر شرع داشته باشید، طولی نمی‌کشد که خوب می‌شوید و راهی هم جز این راه ندارید، بروید تا رستگار شوید.

رهایی از قرض و بدهکاری

سوال :

چندی است مسائلی ذهنم را درگیر و خاطرهم را آزرده کرده است که مهمترین آن، افتادن در دام قرض‌های مداوم و عدم خلاصی از آن است و چون کارمند هستم و حقوق‌مان ثابت، مانده‌ام که چگونه قروض خود را بپردازم که مدیون و بی‌آبرو نشوم.

جواب :

آیه «و من یتق الله یجعل له مخرجاً و یرزقه من حیث لا یحتسب» را زیاد بخوانید، برای رفع همه گرفتاری‌ها تأثیر دارد و اگر متقی جدی شدید تأثیر آن حتمی است.

توصیه اخلاقی به جوانان

سوال :

خواهشمندم یک توصیه اخلاقی برای اینجانب و دیگر جوانان تشنی اخلاق اسلامی بیان بفرمایید.

جواب :

قدم اول در اخلاق، اجتناب از گناه است.

توصیه‌های اخلاقی معظم‌له در آستانهی عید غدیر

سوال :

محضر مبارک مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی مظاهری «مدّظله‌العالی»

سلام علیکم؛

احتراماً باعنایت به حلول عید سعید غدیر خم و ضمن عرض تبریک به حضرت‌تعالی درخواست می‌گردد پیرامون کم و کیف اعمال این روز مبارک، رهنمود و ارشاد لازم را جهت بهره‌مندی مؤمنین بیان فرمایید.

جواب :

روز عید غدیر بهترین روزها است و عیدی افضل از این عید نداریم و شیعه باید روز عید غدیر را خیلی اهمیت بدهد، بلکه هفته غدیر و هفتی ولایت داشته باشد.

روز عید غدیر باید جشن‌ها و دید و بازدیدها عالی باشد، البته باید در ضمن آنها گناه نباشد که امیرالمومنین «سلام‌الله‌علیه» را ناراحت کند؛ بلکه باید مداح‌ها مدح بخوانند و اهل منبر منقبت اهل بیت «علیهم‌السلام» مخصوصاً امیرالمومنین «سلام‌الله‌علیه» را بگویند و البته باید اغراق نباشد و بهانه دست مخالفان داده نشود.

همچنین افراد متمکن، دیگران را اطعام کنند و نهار و شام بدهند، البته بدون اسراف و تبذیر و بهتر از آن، کمک به مستمندان است که باید در این روز بزرگ زیاد باشد، چنانکه همه باید سعی کنند با نماز، دعا و توسّل و اعمال نیک، شباهتی به امیرالمؤمنین «سلام‌الله‌علیه» داشته باشند.

و آنچه مهمتر از همه اینها است، اینکه همه باید گناه نداشته باشند؛ چه در خانه و خلوت و چه در بیرون از خانه و جلوت؛ زیرا امیرالمومنین «سلام‌الله‌علیه» فرموده اند: «عید روزی است که در آن روز گناه نباشد».

و در پایان عمل به اعمال و مستحبات عید غدیر که مرحوم محدث قمی «ره» در مفاتیح الجنان به صورت مفصل نقل کرده است، سفارش می‌شود.

راهکار ترک غیبت

سوال: راه‌های ترک غیبت کردن چیست؟

جواب: فکر مفسد آن را بکنیم که یکی از مفسد آن خوردن گوشت مرده است و اهل نظر این خوردن‌ها را می‌بینند و در روز قیامت همه می‌بینند.

افضل اعمال در شب نیمه شعبان

سوال :

سلام؛ بر طبق روایات افضل شبها بعد از ليله القدر شب نیمه شعبان است لطفاً توصیه خود به جوانان در مورد این شب را بفرمایید؟

جواب :

این شب نظیر شب قدر است و توصیه من این است در این شب گناه نباشد.

راهکار ازدیاد محبت و ارادت به حضرت زهرا «س»

سوال :

باعرض سلام و ادب محضر حضرت آیت الله مظاهری (مد ظله العالی) و با آرزوی سلامتی و طول عمر برای آن وجود عزیز برای زیاد شدن محبت و ارادت به ساحت قدسی فاطمه زهرا (سلام الله علیها) چه کنم؟ به نظر حضرتعالی بهترین راه در توسلاتمان به ایشان (سلام الله علیها) چه می باشد؟

جواب :

اولاً با زمینه سازی و آن اهمیّت به واجبات و اجتناب از گناه، خود را مهیا کنید. بعداً با قرائت قرآن زیاد و هدیه آن خدمت ایشان توجه ایشان را به دست آورید. هر روز زیارت مخصوصه ایشان را بخوانید و از ایشان طلب توجه کنید. و همه این ها برای کسب دنیا و آخرت نباشد، بلکه برای ایجاد محبت باشد.

بهترین اعمال در آستانهی نوروز

سوال :

با سلام خدمت مرجع عالیقدر و معلم اخلاق حضرت آیت الله العظمی مظاهری با توجه به نزدیک شدن پایان سال و فرارسیدن عید باستانی ایرانیان سوالاتی را در این باره از محضر معظم له دارم که می خواستم منت نهید و پاسخ را مرقوم بفرمائید پیشاپیش از بذل محبت شما سپاسگذارم.

۱- بعضی از روحانیون گرامی عید نوروز را قبول نداشته و گرامی داشتن آن را منافات با اسلام می دانند لطفاً بفرمائید گرامی داشتن این عید از نظر شرعی چه جایگاهی دارد؟

۲- بهترین اعمال در این روز و به خصوص در لحظه تحویل سال چیست؟

۳- با توجه به پایان سال بهترین کاری که انسان می تواند انجام دهد چیست؟ و حسابرسی اعمال که بر آن تاکید شده را باید چگونه انجام داد؟

۴- در لحظه سال تحویل بهترین دعا به جز برای فرج آقایمان اما زمان «عج الله فرجه الشریف» چیست؟

۵- لطفاً یک نکته اخلاقی در این پایان سال برایمان ذکر کنید تا ان شاء الله در سال آینده آن را سر لوحه کارهایمان قرار دهیم؟

جواب :

۱- اسلام عزیز آن را امضاء کرده است. لذا محدث قمی در مفاتیح، در آخر دستورات ماهها، نمازی در آن روز نقل می کند و بعد از نماز دعائی و در آن دعا شرافت و کرامت آن عید را نقل می کند.

۲- خواندن دعای: «یا مقلب القلوب و الابصار یا مدبر اللیل و النهار یا محوّل الحول و الاحوال حوّل حالنا الی احسن الحال» بسیار خوب است.

۳- جداً حساب سال را و گذشته را بکند و اگر گناهکار است، جداً توبه کند و با حالت توبه وارد سال شود.

۴- ۵- از خداوند متعال با توسل به اهل بیت «علیهم السلام» بخواهید در این سال، تقوا و رابطه با خودش و سلامتی و امنیت، مقدر شما بکند و فرج حضرت ولی عصر «ارواحنا فداه» انشاء الله حاصل شود.

راهکار توبه از گناهان گذشته و رهایی از افکار شهوت انگیز

سوال :

من چند وقتی است بعد از گناهی که انجام داده‌ام، فکر بازگشت از گناهان و قصد توبه دارم. لطفاً راه توبی واقعی را به من نشان

دهید.

همچنین به دلیل اینکه قبلاً در اینترنت، داستان‌های انحرافی و تحریک آمیز می‌خواندم، اکنون افکار شهوت‌انگیز مرا آزار می‌دهند. حتی در محیط خانواده و فامیل نیز با دیدن معمولی افراد، افکار باطل به سراغم می‌آیند. با اینکه ازدواج کرده‌ام، باز هم افکار مزاحم رهايم نمی‌کنند. چه کنم؟

جواب :

اگر دست از کارهای گذشته بردارید و پشیمان جدی از گذشته باشید، حتماً خداوند توبی شما را قبول می‌کند و راجع به توهمات که دارید، بی تفاوت باشید و از افکار خوب استفاده کنید تا افکار بد خود به خود برود. سر و کار با مسجد و نماز جماعت و منبرهای خوب داشته باشید و کتاب‌های دینی خوب مطالعه کنید و از نماز اول وقت کمک بگیرید، حتماً خوب می‌شوید.

ذکر حاجات دنیوی در دعا

سوال :

آیا ذکر حاجات دنیوی هنگام دعا کردن اشال دارد؟ من هر وقت در دعا برای خود یا فرزندانم خانه یا وسائل اولیه زندگی و یا ماشین سواری از خداوند می‌خواهم، می‌ترسم این‌طور خواستن خوب نباشد. آیا خواستن این چیزها یعنی میل به دنیا داشتن؟ اگر کار و تلاش بیشتری داشته باشیم تا زندگی راحت‌تری داشته باشیم، خوب است یا نه؟

جواب :

باید از خداوند برای خود و زن و فرزندان، از راه حلال زندگی رفاهی بخواهیم و این مضمون آیه ای است که در قنوت می‌خوانیم: «ربنا آتنا فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة و قنا عذاب النار».

شکر عملی برای روا شدن حاجت

سوال :

مشکل بسیار بزرگی داشتم و یک سال دعا و توسل گرفتم تا خداوند بالاخره مشکلم را حل و حاجتم را روا نمود. همچنین نذر کردم که اگر حاجتم روا شد، یک چله شکر گزاری خدا را نمایم و گناه نکنم. حال چگونه می‌توانم شکرش را به جا بیاورم؟ چه کارهایی را در این مدت چهل روز باید انجام دهم؟ چه ذکر بگویم؟ (فقط ذکر الحمد لله را بلام)

جواب :

گناه نکنید و اگر گناهی آمد، جداً از خداوند عذرخواهی کنید. و «الحمد لله رب العالمین» را زیاد بگوئید، کفایت از همی نذرهای شما می‌کند.

مرتبه اول عرفان

سوال :

فرق عرفان با اخلاق چیست؟ ۲- گاهی بیشتر خود را به خدا نزدیکتر می‌بینم و گاهی نه، چه کنم تا آن سوز همیشه باشد؟

جواب :

هر کس تقید به ظواهر شرع داشته باشد، مرتبه اول عرفان و اخلاق را پیدا می‌کند و در ادامه آن حالت، روح خدا ترسی در او ایجاد می‌شود و کم کم دائمی می‌شود.

چاره رهایی از بددلی

سوال :

بیست سال است با تمام مسائل زندگی با صبوری کنار آمده ام ولی هفت سال است دچار خصوصیات بدی شده ام از جمله این که بددل شده ام و هیچ امیدی به همکاری شوهرم ندارم. ایشان هیچگونه غرضی در کار ندارد. آنچه از تنفر و بدبینی و هر گونه رفتار عذاب آور که نشان می دهد رفتاری است که در وجودش ریشه دوانده است. تو را به خدا راهنماییم کنید که گاهی واقعا از فشار اعصاب فشار خونم تا ۱۸ می رود.

جواب :

باید بی تفاوت باشید، باید ترتیب اثر ندهید، بدانید خطرناک است و گناه آن هم خیلی بزرگ است و دواي آن فقط بی تفاوتی است.

ترک گناهان اخلاقی

سوال :

چگونه می توانیم گناهان اخلاقی را ترک کنیم؟ و از آنها جلوگیری کنیم؟

جواب :

اگر تصمیم بگیرید و شروع کنید خداوند شما را کمک می کند و این وعده خداست، آن هم در قرآن: «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ» (سوره محمد- آیه ۷)

راهکار ماندگاری حالات معنوی

سوال :

سلام ۴ سال پیش در اثر عملی که فکرش را نمی کردم مرا متحول کند یکدفعه در عرض ۱ روز عوض شدم با این که اهل نماز و روزه و مقید بودم ولی یکدفعه نسبت همه چیز نظرم عوض شد و بدون اینکه بخواهم مرتبا ذکر می گفتم و اصلا خسته نمی شدم و چنان لذتی میبرد از ذکر و نماز که نمی خواستم لحظه ای دست بردارم و هیچ چیز را با آنها نمی توانستم عوض کنم. ولی از روی ناچاری و گذران زندگی مجبور بودم کار کنم و وقت برای انجام بسیاری از امور معنوی نداشتم. ولی در هر لحظه که کاری نداشتم و کسی نبودم دلم پر می زد برای ذکر و نماز و جواب سوالاتم را به طریقی می گرفتم و... ولی بعد مدتی به تدریج کم شد به طوری که از سال قبل تمام آن حالت ها را از دست دادم و فقط با یاد آنها گاهی لذت می برم. خواهش می کنم رهنمودی و دعایی بفرمایید تا دوباره مثل قبل شوم.

جواب :

ره رو آن نیست که گه تند و گهی خسته رود

راه رو آن است که آهسته و پیوسته رود

تقاضا دارم بر طبق این شعر که از ائمه هدی (علیهم السلام) روایت شده است عمل کنید. ان شاء الله رستگار شوید.

راهکار رسیدن به آرامش فکری و روحی

سوال :

با سلام چگونه می توان حب گناه را از خود دور نمود؟ و به آرامش فکری و روحی رسید؟

جواب :

مبارزه می خواهد و به این زودی توقع نداشته باشید. آنچه باید انجام دهید اجتناب از گناه است که توفیق به شما می دهد منزل بعدی را بروید. از نماز اول وقت با جماعت کمک بگیرید.

بهترین اعمال در عید سعید غدیر

سوال :

محضر مبارک مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی مظاهری «مدّ ظلّه العالی» سلام علیکم؛ احتراماً با عنایت به حلول عید سعید غدیر خم و ضمن عرض تبریک به حضرت تعالی درخواست می گردد پیرامون کم و کیف اعمال این روز مبارک رهنمود و ارشاد لازم را بفرمایید.

جواب :

روز عید غدیر بهترین روزها است و عیدی افضل از این عید نداریم و شیعه باید روز غدیر را خیلی اهمیت بدهد، بلکه هفته غدیر داشته باشد. روز عید غدیر باید جشن ها و دید و بازدیدها عالی باشد. البته باید در ضمن آنها گناه نباشد که امیرالمومنین «سلام الله علیه» را ناراحت کند. بلکه باید مداحها مدح بخوانند و اهل منبر منقبت اهل بیت «علیهم السلام» مخصوصاً امیر المومنین «سلام الله علیه» را بگویند. البته باید اغراق نباشد که بهانه دست دشمن داده شود. و افراد متمکن ناهار و شام بدهند، البته بدون اسراف و تبذیر، و بهتر از شام و نهار، کمک به مستمندان در این روز باید زیاد باشد. چنانکه با نماز و دعا و توسل شباهتی به امیرالمومنین «سلام الله علیه» داشته باشند. و آنچه مهم تر از همه اینها است، باید گناه نباشد. چه در خانه و چه در خلوت و چه در بیرون از خانه و میان مردم. و امیرالمومنین «سلام الله علیه» فرموده اند: «عید روزی است که در آن روز گناه نباشد». مرحوم محدث قمی در مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر را مفصل نقل کرده است.

راهکار دستیابی به مرگ راحت

سوال :

چه کنم که مرگ راحت و در حالت طبیعی داشته باشم؟

جواب :

محبت اهل بیت «علیهم السلام» و متابعت از آنها مرگ را آسان می کند.

گفتن ذکر لا اله الا الله

سوال :

بنده شنیده ام که اگر فردی ذکر لا اله الا الله را زیاد بگوید با وجود ثواب زیاد باعث فقر مادی می شود. آیا این گفته صحت دارد؟

جواب :

صحت ندارد، بلکه موجب رفع مشکلات مادی و معنوی می شود.

حق الناس

نحوه جبران رنجاندن دل دیگران

سوال :

من دل کسی را رنجانده ام و با یک عملی ناراحتش کرده ام. چگونه این ناراحتی را از خودم دور کنم؟

جواب :

اگر می توانید دل او را به دست آورید والا به او دعا کنید.

حق الناس دوران کودکی

سوال :

در دوران کودکی، پولی از کسی برداشته‌ام و نمی‌توانم آن را به او بگویم، وظیفه‌ام چیست؟ آیا می‌توانم از طرف او صدقه بدهم؟
جواب : باید به هر طریقی که ممکن است، پول را به او برسانید و لازم نیست بگویید بابت چه چیز است و حتی می‌توانید به وسیله‌ی شخص دیگری، به او برسانید و یا به حساب بانکی او واریز کنید. و اگر ممکن نیست از بابت رد مظالم به حاکم شرع بدهید.

صله رحم

نظر معظم له پیرامون شب یلدا

سوال: نظر حضرتعالی درباره‌ی سنت ایرانی شب یلدا چیست؟

جواب :

یک سنت ملی است و به طور متعارف برگزار کردن، اگر احتمال مفسده در آن نباشد جائز است.

صله رحم با حضور افراد بی‌حجاب

سوال: طبق سفارش بزرگان دین و سنت حسنه، صله رحم و به دیدار بزرگان رفتن باید باشد، اگر در یکی از دیدارها با یکی از خانواده‌های نزدیک که رفتن به منزل آنها بی‌احترامی محسوب میشود، در خانگی آنها زنی باشد که بدون حجاب یعنی بدون روسری در مجلس حاضر باشد، رفتن به خانگی این شخص چه حکمی دارد؟

جواب :

بنابر آنچه نوشته اید، به اندازه ضرورت جایز است.

صله رحم همراه با توهین

سوال :

در برخی موارد صله رحم نه تنها موجب شادمانی برخی از بستگان نمی‌گردد بلکه موجب ناخرسندی آنان نیز می‌شود و در مواردی این ناخرسندی را (حتی برای یکبار رفت و آمد در سال) با صراحت بیان می‌نمایند. در اینگونه موارد حکم شرعی رفت و

آمد یا قطع رفت و آمد چیست؟

جواب:

در این گونه موارد صله رحم لازم نیست، بلکه اگر توهین باشد جائز نیست.

اموات / زیارت قبور

اخذ پول در اینترنت در ازای خواندن فاتحه

سوال:

نظر معظم له درباره گرفتن پول در محیط اینترنت و تقسیم آن بین افراد مختلف در ازای خواندن فاتحه و خیرات برای رفتگان

چیست؟

جواب:

این کار بدآموزی دارد و جایز نیست.

بوسیدن قبر

سوال:

آیا بوسیدن قبر اشکال دارد؟ همچون بوسیدن قبر پدر و مادر و شهیدان عزیزی چون بهشتی، باهنر و رجایی؟

جواب:

اشکال ندارد.

روشن کردن شمع

سوال:

شمع روشن کردن بر بالای گور مردگان با این دید که در داخل آن برای مرده روشنائی حاصل می‌گردد و از این قبیل موارد، از

نظر حکم شرعی، آیا ریشه‌ای دارد؟ و یا ساخته و پرداخته مردم عوام است؟

جواب: خوب است و روایت هم دارد.

قبرستان

انحراف درجه جهت قبله

سوال:

قبرستانی است که اکنون مشخص شده که ۲۰ درجه از قبله انحراف دارد، تکلیف ما نسبت به امواتی که رو به قبله دفن نکرده‌اند

چیست؟

جواب:

آنچه گذشته اشکال ندارد، از این به بعد باید مواظبت کنند.

مراسمات

سنگ قبر قیمتی

سوال :

اگر فردی بمیرد و بازماندگانش سنگ قبر او را با قیمت گران درست کنند، از نظر شرعی حکمش چیست؟

جواب :

اشکال ندارد.

تاج گل

سوال :

نظر حضرت عالی در مورد تاج گلی که برای مجالس ترحیم می‌برند و طرف اسمش را روی آن می‌نویسد، و یک رقابت شده و می‌گویند که برای ایتم و خیریه‌ها هزینه می‌شود چیست؟

جواب :

اشکال ندارد.

خرجهای زیاد در مراسمات

سوال :

مخارجی که برای اموات صورت می‌گیرد، اطعام‌های مفصّل در تالارها، تاج گل‌های گران قیمت، حالت مسابقه به خود گرفته و چشم و هم چشمی یا برخی عادات و رسوم اجتماعی موجب قرض‌های کمر شکن برای صاحبان عزا می‌گردد، با توجه به وجود معضلات اجتماعی مانند فقر، کمبود مراکز عام المنفعه مانند مساجد، مدارس و درمانگاه، آیا به نظر حضرت عالی صرف هزینه در چه راهی برای میت سودمندتر است و تکلیف مؤمنین در این رابطه چیست؟

جواب :

این گونه کارها غلط است و برای میت فائده‌ای ندارد و بهترین کارها برای میت بعد از اداء دین او، ردّ مظالم و انفاقات است.

فلسفه اربعین و چرا فقط امام حسین علیه السلام

سوال :

راجع به اربعین حضرت سید الشهداء می‌خواستیم بدانیم که اصولاً چرا مراسم چهلم یا اربعین برای اموات گرفته می‌شود؟ و چرا از بین امامان و حتی شخص پیامبر فقط شیعه برای سید الشهداء اربعین می‌گیرد؟ و چرا برای ما مردم عادی، چه اهل تقوا باشیم و چه نباشیم باز هم اربعین گرفته می‌شود؟ آیا این مراسم فضیلتی دارد و از جانب خداوند گناهان اموات آمرزیده می‌شود؟ در مورد مراسم سوّم و هفته هم توضیح دهید که اصولاً از چه زمانی این مراسم مرسوم شد؟ و اصولاً امر دینی است یا یک سنت است؟

جواب :

این گونه مراسم برای یادبود میت است و یک سنتی است که مشهور شده است و چون زنده نگاه داشتن (یاد و خاطره امام) - حسین علیه السلام مربوط به احیاء تشیع است ائمه دین علیهم السلام روی آن اصرار داشته‌اند و ما هم باید اصرار داشته باشیم.

مهیا سازی قبر پیش از فوت

سوال :

گاهی اوقات شنیده می‌شود برخی افراد گور خود را پیش از مردن می‌کنند و آماده می‌سازند، آیا این عمل با قصد قربت پاداشی در بر دارد؟ آیا این عمل جنبه شرعی دارد؟ و آیا سخنی از پیشوایان در این مورد آمده است؟

جواب :

کار خوبی است و روایت برای آن هم وارد شده است.

مقدمات دفن

پرداخت پول به پرسنل غسلخانه

سوال :

مبالغی که بعضی از بستگان جسد پس از انجام کارشان به پرسنل سالن می‌پردازند، چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر خلاف قانون پزشکی نباشد اشکال ندارد.

تهیه کفن و قبر

سوال :

در دوران حیات، تهیه کفن و آماده کردن قبر، برای یک مسلمان واجب است یا خیر؟

جواب :

واجب نیست.

تدفین بدون حنوط

سوال :

اگر فراموش کنند میتی را حنوط نمایند و میت را دفن کنند، وظیفه چه می‌باشد؟

جواب :

اگر اشکال در نبش قبر نباشد باید نبش قبر شود و حنوط شود ولی اگر ممکن نباشد و یا وهن میت باشد لازم نیست.

دفن در زمین غصبی

سوال :

شخصی زمین غصبی را خریده و وصیت کرده که در همین زمین دفن شود، تکلیف چیست؟

جواب :

باید او را جای دیگر دفن کنند و وصیت او الزام آور نیست بلکه جایز نیست طبق وصیت عمل شود.

زدن طبل و ... در مراسم تشییع

سوال :

در محل ما مرسوم است که هنگام تشییع جنازه از منزل تا غسل خانه، جلوی جنازه اقدام به زدن طبل و شیپور و سنج می‌کنند، لطفاً خواهشمندیم نظر شرعی خود را در این مورد اعلام فرمایید.

جواب :

اشکال ندارد.

شرکت در تشییع فردی که خودکشی کرده

سوال :

آیا کسی که خودکشی می‌کند می‌شود به تشییع جنازه‌اش رفت؟

جواب :

اشکال ندارد.

جابجایی میت

سوال :

حدود سی و پنج روز قبل برادرم فوت کرد و در غیاب ما او را در جایگاه دور از محدوده ما که زمین آن مربوط به کسان دیگر می‌باشد، دفن کرده‌اند و چون خودمان و آن مرحوم زمین داریم، اگر از نظر شرع اشکالی ندارد، میل داریم که جنازه برادرمان را در زمین و جایگاه خودمان دفن شود، حال برای جا به جا کردن میت از نظر شرع و عرف استدعا و تقاضا دارم ک دستور و فتوای حضرت عالی را اعلام بفرمایید.

جواب :

این کار شرعاً و عرفاً جایز نیست و صلاح شما هم نیست و میت هم راضی به این کار نیست.

جابجایی جنازه پس از دفن

سوال :

حدود سی و پنج روز قبل برادرم فوت کرد و در غیاب ما او را در جایگاه دور از محدوده ما که زمین آن مربوط به کسان دیگر می‌باشد، دفن کرده‌اند و چون خودمان و آن مرحوم زمین داریم، اگر از نظر شرع اشکالی ندارد، میل داریم که جنازه برادرمان را در زمین و جایگاه خودمان دفن شود، حال برای جا به جا کردن میت از نظر شرع و عرف استدعا و تقاضا دارم ک دستور و فتوای حضرت عالی را اعلام بفرمایید.

جواب :

این کار شرعاً و عرفاً جایز نیست و صلاح شما هم نیست و میت هم راضی به این کار نیست.

مقدمات خاک کردن عضو قطع شده

سوال :

اگر عضوی از بدن انسان قطع شود، آیا غسل و کفن و دفن و نماز آن واجب است؟

جواب :

فقط دفن آن لازم است.

برطرف کردن نجاست از میت

سوال :

اگر به علت نبودن آب و یا به جهتی امکان غسل میت نباشد و میت را عوض غسل تیمم بدهند، آیا موجب برطرف شدن نجاست از بدن میت می‌شود یا نه؟

جواب :

نجاستی که در اثر موت آمده است، زائل می‌گردد.

غسل مادر و بچه فوت شده

سوال :

زنی در حال وضع حمل، در حالی که مقداری از بدن بیچه از بطن مادر خارج شده، فوت می‌کند آیا در این صورت واجب است هم به نیت مادر و هم به نیت بیچه غسل داده شود یا غسل میت به نیت مادر از هر دو کفایت می‌کند؟

جواب :

یک غسل به نیت هر دو کفایت می‌کند.

غسل میت بدون صورت و سر

سوال :

شخصی در اثر تصادف سر و صورتش از بین رفته، غسل لازم است یا تیمم؟

جواب :

اگر صورت مجروح دارد و ممکن باشد که روی زخم‌ها را - و لو نجس - تیمم داد، باید انجام شود و در غیر این صورت غسل و تیمم هر دو ساقط است، ولی اگر سر و صورت دارد، و لو مجروح، و امکان شستن دارد، باید شستشو داده شود و سپس غسل داده شود.

رعایت نشدن ترتیب غسل بر میت دفن شده

سوال :

اگر در غسل میت ترتیب رعایت نشود و غسل کافر را بر سدر مقدم بدانند، آیا واجب است نبش قبر نموده و میت را به ترتیب غسل دهند یا نه؟

جواب :

نبش قبر جایز نیست.

کافی نبودن آب برای چند آب

سوال :

در صورتی که سدر و کافور باشد و آب موجود، بیشتر از یک غسل را کفایت نکند، وظیفه چیست؟

جواب :

غسل با آب خالص مقدم است.

خارج کردن دندان طلا از دهان میت

سوال :

آیا جایز است دندان طلا از دهان میت خارج نمود؟

جواب :

اشکال ندارد.

غسل اشرار کشته شده

سوال :

اشخاص شروری که در درگیری کشته می‌شوند، آیا غسل و تکفین برای آنها لازم است یا نه؟

جواب :

غسل مسلمان واجب است گر چه بسیار شرور باشد و یا محکوم به اعدام شده باشد، بلکه غسل مسلمانی که شیعه نباشد نیز واجب است.

غسل میت با دستگاه

سوال :

حکم غسل میت به وسیله دستگاه چگونه است؟ چون با توجه به تراکم جمعیت، همه روزه عده کثیری فوت می‌کنند و با محدودیتی که غسلخانه دارد گاهی سبب می‌شود جنازه‌ها چند روز در نوبت برای غسل نگهداری شوند، اگر دستگاهی ساخته شود که خود دستگاه همه کارهای غسل را انجام دهد و یا این که با زدن کلید برق برای هر قسمت از بدن میت، دستگاه کارها را انجام بدهد، آیا این نحوه غسل کفایت از غسل میت می‌کند یا نه؟

جواب :

بهترین راه این است که میت را اولاً با دستگاه تمیز کنند و بعد از شستشو، توسط یک شخص مسلمان، به طور متعارف غسل داده شود.

دفن بچه‌ای که صورتش به پشت است

سوال :

بچه‌ای متولد شده که صورتش کاملاً به طرف پشت است، کیفیت دفن او چگونه است؟

جواب :

در دفن باید مراعات بدن بشود نه صورت.

از بین بردن بدن میت

سوال :

آیا از بین بردن بدن میت به وسیله پودر و اسید جایز است یا نه؟

جواب :

جایز نیست گرچه اولیاء او راضی باشند.

اموات زیر آوار مانده

سوال :

احتراماً مستدعی است مرقوم فرمایید چنانچه زلزله‌ای ویرانگر رخ دهد، در ارتباط با دفن قربانیان این گونه حوادث و مسائلی که ذیلاً مطرح می‌گردد چگونه باید عمل نمود؟

(۱) جنازه‌هایی که در زلزله از زیر آوار خارج می‌شود، آیا هر کدام را جداگانه باید غسل داد و کفن و دفن نمود؟

(۲) اگر ولی میت برای اجازه دادن، حضور نداشته باشد یا دسترسی به او امکان نداشته باشد یا این که میت ولی نداشته باشد، مؤمنین چه وظیفه‌ای دارند؟

(۳) چنانچه آب برای غسل دادن، نباشد وظیفه چیست؟ و اگر سدر و کافور نباشد، چگونه باید عمل کرد؟ و در صورت لزوم تیمم، چند تیمم لازم است؟

(۴) اگر اموات زیاد باشند و امکان غسل دادن و کفن کردن، به خاطر ضیق وقت، نباشد، چه وظیفه‌ای داریم؟

(۵) در صورت نبودن زن برای غسل دادن جنازه زن، وظیفه چیست؟

(۶) اگر عضوی از بدن پیدا شود و معلوم نباشد متعلق به جنازه مرد است یا جنازه زن، در این صورت چه باید کرد؟

(۷) اگر تطهیر بدن میت مشکل باشد و پس از تطهیر، مجدداً از بدن خون خارج شود، چه وظیفه‌ای داریم؟ و اگر خون بند نیاید چه باید کرد؟

(۸) جسدی را پس از چند روز پیدا کرده‌اند و متعفن شده، به طوری که غسل دادن آن موجب اذیت غسل دهنده یا مستلزم متلاشی شدن جسد است، در این صورت وظیفه مؤمنین چیست؟

(۹) در مواردی که باید میت را تیمم بدهند، اگر مواضع تیمم از بین رفته باشد، وظیفه چیست؟

(۱۰) در موردی که تیمم واجب است، اگر مواضع تیمم نجس و خون آلود باشد و امکان تطهیر نباشد یا نتوان از خارج شدن خون جلوگیری کرد، وظیفه مؤمنین را بیان فرمایید.

(۱۱) اگر بعد از غسل و قبل از دفن، بدن یا کفن میت به واسطه خون یا بول خود میت نجس شد، چه تکلیفی داریم؟

(۱۲) اگر در اثناء غسل، خون خارج شد، آیا باید غسل‌ها را اعاده نمود؟

(۱۳) در مواردی که تیمم میت لازم است، چگونه باید میت را تیمم داد؟

(۱۴) آیا می‌شود بر چند میت، یک نماز خواند؟ چگونه؟

(۱۵) قطعاتی از بدن میت پیدا شده است، برای غسل و حنوط وظیفه چیست؟

جواب :

(۱) اگر ممکن باشد هر کدام از آنها غسل و کفن و دفن دارد.

(۲) اجازه ساقط می‌شود.

(۳) در صورت فقدان سدر و کافور، باید با آب خالص سه غسل داد و اگر آب نباشد، سه تیمم باید داد.

(۴) اگر ممکن است تیمم می‌دهند و گر نه، آنها را بدون تیمم دفن می‌کنند و اگر ممکن است همه آنها را کفن می‌کنند و اگر ممکن نیست با همان لباسشان دفن می‌کنند.

(۵) آنها را بدون غسل دفن می‌کنند.

(۶) آن را بدون غسل دفن کنند.

(۷) با همان حالت نجس او را دفن کنند.

(۸) باید بدون غسل و کفن او را دفن کنند.

(۹) تیمم ساقط است.

(۱۰) او را بدون تیمم دفن می‌کنند.

(۱۱) اگر ممکن است تطهیر می‌کنند و الا او را دفن می‌کنند.

(۱۲) محل را تطهیر کنند کفایت می‌کند و اگر ممکن نیست با همان نجاست دفن کنند.

(۱۳) اگر ممکن باشد با دست میت، و گر نه با دست دیگری نظیر زنده تیمم می‌دهند.

(۱۴) اشکال ندارد.

(۱۵) نظیر اصل بدن است اگر ممکن باشد غسل، و گر نه در پارچه می‌گذارند و دفن می‌کنند.

نبش قبر

نبش قبر غیر مسلمان

سوال :

آیا نبش قبر غیر مسلمان، برای استفاده از استخوان آنها، جهت آموزش علوم پزشکی جایز است یا نه؟

جواب :

اشکال ندارد.

نبش قبر مجهول الهویه

سوال :

آیا نبش قبر مجهول الهویه از نظر اسلام جهت استفاده استخوان آنها در علوم پزشکی جایز است یا نه؟

جواب :

اگر در قبرستان مسلمین دفن شده باشد جایز نیست.

نبش قبر بخاطر حنوط

سوال :

نیش قبر برای حنوط جایز است یا نه؟

جواب :

جایز نیست.

موارد نیش قبر

سوال :

مستدعی است بیان فرمایید با توجه به مسائل جدید، در چه مواردی نیش قبر جایز است؟

جواب :

موارد جواز نیش قبر در رساله توضیح المسائل اینجانب در مسأله ۵۲۸ در صفحات ۱۰۶ و ۱۰۷ آمده است. علاوه بر آن موارد، اگر میت در مکانی دفن شود که ملک خصوصی او نباشد، پس از آن که در طول زمان، به جایی برسد که، صدق میت بر او نشود، گر چه بعضی آثار وی باقی باشد، نیش قبر جایز است، اگر چه در همین موارد چنانچه ضرورتی وجود نداشته باشد، بهتر است نیش نشود. و در فرض مذکور اگر میت دیگری در آن قبر دفن کنند، جایز است، چنان که قبرستان‌های قدیمی که مالک خصوصی نداشته و در حال حاضر متروک شده است، را دولت اسلامی می‌تواند تصاحب نماید برای هر امری که صلاح اسلام و مسلمان‌ها باشد، چنان که می‌تواند قبرستان جدیدی در همان محل ایجاد نماید و همانجا را آباد نماید و قبور بزرگان و علماء را مرمت و تعمیر نماید و قبور را نوسازی کند. و معلوم است که این کار آخر، از بهترین کارها است.

انتقال جسد میتی که وصیت به دفن در عتبات دارد

سوال :

چنانچه شخصی وصیت نموده باشد که جسد او را بعد از فوت در محلی به امانت سپرده و در موقع مقتضی به عتبات عالیات منتقل نمایند، مستدعی است مرقوم فرمایید آیا چنین وصیتی از نظر شرع مقدس مجاز می‌باشد؟ آیا در این موارد نیش قبر اشکال ندارد؟

جواب :

افرادی که چنین وصیتی داشته باشند باید آنها را در صندوقی بگذارند و دفن کنند تا آن صندوق را هر وقت بخواهند انتقال بدهند ولی اگر او را در صندوق نگذارده باشند تا پوسیده نشود نیش قبر جایز نیست.

نیش بخاط انتقال به مشاهد مشرفه

سوال :

نیش قبر در این زمان برای حمل جنازه به مشاهد مشرفه جایز است یا نه؟

جواب :

بسمه تعالی

اشکال ندارد ولی بهتر است نیش نشود.

نیش بخاطر خارج کردن میله طلا از بدن میت

سوال :

اگر به علت شکستگی استخوان در بدن میت، طلا یا پلاتین گذاشته شود، آیا نبش قبر برای خارج کردن آن جایز است یا نه؟

جواب :

بسمه تعالی

اگر ارزش فوق العاده داشته باشد اشکال ندارد.

شهید**نظر معظم له درباری خاکسپاری شهدا در دانشگاه ها**

سوال :

مرجع عالیقدر جهان تشیع

حضرت آیت الله العظمی مظاهری (حفظه الله)

سلام علیکم

احتراماً، پیرامون بحث تدفین شهدای گرانقدر جنگ تحمیلی در دانشگاه ها این مجموعه از حضرت عالی درخواست دارد ما را از نظرات ارزشمند خود در این زمینه بهره مند سازید.

مسئول بسیج دانشجویی

دانشگاه صنعتی امیر کبیر

جواب :

بسمه تعالی

زنده نگاه داشتن یاد و نام شهیدان عزیز و امام شهیدان «قدس سرهم» مصداق تعظیم شعائر الهی است و امید است مایه بصیرت و معرفت هر چه بیشتر نسل حق جو و تکامل خواه جوان و موجب ارتقاء فضای معنوی در دانشگاه ها باشد، ان شاء الله. موفق باشید.

صفر الخیر ۱۴۳۰، ۴/۱۲/۸۷ حسین المظاهری

مقام عنداللهی

سوال :

خداوند متعال در آیه شریفه می فرماید:

« ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احياء عند ربهم یرزقون »

حال سوال اینجاست که معنای زنده بودن شهدا در این آیه چیست؟ اگر منظور حیات برزخی است که همه اموات و حتی جهنمیان هم این حیات را دارند. و اگر منظور حیات دنیوی است که پیامبران هم دیگر پس از مرگ این حیات را ندارند. پس معنای آن چیست و تفاوت شهدا در عالم برزخ از حیث حیات وممات با دیگر برزخیان چیست؟

جواب :

چنین افرادی مقام عنداللهی دارند. لذا از حیث مواردی نظیر سعه وجودی، بصیرت، تسلط بر این جهان و لذت، هیچ طرف تناسب با برزخیان نیستند و قرآن کریم نمی فرماید آنها زنده هستند، می فرماید زنده نزد خدا هستند. بهشت آنها هم به همین صورت است و

مقام عنداللهی که به آن بهشت خداوند متعال می‌گویند، غیر از بهشت موعود عمومی است. «یا ایتها النفس المطمئنه ارجعی الی ربک راضیه مرضیه فادخلی فی عبادی و ادخلی جنتی»

بهداشت، سلامت و پزشکی / پزشکی نوین

بارداری زن با سلول بارور شده از اسپرم شوهر متوفی

سوال :

با توجه به اینکه امروزه امکان انجام لقاح مصنوعی (باروری اسپرم و تخمک) برای زن و شوهر و نگهداری سلول جنین به مدت نسبتاً طولانی وجود دارد، اگر مرد فوت کند آیا زن اجازه دارد از سلول بارور شده در زمان حیات همسر سابقش جهت باروری خود استفاده کند؟

جواب :

با اجازی قبلی همسر و یا با اجازی فعلی ولی او، اشکال ندارد.

کشتن بیمار در بیهوشی مطلق

سوال :

شخصی بر اثر تصادف دوازده سال است که در بیهوشی به سر می‌برد، یا بیماری پس از عمل جراحی به هوش نیامده است. آیا می‌توان با تزریق آمپول به زندگی وی پایان داد؟

جواب :

جائز نیست.

بارداری با تزریق اسپرم

سوال :

زوجی بعد از ۱۳ سال قادر به بچه داری نیستند و اشکال نیز از طرف مرد است. طبق نظر پزشک متخصص امکان بارداری زن به وسیله تزریق اسپرم مرد دیگری امکان پذیر است. البته ذکر این نکته ضروری است که زن مرد دوم را نمی‌بیند. با توجه به شرح فوق سوالات زیر را لطفاً پاسخ فرمائید.

۱- این تزریق از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

۲- آیا زن باید برای تزریق با مرد دوم صیغه موقت بخواند؟

۳- فرزند به دست آمده حاصل از این تزریق متعلق به مرد دوم است یا شوهر زن؟

۴- آیا فرزند به دست آمده از مرد دوم ارث می‌برد؟

جواب :

۱- جائز است.

۲- جائز نیست.

۳- متعلق به مردی است که اسپرم از او است.

۴- از صاحب اسپرم ارث می برد.

اتانازی یا قتل از روی ترحم

سوال :

یکی از مسائل بحث برانگیز دهه‌های اخیر بخصوص در غرب، بحث «اتانازی» می باشد - euthanasia.

که در فارسی از آن به عنوان «قتل از روی ترحم» تعبیر شده است و در حقیقت تسریع در مرگ بیماری است که به علت بیماری از درد و رنج شدیدی در عذاب است و با معلومات کنونی علوم پزشکی امیدی به بهبودی وی نیست (تسریع در مرگ محتضر)، مستدعی است ارشاد فرمائید:

۱) آیا پزشک می تواند از روی شفقت و ترحم و به خواست خود بیمار با تزریق داروهای کشنده به زندگی پر درد و رنج بیمار پایان دهد؟ (اتانازی فعال active).

۲) آیا پزشک مجاز خواهد بود که به خواست خود بیمار از ادامه مداوای وی خودداری نموده و مدت درد کشیدن وی را طولانی ننماید؟ (اتانازی غیر فعال passive).

۳) با توجه به اینکه اکثر این بیماران از طریق داخل رگی «iv» تغذیه می شوند آیا پزشک مجاز است با خواست خود بیمار بجای قطع مداوا از ادامه تغذیه وی ممانعت بعمل آورد؟

۴) در مواردی که بیمار در حالت اغما باشد و نتوان از خواسته وی آگاه شد آیا موافقت و اسرار اطرافیان بیمار می تواند ملاک عمل پزشک برای قطع ادامه مداوا شود؟

۵) در صورتی که مریض قبلاً وصیت کرده باشد که اگر چنین مسأله‌ای برای وی پیش آمد (حالت اغما) دوران احتضار وی طولانی نشود، حکم مسأله ۴ چه صورتی خواهد یافت؟

۶) در بسیاری از موارد «اتانازی غیر فعال» در مورد بیمارانی مصداق دارد در حالت اغما «comma» می باشند و زندگی آنها وابسته به دستگاه تنفس مصنوعی است و بدون دستگاه تنفس مصنوعی قادر به ادامه حیات نمی باشند، با توجه به مفروضات سؤال و با توجه به اینکه غالباً در مورد مسائل پزشکی یقین ۱۰۰٪ محقق نمی شود و حتی مواردی گزارش شده که بعضی از این بیماران به طور معجزه آسایی از مرگ نجات یافته و به زندگی عادی باز گشته اند، آیا پزشک مجاز به قطع تنفس مصنوعی که باعث تسریع در مرگ بیمار می شود خواهد بود؟

۷) با توجه به کمبود امکانات بیمارستانهای کشور و محدودیت تعداد تخت های بخش های ویژه بیمارستانها «ICU»، اگر اشغال تخت توسط بیماری که احتمال کمتری برای بازگشت دارد باعث عدم پذیرش و احتمال مرگ بیماری شود که احتمال بیشتری برای برگشت دارد، مسأله قبل چه صورتی خواهد داشت؟

جواب :

کلیه موارد که نوشته‌اید جایز نیست، بلی در موردی که مرگ یقین صد در صد باشد قطع دارو و یا قطع تنفس مصنوعی و مانند آن جایز است.

تلقیح مصنوعی

سوال :

حکم باردار نمودن مصنوعی زن با نطفه‌ی شوهرش چیست؟ آیا فرزندی که از این راه متولد می شود، حکم فرزند حقیقی را دارد؟

جواب :

اصل این کار اشکال ندارد؛ به شرط آنکه از مقدمات حرام (مانند نگاه و لمس نامحرم) پرهیز شود و بچه به دنیا آمده، همه احکام فرزند آن زن و شوهر را دارا است و اگر ضرورت عرفی در کار باشد، پرهیز از مقدمات حرام نیز لازم نیست.

شبهه سازی انسان

سوال :

در مورد «شبهه سازی انسان» حکم و نظر علمای اسلامی چیست؟

جواب :

حرام است.

اجاره رحم

سوال :

«اجاره رحم» چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر حرام عارضی نباشد اصل حکم اشکال ندارد ولی محرمیت نمی آورد.

جراحی برای جلوگیری از بارداری

سوال :

برای جلوگیری از بارداری اعمال جراحی انجام می شود، چه مرد و چه زن، آیا اگر عمل جراحی موجب عقیم شدن زن یا مرد شود،

جایز است؟

جواب :

اصل کار اشکال ندارد.

پیوند اعضاء

اهدای عضو بیماران مرگ مغزی

سوال :

اگر فردی ضربه مغزی شد و در کما رفت و دیگر امیدی به زنده ماندن او نبود، آیا می توان اعضای بدن او را به بیماران نیازمند

هدیه کرد؟

جواب :

با اجازی قبلی خودش یا اجازی ولی او، اشکال ندارد.

استفاده از اعضای بدن بیمار مرگ مغزی

سوال :

بیماران با مرگ مغزی که فاقد تنفس، شعور، احساس و حرکت ارادی هستند، ولی دارای ضربان خودکار قلب موقتی می‌باشند، آیا می‌توان از اعضاء این بیماران برای نجات جان سایر بیماران استفاده نمود؟ آیا اجازه قلبی بیمار یا اولیاء او شرط است؟
جواب : با اجازه از ورثه یا خود بیمار قبلاً و اگر نداشته باشد از حاکم شرع اشکال ندارد

استفاده از اعضای بدنی که مرگش قریب الوقوع است

سوال :

در صورتی که در اثر وقوع بیماری لاعلاج و پیش رونده از نظر پزشکان مرگ حتمی قریب باشد، آیا می‌توان از اعضای بدن بیمار نظیر قلب، کلیه و کبد برای پیوند به بیماران و نجات آنان استفاده نمود؟
جواب :
جایز نیست مگر بعد از مرگ مغزی یا قلبی.

پیوند عضو از حیوان

سوال :

پیوند عضو از حیوان (مثل قرینه چشم سگ) به انسان، چه حکمی دارد؟ آیا عضو پیوند شده برای نماز اشکال ایجاد نمی‌کند؟
جواب :
جایز است و نماز هم اشکال ندارد.

خرید و فروش اعضاء

خرید و فروش

سوال :

بعضی از افراد برای کمک به درمان بیمارانی که نیاز به فراورده‌های خونی یا اعضای بدن دارند حاضر می‌شوند که خون یا مثلاً کلیه یا یک چشم خود را بفروشند:
(۱) این موضوع چه حکمی دارد؟
(۲) آیا خرید و فروش اعضا برای پیوند، در این که عضو مورد اشاره یک کلیه یا یک چشم باشد فرقی نمی‌کند؟
جواب :
(۱) اشکال ندارد.
(۲) تفاوت ندارد.

مسائل متفرقه پزشکی

انرژی درمانی

سوال :

آیا گرفتن انرژی از کسانی که انرژی درمانی می‌کنند اشکال دارد؟

جواب :

اگر مرتکب گناه نشود و احتمال مفسده نباشد، اصل کار اشکال ندارد.

واژکتومی

سوال :

سلام. دو فرزند دارم و معیشتم سخت. می‌خواهم با واژکتومی خود را عقیم کنم. آیا از نظر اسلام حرمتی بر این عمل وارد است؟

جواب :

بسمه تعالی

زیر نظر دکتر متخصص اشکال ندارد.

نگهداری پسر در بخش زنان بیمارستان

سوال :

در بیمارستان .... به علت نداشتن بخش اطفال، بعضاً اطفال پسر نهایتاً تا سن ۱۲ سال که تحت عمل جراحی قرار می‌گیرند یا به علل دیگر باید بستری شوند و همراه مرد ندارند (بعضاً پدرشان فوت کرده یا بیمار است یا به علت شغلی در مسافرت است یا ...) و مادر آنها پیگیری امورات درمانی آنها را نموده و باید به عنوان همراه در کنار وی در بخش جراحی زنان حضور داشته باشد از طرفی اگر بخواهیم این بیماران را در بخش‌های مردان بستری نمائیم همراه زن باید در بین بیماران مرد و همراهان آنها حضور داشته باشد، خواهشمند است جنابعالی مشخص نمائید بستری این افراد پسر در بخش زنان از نظر شرعی اشکال دارد یا خیر/ البته سعی می‌شود اطفال در اتاق جداگانه‌ای باشند ولی بنا به شرایط بخش، این بیمار پسر در راهرو (سالن) بخش در بین بیماران زن تردد می‌نماید.

جواب :

در فرض مذکور اشکال ندارد

جراحی پلاستیک

سوال :

حکم شرعی راجع به جراحی‌های پلاستیک چیست؟

جواب :

اشکال ندارد.

تجویز داروی زیاد توسط پزشک

سوال :

پزشکانی که در تجویز دارو رعایت حد لازم را نکرده و اسراف و در مواردی تبذیر می‌نمایند، آیا فعل حرام انجام می‌دهند؟ و در این صورت تکلیف تضييع مال مريض به واسطه خرید داروی اضافی، و یا عوارض جنبی جسمانی به واسطه مصرف کردن داروی بیشتر چیست؟

جواب :

حرام است و ضمان آور نیز می‌باشد.

تجویز تریاک برای بیمار

سوال :

کشیدن تریاک و امثال آن چه حکمی دارد؟ اگر شراب و ... توسط پزشک متخصص به عنوان دارو تجویز گردد حرام است یا حلال؟

جواب :

حرام است و دکتر حق ندارد تجویز کند.

اثبات ولدالزنا از راه پزشکی قانونی

سوال :

اگر دختری بعد از وضع حمل، مدعی باشد که فلان فرد با او زنا نموده، اما متهم منکر اتهام انتسابی باشد:
 الف) اگر پزشکی قانونی در نتیجه آزمایش‌های دقیق علمی، طفل را به نامبرده منتسب کند، آیا شرعاً این نظر حجیت دارد؟
 ب) در صورت حجیت، آیا می‌توان حد زنا را بر متهم جاری نمود؟
 ج) در فرض عدم اثبات اتهام انتسابی و تقاضای حد قذف از سوی مقذوف، آیا حد قذف بر مدعی زنا جاری می‌گردد؟
 د) در صورت عدم تحقق شرایط قذف، آیا می‌توان مدعی را تعزیر کرد؟

جواب :

الف) حجیت ندارد.

ب) جایز نیست.

ج) موارد مختلف است و نظر حاکم شرع متبّع است.

د) جایز است، البته نظر حاکم اسلامی شرط است.

مسائل مربوط به جلوگیری به روش IUD

سوال :

محضر مبارک آیه الله العظمی مظاهری دام ظلّه

با عرض سلام و تحیت

خواهشمند است در خصوص جواز استفاده از IUD با رعایت پرهیز از لمس و نظر حرام، نظر مبارک را در موارد ذیل مرقوم فرمائید.

۱) منظور از «فرج» که نگاه غیر شوهر در مقام غیر ضرورت‌های پزشکی به آن حرام است، دقیقاً چیست؟ و آیا اجزای داخلی دستگاه تناسلی زن مانند «واژن = حد فاصل دهانه مهبل تا گردن رحم» و نیز «گردن رحم» که در معاینه داخلی از طریق مهبل رؤیت می‌شود، نیز عورت محسوب می‌شود؟

۲) اگر روشی طراحی گردد که برای گذاشتن IUD در داخل رحم، سطح پوست خانم کاملاً پوشیده شده و تنها اجزائی که باطن

محسوب می‌شوند رؤیت شوند و لمس نیز از طریق دستکش جراحی (توسط خانم پزشک یا ماما یا پزشک مرد) انجام شود، آیا حرمت‌های ذکر شده مرتفع می‌شود؟

۳) در صورتی که خانمی به هر روش IUD گذاشته باشد و اینک از نظر کنترل وضعیت قرارگیری IUD و اطمینان از عملکرد صحیح آن با هدف تنظیم خانواده نیازمند مراقبت باشد، آیا معاینه دستگاه تناسلی وی جایز است؟ در این مورد حدود لمس و نظر جایز، با توجه به سؤالات فوق الذکر چیست؟ و اگر زن، خود بتواند با آموزش‌هایی این عمل را شخصاً یا با کمک همسرش انجام دهد، حکم معاینه توسط غیر چیست؟

۴) اگر خانمی که IUD دارد دچار عوارضی مانند عفونت یا خون ریزی شود، که می‌تواند مستقیماً مربوط به IUD، یا غیر مستقیم حاصل آن، و یا اصلاً به دلیل دیگری باشد، معاینه داخلی وی چه حکمی دارد؟ همچنین درمان آن عوارض با روش‌هایی که به طور برای چنان مشکلاتی بکار می‌روند و می‌توانند سبب ادامه امکان استفاده از IUD برای تنظیم خانواده ضمن حفظ سلامتی خانم شوند ارجح است یا خارج کردن IUD؟

۵) در صورتی که حاملگی داخل رحمی با IUD اتفاق بیفتد، برای جلوگیری از عوارض متعددی که این امر می‌تواند برای مادر و جنین داشته باشد، توصیه می‌شود در صورت مشاهده نخ IUD در واژن، توسط پزشک یا ماما به آرامی از رحم خارج شود، در این کار لمس و نظر تا چه حد مجاز است؟

۶) اخیراً روشی برای کار گذاشتن IUD در رحم بکار می‌رود، و آن قرار دادن IUD در رحم بلافاصله بعد از انجام سزارین و خارج کردن جنین و جفت از رحم توسط جراحی است، یعنی در شرایطی که رحم از طریق شکم باز شده است، IUD داخل آن قرار داده می‌شود و سر نخ آن نیز از طریق گردن رحم به داخل واژن فرستاده می‌شود و علی‌الظاهر قرار دادن IUD داخل رحم بدون نگاه اضافه به پوست بدن و دستگاه تناسلی خارجی زن میسر خواهد بود، در این صورت آیا حرمت‌های ذکر شده مرتفع می‌شود؟

۷) در مشاوره‌های تنظیم خانواده، گاه برای اطمینان از سلامت دستگاه تناسلی زن و نیز بررسی امکان استفاده از IUD در آینده، بدون آن که خانم شکایتی داشته باشد وی را معاینه داخلی می‌نمایند که البته در مواردی می‌تواند حقیقتاً در شناخت مشکلات خانم‌ها و نیز راهنمایی صحیح ایشان برای انتخاب روش‌های تنظیم خانواده بسیار مفید و مؤثر باشد، در این موارد: اولاً آیا اصل عمل جایز است؟

ثانیاً) حدود لمس و نظر مجاز کدام است؟

۸) اگر حاملگی برای زن خطر جانی و یا عسر و حرج پذیرفته شده‌ای از نظر عموم مردم داشته باشد و هیچ کدام از روش‌های دیگر تنظیم خانواده را، به دلیل عوارض جنبی آنها، نتواند بکار ببرد و همسرش نیز راضی به جلوگیری از بارداری باشد ولی همکاری مناسب ننماید، آیا گذاشتن IUD به عنوان یک روش غیر دائمی برای این خانم ضرورت محسوب می‌شود و حرمت‌های ذکر شده برای وی منتفی خواهد شد؟

۹) در فرض سؤال قبل، اگر همسر راضی به جلوگیری از بارداری نباشد، چه حکمی دارد؟

۱۰) در مواردی که همسر، حقوق زن و فرزندانش را رعایت نمی‌کند و از جمله در تأمین نفقه و مسکن و سایر نیازهای اولیه زندگی ایشان کوتاهی می‌کند و در مسأله تنظیم خانواده نیز همکاری و مراقبت لازم را نمی‌نماید، آیا زن می‌تواند بدون اذن و اطلاع شوهر برای گذاشتن IUD اقدام کند؟

۱۱) زنانی که توان ذهنی پائینی دارند و عقب مانده ذهنی با درجات متفاوت (از کودن و سفیه تا مجنون) هستند و ازدواج می‌کنند، (به ویژه اگر همسر نیز مانند زن عقب مانده ذهنی باشد) تصمیم‌گیری در مورد شیوه تنظیم خانواده به عهده کیست؟ در این افراد

استفاده از روش‌های دائمی ارجح است یا روش‌های غیر دائمی؟

جواب :

- ۱) نظر اینجانب راجع به عورت، چه در مرد و چه در زن، از زیر ناف است تا بالای ران، و به همان مقدار از عقب و این طرف و آن طرف، و این مقدار از نظر و لمس آن حتی برای همجنس جایز نیست مگر در صورت ضرورت.
- ۲) نگاه حرام تفاوتی میان ظاهر و باطن نیست، همچنین لمس حرام تفاوتی میان ظاهر و باطن نیست.
- ۳) در صورت نیاز مراقبت، اگر خود یا همسر بتوانند مراقب باشند دیگران جایز نیست و گر نه اگر همجنس باشد او باید مراقبت کند و اگر نباشد، جنس مخالف مراقبت او اشکال ندارد.
- ۴) حکم این مسأله، حکم مسأله قبلی است و فرقی میان مراقبت و معاینه نیست و امّا ادامه یا خارج نمودن آن مربوط به پزشک متخصص و متدین است.
- ۵) به اندازه احتیاج اشکال ندارد.
- ۶) اگر اصل کار ضرورت عرفی داشته باشد اشکال ندارد، به هر صورت و هر روشی باشد، و اگر ضرورت عرفی نباشد به هر روشی باشد که منجر به نظر و لمس شود جایز نیست مگر برای زن و شوهر اگر اهل و خیره باشند.
- ۷) اصل عمل جایز است و حدود لمس و نظر به اندازه احتیاج و به مقدار ضرورت است.
- ۸) در فرض مذکور جایز است، حتی اگر شوهر هم راضی نباشد جایز است.
- ۹) در مسأله قبل گفته شد، جایز است.
- ۱۰) اشکال ندارد اگر برای او ضرورت باشد.
- ۱۱) تصمیم‌گیری بر عهده ولی‌قهری اوست و اگر نباشد مربوط به حکومت اسلامی است و استفاده از روش، مربوط به دکتر متخصص متدین است.

شرایط غسل جنین فوت شده

سوال :

در چه زمانی از مراحل رشد، جنین مرده را باید غسل میت داد و احکام شرعی آن را باید انجام داد؟

جواب :

اگر چهار ماه او تمام شده باشد باید او را غسل داد و کفن کرد ولی نماز بر او واجب نیست و وقتی نماز بر او واجب می‌شود که شش سال تمام داشته باشد.

احکام پس از کورتاژ

سوال :

برخی از خانم‌ها به علل مختلف اقدام به کورتاژ می‌کنند. لطفاً بفرمائید:

۱) آیا بعد از عمل باید اعمال عبادی خود را مانند نماز انجام دهند؟

۲) در صورت خون ریزی چه غسلی باید انجام دهند؟

۳) آیا مدت نفاس در زایمان طبیعی و کورتاژ یا سقط جنین با هم برابر است؟ اگر تفاوت زمانی دارد، آن را مرقوم فرمائید.

جواب :

- (۱) باید اعمال عبادی مثل نماز را ترک کند.
 (۲) آن زن نفساء است و باید غسل نفاس انجام دهد.
 (۳) تفاوتی با هم ندارند.

نماز بیماران مغزی و قلبی در حالات بی حسی

سوال :

در بعضی از بخش‌های بیمارستان مانند CCU و ICU بیماران این بخش‌ها غالباً قادر به جا به جایی و حرکت نمی‌باشند، ولی اگر به هوش باشند و بخواهند نماز بخوانند، نماز آنها در حالات ذیل الذکر چه صورتی دارد؟
 (أ) محل بول و غائط بسیار نجس باشد و تطهیر هم امکان نداشته باشد.
 (ب) لباس و بدن بیمار نجس باشد و تطهیر ممکن نباشد.
 (ج) بیمار قادر به نشستن و یا ایستادن نبوده و تخت هم رو به قبله نباشد.
 (د) اگر بیمار به هنگام اداء فریضه به هوش نباشد حکم نمازهای فوت شده او چیست؟

جواب :

- (أ) با همان حال نماز بخوانند نماز آنها صحیح است.
 (ب) با همان حال نماز بخوانند نماز آنها صحیح است.
 (ج) با همان حال نماز بخوانند نماز آنها صحیح است.
 (د) قضا ندارد.

نماز بیماری که سوند دارد

سوال :

حکم نماز بیمارانی که «سوند» به آنها وصل است چیست؟
 جواب : با همان حال نماز بخوانند نماز آنها صحیح است

حکم ناقل ایدز

سوال :

با توجه به مهلک بودن بیماری قابل انتقال ایدز، اگر فردی که حامل ویروس ایدز است از طرق مختلف این ویروس را به افراد دیگر منتقل کند در موارد زیر چه حکمی دارد؟
 (أ) در موردی که فرد در اثر انتقال ویروس بیمار شود.
 (ب) در صورتی که در اثر انتقال ویروس، فرد، بیمار شده و سپس فوت کند.
 عدم آگاهی فرد ناقل به ماهیت خطرناک بیماری یاد شده، سرایت آن چه تأثیری در هر یک از احکام بالا دارد؟

جواب :

به نظر اینجانب، مسأله فوق نظیر خوراندن سم است و باید ناقل، قصاص شود. لکن چون مسأله، مسأله حکومتی است حکم آن مربوط به قاضی و حاکم شرع است.

بانوان / بارداری و شیردهی**وظیفه پزشک در صورت تشخیص ناقص العضو شدن بچه**

سوال :

اگر پزشک به طور قطع تشخیص دهد که فرزندان بعدی زن و شوهری، ناقص العضو خواهند شد، آیا بر او واجب است که به زن و شوهر بگوید؟

جواب :

واجب است.

زمان واجب شیر دادن**سوال: مدت واجب شیر دادن بچه چه مدتی است؟**

جواب :

تا دو سال اگر مانع ندارد باید شیر بدهد.

شیر دادن در حال جنابت مادر**سوال: حکم شیر دادن به فرزند در زمانی که مادر جنب شده است چیست؟**

جواب :

اشکال ندارد.

درخواست پول برای شیر دادن**سوال: آیا زن می تواند در قبال شیردادن به فرزند از شوهر درخواست پول کند؟**

جواب :

نمی تواند.

محرمیت رضاعی با فرزندان خاله

سوال :

برادری دارم که الان ۳۰ ساله است. او با فرزند خاله ام یک هفته در کودکی به صورت دائم از شیر مادرم استفاده می کرده است. حالا می خواهم بدانم فرزند خاله من به چه کسانی محرم هست؟ آیا اگر بخواهد با فرزند خواهر من ازدواج کند آیا می تواند یا خیر؟

جواب :

می توانند ولی بهتر است که ازدواج نکنند.

جلوگیری زن از باردار شدن

سوال :

آیا جلوگیری زن از باردار شدن قبل از انعقاد نطفه، به صورتی که پزشکان امروز روشهای مختلفی را پیشنهاد می نمایند، جایز است؟

جواب :

با اجازه شوهر جایز است.

امتناع از شیردادن به دلیل عدم پرداخت پول

سوال: آیا زن می تواند اگر شوهر مبلغ درخواستی که بابت شیردادن از او طلب می کند به او نداد، به فرزند شیر ندهد؟

جواب :

نمی تواند و باید شیر بدهد.

جلوگیری دائم از حاملگی به خاطر ترس از بارداری

سوال :

آیا جلوگیری دائم از حاملگی برای زنی که از بارداری ترس دارد، جایز است؟

جواب :

با اجازه شوهر جایز است، ولی کار بدی است، اگر اولاد ندارد.

اجازه زن در بستن لوله شوهر

سوال: آیا بستن لوله های مرد منوط به اجازه زن است ؟

جواب :

منوط به اجازه یکدیگر است.

جلوگیری از بارداری بدون اطلاع شوهر

سوال: آیا جایز است زن بدون اجازه شوهرش از بارداری جلوگیری کند؟

جواب :

جایز نیست.

شیر دادن در زمان عادت مادر

سوال: شیر دادن در زمان عادت زنان چه حکمی دارد؟

جواب :
اشکال ندارد.

توصیه معظم له به زنان در موقع شیر دادن به فرزندانشان

سوال :

توصیه معظم له به زنان در موقع شیر دادن به فرزندانشان چیست؟

جواب :

با خواندن قرآن و دعا توجه به خداوند داشته باشند و مواظب باشند در آن حال گناه نکنند.

امتناع فرزند از شیر خوردن پس از یک سال

سوال: اگر فرزند بعد از یک سالگی علاقه ای به شیر مادر نداشته باشد، آیا مادر باید اجباراً به او شیر دهد یا می تواند او را از شیر بگیرد؟

جواب :

اگر بتواند تا دو سال بدهد خیلی بهتر است.

شیر ندادن به فرزند با تشخیص پزشک

سوال :

بعضی اوقات بنابر نظر پزشک شیر مادر مشکلاتی از قبیل دل درد و ... در نوزاد پدید می آورد. در این صورت آیا مادر مجاز است به کودک خود شیر خشک بدهد؟

جواب :

جایز است.

امتناع مادر از شیر دادن به بچه بدون دلیل شرعی و منطقی

سوال: آیا امتناع مادر از شیر دادن به بچه بدون دلیل شرعی و منطقی مجاز است؟

جواب :

جایز نیست.

شیر ندادن به فرزند به علت شاغل بودن مادر

سوال :

مادری که شاغل است و نمی تواند به موقع به بچه شیر بدهد، می تواند از ابتدا به او شیر خشک بدهد که به شیر مادر عادت نکند؟

جواب :

جایز نیست.

جلوگیری از زیاد شیر خوردن فرزند

سوال :

اگر فرزند تمایل بیش از اندازه به خوردن شیر مادر داشته باشد و این امر مشکلاتی برای مادر و فرزند ایجاد کند، آیا مادر می تواند بعضی اوقات به او شیر ندهد یا کمتر بدهد؟

جواب :

به اندازه متعارف لازم است.

تعارض بین شیر دادن و خواندن نماز اول وقت

سوال :

اگر مادری برای نماز اول وقت آماده شده است و فرزند او احتیاج به شیر داشته باشد، آیا نماز اول وقت بخواند یا باید به فرزند شیر بدهد؟

جواب :

اگر بتواند صبر کند، نماز اول وقت بخواند.

محرمیت نوه مادر رضاعی**سوال: آیا نوه های مادر رضاعی بر شیرخوار، محرم می باشند؟**

جواب :

محرم هستند.

شیر دادن به فرزند بیش از دو سال**سوال: آیا شیر دادن به فرزند بیش از دو سال از نظر شرعی اشکال دارد؟**

جواب :

اشکال ندارد ولی خوب نیست.

دوران عادت**قضای نمازهای واجب در دوران عادت**

سوال :

در مسأله ۳۷۱ مرقوم فرموده‌اید: «نمازهای یومیه‌ای که زن در حال حیض نخوانده، قضا ندارد». آیا نماز آیات و یا نمازی که زن برای روز معینی با نذر بر خود واجب کرده و آن روز در ایام عادت واقع می‌شود، قضا دارد؟

جواب :

قضا ندارد ولی اگر بخواند خوب است.

ورود اضطراری حائض به مسجد

سوال :

اگر جنب یا حائض برای حفظ از سرما یا حیوان زنده ناچار باشد داخل مسجد شود، آیا مرتکب حرام شده است؟

جواب :

اگر چاره‌ای جز دخول در مسجد نداشته باشد، اشکال ندارد.

جماع در زمان شک حیض

سوال :

اگر زنی شک داشته باشد که حائض است و شوهرش با او جماع کند و روز بعد خون ببیند، حکم جماع چیست؟

جواب :

اشکالی ندارد.

خونهای مشکوک

سوال :

پنج ماه است که یک ماه عادت ماهانه می شوم و نشانه‌های حیض را دارد و ماه بعد استحاضه می شوم، لطفاً مرا راهنمایی فرمائید.

جواب :

اگر قبل از پنجاه سال باشد، همه ماهه حیض است و اگر بعد از پنجاه سال باشد همه ماهه استحاضه است، و اگر شک داشته باشید که پنجاه سال قمری از عمر شما گذشته است یا نه، باید تفحص کنید و اگر به جایی نرسیدید باید همه ماهها را حیض قرار دهید گر چه خون کم باشد، تا یقین کنید که پنجاه سال از عمر شما گذشته، و بعد از پنجاه سال استحاضه است گر چه کلیه علامت‌های حیض را داشته باشد.

عده**ایجاد رابطه در زمان عده طلاق رجعی**

سوال :

اینجانب از همسر با تفاهم یکدیگر جدا شده ام ولی عده (سه ماه و ده روز) را نگه نداشتم یعنی در طول این مدت با یکدیگر رابطه داشتیم. حال می خواستم بدانم آیا طلاق ما باطل است؟

جواب :

طلاق باطل شده است.

حکم زنا در عده عقد موقت

سوال: زنا در عده عقد موقت چه حکمی دارد؟ آیا موجب حرمت ابدی می شود؟

جواب :

نمی شود.

ازدواج در زمان عده عقد موقت

سوال :

زنی به عقد موقتی در آمده است. پس از جدا شدن از او با مرد دیگری ازدواج موقت می کند. آیا کار او حرام بوده و اگر مرد متوجه شد باید از او جدا شود تا عده اش تمام شود؟

جواب :

کار او حرام است و عقد او باطل است، ولی می توانند با یکدیگر عقد دوباره بعد از عده بخوانند.

تجدید عقد موقت پس از اتمام عده

سوال :

زنی متعه شده، و مدت عقد و عده وی سپری شده است، ولی از همان مرد حامله شده، و فرزندى در شکم دارد. آیا همان شخص تا قبل از وضع حمل، می تواند دوباره او را صیغه نماید؟

جواب :

می تواند.

عده زن مسیحی

سوال: آیا عده بر زن مسیحی لازم است؟

جواب :

لازم نیست ولی مسلمان باید از او پرهیز کند و او را عقد موقت نکند تا عده او تمام شود.

اصلاح صورت در زمان عده وفات

سوال :

آیا اصلاح صورت جزء زینت های ممنوع زن در زمان عده همسر فوت شده اش است؟

جواب :

حق اصلاح ندارد

وفات زوج در زمان عده طلاق

سوال :

مردی زوجه اش را طلاق می دهد، و پیش از تمام شدن مدت عده فوت می کند. آیا زوجه باید عده وفات نگه دارد، یا همان عده طلاق را تمام کند؟

جواب :

عده وفات را مراعات کند.

ازدواج در زمان عده وفات، در اثر جهل به مسئله

سوال :

زنی در عده وفات بوده و از روی ندانستن مسئله ازدواج کرده است. حال پس از سه سال متوجه مسئله شده درحالیکه از این ازدواج فرزندی هم دارد. وظیفه ایشان چیست؟

جواب :

دو دفعه عقد را بخوانند و بچه هم در حکم ولد حلال است.

عدم امکان فسخ عقد موقت توسط زن

سوال :

دختری هستم ۲۵ ساله که صیغه ای به مدت ۴ ماه با آقای خواندم. بعد از چند روز متوجه شدم این آقا سه زن دارد. در حالی که ارتباطی با این آقا نداشته ام چگونه می توانم عقد را فسخ کنم؟

جواب :

باید او فسخ کند.

عده زنان فاحشه

سوال: آیا به زنان بدکاره و فاحشه عده تعلق می گیرد؟

جواب :

عده ندارد ولی مرد مسلمان هم باید مراعات عده او را بنماید.

عده زنان اهل کتاب

سوال :

آیا نگه داشتن عده برای زنان اهل کتاب واجب است؟ اگر مطمئن باشیم که عده نگه نمی دارد چطور؟

جواب :

لازم نیست ولی مسلمان باید در عده او را عقد موقت نکند.

لزوم مراقبت مرد در خصوص ازدواج زن در زمان عده

سوال :

آیا مردی که خانمی را به صیغه خود در آورده و مدت تمام شده باید مراقب او باشد که در مدت عده با مرد دیگر ازدواج نکند یا خیر؟

جواب :

باید مراقب باشد.

عده زن با علم به عدم نزدیکی

سوال: آیا بدون نزدیکی کردن باز هم باید زن عده نگه دارد؟

جواب :

لازم نیست.

عده زنی که لوله رحم را بسته است

سوال :

در علم پزشکی امروز گاه زنان با بستن لوله رحم به طور دائم نابارور می شوند. آیا این زنان هم جهت ازدواج موقت نیاز به نگهداشتن عده دارند در صورتی که به طور قطع و یقین اختلاط میاه صورت نمی پذیرد؟

جواب :

باید عده نگاه بدارد.

عده زنا

سوال :

آیا زنا عده دارد؟ در صورتی که با زانیه ازدواج موقت انجام شده باشد، چطور؟

جواب :

آن زن عده ندارد ولی دیگری باید مراعات کند.

حکم ازدواج در عده وفات

سوال: در عده وفات زنی ازدواج می کند. آیا این ازدواج صحیح بوده است؟

جواب :

باید بعد از عده دوباره عقد خوانده شود.

عده طلاق در صورت متار که قبلی

سوال :

اگر زنی ۶ ماه از شوهرش جدا زندگی کند بعد طلاق بگیرد عده اش چند ماه است؟

جواب :

از موقع طلاق باید سه ماه عده نگاه دارد.

عده طلاق و وفات زانی که رحم آنها را برداشته اند

سوال: عده طلاق و وفات زانی که رحم آنها را برداشته اند چقدر است؟

جواب :

نظیر زن هایی است که رحم آنها برداشته نشده است.

عده طلاق، در صورت ورود نطفه به رحم، بدون دخول

سوال :

در صورتی که زوج پس از عقد دخول نکرده باشد، ولی انزال شده و نطفه به رحم زن منتقل شده باشد، و سپس طلاق واقع گردد. آیا زوجه باید عده نگه دارد؟ حکم مسأله را در صورت حامله شدن، و حامله نشدن زوجه بیان فرمایید.

جواب :

در صورت حامله شدن عده او وضع حمل او است و در صورت حامله نشدن عده او سه ماه است.

عده طلاق زنی که از زنا حامله شده

سوال :

زوجه ای - العیاذ بالله - از زنا حامله شده، و طلاق داده شده است. آیا عده او وضع حمل است، یا عده غیر حامله را دارد؟

جواب :

عده او وضع حمل او است.

مسائل متفرقه بانوان

حضور زن در جامعه

سوال :

جعفر بن محمد از پدرش، از جدش از علی بن ابی طالب علیهم السّلام نقل می کند که آن حضرت از پیغمبر اکرم «صلی الله علیه وآله وسلم» شنید که فرمود: «ای علی تو را وصیت می کنم به اموری و بر آن مواظبت نما، که تا وقتی بر آن مواظبت کنی در خیر و سعادت خواهی بود.» سپس حضرت چند مورد را ذکر فرمودند تا به اینجا رسیدند: «یا علی! بر زنان جمعه و جماعت، اذان و اقامه، عیادت مریض، تشییع جنازه و هروله بین صفا و مروه، دست کشیدن به حجر الاسود (به هنگام ازدحام که موجب برخورد بین زن و مرد می گردد)، همچنین تراشیدن موی سر نیست. زن نباید قضاوت کند، و مورد مشورت نباید قرار گیرد، و ذبح جز در وقت ضرورت نباید بکند، و تلبیه (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ) نباید بلند بگوید، در کنار قبر نایستد و خطبه (روز جمعه) را نشنود، ازدواج را خود به عهده نگیرد، از خانه بی اذن شوهر بیرون نرود و اگر برود خدا و جبرائیل و میکائیل او را لعنت کنند و از خانه شوهر چیزی جز با اجازه شوهر نبخشد، و شب را نخوابد در حالی که شوهر بر او خشمگین باشد، اگر چه شوهر به او بدی کرده باشد» و تا آخر.

چرا بعضی از قسمت های این حدیث با فقه امروز مغایرت دارد؟ مثل حضور در نماز جمعه و جماعت و همچنین رفتن به تشییع جنازه و عیادت مریض و ... لطفا توضیح فرمائید.

جواب :

اگر بیرون رفتن زن از خانه و لو برای جمعه و جماعت و امور دینی موجب فساد اخلاقی شود، باید نرود و عبادت او در خانه بهتر است. ولی اگر فساد اخلاقی نداشته باشد، بیرون رفتن او بهتر است. و آنچه گفته شد، جمع میان روایات است که فتوای مراجع نیز می‌باشد.

حکم حضور بانوان در نماز جماعت و عیدین

سوال :

در جایی خواندم که پیامبر اکرم، زنان را از شرکت در نماز عیدین منع فرموده‌اند. همچنین در جای دیگری خواندم که پیامبر اکرم، زنان را به حضور در نماز جماعت تشویق نموده‌اند. آیا این دو دستور تناقض ندارد؟ بالأخره حکم چیست؟

جواب :

حضور زن در نمازها با مراعات حجاب و عفاف مستحب است و سیری اسلام همه جا چنین بوده است و اگر پیامبر گرامی «صلی الله علیه و آله وسلم» نهی فرموده باشند، جایی است که احتمال مفسده باشد.

ترشحات خارج شده بر اثر استمناء

سوال :

آنچه گاه در موقع عمل قبیح استمناء از زن خارج می‌شود چیست؟ آیا منی است یا ترشحات زنانه و چه حکمی دارد؟

جواب :

ترشحات است و پاک است و غسل ندارد؛ مگر یقین کند از او منی خارج شده است.

حکم پوشیدن لباس مردانه توسط بانوان

سوال :

پوشیدن شلوار، یا پیراهن مردانه و سر کردن چفیه توسط بانوان چه حکمی دارد؟

جواب :

در خانه اشکال ندارد و در خارج خانه اگر محرک نباشد و تشبه هم نباشد و بدآموزی هم نداشته باشد جائز است، ولی خوب نیست و آنچه برای زن خوب است، چادر است که خوب لباسی است.

رطوبتهای خارجه از زن

سوال :

دختری هستم ۱۹ ساله، که مدتی است در مورد مسأله جنابت به حساسیت زیادی گرفتار شده‌ام، و در این زمینه چند سؤال دارم. (۱) من در رفتار با نامحرمان خیلی مراقب هستم و همین طور در نگاه به نامحرم، ولی نسبت به جوانان نامحرم خیلی حساس شده‌ام به طوری که در برخورد با آنان (مثلاً حضور در یک مکان مخصوصاً وقتی که حس کنم مورد توجه و یا نگاه طرف واقع می‌شوم) یک حالت خاصی برایم پیش می‌آید. علیرغم این که از نظر عقلی سعی می‌کنم چنین رفتاری نداشته باشم. آیا در این حالت رطوبتی که خارج می‌شود حکم منی را دارد؟ با توجه به این که ممکن است این حالت خیلی زود به زود برایم پیش آید.

۲) گاهی این حالت وقتی پیش می‌آید که صحنه‌ای را (همان که در بالا گفته شد) به یاد می‌آورم، در این حالت چطور؟

۳) به طور کلی شهوتی که موجب خروج منی می‌شود چگونه است و یعنی چه؟

۴) نسبت به صحنه‌ای حساس شده‌ام (در مورد پدر و برادرم) که در اثر آن معمولاً رطوبتی خارج می‌شود که این حالت هم ممکن است چند بار در روز پیش آید، این رطوبت چه حکمی دارد؟

۵) برای این که این حالات در من از بین برود چکار باید بکنم؟

۶) عرق فرد جنب پاک است یا نجس؟

۷) اگر در خواب بینم یکی از حالاتی که گفتم برایم پیش آمده، آیا نیاز به غسل هست یا نه؟

۸) اگر جایی که وظیفه ما غسل بوده و بنا به هر دلیلی مخصوصاً شک در مسأله، غسل نکرده باشم، آیا رطوبت‌های خارج شده تا وقتی که غسل را انجام نداده‌ایم، حکم منی را دارد و نجس است؟

جواب :

جواب - کلیه ترشحاتی که از زنها بیرون می‌آید پاک است و غسل ندارد، چه در خواب باشد و چه در بیداری، با شهوت باشد و یا بدون شهوت، و هر حساسیتی که شما را اذیت می‌کند راجع به آن بی‌تفاوت باشید و ترتیب اثر ندهید تا انشاءالله هر چه زودتر خوب شوید.

حجاب و عفاف / پوشش و حجاب

محبت به همسر برادر

سوال :

همسر برادر من همیشه مثل یک خواهر برای من بوده و از بچگی به من محبت می‌کردند. می‌خواستم بدانم می‌شود ایشان را به عنوان خواهر خوانده خودم قبول کنم؟

جواب :

بهترین راه در اسلام، فرض این است که خواهر شما است و تا می‌توانید خدمت به او کنید. ولی مراعات احکام شرعی، خصوصاً حجاب باید بشود.

پوشیدن لباسهای رنگارنگ برای زنان

سوال: با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی ایران و تاثیر روحی متفاوت رنگ ها ، آیا زنان ایرانی همانند زنان دیگر کشورهای اسلامی می‌توانند با حفظ مرزهای حجاب و تمکین عرف، از رنگ های غیر پوشش مشکی استفاده کنند ؟ استفاده از رنگ های مختلف در پوشش و حجاب چه جایگاهی در شرع مقدس دارد؟

جواب :

بسمه تعالی

اگر رنگ جلب نظر نکند و با عفت زن سازگار باشد اشکال ندارد ولی مراعات عرف را نمودن بسیار بجاست بلکه لازم است و از قرآن استفاده می‌شود که اسلام برای زن چادر را می‌خواهد که بهترین لباس برای شخصیت و عفاف زن است.

احترام به بدحجابان

سوال :

احترام تشویق گونه به متجاهرین به فسق مثل احترام به زنان بدحجاب چه صورتی دارد؟

جواب :

حرام است.

معاشرت

رفت و آمد با افراد اهل دنیا

سوال :

در صورتی که رفت و آمد با افراد متجمل و اهل دنیا دل را می‌میراند، آیا کم کردن رفت و آمد با آنها مگر در حدّ ضرورت، صدق قهر می‌کند؟

جواب :

باید به مقدار میسور ترک مرابطه کند و به مقداری که ضرورت باشد رفت و آمد کند.

ارتباط دختر و پسر دانشجو تحت عنوان درس

سوال :

ارتباط‌های دانشجویان دختر و پسر در محیط‌های دانشگاه تحت عنوان ارتباط درسی، و همچنین شرکت در اردوهای مختلط چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز نیست.

شیوه دوران نامزدی

سوال :

در بعضی از خانواده‌ها رایج شده که قبل از اجرای صیغه عقد، داماد (غیر از رفت و آمدهای متعارف که برای خواستگاری هست) رفت و آمدهائی با دختر دارد که در این رفت و آمدها با هم گفتگو و نشست و برخاست کرده یا با هم از منزل بیرون می‌روند، و یا این که دختر و پسر قبل از این که والدین اطلاع یابند به اصطلاح خودشان با شوهر آینده‌شان در مورد زندگی آینده ساعت‌ها با هم گفتگو دارند، آیا این روابط جایز است یا خیر؟

جواب :

جایز نیست.

ترک معاشرت بعلت دوری از گناه

سوال :

اگر حضور در جمع و اجتماع، ترک گناه را برای ما سخت و دشوار و گاه بر حسب شرایط تحمیلی غیر ممکن می‌سازد، آیا می‌توان

مگر به ضرورت از این جمع و اجتماع‌ها (حتی اگر فامیل و خویشاوند باشند) فاصله گرفت؟ در غیر این صورت وظیفه چیست؟
جواب:
اگر چنین است باید رفت و آمد مگر در ضرورت ترک کند.

صحبت دختر و پسر

سوال:

صحبت کردن دختر و پسر نامحرم در این دوره و وضعیت جامعه چه حکمی دارد؟

جواب:

اگر به عنوان دوست یابی باشد حرام است و اگر احتمال مفسده داشته باشد حرام و اگر بدآموزی داشته باشد حرام و الا اشکال ندارد.

دوست یابی دختر و پسر

سوال:

مستدعی است نظر مبارک را در موارد ذیل عنایت فرمایید:

- ۱) آیا قدم زدن دختر و پسری که هیچ نسبت سببی و نسبی با هم ندارند جایز است؟ و چه حکمی دارد؟
- ۲) پارک رفتن و سینما رفتن دختر و پسر با شرط مذکور چه حکمی دارد؟ و تا حد امکان این رفتار است؟
- ۳) درس خواندن دختر و پسر با شرط مذکور چه حکمی دارد؟
- ۴) بوسیدن و دست به دست هم دادن دختر و پسر با شرط مذکور چگونه است؟
- ۵) حرف زدن و اختلاط دختر و پسر با شرط مذکور تا چه حدی مجاز است و چه حکمی دارد؟
- ۶) شوخی کردن و متلک گفتن دختر و پسر با شرط مذکور چه حکمی دارد؟
- ۷) اگر رابطه و دوستی‌های دختر و پسر برای علم و مقدمه‌ای برای ازدواج باشد تا چه حد مجاز است؟
- ۸) سلام کردن و لبخند زدن دختر و پسر با شرط مذکور چه حکمی دارد؟
- ۹) تنه زدن و کنار هم نشستن دختر و پسر با شرط مذکور چه حکمی دارد؟
- ۱۰) در صورت امکان حدّ و مرز رابطه و معاشرت دختر و پسر با شرط مذکور را توضیح دهید.

جواب:

دوست یابی دختر و پسر که در قرآن با کلمه «اخذان» آمده است حرام و گناه آن در قرآن بزرگ است بنا بر این کلیه فروض بالا حرام است و گناه آن بزرگ است.

اختلاط دختر و پسر در اجتماعات عمومی

سوال:

اختلاط دختران و پسران در راهپیمایی‌ها و تظاهرات و سایر اجتماعات عمومی چه صورت دارد؟

جواب:

در وضع فعلی زن‌ها باید در تظاهرات و راهپیمایی‌ها و نماز جمعه و جماعت و پای منبرها و مانند این‌ها شرکت داشته باشند ولی

اختلاط حرام است.

اختلاط جنسیتی در دوران آموزش در مدارس ابتدائی

سوال :

نظر مبارکتان در مورد اختلاط (با هم بودن) دختر و پسر در مدرسه از اول تا سوم دبستان چیست؟

جواب :

خوب نیست و قطعاً تأثیر سوء دارد.

چت اینترنتی

سوال :

chat کردن از طریق اینترنت با دختران مسلمان یا غیر مسلمان چه حکمی دارد؟

جواب :

حرام است.

نگاه کردن

نگاه به صورت همجنس

سوال :

نگاه به صورت زیباروی همجنس و لذت از آن اشکال دارد؟ و اگر بدون لذت باشد چطور؟

جواب :

در صورت لذت حرام است و در صورت عدم مفسده جایز است.

راهکار کنترل نگاه به نامحرم

سوال :

با توجه به این که در جامعه ما بی حجابی و بدحجابی و آرایشهای غلیظ غوغا می کند، چه راهکاری را برای کنترل چشم و نگاه پیشنهاد می کنید؟

جواب :

همانطور که قرآن فرموده است چشم ها را به زیر انداختن.

نگاه کردن دانشجویان زن به استاد مرد و بالعکس

سوال :

در دانشگاه اساتید مرد و زن تدریس می کنند، نگاه کردن دانشجویان زن به استاد مرد و بالعکس چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر پوشیده باشد و احتمال مفسده هم نباشد جایز است.

نگاه به عکسهای عریان موجود در کتب پزشکی

سوال :

نگاه کردن به عکسهای عریان موجود در کتب پزشکی که آموزش آن برای دانشجویان الزامی است و گاهی لذت آور است، چه حکمی دارد؟

جواب :

در صورت ضرورت جایز است، البته به اندازه رفع ضرورت.

نگاه به زنانی که تاتو کرده اند

سوال :

اخیراً برخی از بانوان نسبت به ابرو یا دور لب، عملیات تاتو انجام می دهند، (پررنگ کردن دور ابرو و لب با خال کوبی) آیا این عمل زینت حساب می شود و پوشاندن آن واجب است؟ نگاه کردن به تاتو چه حکمی دارد؟

جواب :

نگاه حرام است و پوشانیدن واجب است.

نگاه به محل روئیدن موهای زاید

سوال :

در بعضی از آرایشگاههای زنانه موهای زائد بدن را می زنند. آیا دست زدن و نگاه کردن زنی که این کار را انجام می دهد اشکال دارد؟

جواب :

جایز نیست.

نگاه کردن به زنان نامحرم

سوال :

نگاه کردن به عکس و فیلم زنان نامحرم بدون قصد ربه چه حکمی دارد؟

جواب :

این گونه نگاه ها انسان را در پرتگاه هوی و هوس می برد، چنانچه در روایات اهل بیت «علیهم السلام» آمده است.

نگاه به زنان چادر نشین

سوال :

نگاه کردن به صورت زنان چادر نشین که معمولاً قسمتی از موی سر آنها نیز دیده می شود برای مرد نامحرم چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر با شهوت نباشد و احتمال مفسده هم نباشد جایز است.

نگاه کردن به تصاویر مستهجن

سوال: نگاه کردن به تصاویر مستهجن در صورتی که هیچ اثر سوئی روی فرد نداشته باشد چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر بد آموزی نداشته باشد جایز است ولی نگاه نکند بهتر است.

نگاه کردن به مادر زن

سوال :

آیا اگر کسی به قصد لذت به مادر زن خود نگاه کند یا وی را ببوسد اشکال دارد؟

جواب :

جایز نیست.

دیدن مو یا پای کسانی که مقید به حجاب نیستند

سوال: دیدن مو یا دست یا پای برهنه زنانی که مقید به پوشش آن نیستند چه حکمی دارد؟

جواب :

حرام است.

نگاه به دست مردان

سوال :

آیا نگاه کردن به دستان آقایانی که بلوز آستین کوتاه می پوشند حرام است؟ و آیا فرقی بین دیدن زن و مرد دارد؟

جواب :

فرقی میان زن و مرد نیست.

نگاه کردن به قصد ازدواج

سوال :

اینجانب به قصد ازدواج موی خانمی که قصد ازدواج با او را دارم را می بینم آیا کار حرامی انجام داده ام؟

جواب :

جایز است.

حدّ نگاه به بدن محارم

سوال: نگاه به بدن محارم تا چه حد امکان دارد؟

جواب :

در حد متعارف.

نگاه کردن زنان به بدن ورزشکاران

سوال :

نگاه کردن زنان به بدن ورزشکارانی نظیر کشتی گیران، فوتبالیستهاو... در تلویزیون اشکال دارد؟

جواب :

جایز نیست.

نگاه زن به بدن مرد نامحرم

سوال: چه مقدار از بدن مرد را زن نامحرم می تواند ببیند؟

جواب :

به اندازه ای که متعارف است، نظیر صورت و دست ها تا میچ.

نگاه به فیلم مستهجن و اطمینان به عدم آلودگی به گناه

سوال :

اینجانب مرد متأهلی هستم و اطمینان کامل دارم که نگاه کردن به فیلم های مبتذل و مستهجن، باعث آلوده شدنم به هیچ یک از گناهان جنسی (مانند زنا، لواط و استمناء) نخواهد شد. در فرض فوق آیا برای من جایز است که «به قصد شهوت و لذت» به اینگونه فیلم ها نگاه کنم؟

جواب :

حرام است و خطرناک.

سیاسی اجتماعی / انتخابات

عدم کفایت رأی سفید

سوال :

محضر مبارک آیه الله العظمی مظاهری «مدّظله العالی» با اهداء سلام و تحیت؛ آیا رأی سفید دادن، رافع و مسقط تکلیف است؟

جواب :

بسمه تعالی

باید در انتخابات شرکت کرد و رأی داد و رأی سفید جائز نیست.

حسین المظاهری

۲۰/۳/۱۳۸۸

حرمت تخلف و تقلب در انتخابات

سوال :

در بعضی از دوره‌های انتخابات گذشته مشاهده شده است که ولو در حد استثناء تخلفاتی توسط بعضی افراد صورت می‌گیرد. این تخلفات از قبیل دوبار رای دادن با شناسنامه‌های جعلی یا المثنی در صورتیکه اصل آن وجود دارد. یا از طریق پاک کردن مهر شعبه اخذ رای از شناسنامه یا امثال آن صورت می‌گیرد. و یا ولو بطور استثناء برخی از دست‌اندرکاران اخذ رای، آرائی سفید یا مخدوش را که باید باطله محسوب شود در هنگام شمارش به نام کاندیدای خاصی می‌نویسند و یا بعضاً دست‌اندرکاران شعبه یا بعضی معتمدین محلی، برای افراد کم سواد یا احیاناً فاقد دید کافی و امثال آن اقدام به نوشتن رای می‌کنند لکن کاندیدای مورد نظر خود را به جای کاندیدای مورد نظر صاحب رای می‌نویسند. و یا احیاناً در هنگام تنظیم صورت جلسه شعب یا تجمیع آراء در تعداد دست‌کاری می‌شود. استدعا دارد که نظر خود را در مورد وجه شرعی امثال اینگونه رفتارها که موجب مخدوش شدن اعتبار انتخابات می‌گردد اعلام فرمائید.

جواب :

هرگونه تخلف و تقلب در انتخابات حرام است، از هر کس باشد و هر چه کوچک باشد.

عدم حمایت خاص معظم له از نامزدهای انتخابات

سوال :

اخیراً از سوی برخی ستادهای انتخاباتی جملاتی از جانب حضرت‌عالی نقل می‌شود. آیا این جملات مبنی بر حمایت حضرت‌عالی از آن کاندیداها است؟

جملی اول: «اگر موشک باران سیاسی هم شدید مایوس نشوید. مطمئن باشید که فردای انتخابات شما قوم از جهاد برگشته خواهید بود با همان ثواب.»

جملی دوم: «شما عزیزان، باید برای ایشان تبلیغ کنید، باید ایشان را بزرگ کنید و به تائید مردم برسانید و تقدس ایشان را حفظ کنید.»

جواب :

بسمه‌تعالی

من، کسی را به طور مشخص تعیین نکرده‌ام و صرفاً به حضور گسترده و آگاهانی ملت عزیز در انتخابات و نیز انتخاب شخص اصلح از میان نامزدهای معرفی شده و همچنین رعایت اخلاق انتخابات و پرهیز از تخریب، توصیه کرده و می‌کنم.

حسین المظاهری

۱۲/۳/۱۳۸۸

دخالت حوزه های علمیه در انتخابات

سوال :

با توجه به درپیش بودن انتخابات ریاست جمهوری و مهم بودن آن در سرنوشت ایران عزیز، سؤالاتی را خدمت معظم له بیان می‌کنم.

- ۱- آیا معظم له اجازتی فعالیت به حوزه های علمیه برای معرفی کاندیدای خاص می فرمائید؟
- ۲- در بعضی از حوزه های علمی اصفهان مبادرت به تعطیلی دروس و تبلیغ برای یک نامزد خاص می شود آیا معظم له تعطیلی دروس و تبلیغ برای یک نامزد خاص را تایید می فرمائید؟
- ۳- اساساً وظیفی حوزه های علمیه و نهاد های وابسته در انتخابات چیست؟
- ۴- نظر معظم له درباری شرکت در انتخابات و چگونگی شناخت فرد اصلح چیست؟

جواب :

بسمه تعالی

شرکت در انتخابات و ترویج برای شرکت گسترده مردم لازم است ولی حوزه به عنوان حوزه حق ندارد از شخص خاصی حمایت یا ترویج کند.

حسین المظاهری

۱۲/۳/۱۳۸۸

عدم تعیین مصداق انتخاب اصلح توسط مراجع

سوال :

آیا بهتر نبود مراجع عظام تقلید در خصوص رهنمودهای رهبر معظم، کمی تأمل می نمودند و مصداق ها را واکاوی نموده و فرد اصلح را انتخاب می نمودند و حمایت خود را از اصلح اعلام می کردند؟ با انتخاب فرد نامناسب هر روز باید پیام و فتوایی در رد عملکردها بدهند. آیا وظیفی بالفطری مراجع کمک به شناسایی فرد اصلح نیست؟

جواب :

بسمه تعالی

مراجع تقلید همانند مقام معظم رهبری، صرفاً توصیه و اصرار به شرکت گسترده و آگاهانه در انتخابات و همچنین انتخاب شخص اصلح را داشته و دارند، ولی مشخص نمودن مصداق و تعیین موضوع، شأن فقیه نیست و مربوط به خود مردم مؤمن و آگاه است.

حسین المظاهری

۱۲/۳/۱۳۸۸

لزوم پرهیز از هرگونه حرکت تخریبی در تبلیغات

سوال :

از سوی برخی حامیان نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری اعمال ناشایستی صورت می پذیرد. آیا منتشر کردن این اعمال با تصاویر و انتقاد از نامزد مربوطه، به علت سکوت آن نامزد در مقابل اعمالی که در حمایت از او صورت می پذیرد، به جهت رأی دادن مردم به کاندیدای اصلح جایز است؟

جواب :

بسمه تعالی

شما از نامزدی که اصلح تشخیص داداید، تعریف و ترویج کنید. ولی تخریب دیگران جایز نیست.

حسین المظاهری

۱۲/۳/۱۳۸۸

مناظرات انتخاباتی

سوال :

با سلام و عرض خدا قوت خدمت زعیم عالیقدر حوزه علمیه و استاد اخلاق حضرت آیت الله العظمی مظاهری قصدم از بیان این حرفها ناراحتی شما نیست ولی چه کنم که به درد آمده ام و امیدوارم شما با بیانات اخلاقیتان مرهمی بر این درد من باشید. تا چندی دیگر انتخابات بزرگی را درپیش روداریم ولی چه انتخاباتی؟ انتخاباتی که نامزدهای محترم برای انتخاب شدن تمام اصول اخلاق را زیر پا می گذارند و هرچه از دهانشان خارج می شود نثار یکدیگر می کنند حضرت آقا شما حتماً می دانید برای برگزاری و شوق مردم امسال مناظره رودرو را برگزار می کنند. ولی چه مناظره هایی که به جز تهمت، غیبت، دروغ، بی آبروی نظام و انقلاب و... چیزی دیگری وجود ندارد و تنها برنده این مناظرات نیز قطعاً دشمن خواهد بود. لذا از شما خواهش می کنم بعد از این مقدمه نسبتاً طولانی به سوالات من پاسخ دهید.

۱- آیا برگزاری این مناظرات جائز است؟ چون در آن غیبت و تهمت فراوان دیده می شود؟

۲- آیا تکثیر کردن این مناظرات در سطح جامعه برای تبلیغ کاندیدای مورد نظر خویش جائز است؟

۳- آیا زیر سوال بردن خدمات ۳۰ ساله انقلاب برای کسب رای بیشتر جائز است؟

۴- آیا می توان به بهانه شور انتخاباتی در کشور دروغ و غیبت و... را در سطح کشور گسترش داد؟

۵- آیا می توان برای پرشوری انتخابات در ساعات پایانی شب به تبلیغ با ماشینها و موتوها و دیگر وسائل نقلیه با صداها و رفتارهای ناهنجار پرداخت؟ ۶

۶- معظم له با توجه به برگزاری انتخابات در چندروز آینده هواداران نامزدها را به چه چیزی راهنمایی می کنید؟

جواب :

بسمه تعالی

اصل کار از جهات متعددی حرام و گناهش خیلی بزرگ است و کلیه سؤال ها هم جواب آن حرمت است و گناه بعضی از آنها خیلی بزرگ است. و من بارها به کاندیداها و به طرفداران آنها گفته ام و به طور جدی هم گفته ام از هر کسی که می خواهید به او رای بدهید تعریف، البته تعریف های واقعی، بکنید. ولی تخریب دیگران حرام است و گناهش خیلی بزرگ است.

حسین المظاهری

۱۷/۳/۱۳۸۸

زیر پا گذاشتن اخلاق و تقوای سیاسی در انتخابات

سوال :

با سلام به حضور مرجع بزرگوار عالم تشیع حضرت آیت الله العظمی «مدظله العالی»

ما دانشجویان بسیجی تهران که خود را فرزندان شما مراجع بزرگوار می دانیم و تنها شما را امیدی برای حفظ ارزشهای ناب اسلام و انقلاب میدانیم، با توجه به جو پیش آمده در کشور عزیزمان خواستار پیگیری حکیمانه شما برای حل مشکلات هستیم. ما اعتقاد داریم که رییس جمهور محترم ایران در مناظرات تبلیغاتی انتخابات و در سخنرانی های اخیر خود با زیر پا گذاشتن اخلاق و تقوای سیاسی جوی نگران کننده را در میان جامعه ایجاد نموده اند و ما از شما بزرگوار خواستار مداخله و تذکر جدی و عمومی به ایشان

هستیم باشد که مورد قبول درگاه ایزد منان قرار گیرد.

جواب :

بسمه تعالی

اقدامات و پیگیری‌هایی داشته و داریم و این تأثر شما را همی بزرگان و دلسوزان نیز دارند. امید است ختم به خیر شود.

حسین المظاهری

۱۷/۳/۱۳۸۸

سیاسی

اعتصابات و راهپیماییها اعتراض آمیز

سوال :

اعتصاب‌ها و راهپیمایی‌های معلّمین که معلوم نیست از طرف چه کسانی و با چه اهدافی رهبری می‌شود، چه حکمی دارد؟

جواب :

این اعتصاب‌ها، این راهپیمایی‌ها، این جنجال آفرینی‌ها حرام است و باید نباشد.

گروگان گیری جهت قطع دست اشغالگران بلاد اسلامی

سوال :

همان گونه که مستحضرید پس از اشغال عراق توسط آمریکا و انگلیس، گروه‌هایی اقدام به گروگان گیری از اتباع کشورهای که عمدتاً حامی اشغال عراق می‌باشند کرده و در ذیل پرچم لا اله الا الله شرایطی را اعلام می‌دارند که اگر آن شرایط فراهم نشود اقدام به گردن زدن این افراد می‌کنند که در مواردی نیز چنین شده است. البته تردیدهایی در باره انگیزه‌ها و مسلمان بودن این گروه‌ها وجود دارد.

- از دیدگاه شرع مقدّس اسلام این گونه اقدامات چه حکمی دارد؟

- روش پیشنهادی اسلام برای صیانت از بلاد اسلامی و رفع اشغال چیست؟

جواب :

این گونه اعمال، از نظر شرع و قانون و عرف، علاوه بر این که حرام است، موجب بدآموزی و وهن اسلام عزیز است و بعید نیست که این حرکات هم جزئی از توطئه‌های شیطان بزرگ علیه اسلام عزیز باشد.

ارتباط سیاسی با دیانت

سوال :

آیا سیاست جزء دین است؟ منظور از سیاست چیست؟

جواب :

سیاست یعنی تدبیر که حکومت اسلامی باید از مرتبه عالی آن برخوردار باشد و همه مردم مخصوصاً مسئولین، هر کس به اندازه پُست و مقام باید داشته باشد، بنا بر این سیاست از مهام امور در اسلام است.

شکار / صید، ذبح و شکار

شکار تفریحی

سوال :

شکار حیوان حلال گوشت برای تفریح، که گوشت آن را خود یا دیگری مصرف کند، چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر احتیاج به گوشت آن نباشد حرام است.

زن قصاب

سوال :

آیا زن می‌تواند سر حیوانی را ببرد یا خیر؟ آیا علاوه بر شرایطی که در ذبح برای مردان بیان شده است، شرایط دیگری برای زنان وجود دارد یا خیر؟

جواب :

فرقی میان زن و مرد نیست، هر دو می‌توانند این کار را انجام دهند.

قصاب لال

سوال :

شخصی لال است و می‌خواهد قصابی کند و حیوان ذبح نماید، البته عند الذباحت و تزکیه خدای متعال را متوجه است، ذبیحه او شرعاً چه صورتی دارد؟ اگر اشاره کند به جای نام خدای متعال صحیح است؟

جواب :

اگر کسی نیست که آن را ذبح کند اشاره گنگ (یا اخرس) در گفتن نام خدا کفایت می‌کند.

- گنگ به زبان فارسی همان اخرس زبان عربی است.

گوشت خرگوش و شترمرغ

سوال :

آیا گوشت شترمرغ و یا خرگوش حلال است؟ با توجه به اینکه در کشور ما شرایط برای پرورش این دو جانور مهیاست، گرچه مطالعه برای پرورش شترمرغ کمتر صورت گرفته ولی مطالعات اخیر وعده‌های امید بخشی می‌دهد.

جواب :

گوشت خرگوش حرام است و گوشت شترمرغ حلال است.

ذبح مرغ با دستگاه

سوال :

ذبح مرغ با دستگاه، با توجه به کثرت احتیاج به ذبح، چه صورتی دارد؟

جواب :

اگر شرایط شرعی مراعات شود، ذبح با دستگاه مانعی ندارد.

گفتن بسم الله برای ذبح کشتارگاهی

سوال :

اگر با فشار یک دکمه، در یک لحظه دهها گوسفند و گاو یا مرغ ذبح می‌شود، آیا گفتن یک بسم الله کافی است؟

جواب :

یک بسم الله کافی است.

ماهیهای وارداتی از کشورهای غیراسلامی

سوال :

ماهیهایی که از کشورهای غیر اسلامی وارد می‌شود، در صورتی که ندانیم زنده صید شده‌اند یا نه، آیا می‌توان از آنها استفاده

کرد؟

جواب :

اشکال ندارد

کشتن حیوانات و حشرات

کشتن حیوانات غیر مودی

سوال :

کشتن حیوانات غیر مودی مثل سگ و گربه چه صورتی دارد؟

جواب :

جایز نیست.

کشتن زنبور عسل

سوال :

آیا می‌توان زنبور عسل را کشت؟

جواب :

کشتن زنبور عسل حرام و ضمان آور است مگر آنکه در موقع کشتن مودی باشد.

کشتن گربه

سوال :

کشتن گربه، اگر اذیت کند چه صورتی دارد؟

جواب :

اگر چاره‌ای جز کشتن نباشد اشکال ندارد.

مسائل قضائی / امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی و نقش پلیس

سوال :

سرور گرامی و ارجمند حضرت آیت الله العظمی مظاهری

ریاست محترم حوزه علمیه اصفهان

سلام علیکم

با احترام، ضمن آرزوی قبولی طاعات و عبادات، نظر به اینکه مقرر است ویژه نامه ای به مناسبت هفته ناجا تهیه و در بین اقشار مختلف جامعه توزیع گردد، لذا استدعا دارد در صورت صلاحدید، نسبت به ارائه پاسخ سولات ذیل مساعدت تا در ویژه نامه مذکور درج گردد:

۱- ارزیابی جنابعالی از عملکرد نیروی انتظامی در تأمین امنیت استان اصفهان چگونه است؟

۲- به اعتقاد جنابعالی اجرای طرح ارتقای امنیت اخلاقی و اجتماعی از سوی نیروی انتظامی تا چه میزان بر سلامت فرهنگی و اجتماعی جامعه تأثیر داشته است؟

۳- به نظر جنابعالی مهمترین اقدام پلیس استان اصفهان در طی یک سال اخیر چه بوده است؟

و من الله توفیق

فرمانده انتظامی استان اصفهان

سرتیپ ۲ پاسدار سید حمید صدرالسادات

جواب :

بسم الله الرحمن الرحيم

مسئله امنیت از اهم مسائلی است که تأمین آن از مسئولیت های خطیر و اساسی حکومت اسلامی است و در این میان، مقوله امنیت اجتماعی از جایگاهی ویژه و برجسته برخوردار است و اسلام عزیز تأمین سلامت و ایمنی اجتماعی و اخلاقی را برابر با پاسداری از حیات و حرمت همه انسان ها قلمداد کرده است. از این جهت، بدون تردید باید گفت که اجرای برنامه های مربوط به ارتقاء امنیت اخلاقی و اجتماعی از سوی دستگاه های ذی ربط در نظام مقدس جمهوری اسلامی و بالأخص نیروی سرافراز انتظامی که وظیفه ای سنگین و مهم در این زمینه دارد، از اوجب واجبات است و اگر با دقت کامل و به نحو صحیح انجام پذیرد مسلماً، سلامت فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی را تأمین خواهد نمود. لذا مهم ترین اقدام نیروی انتظامی در مدت اخیر نیز اجراء همین طرح با اهمیت بوده است و باید به طور جدی و همراه با برنامه ریزی و مقارن با کار فرهنگی ادامه پیدا کند تا ان شاءالله شاهد اصلاح وضع ناهنجار فساد اخلاقی که موجب خدشه به نظام و جامعه اسلامی ماست، باشیم. بحمدالله و منّه، نیروی انتظامی، مجموعاً در این خصوص، عملکرد مثبت و همراه با تلاش و اقتدار داشته است و ان شاءالله باجدیت و عزم بیشتر و برنامه ریزی دقیق تر، تاریشه کن کردن نقاط تولید و گسترش فساد اخلاقی و اجتماعی و نیز ارشاد و هدایت فریب خوردگان، اجرای این طرح را استمرار خواهد بخشید و البته واضح است که سایر دستگاه های مربوطه، خصوصاً دستگاههای فرهنگی، تبلیغی و اجتماعی و به طور ویژه صدا و

سیمما، نیز در مساعدت به نیروی انتظامی مسئولیتی خطیر بر عهده دارند و مسائل و برنامه های فرهنگی باید به گونه ای تولید شود که سلامت فرهنگی و اخلاقی و اجتماعی را به عنوان یک اصل مهم و اساسی و به طور جدی مدنظر داشته باشد. توفیقات همگان را در این زمینه از خداوند سبحان مسألت می کنم. والسلام علیکم و رحمہ اللہ وبرکاتہ.

۱۹ رمضان المبارک ۱۴۲۸

۹/۷/۱۳۸۶

حسین المظاهری

حد

حدود اسلامی و چند سؤال اساسی

سوال :

خواهشمند است دیدگاه شرع مقدس اسلام را در موارد ذیل بیان فرمایید:

(أ) اجرای حدود اسلامی محدود به زمان معصوم است یا در زمان غیبت نیز قابل اجراست؟

(ب) در صورتی که حدود اسلامی در زمان غیبت امام معصوم قابل اجراست، آیا در ملا عام اجرا شدن حدود نیز ضروری حکم است؟ یا در مواردی قابل اغماض است؟

(ج) آیا مجازات اسلامی قابل جایگزین است و حاکم شرع می تواند به جای قطع ید سارق یا اجرای حکم سنگسار، روش های دیگری جایگزین کند؟

(د) اگر به فرض عده ای در زمان حاضر، اجرای حدود را مغایر با قوانین بین المللی بدانند یا با توجه به فضای تبلیغاتی، آن را وهن دین مبین تشخیص دهند، آیا در چنین مواردی می توان از مجازات جایگزین بهره گرفت؟

جواب :

(الف) اجرای حدود الهی در زمان غیبت، با اذن حاکم اسلامی و حکومت اسلامی، قابل اجراست.

(ب) اگر حکومت اسلامی مصلحت نداند، می تواند در خفاء اجراء کند.

(ج) اگر اجرای حد، صلاح نظام اسلامی نباشد، حکومت اسلامی می تواند روش های دیگری را اعمال کند.

(د) تشخیص آن مربوط به حکومت اسلامی است.

سقط جنین

ملاک سقط از چه زمانی است

سوال :

در حرمت سقط جنین، نطفه از حین مجامعت ملاک است یا انعقاد در رحم؟

جواب :

مناطق وارد شدن در رحم است.

توضیح دمیده شدن روح بر نطفه

سوال :

فرموده‌اید اگر روح در جنین دمیده شده باشد، سقط آن در حکم آدم کشی است، بعضی تصور می‌کنند که تا زمانی که روح در آن دمیده نشده سقط اشکالی ندارد، توضیح حضرت عالی مشکل گشاست.

جواب :

معنای مسأله در رساله‌ها این است که سقط جنین در هر حالی حرام است و موجب دیه است گر چه نطفه باشد، و اگر روح در آن دمیده شده باشد در حکم آدم کشی و دیه آن هم دیه آدم کشی است.

دیه سقط جنین

سوال :

در رابطه با دیه سقط جنین سؤالاتی مطرح شده که حضورتان تقدیم می‌نمایم.

در مسأله ۲۳۶۴ رساله، دیه بر عهده مباشر سقط گذاشته شده است.

(۱) زن به دستور یا رضایت شوهر مباشرت در سقط می‌کند.

(۲) زن به دستور یا رضایت شوهر با پای خود نزد پزشک رفته و از او خواسته تا بچه را سقط کند و دکتر نیز در قبال این کار مبلغی دریافت می‌کند.

(۳) زن بدون دستور و حتی بدون رضایت شوهر شخصاً اقدام یا توسط پزشک این کار را انجام می‌دهد.

(۴) زن به دستور یا رضایت شوهر ولی با عدم رضایت خویش، شخصاً اقدام یا توسط پزشک این کار را انجام می‌دهد.

(۵) در تمام موارد فوق وجهی که دکتر می‌گیرد چه صورتی دارد؟

(۶) دیه به عهده کیست؟

(۷) به چه کسانی به عنوان ارث می‌رسد؟ وارث یا حاکم شرع؟ و در صورتی که به وارث برسد آیا شوهر که آمر یا راضی بوده و همین طور خود زن که راضی یا مباشر بوده است، ارث می‌برد؟

جواب :

(۱) دیه را مادر باید بدهد و پدر نیز گناه بزرگی کرده است.

(۲) دیه را دکتر باید بدهد و گناه بزرگی انجام داده و حق گرفتن اجرت ندارد و پدر و مادر مخصوصاً مادر گناه بزرگی را مرتکب شده است.

(۳) هر کس مباشر است علاوه بر این که گناهکار است دیه را باید بدهد ولی آمر فقط گناهکار است.

(۴) هر سه گناهکارند و دیه را دکتر باید بدهد.

(۵) حق گرفتن وجه را ندارد.

(۶) دیه به عهده مباشر است.

(۷) آمر ارث نمی‌برد و ارث و من جمله کفار به مربوط به ورثه بعدی است.

سقط جنین دچار اختلالات جسمی

سوال :

اگر ناهنجاری‌ها و بیماری‌های مادرزادی در جنین وجود داشته باشد که تشخیص آن در دوران بارداری قطعی است و داشتن و

نگهداشتن چنین فرزندی موجب مشقت و زحمت شدید والدین خواهد بود و تولد چنین کودک معلول و ناقص الخلقه‌ای که دچار عقب ماندگی ذهنی و یا جسمی شدید می‌باشد و به شدت بیمار خواهد بود و از بدو تولد تا پایان عمر در وضع مشقت باری به سر می‌برد، سبب عسر و حرج برای پدر و مادر می‌گردد به طوری که زن و شوهر درخواست سقط جنین می‌نمایند. مواردی از این قبیل چنین است:

- ۱) میکرو سفالی (کوچکی سر) که نهایتاً منجر به کاهش رشد مغز و کوچکی مغز و سر می‌شود و در صورت تولد، طفل دچار عقب ماندگی ذهنی شدید خواهد بود.
  - ۲) هیدرو سفالی که آب داخل حفرات مغزی بیشتر از حد معمول است به طوری که منجر به کاهش رشد قشر مغز می‌گردد و در صورت تولد، عقب ماندگی ذهنی خواهد داشت.
  - ۳) عدم تشکیل دیواره شکم، بیرون بودن احشاء از شکم.
  - ۴) اسپینایفید (باز و بسته) که سطح خارجی ستون فقرات دفاعی تشکیل نمی‌شود و نخاع از ستون فقرات بیرون زده یا دیده می‌شود و یا توسط لایه‌ای از پوست پوشیده شده است. در صورت تولد، طفل دچار فلج اندام خواهد بود.
  - ۵) ناهنجاری‌های ژنتیکی نظیر سندرم داون که کروموزم ۲۱ به جای دو عدد سه تا می‌باشد و در صورت تولد، منجر به عقب ماندگی ذهنی و مشکلات جسمی خواهد شد.
  - ۶) هموفیلی و تالاسمی ماژور.
  - ۷) بیماری‌های عفونی نظیر سرخجه و توکسوپلاسموز که مادر حین حاملگی مبتلا- گردیده و آزمایش‌های تکمیلی وجود قطعی بیماری در جنین را مشخص می‌نماید.
- جواب :
- اگر دکتر متدین و متخصص تجویز کند جایز است.

سقط جنین دارای ناهنجاری

سوال :

اگر جنین مبتلا به ناهنجاری‌هایی باشد که مغایر با حیات پس از تولد است و امکان تشخیص قطعی در دوران حاملگی وجود دارد با توجه به این که بیشتر این نوع ناهنجاری‌ها پس از چهار ماه تشخیص داده می‌شود و با توجه به این که در پایان این حاملگی قطع نظر از مدت زمانی که حاملگی به طول کشیده باشد قطعاً جنین پس از تولد علیرغم اقدامات پزشکی خواهد مرد و فقط مشقت و رنج دوران حاملگی و عوارض بارداری برای مادر وجود دارد و ضمناً حاملگی بی‌حاصل که مادر در نهایت از وضعیت حاملگی خود مطلع است که عاقبتی جز مرگ برای جنین وی متصور نیست، نگهداشتن و پرورش چنین جنینی در رحم برای مادر موجب عسر و حرج در طی دوران بارداری می‌باشد و رنج و مشقت جسمی و روحی برای زوجین دارد به طوری که زن و شوهر درخواست ختم بارداری می‌نمایند. در این موارد حیات جنین فقط منوط به رابطه خونی جنین با مادر است و در بعضی موارد مثل هیدروپس حتی جنین در داخل شکم مادر در ماه‌های پایان حاملگی ممکن است بمیرد. حال این سؤال مطرح است آیا ختم بارداری در زمان تشخیص قطعی (قبل و پس از چهار ماه) امکان‌پذیر می‌باشد لازم به ذکر است که موارد بیماری‌های فوق محدود می‌باشد و چند مورد آن به شرح زیر است:

- ۱) هیدروپس فتالیس، تمامی حفرات بدن جنین نظیر شکم و قفسه سینه و مغز و اعصاب آب آورده اعضای بدن متورم می‌شود.
- ۲) تریزومی ۱۸ که کروموزم شماره ۱۸ جنین به جای دو عدد سه عدد می‌باشد و تریزومی ۱۳ که کروموزم ۱۳ جنین به جای دو

عدد سه عدد می‌باشد که منجر به ناهنجاری‌های شدید مغایر با حیات می‌شود.

(۳) آنانسفالی (جنین بدون سر و مغز).

(۴) کلیه‌های پلی کیستیک، که کلیه‌های جنین بزرگتر از حدّ عادی و دارای کیست‌های متعدّد و فاقد عملکرد می‌باشد.

(۵) آژنزی کلیه‌ها، که کلیه‌های جنین تشکیل نمی‌گردد.

(۶) عدم وجود حجاب حاجز، که روده‌ها و کبد و احشاء داخل شکم وارد قفسه سینه شده و جلوگیری از رشد ریه‌ها می‌نماید.

(۷) ناهنجاری‌های متعدّد در اعضای حیاتی جنین.

(۸) ناهنجاری‌های متعدّد در قسمت‌های مختلف سیستم عصبی مرکزی.

(۹) آژنزی ریه، عدم تشکیل ریه‌ها.

جواب :

اگر دکتر متدین و متخصص تجویز کند جایز است.

سقط جنین خارج از رحم

سوال :

حاملگی خارج از رحم زمانی رخ می‌دهد که تخم لقاح یافته در جایی از مسیر حرکت خود، غیر از رحم مستقر شود به نحوی که ادامه رشد جنین و متعلقات آن با سلامت مادر منافات داشته و علی القاعده جنین نیز نمی‌تواند رشد کامل را در این محل داشته باشد، در این صورت عمدتاً نظر پزشکان بر توقف فوری بارداری، و حتی جراحی برای خارج کردن محصولات حاملگی نابجاست. لطفاً حکم این کار را در صورتی که قبل از چهار ماه و یا بعد از آن، زن به پزشک مراجعه نماید، بیان فرمائید.

جواب :

هر چه را دکتر متخصص و متدین صلاح بداند عمل کند اشکال ندارد و دیه هم ندارد.

قضا و شهادات

علم به عدم حق بودن ادعای موکل

سوال :

بنده وکیل پایه یک دادگستری هستم. در بین افرادی که به من مراجعه می‌کنند اشخاصی هستند که بنده بعد از مطالعه پرونده شان متوجه می‌شوم که حق با موکل من نیست. با این تفاسیر اگر بخواهم و کالت آنها را بپذیرم (این کار از نظر قانونی هیچ منعی ندارد بلکه طبق قانون ظالم و مظلوم می‌توانند در دادگاه از وکیل استفاده کنند) آیا این کار نظر اخلاقی درست است با وجود مظلوم از ظالم دفاع کنم؟ بنده خیلی نسبت مسائل اخلاقی حساس هستم و اصلاً دوست ندارم به هیچ وجه پول شبهه ناکمی وارد زندگی شود. خواهشمندم حقیر را راهنمایی فرمایید.

جواب :

اگر بدانید ادعای موکل شما دروغ است، نمی‌توانید وکیل او شوید و گرفتن پول از او حرام است.

سوال :

با توجه به سکوت قانون در اجرای اصل ۱۶۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، پاسخ فقهی و مستدل سؤال ذیل را به نحوی که بتوان مورد استناد احکام قضائی قرار داد، بیان فرمائید.

در برخی موارد که از محضر مبارک حضرت عالی استفتاء شده است پاسخ فرموده‌اید «مصالحه نمایند» منظور از مصالحه چیست؟ آیا قاضی محکمه نیز نقشی در این مصالحه می‌تواند داشته باشد یا باید هیچ گونه دخالتی نداشته باشد؟ اصولاً چنانچه طرفین با هم مصالحه نمایند تکلیف دادگاه چیست؟

جواب :

اگر طرفین مصالحه نمودند خود به خود ختم دعوی می‌شود، و اگر چنین نشد قاضی حکم به مصالحه می‌کند، و اگر پیروی از آن حکم نکردند قاضی هر طور صلاح می‌داند ختم دعوی می‌کند که به آن صلح قهری گفته می‌شود.

شبهه در اصل ۲۳۶ قانون مجازات اسلامی

سوال :

احتراماً به استحضار می‌رساند در ماده ۲۳۶ قانون مجازات اسلامی بیان شده است:

«اگر کسی به قتل عمدی شخصی اقرار کرده و پس از آن دیگری به قتل عمدی همان مقتول اقرار نماید، در صورتی که اولی از اقرارش برگردد، قصاص یا دیه از هر دو ساقط است و دیه از بیت المال پرداخت خواهد شد و این در حالی است که قاضی احتمال عقلائی ندهد که قضیه توطئه‌آمیز است».

«تبصره: در صورتی که قتل عمدی بر حسب شهادت شهود یا قسامه یا علم قاضی قابل اثبات باشد، قاتل به تقاضای ولی دم قصاص می‌شود».

حال خواهشمند است پاسخ فقهی سؤالات ذیل را بیان فرمایید.

أ) توطئه‌آمیز نبودن اقرار چگونگی محرز خواهد شد؟ آیا اگر برادری نسبت به قتل فردی (بر خلاف واقع و فقط به جهت رهایی دادن برادر دیگرش که متأهل و دارای فرزند است) اعتراف و اقرار نماید و بعداً برادر بزرگتر در اثر عذاب وجدان به قتل اقرار نماید، موضوع توطئه‌آمیز خواهد بود یا خیر؟

ب) توطئه‌آمیز نبودن چه هنگام است؟ آیا حتماً می‌بایست بین اقرار کننده اولی و دومی تبانی قبلی صورت گرفته باشد یا به هر شکل ممکن با علم به حکم از سوی متهمان می‌توان آن را توطئه‌آمیز تلقی نمود؟

ج) آیا می‌توان اقرار کننده اولی را به لحاظ کتمان حقیقت و ادعای دروغ در دادگاه، تعزیر نمود یا خیر؟

جواب :

أ) در فرض مذکور موضوع توطئه‌آمیز است.

ب) تفتاتی نیست و حاکم باید تشخیص توطئه‌آمیز بودن موضوع را بدهد.

ج) اگر حاکم صلاح بداند جایز بلکه لازم است.

* حضرت آقا در کنار برگه استفتاء چنین مرقوم فرموده‌اند:

این مسأله و فروع آن در فقه از مسائل مشکله است و به نظر این جانب اگر واقع محرز نشود دیه یا قصاص از هر دو ساقط است و دیه از بیت‌المال داده می‌شود ولی اگر واقع محرز شود دیه یا قصاص مربوط به او می‌شود.

قطع انگشتان دست میت جهت شناسائی میت مجهول الهویه

سوال :

چنانچه جسدی مجهول الهویه باشد و تنها راه شناسایی هویت جسد، قطع انگشتان هر دو دست متوفی و بازسازی آثار انگشت وی در آزمایشگاه جنائی باشد، آیا دادگاه مجاز به دستور قطع انگشتان دستان میت می‌باشد یا خیر؟

لازم به توضیح است که با ازدیاد اجساد مجهول الهویه موجود در پزشکی قانونی تنها طریق علمی ممکن جهت شناسایی هویت اجساد از طریق فوق بوده که این مسأله نیز به لحاظ برطرف نمودن نگرانی و تردید خانواده‌ها، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، لذا آیا وجود مدعی یا عدم وجود مدعی برای جسد یا اجازه و عدم اجازه بستگان متوفی در حکم قضیه توفیق دارد یا خیر؟

جواب :

اگر قاضی مربوطه این کار را ضروری بداند جایز است گرچه اجازه از اولیای میت نباشد بلکه اگر منع هم باشد تشخیص قاضی مقدم بر منع آنهاست.

حکم انتقال عمدی ایدز به دیگران

سوال :

اگر کسی عمداً دیگری را مبتلا به بیماری ایدز نماید، چون این بیماری فوراً کشنده نبوده بلکه در اثر مرور زمان و ضعف قوای دفاعی بدن، موجب مرگ شده یا این که حتی احتمال مهار بیماری یا معالجه می‌رود، عملاً سرایت دهنده مشمول چه خواهد شد و چگونه خواهد شد مجازات ایشان؟ منظور این است که مرتکب این عمل، مرتکب قتل عمدی است، یا شروع به قتل عمدی، یا ایراد صدمه بدنی عمدی یا ....؟ چنانچه جرم دیگری باشد و بعداً موجب قتل یا نقص عضو گردد حکم قضیه چطور خواهد بود؟

جواب :

اگر نسبت قتل عرفاً به او داده شود حکم قاتل را دارد.

اجرای مراسم قسامه

سوال :

در اجرای مراسم قسامه:

(۱) آیا هر پنجاه نفر که از سوی اولیاء دم معرفی می‌شوند می‌بایست در یک جلسه سوگند بخورند یا این که می‌توان به لحاظ عدم دسترسی به بعضی از ایشان و درخواست اولیاء دم قسم تعدادی از افراد که غایب هستند را در جلسه‌ای دیگر اخذ نمود، در این صورت مدت زمان شرعی که می‌توان به اولیاء دم جهت تکمیل عداد قسم‌ها اعطاء نمود، چه میزان است؟

(۲) آیا اولیاء دم می‌توانند شخصاً پنجاه قسم را بین خود تقسیم نمایند یا مثلاً چنانچه تنها ولی دم مادر مقتوله باشد شخصاً می‌تواند پنجاه قسم بخورد یا این که حتماً باید پنجاه نفر از بستگان مدعی باشند تا قصاص ثابت گردد؟

جواب :

(۱) در یک جلسه شرط نیست چنانچه حد زمانی هم شرط نیست و جلسات هر چه فاصله داشته باشد اشکال ندارد.

(۲) باید پنجاه نفر باشند و قسم متعدد یک نفر یا چند نفر کفایت نمی‌کند.

موارد پرداخت دیه از بیت المال

سوال :

مواردی که جانی از پرداخت دیه معسر باشد و باید از بیت المال پرداخت گردد، آیا مورد تنها مربوط به دیه قتل است یا در موارد دیه ضرب و جرح نیز می‌توان دیه را از بیت المال پرداخت نمود؟

جواب :

مطلق دیات معسر را بیت المال باید پرداخت کند.

اعتبار مشاهده در شهادت زنا

سوال :

در مورد اعتبار مشاهده در شهادت بر زنا:

- (۱) آیا دیدن مقدمات ملازم کافی است یا تنها رؤیت ولوج و ادخال معتبر است؟
- (۲) آیا مشاهده مستقیم شرط است یا مشاهده غیر مستقیم نیز معتبر است؟ مثلاً اگر شهود از طریق آینه یا دوربین مدار بسته به صورت زنده و مستقیم صحنه زنا را مشاهده کنند، آیا شهادتشان به عنوان بیّنه شرعی حجت است؟

جواب :

(۱) رؤیت مقدمات لازم نیست.

(۲) رؤیت با وسائل عادی که ذکر نموده‌اید در اثبات حدّ یا جرم کفایت می‌کند.

در باره اجرای علنی حدود

سوال :

با تقدیم احترام، خاضعانه تقاضا می‌شود در باره اجرای علنی حدود، فتوای شریف را نسبت به سؤال‌های زیر مرقوم فرمایید:

(الف) آیا اصل در اسلام نسبت به اجرای حدود الی این است که علناً و به گونه‌ای باشد که مردم ببینند (طائفه من المؤمنین)؟

(ب) در صورتی که پاسخ مثبت باشد، آیا در حضور مردم الزامی است یا استحباب دارد؟

(ج) آیا مراد از حضور طائفه، یک نفر است یا بیش‌تر؟ و آیا مجری حدّ جزء عدد معتبر محسوب می‌شود؟

(د) آیا حکم مزبور شامل تمامی اقسام حدود است یا تنها شامل حدّ زنا می‌باشد؟

(ه) آیا میان حدود، تعزیرات و قصاص تفاوتی در حکم مزبور وجود دارد؟

(و) آیا اعلام اجرای حدّ از جانب حاکم جزء شرایط اجرای حدّ می‌باشد؟

(ز) آیا جمع شدن مردم برای مشاهده اجرای حدّ وجوب دارد؟

(ح) اگر وجوب دارد، آیا واجب کفایی است یا عینی؟

از اطاله سؤال‌ها معذرت می‌خواهم، از درگاه خدای مّنان طلب طول عمر و بقاء عزّت حضرت عالی و اعتلای اسلام در جهان و ظهور حضرت حجّت علیه السلام را دارم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

جواب :

از قرآن شریف و روایات اهل بیت علیهم السلام و سیره مسلمین استفاده می‌شود که اصل در حدود علنی بودن در اجراء است ولی کیفیت و کمیت بلکه اخفاء آن و همچنین تعزیرات دائر مدار مصالحی است که قاضی طبق آن مصالح اسلامی باید عمل کند.

شرط اتهام به محاربه و افساد

سوال :

آیا برای تحقق موضوع حدّ شرعی «محاربه» و «افساد»، اقدام مسلحانه در سلب امتیّت مردم ضروری است یا محارب و افساد اعمّ از آن است؟ در صورت توسعه در موضوع، مستند آن کدام است؟

جواب :

علاوه بر روایات و فتاوی، آیه شریفه محارب را جدای از افساد می‌داند و مفسد فی الارض و لو اقدام مسلحانه نداشته باشد محکوم به اعدام است.

تخفیف در برخورد با اطفال از جانب قاضی

سوال :

از آنجا که در حقوق عرفی کشور ما و بسیاری از کشورهای جهان، سن رشد متعاملین برای ذکور و اناث ۱۸ سال شمسی تمام دانسته شده و همین طور در قوانین جزایی کشور ما و اکثر کشورها، اطفال کسانی هستند که بیش از ۶ سال تمام و تا ۱۸ سال تمام سن دارند و باید طبق قانون در دادگاه اطفال به جرائم آنها رسیدگی شود، بفرمایید:

۱) آیا حاکم شرع در محاکم قضائی می‌تواند در احکام کیفری این افراد که از نظر شرعی بالغ هستند ولی زیر سن قانونی ۱۸ سال هستند، تخفیفاتی قائل شود؟

۲) اگر جواب منفی است، با توجه به این که در اکثر کشورهای جهان برای بزهکاران زیر سن ۱۸ سال، رژیم حقوقی و کیفری خاصی اعمال می‌شود که بیشتر مبتنی بر اقدامات تأمینی و تربیتی است و این امر به عنوان عرف قانونی در سطح بین المللی شناخته شده است، بفرمایید:

الف) آیا حاکم شرع می‌تواند با توجه به عناوین ثانویه (پیشگیری از وهن اسلام و نظام اسلامی و نیز جلوگیری از بهانه جوئی سازمان‌های بین المللی و معاندین اسلام و نظام اسلامی و به منظور عمل اجمالی به تعهدات بین المللی) در بعضی از مجازات‌های این دسته تخفیف قائل شود؟

ب) آیا در موارد مذکور بین پسر و دختر تفاوتی وجود دارد؟

ج) آیا در موارد مذکور بین حدّ و قصاص تفاوتی وجود دارد؟

جواب :

چون قاضی باید از طرف ولایت فقیه تعیین شود مخصوصاً قاضی منصوب که مجتهد جامع الشرایط نیست بنا بر این قضاوت او باید طبق ضوابطی که به او داده شده عمل نماید و کوتاهی از آن ضوابط و تجاوز از آن ضوابط جایز نیست.

اجرای حد در سرقتهای متعدد

سوال :

احتراماً در مسأله اجرای حدّ در سرقت‌های متعدّد فروعی است که خواهشمند است نظر و فتاوی مبارک را مرقوم فرمایید.

۱) هر گاه انگشتان دست سارق بریده شود و پس از اجرای این حدّ، سرقت مستوجب حدّ دیگری از او ثابت شود که قبل از اجرای حد مرتکب شده است، آیا پای چپ او نیز قطع می‌گردد؟

۲) هر گاه پس از قطع ید، دو سرقت دیگر از او ثابت گردد که قبل از اجرای عقد مرتکب شده است، بر فرض وجوب اجرای حدّ در این مورد، آیا یک حدّ اجرا می‌شود؟

۳) در فرضی که پس از ثابت شدن سرقت دیگری که قبل از اجرای حدّ اول مرتکب شده، پای چپ او قطع گردد، اگر پس از قطع پا، مجدداً سرقت دیگری از او ثابت شود که قبل از اجرای حدّ اول مرتکب شده است، آیا سارق حبس ابد می‌شود؟ در راستای همین مسأله بر فرض این که سارق حبس ابد شود اگر پس از آن سرقت دیگری از او ثابت شود که آن را نیز قبل از اجرای حدّ اول مرتکب شده، آیا سارق کشته می‌شود؟

۴) اگر فتوا و نظر شریف حضرت عالی نسبت به فروع فوق بر عدم اجرای حدّ است، آیا اثبات سرقت در این مورد موجب برای تعزیر سارق می‌شود؟

جواب :

کلیه فروع حدّ ندارد و تعزیر نیز ندارد زیرا اجرای حدّ دوم یا سوم آنجاست که موجب حد بعد از حدّ اول یا دوم پیدا شود.

وجود دادسرا

سوال :

آیا نهادی مانند دادسرا در کنار دادگاه که امور مقدماتی مانند احضار و تحقیق از متهم را به عهده دارد مخالف موازین شرع است یا بودن این امور در دست غیر قاضی (صادر کننده حکم) مخالفتی با موازین شرع ندارد؟

جواب :

اشکال ندارد ولی قاضی باید تفحص کامل خود را داشته باشد.

حکم ارتباط نامشروع زن با مردی غیر شوهر در حد رفت و آمد

سوال :

خانمی با مرد نامحرم در حدّ گفتگو و مراودات عادی و رفت و آمد، ارتباط نامشروع داشته و اینک شوهرش به دادگاه از وی به جرم ارتباط نامشروع شکایت کرده است. قرائن اجمالی هم بر این ارتباط در پرونده وجود دارد. با توجه به این که شرع مقدّس اسلام در این گونه موارد مبنا را بر سرپوشی و انکار و حفظ آبروها و حرمت‌ها گذارده است:

۱) آیا بر قاضی پرونده یا کلیه رسیدگی کنندگان است که در پرونده و قرائن آن غور و بررسی کنند یا به صرف وجود قرینه مطمئنّه و دلیل کافی می‌توانند زن را تبرئه کنند؟

۲) کسانی که از خویشان و وابستگان زن یا مرد از این مسأله اطلاع دارند و مثلاً حتی ارتباط زن را می‌دانند، اگر مورد سؤال واقع شوند باید انکار کنند یا واقع را بگویند؟

۳) از وابستگان اگر کسی بتواند در محاکم قضایی به تبرئه زن برای حفظ آبروها و حرمت‌ها، کمک کند، می‌تواند کمک کند یا نه؟

۴) با همین نیت حفظ آبروها و سرپوشی می‌توان از زن دفاع کرد؟ البته نه از عمل زشت او، بلکه از حیثیت او خانواده او.

۵) اصولاً در این گونه موارد تا چه حدّ می‌توان دروغ یا خلاف واقع گفت؟ چه در محاکم قضایی برای شهادت له یا علیه و چه در گفتگوهای بین خویشان و دوستان؟

۶) در این گونه موارد اگر بنا بر سرپوشی و حفظ حرمت‌ها باشد، پس شکایت مرد و حقّی که از او در این زمینه ضایع شده (چون

همسرش ارتباط نامشروع پیدا کرده و حق او را در اختیار دیگران گذارده) چه می‌شود و مرد باید چکار کند؟

جواب :

(۱) قاعده، تبرئه است ولی اگر قاضی صالح صلاح بداند طبق تشخیص باید عمل کند.

(۲) موارد مختلف است ولی قاعده، مخفی نگاه داشتن این گونه جرم‌هاست.

(۳) موارد مختلف است ولی قاعده جواز است.

(۴) موارد مختلف است ولی قاعده اقتضا می‌کند که اگر دروغ نگویید و شهادت ناحق نباشد، بتواند.

(۵) در محاکم قضایی به عنوان شهادت دروغ جایز نیست و شهادت ناحق از گناهان کبیره است ولی در غیر محاکم قضایی حتماً باید سر او را فاش نکرد و آبروی او و خانواده‌اش را حفظ کرد.

(۶) در محاکم قضایی نباید علیه آن مرد حرفی زد، می‌تواند شهادت ندهد اگر صلاح در آن باشد، ولی نمی‌تواند شهادت ناحق داشته باشد.

دلایل کشف جرم

سوال :

آیا دلایل کشف جرم و اثبات آن از لحاظ فقهی منحصر به شهادت، اقرار و سوگند است؟ یا راه دیگری نیز وجود دارد؟

جواب :

به نظر اینجانب منحصر است ولی مشهور در میان فقها، علم قاضی را کافی می‌دانند.

استفاده از روشهای علمی در اثبات جرم

سوال :

آیا دلائل علمی مانند اثر انگشت، آزمایش خون و روش‌های دیگر علمی که امروزه در دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد، می‌تواند به عنوان دلیل شرعی محسوب شود؟

جواب :

از نظر بنده کافی نیست ولی از نظر مشهور اگر برای قاضی علم پیدا شود کفایت می‌کند.

هدیه عضو از طرف مجرم محکوم به اعدام

سوال :

فردی محکوم به اعدام شده است و می‌خواهد عضوی بدنش را به اشخاص بیمار هدیه کند، اولاً آیا مجاز به انجام چنین کاری هست؟ و ثانیاً اگر در قبال این کار از حاکم شرع تخفیف بخواهد آیا می‌توان حکم اعدام را تخفیف داد؟ اگر تخفیف در مجازات را شرط کند آیا این شرط صحیح است؟

جواب :

اشکال ندارد.

عفو زناکار از جانب امام یا قاضی جامع شرایط

سوال :

در صورتی که طریق اثبات زنا، اقرار مرتکب باشد امام حق عفو مقرّ را دارد، در این مورد بفرمایید که:

الف) آیا حق عفو اختصاص به امام دارد یا قاضی جامع شرایط نیز حق عفو دارد؟

ب) آیا امام پس از صدور حکم نیز حق عفو دارد یا به صرف صدور حکم این حق از بین می‌رود؟

ج) آیا حق عفو امام محدود به موردی است که خودش قضاوت کرده باشد یا قضات منصوب جامع شرایط یا مأذون از جانب امام

نیز اگر حکم کرد باشند امام حق عفو دارد؟

د) آیا در مسأله عفو فرقی میان زنای به عنف و غیر آن وجود دارد؟

ه) آیا عفو تنها در مرتبه اول جایز است یا در مرتبه‌های بعدی حتی مرتبه چهارم (در صورتی که سه بر حد جاری شده باشد) نیز

جایز است؟

و) آیا امام مخیر بین عفو کامل و اجرای حدّ است یا می‌تواند از اجرای حدّ صرف نظر کند و مرتکب را تعزیر نماید؟

ز) در مواردی که مجازات زانی متعدّد است (محکوم به تازیانه، تراشیدن سر، تبعید) آیا می‌توان برخی را اجر کرد و از برخی دیگر

چشم پوشی و عفو نمود؟

ح) آیا لواط، مساحقه و قوادی در جواز عفو ملحق به زنا است؟

ط) آیا عفو سارق و محارب در صورتی که طریق اثبات، اقرار مرتکب باشد، جایز است؟

در پایان از تفصیل سؤال‌ها معذرت می‌خواهم و طول عمرتان را جهت اعتلای معارف تشیع خواستارم.

جواب :

الف) حق دارد.

ب) عمومیت دارد.

ج) عمومیت دارد.

د) در زنای به عنف حکم جریان ندارد، بلی ولایت فقیه حق عفو را دارد.

ه) عمومیت دارد.

و) حق تعزیر را ندارد ولی ولایت فقیه اگر صلاح بداند حق تعزیر را دارد.

ز) می‌تواند.

ح) ملحق است.

ط) حکم جریان ندارد ولی ولایت فقیه حق عفو را دارد.

حجیت اثبات جرم از ادله انگشت نگاری

سوال :

چنانچه دلیل اثبات جرم منحصر به نظر کارشناس - مانند کارشناس انگشت نگاری یا پزشکی قانونی - باشد، بفرمائید:

(۱) آیا از نظر شرعی چنین دلیلی حجّیت دارد؟

(۲) در صورت حجّیت، آیا دلیل مستقلّی محسوب می‌شود یا حجّیت آن منوط به داشتن شرایط بیّنه است؟

جواب :

(۱) - (حجّیت) - ندارد.

(۲) دلیل مستقل نیست - (حجیت ندارد) -

حد سرقت

سوال :

در مورد حد سرقت بفرمایید:

الف) اگر فردی نزد حاکم به سرقت اقرار کند، آیا در صورت وجود دیگر شرایط احصا شده در حد سرقت، صرف اقرار برای قطع ید کافی است یا نیاز به مرافعه مال باخته نیز دارد؟

ب) در صورت نیاز به شکایت، آیا برای اجرای حد، صرف مرافعه کافی است یا مطالبه قطع ید از سوی مال باخته نیز لازم است؟

جواب :

الف) قطع ید به دست حاکم اسلامی شرایطی دارد و از آن شرایط درخواست صاحب مال است.

ب) همانگونه که گفته شد مطالبه قطع ید از سوی صاحب مال از شرایط است.

مسائل متفرقه قضاوت

دیوانه شدن مجرم قبل از صدور حکم

سوال :

اگر بعد از ثبوت جرم و قبل از صدور حکم، متهم دیوانه شود، تکلیف چیست؟

جواب :

صدور حکم متوقف می شود.

دیوانه شدن مجرم قبل از اجرای حکم

سوال :

اگر بعد از صدور حکم و قبل از اجرای حکم، محکوم دیوانه شود، آیا حکم ساقط است؟

جواب :

اجرای حکم متوقف می شود.

تعزیر

کشیدن چادر از سر زن مسلمان

سوال :

اگر فرد نامحرمی چادر از سر زن مسلمانی بکشد و او را بی حجاب نماید، حکمش چیست؟

جواب :

اگر در انظار باشد باید تعزیر شود و نحوه تعزیر مربوط به قاضی محترم پرونده است بلکه اگر در انظار عمومی نباشد، چون کسی

که چادر را کشیده است نامحرم بوده باید تعزیر شود گرچه بدن آن زن نمایان نشود، مگر این که رضایت او فراهم شود.

دیه

ملاک عیار طلا در دیه

سوال :

ملاک در دیه که باید طلا پرداخت شود، چه میزان عیار است؟

جواب :

حدّ متعارف مناط است و آن در ایران ۱۸ عیار است.

دیه زن

سوال :

«دیه زن، چنانچه از ثلث دیه کامل بیشتر باشد نصف خواهد شد» حال این حکم در چه مواردی جاری می‌گردد؟ آیا باید بیش از یک ثلث در یک فقره دیه یا ارش باشد یا این که هر گاه جمع ارش و دیه متعلق به جراحات و شکستگی‌های متعدّد نیز در زن از ثلث بیشتر باشد دیه آن نصف خواهد شد؟ و آیا در این مورد اخیر چنانچه جراحات متعدّد با یک ضربه ایجاد شده باشد مانند تصادف یا چند ضربه، تفاوتی دارد یا خیر؟

جواب :

تفاوتی میان واحد و متعدّد نیست چنانچه فرقی میان این که با یک ضربه باشد یا ضربات متعدّد، نیست. بنا بر این اگر جراحات متعدّد با یک ضربه یا ضربات متعدّد بیش از ثلث شد به نصف تبدیل می‌شود. بلی اگر در دو جلسه متعدّد عرفی باشد هر جلسه‌ای حکم خود را اقتضا دارد و جمع نمی‌شود.

قصاص

قصاص پدر در صورت کشتن فرزند

سوال :

اگر پدری به عمد و با سلامت کامل فرزند خود را بکشد، قصاص او چه می‌شود؟

جواب :

باید دیه بدهد و حاکم شرع باید او را تعزیر کند، به هر اندازه که صلاح بداند، حتی اگر صلاح بداند می‌تواند او را اعدام کند.

قصاص قتل زانیه

سوال :

اگر مردی زنش را در حال نعوذ بالله زنا ببیند و آنها را بکشد، آیا قصاص بر او مترتب می‌شود؟

جواب :

قصاص ندارد ولی اثبات آن مشکل است، اگر بتواند اثبات کند قصاص ندارد.

اعتبار عفو مجنی علیه قبل از مرگ

سوال :

مجنی علیه (کسی که جنایتی بر او واقع شده) می تواند قبل از آن که بمیرد، جانی را از قصاص نفس عفو نماید؟

جواب :

می تواند.

به هوش آمدن معدوم در سردخانه

سوال :

چنانچه کسی محکوم به قصاص شود و به عنوان قصاص نفس حلق آویز شود و پزشک متخصص گواهی نماید که فوت کرده است ولی در سردخانه به هوش بیاید، آیا با زهم باید قصاص شود؟

جواب :

باید قصاص شود.

قصاص ناپدری برای کشتن فرزندخوانده

سوال: آیا فرقی در عدم قصاص پدر در کشتن فرزندش، در پدر یا ناپدری وجود دارد؟

جواب :

ناپدری باید قصاص شود مگر اولیای دم عفو کنند.

شهادت دروغ و کشتن آدم بی گناه

سوال :

اگر کسی با شهادت دروغش در دادگاه باعث اعدام یک نفر بی گناه شود، آیا حکم قصاص بر او مترتب می شود؟

جواب :

قصاص ندارد ولی حاکم شرع باید طبق صلاحدید خود او را تعزیر کند و گاهی منجر به اعدام می شود.

حق قصاص در طبقه دوم و سوم ارث

سوال: آیا طبقه دوم و سوم ارث، حق قصاص دارند؟

جواب :

حق قصاص دارند.

قصاص پزشک سقط جنین

سوال: اگر پزشکی به درخواست زنی، جنین او را سقط کند، آیا باید قصاص شود؟

جواب :
باید دیه بدهد.

قصاص دو نفر متهم به یک قتل

سوال :
اگر دو نفر متهم به قتل باشند و هر کدام ادعا کند که دیگری قاتل است، چه باید کرد؟
جواب :
مبدل به دیه می شود و هر دو باید دیه را بدهند.

قصاص پزشک عمل زیبایی

سوال :
اگر در عمل جراحی زیبایی پزشک باعث مرگ بیمار شود، آیا پزشک باید قصاص شود یا باید دیه بدهد؟
جواب :
باید دیه بدهد.

عفو برخی از اولیای دم در قصاص

سوال :
فرزندی پدر خود را کشته است همسر و دیگر فرزندان مقتول بر عدم قصاص تاکید دارند ولی والدین مقتول بر قصاص، در این حال حرف کدام یک مورد قبول است؟
جواب :
در قصاص باید همه قصاص بخواهند و الا مبدل به دیه می شود.

قصاص قتل بر اثر غلط خوردن در خواب

سوال :
مردی بر اثر غلط خوردن در خواب موجب فوت فرزند دایی اش می شود. آیا قصاص بر او وارد است یا باید دیه بدهد؟
جواب :
باید دیه بدهد.

عدم قصاص پدر در کشتن فرزند نامشروع

سوال: اگر پدر، فرزند نامشروع خود را به قتل برساند، آیا قصاص می شود؟

جواب :
قصاص ندارد.

قصاص قتل فرزند نامشروع همسر

سوال :

اگر شوهری فرزند نامشروع همسر دومش که بر اثر زنا به دست آمده است را بکشد آیا قصاص دارد؟

جواب :

قصاص دارد.

پذیرش قسامه در حضور دو قاضی**سوال: آیا قسامه را می توان به علت کثرت آن در حضور دو قاضی گفت؟**

جواب :

اشکال ندارد.

استفاده از اعضای بدن معدوم برای پیوند

سوال :

آیا در قصاص جایز است که به گونه ای عمل شود که مثل مرگ مغزی بتوانند از اعضای بدن او برای کسانی که احتیاج به عمل پیوند دارند استفاده شود؟

جواب :

با اجازه خود او یا اولیای دم با اجازه حاکم شرع می توانند.

عدم ارث بردن پدر بعد از کشتن فرزند**سوال: آیا پدر بعد از کشتن فرزندش از او ارث می برد؟**

جواب :

ارث نمی برد.

اشتباه قاضی در حکم قصاص

سوال :

اگر قاضی به اشتباه حکم قصاص دهد و آن فرد قصاص شود، آیا خانواده قاتل می توانند درخواست قصاص نفس قاضی را کنند؟

جواب :

قصاص نه، ولی باید دیه بدهد.

ازدواج و مسائل خانوادگی / ازدواج**راهکار رهایی از عشق مجازی**

سوال :

از آشنائی با دختری چنان مهرش به دلم نشسته که هیچ گونه نمی توانم رها شوم، تا حالا خیلی کارها کرده‌ام ولی باز انگار طلسم شده‌ام، انگار مهر و محبت او جای خدا و همه چیز را در دلم گرفته و باعث نابودی من می شود. دارم نابود می شوم. چه کنم که مهرش را از دلم بیرون کنم؟

جواب :

باید عشق او را فراموش کنید و الا- دنیا و آخرت شما را نابود می کند و اگر جداً بخواهید می توانید. از نماز اول وقت کمک بگیرید، از تقوای الهی کمک بگیرید، امیدوارم خداوند به شما کمک کند.

ازدواج با مردی که در دوران جوانی گناه می کرده

سوال :

من و خانواده ام مذهبی هستیم. مردی مذهبی به خواستگاری ام آمده و برای من تعریف کرد که در گذشته مدتی دین گریز بوده و حتی چند بار مشروبات الکلی خورده است، اما اکنون توبه کرده است. این مسئله را نه خانواده او می داند و نه خانواده من و من می دانم شرب خمر برای دو خانواده توجیه نشدنی و غیر قابل گذشت است. من واقعاً درمانده ام. نمی دانم باید حال فعلی او را لحاظ کنم یا گذشته اش را در نظر بگیرم؟ لطفاً راهنمایی کنید.

جواب :

حال فعلی او مناط است و او نباید به شما گفته باشد و شما هم باید فراموش کنید.

راهکار یافتن همسر نجیب و پاکدامن

سوال :

چه کنیم تا خدا ما را موفق به ازدواج با دختری پاکدامن بکند؟

جواب :

اگر خود پاک دامن باشید و از خداوند دختر پاکدامنی را بخواهید و دنبال تجمل گرائی نباشید، خداوند دختر پاک دامن را به شما می دهد.

نحوه رفتار در دوران نامزدی

سوال :

دختری هستم که به تازگی ازدواج کرده ام، می خواستم بدانم دوره نامزدی یک ماهه من که شامل صحبت مستقیم و لبخند بوده، آیا دارای اشکال بوده است؟

جواب :

گذشته گذشته است، راجع به وضع فعلی به فکر شوهرداری باشید و با نامحرم مواظب باشید.

علت جواز ازدواج موقت

سوال :

چرا در فقه اسلامی مرد متأهل با عقد دائم می تواند بدون اجازه و اطلاع همسرش عقد موقت با زن دیگری داشته باشد؟ آیا این مجوز به اشاعه بی بند و باری و سست شدن نظام خانواده و جامعه در لوای شریعت اسلام نمی شود؟ دلیل این مجوز چیست؟
جواب:

ازدواج موقت نظیر ازدواج دائم در شرایط خاصی است و آنچه در فقه آمده است، نه آنچه شما نوشته اید، عین صلاح جامعه است.

تعدد زوجات بصورت ازدواج موقت

سوال:

بسمه تعالی

مردی که همسر دائم دارد اگر بخواهد همسر دومی را به عقد موقت خود در بیاورد آیا شرایطی دارد یا خیر؟

جواب:

بسمه تعالی

کسیکه زن دارد سزاوار نیست از این کارها بکند و زندگی را تلخ کند که تلخی را رفع کردن، کاری بسیار مشکل است.

ازدواج موقت بدون اذن پدر

سوال:

من دختری ۱۸ ساله هستم و در حال حاضر شرایط ازدواج دائم ندارم و میدانم پدرم با ازدواج موقت من مخالف است آیا در صورتی که امکان گناه برایمان وجود داشته باشد میتوانم بدون اذن او با پسری فقط در حد بوسه و نوازش ازدواج موقت کنم؟

جواب:

جائز نیست و باید بدانید این گونه کارها، مفسده دارد و عفت شما در معرض خطرواقع می شود. و چه بسیار از ازدواجها در اثر این گونه کارها منجر به طلاف شده و آبروی خانواده ریخته شده است.

رابطه مشروع دختر و پسر

سوال:

آیا هیچ راه شرعی و قانونی - به جز ازدواج - وجود دارد که دو جوان روابط مشروع با هم داشته باشند؟ آیا در اسلام چیزی به نام صیغه خواهر و برادری وجود دارد؟

جواب:

راهی نیست و صیغه خواهر و برادری در اسلام نیست.

مبارزه با گناه فکری بخاطر عدم توانائی برای ازدواج

سوال:

می خواستم متأهل شوم اما پدرم قبول نکرده و گفتند دستم خالی است باید مدتی صبر کنی تا چیزی دستم بیاید و بتوانم خرج عروسی تو را کفایت کنم، برای من هم سخت است چون به گناه می افتم البته نه گناهی که به فعل و عمل باشد بلکه گناه فکری اذیتم می کند و هر کاری کردم نتوانستم گناه فکری را از خودم دور کنم.

جواب :

فعالاً عروسی نکنید و با فکر نکردن و خود را مشغول به درس نمودن (منصرف) از ازدواج (منصرف) شوید تا خدا فرج برساند.

معیار ازدواج و شناخت خواستگار

سوال :

معیار اسلام برای ازدواج چیست؟ و از کجا بدانم جوانی که به خواستگاریم آمده این معیارها را دارد؟

جواب :

معیار اسلام در ازدواج دین و اخلاق است و اگر کسی به خواستگاری شما آمد با تحقیق و صحبت با او می‌توانید معیار اسلام را به دست آورید، کسی که دین و اخلاق داشته باشد محبت به اهل بیت دارد و همین مقدار کفایت می‌کند.

خواندن عقد دائم در حین عقد موقت

سوال :

عقد موقت شش ماهه خوانده شده، دو ماه آن گذشته و بدون آن که شوهر بقیه مدت را ببخشد عقد دائم خوانده شده، این چه صورتی دارد

جواب :

عقد دائمی در عقد موقت اشکال ندارد و صحیح است.

ادعای فسخ و شرایط اتفاق تدلیس

سوال :

منکوحه غیر مدخوله، در دوران عقد از شوهر اول طلاق می‌گیرد سپس با مرد دیگری که دارای دو فرزند از زن مطلقه اول است ازدواج می‌کند و به مدت پنج سال به ادعای زوجه، و دو سال و نیم به ادعای زوج، در زیر یک سقف زندگی مشترک داشته‌اند. پس از گذشت مدت فوق، مرد مدعی می‌شود که زن ازدواج اول خود را (که غیر مدخوله هم بوده) از او کتمان داشته است و از این طریق فریب در ازدواج نموده، تقاضای فسخ نکاح به جهت تدلیس را دارد.

(۱) بر فرض این که زن ازدواج اول خود را به مرد نگفته باشد، با توجه به وضعیت خود مرد (که سابقاً همسر داشته و از او نیز دو فرزند دارد) آیا تدلیس تحقق یافته یا نه؟

(۲) آیا کتمان ازدواج اول، تحت شرایط سؤال اول، باعث فقدان صفت کمالی در زن است؟

(۳) با توجه به گذشت مدت زندگی مشترک در شرح مسأله، آیا حق فسخ وجود دارد؟

جواب :

حق فسخ ندارد و اگر بخواهد جدا شود باید طلاق بدهد.

ازدواج مجدد مرد چند ساعت پس از طلاق همسر اول

سوال: مردی همسرش را قبل از دخول طلاق داده و قبل از اتمام عده طلاق، یعنی چند ساعت پس از طلاق، با خواهر آن زن ازدواج کرده است، آیا با توجه به این که طلاق بائن بوده است این ازدواج صحیح بوده یا نه؟

جواب :

عده نداشته و ازدواج صحیح است.

جاری شدن صیغه عقد در ایام محرم و صفر

سوال :

جاری شدن صیغه عقد در ایام محرم و صفر چه حکمی دارد؟ (بدون این که مراسم جشنی گرفته شود و فقط منظور محرم شدن دختر و پسر باشد).

۱) از لحاظ فقهی، اخلاقی و عرفی چه حکمی دارد؟

اگر به واسطه به تعویق افتادن عقد - به علت تلاقی با محرم و صفر - این دو جوان از لحاظ روحی و یا درسی و یا .... خسارتی ببینند مثلاً به گناه بیفتند و یا افت شدید تحصیلی پیدا کنند و یا ....، آیا این به تعویق انداختن عقد از لحاظ فقهی جایز می‌باشد؟

جواب :

اشکال ندارد مخصوصاً اگر ضرورتی هم در میان باشد

شرایط وجوب ازدواج

سوال :

چه وقتی ازدواج بر جوان واجب می‌شود؟

جواب :

اگر کسی ازدواج نکند و به حرام افتد اگر قدرت دارد باید ازدواج کند و مناط در اسلام دین و اخلاق است.

گفتن همه پیشینه به دختر مورد خواستگاری

سوال: در خصوص امر ازدواج، بنده قبلاً کارهای ناشایسته بسیاری انجام داده‌ام (از قبیل شیطونی‌هایی که در کوچه و خیابان و مسیر مدرسه ولگردی و ...) سؤال این است آیا باید این امور را نیز به دختری که می‌خواهم با او ازدواج کنم بگویم؟

جواب :

لازم نیست بلکه جایز نیست.

ازدواج نکردن دختر جوان

سوال :

اگر دختر جوانی نخواهد اصلاً ازدواج کند ولی همه شئون دیگر اسلامی را رعایت کند و باعث فساد در جامعه نشود آیا مرتکب گناه شده است. آیا ازدواج در دین اسلام امری واجب است؟

جواب :

صلاح شماس است که ازدواج کنید و بدانید ازدواج از نظر قرآن کریم موجب سکونت خاطر و آرام دل است امیدوارم هر چه زودتر یک شوهر متدین و با اخلاق و زن دوست برای شما پیدا شود و شما ازدواج کنید و درک کنید ازدواج چقدر خوب است و این

فکر شما چقدر اشتباه است.

تعدد زوجات

سوال :

آیا در اسلام، مرد می‌تواند چهار زن عقدی بگیرد؟

جواب :

تعدد زوجات در اسلام جایز است ولی در جمهوری اسلامی باید طبق قوانین جمهوری اسلامی عمل شود.

- مگر این که زن شرط ضمن عقد کرده باشد که زوج ازدواج مجدد نکند و مرد هم پذیرفته باشد که در این صورت جایز نیست.

لباس و آرایش و گردش در شهر در شب عروسی

سوال :

آیا جناب عالی پوشیدن لباس بدن نما و آرایش فراوان عروس در شب اول عروسی را جایز می‌دانید؟ نسبت به گردش عروس که در آخر شب به همراه تعدادی ماشین صورت می‌گیرد چه می‌فرمایید؟

جواب :

اگر در معرض دید نامحرم نباشد و احتمال مفسده اخلاقی نباشد حرمت فقهی ندارد ولی تنزه جمهوری اسلامی اجازه چنین کارهایی را نمی‌دهد.

استخاره خوب و بد از جانب خانواده های پسر و دختر

سوال :

دختر و پسری هستیم که در دوران دانشجویی به قصد ازدواج به شناخت و تفاهم کامل نسبت به همدیگر رسیده‌ایم و از این لحاظ شکی نداریم و همدیگر را دوست داریم ولی به دلایلی بعد از خواستگاری مجبور شدیم استخاره کنیم، با توجه به این که نیت برای زندگی مشترک بین من و او بود ولی استخاره‌ای که ما (دختر) انجام داده‌ایم خوب بود و استخاره‌هایی که خانواده پسر انجام داده‌اند بد بود.

سؤال اول) به کدام استخاره باید توجه کنیم و مطابق آن رفتار کنیم؟

سؤال دوم) آیا این عقیده درست است که باید دختر و پسر جداگانه استخاره کنند تا معلوم شود کدام می‌تواند طرف مقابل را خوشبخت کند یا خیر؟ با توجه به این که برای یک زندگی می‌باشد.

جواب :

اگر تحقیق صورت گرفته و تفاهم حاصل شده است، استخاره لازم نبوده ولی چون که استخاره کرده‌اید، به استخاره اول عمل نمایید.

روابط زناشویی

نحوی برخورد با شوهر بد رفتار

سوال :

شوهرم مرا طوری ضرب و شتم کرده است که آثار کبودی روی اعضای بدنم، به خصوص صورت و چشمم مشخص است و این کار او بارها تکرار شده است. خواهشمندم من را راهنمایی بفرمائید و حکم شرعی آن را نیز بیان بفرمائید.

جواب :

او باید بداند کارهایی که می‌کند، حرام است و دیه دارد و کار انسان نیست و اگر خود را اصلاح نکند و توبه نکند و اگر شما را از دست خود راضی نکند، عذاب سختی در آخرت خواهد داشت. شما هم باید با گذشت و ایثار و فداکاری با او مدارا کنید و هرچه می‌توانید محبت او را به خود جلب کنید تا انشاءالله اصلاح شود و اگر نشد، بدانید که خداوند متعال، خودش برای شما جبران می‌کند و در آخرت شما را با پاداش برای صبر و گذشتی که داشته‌اید، راضی می‌کند.

استفاده از اوول زن صیغه ای

سوال :

زن و مردی ازدواج موقت نموده و پس از آن توسط پزشک اسپرم‌های آنان به اشتراک گذاشته شده و تشکیل جنین می‌دهند پس از آن جنین به وجود آمده داخل رحم خواهر زن که نه خودش و نه شوهرش، بچه دار نمی‌شوند قرار داده می‌شود، سؤال این است که بچه به دنیا آمده صرف نظر از مسائل ارث و محرم و نامحرم بودن نسبت به شوهر خاله‌اش، فقط از حیث پدر و مادر اصلی که نطفه‌های آنها به اشتراک گذاشته شده توسط ازدواج موقت، آیا انسانی پاک و حلال زاده است؟ این بچه فقط از نظر رشد و نمو و زایمان داخل رحم زنی که بچه دار نمی‌شود قرار داده می‌شود که خاله بچه هم می‌باشد.

جواب :

بچه حلال زاده است و مال آن زن و مردی است که ازدواج موقت نموده‌اند و اسپرم و اول مال آنها است.

نگاه کردن متأهل به تصاویر مستهجن

سوال :

اگر متأهل به تصاویر مستهجن نگاه کند و خوف افتادن به حرام نباشد و بدآموزی نداشته باشد و در خلوت خودشان باشد، جائز است؟

جواب :

جایز نیست، علاوه بر اینکه خیلی خطرناک است.

حکم طلاق و خود ارضائی در صورت ارضا نشدن از طرف همسر

سوال :

با سلام و آرزوی توفیقات روز افزون ۱۶ سال است ازدواج کرده‌ام در نزدیکی با شوهرم مشکل دارم. بطوری که بعلت ارضا نشدن گاهی مجبور به خود ارضایی می‌شوم. و شوهرم خود ارضایی را بیشتر از نزدیکی می‌پسندد. گاهی اوقات حدود شش ماه نزدیکی نمی‌کنیم چون بعلت ارضا نشدن عصبی می‌شوم. آیا طلاق برای من ضروری است؟ می‌توانم به دلیل عدم زنا و رفع نیاز خود ارضایی کنم؟ عدم نزدیکی ما برای بلند مدت در محرمیت ما خدشه ایجاد نمی‌کند؟

جواب :

دکتر بروید ان شاء الله خوب می شوید و طلاق را صحیح نمی دانم.

صیغه موقت

عقد موقت با خواهر زن با داشتن همسر اول

سوال: آیا صیغه موقت خواهر زن که طلاق گرفته است و به دلیل اوضاع روحی باید ازدواج کند، آیا جایز است؟ اگر به دلیل این که زن انسان بیچه دار نمی شود خواهر او را صیغه کند که بچه‌ای محرم برای آنها بیاورد، آیا این عقد موقت صحیح است؟

جواب :

دو خواهر را در آن واحد نمی شود گرفت، چه ازدواج دائم باشد چه موقت.

جاری کردن عقد موقت بجای دائم توسط وکیل

سوال :

فردی وکیل شده که زنی را به عقد دائم مردی در آورد اما بر خلاف آنچه قرار بود، صیغه موقت جاری می کند، او پس از بیچه دار شدن به زن اطلاع می دهد که عقد را منقطع جاری کرده ام.

الف) تکلیف محرمیت زوجین و توارث آن دو از هم و توارث آن دو نسبت به فرزند چیست؟

ب) آیا واقع شدن دخولی که منجر به بیچه دار شدن شده است در ایام عقد منقطع یا واقع شدن آن در غیر ایام عقد منقطع (پس از انقضای مدت) اثری در موارد مذکور در سؤال «الف» دارد؟

جواب :

دو دفعه عقد دائم بخوانند و گذشته‌ها هم اشکالی ندارد

مهریه

رجوع از بخشش مهریه

سوال :

بسمه تعالی

زنی مهریه خود را که در ذمه شوهر بوده بدون اکراه و اجبار به شوهر خود بذل و بخشش نموده و این بذل و بخشش نه در مقابل طلاق بوده نه در عوض هیچ عوض دیگری حال با توجه براینکه زن میتواند تا زمان عده در طلاق خلع و مبارات به بذل و بخشش خود رجوع نماید آیا در مورد فوق هم میتواند به بذل و بخشش خود رجوع نماید؟

جواب :

بسمه تعالی

می تواند از هبه خود رجوع کند.

محاسبه مهریه به نرخ روز

سوال :

مهریه خانمی صد سکه بهار آزادی بوده است، که چند سال قبل زن مطالبه کرده است و هر سکه هشتاد هزار تومان قیمت شده است. ولی زوج نپرداخته، حال آیا زوج مکلف به دادن صد سکه است یا باید قیمت آن را بدهد؟ و اگر باید قیمت را بدهد، قیمت چه زمانی را؟ آیا آن روز که قیمت گذاری شده یا قیمت روز ادا را؟

جواب :

باید همان سکه ها را بدهد.

قبول مهریه توسط پدر شوهر و فوت او

سوال: اگر پدر شوهر مهریه عروس را قبول کند، آیا بر او واجب می شود یا بر عهده شوهر است. و اگر بمیرد مهریه ساقط می شود یا از مال او باید بدهند یا به عهده شوهر انتقال پیدا می کند؟

جواب :

باید پدر شوهر مهریه را بدهد و اگر مرده است ورثه باید از مال او بدهند.

پرداخت مهریه به پول روز

سوال :

مهریه ای که در عقد ازدواج در سالها قبل تعیین شده ولی اکنون ارزش پول آن کاسته شده است، چه میزان بر ذمه زوج ثابت است؟

جواب :

باید به پول روز پرداخت شود.

نفقه

نفقه و نیازهای ضروری زن

سوال :

آیا علاوه بر نفقه و نیازهای ضروری زن، نیازهای دیگر او نیز - از قبیل خرید کتاب، انفاق به فقیران، هدیه دادن، برپا کردن مجالس روضه خوانی و جشن ائمه (علیهم السلام) - بر شوهر واجب است؟

جواب :

بسمه تعالی

خیر، تأمین نیازهای یاد شده، برای شوهر واجب نیست؛ ولی مراعات آن به طور متعارف بسیار به جا است، بلکه بعضی از موارد عرفاً جزء نفقه است.

حقوق اولاد

چگونگی رفتار با دختر بد دهن

سوال :

دختری ۱۴ ساله دارم که بسیار بد دهان است و با کوچک‌ترین مشکلی از جا در می‌رود و فحش می‌دهد. نصیحت هم اثری ندارد. راهکار سازنده در این مورد چیست؟

جواب :

با صبر و مهربانی با او رفتار کنید و از خداوند هم شفای او را بخواهید.

چه کنیم فرزندی صالح داشته باشیم

سوال :

بنده یکسال که ازدواج کردم و با همسرم تصمیم گرفته ایم بچه دار شویم و دوست داریم بچه ما دارای طینتی پاک و از علمای اسلام شود. چه کارهایی باید انجام دهیم که این اتفاق بیافتد؟

جواب :

غذای شما حلال باشد و در زندگی شما گناه نباشد. اگر این دو مراعات شد حتماً بچه شما پاک است.

نهی پدر از عمل مستحب

سوال :

اگر انسان به کسی قول دهد که برای او کاری را انجام دهد و آن کار هم مستحب یا نهایتاً مباح باشد، ولی پدر وی او را از انجام آن کار منع نماید، در اینجا باید از حرف پدر اطاعت کند و خلف وعده کند یا اینکه به حرف پدر توجهی نکند و قول و وعده اش را عملی سازد؟

جواب :

اگر نهی کند، قول او مقدم است.

عاق والدین

سوال: عاق والدین به چه معناست؟ در چه شرایطی تحقق می‌یابد؟

جواب :

اگر پدر یا مادر از فرزند به واسطه بدی‌ها که کرده است راضی نباشند، او عاقبت به خیر نمی‌شود و به او عاق والدین می‌گویند و گناه آن خیلی بزرگ است.

منع کردن پدر و مادر از شرکت در مراسم اهل بیت «علیهم السلام»

سوال :

آیا پدر و مادر اجازه دارند فرزند و نوجوانان خود را از شرکت در مجالس اهل بیت «علیهم السلام» منع نمایند؟ اگر منع نمودند، آیا اطاعت از آنان واجب است؟

جواب :

اگر مخالف عزا باشد، اطاعت او لازم نیست و منع او گناه دارد و اگر شرکت نکردن برای یک امر عقلانی باشد، اطاعت لازم است.

گرفتن دست مزد فرزندان برای کار کردن در خانه

سوال :

آیا فرزندان در صورت کار در خانه می توانند ادعای دست مزد یا سود کنند؟

جواب :

چون چنین رسمی در میان مردم نیست، نمی تواند و همچنین زن بخواهد از شوهر مزد بگیرد جایز نیست، چون کار کردن در خانه یک امر عقلانی است.

نذر متفاوت پدر و مادر برای انتخاب اسم فرزند

سوال :

پدری برای نام گذاری فرزندش، اسمی را نذر کرده و مادر، نام دیگری را نذر نموده است، در این رابطه چه دستور می دهید؟

جواب :

هر کدام به نذر خود عمل کند، از دیگری ساقط می شود.

کار داشتن والدین هنگام اقامه نماز

سوال :

اگر موقع نماز، پدری با پسرش کار داشته باشد، وظیفه پسر چیست؟

جواب :

امر پدر مقدم است، ولی پدر نباید موقع نماز امر به غیر نماز کند.

جلوگیری والدین از خلاف، با خشونت

سوال :

آیا برای جلوگیری والدین از خلافی که مکرر انجام می دهند و با هیچ راهی هم قانع نمی شوند، می توان با خشونت با آن ها رفتار کرد؟

جواب :

می شود.

مسئولیت فرزند در قبال غذای حرام پدر

سوال: آیا فرزند در برابر غذای حرامی که پدر به خانه می آورد، مسئولیت دارد؟

جواب :

مسئولیت ندارد.

روزه مستحب بدون اجازه والدین

سوال :

پدر و مادر من برای آن که نگران من هستند اجازه نمی دهند روزه مستحب بگیرم، ولی یقین دارم این روزه هیچ ضرری برای من ندارد آیا می توانم بدون اطلاع آنان روزه بگیرم؟

جواب :

لازم نیست از آنها اجازه بگیرید ولی اگر نهی کنند نمی توانید روزه بگیرید.

اجازه رفتن به مکان های تفریحی برای فرزند مجرد

سوال :

رفتن به مکان های تفریحی مثل پارک، سینما و... بدون اطلاع و اجازه پدر و مادر برای دختر یا پسر مجرد چه حکمی دارد؟

جواب :

دختر باید اجازه بگیرد و پسر اگر احتمال مفسده داشته باشد، باید اجازه بگیرد.

اجازه والدین در اهدای خون

سوال :

آیا برای اهدای خون، اجازه پدر و مادر شرط لازم است؟

جواب :

اجازه شرط نیست، ولی اگر نهی کنند جایز نیست.

قطع رابطه با مادر جهت رفع افعال و رفتار آزار دهنده مادر

سوال :

آیا قطع رابطه با مادر جهت افعال و رفتار آزار دهنده مادر، جایز است؟

جواب :

جایز نیست و به نحو متعارف باید رابطه باشد.

بخشیدن تمام اموال به یکی فرزندان

سوال :

آیا پدر حق دارد تمام اموالش را به یکی از فرزندانش ببخشد، و یا ملک مشاع خود با فرزندان را بفروشد؟

جواب :

جایز نیست.

وظیفه فرزند در قبال غیبت کردن والدین

سوال: هنگامی که پدر و مادر غیبت شخصی را می نمایند، وظیفه فرزند در برخورد با والدین چیست؟

جواب :

اگر احتمال اصلاح بدهد باید نهی از منکر کند و الا نه.

اذن پدر برای بیرون رفتن اولاد

سوال :

آیا اذن پدر برای دانشجویان در مورد رفتن به نماز جمعه و جماعات و کلاس های تفریحی لازم است؟

جواب :

در دخترها بلی و در پسرها باید نهی آنها نباشد ولی اذن آنها شرط نیست.

جایز بودن مخالفت با والدین**سوال: در چه صورتی مخالفت با پدر و مادر جایز است؟**

جواب :

مخالفت پدر و مادر جایز نیست مگر اینکه بخواهند فرزند گناه کند.

میزان تبعیت از والدین

سوال :

اطاعت از پدر و مادر، تا چه اندازه لازم است؟

جواب :

هرچه بتواند اطاعت کند واجب است.

اجازه پدر برای بیرون رفتن دختر از خانه

سوال :

آیا برای بیرون رفتن از خانه، اجازه پدر برای دختر لازم است؟

جواب :

لازم است.

شرایط عقد و طلاق**صحت طلاق اجباری**

سوال :

جوانی هستیم که همسر مدت ۷ ماه است که ترک منزل نموده و قصد طلاق دارد. لذا به خاطر این مسئله و نیز شناخت کامل از

عدم تمکن مالی اینجانب مطالبه مهریه نموده و با این شرایط پیشنهاد طلاق توافقی کرده است. اینجانب نیز به خاطر فشار و سایر موارد مجبور به این کار شده‌ام. خواهشمند است بفرمائید آیا با توجه به رضایت قلبی اینجانب و نیز در شرایط فشار، آیا با توجه به اینکه مجبور شده‌ام و رضایت قلبی ندارم، این طلاق صحیح است؟

جواب :

طلاق صحیح است.

ازدواج دختر بدون اذن پدر

سوال :

دختری به پسری علاقه مند می شود ولی خانواده او به علت تحصیلات پایین دختر با ازدواج آنها مخالفت می کنند. این دختر و پسر بدون اذن پدر دختر عقد می کنند و مدتی است که با هم ارتباط دارند. عقد آنها در دو صورت موقت یا دائم بودن چه حکمی دارد؟

جواب :

ازدواج باید با اذن پدر باشد.

ازدواج دختر با نظر مادر و بدون رضایت پدر

سوال: عقد دختری که با نظر مادر و بدون رضایت پدر واقع شده، چه حکمی دارد؟

جواب :

رضایت پدر شرط است و اگر بی جا و با بهانه رضایت نمی دهد باید حاکم شرع رضایت بدهد.

محرمیت دایم محارم سببی

سوال: محارم سببی مانند مادر زن و ربیبه بعد از قطع سبب باز هم محرمند؟

جواب :

محرم هستند.

نامحرم بودن دختر زن بر شوهر قبلی

سوال: اگر مردی زن خود را طلاق دهد و زن با مرد دیگری ازدواج کند و از او دختری پیدا کند، آیا این دختر بر مرد اول محرم است؟

جواب :

نامحرم است.

جهل به مساله ازدواج هم زمان دو خواهر

سوال: فردی با جهل به مساله حرام بودن ازدواج همزمان با دو خواهر، با خواهر زن خود صیغه خوانده است ولی الان با علم به مسأله، زن

دوم را رها نمی کند. آیا زناشویی با خواهر دوم زنا محسوب می شود؟ و اگر زن راضی باشد، زانیه می باشد؟

جواب :

بلی این کار حرام و زنا است.

ازدواج دختر با برادر زن پدر

سوال: مردی دو زن دارد، دختر زن اول خود را که دختر خودش نیز هست به عقد برادر زن دوم خود در می آورد، آیا صحیح است؟

جواب :

صحیح است.

ازدواج با دختری که با برادر او لواط شده

سوال: شخصی با پسر بچه ای لواط کرده و بعداً با خواهر او ازدواج کرده است. بعد فهمیده بر او حرام بوده است ولی نمی داند لواط، قبل از بلوغ پسر بچه واقع شده یا بعد از بلوغ، حکم ازدواج این شخص چیست؟

جواب :

صحیح است.

ازدواج موقت شوهر در دوران حاملگی شوهر

سوال :

آیا مردان متاهل در دوران حاملگی همسر خویش می توانند به خاطر وضع خاص همسر خود ازدواج موقت کنند؟

جواب :

از خود آن زن ارضا شود.

نامحرم بودن داماد یک زن به زدن دیگر مرد

سوال: مردی که دارای دو زن باشد، آیا داماد یکی از این زنها به زن دیگر آن مرد محرم است؟

جواب :

نامحرم است.

نامحرم بودن پسر زن به همسر دیگر شوهر فعلی

سوال: اگر زنی به ازدواج مردی در آید و از شوهر سابق خود پسری داشته باشد، آیا این پسر به زن دیگر آن مرد محرم است؟

جواب :

نامحرم است.

ازدواج با خواهر لواط شونده با علم به حرمت آن

سوال: مردی با علم به این که با پسری لواط کرده است، با خواهر او ازدواج می کند، حکم این ازدواج چیست؟ و اکنون چه وظیفه ای دارد؟

جواب :

نمی تواند ازدواج کند

ازدواج با همسر متوفی در زمان عده

سوال: مردی زنی را به عقد موقت خود درمی آورد. بعد از یک سال متوجه می شوند که زن در هنگام عقد در عده وفات شوهر خود بوده است. فعلاً حکم این ازدواج چیست ؟

جواب :

عقد صحیح نبوده است ولی گناه نکرده است و اگر بخواهد به عقد جدید با او ازدواج کند، می تواند.

حرمت ابدی یا زن شوهر دار

سوال: آیا زنا با زن شوهر دار، موجب حرمت ابدی می شود یا نه؟

جواب :

اگر ضرورتی نیست این کار را نکنید.

عدم رضایت مادر در ازدواج

سوال: آیا اگر مادر راضی به ازدواج نباشد می توان ازدواج کرد؟ و اگر راضی به ازدواج نشد چه باید کرد؟

جواب :

می تواند، ولی اگر رضایت او را به دست آورند خیلی به جا است.

ازدواج فرزندان زن و مرد با همدیگر

سوال: مردی با زنی ازدواج کرده است، آیا پسر و دختر این زن و مرد که از همسران قبلی هستند، می توانند با هم ازدواج کنند؟ آیا صحت این ازدواج شرایطی دارد؟

جواب :

می توانند.

لواط در طفولیت و ازدواج با خواهر

سوال: اینجانب دارای همسر و چهار فرزند می باشم و متدین نیز هستم، ولی با برادر همسرم، در زمان طفولیت او، متأسفانه لواط کرده ام، در موقع ازدواج هم ملتفت بودم ولی به خاطر مادرم قبول کردم. بفرمایید تکلیف اینجانب چیست؟

جواب :
عقد صحیح است.

ازدواج پدر و پسر با دو خواهر

سوال: آیا پدر و پسر می توانند با دو خواهر ازدواج کنند، پسر یک خواهر را و پدر خواهر دیگر را بگیرد؟

جواب :
می توانند.

بطلان عقد بدون طلاق قبلی

سوال :

دختری به عقد جوانی درآمده و پس از گذشت چند سال از عقد آنان، بدون اینکه عروسی صورت گیرد، به علت بروز مشکلاتی زن از او تقاضای طلاق می کند که با مخالفت مرد مواجه می شود، دختر نیز بدون طلاق گرفتن، از منزل فرار می کند و با مرد دیگری که خبر از وضعیت این دختر نداشته ازدواج می کند. اکنون وظیفه این زن که بدون طلاق از زوج اول با دومی ازدواج کرده و دارای دو فرزند می باشد، چیست؟

جواب :
عقد دوم باطل است.

محرمیت دختر خواهر رضاعی

سوال: آیا دختر خواهر رضاعی بر انسان محرم است، حکم ازدواج با او چیست؟

جواب :
محرم است.

اصطلاحات فقهی / سؤالات فقهی

قیاس در فقه

سوال :
آیا می توان در فقه قیاس کرد؟ چرا؟

جواب :
جایز نیست.

فرق دو اصطلاح

سوال :

فرق بین «جایز نیست» و «مشکل است» چیست؟

جواب: تفاوت چندانی ندارد.

فرق دو اصطلاح

سوال: فرق بین «جایز نیست» و «حرام است» چیست؟

جواب: فرقی ندارد.

معرفی منبع

سوال:

قرار است در مورد موضوعاتی که ذیلاً درج می‌گردد، با راهنمایی حضرت عالی رساله‌ای علمی نوشته شود انشاءالله، لذا اگر لطف فرموده و منابع جامع و معتبری که عمده نظرات و آراء را در این باب آورده باشد و بحث اجتهادی هم در باره آنها کرده باشد، معرفی فرمایید بسیار متشکر و سپاسگزار خواهم بود.

۱) تعریف و تقسیم بندی ربای معاملی و قرضی.

۲) شرایط تحقق ربای معاملی.

۳) شرایط تحقق ربای قرضی.

۴) حکم حیل‌های شرعی.

۵) حکم ربای والد و ولد و ....

۶) حکم اجاره و رهنی که در این زمان رایج است.

جواب: بهترین منابع در این گونه بحث‌ها، جواهر است.

تعریف عرف

سوال: از لحاظ شرعی «عرف» چه تعریفی دارد؟ جایگاهش در منابع حقوقی شرعی به چه مقدار است؟

جواب:

عرف یعنی ذهن خالی فقیه از اصطلاحات، و آن برای تعیین موضوعات فقهی در فقه بسیار کارساز است

نوع احتیاط در این مسأله

سوال:

در مسأله زیر مشخص فرمایید احتیاط واجب است یا مستحب؟

«احتیاط آن است که برای یاد دادن واجبات نماز مزد نگیرد ولی برای مستحبات آن اشکال ندارد.»

جواب: احتیاط وجوبی است.

معنای دو اصطلاح فقهی

سوال :

معنای اصطلاحات فقهی زیر را مرقوم فرمایید.

ابن سبیل - (ابن السبیل) - اجرة المثل.

جواب :

کسی که در سفر باشد این «ابن السبیل» است - (و) - کسی که در معامله قیمت را تعیین نکرده باشد باید متعارف را بدهد و به آن «اجرة المثل» می‌گویند. - و کسی که در معامله‌ای غیر از خرید و فروش، مبلغ را تعیین نکند باید مبلغ متعارف را بدهد و این مبلغ متعارف را «اجرة المثل» می‌گویند.

اجتهاد کامل و ناقص

سوال: اجتهاد کامل و ناقص را توضیح دهید.

جواب :

کسی - (که) - در همه مسایل فقهی بتواند استنباط کند مجتهد جامع الشرایط است و کسی - (که) - نتواند متجزی است.

واجب عینی و تعینی

سوال: در تعریف واجب عینی و تعینی چه تفاوتی هست؟

جواب :

واجب عینی در مقابل واجب کفایی است و واجب تعینی در مقابل واجب تخییری است.

تفاوت علم رجال و درایه

سوال: علم رجال و درایه چه تفاوتی دارد؟

جواب :

علم رجال مربوط به راویان روایت است و علم درایه مربوط به اصل روایت است.

حق الله و حق الناس و بیت المال

سوال :

خواهشمند است مرحمت کنید در باره حق الله، حق الناس و بیت المال در زمان حاضر چه صورت دارد؟ و فرق آن با حق الناس چیست؟ و کاربرد هر یک را جداگانه توضیح داده و بفرمائید آیا استفاده از اموال دولتی به هر شکل جزء حق الناس است یا صورت دیگری دارد؟

جواب :

مراد از حق الله گناهانی است که ربطی به مردم ندارد نظیر دروغ گفتن و شراب خوردن و مانند اینها، و مراد از حق الناس گناهانی است که مربوط به مردم است نظیر خوردن مال مردم، اذیت به مردم، حیف و میل بیت المال و مانند اینها، و (در اینکه بیت المال از

حقّ النَّاس است) فرقی میان (آن) - (بیت المال) - و حقّ النَّاس نیست.

اعتقادات / ادعیه و زیارات

نحوه خواندن دعای ماه رجب

سوال :

در انتهای دعای ماه رجب شاهد هستیم که مؤمنین با دست چپ ریش خود را گرفته و انگشت اشاری دست راست را رو به قبله تکان می‌دهند، سوال بنده این است که:

۱- این تکان دادن انگشت چه دلیلی دارد و به چه معناست؟

۲- آیا حتماً لازم است که در انتهای دعا این عمل را انجام داد؟

۳- کسانی که ریش خود را زده‌اند و یا اصلاً در کل ریش ندارند، آیا درست است که این عمل را (گرفتن ریش با دست چپ) انجام دهند؟

جواب :

اولاً- در قرائت آن دعای شریف انجام آن عمل که سؤال کرده‌اید، لازم و ضروری نیست و لذا خانم‌ها هم می‌توانند آن دعا را قرائت نمایند.

ثانیاً آن عمل بنا بر آنچه گفته شده است، نوعی اظهار تضرع و خضوع و ذلت در مقابل مولای مطلق یعنی حضرت حق سبحانه و تعالی است.

پاسخ به یک شبهه پیرامون عزاداری

سوال: آیا قیام امام حسین «علیه‌السلام» منجر به پیروزی شد یا شکست؟ اگر قیام ایشان پیروز شد، چرا باید در محرم و صفر عزاداری و شیون کنیم؟ در حالی که برای پیروزی جشن و شادی بر پا میکنند و شهدای کربلا هم در شب عاشورا شاد بوده‌اند. پس گریه و زاری ما برای چیست؟

جواب :

هدف از قیام امام حسین «سلام‌الله‌علیه» احیای دین در بین امت اسلامی بود و با شهادت ایشان و اسارت خاندان نبی اکرم «صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم»، این هدف تحقق یافت. بنابراین قیام آن حضرت منجر به پیروزی شد و موجی در عالم بر پا کرد، اما این موج نیاز به ادامه داشت که اسارت خاندان وحی آن را ادامه داد.

پس از آن، موج سوّمی لازم بود تا موج قیام آن امام بزرگوار را در نسل‌های بعدی تا قیامت منتشر کند و موج سوّم، در عزاداری‌ها و گریه و زاری برای امام حسین «سلام‌الله‌علیه» متحقّق شد و وظیفی شیعیان، با پیروی از ائمه طاهرین «سلام‌الله‌علیهم»، زنده نگه داشتن و گسترش عزاداری‌ها و انتقال آن به نسل‌های بعدی است.

اما اینکه شهدای کربلا در شب عاشورا شاد بوده‌اند، به خاطر رسیدن آنان به لقای الهی بوده و ربطی به وظیفی ما ندارد و این عقیده که باید در عاشورا و ایام عزاداری، شاد باشیم، عقیدی انحرافی و خطرناکی است.

بهترین شیوهی عزاداری

سوال :

سلام علیکم در روستای ما رسم بر این است که دهه اول محرم شب‌ها در خیابان به زنجیرزنی می‌پردازند و با همان حالت زنجیرزنی و با زدن چندین طبل و سنج در صحن مسجد جامع روستا تا پاسی از شب به زنجیر زنی ادامه می‌دهند. با توجه به توضیحات داده شده نظر جنابعالی در موارد زیر چیست؟

- ۱- شیوه عزاداری توضیح داده شده در مسجد. ۲- اگر به جای زنجیر زدن و استفاده از طبل و سنج به سینه زنی پرداخته شود. ۳-
  - پخش صدای مداح و سخنران از بلندگوی بیرون مسجد. ۴- ذبح گوسفند یا گاو نذری جلوی دسته عزاداری و در خیابان ۵-
  - استفاده از طبل و سنج و دیگر آلات موسیقی برای هماهنگی عزاداران در مسجد و غیر مسجد (حسینیه و ...)
- جواب :

۱- بهترین شیوه عزاداری همان عزاداری‌ها است که در منزل مراجع همیشه بوده است.

۲- سینه زدن و نجیر به طور متعارف اشکال ندارد.

۳- اگر مزاحمت نباشد اشکال ندارد.

۴- اشکال ندارد.

۵- اگر آلات موسیقی نباشد، اشکال ندارد.

فلسفه عزاداری

سوال :

یک دانشجوی هلندی هستم و رشته ام ادبیات و فرهنگ ایران می‌باشد. امتحان دوره ای من در مورد رسم و رسوم و اشعار مذهبی مخصوصاً نوحه که در غرب هیچ کس از آن اطلاعاتی ندارد و من می‌خواهم این رسم و رسوم و فرهنگ را به دنیای علمی غربی معرفی کنم. سوالات من این است:

هدف عزاداری، روضه و مداحی و نوحه به نظر شما چیست؟ هدف اشک ریختن به نظر شما چیست؟ عزاداری از کی بر احساسات مردم ایران و شیعه تاثیر گذاشته است؟

جواب :

حضرت امام حسین «علیه السلام» موجی را در کربلا ایجاد کرد و عیال امام حسین آن موج را سرتاسری کردند و تأکید بر عزاداری برای بقای آن موج است. بنابراین برای بقای تشیع، عزاداری، نوحه سرائی و مداحی، بهترین چیزها است.

نحوه عزاداری

سوال :

با توجه به نزدیک شدن ایام محرم و لزوم برگزاری با شکوه مراسم امام حسین «علیه السلام» لطفاً درباری نحوی برگزاری این مراسم توضیحاتی بفرمائید و بفرمائید بهترین اعمال در این ایام چیست ؟

جواب :

جلسه عزاداری به طوری که رسم میان مراجع است باید باشد و شرکت در آن‌ها باید باشد و ثواب عظیمی هم دارد، بلکه بهترین اعمال است. و زیارت عاشورا و لو با یک لعن و یک سلام، در این ایام خیلی فضیلت دارد و موجب رفع گرفتاری‌ها است.

دعا به مسلمین یا همه انسانها

سوال :

در دعا از خدا خواسته شده است که آنچه مریض زیر آسمان است خدا شفا بدهد، و این دعا شامل دشمنان خدا و کافران نیز می‌شود، این دعا بهتر است یا دعا به مریض‌های مسلمین؟

جواب :

مراد از همه دعاها که به طور کلی آمده است شیعیان امیرالمؤمنین (ع) است و غیر از شیعیان را اصلاً شامل نمی‌شود.

دعانویسی

سوال :

در مورد دعا نویسی بفرمایید:

الف) آیا دعا نویسی و از این قبیل جایز است؟

ب) اجرتی که بابت این امور می‌گیرند چه صورتی دارد؟

ج) آیا راهنمایی افراد به دعا نویس‌ها برای دعا نویسی جایز است؟

جواب :

الف) جایز است.

ب) حلال است.

ج) جایز است.

دعانویسی برای درمان درد

سوال :

افرادی دعا نویس هستند و بیماران و افرادی که از همه جا دستشان کوتاه شده پیش این گروه می‌روند، اولاً آیا چنین چیزی در اسلام وجود دارد؟ و ثانیاً وظیفه ما در مقابل آنها چیست؟

جواب :

اگر برای درمان دردها دعا بدهد و کار او مبنی داشته باشد و خود در آوری نباشد جایز است و الا حرام است.

دعانویسی برای درمان درد

سوال :

افرادی دعا نویس هستند و بیماران و افرادی که از همه جا دستشان کوتاه شده پیش این گروه می‌روند، اولاً آیا چنین چیزی در اسلام وجود دارد؟ و ثانیاً وظیفه ما در مقابل آنها چیست؟

جواب :

اگر برای درمان دردها دعا بدهد و کار او مبنی داشته باشد و خود در آوری نباشد جایز است و الا حرام است.

زیارت عاشورا

سوال :

در زیارت عاشورا آمده است «و ابدأ به اولاً ثمّ الثانی و الثالث و الرابع» اینها چه کسانی هستند و چرا نامشان به صراحت برده نشده است؟

جواب: قاعده «الکنایه ابلغ من التصریح» به ما می‌فهماند که منظور چه کسانی هستند و چرا نام آنها برده نشده است.

منظور مصیبت در زیارت عاشورا

سوال:

در زیارت عاشورا می‌خوانیم «عظمت مصیبتک فی السماوات علی جمیع اهل السماوات» و منظور از اهل سماوات چیست؟

جواب:

به حسب ظاهر، مراد ملائکه آسمانی است لکن اگر کسانی از این مطلب استفاده کنند که مخلوقاتی در دیگر کرات آسمانی موجود است، شاید اشتباه نکرده باشند.

منظور از شکر بر مصیبت امام حسین در زیارت عاشورا

سوال:

در زیارت عاشورا آمده است «اللهم لک الحمد حمد الشاکرین لک علی مصابهم» منظور از شکر بر مصیبت سید الشهداء چیست؟

جواب:

مصیبت شهادت امام حسین (ع) که از اعظم مصائب است، از الطاف خفیه خداوند تعالی است. لذا در حالی برای آن عزاداری می‌کنیم، همانند حضرت زینب (س)، شکرانه لطف خفیه حق را هم بجای می‌آوریم.

مصیبت بزرگ خدا در زیارت عاشورا

سوال:

در زیارت عاشورا می‌خوانیم «الحمد لله علی عظیم رزیتی» آیا برای مصیبت بزرگ باید خدا را شکر کرد؟ شکر چه چیز؟

جواب:

شکر لطف خفی حق تعالی، همچنانکه خود سید الشهداء ارواحنا فداه هم در قتلگاه شکر حق را بجای می‌آوردند و آل الله هم در اسارت شاکرانه، رنج مصائب را تحمل می‌کردند.

وجوب گفتن اذکار صدگانه در زیارت عاشورا

سوال:

آیا در انتهای زیارات عاشورا بایستی جملات سلام و لعن را صد مرتبه تکرار کرد یا این که گفتن یک مرتبه هم کافی است و ثواب دارد؟ بعضی یک مرتبه می‌خوانند و می‌گویند «مأة مرّة» آیا صحیح است؟

جواب:

قرائت زیارت عاشورا با یک لعن و یک سلام هم، صحیح و کافی است و اثرات خود را دارد و مصداق توسّل است. لکن معلوم است که در مستحبات چنانکه از روایات هم فهمیده می‌شود، به هر اندازه که آورده شود، مستوجب ثواب است.

توضیحی در باب زیارت جامعه

سوال :

اگر در زیارت جامعه کبیره، قصد ما زیارت دوازده امام باشد، آیا چون امام علی (ع) هم در این زیارت، زیارت می‌شوند باید هم «الی جدکم» و هم «الی اخیک» را بگوییم؟

جواب :

بلی باید «و الی اخیک» و «الی جدکم» گفته شود.

پاسخ به یک شبهه پیرامون عزاداری

سوال :

آیا قیام امام حسین «علیه‌السلام» منجر به پیروزی شد یا شکست؟ اگر قیام ایشان پیروز شد، چرا باید در محرم و صفر عزاداری و شیون کنیم؟ در حالی که برای پیروزی جشن و شادی بر پا می‌کنند و شهدای کربلا هم در شب عاشورا شاد بوده‌اند. پس گریه و زاری ما برای چیست؟

جواب :

بسمه تعالی

هدف از قیام امام حسین «سلام‌الله‌علیه» احیای دین در بین امت اسلامی بود و با شهادت ایشان و اسارت خاندان نبی اکرم «صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم»، این هدف تحقق یافت. بنابراین قیام آن حضرت منجر به پیروزی شد و موجی در عالم بر پا کرد، اما این موج نیاز به ادامه داشت که اسارت خاندان وحی آن را ادامه داد.

پس از آن، موج سوّمی لازم بود تا موج قیام آن امام بزرگوار را در نسل‌های بعدی تا قیامت منتشر کند و موج سوّم، در عزاداری‌ها و گریه و زاری برای امام حسین «سلام‌الله‌علیه» متحقق شد و وظیفی شیعیان، با پیروی از ائمه طاهرین «سلام‌الله‌علیهم»، زنده نگه داشتن و گسترش عزاداری‌ها و انتقال آن به نسل‌های بعدی است.

اما اینکه شهدای کربلا در شب عاشورا شاد بوده‌اند، به خاطر رسیدن آنان به لقای الهی بوده و ربطی به وظیفی ما ندارد و این عقیده که باید در عاشورا و ایام عزاداری، شاد باشیم، عقیدتی انحرافی و خطرناکی است.

حسین المظاهری

روایات

روایات غضب کردن در رساله‌ها

سوال :

احتراماً، حدیثی که حضرت عالی در باب غضب در رساله توضیح المسائل خود آورده‌اید با حدیثی که سایر مراجع آورده‌اند تفاوت دارد. شما این طور نوشته‌اید که: هر کس چیزی را غضب کند در قیامت آن چیز مثل طوق بر گردن او آویخته می‌شود. اما در رساله‌های سایر مراجع این طور نوشته شده است: در روایتی از پیغمبر (ص) آمده است هر کس یک وجب زمین دیگری را غضب کند در قیامت آن زمین را از هفت طبقه آن مثل طوق به گردن او می‌اندازند. اینک بفرمایید لفظ «چیزی» که شما نوشته‌اید شامل چه چیزهایی می‌شود؟ و آیا در حدیث پیغمبر فقط «زمین» قید شده است؟ کدام یک از احادیث صحیح است؟ آیا آنچه شما

در رساله نوشته‌اید یا آنچه سایر مراجع نوشته‌اند یا هر دو صحیح است؟

جواب :

آنچه در رساله‌ها نوشته شده است بدون مدرک نیست و همه آنها مدرک دارد.

فرحت و ناراحتی پس از عمل نیک و زشت

سوال :

حدیثی در کتاب اخلاق نوشته، خواهش می‌کنم اگر اشکالی ندارد در مورد این حدیث توضیحی بفرمایید. حضرت امام صادق(ع) فرمودند گاهی انسان گناه می‌کند و پشیمان می‌شود سپس عملی نیک انجام می‌دهد و خوشحال می‌شود، به علت همین سرور و شادمانی از حالی که قبل از عمل نیک داشت تنزل می‌کند، پس اگر بر آن حال گناه باقی می‌ماند برایش بهتر بود.

خواهش می‌کنم اگر موعظه‌ای لازم است بفرمایید

جواب :

این طور که شما نوشته‌اید نیست و آنچه هست این است که عجب و عمل پسندی خوب نیست و انسان باید در هر حال خود را مقصر بداند و این حالت است که او را ترقی می‌دهد.

جعل روایات

سوال :

نقل شده است که در آغاز نهضت پیامبر کسانی از مذاهب مختلف به دین اسلام گرویدند، یهود و نصارا، و نقل قول از تاریخ آن زمان هست که شخصی یهودی (دانشمند) احتمالاً یهودا در دین اسلام نفوذ کرده و با جاسوسی از پیامبر جملاتی نقل قول می‌کرده که پس از کشف موضوع اقرار می‌کند که بیش از سه هزار حدیث جعل نموده و در جامعه آن زمان پخش نموده، نقل قول فوق نموداری از نفوذ بیگانگان در دین و نقش ایشان در تحریف دین می‌باشد و بنا بر این باید با هر نقل قولی عقلانی برخورد نمود، صحت این مطلب چقدر است؟

جواب :

اصل مطلب که روایات از بی‌دین‌ها و یا بی‌تقواها جعل شده است درست است ولی آنچه شما نقل می‌کنید باز از روایات و تواریخ معمول است که برای تضعیف روایات جعل شده است و توجه داشته باشید آنچه هست مربوط به روایاتی است که سند ندارد و اما روایات سند دار نظیر روایات در کتب اربعه از این گونه تهمت‌ها دور است.

عرفان

درخواست ذکر برای حل مشکلات زندگی

سوال :

برای حل مشکلات زندگی چه ذکر را توصیه می‌کنید؟

جواب :

ذکر یونسیه بهترین اذکار است. «لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین»

نظر معظم له راجع به «ابن عربی»

سوال :

نظر معظم له راجع به تشیع ابن عربی چیست؟ آیا می توان سخنان او را که در کتب وی خصوصاً فتوحات مکیه، مکتوب است و متعارض عقاید شیعه است را حمل بر تقیه کرد؟

جواب :

ابن عربی در فتوحات، فصل مفصّلی راجع به چهارده معصوم «علیهم السلام» دارد و یک یک اسم می برد و با فضیلت و بزرگی از آن بزرگواران یاد می کند و غیبت امام زمان «عج الله تعالی فرجه الشریف» را یادآور می شود. حتی ادعای تشرف می کند. ولی ابن عربی یک فرد متشابهی است و باید درباری او صحبت نکرد و بالاخره کلمات او هم متشابه است. ولی از نظر عرفان، مورد احترام بزرگان نظیر امام خمینی «قدس سره» است.

چاپ

توفیق انجام واجبات و ترک محرمات

سوال :

بسم الله الرحمن الرحيم

با سلام خدمت حضرت آیت الله العظمی مظاهری جوانی ۱۹ ساله هستم که می خواهم انسانی با تقوا باشم تا خداوند تبارک و تعالی و امام زمان (ع) از من راضی باشند و بتوانم به خوبی واجبات را انجام دهم و گناهان را ترک کنم چه کار کنم؟

جواب :

بسمه تعالی

اهمیت به واجبات مخصوصاً نماز، اهمیت به مستحبات مخصوصاً خدمت به خلق خدا، اهمیت به اجتناب از گناه مخصوصاً حق الناس داشته باشید. خداوند شما را حتماً کمک میکند. انس با قرآن و توسل به اهل بیت (علیهم السلام) در این راه خیلی تاثیر دارد.

شهود یا توهمات شیطانی؟!!

سوال :

من دنبال یک استاد اهل باطن هستم کسی که بدیده باطن مشکلاتم را ببیند و مرا راهنمایی کند احساس می کنم به علوم دست می یابم ولی نمی دانم القاء شیطانی یا رحمانی است؟ ۲ سال قبل متحول شدم ولی آن حال را از دست داده ام و الان نمیدانم در چه وضعیتی هستم چون قبلاً یکی دو بار شهود داشته ام می خواهم با یک اهل باطن صحبت کنم. (الان که سایت شما را باز کرده ام احساس معنوی دارم فکر میکنم این سایت نور دارد چون حال مرا تغییر میدهد) پناه بر خدا - شاید علت دیگری دارد میخواهم اینها را بدانم دنبال علت ان هستم. الله ولی التوفیق

جواب :

۱- القا رحمانی است ولی خیلی خطر ناک است بنابراین دنبال تقوای الهی رفتن و عنایت خداوند را جلب کردن خیلی بهتر است.

۲- شهود شما شهود نبوده بلکه توهم شیطان بوده است. بنابراین دنبال این گونه توهمات رفتن خطر بزرگ دارد.

- ۳- راه خداوند نشیب و فراز دارد. نباید از نشیبها ترسید باید اگر سقوط کردید باز برخیزید. صد بار اگر توبه شکستی باز آی
- ۴- از خداوند می‌خواهم متحول شوید و ادامه راه بدهید ان شاءالله خداوند و ولایت یعنی مهدی روحی فداه به شما کمک می‌کند.

عقاید

حکم تفکر درباره‌ی خصوصیات خداوند

سوال :

در جواب دختر ۱۴ ساله ام که می‌گوید آفریننده خدا کیست و خدا چگونه به وجود آمده است چه جواب قانع کننده ای بدهم؟

جواب :

بگوئید خدا هست و این عالم با نظمی که دارد دلیل آن است. ولی راجع به خصوصیات خدا، نباید درباره آن فکر کرد، بلکه ممنوع از فکر کردن هم هستیم.

ملاک سعادت و شقاوت زن و مرد

سوال :

در سایتی، موضوعی در مورد آنکه اکثریت زنان به جهنم می‌روند و زنان اندکی به بهشت می‌روند با تکیه بر احادیث و روایات آورده شده است. و با نقل برخی احادیث، زنان را ناقص العقل و اهل جهنم خوانده است. آیا این گونه مطالب از نظر شما صحیح است؟

جواب :

قرآن می‌فرماید: «مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» (نحل / ۹۷)

نظیر این آیه زیاد است و مناط در سعادت، چه زن و چه مرد، تقوا است و مناط شقاوت، چه زن و چه مرد، فسق و فجور است. و این از واضحات دین اسلام است.

نفی خواطر

سوال :

نفی خواطر چیست؟ راه مقابله با آن چیست؟

جواب :

تفکرات بیهوده باید نباشد و راه مقابله با آن، تفکرات خوب را جایگزین آن کردن است.

ماهیت عالم قبر و عالم برزخ

سوال :

آیا عالم قبر غیر از عالم برزخ است؟ یعنی کسی که می‌میرد، پس از طی عالم قبر، او را به جای دیگر می‌برند؟ یا اینکه همی این مراحل در همان قبر رخ می‌دهد و هر کس قبر و برزخ مخصوص خود را دارد؟

جواب :

عالم قبر از منازل عالم برزخ است و شما در خصوصیات آن فکر نکنید و همین مقدار که قرآن دلالت دارد که عالم برزخ داریم اعتقاد داشته باشید کفایت می کند

ارتقاء درجه در اثر ابتلا به بیماری

سوال :

آیا می توان گفت علت مریضی عذاب الهی است؟

جواب :

می تواند ولی کلیت ندارد زیرا بعضی از اوقات مریضی صلاح انسان است، لذا ارتقاء درجه پیدا می کند.

روح مرده در جسم سالم

سوال :

آیا امکان دارد جسمی کاملاً سالم باشد ولی روح آن مرده باشد؟ به طور کلی روح در چه شرایطی می میرد؟

جواب :

قرآن کریم تکرار می کند کسی که حرف حق را نشنود و زیر بار نرود و فاسق و فاجر باشد، مردی روح است. گرچه از نظر جسمی سالم باشد.

ماهیت برزخ و رجعت و تناسخ

سوال :

گروهی هستیم که تحقیقاتی در خصوص برزخ و رجعت انجام می دهیم. دیدگاه ملاصدرا، علامه طباطبایی و امام محمد غزالی را مطالعه کرده ایم و در جمع بندی صحبت‌های این بزرگان به این نتیجه رسیده ایم که چند نفس در یک جسد متجلی می شود ولی در نهایت نفهمیدیم که علماء ما مانند بوداییان به چیزی شبیه تناسخ اعتقاد دارند یا خیر؟ از طرفی برخی اعتقاد دارند که یک نفس آنقدر می آید و می رود و در اجساد مختلف زنده می شود و می میرد تا به تکامل برسد و در بهشت وارد شود و جهنم هم همین آمدنها در دنیا است و به برخی از آیات قرآن هم استناد می کنند. حال تقاضا می شود ما را در مورد عالم برزخ و بحث رجعت راهنمایی فرمایید.

جواب :

۱- انسان وقتی مُرد، عالمی هست به نام برزخ در آنجا زندگی می کند تا قیامت بر پا شود و این مسلّم در اسلام است و آیات و روایات فراوانی هم بر آن دلالت دارد و من جمله این آیات، آیه ۱۰۰ سوری مؤمنون است: «ومن ورائهم برزخ الی یوم یبعثون».

۲- روایات فراوانی داریم که بعضی انسان ها موقع ظهور امام زمان «ارواحنا فدا» به این دنیا بر می گردند و مدتها در حکومت اهل بیت «علیهم السلام» زندگی می کنند. به این رجعت گفته می شود. غیر از شیعه رجعت را قبول ندارند ولی در مذهب تشیع امری مسلّم است.

۳- تناسخ را، یعنی برگشت روح به بدن دیگری، هیچ کسی از علما قبول ندارد و دلیلی هم بر آن نداریم و به قول بزرگان نظیر صدرالمتألهین، برگشت فعل به قوه است و آن محال است. و به قول مفسرین نظیر علامه طباطبائی، قول خداوند متعال «ومن ورائهم

برزخ الی یوم یبعثون»، به خوبی دلالت دارد که تناسخ باطل است. ولی بالاتر از اینها مسلم نزد همی بزرگان از سنی و شیعه است که تناسخ باطل است. و بیش از هزار روایت داریم که انسان وقتی مرد، یا در بهشت دنیا است تا روز قیامت و یا در جهنم دنیا است تا روز قیامت.

راه رسیدن به خداوند

سوال :

ما در اسلام داریم که راه برای رسیدن به خدا یکی است و آن پیروی از معصومین است و راه دیگری نیست و راههای دیگر به گمراهی است. یک روایت دیدم که می گفت «الطرق الی الله بعدد نفوس الخلائق» ۱. آیا این ها تناقض ندارد؟ ۲. آیا سخن نقل شده از معصومین به ما رسیده است؟ معتبر است؟ صحیح است؟ ۳. لطفا توضیح بدهید.

جواب : راه رسیدن به خداوند مراتب دارد و آن را منقسم به علم یقین و عین یقین و حق یقین کرده اند و هر کدام از اقسام مراتب دارد و پیمودن راه باید در چهارچوب ولایت باشد و مخالف با روش آنها نباشد و الا ضلالت است.

قاعده اهم و مهم در برخورد با گناهان

سوال :

در فتوای اخلاقی حضرتعالی مشاهده می شود که در بعضی موارد وقتی مصلحت اهمی پیش بیاید و آن مصلحت مقدم بر مفسده برخی از گناهان گردد، انجام آن گناهان جایز و در بعضی از موارد هم واجب می شود.

حال سوال اینجاست که در تاریخ و سیره و زندگانی حضرات معصومین (ع) مشاهده می شود که اگر در برخی موارد مصلحت اهم را در نظر می گرفتند و ترک اولی یا گناه کوچکی انجام می دادند ممکن بود مسیر اسلام به گونه دیگری رقم زده شود. مثلاً در تاریخ امیرالمومنین علیه السلام داریم که در شورای شش نفره تعیین خلافت که توسط خلیفه دوم تشکیل شد، اگر آن حضرت می پذیرفتند که خلافت را به عهده بگیرند و بر سنت پیامبر اکرم (ص) و روش دو خلیفه قبلی عمل نمایند و بعد از خلافت، به این وعده عمل نمی کردند فقط یک خلف وعده انجام داده بودند ولی در عوض حکومت مسلمین را به عهده می گرفتند و مسیر اسلام را تغییر می دادند و آن مفساد زمان خلیفه سوم رخ نمی داد. پس چه مصلحت اهمی مهمتر از این است که امیرالمومنین علیه السلام حاکم شوند؟

و از این موارد شاید بتوان نمونه های دیگری نیز یافت که حضرات معصومین (ع) عین حق و حقیقت عمل کرده اند و به هیچ قیمتی حاضر نشده اند کوچکترین مکروهی انجام دهند چه برسد به اینکه گناه کنند.

حال در صورت صلاح دید در این باره توضیح فرمایید که وظیفه مسلمین در برخورد با مواردی که مصلحت اهم پیش می آید چیست؟

جواب :

بسمه تعالی

آنچه مسلم است اهل بیت علیهم السلام خلاف مصلحت عمل نمی کردند و ما اگر العیاذ بالله قائل به عصمت آن ها هم نبودیم باز می گفتیم آن ها خلاف مصلحت عمل نمی کردند زیرا خلاف مصلحت را کسی عمل می کند که سفیه باشد و اما در مواردی که بسیار هم هست به نظر ما خلاف مصلحت است، باید گفته شود سرتی در کار بوده که آن سر برای ما فاش نشده است و به عبارت دیگر از متشابهات آن ها است و همانطور که قرآن متشابه دارد و باید دنبال آن نرفت، آن ها هم متشابه دارند و باید دنبال آن

نرفت.

عدل الهی در تقسیم فرصتهای زندگی

سوال :

در زندگی روزمره بسیار دیده‌ایم که فرصت‌های زندگی افراد به سبب اینکه آنها در خانواده‌های مختلف یا در شرایط مختلفی به دنیا آمده یا رشد نموده‌اند، تفاوت دارد مثلاً کسی که در یک خانواده فقیر به دنیا آمده است مجبور است از کودکی در سخت‌ترین شرایط کار کرده و متحمل رنج‌ها و تحقیرهای فراوانی شود و اصلاً فرصت تحصیل علم یا شرکت در مجامع دینی و یا حتی فرصت تفریح ندارد و در مقابل او فرزندی در یک خانواده ثروتمند یا دانشمند یا هر دو به دنیا می‌آید و در نوجوانی و جوانی علاوه بر اینکه متنعم از انواع نعم الهی است فرصت تحصیل علم، مطالعه، تفریح و... را به راحتی دارد. به عبارت دیگر اشخاصی هستند که بدون اینکه دخالتی در سرنوشت خود داشته باشند همیشه در شرایط سختی به سر می‌برند و افرادی از اول تا آخر عمر بدون هیچ زحمتی در رفاه و آسایش زندگی خوشی دارند. حال سوال اینجاست که علت این تفاوت‌ها چیست و با مسئله عدل الهی چگونه حل می‌شود؟

جواب :

بسمه تعالی

اولاً باید توجه داشت غالب افرادی که از نظر علمی به جایی رسیده اند از افرادی بوده اند که در شرایط سختی زندگی می‌کرده اند؛ ناز پرورد تعمر نبرد راه به جایی عاشقی شیوه‌ی رندان بلاکش باشد

ثانیاً ما باید در این گونه چیزها دنبال علل طبیعی باشیم و قطعاً علل آن با کمی فکر پیدا می‌شود و نباید دنبال علل الهی باشیم. اگر ما العیاذ بالله خدا را قبول نداشتیم، چگونه اینگونه چیزها را معلول علل طبیعی می‌دانستیم. الان که خدا قبول داریم هم باید چنین باشد: «ابا الله ان یجری الامور الا بأسبابها»

و ثالثاً راجع به مقدرات ما نباید فکر کنیم و امیرالمؤمنین (علیه السلام) در نهج البلاغه می‌فرمایند: دریای پرتلاطم است وارد آن نشوید.

ولی باید اعتقاد داشته باشیم خداوند حکیم است و آنچه هست بر وفق حکمت - اگر پشهای در این عالم یک بال زیاده‌تر زنده و یا یک بال از ماشین خلقت کم کند عالم به این بزرگی نابود خواهد شد.

حد واجب احترام به قرآن

سوال :

حدود واجب احترام به قرآن چیست؟ مثلاً- قرار دادن قرآن و یا کتب روائی در ناحیه پائین‌تر از محل نشستن خود یا دیگران و یا دراز کردن پا در مقابل قرآن و اموری از این قبیل حرام است و اگر صغیره است تکرار آن کبیره می‌شود؟

جواب :

هتک و بی‌احترامی یک امر قصدی است، ولی گاهی عرف هتک و جسارت می‌داند، اگر چنین شد آن هم حرام است.

آیا بهشت خاص شیعیان است؟

سوال :

آیا بهشت فقط مخصوص شیعیان است یا اگر یکی از اهل تسنن یا حتی غیر مسلمانان به تعالیم دین یا مذهب خود به درستی عمل نمایند هم می‌تواند وارد بهشت شود؟

جواب:

بسمه تعالی

جهنم مختص به معاند و لجوج است. و اما غیر معاند هر کس باشد جهنم نخواهد رفت و به اندازه‌ی اعمال خوبش پاداش دارد و چنانچه در دنیا خوش بوده است به لذات جسمی از خوردن، پوشاک، مسکن و ازدواج؛ در آخرت خداوند رثوف یک لذت چنین را به او عنایت می‌کند. اما بهشت موعود که مقام قرب الهی است مختص به شیعه‌ی صالح و شایسته است «اعدت للمتقین»

ناراحتی از گناهان و ناامید شدن از بخشش خدا

سوال:

هر وقت از انجام گناهان ناراحت می‌شوم می‌گویم دیگر کار من تمام است، من دیگر کافر شدم و جهنمی شدم و دیگر من دشمن اهل بیت: هستم، دیگر همه چیز را رها می‌کنم و زانوی غم در بغل می‌گیرم، زیارت عاشورا و قرائت قرآن را رها می‌کنم، نماز را دست و پا شکسته می‌خوانم، با خودم می‌گویم نماز و قرآن و زیارت عاشورا به چه دردی می‌خورد، خلاصه خیلی گرفتارم، راه چاره چیست؟

جواب:

آنچه را شما نوشته‌اید موجب فسق و کفر نمی‌شود بلکه گناه هم نیست چون خطورات از نظر اسلام گرچه بد است ولی گناه نیست.

روح حیوانات

سوال:

حیوانات که می‌میرند، بعد از مرگ آنها روحشان به کجا می‌رود؟ آیا روح آنها را مانند انسان خدا داده است؟

جواب:

مشهور در میان بزرگان این است که نابود می‌شوند.

ظرفیت روح و گناه

سوال:

همان طور که می‌دانیم روح چیزی معنوی و از عالم ماده خارج است، از ظرفی در احادیث آمده است که اگر فردی گناه کند روح او دچار تاریکی می‌شود و اگر اصرار کرد و روح او کامل سیاه شد احتمال بازگشت او بسیار کم است، حال با توجه به معنوی بودن روح آیا می‌توان برای آن اندازه‌ای در نظر گرفت؟ آیا می‌توان در مورد اندازه روح اظهار نظر کرد و اندازه آن را تخمین زد؟

جواب:

انسان هر چه گناه کند اگر برآستی توبه کند خداوند توبه او را قبول می‌کند.

وسعت روح

سوال:

در روایات آمده است که بر اثر گناه کردن روح سیاه می‌شود و در اثر سیاه شدن کامل روح، راه بازگشت برای فرد دیگر بسیار بسیار سخت می‌شود، حال با توجه به غیر مادی بودن روح، آیا حدّ و اندازه معینی برای روح وجود دارد؟ و به طور کلی وسعت روح چقدر است؟

جواب :

آنچه گفته شده است از باب مثال و تقریب به ذهن است و معنای این گونه کلمات این است که انسان به واسطه گناه مغضوب خدای متعال واقع خواهد شد و خداوند او را به خودش وامی‌گذارد و کمک کار او نیست.

احضار روح

سوال :

شخصی ادعا کرد که احضار روح می‌کند، حقیر به آن شخص گفتم که احضار روح حرام است و آن شخص گفت که احضار روح طبق روایتی منقول از پیامبر(ص) در شب پنج شنبه جایز است، لطفاً بفرمایید که ادعای این شخص مدعی احضار روح در جواز احضار روح در شب مذکور صحّت دارد؟

جواب :

احضار روح حرام است و آن شخص درست نگفته است.

آیا عقل زنان ناقص است؟

سوال :

چرا در کتابهای اکثر بزرگان دین ما مثل «نهج البلاغه» بیان شده است که زن ضعیف العقل است، آیا این گفته معنای خاصی دارد؟ در نظر داشته باشید که زنان ما خلاف این حرف را اثبات کرده‌اند.

جواب :

زن یک وجود عاطفی است و از این جهت برتر از مرد است و مرد یک وجود تعقلی است و از این جهت برتر از زن است و این برتریها هیچکدام نقص برای دیگری نیست و اینکه گفته‌اید زنها خلاف نهج البلاغه را اثبات کرده‌اند اشتباه می‌کنید.

دخیل بستن

سوال :

آیا «دخیل بستن» جنبه شرعی دارد و در این زمینه روایتی از سخنان پیشوایان دین آمده است؟

جواب :

اشکال ندارد چون عمومات توّسل آن را می‌گیرد.

معاد

راهکار رهایی از ترس و دلهره در رابطه با مرگ و قیامت

سوال :

راهکار رهایی از ترس و دلهره در رابطه با مرگ و قیامت

بنده جوانی ۲۴ ساله هستم، ولی سه تا مشکل دارم که هر روز چند ساعت ذهنم را مشغول خودش می‌کند و در من اضطراب، دلهره و ترس ایجاد می‌کند و نمی‌گذارد با تمام قوا زندگی کنم زمان غیبت است و دستمان به جز شما مراجع تقلید جای دیگر بند نیست که از عالم غیب برای ما بگوید. خواهشمندم به احترام خانم حضرت زهرا(س) کمک کنید.

مشکل اول: خیلی می‌ترسم که با درد بمیرم، مثلاً بر اثر سقوط هواپیما یا تصادف دردناک یا غرق شدن یا کشته شدن و یا انفجار و غیره. چه کار کنم که مردنم بدون زجر باشد و در رختخواب راحت بمیرم؟

مشکل دوم بنده نحوی جان دادن است که خیلی از ملک موت می‌ترسم. چه کنم که راحت و بدون درد ملک الموت جانم را بگیرد؟

سومین مشکل بنده عالم بعد از مرگ و زیر خاک ماندن و فشار قبر و نکیر و منکر است که خیلی خیلی می‌ترسم. به من اذکاری یاد بدهید تا به وسیله آن بتوانم عالم برزخ را برای چند دقیقه بینم و بدانم وضعیت مردگان چگونه است؟ من هم به شما قول می‌دهم این اذکار را به کسی ندهم و تا آخر عمر مثل گذشته به تمام واجباتم عمل کنم و از گناه دوری کنم. التماس دعا

جواب :

آنچه شما را رنج می‌دهد و به خود مشغول کرده، وسوسه فکری است و باید نسبت به آن بی‌اعتنا و بی‌تفاوت باشید تا خوب شوید. هرگاه چنین افکاری به سراغ شما آمد، فوراً خود را منصرف کنید و به فکر دیگر و کار دیگر مشغول شوید تا شیطان دست از سر شما بردارد.

اما آنچه به طور کلی باید بدانید و به آن عمل کنید، این است که افراد با تقوا، مرگ و آخرت راحتی در پیش رو دارند، همچنان که افراد بی‌تقوا، در آخرت در عذاب و سختی خواهند بود.

بنابراین با رعایت تقوا، یعنی انجام واجبات به صورت کامل و انجام مستحبات به اندازه‌ی توان و اجتناب جدی از گناهان و پرهیز از مکروهات، می‌توانید عاقبت به خیر شوید و مرگ و عالم قبر و عالم برزخ و عالم قیامت را به راحتی پشت سر بگذارید و ان شاء الله رستگار گردید.

از نماز، به خصوص نماز اول وقت با جماعت و نماز شب کمک بگیرید و ذکر یونسیه: «لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین» را زیاد بگوئید.

چرایی یاد معاد

سوال :

در مورد نقش اعتقاد به معاد در تعالی ارزش‌های اخلاقی و کاهش گناه و جرایم در جوامع انسانی نیازمند اطلاعات هستیم تا تحقیق را کامل کنیم. لطفاً در این مورد مرا راهنمایی کنید.

جواب :

انسان باید کنترل شود؛ زیرا به گفتی قرآن کریم، انسان می‌خواهد رها و جلو باز باشد - بل برید انسان لیفجر امامه - و بهترین چیزی که او را کنترل می‌کند، اعتقاد به معاد و تذکر به معاد است. از این جهت علمای علم اخلاق عقیده دارند انسان روزی چندین مرتبه باید به یاد مرگ، عالم برزخ و عالم قیامت باشد.

برزخ برای توبه کننده چگونه است؟

سوال :

آیا کسی که توبه نصوح می‌کند و به گناهی باز نمی‌گردد، در برزخ عذاب می‌شود؟

جواب :

عذاب ندارد، بلکه پاداش توبه را هم دارد.

ماهیت عالم برزخ

سوال :

من می‌خواستم بدانم از هنگام جان دادن و شب اول قبر تا روز قیامت چه اتفاقاتی می‌افتد؟ از این موضوع خیلی می‌ترسم، به طوری که از زندگی کردن افتاده‌ام. مرا راهنمایی کنید.

جواب :

ما از عالم برزخ و عالم محشر دور نمائی می‌دانیم و واقعیت آن را ممکن نیست بفهمیم، بنابراین راجع به آن فکر نکنید زیرا خطر دارد، ولی بدانید آدم‌های متقی در عالم برزخ در آسایش کامل هستند و اما آدم‌های فاسق در آنجا گرفتارند.

علت ترس از مرگ

سوال :

چرا انسان از مرگ می‌ترسد؟

جواب :

چون انسان برای آخرت خود زاد و توشه‌ای فراهم نکرده است، بلکه عذاب‌ها تهیه کرده است.

اهل بیت

نظر معظم‌له پیرامون جلسات نهم ربیع‌الاول

سوال :

با توجه به سوء استفاده دشمنان از تفرقه بین شیعه و اهل تسنن، لطفاً نظر خود را درباره برگزاری و شرکت در جلساتی که در نهم ربیع‌الاول تشکیل می‌شود و در آن آشکارا به خلفاء اهل تسنن سب و دشنام داده می‌شود بیان فرمایید.

جواب :

هرگونه حرکت شعاری و آشکار که وحدت مسلمین را خدشه‌دار می‌کند و موجب تفرقه و اختلاف است، باید نباشد و به جای آن باید تقویت مبانی اعتقادی تشیع و ترویج تشیع به صورت اشکار باشد.

چه کنیم جزو ۳۱۳ نفر یار امام مهدی «عج» باشیم؟

سوال :

با سلام چه کار کنم که یکی از ۳۱۳ یار امام مهدی باشم؟

جواب :

اگر تقید به ظواهر شرع داشته باشید، حتماً از یاران امام زمان «ارواح‌نفاذ» هستید و اگر مردید، وقتی امام زمان «ارواح‌نفاذ»، آمدند شما را زنده می‌کنند.

اهل بیت «ع» اعمال بندگان را می‌بینند

سوال :

حضرت تعالی در سخنان خود فرموده‌اید که خداوند در قرآن کریم فرموده است: «اعمال مردم را خدا و پیغمبر (ص) و اهل بیت (ع) می‌بینند و آن ذوات مقدّس از اعمال و نیات ما باخبرند. از حضرت تعالی خواهشمندم توضیح بفرمایید که در چه زمان‌هایی اعمال ما را می‌بینند؟ خواهشمندم این حقیر را راهنمایی فرموده تا انشاءالله با دعای ائمه اطهار (ع) و دعای شما عبد صالح خدا معرفتم نسبت به ۱۴ معصوم بیشتر بشود.

جواب :

قرآن کریم می‌فرماید: همیشه، نظیر خدای متعال.

«قُلْ اَعْمَلُوا فَاَسْبِرْ لِلّٰهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ» (توبه-۱۰۵)

افضل بودن نور واحد ۱۴ معصوم

سوال :

آیا ۱۴ معصوم علیهم السلام از تمام انبیاء علیهم السلام به جز پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله افضل اند؟ به چه دلیل؟ و همچنین آیا بین چهارده معصوم علیهم السلام رتبه بندی هست یا همه آن بزرگواران در یک مقام اند؟

جواب :

همه آنها در یک رتبه هستند و همه آنها افضل از همه انبیاء هستند و دلیل قرآنی و روایات فراوان و دلیل عقلی و عرفانی در این باره زیاد است.

نقش پیامبر «صلی الله علیه و آله و سلم» در تشیع

سوال :

نقش پیامبر گرامی در بنا گذاشتن مذهب شیعه چیست؟

جواب :

پیامبر گرامی «صلی الله علیه و آله و سلم» از همان روز اول بعثت تا موقع رحلت به دو چیز سفارش می‌کردند: قرآن کریم و اهل بیت «علیهم السلام»

نقش امام صادق «علیه السلام» در ترویج تشیع

سوال: حضرت امام صادق «علیه السلام» را مؤسس مذهب جعفری می‌نامند چرا ایشان را به این نام می‌نامند؟

جواب :

چون توانسته اند تشیع را از نظر فرهنگی مستغنی کنند.

ویژگی های شیعه

سوال: شیعه به چه کسی گویند؟ و اساساً شیعه واقعی چه کسی است؟

جواب :

ائمه دین را امام بدانند، چنین شعاری هم داشته باشد، متابعت در عمل هم داشته باشد.

نحوه برگزاری مراسم میلاد پیامبر «صلی الله علیه و آله و سلم»

سوال: در ایام و روزهای منتهی به ولادت پیامبر گرامی هستیم لطفاً بفرمائید برگزاری این مراسم چگونه باید باشد؟

جواب :

هر چه باشکوهتر انجام شود بهتر است.

مشاهده امام زمان در زمان غیبت

سوال :

آیا دیدن امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در عصر غیبت کبری ممکن است؟ جمع کردن بسیاری از ملاقات ها و مشاهدات که از علما و بزرگان آمده با آن روایت که در توقیع حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف آمده چه می شود؟ آیا به صرف روایت می توانیم کسانی که دیدن حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف را بیان و نقل می کنند را دروغگو و کذاب خطاب کنیم؟

جواب :

از خود توقیع مبارک استفاده می شود که مراد ادعای نیابت است نه مطلق رؤیت، بنابراین تشرّفات یقینی که البته بسیار کم است اشکال ندارد و امکان وقوع دارد. ولی این ادعاها که الان در میان مردم پیدا شده است همه آن ها فریب است و باید مردم اطراف آن ها را نگیرند که گناه آن و خطر آن خیلی بالا است و باید همه بدانند برای تضعیف مهدویت است و پشتوانه استکباری دارد، ولو آن مدعی نفهمد که ادعا و پذیرفتن آن گناهش سر حدّ کفر است.

علت محرومیت عصر حاضر از وجود پیامبر و امام

سوال :

چرا امت های قبلی دائماً پیامبر از جانب خدا داشتند و امت آخر الزمان بیش از هزار سال است از فیض پیامبر الهی محروم بوده و ائمه معصومین (علیهم السلام) نیز که جانشین پیامبر بوده‌اند معمولاً محصور بوده‌اند و امام زمان نیز در غیبت کبری به سر می برند؟ آیا خداوند این امت را به حال خود رها کرده یا خلأ وجود پیامبر و امام معصوم (علیهم السلام) را به صورتی جبران نموده است؟

جواب :

بسمه تعالی

پیامبران منقسم می شوند به سه قسم:

یک دسته پیامبرانی که از همه مهمتر بوده اند و به آنان اولوالعزم گفته می شود و آنها جهانی بوده‌اند و عدد آنها خیلی کم است -

نوح، ابراهیم، موسی، عیسی، محمد مصطفی (صلوات الله علیهم).

دسته دوم پیامبرانی که صاحب کتاب بوده‌اند و آنها ۱۱۴ نفر هستند که فعلاً جز قرآن شریف، کتاب‌های آنها به طور کلی از بین رفته است و تورات و انجیل که در دست است، جمع شده‌ی علماء یهود و نصاری است، نه آن تورات و انجیل آسمانی. دسته سوم انبیاء تبلیغی که همان کتاب‌ها و ادیان آن پیامبران را تبلیغ می‌کرده‌اند و آنها تقریباً یکصد و بیست و چهار هزار نفر می‌باشند.

و خدای متعال منت نهاد بر سر ملت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله وسلم) و روحانیت را برای تبلیغ دین قرار داد و در حقیقت آنها انبیای تبلیغی در این امت هستند و پیامبر گرامی تصریح فرموده است که «علماء امتی افضل من انبیاء بنی اسرائیل» و قرآن شریف در سوره توبه (آیه ۱۲۲) واجب مؤکد نموده است که باید دسته‌ای از مردم مهیا شوند و تعلم دین کنند تا به این درجه رفیع برسند. و بعد از وجود قرآن که «تبیاناً لکل شیء» است و بعد از وجود روایات که پایه برای تبلیغ دین است، پیامبر تشریحی آمدن بیهوده است؛ لذا مسلمان می‌گوید پیامبر خاتم الانبیاء، قرآن کتاب آسمانی تا روز قیامت و حافظ این دین روحانیت بوده و هستند و الحمد لله تا امروز به خوبی ایفاء وظیفه نموده اند.

از بین بردن فکر کم شدن محبت نسبت به اهل بیت

سوال :

محبّت اهل بیت از دلم رفته، مثلاً- اگر نوار مدّاحی یا روضه‌ای می‌گذارند این حرف به دلم می‌افتد که مدّاحی یعنی چه؟ روضه خواندن چه معنایی دارد؟ یا در بعضی مواقع است که حق را به اهل بیت نمی‌دهم و به دشمن می‌دهم ر حالی که حق برای اهل بیت است و هر کاری هم می‌کنم که این افکار از ذهنم بیرون رود نمی‌توانم، چکار کنم؟

جواب :

فعلاً وسوسه فکری دارید و باید با بی‌اعتنایی و بی‌تفاوتی خود را خوب کنید و آنچه به فکر شما می‌آید اعتنا نکنید و کار خودتان - (را) - از عبادات و زیارات انجام دهید خوب می‌شوید.

سحر و جادو

برای باز کردن بخت بسته چه باید کرد؟

سوال :

برای باز کردن بخت بسته چه باید کرد؟

جواب :

این گونه چیزها معمولاً تخیلی بیش نیست، مخصوصاً در زمان حاضر که ازدواج برای بسیاری از افراد جامعه مشکل شده، ربطی به بسته شدن بخت و نظایر آن ندارد، اما به فرض صحّت هم، اجتناب جدی از گناه و خواندن روزانه قرآن و نیز خواندن نماز جعفر طیار پیش از ظهر روزهای جمعه برای باز شدن بخت و استجاب دعا بسیار مؤثر است.

راهکار رفع تأثیر سحر

سوال :

با توجه به اینکه در قرآن در سوره بقره به وجود سحر و تأثیر آن اشاره شده است، اگر کسی این احتمال را بدهد که مورد سحر واقع شده و در بعضی موارد، مشکلی را در کارهایش احساس کند، آیا راهی هست که بتواند از آن خلاصی یابد؟ اصلاً آیا کسی که به انجام اعمال دینی مقید است امکان تأثیر سحر در او وجود دارد؟

جواب :

با خواندن قرآن کریم می‌توانید اثر سحر را از بین ببرید.

رهایی از سحر احتمالی

سوال :

چندین سال است من و خانوادم مرتب به امراض مختلف دچار می‌شویم. چنانچه هزینه درمانی ما بیشتر از خورد و خوراک ما می‌شود و دست به هر کاری میزنم تا آخرین مرحله درست می‌شود اما هیچ موقع به نتیجه نمی‌رسد. همه میگویند شما را سر یا جادو کرده‌اند. لطفاً بفرمایید برای رهایی از این سحر احتمالی چه کنیم؟

جواب :

گناه در خانه شما نباشد و قرآن زیاد در خانه بخوانید.

باطل کردن سحر

سوال :

دختری تحصیل کرده هستم و در چند سال پیش زمانی که یکی از اقوام مهمان ما بودند من و پدر و مادرم در خواب دیدیم که... و در دو سه نوبت دیگر افراد متعددی که خبر از جزئیات زندگی ما نداشتند، همان خواب را برای من دیده بودند. و بالاخره طبق شواهد و مدارک زیادی به این نتیجه رسیده‌ام که توسط آن خانم سحر شده‌ام و الان چندین سال است که خواستگار جدی ندارم. و از آنجائی که کسی را برای باطل کردن سحر سراغ ندارم، از شما تقاضا دارم من را راهنمایی کنید تا زودتر از این گرفتاری نجات یابم چون تحت فشارم و از تزلزل ایمانم و لغزش در اعتماد کامل به خدا می‌ترسم.

جواب :

اگر راستی متقی شوید و راستی امید به خدا داشته باشید و غافل از همه چیزها جز خدا شوید، وعده خداست از راه بی گمان گره شما را باز کند.

«ومن بتق الله يجعل لكم مخرجاً ويرزقه من حيث لا يحتسب ومن يتوكل على الله فهو حسبه» (۲ و ۳ طلاق)

ولی اگر آن تقوی و آن توکل را نداشته باشید باید از کسی که متخصص و متدین باشد، باطل السحر بگیریید تا سحری که شده اید باز کند و من کسی را سراغ ندارم. از دیگران پرسید ان شاء الله پیدا می‌کنید.

رهائی از تأثیر نفرین دیگران

سوال :

اگر کسی به غلط تصور کند که دیگری در بوجود آمدن مشکل یا ناراحتی او تقصیر دارد و بی جهت آن شخص را نفرین کند، آیا امکان دارد نفرین او کارساز شود و مشکلاتی برای آن شخص بوجود بیاید؟ در اینصورت راه حل رهائی از این نفرین چیست؟

جواب :

تاثیر دارد ولی پروردگار عالم پاداش می دهد. مخصوصاً اگر دل آن مقصر (کسی که نفرین کرده است) را به دست آورد که تاثیر آن هم رفع می شود.

جلوگیری از چشم زخم

سوال :

بسمه تعالی

برای جلوگیری از چشم زخم چه باید کرد؟

جواب :

بسمه تعالی

بهترین راه همراه داشتن قرآن است ولو آیه ای از آن و همراه داشتن آیه «و إن یکاد» بسیار خوب است و خواندن قرآن از هر جای قرآن چنانچه در روایات آمده است، بسیار مفید است.

سحر و خواب مغناطیس

سوال :

شما در رساله خود مطلبی پیرامون سحر و خواب مغناطیس بیان کرده‌اید، لطفاً بفرمایید اگر ثابت شود کسی مرتکب این کار می شود چه حکمی دارد؟

جواب :

گناه کار است و نباید این گونه کارها انجام شود.

چاپ

باز شدن بخت دختر

سوال :

اینجانب دختری هستم ۲۵ ساله با تحصیلات لیسانس، در خصوص امر ازدواج به مشکلی برخورددم که با طرح این مسأله محضر شما خواستم از راه کارهای فاضلانه حضرت عالی در حل مشکلم استفاده کنم. چندی پیش یکی از معتمدین بنده با عنوان این مطلب «بسته شدن بخت، و سحر و جادو» در مورد این حقیر صحبت جدی داشتند. با توجه به این که خواستگاران زیادی داشته‌ام و همه به دلایلی در آخرین لحظه از این امر منصرف شدند و دیگر رجوع نکردند. محبت کنید بفرمایید آیا راهی برای بطلان سحر و یا باز شدن بخت وجود دارد یا خیر؟ و مرقوم فرمایید بنده چه کارهایی در این خصوص باید انجام دهم؟

جواب :

اگر رابطه شما با خدای متعال محکم شود یقین داشته باشید همه کارها اصلاح می شود «وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا» (طلاق/۲) از نماز اول وقت و از خواندن قرآن استفاده کنید.

باطل کردن جادو

سوال :

احتراماً معروض می‌دارد زن و شوهری دچار مشکلی شده‌اند که جز از طریق مقابله بمثل که نامشروع بنظر می‌رسد نمی‌توان این اشکال را برطرف کرد، قدر مسلم این است که از طریق جادو و امثال آن که به مصداق «یفرقون به بین المرء و زوجته» کاری کرده‌اند که زندگی زوجین در عین حالی که به یکدیگر علاقه وافری داشتند به سردی گرائیده است، مستدعی است بفرمائید راه حل مشکل اینها چیست؟ آیا می‌توان از طریق جادو و امثال آن کاری کرد که اینها به هم مهربان شده و زندگی را ادامه دهند؟

جواب:

استفاده کردن از سحر و جادو برای باطل کردن سحر و جادو که به آن باطل السحر می‌گویند جایز است، از خدای متعال که مؤلف (الالوف) - (القلوب) - است می‌خواهم که میان آنها محبت حکم فرما شود و سوره مبارکه جمعه هر روز برای تألیف قلوب بسیار مؤثر است.

هیپنوتیزم

سوال:

راه مقابله با هیپنوتیزم و یا خواب مغناطیسی چیست و چگونه باید مبارزه کرد؟

جواب:

حرام است و باید نزدیک آن نرفت.

حکم هیپنوتیزم

سوال:

حکم هیپنوتیزم چیست؟ نظر به اینکه رو به رواج است و برخی مجامع خصوصاً در امور پزشکی از آن بهره می‌برند.

جواب:

حرام است مگر - (اینکه) - ضرورتی پیدا شود.

اعتکاف / اجازه شوهر یا پدر و مادر

اجازه زنان برای اعتکاف

سوال: آیا زنان برای اعتکاف لازم است که حتماً از شوهر یا پدر خود (ولی) اجازه بگیرند؟

جواب:

باید با اجازه باشد.

اجازه زن از شوهر برای اعتکاف

سوال: آیا دلیل اجازه شوهر برای اعتکاف، انجام وظایف زن است یا اگر زنی وظایفش را انجام داده باشد و اعتکاف او از هیچ نظر لطمه‌ای به حقوق شوهر وارد نکند، باز هم اجازه لازم است؟

جواب:

خروج از خانه باید با اذن شوهر باشد، مگر در امر واجبات که آن هم اذن شوهر بسیار بجا است.

اجازه زن از شوهر

سوال: اگر مردی به همسرش اجازه اعتکاف بدهد، ولی در روز سوم پشیمان شود، تکلیف زن چیست؟ اگر كفاره واجب شود، بر عهده کیست؟

جواب :

باید اعتکاف را تمام کند.

اجازه فرزند برای اعتکاف

سوال: اجازه فرزند از پدر خود جهت اعتکاف لازم است یا خیر؟

جواب :

اگر نهی کند، نباید معتکف شود. همچنین است مادر.

اجازه از پدر و مادر

سوال :

جوانی بسیار علاقه به شرکت در اعتکاف دارد و احساس می‌کند این کار برای سازندگی روحی او مفید و لازم است، ولی پدر و مادر او به دلایلی راضی به این امر نمی‌شوند. در این صورت، چه وظیفه‌ای دارد؟ آیا تفاوتی بین دختر و پسر در این امر وجود دارد؟

جواب :

با نهی پدر و مادر جایز نیست.

اعتکاف مسافر

کیفیت اعتکاف مسافر

سوال :

اگر کسی بخواهد در خارج از شهر خود اعتکاف کند؛ به طور مثال در مکه مکرمه و از ساکنین مکه نباشد و قصد ده روز هم نکند، آیا حتماً باید نذر روزه کرده باشد؟ یا به صورت دیگری می‌تواند معتکف شود؟

جواب :

مسافر می‌تواند معتکف شود.

اعتکاف مسافر

سوال: آیا اعتکاف در سفر (مثل کسی که به مشهد می‌رود) در حالی که نماز شکسته است، صحیح می‌باشد؟

جواب :

مسافر می‌تواند روزه مستحبی بگیرد و می‌تواند معتکف شود.

اعتکاف مسافر

سوال: قصد کرده‌ام «ایام البیض» را در مشهد معتکف شوم. با توجه به اینکه روزه مسافر صحیح نیست، برای انجام اعتکاف چه کنم؟

جواب :

اعتکاف در مسافرت و روزه گرفتن جایز است.

روزه در اعتکاف

ابطال روزه در اعتکاف

سوال :

اگر به علتی روزه کسی باطل شود، آیا اعتکاف او هم باطل می‌شود؟

جواب :

باطل می‌شود.

روزه اعتکاف

سوال :

آیا در روزه‌های اعتکاف حتماً لازم است هر روز نیت روزه آن روز را بکنند یا همین که برای اعتکاف آمده و هر روز را روزه می‌گیرد، کافی است؟

جواب :

کافی است.

روزه در اعتکاف

سوال :

آیا بین روزه دو روز اول و روز سوم اعتکاف فرقی در نیت، عمل و ... هست یا خیر؟

جواب :

فرقی نیست.

روزه در اعتکاف

سوال: حکم زنی که در روز سوم اعتکاف حائض شده چیست؟ آیا فرقی بین روزهای اول و دوم و سوم وجود دارد؟

جواب :

اعتکاف او باطل می‌شود و فرقی بین روزهای اعتکاف نیست.

روزه در اعتکاف

سوال: آیا زن‌ها می‌توانند با خوردن قرص، عادت خود را تأخیر بیندازند و در اعتکاف شرکت کنند؟

جواب :
اشکال ندارد.

روزه در اعتکاف

سوال :

اگر مستحاضه معتکف باشد، لازم است به دستورات استحاضه عمل کند؟

جواب :
باید اعمال مستحاضه را عمل کند.

روزه در اعتکاف

سوال: حکم زنی که در روز اعتکاف مستحاضه شده، چیست؟ آیا فرقی بین روزهای اول و دوم و سوم وجود دارد؟

جواب :
زن مستحاضه می‌تواند معتکف شود، چه قبل از اعتکاف مستحاضه بوده باشد و یا در حین اعتکاف مستحاضه شود و باید اعمال مستحاضه را به جا آورد.

روزه در اعتکاف

سوال: در ایام اعتکاف آیا می‌توان هم روزه قضا را گرفت و هم معتکف بود؟ روزه استیجاری و کفاره چطور؟

جواب :
اشکال ندارد.

روزه قضا در اعتکاف

سوال: کسی که روزه قضا بر عهده دارد، می‌تواند معتکف شود و روزه اعتکاف را بگیرد؟ آیا فرقی می‌کند که در وطن باشد یا در سفر؟

جواب :
می‌تواند مطلقاً چه در سفر و چه در حضر معتکف شود. ولی باید در سفر قصد ده روز کند تا بتواند روزه قضا بگیرد.

روزه نذر در اعتکاف

سوال :

اگر کسی نذر یا عهد کرده باشد یا قسم خورده باشد که روز معینی را روزه بگیرد، می‌تواند در آن روز معتکف شود و روزه واجب

خود را بگیرد یا باید روزه او مخصوص اعتکاف باشد؟

جواب :

می‌تواند.

اعتکاف بدون روزه

سوال: کسی به علتی مثل مرض نمی‌تواند روزه بگیرد، آیا می‌تواند در مسجد بدون اینکه روزه باشد، معتکف شود؟

جواب :

بودن در مسجد خوب است، ولی اعتکاف نیست.

اعتکاف بدون روزه

سوال: کسی به علتی مثل مرض نمی‌تواند روزه بگیرد، آیا می‌تواند در مسجد بدون اینکه روزه باشد، معتکف شود؟

جواب :

بودن در مسجد خوب است، ولی اعتکاف نیست.

شرایط اعتکاف

سوال: آیا بیمار یا کسی که روزه برایش ضرر دارد، می‌تواند معتکف شود؟ اگر معتکف شد، ثوابی می‌برد؟

جواب :

شرط اعتکاف روزه است، ولی ماندن در مسجد ثواب دارد.

اعتکاف در روز عید فطر و قربان

سوال: اگر شخصی زمانی نیت اعتکاف کند که روز عید فطر یا قربان در بین آن سه روز باشد، صحیح است یا خیر؟

جواب :

صحیح نیست.

محرمات اعتکاف

لمس جنس مخالف

سوال :

آیا لمس جنس مخالف (اعم از همسر یا غیر) همراه با لذت و ریبه موجب بطلان اعتکاف می‌شود؟

جواب :

حرام است، ولی موجب بطلان نمی‌شود.

نگاه همراه با شهوت

سوال: آیا نگاه همراه با شهوت در اعتکاف حرام است و موجب بطلان اعتکاف می‌شود؟

جواب :

حرام است، ولی موجب بطلان اعتکاف نیست.

استعمال عطر و ادکلن

سوال: استعمال عطر و ادکلن برای معتکف اشکالی دارد یا خیر؟

جواب :

حرام است.

استعمال عطریات

سوال: حرمت استفاده از عطر در اعتکاف، مشروط به قصد لذت بردن از آن است یا به طور کلی استعمال عطریات حرام است؟

جواب :

استعمال عطر در اعتکاف جایز نیست.

عطر زدن برای نماز

سوال: اگر معتکف برای نماز و به جهت استحبابی که دارد، نه برای لذت بردن، خود را معطر کند، اشکالی دارد؟

جواب :

جایز نیست.

استفاده از صابون معطر

سوال :

آیا معتکف می‌تواند از صابون، شامپو یا خمیر دندان معطر استفاده کند؟

جواب :

اشکال ندارد.

عطر زدن

سوال :

در برخی مساجد معمولاً عطر می‌زنند. اگر شخصی در این گونه مساجد معتکف شود و چاره‌ای از آن نداشته باشد، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :
اشکال ندارد.

مباحث علمی

سوال: آیا مباحثه علمی که موجب جزّ و بحث در اعتکاف شود، به صحت آن ضربه می‌زند؟

جواب :
حرام است، ولی موجب بطلان نیست.

خرید و فروش در حال اعتکاف

سوال: خرید و فروش و معاملات در حال اعتکاف صحیح است یا خیر و آیا موجب بطلان اعتکاف می‌شود؟

جواب :
جایز نیست، ولی اعتکاف را باطل نمی‌کند، همچنان که معامله را هم باطل نمی‌کند.

خرید و فروش در اعتکاف

سوال: اگر معتکف در معامله‌ای پول نپردازد، بلکه جنس را نسیه بخرد یا نسیه بفروشد یا برای معامله نایب بگیرد یا پول را به دست خود فروشنده ندهد یا مستقیماً پول از دست خریدار نگیرد، اعتکاف چه حکمی دارد؟ آیا این اعمال نیز جزء محرمات اعتکاف است؟

جواب :
در اعتکاف نباید کاسبی باشد، ولی خریدن چیزی برای منزل یا برای خوردن خود اشکال ندارد.

خرید و فروش در حال اعتکاف

سوال :
آیا در هنگام اعتکاف می‌توان برای خرید و فروش نایب گرفت؟
جواب :
اشکال ندارد.

انجام سایر معاملات برای معتکف

سوال :
انجام سایر معاملات (غیر از بیع) برای معتکف چه حکمی دارد؟
جواب :
اگر صدق کسب کند، نمی‌تواند.

نذر اعتکاف

حکم اعتکاف نذری

سوال: آیا اعتکاف به واسطه نذر، عهد، قسم و امثال آن واجب می‌شود؟

جواب :

اگر نذر کرد یا عهد کرد و یا قسم خورد، باید اعتکاف را به جا آورد.

حکم عمل نکردن به اعتکاف نذری

سوال: اگر کسی نذر کند که در ایام معینی معتکف شود، ولی به هر علتی نتواند در آن ایام معتکف گردد، تکلیف او در برابر نذرش چیست؟

جواب :

باید کفاره نذر بدهد، مگر آنکه نتواند در آن ایام معتکف شود.

حکم عمل نکردن به اعتکاف نذری

سوال: اگر کسی به علتی نتواند اعتکافی که بر او به واسطه نذر واجب شده را انجام دهد، آیا باید قضا کند؟ تا چه مدتی برای قضای اعتکاف وقت دارد؟

جواب :

قضای آن واجب نیست.

حکم عمل نکردن به نذر اعتکاف

سوال: اگر کسی نذر کند ایام معینی را معتکف شود و از آن تخلف کند، آیا علاوه بر کفاره، قضای آن نیز واجب است یا صرفاً باید کفاره عمل نکردن به نذر را بدهد؟

جواب :

صرفاً باید کفاره عمل نکردن به نذر را بدهد.

نذر یک یا دو روز اعتکاف

سوال :

الف: اگر کسی نذر کند یک یا دو روز معتکف شود، آیا این نذر برای اعتکاف صحیح است؟

ب: در فرض سؤال، آیا واجب است که یک روز دیگر به آن اضافه کند یا اصلاً نذر منعقد نشده و هیچ تکلیفی بر عهده نذر کننده نیست؟

جواب :

الف: به عنوان اعتکاف صحیح نیست.

ب: نذر منعقد نمی‌شود.

نذر چهار روز اعتکاف

سوال: اگر شخصی نذر کند چهار روز معتکف شود، ولی پیوستگی آن چهار روز را شرط ننماید و روز چهارم از اعتکاف خارج شود، وظیفه‌اش چیست؟ آیا برای قضا، یک روز اعتکاف کافی است یا هر چهار روز را دوباره باید قضا کند؟

جواب :

باید كفاره نذر را بدهد.

اعتکاف به نیابت

اعتکاف به نیابت

سوال :

آیا اعتکاف را می‌توان به نیابت از زنده یا میت انجام داد؟ و اگر نیابت صحیح است، آیا هم‌زمان با خود می‌شود به نیابت از دیگری هم معتکف شد؟

جواب :

کلیه صور اشکال ندارد.

اهمیت اعتکاف

توصیه اخلاقی

سوال :

با توجه به نزدیکی ماه رجب و «ایام البیض» و از آنجا که اکثر قریب به اتفاق معتکفین را قشر جوان تشکیل می‌دهند، مستدعی است معتکفین را از رهنمودها و ارشادات خود بهره‌مند سازید تا ره توشه‌ای برای حیات معنوی آنان باشد؟

جواب :

چون اعتکاف عملی است که توفیق آن را به همه نمی‌دهند، افرادی که موفق به آن شده‌اند باید از این فرصت عالی استفاده فراوان ببرند.

اولاً، باید بدانند در این چند روزه می‌شود راه صد ساله را پیمود و به درجات بالائی رسید.

و ثانیاً، چون دعا مستجاب است، به فکر فرج و ظهور حضرت ولی عصر (ارواحنا فداه) باشند و اگر صلاح نیست، حفظ نظام مقدّس و رفع مفسدتی که پیش آمده است را از خداوند بخواهند.

و ثالثاً، در این چند روزه یک تعهّد جدی با خداوند متعال داشته باشند و توفیق آن را از او بخواهند و آن تقیّد به نماز اول وقت و تقیّد به خدمت به شیعیان اهل بیت علیهم السلام است.

و به همه معتکفین مخصوصاً به جوان‌های عزیز تذکر می‌دهم که این دو عبادت از هر اعتکافی، از هر حج و عمره و زیارتی بالاتر و محبوب‌تر است.

از همه شما عزیزان التماس دعا دارم.

زمان اعتکاف

زمان اعتکاف

سوال: آیا عمل اعتکاف باید در زمان خاصی صورت پذیرد؟

جواب :

زمان خاصی ندارد.

بهترین ایام اعتکاف

سوال: بهترین زمان‌ها جهت اعتکاف چه موقعی است؟

جواب :

روزهای مقدس نظیر «ایام البیض» که الآن شهرت دارد، ایام ماه مبارک رمضان که پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم در دهه آخر معتكف می‌شدند، افضل است.

زمان اعتکاف

سوال: اعتکاف در ماه رجب افضل است یا ماه رمضان؟

جواب :

فرقی ندارد.

مسائل متفرقه اعتکاف

گرفتن روزه سکوت در اعتکاف

سوال :

آیا می‌توان در اعتکاف روزه سکوت گرفت؟

جواب :

روزه سکوت در اسلام نداریم، ولی انسان باید همیشه مخصوصاً در اعتکاف، مواظب زبانش باشد

بهترین اعمال در اعتکاف

سوال :

بهترین کارها و اعمال در اعتکاف چیست؟

جواب :

توجه به حق تبارک و تعالی و انصراف از غیر او.

عذر شرعی در روز سوم اعتکاف

سوال :

اگر زنی روز آخر اعتکاف دچار عذر شرعی شود، آیا اعتکاف در سال بعد بر او واجب است؟

جواب :

لازم نیست.

غصب جای دیگری در اعتکاف

سوال :

شخصی در مسجدی که جماعتی معتکف می شوند، جایی را برای خود مثلاً با پتو مشخص می کند. اولاً، آیا دیگری می تواند به عنوان اینکه اینجا مسجد است و مال همه، بدون اجازه آنجا را اشغال کند؟ ثانیاً، اعتکاف او صحیح است یا خیر؟ ثالثاً، آیا اجازه شخص اول لازم است؟

جواب :

جا گرفتن برای اعتکاف به مقدار جای یک نفر که بتواند نماز بخواند یا بخوابد، جایز است و دیگران نباید آنجا را اشغال کنند.

غسل معتکف در مسجد

سوال: آیا معتکف می تواند در مسجد غسل کند؟ مثلاً به خاطر گرمی هوا از حوض مسجد برای غسل استفاده کند.

جواب :

از حوض نمی تواند، ولی با آب دستی می تواند.

استعمال عطر توسط غیر معتکفین و وظیفه معتکفین

سوال: اگر غیر معتکفی عطر زده باشد جایز است برای اقامه نماز جماعت یا شرکت در عمل ام داوود به جمع معتکفین برود؟ در این صورت آیا معتکفین وظیفه دارند برای عدم استعمال بوی عطر اقدامی انجام دهند، مثلاً او را اخراج کنند یا خود جا به جا شوند؟

جواب :

جایز است و معتکفین وظیفه‌ای ندارند.

زمان انصراف از اعتکاف

سوال: تا چه موقعی معتکف می تواند از اعتکاف منصرف شود؟

جواب :

تا قبل از اذان صبح روز سوم.

اعتکاف صغیر ممیز**سوال: آیا اعتکاف صغیر ممیز صحیح است؟**

جواب :

اگر بتواند اعمال اعتکاف را به جا آورد، اشکال ندارد.

درس خواندن در حال اعتکاف**سوال: آیا درس خواندن در حال اعتکاف اشکالی دارد؟**

جواب :

اشکال ندارد، بلکه خوب است.

قضای اعتکاف واجب میت

سوال :

اگر شخص معتکف، در اثناء اعتکاف واجب بمیرد، آیا قضای آن بر ولیّ او واجب است؟

جواب :

واجب نیست.

غصبی بودن مسجد

سوال :

شخصی اعتکاف واجب خود را در مسجدی به جا آورده و پس از اعتکاف فهمیده است که به دلایلی (مثل غصبی بودن زمین مسجد، نارضایتی صاحب زمین و ...) اعتکاف در آن مسجد صحیح نبوده، اعتکاف او چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

اجازه مرد از همسر و خانواده اش

سوال :

آیا مرد برای معتکف شدن باید رضایت همسر و خانواده را جلب نماید؟

جواب :

اجازه مرد از همسر و خانواده اش

سوال :

آیا مرد برای معتکف شدن باید رضایت همسر و خانواده را جلب نماید؟

جواب :

لازم نیست ولی کسی که معتکف می شود برای نزدیک شدن به رحمت خدا باید این گونه چیزها را مراعات کند.

اذن زن و دختر بی شوهر

سوال :

زن یا دختری که شوهر ندارد، برای اعتکاف نیاز به اذن کسی دارد؟

جواب :

باید خانواده او در جریان باشند.

اعتکاف برای کارمند

سوال :

کسی که درآمد او به صورت «روزمزد» است و هر روزی که سر کار نرود، حقوق نمی گیرد، آیا جایز است کار خود را رها کند و معتکف شود؟

جواب :

اگر بتواند زن و بچه را اداره کند می تواند.

اعتکافی که موجب اذیت شود

سوال: اگر اعتکاف مرد موجب اذیت همسر و فرزندان او شود، می تواند معتکف شود؟

جواب :

اگر حق با همسر و فرزندان باشد باید مراعات کند.

مطالعه درسی

سوال :

آیا می توانیم در روزهایی که معتکف هستیم، درس های خود را مطالعه و یا مسأله درسی حل کنیم؟

جواب :

آری، مانعی ندارد. بلکه بسیار خوب است.

نیت اعتکاف

نیت اعتکاف

سوال :

آیا اعتکاف نیت خاصی نیاز دارد؟

جواب :

چون امر عبادی است، قصد قربت می‌خواهد.

شرائط اعتکاف

سوال: در نیت اعتکاف قصد وجوب یا استحباب لازم است؟

جواب :
لازم نیست.

نیت در اعتکاف

سوال: چنانچه در اعتکاف مستحبی اشتهاً قصد وجوب کند یا در اعتکاف واجب اشتهاً نیت استحباب کند، آیا اعتکاف صحیح است یا خیر؟

جواب :
صحیح است.

زمان نیت اعتکاف

سوال: زمان نیت کردن برای اعتکاف چه موقعی است؟ آیا در شب قبل یا روز قبل هم می‌توان نیت اعتکاف فردا را کرد؟

جواب :
اشکال ندارد.

نحوه نیت اعتکاف

سوال: در نیت اعتکاف گذراندن از قلب و یا زبان لازم است و یا اینکه عمل به اعتکاف مثل حضور در مسجد جهت آن کافی است؟

جواب :
با توجه به عمل کفایت می‌کند.

شرط در نیت اعتکاف

سوال :

آیا معتکف می‌تواند به هنگام نیت اعتکاف شرط کند که هر زمان خواست حتی در روز سوم بدون عذر یا با عذر از اعتکاف خارج شود؟ در صورتی که چنین شرطی کرد، اما از اعتکاف خارج نشد، اعتکاف او صحیح است یا خیر؟

جواب :

چنین شرطی منعقد نمی‌شود و اگر معتکف شد، باید سه روز در مسجد بماند.

قطع اعتکاف

سوال :

آیا قطع اعتکاف گناه دارد؟

جواب :

اگر اعتکاف واجب باشد و یا دو روز اعتکاف مستحبی را گذرانده باشد و اعتکاف را به هم بزنند، معصیت کرده است. مگر ضرورتی پیدا شود.

خروج از اعتکاف

سوال :

اگر کسی به جهت ضرورت از مسجد خارج شود و خروج او طولانی گردد، اعتکافش چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر به قدری باشد که صورت اعتکاف را به هم زند، اعتکاف او باطل می‌شود.

شرکت در نماز جمعه

سوال :

آیا برای رفتن به نماز جمعه، می‌توان از محل اعتکاف خارج شد؟

جواب :

اشکال ندارد.

توصیه اخلاقی در رابطه با اعتکاف

سوال :

با توجه به نزدیکی ماه رجب و ایام البیض و از آنجا که اکثر قریب به اتفاق معتکفین را قشر جوان تشکیل می‌دهند، مستدعی است معتکفین را از رهنمودها و ارشادات خود بهره‌مند سازید تا ره توشه‌ای برای حیات معنوی آنان باشد.

جواب :

بسمه تعالی

چون اعتکاف عملی است که توفیق آن را به همه نمی‌دهند، افرادی که موفق به آن شده‌اند باید از این فرصت عالی استفاده عالی شود اولاً باید بدانند در این چند روزه می‌شود راه صد ساله را پیمود و به درجات بالائی رسید و ثانیاً چون دعا مستجاب است به فکر فرج و ظهور آقا باشند و اگر صلاح نیست حفظ نظام مقدّس و رفع مفساسدی که جلو آمده است و ثالثاً در این چند روزه یک تعهّد جدی با خداوند متعال داشته باشند و توفیق آن را از او بخواهند و آن تقید به نماز اول وقت و تقید به خدمت به شیعیان اهل بیت ؛ و به همه معتکفین مخصوصاً به جوان‌های عزیز تذکر می‌دهم که این دو عبادت از هر اعتکافی، از هر حج و عمره‌ای، از هر زیارتی حتی زیارت امام حسین ۷ بالاتر و محبوبتر است. از همه شما عزیزان التماس دعا دارم.

اعتکاف شرط ضمن عقد

سوال :

اعتکاف به واسطه شرط ضمن عقد یا شرط لازم خارج یا شرط ابتدائی، چه صورتی دارد؟

جواب :

به هر صورت اگر نذر یا عهد کند یا قسم بخورد یا اجیر شود باید اعتکاف کند.

زمان نیت اعتکاف

سوال :

زمان نیت اعتکاف از چه وقت تا چه زمانی است؟

جواب :

از کمی قبل از اذان صبح تا کمی بعد از مغرب روز سوّم.

اعتکاف در دیگر ادیان

اعتکاف در ادیان

سوال :

آیا اعتکاف در ادیان دیگر هم بوده است یا صرفاً اختصاص به دین اسلام دارد؟ و در دین اسلام آیا از ابتدا بوده است یا اخیراً مطرح گردیده است؟

جواب :

در ادیان دیگر بوده است و در دین اسلام به آن اهمیّت داده شد و پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله وسلم و ائمه طاهرین علیهم السلام زیاد معتکف می شدند و الحمدلله این سنت حسنه فعلاً شهرتی پیدا کرده است.

تعداد روزهای اعتکاف

تعداد روزهای اعتکاف

سوال :

آیا اعتکاف بیش از سه روز هم صحیح است یا حتماً باید سه روز باشد؟

جواب :

کمتر از سه روز نباید باشد، ولی هرچه بیشتر شود بهتر است. ولی روزه روز سوم واجب است.

تعداد روزهای اعتکاف

سوال :

اگر کسی پس از اتمام سه روز اعتکاف، به نیت اعتکاف یک روز یا نصف روز اضافه تر در مسجد بماند، اشکالی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

تعداد روزهای اعتکاف

سوال: کسی که دو روز یا پنج روز در اعتکاف بوده است، آیا اعتکاف روز سوم یا ششم هم بر او واجب است؟

جواب :

فقط روز سوم واجب است.

تعداد روزهای اعتکاف

سوال :

کسی که می‌خواهد سه روز اعتکاف کند، آیا می‌تواند مثلاً از ساعت ۷ صبح پس از طلوع خورشید شروع کند و تا ۷ صبح سه روز بعد معتکف باشد؟

جواب :

باید قبل اذان صبح روز اول تا مغرب بعد از روز سوم در مسجد باشد.

تعداد روزهای اعتکاف

سوال :

اگر معتکف نیت چهار روز اعتکاف کند، آیا لازم است آن را به شش روز برساند تا چهار روز صدق کند یا همان یک روز اضافه‌تر کافی است؟

جواب :

بعد از سه روز می‌تواند هر چه می‌خواهد بر آن بیفزاید.

تعداد روزهای اعتکاف

سوال: کسی که قصد دارد در ماه رجب معتکف شود، ولی عمداً یا اضطراراً یک ساعت بعد از اذان صبح به مسجد مورد نظر برای اعتکاف می‌رسد، آیا اعتکاف او صحیح است؟

جواب :

نمی‌تواند معتکف شود.

تعداد روزهای اعتکاف

سوال: آیا بیشتر از سه روز می‌توان اعتکاف کرد، به طوری که آن زیاده بخشی از یک روز یا قسمتی از یک شب باشد؟

جواب :

بیش از سه روز اعتکاف جایز است و کمتر از سه روز نباید باشد.

اعتکاف تلفیقی

سوال :

آیا اعتکاف تلفیقی به این صورت که مثلاً طی ده روز، مجموعاً سه روز را معتکف شود که این سه روز به صورت متوالی نباشد، صحیح است؟
 جواب :
 صحیح نیست.

تعداد روزهای اعتکاف

سوال :
 در صورتی که ضرورتی پیش آید و معتکف در روز سوم اعتکاف خود را به هم زند، قضای روزه روز سوم واجب است یا خیر؟
 جواب :
 واجب نیست، حتی اگر عمداً و بدون عذر روز سوم را معتکف نشد، حرام به جا آورده، ولی چیزی بر او نیست.

مبطلات اعتکاف

مبطلات اعتکاف

سوال: کدام یک از محرمات اعتکاف مبطل اعتکاف نیز هست؟ و در چه صورتی کفاره واجب می‌شود؟

جواب :
 جماع در اعتکاف یا خودارضائی که منی بیرون بیاید، موجب بطلان است.

مبطلات اعتکاف

سوال :
 اگر اعتکاف به وسیله یکی از مبطلات و مفسدات باطل شود، در صورتی که معتکف از حیث قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارد؟
 الف: در صورتی که اعتکاف به واسطه نذر، قسم و... واجب بوده و زمان آن نیز معین باشد؛ مثلاً سه روز ایام البیض.
 ب: در صورتی که اعتکاف، واجب بوده اما زمان آن معین نباشد؛ مثل سه روز از ماه رجب.
 ج: در صورتی که اعتکاف، مستحب باشد.
 د: در هر صورت آیا قضای اعتکاف، در صورت وجوب، واجب فوری است؟
 جواب :

الف: قضا ندارد، ولی کفاره دارد.

ب: قضا و کفاره دارد.

ج: نه قضا دارد نه کفاره.

د: واجب فوری است.

حکم اعتکاف باطل شده

سوال: کسی که عمداً یا سهواً یا جهلاً اعتکاف خود را باطل کند، آیا باید آن اعتکاف را قضا یا اعاده نماید؟

جواب :
قضا ندارد.

مکان اعتکاف

اعتکاف در مساجد مختلف

سوال :

حکم اعتکاف در مساجد ذیل را بیان فرمایید:

(الف) مسجد جامع قدیمی که در این زمان متروک شده، ولی هنوز تحت عنوان مسجد جامع است.

(ب) مساجد جامع قدیمی که الان به عنوان مسجد جامع شناخته نمی‌شوند و محدود و متروکند.

(ج) مسجد مقدس جمکران.

(د) مساجد دانشگاه‌ها.

(و) مساجد جدید که عنوان جامع بودن ندارند، ولی برای تجمعات عمومی (به جهت بزرگی و موقعیت) مرکزیت پیدا کرده‌اند.

(ز) مسجد محل.

(ح) مسجدی که انسان به صورت تنها در آن معتکف شود.

(ط) مسجدی که در نزدیکی آن، در مسجد دیگری اعتکاف شده است؟

جواب :

در کلیه این مساجد اعتکاف جایز است.

اعتکاف خانوادگی

سوال: آیا اعتکاف خانوادگی در یک مسجد کوچک صحیح است؟

جواب :

صحیح است.

مکان اعتکاف

سوال: آیا محوطه اطراف مسجد که به عنوان حیاط استفاده می‌شود، برای اعتکاف حکم مسجد را دارد یا خیر؟

جواب :

حکم مسجد را دارد و همچنین بام مسجد و اتاق‌های مسجد.

مکان اعتکاف

سوال :

آیا اعتکاف باید در مسجد جمعیت‌دار باشد یا در هر مسجدی، هر چند خلوت باشد یا اصلاً متروک باشد و در آن اقامه نماز نشود

هم صحیح است؟

جواب :

صحیح است، ولی در مسجد جمعیت‌دار بهتر است.

مکان اعتکاف

سوال: آیا در اعتکاف، وحدت مسجد شرط است؟ اگر دو مسجد به هم متصل باشند، اعتکاف در یکی از آنها چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

مکان اعتکاف

سوال :

آیا اعتکاف در دو مسجد به هم چسبیده، به صورتی که معتکف ساعاتی را در این مسجد و ساعاتی را در مسجد دیگر باشد، اشکال دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

اعتکاف در نمازخانه ادارات

سوال: حکم اعتکاف در نمازخانه‌های دانشکده‌ها یا ادارات که عنوان مسجد را ندارد، ولی هر روز در آنها اقامه نماز می‌شود، چیست؟

جواب :

باید در مسجد باشد و در غیر مسجد جایز نیست.

موارد مجوز خروج از مسجد

سوال: موارد کلی جواز خروج از مسجد در اعتکاف را بیان فرمایید؟

جواب :

اگر برای او کاری پیدا شود، دو سه ساعت رفتن بیرون اشکال ندارد، بلکه از اول هم اگر قصد دارد چنین کند؛ مثلاً درس برود، تجدید وضو در خارج مسجد، بلکه در خانه انجام دهد، افطار در خانه رود، سحری در خانه باشد، اشکال ندارد، گرچه نرود بهتر است.

خروج از مسجد

سوال :

اگر معتکف عمداً و بدون هیچ عذری از مسجد خارج شود، اعتکاف او در صور ذیل چه حکمی دارد:

الف) پس از چند ساعت پشیمان شود و برگردد.
 ب) بعد از گذشت نصف روز یا یک روز برگردد.
 جواب :

اگر به نیت ابطال بیرون رود، اعتکاف او باطل شده و قابل برگشت نیست، حتی اگر مدت کمی خارج شده باشد. ولی اگر برای کاری خارج شود و قصد او بازگشت باشد، در صورتی که بیش از دو سه ساعت بیرون نماند، اعتکاف او باطل نمی‌شود.

خروج از محل اعتکاف

سوال: اگر کسی از روی فراموشی محل اعتکاف را ترک کند، اعتکافش چه حکمی دارد؟

جواب :
 اگر بیش از دو سه ساعت باشد، اعتکاف او باطل می‌شود و عمدتاً باشد یا سهواً یا عالماً اختیاراتاً باشد یا جبراً.

خروج از محل اعتکاف

سوال: اگر کسی به جهت ضرورت از مسجد خارج شود و خروج او به علتی طولانی شود، آیا به اعتکاف او ضرر می‌رساند؟

جواب :
 اگر بیش از دو سه ساعت باشد، اعتکاف او باطل می‌شود، ولی اگر روز سوم است، باید برگردد و در مسجد تا موقع افطار بماند.

خروج از محل اعتکاف

سوال :
 معتکفی که امام جماعت مسجدی است، آیا می‌تواند برای اقامه جماعت در آن مسجد در سه وقت شرعی از مسجد خارج شود و پس از اقامه جماعت برگردد؟ برای رسیدن به نماز جماعت (مأموم شدن) چطور؟
 جواب :
 اشکال ندارد، ولی نرود بهتر است.

خروج از محل اعتکاف

سوال: آیا خروج از مسجد برای ملاقات بستگانی که به دیدار انسان آمده‌اند، به صحت اعتکاف ضربه وارد می‌کند؟

جواب :
 اشکال ندارد، ولی نرود بهتر است.

خروج از مکان اعتکاف

سوال: کسی که در مساجد در جوار ائمه علیهم السلام مثل مشهد یا در جوار حرم حضرت معصومه علیه السلام در قم معتکف می‌شود، اگر برای زیارت کوتاهی خارج شود و به حرم رود و پس از چندی برگردد، آیا به صحت اعتکاف او ضرری وارد می‌شود؟

جواب :

اشکال ندارد، بلکه دو سه ساعت هم در حرم بماند، اشکال ندارد.

خروج از محل اعتکاف

سوال: آیا معتکف می‌تواند به مکان‌هایی مثل بام مسجد، یا زیر زمین یا حیاط مسجد که مسجد بودن آن مکان‌ها محرز نیست، برود و برای مدتی مثلاً نصف روز در آنجا بماند؟

جواب :

اگر مربوط به مسجد باشد، اعتکاف در آنجا جایز است.

مختلم شدن در مسجد

سوال: اگر معتکف در مسجد مختلم شود، تکلیف او چیست ؟

جواب :

فوراً از مسجد بیرون رود و غسل کند و برگردد.

خروج از محل اعتکاف

سوال: کسانی که کارهای جانبی اعتکاف را پی‌گیری می‌کنند؛ مثل تهیه غذا، پی‌گیری امور و ... نیز می‌توانند هم‌زمان معتکف باشند و مرتب برای کارها از مسجد خارج شوند؟

جواب :

دو سه مرتبه بیرون رود که دو سه ساعت بیرون باشد، می‌تواند معتکف شود.

رفتن به تشییع جنازه در اعتکاف

سوال: رفتن به تشییع جنازه، شرکت در نماز جمعه و جماعت، غسل جمعه و دیگر اموری که بسیار به آن تأکید شده است، ولی مستحب هستند، اگر نیاز به خروج از مسجد داشته باشد، آیا انجام آن برای معتکف اشکال دارد؟ و در روز اول و دوم و سوم فرقی بین آنهاست؟

جواب :

اشکال ندارد.

خروج از محل اعتکاف برای خرید

سوال: آیا معتکف می‌تواند برای خرید جنسی برای خانه از مسجد خارج شود، آن جنس را تهیه کند و به منزل ببرد و برگردد؟

جواب :

می‌تواند.

خروج از محل اعتکاف برای خوردن و آشامیدن

سوال :

آیا معتکف می‌تواند برای خوردن و آشامیدن از مسجد خارج شود؟

جواب :

اگر به روزه او ضرر نزنند، اشکال ندارد.

امر بمعروف و نهی از منکر / مراتب

امر بمعروف و نهی از منکر وظیفه کیست؟

سوال :

آیا امر به معروف و نهی از منکر وظیفه حکومت است یا آحاد مردم؟ و توصیه حضرت عالی در این زمینه چیست؟

جواب :

همه باید این فریضه الهی را آنجا که زمینه باشد انجام دهند.

امر بمعروف و نهی از منکر زنان بدحجاب

سوال :

وظیفه ما در برابر امر به معروف و نهی از منکر زنان بدحجاب در جامعه کنونی چیست؟

جواب :

وظیفه عمومی ندارد.

مرحله پس از موعظه برای کسانی که تاثیر ندارد

سوال :

اگر مجریان فریضه الهی امر به معروف و نهی از منکر، احتمال بدهند که فرد معصیت کار با موعظه و نصیحت، معصیت را ترک

نمی‌کند وظیفه چیست؟

جواب :

وقتی که موعظه تأثیر نداشت باید با تندی و قهر و ترک مرابطه، او را وادار به (انجام) - واجبات و اجتناب از گناه نمود ولی بیش

از این، یعنی کتک و زجر و بازداشت گرچه مرتبه سوم است ولی مربوط به حکومت اسلامی است و عموم مردم حق چنین کاری را

ندارند.

مصادیق

نهی از تراشیدن ریش

سوال :

آیا توصیه به گذاشتن ریش و ممانعت از تراشیدن آن می‌تواند از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر قرار گیرد؟
جواب :
معلوم است که از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر است.

در صورت عدم دسترسی به نیروهای انتظامی

سوال :
در صورتی که امر به معروف و نهی از منکر واجب کفایی باشد و هر کس می‌تواند امر به معروف و نهی از منکر کند، اگر با وجود آن که دسترسی به مأموران انتظامی متعسیر است، خود اشخاص نهی از منکر کنند، این با رعایت مراتب امر به معروف و نهی از منکر (با رفتار، با گفتار، ....) تا قتل کسی که به منکر روی آورده پیش رود (مثلاً شخصی عمل منافی عفت انجام می‌دهد) آیا این گونه امر به معروف و نهی از منکر مشروع است یا خیر؟
جواب :
افراد عادی فقط می‌توانند با گفتن، امر به معروف و نهی از منکر کنند ولی سایر مراتب مربوط به حاکم شرع است نه افراد عادی.

نوشیدن شراب

سوال :
اگر غیر مسلمانی در منزل خود یا اماکن خصوصی شراب بنوشد و با حالت مستی وارد اماکن و معابر عمومی شود، چه حکمی دارد؟
جواب :
باید از اشاعه فحشاء جلوگیری شود.

امر و نهی دانشجویان

سوال :
وظیفه جوانان مؤمنی که در دانشگاه‌های مختلط در رابطه با مفاسدی که در دانشگاه می‌بینند، چیست؟ آیا در این محیط می‌توانند دختری را امر و نهی کنند؟
جواب :
باید اولاً مواظبت از خود بنماید و ثانیاً به مقدار امکان امر به معروف و نهی از منکر داشته باشد.

نهی از منکر زنان در کوچه و خیابان

سوال :
در جامعه زنانی هستند که حجابشان کامل نیست و در بعضی یا اکثر مواقع سبب جلب توجه نامحرم می‌شوند، حال تکلیف ما در قبال زنانی که حجاب ناقص دارند در خصوص امر به معروف و نهی از منکر چگونه است؟ و اگر امر بر خود از تأثیر شهوت در موقع نهی زبانی بترسد، حکم چیست؟
جواب :

باید اولاً مواظبت از خود بنماید و ثانیاً اگر بتواند امر به معروف و نهی از منکر زبانی داشته باشید.

جلوگیری از منکر در صورت نزاع و ... در مجلس عروسی چگونه است؟

سوال :

تکلیف قطعی و دقیق ما برای مسائل ذیل چیست؟

در جشن ازدواج دو جوان، متأسفانه با اصرار مهمان‌ها تلاش می‌شود که نوار ترانه پخش شود، البته مادر عروس خانم و مادر داماد و خود عروس و داماد اصلاً راضی به این امر نیستند لذا مادر عروس با استمداد از صاحب عصر «عجل الله تعالی فرجه» مانع می‌شوند ولی مهمان‌ها در جواب، مجلس را ترک می‌کنند یعنی به جای جلوگیری از کار حرام (نوار ترانه پخش کردن) با زخم زبان و نیش رفتاری سعی می‌کنند که به بهانه اینکه دختر اول است و شادی است حتی مانع از فرستادن صلوات شوند و در واقع یا دین را جدا از جشن می‌دانند یا اینکه ادعا دارند این کارها در دین بوده است و عموماً هم این افراد لجبازی می‌کنند و پافشاری بر عمل حرام می‌کنند، تکلیف خانواده عروس چیست؟ آیا باید نظر آنها را جلب کرد تا با ناراحتی مجلس را ترک نکنند و یا وظیفه بالاتری داریم؟ گاهی هم خانواده عروس سالم و دین دار و خانواده داماد هم با فضیلت هستند ولی اطرافیان داماد مثل خواهران یا اقوام دیگر طرف داران سرسخت نوار ترانه و وسائل لو و لعب هستند، لذا در شب عروسی برخورد و درگیری و حتی احتمال جدایی و آبروریزی را پیش می‌آورد با اینکه قبلاً تذکر داده شده که نباید این برنامه‌های بیهوده در آن شب باشد ولی در عمل با مشکل مواجه شده و خلاصه در جامعه اسلامی هم نمی‌شود آن طور که خدا و رسولش خواسته‌اند عمل کرد، خواهشمندیم بدون رعایت ما، وظیفه ناب ما را در برخورد با این افراد مشخص فرمایید تا در معصیت نیفتیم و وظیفه امر و نهی را ترک نکنیم.

جواب :

باید با آنها مدارا کرد و هر کجا که موجب جرّ و نزاع شود باید کوتاه آمد.

جلوگیری از پخش نوار ترانه در اتوبوس

سوال :

اگر در اتوبوس مسافربری به شهر مقدّس مشهد، راننده به بهانه اینکه هوشیار باشد نوار ترانه روشن کند و با وجود امر به معروف و نهی از منکر چند تن از مسافران، اصرار به این کار داشته باشد و به ناهیان منکر پرخاش کند و ادعا کند که رهبر این نوارها را آزاد کرده‌اند و از طرفی ما دو ساعت از سفر را رفته باشیم و در بین راه باشیم چه باید بکنیم تا هم وظیفه امر به معروف و نهی از منکر خود را کامل انجام بدهیم و هم مبتلا به معصیتی نشویم؟

جواب :

شما باید تذکر بدهید اگر فائده نکرد می‌توانید به مسافرت خود ادامه بدهید و جرّ و بحث لازم نیست چنانچه پیاده شدن هم لازم نیست.

تفاوت نهی از منکر و جلوگیری از مزاحمت

سوال :

در کتاب «کاوشی نو در اخلاق اسلامی، ص ۳۳۸» ذکر نموده‌اید «غیرت در مورد عفت عمومی حتی زنان غیر مؤمن» یعنی:

۱) اگر خدای نکرده مردی مزاحم زنی شد که حجابش را رعایت نکرده، آرایش کرده، باز باید جلوی آن مرد ایستاد و مانع شد؟ یا

اگر نگاه ناصحیح به زنی که غیر مؤمن است و پوشش صحیح ندارد یا رفتار صحیح ندارد، باید مرد مسلمان دیگر او را باز دارد؟
 (۲) غیرت فقط از آن مردان است یعنی غیرت در مورد عفت عمومی، این واجب و وظیفه مردان است یا وظیفه زنان؟
 جواب :

- (۱) نهی از منکر که لازم است غیر مزاحمت است و جلوی مزاحمت را همه باید بگیرند.
 (۲) نهی از منکر اگر ضرر نداشته باشد بر همه از زن و مرد لازم است.

الات موسیقی محلی و جشن عروسی سنتی در اقوام مختلف ایرانی

سوال :

با توجه به اینکه حفظ بقای اسلام از اهم واجبات می‌باشد و در این امر علمای اسلام و مراجع عظیم الشان وظایف سنگینی در حراست آن دارند و طبق نبوی شریف «اذا ظَهَرَتِ الْبِدْعَةُ فِي أُمَّتِي فَلْيُظْهِرِ الْعَالَمُ عِلْمَهُ»، به خصوص در این مقطع زمان که دشمنان اسلام به هر وسیله‌ای برای نابودی و یا تضعیف کردن آن دامن می‌زنند و نهایت سعی را در مفساد اخلاقی در کشور اسلامی و در مناطق آن به انحاء و شیوه‌های مختلف به مقصد خود می‌رسانند و از مواردی که در مملکت ما رواج پیدا کرده و رو به افزایش است آلات لهو و لعب مطرب و موسیقی‌خصوص در این مناطق چهار محال و بختیاری، منطقه فلارد و ... و دیگر مناطق مطربی است معروف به ساز و دهل که در مراسم عقد و عروسی دعوت می‌کنند و آن را به عنوان رسم و سنت عرف تقی می‌کنند در صورتی که یکی از اقسام مطرب است که تمام مردم را به هیجان در می‌آورد و زنان و مردان در ملا-عام می‌رقصند و نوامیس مردم در معرض دید قرار می‌گیرند و هیچ احساس مسئولیتی در برابر احکام الله نشان نمی‌دهند و علاوه بر اینکه هزینه‌های کلانی بیهوده صرف حرام می‌شود که اگر این مبالغ را در امور خیریه به مصرف برسانند نه معصیتی صورت می‌گیرد و نه مال بی‌مورد ضایع می‌گردد، لذا مستدعی است نظر مبارک را در این مورد ارائه فرمایید.

جواب :

در وضع فعلی نهی از منکر لازم است ولی ایجاد تنش و بحران جایز نیست و استفاده از آلات موسیقی که شهوت‌انگیز و مفسده‌انگیز باشد حرام است و گناه آن خیلی بزرگ است.

آیا نهی از منکر در مدارس با استفاده از تنبیه جایز است؟

سوال :

(۱) در مدارس خصوصاً دبیرستان‌ها، رفتارهای بعضی از دانش‌آموزان به گونه‌ای است که اثرات سوء رفتاری و اخلاقی در سایرین دارد، در این خصوص مسئولین امر پس از ارشاد، راهنمایی، تذکر و تهدید، بعضاً به رفتار خشونت آیز یا ندرتاً تنبیه بدنی مبادرت می‌نمایند، آیا این کار از نظر شرعی جایز است؟ حد آن چه مقدار است؟
 (۲) در موقع بروز خطا و رفتارهای ضد اخلاقی به وسیله بعضی از دانش‌آموزان، برخوردهایی همراه با خشونت و بعضاً تحقیر آمیز جهت جلوگیری از تکرار موارد مذکور از طرف مسئولین امر معمول می‌گردد:

اولاً) آیا این کار اشکال ندارد؟

ثانیاً) بعد از حل مشکل حصول رضایت افراد موصوف لازم است یا خیر؟

جواب :

- (۱) در صورت ضرورت به اندازه ضرورت جایز است.

۲) در صورت ضرورت به اندازه ضرورت جایز است.
و در هر دو صورت تحصیل رضایت لازم نیست.

امر بمعروف و نهی از منکر

سوال :

نظر مبارک خود را در مورد فریضه الهی امر به معروف و نهی از منکر بیان فرمائید.

جواب :

یکی از اهم واجبات در اسلام امر به معروف و نهی از منکر است و همه باید این فریضه را زنده نگاه بدارند و اگر همه این واجب را عمل می‌کردند جائی برای افراد گناهکار نبود و همه جا برای آنها نا امن می‌شد.

امور بانکی / سود و بهره بانکی

حرمت دریافت دیرکرد

سوال :

در قرارداد های بانکی جهت پرداخت وام، شرطی با این مفهوم گذاشته می شود که در صورت دیرکرد در بازپرداخت مبلغ اقساطی، بانک حق دارد وجوه واریزی را در ابتدا از بابت دیرکرد (خسارت تاخیر تادیه) برداشته و پس از تسویه این خسارات، از اصل وام کم کند. آیا دریافت چنین دیرکردی جایز است و در صورت حرمت، آیا معامله باطل می شود؟

جواب :

دیرکرد حرام است اما موجب فساد معامله نیست.

حکم سود بانکی با توجه به محاسبه آخر سال

سوال :

مقداری پول دارم که در بانک گذاشته ام و از سود آن استفاده می کنم. با توجه به اینکه سود قطعی را بانک ها در پایان سال محاسبه و اعلام می کنند، آیا این کار اشکال دارد؟

جواب :

اگر برای صاحب حساب کار کنند، نظیر مضاربه و شرکت جایز است.

شرط سپرده گذاری برای پرداخت وام

سوال: اخیراً قرض الحسنه ها شرطی برای دادن وام قرار داده اند که برای دادن وام مدت معینی باید در آن قرض الحسنه سپرده گذاری شود. این کار چه حکمی دارد؟ و در این صورت گرفتن وام چه حکمی دارد؟

جواب :

چون یک شرط مستقلی است جایز است، ولی چون شبیه به ربا است خوب نیست.

حکم دریافت و پرداخت سود بانک

سوال :

در زمان فعلی پول گذاشتن در بانک ها چه صورتی دارد؟ آیا می‌توان سودی که بانک برای حساب‌های پس انداز پرداخت می‌کند را گرفت؟ و همچنین قرض گرفتن از بانک و دادن بهره چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر تحت یکی از عقود اسلامی باشد جایز است.

امضای قرارداد بانکی بدون تفهیم مفاد مندرج

سوال :

بانک‌ها در جمهوری اسلامی تحت عناوین شرعی مضاربه، مساقات، مزارعه، شرکت، جعاله با مشتریان و بالعکس قرارداد منعقد می‌کنند و هر ماه علی الحساب ۱۴ درصد یا کمتر یا بیشتر سود در اختیار مشتریان قرار داده و در پایان مدت تسویه حساب می‌کنند، نظر به این که مردم عادی و مشتریان، عموماً شرایط و قیود مندرج در برگه قرارداد را مطالعه نمی‌کنند و نوعاً به امضا کردن اکتفا می‌کنند و بدین وسیله رضایت خود را در پذیرش کلیه شروط و قیود اعلام می‌دارند، آیا صرف امضا کردن یا قبول کلیه شرایط به طور شفاهی با آن که از خصوصیات و عناوین شرعی آگاهی ندارند، سبب تحقق عقود مذکوره و مشروعیت آنها می‌شود؟ یا لازم به تفهیم و تفهم از طرف بانک‌ها یا متعاقدين می‌باشد؟

جواب :

اگر تحت عنوانی از عناوین شرعی باشد جایز است، چون امضای صاحب پول به منزلی قبول است.

اخذ حق وساطت توسط صندوق قرض الحسنه

سوال :

احتراماً با توجه به اینکه صندوق‌های قرض الحسنه در حقیقت واسطه بین قرض دهنده و قرض گیرنده می‌باشند، گرفتن کارمزد به صورت در صد مبلغ وام به عنوان حق وساطت (دلالی) چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز است.

حکم شرعی معاملات بانکی

سوال :

حکم شرعی معاملات بانکی که در مؤسسات مالی و اعتباری و یا صندوق‌های قرض الحسنه که تحت نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران فعالیت دارند چیست؟

جواب :

باید تحت عقدی از عقود اسلامی باشد.

دریافت پول به عنوان کارمزد

سوال: چند نفر به کمک و همکاری هم صندوق قرض الحسنه ای را تشکیل داده اند و به افراد عضو وام می دهند، آیا بهره هایی که به عنوان کارمزد دریافت می شود حلال است؟ لازم به ذکر است که این صندوق کارمند ندارند تا حقوق به او بدهند. بنابراین سودی که دریافت می شود در صورتی که حلال باشد در چه موردی قابل استفاده است؟

جواب :

به عنوان کارمزد جایز است.

محل مصرف کارمزد وام

سوال :

قرض الحسنه ای داریم که امور مربوط به آن را چند نفر از دوستان بدون دریافت حقوق و صرفاً محض رضای خداوند انجام می دهند. به همین دلیل هزینه های جاری آن بسیار اندک است و کارمزد دریافتی از وام ها افزون بر هزینه ها می باشد و مبالغ کارمزدها به سرمایه صندوق اضافه می گردد و در جهت ارائه خدمات بیشتر به وام گیرندگان استفاده می گردد.

الف) لطفاً بفرمایید اخذ اینگونه کارمزد چه حکمی دارد؟

ب) آیا می توان حقوقی برای کارمندان در نظر گرفت و با رضایت آنان این حقوق به صندوق بخشیده شود؟

جواب :

به عنوان کارمزد جایز است، گرچه نباشد خیلی بهتر است.

قرعه کشی

حکم جایزه بانک

سوال :

آیا گرفتن جایزه ای که بانک ها یا صندوقهای قرض الحسنه پرداخت می کنند، جایز است؟ جایزه دادن آنها چه حکمی دارد؟

جواب :

هر دو جایز است.

واگذاری بلاعوض مبلغ معین با قرعه کشی

سوال: اگر چند نفر مبلغ معین یا جنسی را روی هم بگذارند و با قرعه کشی تمام آن را به صورت بلاعوض به یک نفر واگذار کنند، اشکال دارد؟

جواب :

اگر آنها به عنوان اینکه شاید به نام یکی از آنها بیاید پول بدهند قمار است و جایز نیست.

عمره مفرده بانک به عنوان جایزه بانک

سوال: بعضی از بانکها به دارندگان حساب، سفر عمره جایزه می دهند. آیا رفتن به عمره با چنین پولی اشکال دارد؟

جواب :

جایز است.

قرض الحسنه فامیلی

سوال: بعضی خانواده ها اقدام به تشکیل صندوق فامیلی می نمایند که پولهای معینی را به اشتراک گذاشته و در ماه به یک نفر از مشترکین به صورت قرعه کشی می دهند. آیا چنین کاری اشکال دارد؟

جواب :

چون قرض الحسنه است جایز است.

موسسات قرض الحسنه و مالی اعتباری

قرض الحسنه خانوادگی

سوال :

اگر گروهی با هم توافق کنند که ماهیانه مبلغی روی هم بگذارند و سپس با قرعه کشی هر ماه تمام مبلغ را به یک نفر بدهند و ماه‌های بعد این کار تا آخرین نفر تکرار شود:

(۱) آیا این توافق، مصداق قرض است یا شبهی ربا دارد؟ گرفتن چک تضمینی در قبال مبلغ دریافت شده و ملزم بودن یا نبودن در پرداخت ماهیانه در حکم تأثیری دارد؟

(۲) آیا می‌توان این پول را هبی معوض قرار داد؟ با توجه به اینکه موهوب له قبل از قرعه مشخص نیست.

جواب :

اشکال ندارد.

خمس سپرده قرض الحسنه

سوال :

من در دوره تحصیل به صورت پاره وقت کار می‌کنم و درآمد مازاد بر خرجم را در قرض الحسنه می‌گذارم تا برای آینده‌ام بماند. ولی در طول سال ممکن است نیاز بشود و چندین بار مقداری از آن پول بردارم و دوباره پس انداز کنم. آیا به آن مقدار که دست نخورده خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب :

خمس دارد.

مصرف مبالغ اضافی قرض الحسنه در خیریه

سوال :

تحویل داران یکی از قرض‌الحسنه‌های شهر در پایان بعضی از روزها مبلغی اضافه وجه دارند که بعضاً سال‌هاست صاحب واقعی آن مشخص نشده و در حسابی نگه‌داری شده است؛ لذا از محضر حضرت‌تعالی تقاضا می‌کنیم اعلام فرمایید آیا می‌توان وجوه فوق‌الذکر را

به خیریه همین محل که ثبت شده و قانونی می‌باشد تحویل داد تا بین فقرا، مستمندان و یتیمان تحت پوشش به صورت اجناس خوراکی توزیع گردد.

جواب :

اجازه می‌دهم طبق آنچه نوشته اید عمل کنید.

خمس پس انداز قرض الحسنه فامیلی

سوال :

آیا به وام‌های بدون سود قرض الحسنه رایج بین دوستان و خانواده‌ها خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب :

پولی که سال بر آن بگذرد، خمس دارد.

ملاحظه قدرت خرید در قرض الحسنه

سوال :

باسلام و آرزوی سلامتی و توفیق برای حضرتعالی، همان‌گونه که مستحضرید در بازار و فضای اقتصادی به وفور از کلاه‌های شرعی استفاده می‌شود. قشر متدین خود را فریب می‌دهد و قشر بی‌توجه به دین هم که برایش مهم نیست! یکی از مواردی که در بازار و اقتصاد بسیار مهم است، نرخ سود تضمین شده (نرخ بهره) است. در جامعه ما قرض الحسنه بسیار بی رونق است و علت آن هم تورم اقتصادی است. در جامعه ما در صورتی که نرخ تورم ۲۰٪ باشد اگر فردی مبلغ یک میلیون تومان را بصورت قرض الحسنه به فرد دیگری بدهد و بعد از یک سال قرض گیرنده مبلغ یک میلیون تومان را عیناً به قرض دهنده پس بدهد، در اصل به وی یک میلیون تومان نمی‌دهد بلکه مبلغ معادل هشتصد هزار تومان می‌دهد؛ چون قدرت آن پول کاهش یافته است و ما در فقه داریم که اگر در یک معامله یک طرف سود برد و طرف دیگر متضرر شد، آن معامله باطل است، مگر آنکه ضرر جبران شود. به نظر می‌رسد به این خاطر است که از قرض الحسنه استقبال نمی‌شود و مردم به معاملات ربوی روی آورده‌اند. در صورتی که برخی کل سیستم اقتصادی را متهم به ربوی بودن می‌کنند و برخی معتقدند که چون حکومت، اسلامی است، پس معاملات بانکی ربوی نیست، ولی در هر صورت مردم سرگردان هستند. خواهشمندم نظر مبارک را ارایه فرمایید.

جواب :

اقتصاد ما بیمار است، ولی چون فعلاً چاره ای نیست، حکومت، معاملات بانکی‌ها را تجویز نموده است. اما قرض الحسنه که باید در آن سود نباشد، برای این است که قرآن کریم، قدرت خرید را با ثواب‌های فراوان جبران کرده است و وعده جبران مالی هم داده است.

وام

وام پایان نامهی دانشجویی

سوال :

دانشجوی فوق لیسانس دانشگاه تهران هستم. یکی از دروسی که باید بگذرانیم پایان نامه است که شامل تحقیق و پژوهش و انجام

آزمایش در یک موضوع خاص است. دانشگاه برای انجام امر پایان نامه وامی به دانشجویان پرداخت می‌کند که بعد از فارغ التحصیلی به صورت اقساط می‌گیرد. ولی طرح من کمی فرق می‌کند. چون طرح من با شرکت پتروشیمی مشترک است و مبلغی مطابق آنچه در طرح داده‌ایم به من و استادم پرداخت خواهند کرد. آیا من مجاز به گرفتن وام دانشگاه در این مورد هستم و می‌توانم از آن برای هزینه های تحصیلی ام و رفت و آمد استفاده بکنم.

جواب :

می‌توانید آن وام را بگیرید.

وام جایگزینی خودروهای فرسوده

سوال :

قصد دریافت تسهیلات خرید خودرو به مبلغ ۱۰ میلیون تومان با کارمزد ۱۲٪ در طرح جایگزینی خودروهای فرسوده را دارم. بنا به گفته مسئولین نوع عقد قرار داد وام به صورت فروش اقساطی می‌باشد؛ یعنی بانک خودرو را از شرکت خودروساز خریداری کرده و پس از کسب اعتبار به صورت اقساطی به مشتری می‌فروشد. با توجه به شرایط مذکور آیا دریافت وام جایز می‌باشد یا خیر؟

جواب :

جایز است.

خمس وام دانشجویی

سوال :

وام دانشجویی اگر یک سال از آن بگذرد به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب :

اگر اقساط آن را نداده باشد، خمس ندارد.

گرفتن وام به قصد پرداخت اقساط وام دیگر

سوال :

اگر کسی توانایی پرداخت وامی را نداشته باشد و خواسته باشد اصل و سود و دیرکرد را در قالب وام جدید از همان بانک بگیرد، از نظر شرعی چه صورتی دارد آیا ربا است یا خیر؟

جواب :

جایز است، ولی شبیه حیل‌های شرعی و قانونی است و خوب نیست.

سپرده‌گذاری به قصد گرفتن وام

سوال :

سپردن پول در حساب بانک یا صندوق قرض الحسنه، به این نیت که بعد موعده مقرر وام بگیریم اشکال دارد؟

جواب :

اشکال ندارد، ولی اگر سال بر آن گذشت خمس دارد.

فروش امتیاز وام

سوال :

آیا فروش امتیاز وامی که به علت بالا بودن کارکرد حساب به ما تعلق گرفته و در حال حاضر نیاز به آن نداریم، جایز است؟ (مثلاً امتیاز وام ۱۰ میلیونی را به مبلغ ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان - نرخ رایج بازار- بفروشیم) این در حالی است که در جامعه امروز این کار رواج دارد و بعضی افراد از این راه امرار معاش می کنند. آیا در آمد حاصل از این کار حلال است؟

جواب :

اگر شرط شده باشد که به دیگری واگذار نشود، جایز نیست.

مصرف وام در کار دیگر

سوال :

مبلغ ده میلیون تومان وام برای دانداری گرفتم ولی آن را در جهت دیگر مصرف کردم و سر موقع وام را با سود آن تسویه نمودم. اما الان از گناه خود پشیمانم می خواهم بدانم راه توبه و جبران گناه چیست ؟

جواب :

چیزی بر شما واجب نیست.

آیا دیر کرد موجب فساد معامله می شود؟

سوال :

در قرارداد های بانکی جهت پرداخت وام شرطی با این مفهوم گذاشته می شود، که در صورت دیرکرد در بازپرداخت مبلغ اقساطی، بانک حق دارد وجوه واریزی را در ابتدا از بابت دیرکرد (خسارت تاخیر تادیه) برداشته و پس از تسویه این خسارات از اصل وام کم کند. با این وصف، آیا چنین قرارداد و چنین معامله ای شرعاً باطل است؟

جواب :

دیر کرد حرام است، اما موجب فساد معامله نیست.

بازاریابی برای پرداخت وام به شرکتها

سوال :

یک شرکت بزرگ با چند صد نفر نیرو با شرکتهای خارجی همکاری می کند. این شرکت از شرکت های خارجی و یا حتی بانک های خارجی مبالغ زیادی وام ارزی با کارمزد هفت درصد گرفته و سپس به کارخانجات و متقاضیان و حتی بانک های خصوصی ایران وام می دهد و در این بین با توافق با مشتریان بین چهار تا پنج درصد کارمزد می گیرد. همچنین شرکت به هر کس که متقاضیانی را معرفی نماید درصدی از مبلغ وام را حق الزحمه می دهد. آیا کارکردن برای این شرکت و یا وام گرفتن از آن اشکال دارد؟

جواب :

اگر طبق قوانین اقتصادی ایران باشد، اشکال ندارد.

بدعتها و خرافات / بدعتهای رایج

بدعت گذار

سوال :

کسی که بدعت می گذارد، اگر خودش نداند بدعت گذاشته است، چه حکمی دارد؟

جواب :

چون مقصّر نیست معاقب نیست ولی اگر می تواند اصلاح کند باید اصلاح کند.

بستن دخیل به درخت های داخل امامزاده ها

سوال :

در بعضی از نقاط کشور، برخی از مردم به درخت هائی که در درون امامزاده ها است دخیل می بندند و اعتقاد فروانی دارند که از

این درختها به خاطر تقدسی که به خاطر حضور در این مرقد دارند شفا می گیرند آیا این کار آنها صحیح بوده است؟

جواب :

صحیح نیست.

گرفتن فال قهوه

سوال :

آیا فال قهوه که اخیراً در کشو به شدت افزایش پیدا کرده است و بعضاً مطابق با واقعیات زندگی است صحیح است؟ و این مصادف

شدن پیشگویی در فال قهوه به زندگی واقعی را چگونه ارزیابی می نمائید؟

جواب :

هر فال و من جمله فال قهوه درست نیست.

عدم توجیه شرعی برخی اعمال در روز نهم ربیع الاول

سوال :

برخی مردم از قدیم برای روز نهم ربیع الاول اعمالی انجام می دهند و آن را منتسب به ولایت می کنند. نظیر اینکه در دستشویی ها

چراغ روشن می کنند یا هفت مستراح را می شویند و از این قبیل اعمال. آیا این کارها وجه شرعی دارد؟ حکم آن چیست؟

جواب :

وجه شرعی ندارد.

نحوست عدد سیزده

سوال :

آیا اسلام نحوست عدد ۱۳ و روز سیزده نوروز را تایید می کند؟ آیا این عدد یا این روز با سایر اعداد و ایام تفاوت دارد؟

جواب :

اگر روز نحسی هم باشد با صدقه نحوست آن رفع می شود.

عدم صحت صبر هنگام عطسه

سوال: در برخی از عوام به موقع عطسه کردن می گویند باید صبر کنید آیا این حرف صحیح است؟

جواب :

صحیح نیست.

راهکار رفع چشم زخم

سوال: آیا چشم زخم صحیح است و برای رفع آن چه باید بکنیم؟

جواب :

صحیح است و خواندن قرآن تأثیر کامل دارد.

دخیل بستن و نخ بستن به سقاخانه

سوال :

آیا دخیل بستن و نخ بستن به سقاخانه های موجود جایز است؟ عده ای از مردم اعتقاد به خصوصی در این باره دارند و می گویند از این کارشان حاجت گرفته اند؟

جواب :

صحیح نیست.

خرافات

نحوست ماه صفر

سوال :

محضر مبارک مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی مظاهری با سلام علت نحوست ماه صفر در چیست ؟

جواب :

نقل هایی در خصوص نحوست ماه صفر وجود دارد، ولی با صدقه، دعا، استغفار و استعاذه رفع می شود.

امّا آنچه از نظر قرآن کریم و روایات، قطعی و مسلم است و به تجربه نیز، مکرراً اثبات شده است، اینکه، گناه و نافرمانی خداوند، در هر زمانی، موجب نحوست و شومی زندگی انسان می شود و اجتناب از گناه و اهمیت به عبادات و واجبات، زندگی شیرین و بانشاطی برای انسان پدید می آورد.

حکم زدن دو لیوان به یکدیگر

سوال :

در عرف متشرع شایع شده است که زدن دو لیوان به یکدیگر، همانند زدن دو لیوان یا دو بطری شراب به یکدیگر حرام است. حتی اگر آن دو لیوان آب باشد. آیا چنین حرفی مستند شرعی دارد؟ اگر چنین کاری حرام است آیا موجب حرمت آب دو لیوان هم می شود؟

جواب :

اصل حرف خرافت است و اسلامی نیست.

مراسم سیزده بدر

سوال: نظر معظم له پیرامون مراسم سیزده بدر چیست؟

جواب :

بزرگان دین سیزده به در نداشته اند.

پیدا کردن اشیای گمشده

سوال :

اینجانب شخصی را می شناسم که می تواند رد اشیای گمشده را به صاحبان آنها به طور دقیق اطلاع دهد. چندی پیش ماشین مرا دزدیدند آیا می توانم جهت یافتن ماشینم به این فرد مراجعه کنم؟

جواب :

جایز است.

حکم چهارشنبه سوری

سوال: مراسم چهارشنبه سوری و آتش بازی از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز نیست.

حقیقت شانس و اقبال

سوال :

آیا شانس و اقبال حقیقت دارد؟ بعضی افراد خیلی مقید به این هستند که هرچه گرفتاری در زندگیشان است از بد شانسی و بد اقبالی است؟

جواب :

درست نیست.

تو گر اختر خویش را می کنی بد مدار از فلک چشم نیک اخترى را.

نخ بستن به اماکن مقدس**سوال: آیا نخ بستن به ضریح حضرات معصومین و درهای حرم ها و مساجد جایز است؟**

جواب :
درست نیست.

دود کردن اسپند**سوال: آیا دود کردن اسپند برای جلوگیری از چشم بد صحیح است؟**

جواب :
صحیح است.

عدم صحت برخی اعمال در شب اول ربیع الاول

سوال :

برخی مردم عقیده دارند که شب اول ماه ربیع الاول، از حدود نیمه شب تا اذان صبح، با در دست داشتن شمع، پشت درب مساجد جمع شوند و آهسته درب مساجد را بکوبند و با ذکر و دعا و توسل، آن شب را تا اذان صبح پشت درب مسجد سپری کنند. و هدف از آن را رفع همّ و غم، و برآورده شدن حاجات، و تسلی دل حضرت زهرا(علیها السلام) می دانند. آیا این کار صحیح است؟

جواب :
صحیح نیست.

راهکار در امان بودن از خرافات

سوال :

در چند سال اخیر پدیده خرافات در زندگی روزمره مردم به طور عجیبی در حال گسترش است به نظر معظم له چه کنیم که از این پدیده زشت در امان باشیم؟

جواب :
عقل خود، دین خود و سؤال از بزرگان را به کار گیریم.

معنی خرافات در دین**سوال: خرافات در دین به چه معنی است؟**

جواب :
چیزی که از دین نیست خرافت است.

افکار خرافی برخی کهنسالان

سوال :

برخی افراد مسن و مخصوصاً پیرزن ها، از قدیم به یک مورد خرافی معتقد بوده و هستند. نظیر اینکه زنی که اولین بچه او سقط شده است، نباید در جلسه ختم انعام شرکت کند. و اگر کسی خلاف اعتقاد آنان عمل کند، با او برخورد می کنند و جالب اینکه به روش خرافی خود هم برخورد می کنند. مثلاً گوشه چادر او را می سوزانند تا رفع نحوست شود. خواهشمند است بفرمایید نظر اسلام در مورد اینگونه کارها چیست؟

جواب :

اینها خرافات است و نباید باشد.

تقلید / تبعیض در تقلید

تقلید از چند مجتهد در مسائل مختلف

سوال :

آیا لازم است ملتزم به عمل به فتوای مجتهد واحد بود یا می توان هر مسأله‌ای را در هر زمانی با استناد به فتوای مجتهدی عمل کرد؟

جواب :

اگر اعلم تشخیص داده نشده باشد می تواند عرضاً و طولاً از یکی یا بیشتر تقلید کند.

رجوع

حکم اعمالی که بدون تقلید انجام شده است

سوال :

کسی از اول بلوغ بدون توجه به مسأله تقلید اعمالی انجام داده است و اکنون بنا دارد از حضرت تعالی تقلید کند، حال تکلیف اعمالی که قبلاً انجام داده و اعمال بعدی او چیست؟

جواب :

گذشته را حمل بر صحت کند و از الان به بعد طبق رساله عمل کند.

شناخت مرجع تقلید

تخیر در تقلید

سوال :

از آنجا که تقلید اعلم را واجب، و در زمانی که شناخت اعلم مشکل باشد یا در صورت تساوی مجتهدین، تخیر را جایز دانسته‌اید:

(أ) آیا این تخیر ابتدائی است یا استدامه‌ای؟

(ب) آیا می توان (در این زمان که تشخیص اعلم برای اهل علم مشکل و برای عموم مردم محال است) رأی اکثریت مجتهدین را ملاک عمل قرار داد؟

جواب :

أ) تخییر استدامه‌ای است.

ب) از یکی از آنها تقلید کند و می‌تواند از همه یا اکثر یا اقل به طور تبعیض تقلید کند و چند مرجع تقلید داشته باشد.

مسائل متفرقه تقلید

نیت در تقلید از مرجع

سوال :

اگر انسان نیت کند که از فلان مجتهد تقلید نماید،

أ) آیا با داشتن چنین نیتی، تقلید محقق می‌شود؟

ب) با داشتن نیت تقلید در سؤال (أ)، حکم باقی ماندن بر تقلید آن مجتهد بعد از فوت او چه می‌باشد؟

ج) اگر جواب سؤال (أ) و (ب) منفی باشد شرط تحقق تقلید از مجتهد جامع شرائط چیست؟

جواب :

أ) چون تقلید نزد اینجانب التزام صرف است، تقلید محقق می‌شود.

ب) چون بقاء بر تقلید نیت را به صرف التزام جایز می‌دانم بعد از فوت آن مجتهد بقاء در کلیه مسائل جایز است.

ج) عمل نیست بلکه صرف التزام است.

تقلید یا تحقیق در اصول دین

سوال :

آیا واجب است که اعتقاد انسان به اصول دین از روی تحقیق باشد یا این که تقلید از اهل فن کفایت می‌کند؟

جواب :

اگر یقین پیدا کند کفایت می‌کند.

انجام اعمال بر طبق فتوای مرجع غیر مشخص حی

سوال :

اگر انسان یقین کند عملی که انجام می‌دهد مطابق فتوای یکی از مراجع معظّم تقلید است، کفایت می‌کند؟

جواب :

اگر مطابق حی باشد و اعلم هم احراز نشده باشد کفایت می‌کند.

قبول نداشتن پاره‌ای از فتاوا

سوال :

برخی افراد هستند که برخی از احکام فقهی را قبول ندارند، حکم این افراد چیست؟

جواب :

این گونه افراد گمراه هستند و اگر بشود آنها را هدایت نمود باید ارشاد کرد.

اطمینان در اصول دین

سوال :

در رساله توضیح المسائل مرقوم فرموده‌اید: «مسلمان باید به اصول دین اطمینان داشته باشد»:

(۱) اطمینان چیست؟

(۲) آیا صرف اطمینان کافی است یا باید همراه دلیل باشد، عموم مردم به توحید و عدل و نبوت و امامت و معاد اعتقاد و اقرار دارند ولی نمی‌توانند بر این معتقدات دلیلی اقامه کنند، چه وظیفه‌ای دارند؟ آیا کافی است؟

جواب :

(۱) به علم عادی که عموم مردم آن را دارند اطمینان گفته می‌شود در مقابل علم دقی فلسفی.

(۲) همان مقدار کفایت می‌کند گرچه خوب است اصول دین عموم مردم اجتهادی باشد.

قصد قربت در تقلید

سوال :

آیا در تقلید قصد قربت شرط است؟

جواب :

اصل تقلید یک امر فطری و عقلی است و احتیاج به قصد قربت ندارد.

حج / مسائل متفرقه حج

ثواب در حج و زیارت

سوال :

آیا نایب در حج و یا اماکن مذهبی و قبور ائمه، خودش هم ثواب می‌برد؟

جواب :

علاوه بر ثوابی که منوب عنه دارد، خود نایب هم چندین برابر ثواب دارد.

ماهیت مقام حضرت ابراهیم علیه السلام

سوال :

در جایی دیدم که در سنگی که در مکه هست و مقام ابراهیم نام دارد جای پای حضرت ابراهیم هست. ولی وقتی آن را از نزدیک دیدم کمی به نظرم رسید که قسمت فرو رفته جای پای زیادی گود است و کمی برایم عجیب بود که چطور ممکن است با بالا رفتن فردی از سنگی چنین نشان عمیقی ایجاد شود. یعنی برای ایجاد چنین چیزی نیروی بسیار زیادی لازم است. آیا ما یقیناً می‌گوییم که این جای پای حضرت ابراهیم است؟ یا به مرور زمان مردم خودشان آن را عمیق تر کرده اند؟ لطفاً توضیح دهید.

جواب : آن کسانی که می‌گویند جای پای حضرت ابراهیم علیه السلام است، آن را یک معجزه می‌دانند و آن کسانی که می‌گویند جای پای آن بزرگوار نیست، می‌گویند سنگی است که ما را به یاد حضرت ابراهیم علیه السلام و آن تلاشها و کوششها می‌اندازد که آن یاد، ما را باید به تلاش کوشش در دین وادار کند که باید چنین باشیم.

رضایت مادر

سوال :

اینجانب تا کنون دو مرتبه سفر حج واجب مشرف شده‌ام و بسیار علاقه مندم در کار حج و مدیریت حج خدمتکار زائران بیت الله الحرام باشم، برای این امر استخاره کردم پیگیر این مسأله باشم بسیار خوب آمد و استخاره کردم بگذارم به حال خودش که خود به خود سفر حج قسمت من شود استخاره بد بود، ولی چون یک مادر بیمار و محروم از زندگی موفق دارم که من تنها فرزند او می‌باشم اصرار دارد که من دیگر حج نروم. استدعا دارم بفرمائید آیا به طور کلی از این مسأله منصرف شوم بهتر است یا پیگیر آن باشم یا اگر خود به خود درست شد بروم؟

جواب :

اگر مادرتان از رفتن به حج جداً ناراحت می‌شود باید نروید ولی اگر ناراحت نمی‌شود رفتن شما به حج به هر طریقی که نوشته‌اید اشکال ندارد.

حج قبل از شیعه شدن

سوال :

اگر مسلمانی غیر شیعه، شیعه شود وظیفه‌اش نسبت به نماز و روزه و حجی که قبل از شیعه شدن انجام داده، چیست؟

جواب :

اگر به وظیفه رفتار نموده باشد، قضا ندارد.

تکلیف کسی که در وقت تمتع بیهوش می‌شود

سوال :

هرگاه کسی بعد از اتمام عمره تمتع بیهوش شود و بعد از ایام تشریق به هوش آید (و نتواند کسی را نایب کند) حج او چه صورتی دارد؟

جواب :

باید حج خود را دوباره بجا آورد.

حج مرد با پول همسر

سوال :

اگر زن ثروتمند باشد، شوهر او با پول همسر ثروتمند می‌تواند فریضه حج را انجام دهد؟

جواب :

بسیار خوب است و اگر او را به حج روانه کند که آن را در فقه حج بدلی می‌گویند کفایت از حج الاسلام می‌کند.

تفاوت تقصیر در تمتع و عمره

سوال :

آیا در تقصیر تفاوتی بین تقصیر در عمره یا حج است؟ در تقصیر عمره فرموده‌اید: می‌تواند از موی صورت کوتاه کند، آیا در تقصیر در حج نیز می‌تواند؟
جواب:

در تقصیر حج نیز گفته‌ام که تقصیر در حج مثل تقصیر در عمره است و می‌تواند از سر یا صورت بگیرد ولی تراشیدن صورت یا کوتاه کردن آن کفایت نمی‌کند.

احکام بانوان در حج

محدودیت حرکات و اعمال زن در مناسک

سوال:

در سفر اخیری که به عمره داشتیم، روحانی کاروان مانع فیلم برداری و عکس گرفتن زن و شوهر در حال احرام از همدیگر بود و می‌گفت احتیاط کنید و هر چه مبنای احتیاط را جویا شدیم اظهار داشت در حال احرام این کارها خوب نیست، به تردید افتادم. و یا در مطاف و مسعی مانع از صحبت با تلفن همراه می‌شد و یا در محاذی حجر الاسود مانع دست بلند کردن زنان بود و می‌گفت غیر از کفین دیدن بدن زن مضر به طواف است و یا پوشیدن جوراب را برای طواف زنان ایراد می‌گرفت. خواهشمند است در مسائل فوق، حقیر را ارشاد فرمایید.

جواب:

آنچه گفته است که نوشته‌اید صرف احتیاط بوده است و مضر به احرام یا اعمال عمره و حج نیست ولی بعضی از چیزها که نوشته‌اید نظیر پوشاندن غیر کفین و پیدا بودن ساق یا به واسطه پوشیدن جوراب علاوه بر این که حرام است موجب فساد طواف نیز می‌باشد

حکم زن حائض یا نفساء در برگشت از منی

سوال:

زن‌هائی که ترس آن دارند که در برگشت از منی حائض یا نفساء شوند و نتوانند بمانند تا پاک شوند، انجام اعمال مکه قبل از وقوف به عرفات واجب است یا جایز؟
جواب:
جایز است نه واجب.

تلبیه

حد جواز گفتن لبیک

سوال:

حد جواز گفتن لبیک تا کجاست؟

جواب:

تا نزدیک شهر که به خوبی شهر دیده شود.

محدوده مکه

سوال :

آیا شهر مکه برای قطع لئیک، محدوده قدیم مکه است یا شهر جدید؟

جواب :

شهر جدید.

لئیک گوئی برای مُحرمین در مسجد تنعیم

سوال :

کسی که در مسجد تنعیم یا مسجد جعرانه محرم می شود، تا کجا باید لئیک بگوید؟

جواب :

تا آنجا که شهر به خوبی دیده شود و اگر در میقاتی نظیر مسجد تنعیم که فعلاً جزو شهر است محرم شود، وقتی از مسجد خارج شد باید تلبیه را قطع کند.

گفتن تلبیه به زبانی غیر از عربی

سوال :

اگر کسی نتواند به درستی و صحیح عبارات عربی تلبیه را بگوید، می تواند به فارسی یا هر زبان دیگری بگوید یا باید نایب بگیرد؟

جواب :

به هرطوری که می تواند عربی بگوید، کفایت می کند.

گفتن تلبیه برای افراد گنگ

سوال :

افرادی که گنگ هستند می توانند با اشاره تلبیه را بگویند یا باید نایب بگیرند؟

جواب :

باید خود با اشاره بگویند.

رعایت قواعد تجویدی در تلبیه

سوال :

آیا در تلبیه، رعایت قواعد تجویدی واجب است؟

جواب :

واجب نیست.

پوشیدن زیورآلات در حال احرام

سوال :

آیا پوشیدن لباس مخصوص زینت در حال احرام از نظر جنس، یا از نظر دوخت و شکل، یا انگشتر و دست بند و گردن بند که نوعاً زن همراه دارد و یا لباس‌هایی که زن همیشه می‌پوشد ولی زیبا و شیک است، یا داشتن ریش و زلف، یا گیس را شانه زدن و مرتب کردن، و استفاده از انگشتر طلا و پلاتین سفید و فیروزه و امثال آن برای مردان، استفاده از عینک‌های طلایی و شیک و مانند اینها برای مردان و زنان چه حکمی دارد؟

جواب :

آنچه حرام است زینت کردن در حال احرام است بنا بر این اگر زن زینت داشته است مثلاً النگو در دست او بوده است و یا مرد عینک طلایی همیشه استعمال می‌کرده است لازم نیست در حال احرام استعمال نکند و شانه زدن سر و ریش جزء زینت‌های حرام نیست.

نشان دادن زیورآلات در حال احرام

سوال :

در مناسک آمده است زن محرم می‌تواند از زیورآلاتی که قبلاً داشته استفاده نماید. آیا نشان دادن آنها به شوهر یا محارم دیگر، در حال احرام، جایز است یا حرام؟

جواب :

اشکال ندارد.

نیابت

وظیفه نایب معذور در حج

سوال :

معذور بودن نایب در بعضی اعمال، مثل اینکه نماز را باید نشسته بخواند یا وقوفین را اضطراراً درک نماید و... در میزان اجرت او دخیل است؟

جواب :

نایب باید به وظیفه خود عمل کند و حج او کفایت از حج منوب عنه می‌کند.

وظیفه نایب حج در مواقع اضطرار

سوال :

کسی که در حج نایب است، اعمال او در موارد اضطرار مثل وقوفین اضطراری عرفات و مشعر یا نشسته خواندن نماز در ضرورت یا رمی کردن در شب و نظائر آن، با اعمال کسانی که نایب نیستند، تفاوت دارد؟

جواب :

تفاوت ندارد.

دریافت مبلغ برای خدمه بعنوان نیابت

سوال :

شخصی را به عنوان خدمه با هزینه دولت به مکه می‌برند، آیا او می‌تواند حج نیابتی انجام دهد و در قبال آن مبلغی دریافت کند؟

جواب :

اگر (تا کنون حج نرفته و) در برگشت در مضیقه زندگی نباشد و حقوق (درآمد) برای مخارج او کافی باشد او واجب الحج است و باید حج خود را انجام دهد ولی اگر چنین نباشد می‌تواند نیابت قبول کند.

انجام حج جهت عمل به وصیت

سوال :

اینجانب مادری داشتم که فعلاً در قید حیات نیستند و تا زنده بودند یک بار قسمتشان شده بود و به حج رفته بودند و بعد هم ثبت نام کردند که مقداری از پول ثبت نام را برادرم داده بودند و مادرم گفته بودند که اگر تا زنده‌ام خودم رفتم که هیچ، ولی اگر در قید حیات نبودم دخترم برود که اینجانب هستم، حال من هم یک باب مغازه ۹ متری واقع در خیابان ... که این مغازه را شوهرم در سال ۶۰ خریداری نموده و به نام من زده است ولی اختیاردار آن خود شوهرم بوده‌اند و گفتند بعد از فوتم مغازه به جای مهریه شما باشد و در سال ۷۴ شوهرم فوت کردند و من دارای چند بچه صغیر هستم که این مغازه را کرایه می‌دهم و از آن خود و بچه‌هایم امرار معاش می‌کنیم (در ضمن دختر و پسر دم بخت دارم)، می‌خواستم بدانم من می‌توانم حج مادرم را به جا آورم یا اینکه احتیاج به نیابت است؟ خود واجب الحج هستم یا خیر؟ در ضمن سفر اولم به حج است) خواهشمندم راهنمایی فرمایید.

جواب : شما واجب الحج نیستید ولی با رضایت سایر ورثه می‌توانید آن حج را بروید

دختری مجرد دارای ارث و نیازمند مخارج زندگی

سوال :

با عرض سلام، اینجانب دختری هستم مجرد که دو سه سال است مادرم فوت نموده و فیش مکه او با توافق سایر ورثه به اینجانب واگذار گردیده است، فعلاً بعضی از آقایان روحانیون معتقد هستند بنده به جهت اینکه حدود سه هزار متر مربع زمین زراعتی از مادرم به ارث برده‌ام، واجب الحج می‌باشم و نمی‌توانم به جای مادرم به مکه مشرف شوم، شرایط زندگی بنده طوری است که تنها زندگی می‌کنم و شرایط موجود در خانه پدری و وجود زن پدر و بچه‌های او اجازه نمی‌دهند در خانه پدری بمانم، پدرم هم مخارج زندگی مرتبی به من نمی‌دهد به طوری که از لحاظ زندگی، وسایل زندگی و مخارج زندگی معمولاً در مضیقه هستم، زمینی هم از طرف مادرم به ارث رسیده که فاقد مشتری برای فروش می‌باشد، وقتی حاضر شده‌ام به نصف قیمت متعارف بفروشم ولی خریدار ندارد، لذا با این شرایط که بنده استطاعت گرفتن نیابت را برای مادرم ندارم، استدعا می‌شود بنده را راهنمایی فرمایید آیا مستطیع می‌باشم و مجبور هستم برای مادرم نیابت بگیرم یا خیر؟

جواب :

شما واجب الحج نیستید و می‌توانید برای مادرتان مکه بروید و حج او را بجا آورید.

مستطعی که از هواپیما هراس دارد

سوال :

مادر ما در سال ۱۳۶۳ واجب الحج بودند و جهت مشرف شدن به مکه مکرمه ثبت نام نمودند، البته همیشه از پرواز با هواپیما ترس داشته‌اند و هرگز سوار هواپیما نشده‌اند حالا که بعد از ۱۵ سال نوبت ایشان شده است هر موقع صحبت از حرکت ایشان می‌شود دلهره شدید پیدا کرده و می‌گویند اصلاً نمی‌توانم و چنانچه مرا بی‌هوش کنند و آنجا به هوش آورند می‌روم، که فکر می‌کنم مقدور نباشد، حالا از آن آقا انتظار داریم رأی شرعی را در این مورد اعلام فرمایید و آیا می‌توانیم به نیابت از مادرمان این فریضه الهی را بجا آوریم؟ ضمناً ایشان دارای چهار پسر و دو دختر می‌باشند.

جواب : اگر رفتن به حج - (برای او) - مقدور (او) نباشد، می‌شود کسی به نیابت او برود

نیابت زن و شوهر از برای یکدیگر

سوال :

آیا زن و مرد می‌توانند در حج نایب یکدیگر شوند؟

جواب :

اشکال ندارد.

کفایت حجه الاسلام برای نایب

سوال :

اگر کسی به نیابت دیگری به حج رفت، آیا آن حج برای خودش هم محسوب می‌شود و کفایت از حجه الاسلام می‌کند یا خیر؟

جواب :

کفایت نمی‌کند.

شرط قبول نیابت

سوال :

آیا نایب حج حتماً باید قبلاً خودش حج به جا آورده باشد یا خیر؟

جواب :

لازم نیست.

نایب گرفتن برای مستطیع بدون اطلاع خودش

سوال :

آیا می‌توان بدون اطلاع و اجازه مستطیع، برای او در حج نایب گرفت؟ مثلاً اگر زن و فرزندان کسی که مستطیع است و به حج نمی‌رود می‌توانند در زمان حیات او کسی را به نیابت او به حج بفرستند؟

جواب :

جایز نیست.

نایب و عمل بر اساس مرجع خود یا منوب عنه

سوال :

نایب باید به فتوای مرجع خود عمل کند یا مرجع منوب عنه؟

جواب :

به فتوای مرجع خود باید عمل کند و اگر بتواند احتیاط کند، خوب است احتیاط کند

نایب برای قسمتی از اعمال حج

سوال :

اگر نایب در یکی از اعمال دچار مشکل شود، می تواند برای همان قسمت از حج یا عمره نایب دیگری اختیار کند؟

جواب :

می تواند.

نایب گرفتن در ایام حیات یا پس از مرگ

سوال :

اگر کسی حج بر او واجب شود ولی دیگر توان رفتن به حج را نداشته باشد. در زمان حیات خود باید نایب به حج بفرستد یا وصیت کند که بعد از مرگش نایب بگیرند و اگر هیچ کدام را انجام نداد، ورثه وظیفه دارند از مال او نایب به حج بفرستند یا در صورت تمایل این کار را بکنند؟

جواب :

باید در زمان حیات نایب بگیرد و اگر ورثه نگرفت باید بعد از مرگ او، از مال او، حج او را به جا آورند

اطمینان منوب عنه از آگاهی نایب از احکام حج

سوال :

آیا منوب عنه باید اطمینان پیدا کند که نایب احکام حج را می داند و صحیح انجام می دهد یا خیر؟

جواب :

باید موثق باشد و همین مقدار کفایت می کند.

نیابت برای انجام حج عمره

سوال :

آیا کسی می تواند عمره مفرده را به نیابت از کسی که زنده است و عذری برای انجام حج ندارد انجام دهد؟

جواب :

می تواند.

نیابت عمره برای افراد نامحدود

سوال :

آیا کسی می تواند یک عمره مفرده را به نیابت از افراد نامحدودی انجام دهد؟

جواب :

می تواند.

اجازه منوب عنه برای نیابت

سوال :

آیا نیابت در عمره مفرده و صحت عمره مشروط به اجازه منوب عنه است؟

جواب :

مشروط نیست.

کفاره در اعمال حج برای نایب یا منوب عنه

سوال :

اگر کسی بدون اجازه یا با اجازه دیگری به نیابت او عمره مفرده انجام داد و در انجام عمره کفاره ای واجب شد یا طواف نساء دچار اختلال شد، در این صورت کفاره و حرمت همسر، مربوط به نایب است یا منوب عنه؟

جواب :

مربوط به نایب است.

نیابت از چند نفر در حج تمتع

سوال :

آیا در حج تمتع می شود کسی حج را به نیابت از چند نفر انجام دهد؟

جواب :

نمی تواند.

کیفیت نایب گرفتن

سوال :

برای نیابت حج یا عمره مفرده عقد یا صیغه خاصی باید جاری شود یا توافق ظاهری طرفین کافی است؟

جواب :

توافق ظاهری کفایت می کند.

«حج و عمره» افراد کثیر الشک و وسواسی**احکام خمس در حج و عمره**

خمس سود سپرده گذاری حج

سوال :

امروزه وقتی نوبت عزیمت به حج یا عمره می‌شود، مبالغی به عنوان سود سپرده گذاری تعلق می‌گیرد، حال سؤال اینجا است که علاوه بر خمس مبلغ سپرده گذاری، پرداخت خمس مبلغ سود سپرده هم لازم است؟ نکته قابل توجه اینکه آن مبلغ اضافی قبل از آن قابل محاسبه و دریافت نبوده و شاید بتوان گفت درآمد همان سال حج گزار است.

جواب :

در هر صورت خمس آن را باید بدهد.

پرداخت خمس لباس احرام

سوال :

آیا برای صحت اعمال عمره و حج - برای کسی که حسابرسی خمس ندارد، پرداخت خمس لباس احرام و لباسی که در طواف و نماز طواف می‌پوشد، کفایت می‌کند یا باید حسابرسی تمام اموال صورت گیرد؟

جواب :

کفایت می‌کند ولی بسیار به جا است که حسابرسی تمام اموال را بکند.

حج با پول خمس نداده

سوال :

آیا حج با پولی که خمس آن پرداخت نشده است، صحیح است؟

جواب :

صحیح است ولی گناه آن بسیار بزرگ است.

عمره با پول خمس نداده

سوال :

آیا عمره مفرده با پولی که خمس آن پرداخت نشده است، صحیح است؟

جواب :

صحیح است ولی گناه آن بزرگ است و ثواب حج نمی‌تواند جبران آن گناه را بکند.

میزان پرداخت خمس برای صحت اعمال عمره و حج

سوال :

آیا برای صحت اعمال عمره و حج - برای کسی که حسابرسی خمس ندارد، پرداخت خمس لباس احرام و لباسی که در طواف و نماز طواف می‌پوشد، کفایت می‌کند یا باید حسابرسی تمام اموال صورت گیرد؟

جواب :

کفایت می کند ولی بسیار به جا است که حسابرسی تمام اموال را بکند.

خمس فروش طلا برای حج

سوال :

اگر کسی طلاهایش را برای رفتن به حج بفروشد آیا باید خمس آن را بدهد؟ آیا این امر در خصوص عمره مفرده و حج تمتع تفاوت می کند؟

جواب :

اگر سال روی آن پول نگذرد، خمس ندارد و تفاوتی میان حج تمتع و عمره مفرده نیست.

خمس بر پول ثبت نام که سال بر آن گذشته است

سوال :

پولی که از محل درآمد برای ثبت نام سفر حج پرداخت شده و پیش از رسیدن نوبت اعزام، سال خمسی بر آن گذشته است، آیا مشمول خمس می شود؟

جواب : باید خمس آن را بدهد

پرداخت خمس در وسط سال خمسی

سوال :

کسی که خمس می دهد، اگر در وسط سال خمسی بخواهد به عمره مفرده مشرف شود، آیا باید خمس پول عمره را بدهد؟ در این خصوص آیا تفاوتی می کند که پول عمره را از درآمد آن سالی که در وسط آن است و هنوز نوبت محاسبه خمس آن نشده پرداخت کند یا از درآمد سالهای پیش که خمس آن را پرداخت کرده است؟

جواب :

لازم نیست خمس آنرا بدهد ولی پرداخت آن خوب است.

سود برای پول ثبت نام حج

سوال :

اخیراً با پول حج یا عمره معاملاتی صورت می گیرد و در موقع اعزام به حج یا عمره به این پول سود تعلق گرفته و از هزینه عمره یا حج کم می شود، آیا به پول پس انداز شده جهت حج یا عمره در صورت گذشت سال، خمس تعلق می گیرد؟

جواب :

اولاً سود دادن مسئولین حج به زائرین اشکال ندارد، ولی چه خوب است به نام سود نباشد و ثانیاً اگر در آن سال حج نرفت و یا حساب خمسی نداشت به هزینه حج آنها خمس تعلق می گیرد

خمس حج برای کسی که تابحال خمس نداده

سوال :

کسی که تا بحال خمس نداده است و اولین بار به عمره مفرده می رود می تواند فقط خمس پول عمره را بدهد و بعداً حساب کامل را بکند یا نه؟

جواب :

جایز است گرچه کار خوبی نیست.

خمس طلاهایی که بری حج فروخته شده است

سوال :

اگر کسی طلاهایش را برای رفتن به حج بفروشد آیا باید خمس آنرا بدهد؟ آیا این امر در خصوص عمره مفرده و حج تمتع تفاوت می کند؟

جواب :

اگر سال روی آن پول نگذرد خمس ندارد و تفاوتی میان حج تمتع و عمره مفرده نیست.

گذشتن سال خمسی بر پول ثبت نام حج

سوال :

پولی که برای ثبت نام سفر حج پرداخت شده و پیش از رسیدن نوبت اعزام، سال خمسی بر آن گذشته است، آیا مشمول خمس می شود؟

جواب :

باید خمس آنرا بدهد.

پرداخت خمس در وسط سال خمسی برای عزیمت به حج و عمره

سوال :

کسی که خمس می دهد، اگر در وسط سال خمسی بخواهد به عمره مفرده مشرف شود، آیا باید خمس پول عمره را بدهد؟ در این خصوص آیا تفاوتی می کند که پول عمره را از درآمد آن سالی که در وسط آن است و هنوز نوبت محاسبه خمس آن نشده پرداخت کند یا از درآمد سالهای پیش که خمس آن را پرداخت کرده است؟

جواب :

لازم نیست خمس آنرا بدهد ولی پرداخت آن، خوب است.

پرداخت خمس در وسط سال خمسی برای عزیمت به حج تمتع

سوال :

کسی که خمس می دهد، اگر در وسط سال خمسی بخواهد به حج تمتع مشرف شود، آیا باید خمس پول حج را بدهد؟ در این خصوص آیا تفاوتی می کند که پول حج را از درآمد آن سالی که در وسط آن است و هنوز نوبت محاسبه خمس آن نشده پرداخت کند یا از درآمد سالهای پیش که خمس آن را پرداخت کرده است؟

جواب :

می تواند از درآمد همان سال خرج کند ولی بهتر است خمس آنرا بدهد.

حج با پول خمس نداده

سوال :

آیا حج با پولی که خمس آن پرداخت نشده است، صحیح است؟

جواب :

صحیح است ولی گناه آن بسیار بزرگ است.

انجام عمره مفرده با پول خمس نداده

سوال :

آیا عمره مفرده با پولی که خمس آن پرداخت نشده است، صحیح است؟

جواب :

صحیح است ولی گناه آن بزرگ است و ثواب حج نمی تواند جبران آن گناه را بکند.

حج با مال حرام و غضبی

حج با پول غضبی یا حرام

سوال :

کسانی که با پول و مالی حرام و یا غضبی به حج یا عمره مفرده مشرف می شوند حج یا عمره آنها چه حکمی دارد؟

جواب :

حج آن ها صحیح است ولی گناه بزرگی انجام داده اند که ثواب حج در مقابل آن گناه ناچیز است و جبران آن گناه را هم نمی توانند بکنند.

شک بر آنکه حقی بر گرد هست یا نه؟

سوال :

زمانیکه مشرف به حج، شک دارد که آیا حقی (پرداخت مالی) بر گردن او می باشد یا خیر، چه وظیفه ای دارد؟

جواب :

چیزی بر او واجب نیست ولی اگر ردّ مظالم به اندازه احتمال بدهد، مطلوب است.

حج در صورت مطالبه طلب از جانب طلبکار

سوال :

اگر بدهکار، در حالی که طلبکار طلب خود را مطالبه می کند حج واجب یا مستحب بجا آورد، آیا اعمال او صحیح است و در

صورتی که حج بجا آورد، کفایت از حجّه الاسلام می کند؟

جواب :

باید نرود ولی اگر رفت حج او صحیح است و کفایت از حجّه الاسلام هم می کند.

سعی بین صفا و مروه

سعی در مسعای جدید و طبقه دوم

سوال: نظر حضرتعالی درباره مسعای جدید چیست و با تخریب مکان سعی و صفای قدیم، آیا می توان در مکان جدید، سعی به جا آورد؟ همچنین آیا می توان در طبقه دوم سعی را به جا آورد؟

جواب : آنچه را آن ها سعی قرار می دهند، برای ما مجزی است و سعی در طبقه دوم نیز اشکال ندارد.

شرط پاکی لباس در سعی بین صفا و مروه

سوال :

آیا در سعی هم مثل طواف طهارت بدن و لباس، شرط صحت است؟

جواب :

شرط نیست ولی مراعات طهارت، خیلی به جا است.

استحباب سعی بین صفا و مروه

سوال :

آیا سعی صفا و مروه را هم می توان به صورت مستحب به جا آورد و ثواب دارد یا بهتر است زائران، محل سعی را برای دیگران تخلیه کنند؟

جواب :

اصلاً مستحب نیست ولی از مستحبات موکّد، طواف است.

بجا آوردن سعی بین صفا و مروه در طبقه دوم

سوال :

آیا به نظر حضرتعالی سعی بین صفا و مروه از طبقه دوم جایز است یا خیر؟ آیا این فتوا برای حالت اختیار و اضطرار تفاوتی دارد؟

جواب :

مطلقاً جایز است.

امکان استراحت در بین راه سعی

سوال :

آیا در وسط اشواط سعی و در بین راه صفا و مروه می شود نشست و قدری استراحت کرد یا باید بدون وقفه به حرکت ادامه داد؟

جواب :

لازم نیست بدون وقفه باشد و استراحت مانع ندارد.

استراحت در بین اشواط سعی

سوال :

آیا در بین اشواط سعی می شود روی صفا و یا مروه نشست و استراحت کرد؟

جواب :

اشکال ندارد.

رعایت موالات در سعی

سوال :

آیا رعایت موالات بین اشواط سعی لازم است؟

جواب :

موالات عرفی شرط است. بنابراین استراحت و حتی بیرون رفتن و برگشتن مانع ندارد.

هروله در سعی

سوال :

آیا هروله در سعی صفا و مروه در جایی که به همین منظور مشخص شده است، واجب است یا مستحب؟ و آیا برای مرد و زن فرقی می کند؟

جواب :

برای مردها مستحب است.

برگشت در حین انجام سعی

سوال :

اگر کسی در اثنای سعی صفا و مروه در اثر فراموشی، در جای مخصوص آن هروله نکند و از آن مکان رد شود و بعد برای تدارک هروله برگردد و پس از آن به مسیر ادامه دهد، سعی او اشکال پیدا می کند؟

جواب :

نمی تواند برگردد.

آخر مسیر در سعی

سوال :

در سعی صفا و مروه، انتهای هر شوط کجا است؟ آیا باید حتماً پای حاجی به کوه صفا یا مروه برسد یا خیر؟

جواب :

آخر آن اول سربالایی است ولی بهتر است مقداری از سربالایی طی کند.

سعی در صندلی چرخدار یا طبق

سوال :

سعی در صندلی چرخدار یا طبق یا بر دوش دیگران و... حتماً بواسطه عذری جایز است؟ یا در حالت عادی نیز صحیح است؟

جواب :

در حال عادی هم جایز است.

ترک سعی و ادامه آن

سوال :

اگر کسی مجبور شود بین اشواط سعی و در بین راه صفا و مروه ، سعی را ترک کند مثلاً پای او خون بیاید، در اینصورت وقتی بر می گردد باید سعی را از سر گیرد یا می تواند ادامه دهد و در صورتی که می تواند ادامه دهد، باید از محلی که ترک کرده است ادامه دهد؟

جواب :

لازم نیست از اول شروع کند.

ناقص ماندن اشواط سعی

سوال :

اگر کسی گمان کند که سعی را تمام کرده و تقصیر کند و بعد از تقصیر بفهمد که سعی را ناقص انجام داده است، در اینصورت چه وظیفه ای دارد؟ آیا تعداد اشواطی که یقین می کند قبلاً انجام داده است در وظیفه بعدی موثر است؟

جواب :

تمه سعی را به جا آورد و دومرتبه تقصیر کند.

شک در اشواط سعی

سوال :

اگر کسی در اشواط سعی شک کند، می تواند سعی را رها کند و برای اطمینان بیشتر آن را از اول شروع کند؟

جواب :

بنابر اقل بگذارد و سعی را تمام کند.

فاصله یک روز بین طواف و سعی

سوال :

آیا بلافاصله بعد از نماز طواف، واجب است سعی شروع شود یا می شود بین این عمل مثلاً نصف روز یا یک روز فاصله بیفتد؟

جواب :

لازم نیست و فاصله حتی یک روز و بیشتر اشکال ندارد.

نیت**بر زبان جاری کردن نیت حج**

سوال :

اگر کسی بخواهد نیت احرام یا عمره یا حج را به زبان جاری کند، چگونه باید نیت کند؟

جواب :

-(به زبان جاری کردن)- لازم نیست و اگر بخواهد به زبان آورد، هر طوری که بگوید، به عربی یا فارسی و یا به زبان دیگر، و هر چه بگوید که دلالت بر نیت کند کفایت می‌کند.

معنای نیت در احرام

سوال :

آیا نیت به این معناست که قصد انجام عملی را داشته باشیم یا اینکه حتماً باید بر زبان جاری شود؟

جواب :

توجه کفایت می‌کند، خطور لازم نیست و تلفظ هم لازم نیست

چگونگی جاری کردن نیت بر زبان

سوال :

اگر کسی بخواهد نیت احرام یا عمره یا حج را به زبان جاری کند، چگونه باید نیت کند؟

جواب :

به زبان جاری کردن لازم نیست و اگر بخواهد به زبان آورد، هر طوری که بگوید، به عربی یا فارسی و یا به زبان دیگر، و هر چه بگوید که دلالت بر نیت کند کفایت می‌کند.

نیت بر رفع اشکال حج قبلی

سوال :

اگر کسی قبلاً حج واجب خود را انجام داده باشد و بخواهد مجدداً به حج مشرف شود، می‌تواند نیت کند که اگر حج قبلی او اشکال داشته برای خودش منظور شود و گرنه برای یک منوب عنه مثل پدر یا مادرش منظور گردد؟

جواب :

برای خود و یا برای دیگران جایز است. ولی خلاف احتیاط است.

نیت برای حج یا اعمال بطور جداگانه

سوال :

آیا در عمره مفرده یک نیت از اول تا آخر برای انجام اعمال عمره کفایت می‌کند یا برای هر عملی باید جداگانه نیت کرد؟

جواب :
لازم نیست.

کفایت نیت در ابتدا

سوال :

آیا نیت حج تمتع، در هر عملی از حج باید تکرار شود یا همان نیت ابتدائی کفایت می کند؟

جواب :

کفایت می کند.

فراموشی نیت در بین اعمال حج

سوال :

کسی که در حج تمتع هنگام نیت عمره تمتع در نظر داشته است که عمره تمتع به جا می آورد که مقدمه حج تمتع است، حال اگر موقع بستن احرام حج و عزیمت به عرفات، فراموش کند که نیت احرام حج کند حتی از دل هم نگذراند، بلکه در خانه خدا محرم شود و به عرفات برود و سایر اعمال را انجام دهد، اشکالی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

«حج و عمره» افراد مسلوس و مبطون

اذن پدر و شوهر

اجازه شوهر بر حجی که قبل ازدواج نذر کرده است

سوال :

خانمی قبل از ازدواج نذر کرده که حج بجا آورد و بعد از ازدواج می خواهد به نذر خود عمل کند، آیا اذن شوهر لازم است؟ و آیا شوهر حق ممانعت دارد؟

جواب :

اذن شوهر لازم نیست ولی اگر (شوهر) - مخالفت کند نذر او منحل می شود و (دیگر حجی) - (این حج) - بر او واجب نیست.

نارضایتی پدر و مادر از رفتن به حج

سوال :

اگر پدر یا مادر یا هر دوی آنها از رفتن فرد به عمره مفرده رضایت نداشته باشند، در این صورت آیا می تواند به عمره برود و عمره او صحیح است؟

جواب :

باید نرود ولی اگر رفت حج او و عمره او و زیارت او صحیح است.

اجازه زن برای حج

سوال :

به طور کلی دختر یا زنی که مجرد است یا شوهر ندارد برای رفتن حج یا عمره خود، نیاز به اذن کسی دارد؟

جواب :

نیاز به اذن کسی ندارد ولی اگر نهی پدر یا مادر و یا احتمال مفسده باشد نمی تواند برود.

لجاجت شوهر برای اذن به حج رفتن زن

سوال :

اگر شوهر بر اثر لجاجت اذن انجام حج تمتع را به زن ندهد، در صورتیکه زن واجب الحج باشد، وظیفه او چیست؟

جواب :

بدون اذن برود، اشکال ندارد.

انجام حج بذلی بدون رضایت شوهر

سوال :

خانمی مستطیع نبوده ولی فرزندش می خواهد او را به مکه ببرد یا هزینه سفر حج را به او بدهد، اما شوهر این خانم اعلام عدم رضایت می کند، آیا این خانم مستطیع است؟

جواب :

چون حج بذلی است واجب الحج است و رضایت شوهر لازم نیست.

نذر حج زن قبل از ازدواج و رضایت شوهر

سوال :

خانمی قبل از ازدواج نذر کرده که حج بجا آورد و بعد از ازدواج می خواهد به نذر خود عمل کند، آیا اذن شوهر لازم است؟ و آیا شوهر حق ممانعت دارد؟

جواب :

اذن شوهر لازم نیست ولی اگر شوهر مخالفت کند، نذر او منحل می شود و این حج بر او واجب نیست.

حلق و تقصیر

جواز تقصیر در حج تمتع

سوال: آیا حضرتعالی سر تراشیدن در حج تمتع را برای مردان واجب میدانید یا تقصیر برای آنان کفایت میکند؟ در صورتی که کسی سهواً یا جهلاً و یا عمداً در حج تمتع سر تراشد و فقط قسمتی از موی سر یا ناخن خود را بچیند حج او چه حکمی پیدا میکند؟

جواب :

لازم نیست و تقصیر کفایت می‌کند و تفاوتی میان حجّ اول و دفعات بعد نیست، ولی تراشیدن سر مخصوصاً در حجّ اول بهتر است.

حلق یا تقصیر قبل از خود برای دیگران

سوال: آیا محرم در حجّ تمتّع میتواند قبل از خود برای دیگری حلق یا تقصیر کند؟

جواب : اشکال ندارد

حلق یا تقصیر قبل از خود برای دیگران در عمره مفرده

سوال: آیا محرم در عمره مفرده میتواند قبل از اینکه خود تقصیر کند، برای دیگری تقصیر نماید؟

جواب :

اشکال ندارد.

حلال شدن کلیه محرمات پس از تقصیر

سوال: آیا در عمره تمتّع پس از تقصیر، همه محرماتی که به واسطه احرام حرام شده بود حلال می‌شود؟

جواب : حلال می‌شود.

تقصیر شیعه و سنی برای یکدیگر

سوال: آیا حلق یا تقصیر کردن شیعه و سنی برای همدیگر اشکالی دارد؟

جواب : اشکال ندارد.

شک در صحت انجام تقصیر

سوال: اگر محرم بعد از حلق یا تقصیر شک کند که صحیح انجام داده است یا نه، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب : به شک خود اعتنا نکند.

انجام فعل حرام پس از تقصیری که باطل بوده است

سوال: اگر محرم بعد از حلق یا تقصیر، یکی از محرماتی که بر او حلال شده است را انجام دهد و بعد بفهمد حلق یا تقصیر او باطل بوده است، باید کفاره بپردازد؟ آیا بین محرمات در این خصوص تفاوتی هست؟

جواب : کفاره ندارد.

مقدار تراشیدن سر

سوال: آیا تراشیدن قسمتی از سر به عنوان حلق کفایت میکند؟

جواب : باید همه سر تراشیده شود.

انجام ندادن تقصیر در عمره مفرده

سوال: اگر کسی بعد از عمره مفرده بفهمد که سهواً یا جهلاً تقصیر نکرده است، عمره او چه حکمی دارد و چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب : باید تقصیر کند و اعمال بعدی را اگر می تواند خود انجام دهد و اگر نمی تواند نایب بگیرد.

تراشیدن سر برای تقصیر عمره تمتع

سوال: آیا تراشیدن سر برای تقصیر عمره تمتع جایز است؟

جواب : جایز نیست و تراشیدن سر مختص به حج است.

تاخیر و تعجیل در انجام تقصیر

سوال: وجوب حلق یا تقصیر فوری است یا تأخیر آن بعد از اتمام عمل قبلی جایز است؟

جواب : تأخیر اشکال ندارد

پیدا شدن موی سر خانم‌ها در هنگام تقصیر

سوال: اگر در هنگام تقصیر موی سر خانم‌ها اجباراً در مقابل نامحرم پیدا شود، تقصیر آنها چه حکمی دارد؟

جواب : صحیح است گرچه عمدی هم باشد.

تراشیدن سر در عمره مفرده به نیت تقصیر

سوال: آیا محرم در عمره مفرده میتواند به جای تقصیر، سر خود را تراشد؟

جواب : در عمره مفرده و غیر مفرده باید تقصیر کند و تراشیدن سر که همه آن هم باید باشد، مربوط به حج است.

اختیار در حلق و تقصیر حج

سوال: کسی که موی سر خود را با غسل یا «صمغ» چسبانیده و کسی که موی سر خود را جمع کرده و گره زده و درهم پیچیده و بافته است نیز بین حلق و تقصیر در حج مخیر است؟

جواب : بین حلق و تقصیر مخیر است.

محل انجام تقصیر در عمره

سوال: آیا تقصیر در عمره، محل خاصی دارد؟ یا در هر مکانی میشود حلق یا تقصیر کرد؟

جواب : در هر مکانی باشد اشکال ندارد.

کوتاه کردن موی سر قبل از تراشیدن

سوال: کسی که می‌خواهد در حج واجب سر خود را بتراشد، می‌تواند اول سر خود را ماشین کند و بعد بتراشد؟

جواب : اشکال ندارد.

فراموشی انجام تقصیر در منی

سوال: کسی که به واسطه عذری مثل فراموشی، در منی حلق یا تقصیر نکند و به مکه برود چنانچه قبل از اعمال مکه عذر او بر طرف شود، آیا باید به منی بازگردد یا تقصیر در مکه کافی است؟

جواب : حلق یا تقصیر در غیر منی برای او کافی است.

اختیار در حلق و تقصیر در حج تمتع

سوال: کسی که موی سر خود را کاشته است – با فرض اینکه موهای او متعلق به سر شده و رشد می‌کند ولی رشد آن کم است – آیا در حج تمتع مخیر بین حلق و تقصیر است؟

جواب : بین حلق و تقصیر مخیر است.

اختیار افراد خنثی در حلق یا تقصیر

سوال: افرادی که خنثی هستند نیز بین حلق و تقصیر مخیرند یا باید تقصیر کنند؟

جواب : بین حلق و تقصیر مخیر هستند.

عالم شدن بر باطل بودن حلق یا تقصیر پس از اعمال مکه

سوال: اگر کسی بعد از اتمام اعمال مکه، بفهمد که سهواً یا جهلاً یا به واسطه عذری حلق یا تقصیر نکرده است، آیا بعد از حلق یا تقصیر باید اعمال مکه را اعاده نماید؟

جواب : اعمال مکه او صحیح است.

قربانی

عمل به قربانی منوب عنه طبق دستور مرجع تقلید او

سوال :

آیا کسی که برای قربانی کردن نایب می‌شود، باید به فتوای مرجع خود قربانی کند یا مرجع منوب عنه؟

جواب :

نایب باید به فتوای مرجع خود عمل کند.

اشتباه در زمان قربانی کردن

سوال :

اگر کسی در اثر جهل به مسئله وقت قربانی را اشتباه کند و در وقت دیگری قربانی نماید، باید قربانی را اعاده نماید یا کافی است؟

جواب :

کفایت می کند.

وصیت به «حج و عمره»

وجوب انجام عمره مفرده طبق وصیت میت

سوال :

اگر کسی وصیت به انجام عمره مفرده کند، بعد از مرگ او ورثه واجب است به این وصیت عمل کنند؟

جواب :

اگر به ازاء وصیت مال داشته باشد باید ورثه به وصیت عمل کنند مشروط بر اینکه به اندازه ثلث مالش باشد و الا اجازه ورثه را می خواهد.

وصیت به ورثه برای انجام حج تمتع و پرداخت خمس آن

سوال :

اگر کسی از مال خود وصیت به حج تمتع کرد و ورثه می دانند خمس یا زکات آن مال را باید پرداخت کنند، در این صورت وظیفه آن ها چیست؟ در صورتی که باقیمانده پس از پرداخت خمس یا زکات آن مال کافی برای حج نباشد چه باید بکنند؟

جواب :

باید خمس را بدهند و بعد از آن می توانند تبرعاً حج با آن باقی مانده به جا آورند ولی واجب نیست و می توانند آن را قسمت کنند.

آگاهی بر وصیت میت پس از تقسیم اموال میت

سوال :

اگر ورثه مال میت را قسمت کرده باشند، بعد از مدتی وصیت او در خصوص انجام حج یا عمره مفرده را بیابند یا دریابند که برای حج مستطیع بوده است و پس از تقسیم ارث مال دیگری نمانده باشد که به وظیفه عمل کنند، چه باید بکنند؟

جواب :

باید ورثه آن را به جا آورند.

«حج و عمره» با پول قرضی و وام

حج با پول قرض یا وام

سوال :

آیا با پول قرضی یا وام می توان به عمره مفرده رفت؟

جواب :

جایز است.

حج واجب با پول قرضی

سوال :

آیا با پول قرضی یا وام می توان به حج واجب رفت؟ آیا این حج کفایت از حج واجب می کند؟

جواب :

اگر در برگشت به طور متعارف در رفاه مالی باشد و آن قرض را می تواند بدهد، گرچه واجب الحج نیست ولی اگر رفت کفایت از حج واجب او می کند.

رضایت زوجین از عزیمت یک نفر

سوال :

آیا مردی که به حج واجب می رود باید رضایت همسر خود را جلب نماید؟

جواب :

واجب نیست و همچنین زن لازم نیست جلب رضایت شوهر را بنماید، مگر مفسده ای در کار باشد که حج برای هیچکدام لازم نیست.

حج زن عقدی در خانه پدر بدون رضایت شوهر

سوال :

اگر زوج، همسر عقدی خود را از رفتن به عمره مفرده منع کند، با عنایت به این که آن خانم در خانه پدرش زندگی می کند چه وظیفه ای دارد؟

جواب :

شنیدن حرف او لازم نیست ولی باید مواظب باشد ضربه به محبت او نزنند.

استطاعت**دارای ملک شخصی و نیابت از پدر**

سوال :

اینجانب کارمندی هستم ۴۴ ساله با همسری خانه دار و دو فرزند ذکور که یکی در سال آخر دبیرستان تحصیل می کند و دیگری یک سال کوچکتر است. به دلیل اجاره نشین بودن و این که تنها منبع درآمد حقوق کارمندی بود که به سختی مخارج روزمره

تأمین می‌نمایم، و تا کنون موفق به انجام فریضه حج نگردیده‌ام و در حال حاضر قطعه زمینی به ارزش تقریبی شش میلیون تومان دارم و قطعه زمینی نیز ب طور مشترک با برادرم به ارزش تقریبی دو میلیون تومان دارم که برای فرزندانم اختصاص داده‌ام و از ارثی که از پدر و مادرم به من رسیده، اکنون موفق به خرید یک باب منزل یک طبقه گردیده‌ام که مبالغی نیز بابت آن مقروض می‌باشم و ماشین و مغازه و چیز دیگری ندارم و پدرم در وصیت نامه خود من را به عنوان نایب حج خود تعیین کرده‌اند.

(۱) آیا بنده می‌توانم نیابت حج ایشان را انجام بدهم یا نه؟

(۲) در صورتی که آن دو پلاک زمین برای آتیه دو فرزندم باقی گذارده‌ام که خودشان انشاءالله ساخت و ساز نمایند و هم اکنون مقروض می‌باشم و پس اندازی ندارم، آیا خودم واجب الحج می‌باشم یا نه؟ در صورت وجوب یا عدم وجوب آن بفرمایید وظیفه دارم که ملک را بفروشم و به حج بروم یا نه؟

جواب:

(۱) می‌توانید به عنوان نیابت، حج بروید.

(۲) واجب الحج نیستید.

مستطعی که به دلایلی به حج نرفته

سوال:

شخصی چند سال قبل مستطیع بوده و دارای چند نفر پسر و دختر بوده، بعد از چند سال تا پسران ازدواج کردند و دختران به خانه شوهر رفتند ممکن نشده حج تمتع را بجا آورد و بعداً بیمار شده و اکنون استطاعت مالی ندارد، آیا می‌تواند به جای حج تمتع عمره مفرده بجا آورد؟

جواب:

اگر نمی‌تواند حج برود و مریض است به هر نحو که بتواند باید نایب بگیرد.

حج به نیابت مادر فوت شده

سوال:

با توجه به این که شوهر اینجانب حدود پنج سال پیش بر اثر شکستی که در کار خوردند حدود پنج میلیون ضرر کردند و ما مجبور شدیم برای جبران ضرر، خانه مسکونی خود را بفروشیم و در یک اتاق با سه بچه زندگی کنیم که برای خود و فرزندانم بسیار مشکل است و درآمد شوهرم از اول زندگی تا حال حاضر به گونه‌ای بوده که فقط گذران زندگی را بتوانیم داشته باشیم و هیچ گونه پس اندازی نداشته و نداریم، بعد از حدود دو سال پدر و مادر اینجانب فوت نمودند و مقداری ارث به بنده رسید که کل این مقدار را برای خرید یک خانه داده‌ام و برای قابل نشیمن شدن خانه خریداری شده باید پنج میلیون وام مسکن بگیریم، لذا خواهشمند است مشخص نمایید آیا اینجانب از نظر شرعی مستطیع می‌باشم؟ و می‌توانم به جای مادرم به مکه بروم؟ چون ایشان وصیت کرده‌اند که از پول فروش خانه خودشان مکه‌ای برایشان برویم.

جواب:

مستطیع نیستید و به جای مادر می‌توانید به مکه بروید.

وضعیت استطاعت با توجه به دارائی

سوال :

اینجانب دو سه سال قبل برای حج تمتع ثبت نام کردم و امسال جهت مشرف شدن تدارک می‌بینم، ولی از نظر مالی مشکلاتی دارم که به طور اجمال به عرض می‌رسانم که جهت مشرف شدن به حج و مخارج بازگشت و غیره نیازمند به گرفتن و یا فروختن اتومبیل می‌باشم در حالی که کلیه سرمایه و بدهی‌های اینجانب از این قرار است:

(۱) بدهی ۰۰۰/۵۰۰/۴ تومان.

(۲) منزل مسکونی ۰۰۰/۵۰۰/۶ تومان.

(۳) مغازه و سرمایه داخلی ۰۰۰/۵۰۰/۸ هزار تومان.

(۴) وسیله نقلیه ۰۰۰/۷۰۰/۲ تومان.

با توجه به مطالب فوق استدعا دارم بنده را راهنمایی فرموده که آیا مستطیع هستم یا خیر؟

جواب :

شما مستطیع هستید و خمس هم بدهکار هستید (به دفتر اینجانب جهت رسیدگی مراجعه بنمایید).

استطاعت با وجود طفل صغیر

سوال :

حدود سی و پنج سال پیش شوهری اختیار کردم که در آن زمان خودم سیزده سال بیشتر نداشتم، همسرم در آن موقع در تهران به عنوان معمار (بنا) مشغول به کار بود ولی از لحاظ مادی هنوز وضع خوبی نداشت، با پیشنهاد پدرم که در یکی از روستاها مشغول کار خرید و فروش گندم، سیب زمینی، بادام و .... بود و بی‌سواد هم بود، همسرم تهران را رها کرد و آمد به پدرم در کارش به عنوان منشی و راننده و اولین داماد مشغول به کار شد تا اینکه در زمان طاغوت به لحاظ تقسیم اراضی مزرعه‌ای که داشت از ترس تقسیم اراضی دو دانگ آن را به تنها پسرش و همچنین به هر کدام از دامادهایش یک دانگ به ثبت رساند، شوهرم در ادامه زندگی در سال ۶۳ به منظور حج تمتع با پول بیست و هفت هزار تومان خودش ثبت نام نمود و بعد از فوت پدرم در سال ۷۰ مزرعه مذکور را جهت عام المنفعه به چهار نفر فروختند و از سهم یک دانگ ثبتی خودش مبلغی را برای خرید منزلی در اصفهان صرف نمود که منزل در حال حاضر موجود و مورد استفاده بچه‌هایش می‌باشد و مابقی را در حساب بانکی گذاشته و برای گذران امورات زندگی تدریجاً برداشت می‌کرده تا این اواخر زندگی اش، یعنی در ۱۵ خرداد ۷۷ فوت نموده و متأسفانه از رفتن به سفر واجب حج محروم مانده در حال حاضر من با پنج فرزند مانده در خانه او که دو پسر و یک دختر صغیر هستند زندگی می‌کنم (البته دو دختر و یک پسر از خانه بیرون هستند) جمعاً هشت فرزند. چند سؤال برایم به وجود آمده و تکلیف شرعی‌ام را نمی‌دانم:

(۱) آیا پول سهم یک دانگ مزرعه فروخته شده در سال ۷۰، سهم ارثیه من به حساب می‌آید یا از آن شخصی شوهرم حساب می‌شود؟ (با توجه به اینکه از نظر قانونی ثبت شوهرم بوده است).

(۲) فیش حج نامبرده را فروخته و سهم بچه‌های صغیر را جدا کرده و با بقیه‌اش پسر بزرگم برای خانواده کسب درآمد درست کرده، حالا از نظر استطاعت حج، دین بر گردن شوهرم هست یا خیر؟ و با توجه به اینکه من خودم با مهریه چهارده هزار تومانی ۳۵ سال پیش حج بر گردنم بوده می‌توانم از پول فیش مرحوم برای حج استفاده نمایم و نیابت او را هم داشته باشم؟

(۳) شوهرم بابت خمس نود هزار تومان بدهکار بوده که نتوانسته ادا نماید و حالا هم دست از دنیا کوتاه کرده و هیچ درآمدی هم برای بچه‌هایش نیست و حتی بیمه هم نیستند و در زندگی در مانده هستند بابت این موضوع چه نظری دارید؟

جواب :

- ۱) اگر آن موقع که مزرعه را فروخته‌اند می‌توانسته مگه برود و نرفته است واجب الحج است و باید حج او را بجا (آورد) - (آورد) - و بهترین راه - (این است که) - یک حج میقاتی برای او بخرد.
- ۲) شما واجب الحج نیستید و نمی‌توانید از مال ورثه شوهر برای حج استفاده کنید.
- ۳) آن بدهی خمس را به پول روز باید بدهید (بنا بر این بیاید دفتر اینجانب تا مقداری از آن آن را بگیرند و مقداری از آن را ببخشند).

استطاعت مالی یا معنوی؟

سوال :

مستطیع بودن برای حج آیا به صرف نقدینگی مالی و استطاعت مالی هموار می‌شود و یا این استطاعت در دل خودش فهم و شعور و درک و معنویت را می‌طلبد؟

جواب :

و جوب حج متوقف بر استطاعت است و استطاعت عبارت است از اینکه لوازم زندگی (داشته باشد)، - (و) - پول رفتن حج را داشته باشد و (در برگشت) - (پس از بازگشت نیز) - هزینه زندگی - (را) - به طور متعارف داشته باشد.

دارائی گذشته و شک بر استطاعت

سوال :

زمانی که جهت حج مدارک دریافت می‌داشتند چون در خانه مسکونی به زحمت زندگی می‌کردیم مشغول ساخت قطعه زمینی بودم که در سال ۱۳۵۲ خریداری کرده بودم و به علت نداشتن نقدینه لازم ثبت نام نمودم و حتی چند نفر هم گفتند فلانی اسم نمی‌نویسی، گفتم انشاءالله نوبت بعد که ثبت نام می‌کنند، اکنون با وضعی که دارم خود را مستطیع نمی‌دانم ولی چنانچه سال ۱۳۶۴ - (۱۳۶۳) - زمان ثبت نام خانه نمی‌ساختم پرداخت حق الثبت برایم میسر بود متمنی است با شرح مراتب معروض، در این مورد نظر مبارک را اعلام فرمائید.

جواب : شما آن موقع واجب الحج نبوده‌اید الان هم واجب الحج نیستید

کسی که در زمان ثبت نام توان مالی داشته اما حال توانائی مالی ندارد

سوال :

اگر شخصی قبلاً استطاعت مالی داشته و برای حج تمتع ثبت نام کرده و در حال حاضر استطاعت مالی ندارد و نام او برای امسال در آمده، حج بر او واجب است؟

جواب :

حج برای او واجب نیست و می‌تواند فیش خود را بفروشد و مگه نرود.

حکم نیابت برای کسی که خود مستطیع شده است

سوال :

اگر کسی حج نیابتی قبول نماید و سپس مستطیع شود آیا برای خودش حج بجا آورد یا برای منوب عنه؟

جواب :

آن (اجاره) - (نیابت) - فسخ می‌شود و باید برای خودش حج بجا آورد ولی اگر حج منوب‌عنه را بجا آورد آن حج صحیح است و استحقاق اجرت را هم دارد.

خانمی که جواهر آلات زیادی دارد

سوال :

خانمی که زیورآلات گران قیمت دارد و اگر آنها را به ارزان قیمت تبدیل کند می‌تواند با تفاوت قیمت آنها حج بجا آورد، آیا این خانم مستطیع است؟

جواب :

اگر آن زیورآلات مطابق شأن او باشد تبدیل لازم نیست.

حج کسی که بعنوان خدمه می‌رود حجه الاسلام است یا نه؟

سوال :

کسی که بدهی دارد ولی او را به عنوان روحانی یا خدمه کاروان به مکه می‌برند، آیا حج او کفایت از حجه الاسلام می‌کند؟

جواب :

اگر در برگشت بتواند بطور متعارف (و لو از راه گرفتن خمس و زکات) خود را اداره کند، کفایت می‌کند.

کسی که توانائی جسمی برای حج تمتع ندارد

سوال :

در مواردی که حج بر عهده مکلف آمده و نمی‌تواند مشرف شود، آیا می‌تواند در حال زنده بودن نایب بگیرد؟

جواب : اگر استطاعت بدنی ندارد می‌تواند نایب بگیرد.

رضایت شوهر در حج بذلی

سوال :

خانمی مستطیع نبوده ولی فرزندش می‌خواهد او را به مکه ببرد یا هزینه سفر حج را به او بدهد، اما شوهر این خانم اعلام عدم رضایت می‌کند، آیا این خانم مستطیع است؟

رضایت می‌کند، آیا این خانم مستطیع است؟

جواب :

چون حج بذلی است واجب الحج است و رضایت شوهر لازم نیست.

مستطیع بودن کسی که فرزندان دم بخت و ... دارد

سوال :

آیا کسی که دختر بزرگ یا پسر بزرگ دارد که در آستانه ازدواج هستند یا منزل مسکونی ندارد، برای حج مستطیع است؟

جواب :

مستطیع نمی‌شود.

حج برای زن باردار

سوال :

زنی واجب الحج شده ولی باردار است و انجام اعمال حج برای او خوف ضرر و احیاناً سقط جنین به همراه دارد. در این صورت آیا می‌تواند صبر کند و در سال‌های بعد به حج برود؟

جواب :

مورد سؤال و هرکسی که عذر موجهی دارد، باید صبر کند و پس از برطرف شدن عذر به حج مشرف شود.

خوف ضرر جانی، مالی و ...

سوال :

به طور کلی وقتی کسی استطاعت مالی حج را پیدا می‌کند ولی خوف ضرر جانی یا بیماری یا ... دارد، وجوب حج به صورت موقت یا دائم از او ساقط می‌شود؟

جواب :

باید اگر احتمال بهبودی می‌دهد، صبر کند و الا نایب بگیرد.

نیابت در صورت مستطیع بودن

سوال :

اگر کسی مستطیع بوده و در نوبت حج باشد، در این صورت می‌تواند به نیابت دیگری به حج برود؟

جواب :

اشکال ندارد.

حج بذلی و استطاعت پس از آن

سوال :

اگر کسی در زمانی که مستطیع نبوده است، یک فیش حج واجب هدیه گرفته باشد و بعد از انجام این حج واجب، از لحاظ مالی مستطیع شود، باید مجدداً با مال خودش حج بجا بیاورد؟

جواب :

لازم نیست.

شرایط داشتن مستغلات و ... برای استطاعت

سوال :

اگر کسی نقداً پول ندارد ولی ملک یا وسیله‌ای دارد که اگر بفروشد مستطیع می‌شود، در چنین صورتی آیا واجب است که آن مال را بفروشد و حج تمتع به جا آورد؟

جواب :

اگر لوازم زندگی است نظیر خانه و اتومبیل، نباید بفروشد و اگر مستغلات است، نظیر خانه اضافی یا زمین، اگر فروش آن مشکل نیست، حتماً باید بفروشد.

تبدیل خانه گرانقیمت به ارزان قیمت

سوال :

اگر کسی با فروش منزل گران قیمتی که دارد و تبدیل به منزل ارزان تر، برای حج واجب مستطیع شود، آیا واجب است خانه را تبدیل کند؟ در صورتی که این تعویض مشقت داشته باشد و یا در شأن او نباشد چه باید بکند؟

جواب :

تعویض لازم نیست.

رمی جمرات

رمی جمره با سنگ های جمع آوری شده

سوال :

اخیراً کمیته کمک‌رسانی به زائران بیت الله الحرام در اقدامی جهت کمک به زائران به ویژه افراد کهنسال، اقدام به جمع آوری سنگ برای رمی جمرات به نیابت از آنان کرده است. به این صورت که مقداری سنگ در کیسه‌های پنبه‌ای بین زائران تقسیم می‌شود.

الف) آیا استفاده از این سنگ‌ها و رمی با آن صحیح است؟

ب) آیا می‌توان به بکر و خارج از حرم بودن آن اطمینان کرد یا باید در این مورد تحقیق نمود؟

ج) اگر کسی خود نیز بتواند سنگ جمع کند آیا می‌تواند از این سنگ‌های آماده استفاده کند؟

جواب :

الف) صحیح است

ب) تحقیق لازم نیست

ج) اشکال ندارد

کیفیت انجام رمی جمرات

سوال :

در صفحه ۵۰ مناسک، بخش رمی جمره، آمده است: هفت ریگ، یکی پس از دیگری به جایی که نامش جمره عقبه است بزند گر چه از طبقه بالا باشد.

۱) آیا مراد از جمره، مکانی است که ستون در آن واقع شده یا مراد خود ستون است؟ و اگر مراد، مکان است رمی به ستون چه حکمی دارد؟

۲) اگر مراد ستون است، در طبقات بالا هم باید به ستون اصابت کند؟

۳) اگر مراد، ستون است، اکنون که ظاهراً ستون‌ها را عریض کرده‌اند، آیا رمی به قسمت‌های اضافی کفایت می‌کند؟

جواب :

(۱) مراد آنجائی است که الان ستون در آن واقع شده است بنابراین باید حتماً به ستون بخورد و انداختن در جائی که سنگ‌ها جمع شده جایز نیست.

(۲) باید به ستون اصابت کند.

(۳) کفایت می‌کند.

محدوده رمی

سوال :

آیا رمی تمامی دیوار ۲۵ متری که اکنون در جمرات ساخته اند، صحیح است؟

جواب :

صحیح است.

رمی از طبقات فوقانی

سوال :

آیا رمی جمرات از طبقه فوقانی جایز است؟

جواب :

جایز است.

گرفتن نایب برای رمی توسط افراد سالم و بدون عذر

سوال :

آیا کسی که سالم است و برای رمی جمرات عذری ندارد، می‌تواند برای این امر نایب بگیرد؟

جواب :

نمی‌تواند.

نیابت برای رمی جمرات

سوال :

آیا کسی که خود مشغول رمی است می‌تواند به نیابت از کسانی که بقیه اعمال حج را انجام داده اند ولی قادر به رمی نیستند، رمی جمرات کند؟

جواب :

می‌تواند.

رمی در روز یا شب

سوال :

رمی جمرات فرقی می کند که در شب انجام شود یا روز؟

جواب :

باید در روز باشد مگر نتواند در روز انجام دهد.

اطمینان از اصابت سنگ به محل رمی

سوال :

آیا در رمی جمرات باید حاجی ببیند که سنگ به محل رمی می خورد یا همین مقدار که به طرف آن پرتاب کند کافی است؟

جواب :

باید بداند که سنگ به محل رمی خورده است.

مطمئن نشدن از اصابت سنگ به محل رمی

سوال :

اگر حاجی در رمی جمرات سنگ را پرتاب کرد ولی مطمئن نشد که به محل رمی خورده است یا خیر چه باید بکند؟

جواب :

باید اعاده کند.

اعاده رمی جمرات

سوال :

اگر پس از اتمام رمی، حاجی یقین حاصل کرد که یکی از سنگ ها به محل رمی اصابت نکرده است، چه باید بکند؟

جواب :

باید اعاده کند.

انجام رمی جمرات با دست

سوال :

آیا رمی جمرات فقط با دست جایز است یا اگر از راه دورتر با وسیله ای مثل قلاب، سنگ پرتاب شود اشکال ندارد؟

جواب :

باید با دست باشد.

ترتیب انجام نایب برای خود و منوب عنه

سوال :

کسی که برای رمی جمرات نایب دیگری است اول باید رمی خودش را انجام دهد یا اگر اول، رمی نایب را انجام داد اشکال

ندارد؟

جواب :

فرق نمی کند.

نیابت رمی برای چند نفر

سوال :

آیا در رمی جمرات می شود برای بیش از یک نفر نایب شد؟

جواب :

اشکال ندارد.

نیابت چندین نفر در انجام رمی جمرات

سوال :

کسی که خودش در حج تمتع نایب دیگری است، می تواند در رمی جمرات، علاوه بر رمی منوب عنہ، نایب دیگران هم بشود؟

جواب :

جایز است.

حائض شدن در حین انجام رمی

سوال :

اگر زن در حین انجام رمی جمرات حائض شود، چه وظیفه ای دارد؟ آیا رمی او صحیح است؟

جواب :

صحیح است.

نایب گرفتن برای فرد سالم جهت رمی جمرات

سوال :

آیا کسی که سالم است و برای رمی جمرات عذری ندارد، می تواند برای این امر نایب بگیرد؟

جواب :

نمی تواند.

رعایت موالات در هفت سنگ هر جمره

سوال :

آیا به فتوای حضرتعالی رعایت موالات در پرتاب هفت سنگ رمی هر جمره لازم است؟

جواب :

موالات عرفی شرط است.

فاصله افتادن در انجام جمرات

سوال :

اگر کسی در رمی جمره و در اثنای پرتاب سنگ ها، به دلائلی رمی خود را قطع کند، بعد از چند ساعت بخواهد رمی را ادامه دهد، باید رمی جمره را از سر گیرد یا می تواند ادامه دهد؟ آیا فرقی می کند که چند سنگ پرتاب کرده باشد؟

جواب :

از سر بگیرد.

پرتاب بیش از هفت سنگ به جهت احتیاط

سوال :

اگر کسی در رمی جمره احتیاطاً بیشتر از هفت سنگ پرتاب کند که مثلاً اگر یکی از آنها اصابت نکرده است، جبران شود، اشکال دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

معذوریت انجام رمی بخاطر ازدحام جمعیت

سوال :

کسی که در ازدحام جمعیت معذور از رمی جمرات است، بهتر است نایب بگیرد یا در وقت دیگری که ازدحام نیست، رمی کند؟ و اگر به این منظور نایب گرفت او حتماً باید در وقت رمی کند یا می تواند در شب رمی نماید؟

جواب :

او مختار است ولی نایب حتماً باید در روز رمی کند مگر نایب هم معذور باشد که مختار می شود در نیابت و یا وقتی که جمعیت کمتر است.

مسائل طواف

چرخیدن شانه چپ طواف کننده

سوال :

اگر هنگام طواف، شانه چپ طواف کننده مقداری از سمت کعبه بچرخد، طواف او چه حکمی دارد؟

جواب :

لازم نیست در همه حالات شانه چپ به طرف کعبه باشد و اگر به واسطه رسیدن به حجر اسماعیل یا رسیدن به گوشه‌های خانه کعبه و نظایر آن، شانه چپ قدری از سمت کعبه خارج و یا متمایل به پشت شود، اشکال ندارد. و به طور کلی طواف کننده باید به طور متعارف و همانطور که همه مسلمین طواف می کنند، دور بزند و از کارهایی که اهل وسوسه می کنند، پرهیز نماید.

طواف در طبقات بالا

سوال :

فضای کعبه قبله است و ظاهر این است که اگر مطاف را چند طبقه کنند، طواف در آن طبقات باید جایز باشد، اگر چنین است آیا مقام ابراهیم و نماز پشت مقام نیز در صورت چند طبقه شدن همین حکم را دارد؟

جواب :

طبقات بالا- مثل طبقه پایین است بنابراین مثلاً حجر اسماعیل باید بیرون از طواف باشد و مقلد کسی که طواف را بین المقامین می‌داند و نماز طواف را پشت مقام ابراهیم واجب می‌داند در طبقه بالا هم چنین است.

ابطال طهارت در هنگام طواف

سوال :

در مسأله ۲۵ مناسک فرموده‌اید: اگر طهارت، قبل از شوط چهارم باطل شود، طواف باطل است. اکنون اگر بتواند در این صورت (قبل از اتمام شوط چهارم) تحصیل طهارت کند به طوری که موالات عرفی در طواف بهم نخورد، آیا می‌تواند ادامه دهد یا ادامه دادن واجب است یا طواف باطل است؟

جواب :

باید بعد از طهارت، طواف را از اول شروع کند.

قصد ورود یا رجاء برای نماز طواف

سوال :

آیا خواندن نماز طواف واجب کعبه به جماعت به قصد ورود یا رجاء صحیح است؟

جواب :

می‌تواند به قصد ورود بخواند.

محدوده طواف حج

سوال :

حضرتعالی محدوده طواف واجب در حج را چه قسمتی از مسجدالحرام می‌دانید؟

جواب :

همه مسجدالحرام مطاف است و جای مخصوصی ندارد چه در حج واجب و چه مستحب. ولی میان مقام ابراهیم و خانه خدا بهترین جا برای طواف است.

ابطال عمره

سوال :

اگر کسی در عمره مفرده کاری انجام دهد که موجب فساد عمره شود. مثلاً بعد از تقصیر بفهمد که عمداً یا بواسطه جهل به مسأله طواف را ترک یا از آن کم کرده است، بنابراین آیا واجب است به میقات برگردد و عمره را از سر گیرد یا می‌تواند عمره را رها کند و به وطن خود برگردد؟

جواب :

اگر در جایی عمره باطل شد، لازم نیست دو مرتبه عمره به جا آورد ولی بدون عمره از مکه بیرون رود سزاوار نیست مگر ضرورتی جلو بیاید.

آغوش کردن طفلی که لباس نجس است

سوال :

هنگام طواف در بغل گرفتن طفلی که لباس یا بدن او نجس است، به طهارت و صحت طواف لطمه می زند؟

جواب :

لطمه نمی زند.

آگاه کردن فردی که لباس نجس است

سوال :

اگر کسی ببیند، لباس دیگری نجس است - هر چند او از نزدیکان باشد- آیا باید به او اطلاع دهد؟

جواب :

لازم نیست.

آگاه کردن فردی که لباس نجس است

سوال :

اگر کسی ببیند، لباس دیگری نجس است - هر چند او از نزدیکان باشد- آیا باید به او اطلاع دهد؟

جواب :

لازم نیست.

شک در صحت شوط به هنگام طواف

سوال :

اگر کسی در اثنای طواف در صحت شوط سابق شک کند چه وظیفه ای دارد؟

جواب :

آن شک را به حساب نیاورد.

جابجا شدن در هنگام شوط طواف

سوال :

اگر کسی در اثنای یک شوط از طواف، اجباراً جا به جا شود یا به طرف کعبه برگردد، طواف او باطل می شود و باید از سر گیرد؟

جواب :

باطل نمی شود.

اعاده شوط و نقطه شروع مجدد

سوال :

اگر کسی در اثنای یک شوط از طواف، بخواهد همان شوط را اعاده کند، باید همراه طواف کنندگان دور بزنند تا دوباره به حجرالاسود برسد یا می تواند از همان جا که قرار بر اعاده شد، برگردد تا به حجرالاسود برسد؟
جواب : فرق نمی کند.

حائض شدن به هنگام طواف

سوال :

اگر زنی هنگام طواف قبل از رسیدن به دور چهارم حائض شود با اینکه عادت او هفت روز است، وظیفه او چیست؟ و چه موقع طواف را انجام دهد و اگر بعد از دور چهارم باشد تکلیف چیست؟
جواب :
باید طواف را رها کند و فوراً از مسجد بیرون رود و برای کارهایی که طهارت می خواهد نایب بگیرد.

حائض شدن به هنگام طواف

سوال :

اگر زنی هنگام طواف قبل از رسیدن به دور چهارم حائض شود با اینکه عادت او هفت روز است، وظیفه او چیست؟ و چه موقع طواف را انجام دهد و اگر بعد از دور چهارم باشد تکلیف چیست؟
جواب :
باید طواف را رها کند و فوراً از مسجد بیرون رود و برای کارهایی که طهارت می خواهد نایب بگیرد.

ابطال وضو در حال طواف

سوال :

اگر کسی در اثنای یکی از اشواط طواف، محدث شده و وضوی او باطل گردد، در این صورت چه وظیفه ای دارد؟
جواب :
باید برود وضو بگیرد و اگر چهار شوط نموده باشد، می تواند از شوط پنجم شروع کند و بهتر است از سر بگیرد.

فراموش کردن خواندن نماز طواف

سوال :

اگر کسی بعد از طواف عمره، نماز را فراموش کند و بعد از تقصیر به یاد آورد نماز طواف را نخوانده است، چه وظیفه ای دارد؟
جواب :
نماز را بخواند و اگر خارج از مکه است و بطور متعارف نمی تواند برگردد، نایب بگیرد تا نماز را بخواند.

آگاهی به ناقص بودن قسمتی از اعمال پس از بازگشت از سفر حج

سوال :

اگر کسی در وطن خود متوجه شود که سهواً یا از روی جهل به مسئله طواف عمره تمتع را ترک یا قسمتی از آن را کم کرده است، در این صورت چه وظیفه ای دارد؟ آیا محرمات احرام بر او حرام است؟

جواب :

اگر طواف نساء را به جا آورده است مُحَلَّ شده است و برای آنچه به جا نیاورده است، نایب بگیرد ولی اگر طواف نساء را به جا نیاورده یا ناقص به جا آورده است تا نایب از طرف او طواف نساء را انجام ندهد مُحَلَّ نمی شود.

محل خواندن نماز طواف

سوال :

به فتوای حضرتعالی نماز طواف (طواف واجب و مستحب) در چه مکانی از مسجدالحرام صحیح است؟

جواب :

در طواف واجب مقابل مقام ابراهیم تا آخر مسجد و در طواف مستحب همه جای مسجد.

تاخیر در انجام طواف

سوال :

کسی که محرم به عمره مفرده یا تمتع شده است، پس از ورود به مکه واجب است فوراً به مسجد الحرام رفته و طواف کند؟ یا تأخیر آن جایز است؟

جواب :

تأخیر جایز است.

تأمل در طواف پس از ورود به مسجدالحرام

سوال :

کسی که محرم به عمره مفرده یا تمتع است، پس از ورود به مسجد الحرام باید فوراً مشغول طواف شود یا می تواند کمی تأمل کند و بدون نیت طواف اطراف خانه کعبه را دور بزند و...؟

جواب :

کلیه فروض جایز است

وقوف در عرفات

تعیین افق برای وقوف در عرفات

سوال :

کسی که در مکه است باید روز عرفه را برای وقوف در عرفات و بعد از آن روز عید قربان را به افق اهل سنت که در مکه حاکم

است عمل نماید یا به افق شیعه؟

جواب :

باید تابع آنها باشد.

خواب بودن در عرفات

سوال :

اگر کسی تمام مدت وقوف در عرفات را خواب باشد، حج او چه حکمی دارد؟

جواب :

صحیح است.

ورود در وقت ظهر شرعی به عرفات

سوال :

آیا وقوف در عرفات واجب است از هنگام ظهر شرعی باشد یا اگر کسی در راه عرفات بوده و در نزدیکی عرفات، ظهر شود و کمی با فاصله به عرفات برسد اشکال ندارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

ماندن در کوه جبل الرحه در تمام مدت وقوف در عرفات

سوال :

اگر کسی از ظهر تا غروب روز عرفه، روی کوه جبل الرحه برود اشکال دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

خروج قبل از مغرب از عرفات

سوال :

اگر کسی بنا به ضرورتی قبل از مغرب، از عرفات خارج شود، به شرط آنکه از ظهر وقوف کرده باشد، حج او چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

وقوف اضطراری در عرفات و مشعر

سوال :

اگر کسی به هر دلیلی موفق به وقوف اختیاری عرفات نشد و قصد وقوف اضطراری کرد و دانست که وقوف اضطراری عرفات موجب عدم درک وقوف اختیاری مشعر می شود، چه باید بکند و تکلیف حج او چه می شود؟

جواب :

توقف اضطراری در هر دو جا کفایت می کند.

وقوف اضطراری در عرفات برای نایب

سوال :

اگر وقوف اضطراری عرفات اشکالی ندارد، برای نایب و غیر نایب فرقی می کند؟

جواب :

فرقی نمی کند.

رعایت طهارت ظاهری در وقوف عرفات

سوال :

آیا هنگام وقوف در عرفات، رعایت طهارت ظاهری (با وضو یا غسل بودن) لازم است؟

جواب :

لازم نیست.

جواز مطلق برای وقوف اضطراری در عرفات

سوال :

آیا وقوف اضطراری عرفات مطلقاً جایز است یا حتماً باید بواسطه عذری باشد؟ آیا این فتوی برای زن و مرد تفاوتی دارد؟

جواب :

کفایت می کند و فرقی میان زن و مرد نیست.

«حج و عمره» کودکان و افراد نابالغ

استمتاع جنسی

محدوده روابط زناشویی در حج

سوال :

محدوده روابط زن و شوهر در حال احرام - در موارد زیر - چگونه است؟

الف) آیا روابط زن و مرد نسبت به همدیگر مثل اجنبی و اجنبیه هستند یا این که صرفاً روابط جنسی و استمتاع ممنوع است؟

ب) آیا در حال احرام جنس زن به جنس مرد حرام می شود یا این که مخصوص روابط زن و شوهری است؟ یعنی ارتباط مادر و

پسر، خواهر و برادر، پدر و دختر، دائی و عمو و سایر محارم با محرم های خودشان چه حکمی دارند؟

جواب : آنچه در حال احرام حرام است روابط جنسی و استمتاع جنسی است ولی روابط معمولی در زن و شوهر، چه رسد در

محارم حتی در نامحرم آن حرمت را ندارد.

کفاره استمتاع

سوال :

اگر زن در حال احرام باشد و مرد او را به شهوت و یا به قصد استمتاع ببوسد حکم آن چگونه است؟ آیا مرد باید کفاره بدهد؟ یا بر زن نیز کفاره واجب می‌شود؟ در صورت داشتن کفاره، به عهده کیست؟

جواب :

کفاره مربوط به کسی است که این کار را انجام داده است چه زن باشد یا مرد یا هر دو، ولی اگر یکی از آنها چنین کاری انجام دهد و دیگری نخواهد، کفاره را او باید بدهد.

ارتباط های لفظی، تماسی و غیره با زن و محارم

سوال :

نشستن زن و مرد در یک صندلی در حال احرام، تماس بدنی از قبیل دست دادن و مصافحه کردن زن یا مرد با محارم خود (اعم از سببی و نسبی) بدون ربه، صحبت کردن معمولی فراوان، سوار کردن مادر یا هر یک از محارم بر پشت جهت انجام طواف یا سعی و .... حضور مرد و زن بدون رعایت حجاب و پوشش در یک اطاق با محارم خود از قبیل مادر و پسر، خواهر و برادر، زن و شوهر، و یا با خاله و عمه و .... در حال احرام، اظهار محبت بدون شهوت نسبت به همدیگر چگونه است؟

جواب :

کلیه آنچه نوشته‌اید و مانند آن در حال احرام اشکال ندارد.

زمان «حج و عمره»**زمانهایی که نمی‌توان عمره بجا آورد**

سوال :

در چه زمان هایی نمی‌توان عمره مفرده به جا آورد؟

جواب :

در هر زمانی می‌توان عمره مفرده به جا آورد.

انجام عمره در ایام حج برای ساکنان اطراف مکه

سوال :

آیا کسی که اهل مکه یا شهرهای اطراف آن است و قصد حج ندارد، در ایام حج می‌تواند عمره مفرده به جا آورد؟

جواب :

می‌تواند چنانچه کسانی که اهل مکه نیستند می‌توانند عمره مفرده به جا آورند و نیت حج نکنند.

انجام عمره در زمان انجام اعمال تمتع

سوال :

آیا کسی که محرم به حج تمتع است، در ایام حج می تواند عمره مفرده به جا آورد؟

جواب :

بعد از آنکه مُجَل شد چه قبل از به جا آوردن اعمال حج و چه بعد از آن می تواند عمره مفرده به جا آورد.

انجام عمره در زمان حج برای همراهان کاروانها

سوال :

آیا خدمه، مدیر یا روحانی و... کاروان که در ایام حج محرم به حج تمتع نیستند، می توانند عمره مفرده به جا آورند؟

جواب :

می توانند.

عمره مفرده پس از اعمال تمتع

سوال :

آیا زائر حج تمتع پس از پایان اعمال حج تمتع، می تواند عمره مفرده به جا آورد؟

جواب :

می تواند.

فاصله بین دو عمره

سوال :

اگر فاصله میان دو عمره کمتر از یک ماه باشد، آیا لازم است عمره دوم رجاء قصد شود یا خیر و آیا مقصود از یک ماه، سی روز

کامل است یا یک ماه قمری؟

جواب :

کسی که در مکه است، چه برای حج و چه برای عمره، همه روزه می تواند عمره مفرده به جا آورد. بلکه در شبانه روز می تواند

چندین عمره مفرده به جا آورده و قصد رجاء هم لازم نیست.

انجام عمره مفرده برای زائر تمتع قبل از ایام حج

سوال :

آیا زائر حج تمتع پس از عمره تمتع و پیش از فرا رسیدن ایام حج، می تواند عمره مفرده به جا آورد؟

جواب :

می تواند.

فاصله عمره تمتع و حج تمتع

سوال :

فاصله بین عمره تمتع و حج تمتع حداکثر چقدر می تواند باشد. مثلاً اگر کسی چند ماه زودتر از موسم حج به مکه برسد و عمره

تمتع به جا بیاورد و در موسم حج، محرم به حج تمتع شود، صحیح است؟

جواب :

صحیح است.

میقات

محل محرم شدن برای کسی که قبل از ایام در مکه بوده است

سوال :

کسی که در غیر (اشهر) - (ماههای) - حج، با احرام عمره مفرده وارد مکه شده و اعمال عمره مفرده را انجام داده و تا ایام حج در مکه مانده است، آیا می‌تواند برای احرام عمره تمتع به تنعیم برود یا باید از یکی از مواقیت پنجگانه محرم شود.

جواب :

(برای احرام برای عمره) اگر می‌تواند باید به یکی از مواقیت برود و اگر قدرت ندارد از ادنی‌الحل کفایت می‌کند.

محل محرم شدن

سوال :

با توجه به مسائل اول و دوم مناسک در صفحات ۹ و ۱۰ و با توجه به این که کسانی که از جدّه عازم مکه هستند برای محرم شدن راه خود را کج نموده و با طی مسافتی طولانی به جحفه می‌روند و پس از محرم شدن، این راه طولانی را برمی‌گردند، بدین معنا که جحفه در سر راه آنان قرار ندارد. اینها می‌توانند در محاذات محرم شوند الا این که محاذات مشخص نیست لکن حدیبیه که ادنی‌الحل است در سر راه آنان قرار دارد و حتی می‌توانند قبل از رسیدن به حدیبیه، از طریق جاده کمربندی دور حرم به وادی عقیق رفته و در آنجا محرم شوند، نظر مبارک را مرقوم فرمایید.

جواب :

اشکال ندارد.

میقات افضل

سوال :

کدامیک از مواقیت احرام افضل از سایر مواقیت است؟

جواب :

مسجد شجره

محاذات مواقیت

سوال :

محاذات مواقیت یعنی چه؟ به عبارت دیگر تا چه فاصله ای از میقات های حج، می شود محرم شد؟ همچنین محاذات فقط ارضی است یا در هوا مثلاً در هواپیما هم محسوب می شود؟

جواب :

در مکانی که تعیین شده است برای احرام از آنجا باید محرم شود ولی اگر عذری باشد می تواند در جاهایی نزدیک به آن مکانها محرم شود چه در زمین و چه در هوا

میقات ساکنین در مکه

سوال :

میقات کسانی که در مکه یا شهرهای اطراف مکه ساکن هستند، کجاست؟

جواب :

ادنی الحل نظیر تنعیم و جحفه.

حد مواقیت برای نیت احرام

سوال :

با توجه به اینکه ساختمانها و صحنهای مواقیت در سالهای اخیر گسترش پیدا کرده است، دقیقاً از چه محلی در این مواقیت، نیت احرام صحیح است؟

جواب :

در همه آنجا احرام صحیح است.

محل اعاده احرام پس از ابطال

سوال :

اگر عمره مفرده یا عمره تمتع کسی باطل شد، برای اعاده آن باید به میقاتی که از آن محرم شده است برگردد یا می تواند در «ادنی الحل» مثلاً مسجد تنعیم محرم شود؟

جواب :

احرام از «ادنی الحل» کفایت می کند.

وقوف در مشعر

مدت وقت برای خروج از عرفات و ورود به مشعر

سوال :

کسی که مغرب از عرفات به سمت مشعر حرکت می کند، چقدر وقت دارد تا به مشعر برسد و وقوف کند؟ اگر به دلایلی در راه معطل شد و دیر به مشعر رسید چه می شود؟

جواب : اشکال ندارد.

عدم درک وقوف اختیاری مشعر

سوال :

اگر کسی به جهت درک وقوف اضطراری عرفات، موفق به وقوف اختیاری مشعر نشد، چه باید بکند و تکلیف حج او چیست؟

جواب :

صحیح است.

خواب ماندن در شب دهم در مشعر

سوال :

اگر کسی که به جهت وقوف در مشعر به آنجا رفته است، شب دهم به خواب رود و بعد از طلوع آفتاب از خواب بیدار شود، در این صورت وقوف او صحیح است؟ حج او چه حکمی دارد؟

جواب :

حج او صحیح است.

خروج از مشعر به قصد منی

سوال :

آیا افرادی که به دلایلی نظیر پیری، بیماری و... معذورند و در اثر کثرت جمعیت نمی توانند به موقع مشعر را به سمت منی ترک کنند، می توانند زودتر از مشعر خارج شوند؟ اگر می توانند از چه زمانی می توانند خارج شوند؟

جواب :

هر وقت خارج شوند اشکال ندارد.

خروج زود پرستاران به همراه بیماران از مشعر برای منی

سوال :

آیا مسئولین کاروان و همراهان و پرستاران افراد معذور نیز می توانند با آنان زودتر از مشعر خارج شوند؟ در این صورت صدمه ای به حج آنان وارد نمی شود؟

جواب :

می توانند و ضرری ندارد.

رعایت طهارت در مشعر

سوال :

آیا هنگام وقوف در مشعر، رعایت طهارت ظاهری (با وضو یا غسل بودن) لازم است؟

جواب :

لازم نیست.

جواز مطلق برای وقوف اضطراری در مشعر

سوال :

آیا وقوف اضطراری مشعر مطلقاً جایز است یا حتماً باید بواسطه عذری باشد؟ و آیا این فتوی برای زن و مرد تفاوتی دارد؟

جواب :

مطلقاً جایز است.

خروج زودتر نابین از مشعر

سوال :

کسانی که معذورند یا همراه افراد معذور هستند و می توانند زودتر از مشعر خارج شوند، اگر نایب باشند نیز می توانند به این فتوی عمل کنند؟

عمل کنند؟

جواب :

می توانند.

احرام و محرمات حج

محل احرام زن حائض

سوال :

زن حائض که زمان عزیمت او به مکه فرا رسیده است، در کجا باید محرم شود؟

جواب :

در هر کجا از میقاتها غیر از خود مسجد، می تواند محرم شود.

آیا ترتیب در اجزاء احرام واجب است؟

سوال :

آیا لازم است پوشیدن لباس احرام قبل از نیت و تلبیه باشد یا ترتیب بین اجزاء احرام شرط نیست؟

جواب :

(پوشیدن لباس احرام) - باید (قبلاً) - (قبل از نیت و تلبیه) - باشد.

زمان شروع محرمات احرام

سوال :

از چه زمانی محرمات احرام، حرام می شود؟

جواب :

به مجردی که با لئیک لباس احرام می پوشد.

ورود بدون احرام به مکه

سوال :

چه کسانی می توانند بدون احرام وارد مکه شوند؟

جواب :

افرادی که زیاد رفت و آمد داشته باشند. نظیر افراد دائم السیر، راننده ها و تهیه کننده آذوقه برای حاجیان و افرادی که کارشان خارج مکه است.

رفتن به مکه از میقات با وسیله مسقف

سوال :

آیا در شب می توان از میقات تا مکه مکرمه را با وسیله مسقف طی طریق کرد؟

جواب :

جایز است.

کفاره قبل از تلبیه

سوال :

اگر کسی بعد از نیت و پوشیدن لباس احرام ولی قبل از تلبیه یکی از محرمات احرام را انجام داد، آیا باید کفاره پردازد؟

جواب :

لازم نیست.

حنا بستن در حال احرام

سوال :

آیا حنا بستن در حال احرام زینت محسوب می شود و حرام است؟

جواب :

اگر به قصد زینت باشد جایز نیست.

طواف با لباس نجس

سوال :

اگر قسمتی از لباس محرم در هنگام طواف نجس شود یا محرم متوجه شود که نجس بوده است، در این صورت می تواند آن قسمت از لباس را در دست بگیرد و طواف را ادامه دهد؟ به عبارت دیگر آیا همراه بودن لباس نجس نیز باعث بطلان طواف میشود؟

جواب :

نمی تواند با آن طواف کند چه پوشیده باشد یا نه.

پاک کردن رنگ موها قبل از احرام

سوال :

اگر محرم قبل از احرام موهای خود را به قصد زینت ولی نه به قصد زینت احرام، رنگ کرده باشد یا دست یا پا یا صورت یا موی خود را حنا بسته باشد، لازم است برای احرام رنگ یا حنا را پاک کند؟
 جواب :
 لازم نیست.

پوشیده شدن جلوی صورت

سوال :
 انوان محرم هنگامی که می خواهند لباس یا مقنعه خود را تعویض نمایند مقداری جلوی صورت آن ها پوشیده می شود، آیا این امر اشکال دارد؟
 جواب :
 اشکال ندارد و همچنین برای مردها.

انداختن پتو روی صورت در هنگام محرم بودن

سوال :
 آیا بانوان محرم می توانند به هنگام خواب، پتو یا روانداز را روی صورت خود بکشند؟
 جواب :
 اشکال ندارد و همچنین برای مردها.

پاک کردن صورت با حوله

سوال :
 آیا زنان محرم می توانند صورت خود را با حوله یا دستمال پاک کنند؟
 جواب :
 زن و مرد هر دو می توانند.

پوشیده شدن روی پا به هنگام خواب

سوال :
 اگر در هنگام خواب، روی پای مردان توسط پتو و روانداز و ... پوشیده شود، اشکال دارد؟
 جواب :
 اشکال ندارد.

پوشیده شدن روی پا به هنگام احرام

سوال :
 اگر لنگ احرام مردان بلند باشد و بعضی اوقات روی پای آنان را بپوشاند اشکال دارد؟

2 اشکال ندارد.

جواب :

کشتن مگس و حشرات

سوال :

کشتن یا انداختن مگس یا پشه یا سایر حشراتی که روی بدن و لباس محرم می نشینند، چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

کشتن پشه و کک و ...

سوال :

اگر پشه و کک و کنه و نظائر آن که در لباس یا بدن محرم، ساکن هستند موجب آزار او باشند یا ضرری داشته باشند، باز هم کشتن یا جدا کردن آنها از بدن، حرام است؟

جواب :

در صورت ضرورت رفع آن اشکال ندارد و کفاره هم ندارد.

ملاک کشتن حشرات مزاحم

سوال :

ملاک در حرمت کشتن و جدا کردن حشرات، این است که مثل کنه و شپش، ساکن بدن باشند یا مثل پشه و مگس روی لباس یا بدن بنشینند و بروند؟

جواب :

کشتن حشراتی که در بدن ساکن هستند، بدون ضرورت جایز نیست و کفاره دارد. ولی کشتن و جدا کردن حشراتی مثل مگس و پشه و نظائر آن اشکال ندارد و کفاره هم ندارد.

چاپ

پوشیده شدن روی سر مردان

سوال :

اگر در حالت احرام، مردی عبا یا حرام خود را جهت استحمام یا تعویض یا ... سهواً از سر بیرون آورد و لحظاتی روی سر او پوشیده شود، اشکال دارد؟

جواب :

عمداً هم اشکال ندارد.

پاک کردن سر مرد در هنگام احرام

سوال :

آیا مرد محرم می تواند سر خود را با حوله خشک کند یا با دستمال پاک نماید؟

جواب :

اشکال ندارد.

کشیدن پتو روی سر به هنگام خواب

سوال :

آیا مرد محرم می تواند هنگام خوابیدن پتو یا رو انداز را روی سر خود بکشد؟

جواب :

اشکال ندارد.

تبدیل به کار خیر**تبدیل حج به کار خیر**

سوال :

آیا کسی که می خواهد به حج مشرف شود، می تواند پول آن را برای جهیزیه، مدرسه سازی، امور خیر، اشتغال زایی جوانان و .... هزینه کند؟

جواب :

جایز نیست. هر (کار) - واجبی به جای خود نیکو و لازم است

حقوق زن و مرد / تفاوت زن و مرد**عدم وجود تفاوت روحی بین زن و مرد**

سوال :

از دوران کودکی تاکنون در مقاطع مختلف شاهد بوده ام که تعداد زیادی از سخنرانان و معلمان از تریبون های رسمی و غیررسمی تأکید می کردند که در قرآن به "فتنه گری زن" اشاره شده و زن را فتنه گر معرفی کرده اند. آیا حضرت عالی چنین مطلبی را تأیید می فرمایید؟ ظاهراً در نهج البلاغه از قول حضرت علی (ع) صفت فتنه گری زن در جریان جنگ جمل به عایشه همسر پیامبر اکرم (ص) نسبت داده شده است. آیا این توصیف براساس مقتضیات زمان و فقط برای عایشه بوده یا در خلقت و آفرینش زن چنین صفتی وجود دارد و شامل حال تمام زنان در تمام دوران می شود؟

جواب : از نظر قرآن کریم و روایات اهل بیت «علیهم السلام» هیچ تفاوتی میان زن و مرد از نظر روحی نیست.

حقوق زنان**مواردی از حقوق زنان**

سوال :

با توجه به مسایل مبتلابه زنان امروز جامعه و تهاجمی که دشمنان روی تغییر مسلمان ایرانی به قصد مخدوش کردن عدالت اسلامی به عمل می‌آورند، لطفاً نظر خودتان را در زمینه دستورات اسلام پیرامون حقوق زنان در موارد زیر بیان فرمائید:

(۱) چرا بر اساس احکام اسلامی دیه زن نصف دیه مرد مسلمان محاسبه می‌شود؟

(۲) از نظر دین مبین اسلام چرا ارث تعلق گرفته به زن نصف مرد است؟

(۳) آیا زنان شاغل با توجه به حق مالکیتی که اسلام برای زن در نظر گرفته، موظفند حقوق خویش را به طور کامل در اختیار همسر خویش قرار دهند؟

(۴) آیا مرد می‌تواند ارث متعلق به همسرش را از وی مطالبه کند؟

(۵) در مورد تعدد زوجات در اسلام رضایت زن اول یا قبلی لازم است؟

جواب :

۱ و ۲) آنچه مربوط به مسائل اقتصادی است نظیر سهم الارث و دیه و مانند اینها، چون نفقه بر عهده مرد است عدالت اجتماعی اقتضا می‌کند که سهم مرد بیش از سهم زن باشد.

۳ و ۴) بهره کار مرد و زن مربوط به خود آنهاست و دیگری حق تصرف در ملک دیگری را ندارد مگر - (اینکه) - قراردادی در میان باشد که آن قرارداد آنها را مزم به غیر آن قانون کلی بنماید. (۵) در قانون جمهوری اسلامی که برای همه لازم‌المرعات است اذن زن در تعدد زوجات برای او قید شده است

اجازه خرج حقوق زنی که کارمند است

سوال :

اگر زن کارمند و حقوق بگیر باشد، آیا در مصرف حقوق خود باید از شوهر اجازه بگیرد؟

جواب :

لازم نیست، ولی مراعات اخلاق خیلی لازم است.

طلاهایی که مرد برای زن خریده است جزو اموال شخصی زن محسوب نمی‌شود

سوال :

برادری داشتم ۳۲ ساله، دارای همسر و یک فرزند دختر سه ساله، که بر اثر بیماری صعب‌العلاج سرطان دار فانی را در تاریخ ۷۸/۹/۱۲ وداع گفت، پس از صورت برداری از اموال و دارایی او، همسرش اعلام می‌دارد شوهرم در زمان حیاتش مقداری طلا به مناسبت‌های مختلف از جمله عقد، تولد، سالگرد ازدواج گرفته بود که بر حسب نیاز زندگی و خرید موتور سیکلت، طلاهایم را فروختم و در اختیار شوهرم گذاشتم، او هم پس از فروش موتور شفاهاً در روی تخت بیمارستان بدون شاهد اعلام داشته مبلغ پانصد هزار تومان آن متعلق به وی است، حال سؤال این است با توجه به اینکه طلاها کلاً از پول و درآمد شخصی متوفی بوده که تهیه شده و مبلغ مذکور را فی الحال همسرش مدعی است که متعلق به من است، با عنایت به داشتن طفل صغیر سه ساله و عدم وصیت نامه کتبی متوفی، نظر خویش را راجع به مبلغ مذکور از نظر شرعی ذیلاً مرقوم فرمایید.

جواب :

مهریه خانم را باید از اصل ماترک رد نمود و آنچه باقی می‌ماند، یک هشتم آن را - غیر از زمین - آن خانم به عنوان ارث می‌برد

چنانچه جهیزیه خانم مربوط به خانم است، و اما طلا و زیور که شوهر برای او گرفته است مال خانم نیست و وصیت او چون شاهد ندارد پذیرفته نیست مگر اینکه یقین باشد که خانم دروغ نمی گوید.

خمس / مستثنیات خمس

خوردن غذای خمس نداده

سوال: آیا استفاده از غذایی که محرز است از پولی تهبه شده که خمس آن پرداخت نشده است، به نیت اینکه شخص استفاده کننده بعد از تناول، خمس معادل آن پردازد، عملی صحیح است؟

جواب :

اگر مجبور باشد صحیح است.

معافیت خمسی مبلغ تعویض اتومبیل

سوال :

با سلام اتومبیلی دارم که حدوداً مبلغ شش میلیون تومان ارزش دارد. نزدیک به مبلغ چهار میلیون تومان بابت حق سنوات از محل کارم در وسط سال خمسی دریافت کرده ام و اکنون به صورت نقد موجود است. یکی از نزدیکان اتومبیلی دارد که حدود ده میلیون تومان ارزش دارد. او بنا دارد برای یک اتومبیل با قیمت بالاتر ثبت نام کند و اتومبیل خود را بفروشد و مابقی پول ثبت نام را بدهد. حال اگر من قبل از فرا رسیدن سال خمسی خود، آن چهار میلیون تومان را به آن شخص بابت خرید اتومبیلش پرداخت کنم تا ماشین مورد نظر خود را ثبت نام کند و بعد ماشین شش میلیونی خود را بفروشم و بقیه پول را به او بدهم، آیا در زمان سال خمسی آن چهار میلیون مشمول خمس می شود؟

جواب :

در فرض مذکور خمس ندارد

معافیت خمسی اتومبیل سواری

سوال :

اینجانب یک دستگاه خودروی سواری برای مصرف خانگی و اهل و عیال خریده‌ام و در بعضی اوقات که به شهرستان می‌رویم اگر مسافر در راه باشد سوار می‌کنم و کرایه می‌گیرم و یا گاه گاهی با توجه به اینکه شغلم مسافری نیست اما در مسیر مسافر سوار می‌کنم و کرایه می‌گیرم.

۱. آیا این خودرو از مصرف خانگی خارج می‌شود و متعلق خمس می‌شود؟

۲. آن کرایه‌ای که دریافت می‌کنم چه حکمی دارد؟

جواب :

آن خودرو خمس ندارد و کار شما و گرفتن کرایه اشکال ندارد.

خمس لوازم ضروری

سوال :

بنده مجرد هستم و ۲۰ میلیون ریال وام بدهکارم. کارمند هستم و ماهیانه حقوقی دریافت می‌کنم. حال می‌خواهم خمس بردازم. تمام سرمایه بنده یک خط و گوشی موبایل، یک عدد سیستم رایانه و یک کولر و بعضی لوازم ضروری در منزل می‌باشد. آیا اینها خمس دارد؟ آیا بعد از تشکیل سال خمسی اگر پولی پس انداز کرده باشم، خمس دارد؟

جواب :

آنچه نوشته اید از لوازم زندگی خمس ندارد. ولی اگر پول سال گذشته بر آن داشته باشید، خمس دارد.

خمس زمین

سوال :

از درآمد خود، زمینی خریده ام تا دو سال دیگر آن را بسازم و در آن زندگی کنم، آیا سر سال به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب :

خمس ندارد

تعلق خمس به عین

سوال: خمس به اصل خرید تعلق می‌گیرد یا به قیمت امروز مثل قیمت خانه ای که در دو سال قبل ۱۳ میلیون تومان بوده و امروز ۲۶ میلیون تومان است؟

جواب :

خمس به عین تعلق می‌گیرد نه به قیمت ولی خانه اگر در آن نشسته باشد و خانه مسکونی او باشد خمس ندارد.

موارد مستثنی خمس

سوال :

به کدام یک از موارد ذیل خمس تعلق نمی‌گیرد؟

(الف) پس انداز جهت ازدواج و تأمین جهیزیه.

(ب) هدیه.

(ج) ارث.

(د) پس انداز برای انجام حج و امورات آن.

(ه) پس انداز جهت فزونی سرمایه شخصی.

(و) حقوق کارمندان.

(ز) شهریه طلبه.

(ح) اتومبیل زیر پا.

(ط) پولی که به کسی قرض داده.

جواب :

کلیه مواردی که ذکر شد خمس دارد جز هدیه و ارث و اتومبیل زیر پا

خمس پول قرضی

سوال :

جواب :

بستن

سوال :

اگر قرض یک سال خمسی در همان سال پرداخت گردد، (مثلاً پول قرضی را یک هفته بعد برگرداند)، آیا بازپرداخت آن مشمول خمس می‌گردد.

جواب :

خمس ندارد.

موارد خمس

خمس ترقی اتومبیل

سوال :

با سلام اتومبیلی دارم که حدوداً مبلغ چهار میلیون تومان ارزش دارد. نزدیک به مبلغ دو میلیون تومان بابت حق سنوات از محل کارم در وسط سال خمسی دریافت کرده‌ام و اکنون به صورت نقد موجود است. یکی از آشنایان اتومبیلی دارد که حدود شش میلیون تومان ارزش دارد. او بنا دارد برای یک اتومبیل با قیمت بالاتر ثبت نام کند و اتومبیل خود را بفروشد و مابقی پول ثبت نام را بدهد. حال اگر من قبل از فرا رسیدن سال خمسی خود، آن دو میلیون تومان را به آن شخص بابت خرید اتومبیلش پرداخت کنم تا ماشین مورد نظر خود را ثبت نام کند و بعد ماشین چهار میلیونی خود را بفروشم و بقیه پول را به او بدهم، آیا در زمان سال خمسی آن دو میلیون مشمول خمس می‌شود؟

جواب :

در فرض مذکور خمس ندارد.

خمس درآمد زنان شاغل

سوال :

آیا زنان شاغل که خود درآمد دارند نیز باید خمس و زکات بدهند یا این امر فقط به عهدی شوهرانشان می‌باشد؟

جواب :

آنها هم باید خمس بدهند.

خمس پس انداز

سوال :

آیا به ربع سکه، نیم سکه و ... که انسان در اثر پس انداز یا درآمد خریداری کرده پس از گذشت یک سال خمس تعلق می‌گیرد؟
آیا حد نصابی دارد یا حتی اگر یک ربع سکه هم از هزینه سال زیاد بیاید، لازم است خمس آن را پرداخت کند؟
جواب :

هرچه از هزینه سال زیاد بیاید خمس دارد.

مصرف خمس

سوال :

اینجانب مدتی است که در زمینه خمس به خصوص موارد مصرف؛ مجوز هزینه و تکلیف ما در زمان غیبت مشغول تحقیق می‌باشم و تقاضا دارم به دو سوال ذیل پاسخ فرمائید:
الف) مسلم است که خمس متعلق به امام زمان وقت است (احادیث معتبری در این خصوص وجود دارد). با توجه به اینکه در زمان حاضر به امام زمان دسترسی نداریم خمس را باید به چه کسی پرداخت کنیم؟
ب) در حال حاضر بخش عمده ای از خمس صرف حوزه های علمیه می‌شود، مجوز این کار از کجاست؟
جواب :

خمس و انفال و فیء مال عنوان حکومت اسلامی است و چون مراجع تقلید این عنوان را دارند، خمس و نظیر آن مربوط به آنها است. و باید با نظر آنها صرف شود و نظر آن‌ها فعلاً صرف در حوزه‌ها است. زیرا تقویت اسلام مرهون حوزه‌های علمیه است. و اگر بیش از این می‌خواهید به کتاب «حکومت اسلامی» امام خمینی «قدس سره» مراجعه کنید. از اینجانب هم چند جلد کتاب به زبان عربی و فارسی مربوط به «حکومت اسلامی» منتشر شده است، می‌توانید به آن کتاب‌ها مراجعه کنید.

خمس پس اندازی که به نیت دریافت وام جمع شده

سوال :

آیا به پولی که از طرف افراد در بانک‌ها یا مؤسسات قرض الحسنه به منظور دریافت وام قرار می‌گیرد، خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟
به وام دریافت شده چطور؟
جواب :

اگر سال روی آن پول بگذرد خمس دارد ولی وام تا اقساط آن داده نشده خمس ندارد و هر چه از آن قسط آن داده شود و سال هم روی آن بگذرد خمس دارد.

۹ سؤال در باب موارد خمس

سوال :

در موارد ذیل اگر به سال خمسی رسیدیم و هنوز، پول، مورد استفاده قرار نگرفته بود یا لازمه استفاده از آن، مدت دو یا سه سال (برای کار مورد نظر) زمان نیاز داشت تعلق یا عدم تعلق خمس به آن چگونه است؟.

(۱) هدیه.

(۲) ارث.

(۳) مهریه.

(۴) جوایز دریافت شده در مسابقات یا بانک‌ها.

(۵) مستمری زنی که شوهرش فوت نموده و تأمین اجتماعی ماهانه به او مقرری می‌دهد.

(۶) پولی که برای مثلاً سفر کربلا، فردی ماهانه جمع کند تا دو یا سه سال دیگر به این سفر برود و این پول را در راه دیگری خرج نکند.

(۷) پولی را که برای پرداخت مهریه همسر برای مدت طولانی (مثلاً پانزده سال) جمع کنیم تا این بدهی را پرداخت کنیم.

(۸) پولی را که فرد مجبور است در صندوق قرض الحسنه نگه دارد تا امتیاز کسب کرده و وام بگیرد، و یا مسدود است تا وام او تمام شود و بیش از یک سال خمسی به طول انجامد.

(۹) پولی که برای جهیزیه دختری که مثلاً الاین پنج ساله است یا برای خرید اتومبیل یا وسائل مورد نیاز در منزل، باید برای مدتی جمع شود تا امکان تهیه آن فراهم گردد، یا تهیه مخارج تحصیل، وقتی که بیش از یک سال نیاز به زمان دارد.

جواب :

(۱) خمس ندارد.

(۲) خمس ندارد.

(۳) خمس ندارد.

(۴) خمس ندارد.

(۵) خمس ندارد.

(۶) خمس دارد.

(۷) خمس دارد.

(۸) خمس دارد.

(۹) خمس دارد.

خمس پول ثبت نام حج

سوال :

کسی که برای رفتن به حج پول را در بانک می‌گذارد و چند سال می‌گذرد، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب :

باید خمس آن را بدهد.

خمس پولی که برای کار حرام خرج شده

سوال :

آیا پولی که برای کار گناه و حرام خرج می‌شود خمس دارد؟

جواب :

اسراف بلکه تبذیر است و خمس دارد.

خمس بدهکاری خمس

سوال :

آیا خمسی که از سال‌های گذشته بدهکار است می‌تواند از درآمد امسال بدون اخراج خمسش، ادا نماید؟

جواب :

باید خمس آن خمس را هم بدهد.

خمس پول جهیزیه

سوال :

آیا ذخیره کردن پول به نیت جهیزیه فرزند، چون الان نمی‌داند چه بخرد، موجب معافیت از خمس می‌شود؟

جواب :

باید خمس آن را بدهد و یا با حاکم شرع مصالحه کند.

خمس حقوق زن

سوال :

اگر زنی پولی به دست آورد در اثر کار کردن، آیا خمس آن را همان موقع باید بدهد یا این که می‌تواند تا پایان سال خمسی صبر کند؟

جواب :

می‌تواند تا پایان سال خمسی صبر کند و اگر مصرف شد خمس ندارد.

خمس ماشی و پول حاصل از فروش آن جهت معامله دیگر

سوال :

اینجانب یک ماشین سواری که برای استفاده خانوادگی می‌باشد دارم و به علت این که ماشین فرسوده شده و خرج دارد، می‌خواهم آن را بفروشم.

(۱) آیا اگر این ماشین را نقداً بفروشم و پول آن را چند ماه (۵ الی ۶ ماه) جهت کار دیگری استفاده کنم و بعد از ۵ الی ۶ ماه دوباره به ماشین تبدیل کنم چه حکمی دارد؟

(۲) آیا اگر این ماشین را ۵ الی ۶ ماهه چکی بفروشم و آن چک را هم جهت معامله دیگری استفاده کنم و بعد از ۵ الی ۶ ماه که آن کالا را فروختم به ماشین تبدیل کنم چه حکمی دارد؟

جواب :

هر دو صورت اشکال ندارد و خمس هم ندارد.

خمس پولی که جهت نفقه زن به حج تمتع اختصاص یافته

سوال :

شوهری است که بابت حق زحمت همسرش، پول مکه واجب را متقبل شده است، آیا به آن پول خمسی از طرف شوهر به پول تعلق می‌گیرد یا نه؟

جواب:

خمس واجب نیست ولی دادن خمس آن پول بسیار خوب است.

پول دستگردان شده مخمس

سوال:

از محضر تان خواهشمند است حکم شرع اسلام را در باره سؤال‌های زیر مرقوم نمایید.

فردی مالش را مخمس و پولش را دست گردان می‌کند:

الف) آیا در پایان سال با این که قدرت خرید پول به طور چشم‌گیری پایین آمده است همان مبلغ دست گردان شده را بدهکار است؟

ب) اگر قدرت خرید پول افزایش یافت و شماره پول‌ها مساوی حال گذشته بود، آیا به مازاد قدرت خرید، خمس تعلق می‌گیرد؟ (مثلاً یک میلیون تومان سال قبل قدرت خرید یک میلیون و نیم تومان فعلی را پیدا کرده است).

جواب:

الف) همان مبلغ دست گردان شده را با اجازه حاکم شرع بدهد کفایت می‌کند.

ب) قدرت خرید را اعمال نکند و مازاد از آنچه را خمس داد است، خمس آن را بدهد.

راه عدم پرداخت خمس به جهت تنگدستی

سوال:

آیا راهی برای عدم پرداخت خمس (به دلیل فقر) وجود دارد؟

جواب:

باید به حاکم شرع مراجعه شود.

موارد خمس

سوال:

کدام یک از موارد ذیل متعلق خمس است؟

۱) ثبت نام عمره مفرده با درآمد کسب و حقوق، و قرعه در همان سال ثبت نام به نام او در آید.

۲) فرض فوق، ولی سال بر آن پول گذشته باشد و خمس آن را نداده باشد.

۳) فرض ۱ و ۲، ولی قرعه در سال‌های بعد به نام او در آید.

۴) ثبت نام با پولی که به عنوان حق بازنشستگی (نه حقوق بازنشستگی) به او داده شده و سال بر آن نگذشته باشد.

۵) فرض ۴، ولی سال بر آن گذشته باشد.

۶) فرض ۴، ولی قرعه در همان سال یا سال‌های بعد اصابه کند.

۷) ثبت نام عمره مفرده با عین ارثی که قبلاً متعلق خمس بوده و خمس آن داده نشده است.

- (۸) ثبت نام عمره مفرده با ترقی قیمت ارث.
- (۹) ثبت نام عمره مفرده با سود تجارت با ارث (با گذشتن سال بر سود یا نگذشتن سال بر سود).
- (۱۰) ثبت نام با هبه‌ای که قبلاً متعلق خمس بوده و خمس آن پرداخت نشده است.
- (۱۱) ثبت نام با فروش مؤنه زندگی که آن مؤنه از درآمد کسب و یا حقوق تهیه شده و آن مؤنه را بعد از سال خرید، فروخته باشد.
- جواب :

- (۱) اگر حساب سال داشته باشد خمس ندارد.
- (۲) خمس دارد.
- (۳) خمس دارد.
- (۴) خمس دارد.
- (۵) خمس دارد.
- (۶) خمس دارد.
- (۷) خمس دارد.
- (۸) خمس دارد.
- (۹) اگر حساب سال دارد و قرعه همان سال به نام او در آمد خمس ندارد و الا خمس دارد.
- (۱۰) خمس دارد.
- (۱۱) خمس ندارد.

موارد خمس

سوال :

کدام یک از موارد ذیل متعلق خمس است؟

- (۱) ثبت نام عمره مفرده با درآمد کسب و حقوق، و قرعه در همان سال ثبت نام به نام او در آید.
- (۲) فرض فوق، ولی سال بر آن پول گذشته باشد و خمس آن را نداده باشد.
- (۳) فرض ۱ و ۲، ولی قرعه در سال‌های بعد به نام او در آید.
- (۴) ثبت نام با پولی که به عنوان حق بازنشستگی (نه حقوق بازنشستگی) به او داده شده و سال بر آن نگذشته باشد.
- (۵) فرض ۴، ولی سال بر آن گذشته باشد.
- (۶) فرض ۴، ولی قرعه در همان سال یا سال‌های بعد اصابه کند.
- (۷) ثبت نام عمره مفرده با عین ارثی که قبلاً متعلق خمس بوده و خمس آن داده نشده است.
- (۸) ثبت نام عمره مفرده با ترقی قیمت ارث.
- (۹) ثبت نام عمره مفرده با سود تجارت با ارث (با گذشتن سال بر سود یا نگذشتن سال بر سود).
- (۱۰) ثبت نام با هبه‌ای که قبلاً متعلق خمس بوده و خمس آن پرداخت نشده است.
- (۱۱) ثبت نام با فروش مؤنه زندگی که آن مؤنه از درآمد کسب و یا حقوق تهیه شده و آن مؤنه را بعد از سال خرید، فروخته باشد.
- جواب :

- (۱) اگر حساب سال داشته باشد خمس ندارد.

(۲) خمس دارد.

(۳) خمس دارد.

(۴) خمس دارد.

(۵) خمس دارد.

(۶) خمس دارد.

(۷) خمس دارد.

(۸) خمس دارد.

(۹) اگر حساب سال دارد و قرعه همان سال به نام او در آمد خمس ندارد و الا خمس دارد.

(۱۰) خمس دارد.

(۱۱) خمس ندارد.

خمس طلا

سوال :

طلا تا چه مقدار آن خمس دارد؟

جواب :

طلا اگر مورد زینت نباشد و سال بر آن بگذرد ولو کم باشد خمس دارد.

خمس سود پول حاصله از کشاورزی

سوال :

سود پولی که از کشاورزی به دست آمده، آیا متعلق خمس است؟

جواب :

اگر زائد بر مؤنه سال باشد خمس دارد.

خمس لوازم ذخیره شده و پول پس انداز جهت اموال در آینده

سوال :

مستدعی است به دو سؤال ذیل پاسخ مرقوم فرمائید:

۱) اگر انسان لباس، لوازم التحریر و یا لوازم خانگی از قبیل تلویزیون، رادیو، یخچال و غیره را خریداری کرده و برای مصارف آینده نگه دارد بگونه‌ای که بمدت بیش از یک سال بدون استفاده بماند، آیا خمس به آنها تعلق می‌گیرد؟ با توجه به اینکه این شخص یک کارمند آموزش و پرورش است و حقوق ثابت و مشخص دارد و پس از اینکه حقوق چند ماه را روی هم جمع کرد می‌تواند این لوازم را خریداری کند.

۲) در صورتی که با توجه به توضیحات فوق یک کارمند با حقوق و مزایای ثابت بخواهد زمینی خریداری کند و یا خانه‌ای بخرد باید حداقل چند سال حقوق خود را در بانک نگه دارد تا هنگامی که به مبلغ مورد نظر رسید اقدام به خرید خانه کند و یا خانه سازی نماید، آیا به پولی که به این منظور به مدت بیش از یک سال می‌ماند خمس تعلق می‌گیرد؟ و در صورتی که پاسخ مثبت

است آیا باید مثلاً خمس پنج سال را پنج مرتبه داد و یا اگر یکبار خمس بدهیم برای پولی که پنج سال در بانک مانده کافی است؟
جواب :

- ۱) اگر در آینده مورد احتیاج اوست و اگر الان تهیه نکند بعداً نمی‌تواند تهیه کند خمس ندارد.
- ۲) خمس دارد ولی می‌تواند با حاکم شرع مصالحه کند.

موارد متفرقه خمس

خمس وام

سوال :

بنده مستأجر هستم و تا یکی دو ماه دیگر باید محل خود را عوض کنم. به همین منظور وامی دریافت نموده‌ام. لذا با توجه به سررسید سال خمسی ام، قبل از استفاده وام آیا به این وام خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب :

خمس ندارد.

پرداخت خمس کل درآمد

سوال :

سلام اگر بخواهم هر پولی که بدست آوردم خمس آن را بدهم، چه خمس تعلق بگیرد چه نگیرد، آیا درست یا نه؟ آیا یک نوع بدعت نیست؟

جواب :

اتفاقاً خمس درآمد را باید فوراً پرداخت کرد و اگر امام جواد «سلام الله علیه» فرموده اند: «الخمس بعد المؤمنه»، یک تخفیف است و منت از ایشان است.

عدم تعلق خمس به وسایل بلا استفادی زندگی

سوال :

همسر اینجانب وضع مالی خوبی ندارد و به شدت بدهکار است. از آنجا که ما با خانواده همسر زندگی می‌کنیم و منزل و اثاثیه مستقل نداریم، از ابتدا هر چه پول به دستم می‌رسید به امید اینکه روزی مستقل شویم، وسایل منزل البته وسایل کوچک خریدای کرده‌ام تا بتوانم در آینده از آن استفاده کنم و تا به حال از آن استفاده نکرده‌ام. آیا به این وسایل خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب :

خمس ندارد.

تعیین سال خمسی و نحوه محاسبه سالهای گذشته

سوال :

بنده ۵۰ سال سن دارم و تا کنون حساب خمسی نداشته‌ام. البته بضاعتی هم نداشته‌ام. چندین وام گرفته و دارای ۳ دانگ خانه و

یک خودرو می باشم. الان به لطف خداوند می خواهم دارای سال خمسی شده و تکلیفم را روشن کنم. لطفاً مرا راهنمایی کرده و از این مشکل نجاتم دهید. ضمناً خود و خانواده مقید به انجام کامل مسائل شرعی و واجبات می باشیم ولی در این زمینه کاهلی کرده ام.

جواب :

اگر فعلاً چیزی که مورد لازم زندگی نیست، دارید، نظیر پول و مستغلات، خمس دارد و مابقی را حاکم شرع به شما می بخشد.

خمس وام دانشجویی

سوال :

آیا پس از گذشت یک سال، به وام دانشجویی خمس تعلق می گیرد؟

جواب :

اگر اقساط آن را نداده باشد خمس ندارد.

خمس سهام

سوال :

اینجانب سهامدار یک شرکت هستم که در سال گذشته دارای سود بوده است. لیکن سود خود را تقسیم نکرده است. این سود به سال بعد منتقل می شود و معمولاً هر چند سال یک بار این سود تقسیم می شود. ممکن است در یک سال سود و در سال دیگر شرکت زیان کند و مانده سود تقسیم گردد. در این صورت با توجه به اینکه بنده تا زمان تقسیم سود (بعد از گذشت چند سال) پولی دریافت نکرده ام، تکلیف من را در رابطه با خمس بفرمایید.

جواب :

می توانید صبر کنید و هر وقت پولی دریافت کردید، خمس درآمد را بدهید.

خمس حق سنوات

سوال :

سلام علیکم حق سنوات جزئی از حقوق کارمندان و کارگران است که در آخر هر سال پرداخت می شود. و کارفرما همانطور که موظف به پرداخت حقوق است، وظیفه دارد حق سنوات را هم پرداخت کند. البته در اکثر مواقع این مبلغ در پایان هر سال پرداخت نمی شود، بلکه ذخیره شده و در سال آخر خدمت و یا چند سال بعد از شروع به کار پرداخت می شود و ملاک محاسبه در پرداخت نرخ حقوق همان سالی است که پرداخت می شود. یعنی اگر کسی بخواهد حق سنوات ده سال پیش را امسال پرداخت کند باید به نرخ حقوق امسال پردازد. حال خواهشمند است بفرمایید: اولاً: به این مبلغ خمس تعلق می گیرد؟ (در بعضی از نهادها یا کارگاهها از حق سنوات با عنوان پاداش آخر کار یاد می شود). ثانیاً: در صورتی که مبلغ مذکور متعلق خمس است بفرمایید وقتی وسط سال خمسی دریافت می شود، مانند سایر حقوق و مزایا جزء معونه است و در پایان سال خمسی به مانده آن خمس تعلق می گیرد یا باید به محض دریافت خمس آن را پرداخت کرد؟

جواب :

بسمه تعالی

خمس دارد ولی مانند سایر حقوق و مزایا جزء مؤونه است و در پایان سال خمسی به آن هم خمس تعلق می‌گردد که اگر قبل از سال آن را خرج کرد خمس ندارد.

۹ سؤال در باب موارد خمس

سوال :

در موارد ذیل اگر به سال خمسی رسیدیم و هنوز، پول، مورد استفاده قرار نگرفته بود یا لازمه استفاده از آن، مدت دو یا سه سال (برای کار مورد نظر) زمان نیاز داشت تعلق یا عدم تعلق خمس به آن چگونه است؟.

(۱) هدیه.

(۲) ارث.

(۳) مهریه.

(۴) جوایز دریافت شده در مسابقات یا بانک‌ها.

(۵) مستمری زنی که شوهرش فوت نموده و تأمین اجتماعی ماهانه به او مقرری می‌دهد.

(۶) پولی که برای مثلاً سفر کربلا، فردی ماهانه جمع کند تا دو یا سه سال دیگر به این سفر برود و این پول را در راه دیگری خرج نکند.

(۷) پولی را که برای پرداخت مهریه همسر برای مدت طولانی (مثلاً پانزده سال) جمع کنیم تا این بدهی را پرداخت کنیم.

(۸) پولی را که فرد مجبور است در صندوق قرض الحسنه نگه دارد تا امتیاز کسب کرده و وام بگیرد، و یا مسدود است تا وام او تمام شود و بیش از یک سال خمسی به طول انجامد.

(۹) پولی که برای جهیزیه دختری که مثلاً الان پنج ساله است یا برای خرید اتومبیل یا وسائل مورد نیاز در منزل، باید برای مدتی جمع شود تا امکان تهیه آن فراهم گردد، یا تهیه مخارج تحصیل، وقتی که بیش از یک سال نیاز به زمان دارد.

جواب :

(۱) خمس ندارد.

(۲) خمس ندارد.

(۳) خمس ندارد.

(۴) خمس ندارد.

(۵) خمس ندارد.

(۶) خمس دارد.

(۷) خمس دارد.

(۸) خمس دارد.

(۹) خمس دارد.

خمس همان مالیات است؟

سوال :

آیا مالیات دولت جمهوری اسلامی همان خمس تلقی می‌شود و آیا خمس همان مالیات دولت اسلامی تلقی می‌گردد؟

جواب :

مالیات در جمهوری اسلامی ربطی به خمس ندارد و در جمهوری اسلامی چنانچه باید مالیات داد باید خمس و زکات داد.

آیا مالیات در حکم خمس نیست؟

سوال :

آیا مالیات دولت جمهوری اسلامی همان خمس تلقی می‌شود و آیا خمس همان مالیات دولت اسلامی تلقی می‌گردد؟

جواب :

مالیات در جمهوری اسلامی ربطی به خمس ندارد و در جمهوری اسلامی چنانچه باید مالیات داد باید خمس و زکات داد.

عشریه مکفی از خمس است؟

سوال :

آیا عشریه که نزد صوفیه مرسوم است ریشه اسلامی دارد؟ و آیا مکفی از خمس است؟

جواب :

ریشه ندارد و کفایت از خمس نمی‌کند.

رفت و آمد با افرادی که خمس نمی‌دهند

سوال :

کسی که اهل پرداخت خمس نیست یا زکات واجب مالش را نمی‌پردازد، رفت و آمد با او و استفاده از اموالش چه صورتی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

سال خمسی

سوال :

اگر شخصی روز اول تیر ماه، روز حساب سالش باشد، پول و اموالی که یکی دو روز قبل از آن بدست می‌آید، در روز اول تیر جزو اموالی است که سال بر آن گذشته است و باید حساب شود؟

جواب :

بلی باید خمس آن را بدهد.

پرداخت خمس بدون اجازه پدری که خمس نمی‌دهد جایز نیست

سوال :

پدرم به پرداخت خمس و زکات اهمیتی نمی‌دهند، تکلیف اینجانب چیست؟ آیا وظیفه‌ای بر عهده من است؟ آیا می‌توانم بدون اطلاع ایشان تا آنجا که می‌توانم از اموال ایشان پردازم؟

جواب : استفاده شما از مال پدرتان جایز است. (و نمی‌توانید بدون اجازه او از اموالش چیزی بردارید.)

خوردن غذای کسی که خمس نمی دهد

سوال :

اگر چیزی به ما بدهند، یا در منزل اقوام به ما گفتند چیزی را بخوریم و بدانیم یا یقین داشته باشیم که خمس و زکات آن پرداخت نشده، یا از اموال بیت المال است، یا پول نزول و بهره است، چه باید بکنیم؟ آیا باید خودمان قبل از مصرف خمس و زکات آن را پردازیم؟

جواب :

استفاده نمودن از اموال آنها جایز است.

پرداخت خمس از درآمد همان سال

سوال :

آیا پول خمس را باید از همان درآمد سال داد یا باید از درآمد سال بعد پرداخت نمود؟

جواب :

خمس را باید از درآمد همان سال داد.

گرفتن خمس با استفاده از قوه قهریه

سوال :

آیا امتناع از پرداخت خمس و زکات، تمرد از احکام ضروری دین تلقی می شود و آیا منکر ضروری بودن آن محکوم به کفر است و آیا اسلام برای گرفتن خمس و زکات از چنین فردی می تواند به قوه قهریه متوسل شود؟

جواب :

گناه کسی که خمس یا زکات پرداخت نکند بزرگ است و قرآن در سوره توبه تهدید عجیبی راجع به اینگونه افراد دارد، ولی صرف امتناع از پرداخت خمس و زکات موجب کفر نمی شود ولی اگر منکر آن باشد انکار کفر آور است و حکومت اسلامی حق گرفتن خمس و زکات را دارد و می تواند آن را قهراً بگیرد.

خمس شهریه طلبه

سوال :

این جانب طلبه هستم و شهریه حوزه را می گیرم، آیا خمس به شهریه حوزه تعلق می گیرد؟

جواب :

شهریه خمس ندارد.

خمس اجاره خانه

سوال :

آیا کرایه منزلی که از مستأجر می گیریم خمس دارد؟ و اگر این کرایه نزد مستأجر بماند یا نتواند به موقع بدهد و سال از آن بگذرد

و بعداً یک جا پرداخت کند، آیا خمس دارد؟

جواب :

کرایه‌ای که می‌گیرید اگر نزد شما و یا نزد مستأجر شما سال روی آن بگذرد خمس دارد و الاً خمس ندارد.

بستن

سوال :

آیا شرکت‌ها و شخصیت‌های حقوقی مشمول خمس می‌شوند؟

جواب :

در این خصوص فرقی میان شرکت و غیر شرکت نیست.

دفاع / دفاع اجتماعی

دفاع از بلاد مسلمین دور دست

سوال :

دشمن به بلاد مسلمین حمله کند، آیا بر مسلمانانی که اهل آن بلد نیستند و دور از آن منطقه زندگی می‌کنند دفاع واجب است؟ آیا کمک به آنها واجب است؟

جواب :

—(دفاع از مسلمین به هر صورت که ممکن باشد)۔ واجب است.

دفاع شخصی

دفاع از ناموس تا قتل و جرح

سوال :

در رابطه با دفاع بفرمایید:

(۱) آیا برای مشروع بودن دفاع از ناموس دیگری، استمداد و کمک طلبیدن از جانب شخص مورد تجاوز که با میل و رغبت تن به تجاوز داده است شرط است یا خیر؟ به عبارت دیگر، با وجود میل و رغبت شخص مورد تجاوز، آیا دیگری حق دفاع از ناموس او را با رعایت مراتب دفاع تا جایی که ناگزیر به قتل و کشتن متجاوز یا هر دو شود، دارد یا خیر؟ (در صورتی که شخص مورد تجاوز از اقارب موانع نباشد و نیز دسترسی به نیروی انتظامی میسر نباشد).

(۲) این مسأله راجع به مال دیگری و دفاع از مال او با وجود آن که وی میل و رغبت داشته باشد، چگونه است اگر دفاع به ترتیب مراحل آن تا قتل مهاجم پیش رود؟

جواب :

(۱) افراد عادی فقط می‌توانند با گفتن، امر به معروف و نهی از منکر کنند ولی سایر مراتب مربوط به حاکم شرع است نه افراد عادی.

(۲) این مسأله نیز نظیر سابق است.

حدود دفاع از ناموس و ...

سوال :

استدعا دارد فتوای شرعی خود را در پاسخ به سؤالات ذیل به منظور استناد علمی و کاربرد عملی مشروحاً و به طور مستدل اعلام فرماید.

اگر کسی در حین عبور فرد دیگری به اتفاق همسرش از خیابان با آنها برخورد نماید و به لحاظ اختلافات قبلی در گیر لفظی حادث آید و شخص نخست به شخص مذکور و همسرش فحاشی (فحش ناموسی) کند و به وسیله پنجه بوکس صورت نامبرده را مصدوم نماید و با ضربات مشت بازوی همسرش را که حامله نیز بوده است مصدوم کند.

اولاً: چنانچه شخص دوّم عکس العملی در مقابل مهاجم انجام دهد از مصادیق دفاع مشروع است یا خیر؟

ثانیاً: اگر شخص دوّم در دفاع از خود و همسرش با چاقو یا وسیله برنده دیگری مهاجم را مجروح سازد و در اثر جراحت فوق نامبرده فوت کند چه حکمی دارد؟

ثالثاً: اگر مدافع در دفاع زیاده روی کند و مهاجم کشته شود حکم شرعی آن چیست؟

جواب :

دفاع از خود و ناموس خود جایز است تا وقتی که موجب جرح و قتل نشود و اگر موجب جرح و قتل شد ضامن است.

مقاومت در مقابل اشرار و اراذل

سوال :

حکم مقاومت در مقابل جانی یا سارق برای جلوگیری از تجاوز یا هتک ناموس یا سرقت در فروض ذیل را بیان فرمائید:

الف) مقاومت با احتمال آبرو ریزی مجنی علیه.

ب) مقاومت با احتمال قتل یا ضرب و جرح شدید یا متوسط مجنی علیه.

ج) مقاومت در صورتی که مال زیاد، معمولی یا کم مورد تعرّض باشد.

د) مقاومت در جایی که منجر به قتل جانی یا سارق شود.

جواب :

مقاومت و دفاع در تمامی فروض جایز است و اگر دفاع منجر به قتل شود دفاع کننده ضامن نیست.

کمک در دفاع به دیگری

سوال :

احتراماً استدعا دارد بفرمایید اگر فردی مورد تعرّض و تهاجم واقع شود و ناتوان از دفاع مشروع باشد و ما به کمک او برویم ولی او کمک ما را نپذیرد، حکم مسأله چگونه است؟ آیا اگر در مورد تعرّض به مال وی کفایت دارد، در مورد تعرّض به جان چگونه است؟ آیا کفایت دارد یا خیر؟ یا هنگام تعرّض به ناموس و عرض. حال اگر با وجود عدم پذیرش کمک او (فردی که جاننش در خطر است) ما مداخله نمودیم و منجر به کشته شده فرد متعرّض (مهاجم) شد، آیا در محکمه می توان به دفاع مشروع استناد نمود، در صورتی که دفع خطر مهاجم متوقف به قتلش باشد؟ در مورد تعرّض به عرض و ناموس غیر، اگر نتوان از باب دفاع مشروع وارد شد، از باب امر به معروف و نهی از منکر تا چه حدّ امکان کمک و پیشروی وجود دارد؟ آیا اگر منجر به قتل فرد متعرّض شد چه

حکمی دارد، با فرض این که دفاع متوقف به قتل مهاجم باشد.

جواب :

در کلیه فرض مسأله باید طبق قاعده امر به معروف و نهی از منکر و احکام آن عمل کرد و قاعده دیگری ندارد.

روزه / رؤیت هلال «استهلال»

نحوهی رؤیت هلال

سوال: لطفاً نظر مبارک خود را درباره نحوهی رؤیت هلال بفرمایید؟

جواب :

مسئله رؤیت هلال از مسائل حکومتی است و مناط در آن حکم ولایت فقیه است و اگر این مناط مراعات شود اختلاف رفع خواهد شد.

حدس و گمان در رؤیت هلال

سوال: اگر طبق گفتهی عده‌ای حدس بزنیم که فردا عید فطر است، آیا می‌توانیم روزه بگیریم یا باید روزهی خود را افطار کنیم؟

جواب :

حدس حجت نیست و باید روزه بگیرید.

اطمینان از پیش‌گویی منجمین

سوال: اگر انسان از پیش‌گویی منجمین اطمینان حاصل کند که فردا اول ماه است، آیا می‌تواند به این اطمینان عمل نماید؟

جواب :

نمی‌تواند.

استحباب استهلال

سوال: استهلال در اول هر ماه واجب کفائی است یا احتیاط واجب است؟

جواب :

استهلال در اول ماه یک امر مستحب است.

عدم حجیت وسائل نجومی در استهلال

سوال: امروزه که دیگر وسایل فوق پیشرفتهی نجوم با دقت فوق‌العاده زیاد وجود دارند، آیا باز هم لازم است استهلال با چشم غیر مسلح انجام شود؟

جواب :

وسائل نجومی حجت نیست و دلیل آن هم اینکه در این چند سال تقویم‌ها متفقاً چیزی گفته‌اند و خلاف آن عیناً اثبات شد.

عدم حجیت تقویم و گفته‌ی منجمان در استهلال

سوال: آیا به استناد تقویم و یا گفته‌ی منجمان، اول ماه ثابت می‌شود؟

جواب :

نمی‌شود.

استهلال در زمستان

سوال: اگر در فصل زمستان رؤیت هلال با چشم غیر مسلح امکان‌پذیر نباشد، آیا می‌توان به وسایل نجومی و دستگاه‌های دیگر اعتماد کرد؟

جواب :

نمی‌تواند.

استهلال با وسایل و چشم غیر متعارف

سوال: آیا رؤیت هلال ماه با استفاده از دستگاه‌های مجهز، مثلاً دوربین CCD و دیگر وسایل که با توجه به انعکاس نور و بازخوانی اطلاعات آن توسط رایانه، رؤیت ماه را اثبات می‌کند، برای اثبات اول ماه کفایت می‌کند؟

جواب :

کفایت نمی‌کند و باید با چشم متعارف باشد.

نشانه‌های ظاهری ماه

سوال: آیا بلندی هلال ماه، تطوق و دیگر نشانه‌هایی که دلالت بر شب دوم ماه دارد، می‌تواند اثبات‌کننده‌ی این باشد که دیروز اول ماه بوده است؟

جواب :

این گونه چیزها علامت نیست.

اعلام رصدخانه‌های معتبر خارجی

سوال: اگر یکی از رصدخانه‌های بزرگ و معتبر خارجی اعلام کنند که امشب در ایران، شب اول ماه است، ولی در آنجا با چشم غیر مسلح ماه را نمی‌توان دید، آیا می‌توان به آن اعتماد نمود؟

جواب :

نمی‌توان اعتماد به آن کرد.

ثبوت اول ماه در کشورهای شرقی و غربی دنیا

سوال :

اگر ماه در کشورها و شهرهای شرقی دیده شود، آیا خودبه‌خود اول ماه در کشورها و شهرهای غربی ثابت می‌شود؟

جواب :

ثابت نمی‌شود.

دو ماه پشت سر هم ۲۹ روز یا ۳۰ روز

سوال: آیا اینکه میگویند هیچ وقت دو ماه قمری پشت سر هم ۲۹ روز نمیشود، صحیح است و آیا ملاکی برای تعیین اول ماه میشود؟ مثلاً اگر ماه شعبان ۲۹ روز بود، آیا میشود گفت ماه رمضان حتماً باید ۳۰ روز باشد؟

جواب :

گاهی چندین ماه ۲۹ روز پشت سر هم و گاهی چندین ماه ۳۰ روز پشت سر هم و گاهی مختلف است و این‌گونه چیزها در ثبوت ماه حجّت نیست.

اختلاف بین علماء در تعیین اول ماه

سوال: اگر بین علماء در رؤیت هلال اختلاف ایجاد شود و مکلف به همی آنها اعتماد داشته باشد، تکلیف مکلف چیست و به نظر کدام یک باید عمل کند؟

جواب :

رؤیت هلال یک امر حکومتی است و برای حکومت اسلامی که اثبات شد، برای همه ثابت است. بنابراین، وقتی صدا و سیمای جمهوری اسلامی، اعلام رؤیت کرد، باید همه افطار کنند.

تبعیت مقلدین همی مراجع از ولی فقیه

سوال: آیا هر مقلدی می‌تواند برای ثبوت عید فطر به نظر مرجع تقلید خود مراجعه و عمل کند؟

جواب :

در این مسأله باید به ولی فقیه مراجعه کند؛ چون از امور حکومتی است.

اطمینان از اعلام مجتهد برای ثبوت اول ماه

سوال: اعلام مجتهد برای اول ماه مورد اطمینان‌تر است یا وسایل جدید نجومی که احتمال اشتباه در آنها بسیار پایین است؟

جواب :

اعلام ولی فقیه بر همه چیز مقدم است.

راه‌حل رفع اختلاف برای اعلام اول ماه

سوال: چرا در این چند سال گذشته در تشخیص اول ماه مبارک رمضان و عید فطر، این همه اختلاف بین مراجع و علماء ایجاد شده است؟

جواب :

اگر این امر مهم حکومتی مربوط به ولی فقیه می‌شد، اختلاف نبود.

رجوع به ولی فقیه برای اول ماه

سوال: آیا مقلد جناب عالی می‌تواند برای امر استهلال و اثبات اول ماه به مرجع دیگری رجوع کند؟

جواب :

باید به ولی فقیه رجوع کند.

تبعیت از ولی فقیه برای تعیین اول ماه

سوال: آیا برای ابتدای ماه، تبعیت از ولی فقیه الزامی است؟

جواب :

الزامی است.

رؤیت هلال در منطقی سکونت

سوال :

اگر مرجع تقلید شخصی در ایران باشد و خود او در کشور دیگری مثل عراق زندگی کند و مرجع تقلید او اول ماه را در محل سکونتش اعلام نماید:

الف: آیا مقلد می‌تواند به نظر مرجع تقلید خود عمل کند یا باید منتظر باشد تا در منطقی خودش رؤیت هلال اعلام شود؟

ب: آیا شخص می‌تواند طبق نظر مرجعی که هم‌افق با اوست و در شهر محل زندگی مقلد زندگی می‌کند، عمل نماید؟

جواب :

الف: باید در منطقی خودش رؤیت هلال شود.

ب: می‌تواند.

حجیت حکم ولی فقیه برای همهی کشور

سوال: اگر ولی فقیه اعلام کند که فردا عید است و از صدا و سیما اعلام شود که فقط در چند شهر ماه رؤیت شده است، آیا برای همهی کشور

عید است یا فقط شهرهایی که ماه در آنها رؤیت شده؟

جواب :

حکم ولی فقیه برای همه ایران حجّت است و همه باید افطار کنند.

روزه مستحبی

وقت نیت برای روزه مستحبی

سوال :

آیا برای روزه مستحبی هم نیت واجب است یا می‌توانیم بعد از اذان صبح که بیدار می‌شویم چیزی نخوریم و نیت روزه نمائیم در حالی که از نماز صبح گذشته است؟

جواب :

نیت روزه مستحبی هر موقع بنمائید روزه صحیح است.

اجازه والدین برای روزه مستحبی

سوال :

با توجه به مسأله ۱۳۱۷ که آمده است: روزه مستحبی اولاد اگر سبب اذیت پدر و مادر شود جایز نیست و در مسأله ۱۳۱۸ آمده است: اگر بدون اجازه پدر یا مادر روزه مستحبی بگیرد و در بین روز او را نهی کنند و روزه سبب اذیت آنها شود، باید افطار کند. اکنون اگر این جوان قدرت بر ازدواج ندارد و تنها راه جلوگیری از فعل حرام را روزه می‌داند، وظیفه‌اش چیست؟

جواب :

روزه این مقدار تأثیر در کنترل غرائز ندارد بنا بر این اگر منهی عنه واقع شد نباید بگیرد.

بستن

سوال :

آیا شخصی که احتمال می‌دهد روزه قضا دارد می‌تواند روزه مستحبی بگیرد و اگر برای روزه مستحبی مانند اعتکاف نذر کند چطور؟

جواب :

می‌تواند، حتی اگر یقین داشته باشد نیز می‌تواند.

سایر اقسام روزه در سفر

روزهی استیجاری در سفر

سوال: آیا مسافر میتواند بدون قصد ده روز، روزهی استیجاری بگیرد؟

جواب :

نمی‌تواند.

روزهی قضا در سفر

سوال: آیا کسی که در سفر است، میتواند بدون قصد ده روز، روزه قضا بگیرد؟

جواب :

نمی‌تواند.

روزهی مستحبی در سفر**سوال: آیا مسافر میتواند در سفر روزهی مستحبی بگیرد؟**

جواب :

می تواند.

روزهی مستحبی در صورت داشتن روزهی قضا در سفر**سوال: آیا مسافر در صورتی که روزهی قضا به عهده دارد، میتواند در سفر روزهی مستحبی بگیرد؟**

جواب :

می تواند.

نیت روزهی مستحبی در سفر**سوال: در صورتی که روزهی مستحبی را در سفر جایز میدانید، حتماً باید با قصد طلب حاجت یا با نیت رجاء و امثال اینها باشد یا در سفر هم دقیقاً مثل وطن میشود روزهی مستحبی گرفت؟**

جواب :

مثل وطن است.

روزهی واجب غیر ماه رمضان در سفر**سوال: کسی که بخواهد در سفر، روزهی واجب غیر ماه مبارک رمضان را بگیرد، باید قصد ده روز بکند؟**

جواب :

باید قصد کند.

روزهی کسی که همیشه در سفر است**سوال: شخصی شغلش مسافرت است و معمولاً در سفر به سر می برد. با توجه به اینکه در سفر، روزه‌های ماه رمضان خود را می گیرد و نماز را تمام می خواند، آیا می تواند روزهی قضای ماه رمضان خود را نیز در سفر بگیرد؟**

جواب :

می تواند.

کثیرالسفر کمتر از دو ماه**سوال: کسی که نذر می کند برای مدت یک تا دو ماه هر هفته سه شبه‌ها به جمکران برود (مجموعاً ۸ هفته)، آیا نماز و روزهی او تمام است یا شگسته؟**

جواب :
شکسته است.

مسافرت کسی که روزهی قضا گرفته است

سوال: آیا کسی که به نیت قضا، روزه گرفته است، میتواند در آن روز به مسافرت برود؟ اگر برود، روزهی او باطل می شود؟

جواب :
قبل از ظهر، روزی او باطل می شود و بعد از ظهر اشکال ندارد.

نذر روزه در سفر

سوال: آیا کسی که در سفر است، می تواند نذر کند و بدون قصد ده روز، روزهی را روزه بگیرد؟

جواب :
نمی تواند، مگر در وطن نذر کند که هر کجا باشد، روزه باشد.

نذر روزه و مسافرت اتفاقی

سوال: اگر کسی نذر کرده باشد که مثلاً روز اول رجب را روزه بگیرد و اتفاقاً مسافرتی برای او پیش بیاید که اگر به آن مسافرت برود، روز اول رجب را در سفر خواهد بود، در این صورت میتواند به آن سفر برود و روزهی خود را بگیرد یا خیر؟

جواب :
نمی تواند و باید مسافرت نکند، مگر ضروری باشد که وجوب روزه ساقط می شود.

نذر روزه در سفر ماه رمضان

سوال: کسی که کثیرالسفر نیست، در ماه مبارک رمضان میتواند قبل از سفر نذر کند که روزهای بعد را که در سفر است، روزه بگیرد؟

جواب :
نمی تواند.

نذر روزه قبل از رفتن به سفر

سوال: آیا کسی که مسافرتی را در پیش دارد، می تواند نذر کند که روز معینی از آن مسافرت را بدون قصد ده روز، روزه بگیرد؟

جواب :
نمی تواند، مگر در وطن نذر کند که آن روز معین را هر کجا که باشد، روزه بگیرد.

نذر گرفتن روزه‌ای در روزی نامشخص در سفر

سوال: آیا کسی که نذر کرده است یک روز را روزه بگیرد، ولی مشخص ننموده است آن روز کی باشد، میتواند هنگامی که در سفر است و قصد ده روز ندارد، به قصد خود عمل کند؟

جواب :

نمی تواند.

مسافرت روزه‌داری با نذر، روزه گرفته

سوال: اگر کسی به واسطه نذر قبلی روزه باشد، در این صورت میتواند در همان روز که روزه است، مسافرت کند؟ اگر مسافرت کرد، روزه‌اش صحیح است؟

جواب :

بعد از ظهر می تواند نه قبل از ظهر. و آن نظیر ماه مبارک رمضان است.

نذر روزهی قضا در سفر

سوال: اگر کسی نذر کند که در سفری که نماز شکسته است، روزهی قضا بگیرد، آیا روزهی او صحیح است یا خیر؟

جواب :

اگر نذر او چنین باشد: «چه در حضر و چه در سفر روزه می گیرم»، می تواند روزه بگیرد، ولی روزهی قضا ولو با نذر در مسافرت جائز نیست.

روزه‌ی مستحبی در راه سفر

سوال: آیا در مواردی که در سفر میشود روزه‌ی مستحبی یا نذر گرفت، در راه سفر هم میشود روزه گرفت یا این فتوا مخصوص محل اقامت است؟

جواب :

تفاوت نیست.

مبطلات < --جماع، جنابت و استمناء

روزه‌ی جنب با تیمم

سوال: کسی که می داند نمی تواند تا قبل از اذان صبح غسل کند، آیا می تواند خود را جنب کند و با تیمم روزه بگیرد؟ و آیا روزهی او صحیح است یا نه؟

جواب :

اشکال ندارد.

ملاعبهی روزه‌دار با همسر

سوال :

اگر فرد روزه‌دار در ماه رمضان با همسر خود ملاعبه کند، حکم موارد ذیل را بیان فرمایید:

الف: بدانند اگر ملاعبه کند، جنب می‌شود و اتفاقاً جنب هم شود؟

ب: قبلاً این کار را کرده و جنب نشده و برای اولین بار بدون اینکه قصد خروج منی داشته باشد، جنب شده باشد؟

ج: قبلاً به واسطی ملاعبه جنب شده و احتمال می‌داده این بار هم جنب شود؟

د: اگر مثلاً مرد راضی و زن ناراضی باشد، در کفاره تأثیری دارد؟

ه: کفاری جماع جمع است یا نه؟

و: به طور کلی، پرداختن به امور زناشویی به جز مباحث جنابت در حال روزه چگونه است؟ (صحبت‌های عاشقانه، تحریکات جنسی، ملاعبه و ...)

جواب :

الف: روزه باطل است و کفاره هم دارد.

ب: اشکال ندارد.

ج: روزه صحیح است.

د: صرف عدم رضایت فایده ندارد و روزه باطل است و قضا و کفاره دارد، مگر یکی دیگری را مجبور کند و اختیار را از او بگیرد که روزه باطل است، ولی کفاره بر گردن کسی است که مجبور کرده است.

ه: کفاری جماع با همسر جمع نیست و با حرام جمع است.

و: بسیار بد است و ارزش روزه را می‌برد، ولی مُفسد نیست.

جنابت روزه‌دار بعد از اذان صبح

سوال: تکلیف زن یا مردی که بعد از اذان صبح جنب بشوند، چیست؟

جواب :

هر وقت غسل کنند، اشکال ندارد، ولی اگر مقاربت پیدا شود، روزه باطل و قضا و کفاره دارد.

احساس نیاز جنسی روزه‌دار

سوال :

چند وقتی است که ازدواج کرده‌ام و الحمدلله زندگی خوبی دارم، اما حالا- با فرا رسیدن ماه رمضان مشکلی برایم پیدا شده و می‌خواستم بدانم که آیا احساس نیاز جنسی در روزهای ماه مبارک رمضان روزه را باطل می‌کند؟ و برای حل این مشکل چه کاری را باید انجام دهم؟

جواب :

اگر هم‌بستر نشوید و یا منی از شما بیرون نیاید، روزه باطل نیست و بهترین راه خود را منصرف کردن از تمایلات جنسی و پرداختن به عبادات است.

خوابیدن جنب، قبل از اذان صبح

سوال: کسی که در شب ماه رمضان در خواب محتمل شود و نیمه شب از خواب بیدار شود و بدون اینکه بفهمد صبح شده یا نه، دوباره بخوابد و پس از طلوع آفتاب بیدار شود، روزی او چه حکمی دارد؟

جواب :
صحیح است.

تقدم غسل به خوردن سحری در تنگی وقت

سوال :
اگر شخصی در ماه رمضان یک ربع ساعت مانده به اذان صبح بیدار شود و ببیند جنب است و در این وقت برای خوردن سحری یا غسل فقط وقت هست، وظیفی او چیست؟ آیا می‌تواند سحری بخورد و روزه را با تیمم بگیرد یا باید غسل کند و روزه را بدون سحری بگیرد؟

جواب :
اگر می‌تواند سحری نخورد، نخورد و غسل کند.

روزی استیجاری جنب

سوال: شخصی که روزی استیجاری بر عهدهی اوست، اگر وقتی بیدار می‌شود، معلوم شود قبل از اذان صبح محتمل بوده، می‌تواند روزی استیجاری خود را بگیرد؟

جواب :
اشکال ندارد.

خوابیدن مجدد جنب، قبل از اذان صبح

سوال :
در ماه رمضان من باید قبل از اذان صبح، غسل جنابت می‌کردم، ولی چون خسته بودم وقتی برای سحری بیدارم کردند، سریع دوباره خوابیدم و البته می‌دانستم که باید غسل کنم و بعد از اذان بیدار شدم. تکلیف روزی آن روز من چیست؟ اگر روزه باطل است، آیا کفاره هم واجب می‌شود یا قضا کافی است؟

جواب :
روزه باطل نیست و قضا و کفاره ندارد.

احتمال احتلام روزه‌دار

سوال: من بعد از اینکه به سن بلوغ رسیدم، هر وقت بخواهم بخوابم، اگر به روی شکم بخوابم، در خواب محتمل می‌شوم. آیا خوابیدن به این صورت و محتمل شدن برای روزه اشکالی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

خروج مایع شبیه به منی

سوال: در مواقع تحریکات جنسی برای پسری در ماه رمضان مایع شفافی از او خارج گردیده است، بدون آنکه استمناء کرده باشد، آیا روزه‌اش باطل است؟

جواب :
اشکال ندارد.

ملاعبی روزه‌دار

سوال: اگر کسی در ماه رمضان با خود ملاعبه کند و منی درون او حرکت نماید، ولی چیزی خارج نشود، آیا روزه‌اش باطل است؟

جواب :
باطل نیست.

روزهی جنب با تیمم

سوال: کسی که در شب ماه رمضان خود را با استمناء جنب کند و وقت کافی هم برای غسل کردن داشته باشد، اما تا اذان صبح غسل نکند تا وقت تنگ شود و با تیمم روزه بگیرد، آیا روزه‌ی او باطل است؟

جواب :
روزه باطل نیست، ولی گناه کار است.

جنابت روزه‌دار بعد از اذان صبح

سوال: حکم روزه‌داری که در خواب و قبل از ظهر جنب شود، چیست؟

جواب :
روزی او صحیح است.

تأخیر غسل و مواجهه با تنگی وقت

سوال: کسی که به هر دلیلی غسل واجب خود را تا اذان صبح به تأخیر بیندازد و در تنگی وقت با تیمم وارد روزه شود، حکم روزه‌ی آن روزش چه می‌شود؟

جواب :
روزی او صحیح است.

خودارضایی روزه‌دار

سوال :

کسی که نمی‌دانسته خودارضایی روزه را باطل می‌کند و در حال روزه این کار را کرده است، تکلیف روزی او چه می‌شود؟ در مورد قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

قضا دارد.

ضرورت معالجه بر استمناء روزه‌دار

سوال :

تشخیص پزشکان برای معالجه بیماری که در بیمارستان تحت معالجه است، منحصر به تجزیه منی بیمار می‌باشد و چون بیمار مجرّد است، گرفتن منی متوقّف بر استمناء، آن هم در ماه مبارک رمضان است. لطفاً حکم استمناء و روزی مریض را بفرمائید؟ وظیفی او در خصوص قضا و کفاره چیست؟

جواب :

اگر چاره‌ای ندارد، استمناء کند، ولی روزی او قضا دارد، نه کفاره.

انجام ناقص غسل قبل از اذان صبح

سوال: من در شب ماه رمضان محتلم شدم و وقت کافی برای غسل و سحری خوردن داشتم. اول، سحری خوردم و برای غسل به حمام رفتم. در حمام وقتی که شروع کردم سرم را برای غسل بشویم، دیدم اذان صبح را شروع کرده‌اند. تکلیف روزی من چه می‌شود؟ آیا کفاره دارد یا فقط قضای آن لازم است؟

جواب :

روزه صحیح است.

معاشقه زن و مرد روزه‌دار

سوال: آبی که در هنگام معاشقه از زن یا مرد خارج می‌شود، پاک است یا نجس؟ آیا مبطل روزه است؟

جواب :

پاک است و روزه را باطل نمی‌کند.

باقی ماندن زن و مرد بر جنابت بر اثر خوابیدن

سوال :

اگر در شب ماه مبارک رمضان، غسل جنابت بر زن و مرد واجب شود و بخوابند و پس از اذان صبح بیدار شوند، حکم روزی آنها چیست؟ و از نظر کفاره و قضا، چه وظیفه‌ای دارند؟

جواب :

روزی آنها صحیح است.

زمان غسل روزه‌دار

سوال: روزه‌داری که در روز ماه مبارک رمضان محتلم شده است، آیا لازم است که زود غسل کند؟

جواب :

لازم نیست، ولی خوب است.

مسافت شرعی و حدّ ترخص

اتمام نماز و روزه در ویلای خارج شهر

سوال :

من در ۶۵ کیلومتری شهرمان ویلایی برای استراحت و تفریح خانواده خریداری کرده ام و هر هفته به آن ویلا می‌رویم. نماز و روزه بنده و خانواده در این ویلا چگونه است؟

جواب :

نماز و روزه شما تمام است.

نیت روزه قبل از رسیدن به حد شرعی

سوال: مسافری که در ماه مبارک رمضان در برگشت از سفر و قبل از ورود به حد شرعی در وقت سحر، سحری بخورد و نیت روزه آن روز را بکند و مطمئن باشد که قبل از ظهر به شهر خود می‌رسد، آیا همان نیت کافی است؟

جواب :

کافی است.

تعیین حدّ ترخص

سوال: شخصی ساکن یکی از روستاهای اطراف اصفهان است و محل کارش در شهر اصفهان می‌باشد. اگر او به مسافرتی مثل مشهد برود، آیا در برگشت وقتی به حد ترخص اصفهان رسید، می‌تواند نماز خود را تمام بخواند و روزه بگیرد یا حتماً باید برای اتمام نماز و روزه به حد ترخص روستای خود رسیده باشد؟

جواب :

حد ترخص اصفهان برای او نماز را تمام می‌کند.

اتصال شهرهای قدیمی

سوال: بعضی از شهرهایی که در گذشته حدود ۳۰ کیلومتر با هم فاصله داشته‌اند، امروزه به هم متصل شده و فاصله دو شهر تماماً محل سکونت یا مغازه است و اصلاً نمیشود تشخیص داد که شهر تمام شد. در این صورت، ساکنین این دو شهر در صورت رفتن به شهر دیگر در مورد نماز و روزه چه وظیفه‌ای دارند؟

جواب :

نماز آنها تمام است و باید روزه بگیرند.

مسافرت از وطن با فاصله‌ی بیش از حد شرعی تا محل کار

سوال: کسی که از محل کارش که فاصله‌ای بیش از حد شرعی با وطن او دارد، به مسافرتی بیش از هشت فرسخ می‌رود و فردا به محل کار خود بر می‌گردد، آیا قبل از اینکه از محل کار خود به وطنش برود، نماز او کامل است یا شکسته و روزه‌ی او صحیح است یا خیر؟

جواب :

نماز او شکسته است و نمی‌تواند روزه بگیرد.

تردید در ادامهی مسافرت

سوال :

شخصی که در ماه مبارک رمضان قصد مسافرت دارد و پس از طی سه فرسخ در ادامه سفر خود مردد می‌شود و اذان ظهر را می‌گویند. چنین کسی در صورت‌های زیر چگونه باید عمل کند:

الف) آیا باید روزه آن را به حساب آورد یا باید قضا کند؟

ب) در ادامه سفر مردد شود ولی بعد تصمیم بگیرد به مسافرت ادامه دهد.

ج) در ادامه سفر مردد شود و پس از ظهر به وطن برگردد.

جواب :

الف) اگر افطار نکرده است باید روزه بگیرد.

ب) آن تردید ضرری نمی‌رساند.

ج) آن تردید ضرر نمی‌رساند و اگر افطار نکرده است روزه او صحیح است.

انصراف از سفر، پس از افطار در حد ترخص

سوال: حکم روزه مسافری که بعد از حد ترخص روزه خود را افطار کرده، ولی پس از طی دو فرسخ از سفر منصرف شده و بر می‌گردد، چیست؟ چه وظیفه‌ای از حیث ادامه روزه و قضا و کفاره دارد؟

جواب :

قضا دارد نه کفاره.

افطار روزه قبل از حد ترخص

سوال: مسافری پس از بازگشت از سفر به علت گرسنگی شدید قبل از ورود به حد ترخص قبل از شهر توقف کرده تا اذان ظهر را بگویند و روزه خود را افطار کند و بعد به حد ترخص شهر داخل شود. آیا این کار او اشکال دارد و یا موجب کفاره می‌شود یا فقط قضا دارد؟

جواب : مسافر می‌تواند قبل از رسیدن به حد ترخص روزه نگیرد ولو می‌داند قبل از ظهر به وطن می‌رسد.

قصد مسافرت بعد از حدّ شرعی

سوال: اگر شخصی بدون قصد سفر به محلی رود که بیش از حد شرعی مسافرت کرده باشد و از آن به بعد قصد مسافرت کند، آیا می‌تواند در همان محل روزه خود را افطار کند یا باید از حد ترخص آن محل عبور کند؟

جواب :

می‌تواند.

افطار روزه در حدّ ترخص با تردید در ادامهی مسافرت

سوال: اگر مسافری شک داشته باشد که آن روز به مسافرت برود و یا نرود و در حالی که به شک خود پایبند است حرکت کند و پس از دو سه فرسخ روزه خود را افطار کند و به شهر خود برگردد روزه او چه حکمی دارد؟ آیا فقط قضا دارد یا کفاره نیز بر آن مترتب می‌شود؟

جواب :

قضا دارد.

شک در رسیدن به حدّ شرعی

سوال: اگر شخص مسافر شک کند که مسافرت او به حد شرعی رسیده یا خیر، آیا می‌تواند روزه خود را افطار کند یا باید تا حصول اطمینان از مسافت شرعی به روزه خود ادامه دهد؟

جواب :

باید به روزه ادامه دهد تا محرز شود.

اختلاف در اندازهی مسافت شرعی

سوال: چرا در مقدار مسافت شرعی بین مراجع معظم تقلید اختلاف وجود دارد؟

جواب :

اختلاف نیست و مناط هشت فرسخ است یا چهار فرسخ برود و برگردد.

افطار روزه پس از گذشتن از حدّ ترخص

سوال: آیا مسافر می‌تواند پس از گذشتن از حد ترخص شهر خود، روزه خود را افطار کند؟

جواب :

می‌تواند، اگر مسافرت او حد شرعی را داشته باشد.

ادامهی روزه در مسافرت شرعی

سوال: شخصی برای تفریح در ماه مبارک رمضان به باغی در اطراف شهر می‌رود و به خیال اینکه فاصله آن تا شهر کمتر از چهار فرسخ است روزه آن روز خود را می‌گیرد. اما پس از چند روز می‌فهمد فاصله بیش از حد شرعی بوده و نمی‌توانسته روزه بگیرد. آیا قضای آن روز بر او

واجب است؟

جواب :

باید روزه‌ها را قضا کند.

افطار روزه با تصور رسیدن به حد شرعی

سوال: شخصی برای مسافرت به شهری که فکر می‌کرده فاصله آن بیش از چهار فرسخ است رفته و در آنجا روزه خود را افطار کرده است. ولی بعداً فهمیده فاصله آن به اندازه شرعی نبوده و باید روزه خود را می‌گرفته. وظیفه او در باب قضا و یا کفاره روزه آن روز چیست؟

جواب :

قضا دارد نه کفاره.

مسافرت چند مرحله‌ای

سوال :

اگر کسی در مسافرت پس از طی مسافتی حدود سه فرسخ به وطن دوم خود برسد و از آنجا سه فرسخ دیگر مسافرت کند. اولاً آیا نماز او کامل است و روزه را باید بگیرد یا چون رفت و برگشت او بیش از هشت فرسخ شرعی می‌شود باید نماز را شکسته بخواند و روزه را افطار کند؟

ثانیاً برای شکسته یا تمام بودن نماز و روزه بین اینکه از اول قصد مکان دوم را داشته یا می‌دانسته اول به وطن می‌رسد و بعد به محل دیگری می‌رود، فرقی وجود دارد؟

جواب :

اولاً: نماز او همه جا تمام است و روزه باید بگیرد.

ثانیاً: فرقی ندارد.

افطار روزه در حد ترخص در صورت قطعی نبودن ادامه مسافرت

سوال: مسافری که نمی‌داند مسافرت او به حد شرعی خواهد رسید یا نه، آیا می‌تواند پس از گذشتن از حد ترخص روزه خود را افطار کند؟

جواب :

نمی‌تواند.

ملاک در محاسبه مسافت شرعی

سوال: ملاک در محاسبه مسافت شرعی، طول جاده است یا مسافت مستقیم؟ مثلاً اگر جاده‌ای ۵۰ کیلومتر باشد، ولی مسافت مستقیم آن ۲۰ کیلومتر باشد، چه باید کرد؟

جواب :

مناطق راه رفتن اوست.

تعیین فاصلهی شرعی بین دو شهر

سوال: فاصلهی شرعی بین دو شهر را چگونه باید تعیین کرد؟ آیا فقط ابتدا و انتهای شهرها ملاک است؟ یا محل مورد نظر در آن شهر را باید در نظر گرفت؟

جواب:

مناطق اول و آخر شهر است و ملاک اول و آخر هم به نظر عرف است.

شهرک‌های اطراف شهر و مسافت شرعی

سوال: برای حد ترخص شهرهای بزرگ، آیا به عنوان خانه‌های پایانی متصل به هم، شهرک‌های اطراف این شهرها که از لحاظ قوانین شهری جزء آن شهر به حساب می‌آیند نیز باید در نظر گرفته شود؟

جواب:

مناطق اول و آخر آن شهر است نه شهرک‌ها.

روزه استاد، دانشجو، طلبه و سرباز**حکم روزهی دانشجویی که دو یا سه روز به شهر دیگر می‌رود**

سوال: دانشجو یا طلبه‌ای که برای تحصیل، هفته‌ای دو یا سه روز به شهر دیگری می‌رود و بر میگردد، در مرتبه‌ی اولی که می‌رود و دفعات بعدی حکم نماز و روزه‌ی او چگونه است؟

جواب:

نماز او تمام است و باید روزه بگیرد.

نماز و روزه‌ی دانشجو و سرباز در سفر اول و سفرهای بعدی

سوال: حکم نماز و روزه‌ی دانشجویمان و سربازان در محل تحصیل و محل سربازی آنان چگونه است؟ آیا برای سفر اول و سفرهای بعدی، تفاوت میکند؟

جواب:

باید نمازها را تمام بخوانند و روزه بگیرند و تفاوتی میان سفر اول و سفرهای بعدی نیست.

وظیفهی دانشجویی که بعد از اتمام تحصیل به دانشگاه می‌رود

سوال: دانشجویی که در طول تحصیل نمازش تمام است و روزه‌اش را میگیرد، پس از اتمام درسی یک ترم یا دو ترم باید برای تکمیل پروژه و یا تکمیل پرونده‌ی فارغ التحصیلی هر چند وقت یک بار، سری به محل تحصیل بزند. آیا در آن مدت هم میتواند نمازش را تمام بخواند و روزه‌ی ماه رمضان را بگیرد؟

جواب:

نماز او تمام است و باید روزه بگیرد.

اقامت در وطن دوم بدون قصد توطن

سوال: طلاب علوم دینی که در شهری غیر از وطن خود به تحصیل مشغول میباشند و در آن شهر قصد وطن نکرده‌اند، ولی مشخص هم نیست که همیشه بمانند یا بعد از مدتی به شهر خودشان برگردند، در این صورت روزه ماه مبارک رمضان را میتوانند بدون قصد ده روز در شهر محل تحصیل بگیرند؟

جواب :

نماز آنها تمام است و روزه باید بگیرند.

روزهی استادی که به صورت هفتگی مسافرت می‌کند

سوال: اساتید دانشگاه که هفته‌ای یک یا دو مرتبه به صورت پروازی به شهرهای دیگر سفر میکنند، در مورد نماز و روزه چه وظیفه‌ای دارند؟

جواب :

باید نمازها را تمام بخوانند و روزه بگیرند.

حکم روزهی دانشجوی یا سرباز بعد اتمام تحصیل و خدمت در وطن دوم

سوال: اگر دانشجوی یا طلبه یا سرباز که به واسطهی این عوامل در شهر دیگری نماز خود را تمام میخواند، درس یا سربازی او تمام شود و به وطن خود برگردد، در دفعات بعدی که به آن محل می‌رود، حکم نماز و روزه اش چیست؟

جواب :

نماز او شکسته است و نمی‌تواند روزه بگیرد.

روزه در خوابگاهی که خارج از حد شرعی است

سوال: خوابگاه بعضی دانشگاه‌ها خارج از حد شرعی شهر آن دانشگاه است. نماز و روزه دانشجوی شهر دیگر در خوابگاه و دانشگاه چگونه باید باشد؟

جواب :

نماز آنها تمام است و باید روزه بگیرند.

تمام بودن نماز و روزهی سرباز بدون قصد ده روز

سوال: آیا سرباز وظیفه میتواند بدون قصد ده روز در محل سربازی، نماز خود را تمام بخواند و روزه بگیرد؟

جواب :

می‌تواند.

حکم وطن دانشجو

سوال: طلاب و دانشجویانی که به مدت چهار سال، هفت سال یا کمتر و بیشتر برای تحصیل در شهری می‌مانند، آیا آنجا وطن آنها به حساب می‌آید؟

جواب :

آنجا وطن آنها است.

رویت هلال

رویت هلال ماه شوال

سوال :

اگر در شب اول ماه در شهری ماه رؤیت شود، برای دیگر شهرهای هم‌افق یا شهرهایی که اختلاف افق کمی دارند، هم کفایت می‌کند و اول ماه به حساب می‌آید؟

جواب :

در ایران هر کجا ماه دیده شود، برای سایر شهرهای ایران کفایت می‌کند.

عید فطر

سوال :

با سلام

آیا مکلف برای تشخیص اینکه چه روزی عید فطر است، باید از مرجع تقلید خود سوال کند یا منتظر اعلام ولی فقیه باشد؟ به عبارت دیگر اگر ولی فقیه روزی را به عنوان عید فطر اعلام نمود، مکلف باید روزه خود را افطار کند یا صبر کند تا ببیند مرجع تقلیدش چه روزی را به عنوان عید تعیین می‌کند؟

جواب :

بسمه تعالی

این گونه چیزها مربوط به حکومت اسلامی است و اگر حکومت جمهوری اسلامی روزی را به عنوان عید اعلام کرد همگی باید متابعت کنند.

رویت هلال

سوال :

با سلام

لطفاً نظر مبارک را درباره رویت هلال بفرمایید؟

جواب :

بسمه تعالی

مسئله رویت هلال از مسائل حکومتی است و مناط در آن حکم ولایت فقیه است و اگر این مناط مراعات شود اختلاف رفع خواهد شد.

اثبات روز اول ماه رمضان

سوال: احتراماً آیا حلول ماه مبارک رمضان در روز پنج شنبه ۲۲/۶/۱۳۸۶ نزد حضرت تعالی ثابت شده است یا خیر؟

جواب :

بسمه تعالی

پنج شنبه اول ماه بود و به اینجانب ثابت شد.

شرایط وجوب روزه

فطر به میهمان

سوال :

کسی که در افطار شب عید فطر، میهمان دیگری باشد، فطریه اش به عهده کیست؟ خودش یا صاحب خانه؟ آیا فرقی می کند که قبل از اذان مغرب به میهمانی رفته باشد یا بعد از آن؟

جواب :

مطلقاً به گردن خود اوست، نه میزبان.

بیماری کم خونی

سوال :

زنی هستم دارای بیماری کم خونی، وقتی روزه می گیرم خیلی سست و بی حال می شوم به طوری که هر وقت از جایم بلند می شوم سرم گیج می رود و بعضی اوقات هم مجبور می شوم نشسته نماز بخوانم، حال حرف زدن و راه رفتن هم ندارم، در رابطه با روزه چه تکلیفی دارم؟

جواب :

روزه برای شما واجب نیست.

کسی که از اول تکلیف روزه نگرفته

سوال :

کسی که سالهای اول تکلیف نماز نخوانده و روزه نگرفته است و اکنون نمی داند چند سالگی به تکلیف رسیده است وظیفه اش چیست؟

جواب :

به هر اندازه که می داند به تکلیف رسیده قضا واجب است. (به هر مقدار که یقین دارد به تکلیف رسیده باید قضای نمازها و روزهها را بجا بیاورد و برای هر روزه کفاره هم بدهد یعنی یا دو ماه روزه بگیرد که سی و یک روز آن پی در پی باشد و یا شصت

فقیر را سیر کند.)-

نحوه پرداخت زکات فطره و کفاره

سوال :

اگر قیمت آرد و نان در شهری که زندگی می‌کنیم با شهری که می‌خواهیم کفاره روزه را در آن شهر پرداخت کنیم، متفاوت باشد، معیار در قیمت کفاره، کدام شهر است؟ و آیا اصلاً می‌توان کفاره را در شهر دیگری پرداخت کرد، با وجود مستحق در شهر خودمان؟ و ایضاً آیا می‌توان با وجود فقیر در شهر خودمان، زکات مال یا زکات فطره را به شهر دیگری برد؟

جواب :

اخراج زکات مال یا فطره از شهری به شهر دیگر جایز است و مناط قیمت شهر روزه گیر و زکات فطره و تعلق وجوب زکات در شهر است.

ضرر بدنی

سوال :

اینجانب به علت عمل غده‌های بزاقی، ترشحات بدنم کم شده است به طوری که روزه گرفتن برایم ضرر دارد، اما با خوردن مقدار کمی آب مشکلم حل می‌شود، حال من نسبت به روزهام چه وظیفه‌ای دارم؟

جواب :

روزه برای شما واجب نیست ولی سزاوار است از غیر از آب امساک داشته باشید.

زن باردار و شیرده

سوال :

فرموده‌اید: «اگر به واسطه عذری نظیر مرض یا نداشتن قدرت یا مسافرت یا شیردادن و مانند اینها، روزه نگرفته و عذر او تا سال بعد طول بکشد، قضای آنها واجب نیست»، اکنون مرقوم فرمایید:

- مسأله ۱۳۰۱.

(۱) آیا باردار بودن مشمول این مسأله می‌شود؟

(۲) اگر عذر او بعد از ماه رمضان برطرف شد و عذر دیگری پیدا کرد که نمی‌تواند روزه بگیرد، آیا مشمول مسأله فوق است یا باید قضای آن را بگیرد؟ (مثل اتمام بارداری و آغاز شیر دهی).

(۳) کسی که به جهت مسافرت نتوانسته روزه بگیرد و این عذر یعنی مسافرت تا ماه رمضان سال بعد طول بکشد، کثیر السفر است و به فتوای مبارک حضرت عالی باید روزه را در ماه رمضان بگیرد، آیا مراد از مسافرت در مسأله فوق امر دیگری است؟

جواب :

(۱) کلیه عذرهای یک حکم دارد.

(۲) قضا دارد.

(۳) باید دائم السفر نباشد.

ملاک پیری برای روزه نگرفتن

سوال :

در مسأله ۱۳۱۲ رساله آمده است کسی که به واسطه پیری نمی‌تواند روزه بگیرد یا برای او مشقت دارد روزه واجب نیست. آیا ملاک و معیار در پیری بالا بودن سن است یا صدق عرفی؟

جواب :

مناط نتوانستن یا مشقت عرفی داشتن است.

مبطلات <— خوردن و آشامیدن**استفاده از پماد برای ترک لب**

سوال: پماد ویتامینه‌ای که شخص برای ترک نخوردن لب‌ها در حال روزه استفاده می‌کند، آیا برای روزه اشکال دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

قرار دادن غیر خوراکی در دهان

سوال: اگر شخصی چیزی غیر خوراکی را در دهان قرار دهد و احساس شوری (با هر نوع مزه‌ی دیگر) کند، روزهی او چگونه است؟

جواب :

اشکال ندارد.

استفاده از اسپری تنگی نفس

سوال: من یک جانباز شیمیایی هستم. آیا استفاده از اسپری مخصوص برای رفع تنگی نفس در طول مدت روزه، روزه را باطل می‌کند یا نه؟

جواب :

اشکال ندارد.

جویدن آدامس

سوال: آیا روزه‌دار می‌تواند آدامس بجود؟

جواب :

جایز نیست.

چکاندن قطره در بینی

سوال: قطره ریختن در بینی با توجه به اینکه به حلق راه دارد و ممکن است به حلق وارد شود، روزه را باطل می‌کند یا خیر؟

جواب :
اشکال ندارد.

احساس کردن مزه‌ی طعام سحری در طول روز

سوال: احساس کردن مزه‌ی طعامی که در حین سحری خورده شده، برای روزه دار اشکالی دارد؟

جواب :
اشکال ندارد.

چشیدن غذا توسط روزه‌دار

سوال: چشیدن شوری و یا شیرینی غذا برای روزه چه حکمی دارد؟

جواب :
اگر فرو نرود، اشکال ندارد.

سنگ تمیز زیر زبان

سوال: برخی در ماه رمضان برای رفع تشنگی و اینکه آب در دهانشان جمع شود، سنگ تمیز زیر زبان خود قرار می‌دهند. آیا این کار اشکال دارد و مبطل روزه است یا خیر؟

جواب :
اشکال ندارد.

استنشاق آب در دهان و بینی

سوال: استنشاق (آب در بینی کردن) در حال روزه، آیا روزه را باطل می‌کند؟

جواب :
اشکال ندارد؛ همچنین در دهان.

غرغره کردن آب توسط روزه‌دار

سوال: آیا غرغره کردن آب برای روزه‌دار اشکال دارد و موجب بطلان روزه است یا خیر؟

جواب :
موجب بطلان نیست، ولی اگر فرو رفت، باید آن روز را روزه باشد و بعد از ماه مبارک رمضان، قضای آن روزه را بگیرد.

خوردن آب برای کارکنان هواپیما

سوال: اگر هواپیما در ارتفاع بالا و مسیر طولانی در حال پرواز باشد و پرواز حدود دو ساعت و نیم تا سه ساعت طول بکشد، مهمان‌دار و خلبان هواپیما برای حفظ تعادل خود هر بیست دقیقه احتیاج به نوشیدن آب دارند. در این صورت، آیا در ماه مبارک رمضان، کفاره و قضای روزه بر آنها واجب می‌شود؟

جواب :

در فرض مذکور، اگر بتواند مسافرت نکند، و اگر نتواند باید آب را بخورد، ولی روزی او قضا دارد.

باقی ماندن سحری بین دندان‌ها

سوال :

غذایی که از سحری زیر دندان می‌ماند، در موارد زیر چه حکمی دارد:

الف: اگر به صورت عمدی فرو داده شود؟

ب: اگر غیر عمدی و خودبه‌خود فرو رود؟

جواب :

الف- روزه باطل است.

ب- اشکال ندارد.

خورن سحری تا پایان اذان صبح

سوال: آیا شخص می‌تواند در هنگام سحری خوردن تا آخر اذان صبح غذا بخورد و بعد هم در مغرب از بعد از تمام شدن اذان مغرب افطار کند؟

جواب :

اول اذان، بلکه یک مقدار قبل از اذان خودداری کند.

خوردن عمدی غذا

سوال: روزه‌داری که سهواً چیزی در حالت روزه بخورد و بعد به خیال اینکه روزه‌اش باطل شده، دوباره غذا بخورد، حکم روزه‌اش از نظر قضا و کفاره چگونه است؟

جواب :

باید قضای آن روزه را بگیرد.

خوردن خون ناشی از کشیدن دندان

سوال :

شخصی که در ماه رمضان مبادرت به کشیدن دندان خود کند و خون دندان خود را در حال روزه فرو برد، حکم روزی او چگونه است؟ و از نظر قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

قضا و کفاره ندارد.

خون ریزی از دهان

سوال: آیا خون آمدن از دهان روزه‌دار موجب بطلان روزه میشود یا خیر؟

جواب :

نمی‌شود.

فرو بردن آب دهان مخلوط با خون

سوال :

اگر مقدار کمی خون از لثی روزه‌دار خارج شود و با آب دهان او مخلوط گردد، فرو بردن آن، روزه را باطل می‌کند یا نه؟

جواب :

روزه باطل نیست.

خون‌ریزی از لثه‌ها

سوال :

به علت خون‌ریزی از لثه‌هایم اکثر مواقع مقداری خون با آب دهانم مخلوط می‌شود. آیا فرو بردن آب دهان برای صحت روزه

اشکالی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

استفاده از ماده‌ی ناس

سوال: استفاده از ماده‌ی «ناس» که از توتون و تنباکو و آهک و ... به دست می‌آید و آن را زیر زبان می‌گذارند و سپس از دهان بیرون

میاندازند، آیا مبطل روزه است؟

جواب :

مبطل است.

روزه‌داری افراد معتاد

سوال: فردی که معتاد به تریاک است و نمی‌تواند آن را در روز ترک کند، تکلیف روزه‌اش چیست؟ آیا می‌تواند فقط به مقدار لازم تریاک

استفاده کند و مابقی روز را روزه باشد؟

جواب :

باید روزه بگیرد و بسیاری از تریاکی‌ها بوده‌اند که روزه می‌گرفته‌اند، ولی واقعاً اگر نمی‌تواند، اشکال ندارد، اما روزی او باطل

است. و اگر تا ماه رمضان بعدی نتوانست قضا کند، قضا هم ندارد و در صورت توان مالی باید برای هر روز معادل ۷۵۰ گرم گندم به فقرا بدهد.

مسافرت حرام

نماز و روزه در مسافرت حرام

سوال: کسی که با هدف معصیت به مسافرت کمتر از ده روز می‌رود، در خصوص نماز و روزه، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

نماز او تمام است و باید روزه هم بگیرد.

فعل حرام در سفر غیر حرام

سوال: اگر کسی برای شرکت در مجلسی که ذاتاً حرام نیست، به مسافرت برود (مثلاً مجلس عقد) ولی بداند که در آن مجلس فعل حرام انجام میشود (مثلاً موسیقی حرام) و او نیز نه قدرت جلوگیری دارد و نه میتواند مجلس را ترک کند، در این صورت سفر او سفر حرام محسوب میشود و نماز او تمام است و روزه‌های خود را باید بگیرد یا خیر؟

جواب :

سفر او سفر حرام نیست، گرچه بتواند جلوگیری کند، ولی شرکت در آن مجلس حرام است، مگر مجبور باشد.

قضای نماز و روزه در سفر حرام

سوال: در سفر معصیت که نماز تمام است و شخص روزه را می‌گیرد، آیا پس از مراجعت نیاز به اعاده‌ی نماز یا روزه هست یا همان کفایت می‌کند؟

جواب :

کفایت می‌کند.

حکم نماز و روزه در مکان غضبی

سوال: شخصی برای انجام کار مباح یا کسب درآمد سفر می‌کند، ولی محل زندگی او در سفر، غضبی است. آیا نماز و روزه‌ی او تمام است؟

جواب :

اگر ده روز نمی‌ماند، باید شکسته بخواند و روزه را افطار کند.

بهره‌گیری از لوازم حرام در سفر مباح

سوال: کسی که به مسافرتی می‌رود که حرام نیست، ولی در سفر از لوازم حرام بهره می‌گیرد؛ مثلاً با وسیله نقلیه دولتی و بدون اجازه‌ی مسئول می‌رود و یا با پول غضبی و حرام سفر میکند، در این صورت سفر او حکم سفر معصیت دارد و باید نماز خود را تمام بخواند و روزه‌اش را بگیرد یا خیر؟

جواب :

حکم سفر معصیت را ندارد.

حکم و نماز و روزهی ماهی گیر

سوال: کسی که به قصد ماهیگیری سفر میکند، تکلیف نماز و روزهی او در حالات زیر چیست؟

الف: ماهی گیری شغل او باشد.

ب: ماهی گیری شغل او نباشد، ولی قصد دارد با فروش ماهی ها درآمد کسب کند.

ج: برای اینکه خود و اطرافیان ماهی بخورند، می خواهد ماهی بگیرد.

د: قصد او صرفاً فقط تفریح باشد و از ماهی گیری لذت ببرد.

جواب :

در مورد آخر کار حرام است، ولی در همه موارد اگر مسافرت او به اندازی چهار فرسخ به بالا است، باید نماز را شکسته بخواند و روزه را افطار کند.

حکم نماز و روزهی شکارچی

سوال: کسی که به قصد شکار غیر از ماهیگیری به سفر کمتر از ده روز برود، حکم نماز و روزه‌هایش چیست؟

جواب :

اگر صرفاً برای لهُو و خوشگذرانی باشد، کار او حرام است، ولی نماز او شکسته است و روزه را باید افطار کند.

روزه بیماران و ناتوانان

حکم روزهی بیمار کلیوی

سوال :

بنده فاقد یک کلیه هستم دکترها گفته‌اند نباید به کلیه‌ام فشار بیاورم و مایعات زیادی باید مصرف کنم. آیا با توجه به گرمای طاقت فرسای تابستان و روزهای طولانی، می توانم در ماه رمضان روزه نگیرم و در زمستان قضای آن را بگیرم.

جواب :

روزه بر شما واجب نیست و اگر به راحتی می توانید در زمستان قضای آن را بگیرید، بپذیرید. و الا قضا هم ندارد.

حکم تزریق خون برای روزه دار

سوال :

آیا تزریق خون به بدن موجب ابطال روزه می شود؟

جواب :

مبطل نیست.

منع پزشکی از گرفتن روزه و اعتقاد بیمار مبنی بر توانایی

سوال: اگر دکتر مؤمن و متخصص بیماری را از روزه منع کند، ولی بیمار معتقد باشد که روزه برای او ضرری ندارد، چه باید بکند؟

جواب :

اگر بداند، باید روزه بگیرد.

شرایطی پزشکی که روزه‌دار را منع از روزه می‌کند

سوال: پزشکی که مریض را از روزه منع می‌کند، آیا لازم است که حتماً ملزم به امور دینی و مؤمن باشد یا اینکه فقط حاذق و متخصص در کار خود باشد، کفایت می‌کند؟

جواب :

اگر در گفتار ثقه و وارسته باشد، کفایت می‌کند.

مشقت در روزه

سوال: منظور از مشقتی که به واسطه آن پیرمردها و پیرزن‌ها یا دختران تازه به بلوغ رسیده، نمی‌توانند روزه بگیرند، چیست؟

جواب :

طاقت‌فرسا باشد و آنها را از کارهای معمولی باز دارد.

قضای روزه‌هایی که بدون عذر گرفته نشده

سوال: شخصی ۴۲ ساله تاکنون روزه نگرفته و گفته دارای پانزده عائله بوده و برای تلاش و اداره‌ی خانواده‌ام در گرما و سرما کار می‌کردم و طاقت نداشتم روزه بگیرم. عذر شرعی هم نداشته است. خواهشمند است نظر مبارک را در مورد وظیفه‌ی او بیان فرمائید.

جواب :

باید به مرور زمان روزه‌ها را بگیرد.

تشخیص بیماری مبنی بر مضر بودن

سوال: اگر پزشک منعی برای روزه‌ی بیمار نداند، ولی خود بیمار روزه را برای خود مضر بداند، آیا می‌تواند روزه نگیرد؟

جواب :

اگر بداند ضرر دارد، می‌تواند روزه نگیرد.

خوف ضرر احتمالی

سوال: آیا احتمال ضرر برای روزه‌دار و خوف از ضرر احتمالی موجب ساقط شدن روزه از انسان می‌شود یا اینکه حتماً باید یقین کند؟

جواب :

اگر دکتر متدین و متخصص تشخیص دهد که نباید روزه بگیرد، نباید روزه بگیرد.

قضا و کفاره‌ی روزه‌ی بیمار

سوال: روزه‌ای که پزشک انسان را از آن منع می‌کند، آیا فقط قضا دارد یا کفاره هم دارد؟

جواب :

فقط قضا دارد و اگر تا ماه رمضان بعدی نتوانست قضا کند، در صورت تمکن باید برای هر روزه معادل ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن را به فقیر بدهد.

قضا و کفاره‌ی روزه‌ی دختر تازه بالغ

سوال :

دختری پس از گذشت چند سال از سن تکلیفش فهمیده است در زمانی که تازه به بلوغ رسیده بوده، تعدادی از روزه‌هایش را نگرفته و تعداد آن روزه‌ها را هم نمی‌داند. همچنین به خاطر ندارد آیا روزه خوردن او عمدی بوده یا به خاطر ضعف و یا عذر دیگری بوده است. در این صورت، اکنون از نظر قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

قضا دارد و در صورت تمکن مالی باید به ازای هر روزه ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن را کفاره بدهد.

قضا و کفاره‌ی روزه‌ی افراد کهنسال

سوال: کسی که به واسطه‌ی پیری نمی‌تواند روزه بگیرد و بعداً هم نمی‌تواند قضا کند، آیا لازم است کفاره بدهد؟

جواب :

قضا ندارد و در صورت تمکن مالی باید به ازای هر روز ۷۵۰ گرم گندم به فقرا بدهد.

روزه‌خواری جهت جلوگیری از ضعف

سوال: من وقتی روزه می‌گیرم دچار ضعف می‌شوم و در اوقات عادی مشکلی ندارم، ولی اگر امتحان داشته باشم، نمی‌توانم به خوبی درس بخوانم و در ماه مبارک رمضان گذشته امتحان داشتم و چون درس‌ها را تا آن زمان مطالعه نکرده بودم، دچار این اضطراب شدم که شاید با گرفتن روزه نتوانم در امتحان موفق شوم. به همین جهت روزه نگرفتم. البته با تمام شدن امتحانات، باقی‌مانده‌ی ماه مبارک را روزه گرفتم. در این صورت، حکم روزه‌هایی را که برای امتحان نگرفتم، چیست؟ و از نظر قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارم؟

جواب :

قضای آنها را باید بگیرید.

روزه‌خواری به دستور پزشک

سوال: این جانب چند سالی را بیماری خاصی داشتم که به تشخیص پزشک، روزه برایم مضر بوده است، اما دو سال پیش با مراجعه به متخصص

دیگری، ایشان گفت که روزه برای من ضرر و اشکالی ندارد و روزه‌هایم را در این دو سال گرفته‌ام. تکلیف آن چند سال که روزه نگرفته‌ام، چه می‌شود؟ از نظر قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارم؟

جواب :

قضا ندارد و اگر وضع مالی شما متوسط و بالاست، کفاره دارد.

ساقط شدن قضای روزه در صورت عدم توان روزه گرفتن تا سال بعد

سوال: شخصی در ماه مبارک رمضان به علت ضعف و بیماری، روزه نگرفته است و بلافاصله بعد از ماه مبارک رمضان، به خدمت سربازی رفته و تا سال بعد که در سربازی بوده است، نتوانسته روزه‌های خود را قضا نماید. البته اگر سرباز نبود، ممکن بود بتواند قضا کند، ولی در سربازی امکان چنین کاری را نداشته است. حال وظیفه‌ی او در قبال قضا و کفاره‌ی روزه‌های سال قبل چیست؟

جواب :

قضا ندارد و اگر تمکن دارد، برای هر روز ۷۵۰ گرم گندم به فقرا بدهد.

قضا و کفاره‌ی روزه‌ی دختر

سوال: دختر من سال گذشته به سن تکلیف رسیده است؛ اما در ماه مبارک رمضان به علت ضعف جسمانی و بنیه‌ی ضعیفی که دارد، نمی‌توانست روزه بگیرد و در آستانه‌ی ماه رمضان نتوانسته روزه‌های سال قبل را قضا کند و امسال هم احتمالاً نمی‌تواند روزه بگیرد. او باید چه کار کند؟ آیا اگر بعد از امسال توانست، باید هر دو سال را قضا کند و یا باید کفاره بدهد؟

جواب :

کفاره ندارد، بلکه روزه‌های سال گذشته قضا هم ندارد. ولی در صورت تمکن مالی باید برای هر روزه، ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن را به فقرا بپردازد.

حکم روزه در تابستان برای صاحبان مشاغل طاقت‌فرسا

سوال: کسی که به خاطر وضعیت شغلی در مواقع خاصی مثل تابستان طاقت نداشته باشد روزه‌هایش را بگیرد (در حالت عادی می‌تواند روزه بگیرد)؛ مثلاً کشاورزی که در تابستان مشغول جمع‌آوری محصول و زراعت خود است یا کسی که در معادن گرم و طاقت‌فرسا کار می‌کند، حکم روزه‌اش چگونه است؟ آیا فقط قضا کافی است یا کفاره هم دارد؟ و آیا در آن مواقع می‌تواند روزه‌ی خود را نگیرد؟

جواب :

باید روزه بگیرد و اگر نگرفته باشد، قضا کند.

خوف ضرر روزه برای بچه‌ی تازه بالغ

سوال: اگر دکتر بگوید روزه گرفتن بچه‌ی تازه به تکلیف رسیده‌ای برای آینده‌اش ضرر دارد، ولو الآن احساس ضرر نمی‌کند، آیا روزه گرفتن او جایز است؟

جواب :

جائز نیست، اگر دکتر متخصص و راستگو باشد و همچنین اگر پدر و مادر راستی بدانند که چنین است، باید نگذارند روزه بگیرد و

قضا هم ندارد.

قضا و کفاره‌ی افراد ناتوان جسمی و مالی

سوال: پیرمردها و پیرزن‌هایی که نمی‌توانند روزه بگیرند و نمی‌توانند حتی همهی کفاره‌ی آن را بدهند، آیا روزه از ایشان ساقط می‌شود؟

جواب :

ساقط است و قضا هم ندارد؛ کفاره هم ندارد.

تزام روزه با درس خواندن

سوال :

معمولاً دخترهای تازه به تکلیف رسیده در ایام تحصیل و خصوصاً ایام امتحانات، روزه گرفتن برای آنان مشقت دارد و از درس خواندن می‌افتند. آیا واجب است درس را رها کنند تا بتوانند روزه بگیرند یا اینکه جایز است روزه را بخورند تا این که مردود نشوند؟ با توجه به اینکه معمولاً مردود شدن موجب حرج است. لطفاً تکلیف آنان را بیان فرمائید.

جواب :

در فرض مذکور، روزه را می‌توانند بخورند.

قضا و کفاره‌ی روزه‌های دختر تازه بالغ

سوال: دختری که از لحاظ جسمی بسیار ضعیف است و از لحاظ ذهنی هم حتی هنوز تقلید را متوجه نمی‌شود و به سن تکلیف رسیده است، آیا روزه از او ساقط است؟ و آیا باید برای روزه‌هایی که نمی‌گیرد در سال‌های بعد قضا به جا بیاورد و کفاره هم بدهد یا خیر؟

جواب :

اگر روزه برای او ضرر دارد و یا روی جسم او در آینده اثر سوء می‌گذارد، روزه را بخورد و قضا و کفاره هم ندارد.

زمان روزه

زمان افطار

سوال: در روزهی ماه مبارک رمضان و غیره از چه زمانی می‌توان افطار کرد؟ آیا ملاک غروب خورشید است یا اذان مغرب؟ زیرا بین غروب خورشید تا اذان مغرب حدود ۲۰ دقیقه فاصله است.

جواب :

باید از مغرب باشد.

زمان افطار

سوال: برای افطار کردن و خواندن نماز مغرب باید تا زوال حمراهی مشرقیه صبر کرد یا به محض غروب کامل خورشید می‌توان افطار کرد و نماز مغرب را خواند؟

جواب :

باید تا مغرب صبر کند.

خوردن سحری در هنگام اذان

سوال: کسی که یقین ندارد هنوز اذان صبح شده و بدون تحقیق سحری می‌خورد، حکم روزه‌اش چگونه است؟

جواب :

صحیح است، ولی سزاوار نیست در آن وقت چیزی بخورد.

اطمینان به زمان مندرج در تقویمها

سوال: آیا با اطمینان به ساعت و تقویمها و بدون اینکه نسبت به افق تحقیق شود، می‌توان سحری خورد و افطار کرد؟

جواب :

می‌تواند.

احتیاط در انجام مبطلات روزه

سوال: بسیاری در ماه رمضان تأکید می‌کنند که کمی قبل از اذان صبح و مقداری بعد از اذان مغرب صبر کنید و مبطلات روزه را به جا نیاورید تا اطمینان حاصل شود. آیا این کار واجب است یا خیر؟

جواب :

اگر اطمینان ندارد، صبر کند.

اطمینان به اذان رسانه‌ها

سوال: با توجه به اینکه رادیو و تلویزیون سر وقت اذان می‌گویند، آیا نیازی هست که کمی قبل و بعد از اذان صبر کنیم؟

جواب :

لازم نیست.

افطار به محض شنیدن «الله اکبر»

سوال: در ماه مبارک رمضان هنگام مغرب به محض شنیدن «الله اکبر» اذان، آیا می‌توان افطار کرد یا باید صبر نمود؟

جواب :

افطار اشکال ندارد.

تفحص در زمان افطار

سوال: اگر کسی به واسطه تاریکی هوا یقین کند که مغرب شده و افطار نماید، ولی بعد از اذان مغرب معلوم شود که مغرب نبوده است، آیا قضا و کفاره‌ی روزه لازم است؟

جواب :

اگر تفحص کرده است، قضا و کفاره ندارد و اگر تفحص نکرده، قضا دارد.

قصد اقامت

شکستن قصد اقامت

سوال: کسی که در ماه رمضان قصد ده روز اقامت در محلی را دارد، اگر پس از دو روز که نمازهایش را کامل خوانده و روزه‌هایش را گرفته است، از اقامت منصرف شود و بخواهد مثلاً چهار روز دیگر برگردد، آیا در مابقی آن چند روز باید نمازها را کامل بخواند و روزه‌ها را هم بگیرد یا فقط اتمام نمازها لازم است؟

جواب :

باید روزه بگیرد و نماز را تمام بخواند.

قصد اقامت نکردن در صورت علم بر ماندن بیش از ده روز

سوال: آیا کسی که میداند ده روز یا بیشتر در شهری میماند، میتواند قصد ده روز نکند و در ماه رمضان روزه نگیرد؟

جواب :

نمی‌تواند؛ زیرا قصد جدی یک امر واقعی است و تظاهر بردار نیست.

حکم روزه در صورت رسیدن قبل از ظهر به مقصد

سوال: چنانچه کسی در ماه رمضان صبح از وطنش خارج شود و قبل از ظهر به جایی برسد که میخواهد ده روز در آنجا بماند، روزه آن روز را هم، در صورتی که در راه باطل نشده باشد، میتواند بگیرد؟

جواب :

باید بگیرد.

مسافرت از جایی که قصد اقامت کرده است

سوال: اگر کسی در محلی قصد اقامت ده روز کند و در بین ده روز بخواهد از حد ترحض آن محل خارج شود، در این صورت، نماز و روزه او در آن زمانی که از آن محل خارج میشود و همچنین وقتی دوباره به محل قصد بر میگردد، چگونه است؟

جواب :

اگر قبل از چهار فرسخ باشد، نماز او همه جا تمام و روزه را باید بگیرد و اگر چهار فرسخ رفت، نماز او همه جا شکسته و نمی‌تواند روزه بگیرد.

محاسبه غلط روزهای قصد اقامت

سوال: مسافری در مشهد به حساب خود ده روز خواهد ماند و تمام نمازهایش را خوانده و روزه‌هایش را گرفته است، اما روزی که می‌خواهد برگردد می‌بیند مجموع روزهایی که مانده، نه روز بوده است و امکان ماندنش نیز نیست. تکلیف نماز و روزه‌هایی که انجام داده، چیست؟

جواب :

نمازها و روزه‌ها قضا ندارد، بلکه تا آنجا هست، باید تمام بخواند و روزه بگیرد.

خروج از حد ترخص در جایی که قصد اقامت دارد

سوال: کسی که در شهری قصد ده روز کرده است، اگر در وسط آن ده روز مجبور شود دو روز از حد ترخص آن شهر خارج شود، آیا روزهای آن دو روز را میتواند بگیرد؟

جواب :

اشکال ندارد.

سفرهای کوچک از جایی که قصد اقامت دارد

سوال :

این جانب بنا به ضرورت برای تبلیغ به یکی از روستاهای دورافتاده رفته ام. در اطراف آن روستا، شهرها و روستاهای کوچکی وجود دارد که فاصلی آن تا محلی که برای تبلیغ رفته‌ام، کمتر از دو فرسخ است. آیا برای تبلیغ و اقامی یک نوبت نماز یا گردش هفتگی، می‌توانم به آنجا بروم و آیا در قصد اقامت ده روزه خللی ایجاد می‌کند؟ (تبلیغ شغل من نیست).

جواب :

به قصد اقامت ضرر نمی‌خورد و باید در آن روستا نماز را تمام بخوانید و در ماه مبارک، روزه بگیرید.

مبطلات <-- رساندن دود و غبار غلیظ به حلق

دود سیگار و قلیان

سوال: در محلی که من کار می‌کنم، آدم‌های بسیاری سیگار و قلیان می‌کشند و دود آن به من می‌رسد. آیا روزی من هم باطل است؟ به طور کلی، آیا بوی دود سیگار و قلیان روزه را باطل می‌کند؟

جواب :

باطل نمی‌کند.

ضرورت کار در دود زیاد

سوال: در خیابانی که من رفت و آمد می‌کنم، دود زیادی از ماشین‌ها وجود دارد که بعضاً در هاله‌ای از دود قرار می‌گیرم. روزی من در این حال چگونه است؟ (من مجبورم برای کار به آنجا رفت و آمد کنم.)

جواب :
اشکال ندارد.

استفاده از دستگاه تنفسی

سوال: این جانب به خاطر مشکلی که در تنفس دارم، برای تنفس از وسیله‌ای استفاده می‌کنم که موادی را به صورت بخار به حلقم می‌رساند و به جز این، برای گرفتن روزه مشکلی ندارم. آیا با این حال، می‌توانم روزه بگیرم و آیا روزه‌ام صحیح است؟

جواب :
اشکال ندارد و روزه صحیح است.

استفاده از دستگاه بخور

سوال: استفاده کردن از دستگاه بخور برای معالجه به صحت روزه ضرری می‌رساند؟

جواب :
اشکال ندارد.

رسیدن بخار اسید به حلق

سوال: در ماه رمضان وقتی مشغول تمیزکاری در خانه بودم و از وایتکس استفاده می‌کردم، در حلق خود احساس تلخی کردم. آیا در این صورت روزه‌ام باطل است؟ بعضی وقت‌ها که سبزی پاک می‌کنم و یا پیاز خرد می‌کنم هم این اتفاق می‌افتد و ته حلقم می‌سوزد، آیا این موارد اشکالی در روزه ایجاد می‌کند؟

جواب :
کلیی آنچه نوشته‌اید، اشکال ندارد.

اماله

سوال: فرد بیماری مبتلا به یبوست است. اگر او در ماه رمضان با آب اماله کند، روزهی او چه حکمی دارد؟ اگر باطل است، برای روزه‌های سال‌های قبل، آیا باید کفاره هم بدهد یا فقط قضا لازم است؟

جواب :
اگر همیشه چنین است، قضا ندارد.

شیاف روغنی

سوال: داروهای مخصوصی برای معالجه‌ی بعضی از بیماری‌های زنان وجود دارد (شیاف‌های روغنی) که در داخل بدن گذاشته می‌شود. آیا استفاده از آن، موجب بطلان روزه می‌شود؟

جواب :

باطل نمی‌کند.

استعمال سیگار برای افراد مبتلا به آن

سوال: کشیدن سیگار برای کسانی که به آن اعتیاد شدید دارند و در حال روزه ناخودآگاه به سوی آن می‌روند، آیا اشکالی دارد؟

جواب :

جائز نیست.

استعمال سیگار قلیان و...

سوال: آیا سیگار کشیدن، قلیان و چپق (بیپ) روزه را باطل می‌کند؟

جواب :

روزه باطل می‌شود.

بخار آب گرم

سوال: آیا بخارهای آب گرم داخل حمام باعث باطل شدن روزه می‌شود؟

جواب :

روزه را باطل نمی‌کند.

مه غلیظ

سوال: آیا مه غلیظ هوا مبطل روزه است؟

جواب :

مبطل نیست.

ورود مه به حلق

سوال: در روزهایی که هوا بسیار مه است و نمی‌توان از ورود آن به حلق جلوگیری کرد، روزه چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

قضای رسانده دود سیگار به حلق

سوال: در وقت روزه سیگار کشیدم، اما کاملاً دودش را به حلق ندادم. آیا روزه‌ام باطل شده؟ و آیا کفاره دارد یا فقط یک روز قضای آن لازم است؟

جواب :

قضا دارد.

نیت روزه

نیت روزه غیر رمضان در ماه رمضان

سوال :

کسی که عمداً در روز ماه مبارک رمضان، نیت روزه غیر ماه رمضان نماید، روزه او چه حکمی دارد؟

جواب :

روزه او صحیح است، بلکه این کار ممکن نیست

نیت چند روزه با یکدیگر در یک روز

سوال :

کسی که روزه قضا دارد، آیا مثلاً در روز عید غدیر که روزه مستحب است، می‌تواند هم به نیت روزه قضا و هم استحبابی که برای روزه گرفتن این روز است، روزه بگیرد؟

جواب :

نیت قضا کند، ثواب روزه مستحبی را هم خداوند عنایت می‌کند.

نیت دوگانه برای روزه قضا یا مستحبی

سوال :

شخصی که نمی‌داند روزه قضا دارد یا نه، آیا می‌تواند به نیت اینکه اگر روزه قضا دارد، روزه بگیرد و اگر نداشت روزه مستحبی باشد؟ آیا اگر بعداً مطمئن شود که روزه قضا داشته، همان روزه جایگزین می‌شود یا اینکه چون نیت آن روزه دقیق نبوده، دوباره باید روزه قضا بگیرد؟

جواب :

اشکال ندارد و اگر بعداً فهمید که روزه بر ذمه او بوده است، همان روزه کفایت می‌کند.

نیت روزه مستحب یا قضاء

سوال :

کسی در غیر ماه رمضان نیت کرده که اگر روزه واجبی بر عهده من باشد، این روزه قضای آن و در غیر این صورت، روزه مستحبی باشد. اولاً، آیا چنین نیتی صحیح است؟ ثانیاً، اگر بعد از ظهر همان روز عمداً روزه خود را افطار کرد، حکم روزه او چیست و آیا وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

چنین نیتی اشکال ندارد و خوردن روزه هم اشکال ندارد.

نیت کلی

سوال :

آیا نیت روزه کل ماه رمضان در اول ماه کافی است؟

جواب :

کافی است.

ذکر نیت بر زبان

سوال :

همین که کسی برای سحری بلند شود، نیت به حساب می‌آید یا اینکه حتماً باید نیت را بر قلب یا زبان جاری کرد؟

جواب :

کفایت می‌کند.

استمرار در نیت روزه

سوال :

اینکه گفته می‌شود در نیت استمرار لازم است، در روزه اگر کسی اراده خوردن نماید و سپس از اراده خود برگردد، آیا روزه‌اش باطل می‌شود؟

جواب :

تا چیزی نخورده، روزه او باطل نمی‌شود.

عدول نیت از روزه مستحب به واجب

سوال :

آیا کسی که نیت روزه مستحبی کرده، می‌تواند بعد از اذان صبح از نیت خود به روزه واجب عدول کند؟

جواب :

نمی‌تواند، مگر ماه مبارک رمضان باشد که باید عدول کند.

تأثیر تصمیم بر بطلان روزه

سوال :

شخصی در ماه رمضان تصمیم می‌گیرد که روزه خود را باطل کند، ولی قبل از اینکه کاری که مبطل روزه باشد انجام دهد، از تصمیم خود منصرف می‌شود. روزه او چه حکمی پیدا می‌کند؟

جواب :

اشکال ندارد.

نیت روزه در طول روز

سوال :

آیا بعد از طلوع فجر و قبل از ظهر در حالی که هیچ یک از مفطرات را انجام نداده باشم، می‌توانم نیت روزه استیجاری کنم؟

جواب :

اشکال ندارد.

نیت در اول ماه

سوال: آیا نیت روزه کل ماه رمضان در اول ماه کافی است؟

جواب :

کافی است.

نیت برای خوردن سحری

سوال: همین که کسی برای سحری بلند شود، نیت به حساب می‌آید یا اینکه حتماً باید نیت را بر قلب یا زبان جاری کرد؟

جواب :

کفایت می‌کند.

استمرار در نیت

سوال :

اینکه گفته می‌شود در نیت استمرار لازم است، در روزه اگر کسی ارادی خوردن نماید و سپس از ارادی خود برگردد، آیا روزه‌اش

باطل می‌شود؟

جواب :

تا چیزی نخورده، روزی او باطل نمی‌شود.

تغییر نیت روزهی مستحبی به واجب

سوال: آیا کسی که نیت روزهی مستحبی کرده، می‌تواند بعد از اذان صبح از نیت خود به روزه واجب عدول کند؟

جواب :

نمی‌تواند، مگر ماه مبارک رمضان باشد که باید عدول کند.

تصمیم به ابطال روزه

سوال: شخصی در ماه رمضان تصمیم می‌گیرد که روزهی خود را باطل کند، ولی قبل از اینکه کاری که مبطل روزه باشد انجام دهد، از تصمیم

خود منصرف می‌شود. روزهی او چه حکمی پیدا میکند؟

جواب :
اشکال ندارد.

نیت روزهی استیجاری

سوال: آیا بعد از طلوع فجر و قبل از ظهر در حالی که هیچ یک از مفطرات را انجام نداده باشم، می‌توانم نیت روزهی استیجاری کنم؟

جواب :
اشکال ندارد.

نیت روزهی غیر ماه رمضان

سوال: کسی که عمداً در روز ماه مبارک رمضان، نیت روزهی غیر ماه رمضان نماید، روزهی او چه حکمی دارد؟

جواب :
روزی او صحیح است، بلکه این کار ممکن نیست.

روزه با دو نیت

سوال: کسی که روزهی قضا دارد، آیا مثلاً در روز عید غدیر که روزه مستحب است، می‌تواند هم به نیت روزهی قضا و هم استیجابی که برای روزه گرفتن این روز است، روزه بگیرد؟

جواب :
نیت قضا کند، ثواب روزی مستحبی را هم خداوند عنایت می‌کند.

نیت روزه قضا

سوال: شخصی که نمی‌داند روزه قضا دارد یا نه، آیا می‌تواند به نیت اینکه اگر روزه قضا دارد، روزه بگیرد و اگر نداشت روزه مستحبی باشد؟ آیا اگر بعداً مطمئن شود که روزه قضا داشته، همان روزه جایگزین می‌شود یا اینکه چون نیت آن روزه دقیق نبوده، دوباره باید روزه قضا بگیرد؟

جواب :
اشکال ندارد و اگر بعداً فهمید که روزه بر ذمه او بوده است، همان روزه کفایت می‌کند.

نیت روزهی قضا

سوال: کسی در غیر ماه رمضان نیت کرده که اگر روزهی واجبی بر عهده‌ی من باشد، این روزه قضا آن و در غیر این صورت، روزهی مستحبی باشد. اولاً، آیا چنین نیتی صحیح است؟ ثانیاً، اگر بعد از ظهر همان روز عمداً روزهی خود را افطار کرد، حکم روزهی او چیست و آیا وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

چنین نیتی اشکال ندارد و خوردن روزه هم اشکال ندارد.

روزه زنان

قضا و کفاره‌ی روزه‌های دوران بارداری و شیردهی

سوال: زنی که در دوران بارداری و شیردهی (مجموعاً دو سال) روزه‌هایش را نگرفته، حالا باید همهی آن روزه‌ها را قضا کند و برای هر روز آن یک مد طعام بدهد؟ اگر نتواند همهی روزه‌ها را قضا کند و یا از نظر مالی نتواند برای دو سال کفاره بدهد، چه باید بکند؟

جواب :

اگر تا ماه رمضان بعدی برای قضای روزه‌ها معذور بوده، قضا ندارد. ولی در صورت تمکن باید برای روزه ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن را به فقیر بدهد.

کفاره روزه‌ی زن باردار

سوال: کفاره برای زنی که به علت زایمان نتوانسته روزه بگیرد، چه مقدار است؟

جواب :

به ازاء هر روز معادل ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن.

حائض شدن روزه‌دار قبل از روزه

سوال: زن روزه‌داری که یکی دو ساعت مانده به اذان مغرب حیض شود، تکلیف روزه‌اش چیست؟

جواب :

روزی او باطل می‌شود، گرچه قبل از مغرب هم باشد.

تردید در زمان حیض

سوال: اگر زنی بعد از اذان مغرب متوجه شود که خون حیض از او خارج شده، ولی نمی‌داند که آیا قبل از اذان مغرب بوده یا بعد از آن، تکلیف روزه‌ی آن روز او چه می‌شود؟

جواب :

روزی او صحیح است.

تأخیر عادت ماهیانه با خوردن قرص

سوال: برخی از زن‌ها برای اینکه بتوانند روزه بگیرند، عادت خود را با خوردن قرص عقب می‌اندازند. آیا روزه گرفتن با این حال صحیح است؟

جواب :

صحیح است.

خوف ضرر برای جنین

سوال: زن بارداری که نمی‌داند روزه برای جنین او ضرر دارد یا خیر، آیا روزه گرفتن بر او واجب است؟

جواب :

باید از دکتر متدین و متخصص پرسد و هر چه گفت عمل کند.

روزه‌داری زن باردار

سوال :

زنی در حالی که هم باردار بوده و هم کودک خود را شیر می‌داده است، روزی ماه رمضان را گرفته است و هنگام زایمان، فرزندش مرده به دنیا آمده است. حال در صورت صلاحدید حکم موارد زیر را بیان فرمایید:

الف: اگر احتمال ضرر می‌داده و روزه گرفته، آیا روزه‌اش صحیح است یا خیر؟

ب: با وجود احتمال ضرر، آیا دبی فرزند مرده بر ذمی او هست یا نه؟

ج: اگر احتمال ضرر نمی‌داده، ولی بعداً معلوم شده که روزه گرفتن برای جنین ضرر داشته، حکم روزه و دبی او چیست؟

جواب :

صحیح است.

دیه ندارد.

روزی او صحیح بوده و دیه ندارد.

روزه‌داری زن شیرده

سوال: کسی که به تازگی بچه‌دار شده و با بنیهی ضعیفی که دارد اگر روزه بگیرد شیرش کم یا خشک می‌شود، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

باید روزی خود را افطار کند.

روزه در ماه هفتم بارداری

سوال: زن بارداری که در ماه هفتم، دکتر به او گفته روزه برای او ضرر دارد، آیا می‌تواند روزه بگیرد؟

جواب :

نمی‌تواند.

تردید در ضرر برای زن شیرده

سوال: زن شیرده که نمی‌داند روزه گرفتن برای خود و بچه‌اش مضر است یا خیر، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

از دکتر متدین و متخصص پرسد.

قضا و کفاره‌ی روزه‌های دوران بارداری و شیردهی

سوال: زنی که به خاطر بارداری یا شیر دادن به بچه، سه سال روزه‌هایش را نگرفته و از ماه رمضان امسال تا ماه رمضان دیگر نتوانسته قضا کند، از نظر قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارد؟ آیا چیز دیگری هم بر عهده‌ی او هست؟

جواب :

قضا ندارد و اگر وضع مالی او متوسط است، برای هر روزه، معادل ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن را به فقرا بدهد.

زکات فطره

میزان فطره سال ۱۳۸۸

سوال :

با سلام خدمت مرجع عالیقدر خواهشمند است میزان فطره سال جاری را اعلام فرمائید. با تشکر

جواب :

سه کیلو گندم یا پول آن که فعلاً هزار و دویست تومان است.

فطریه‌ی جنین

سوال :

آیا برای جنین در شکم مادر هم باید فطره پرداخت شود؟ آیا تفاوتی می‌کند که جنین چند ماهه باشد؟

جواب :

لازم نیست، ولی برای محافظت او مطلوب است.

فطریه‌ی نوزاد

سوال: آیا برای نوزادی که در ماه مبارک رمضان به دنیا آمده است هم باید زکات فطره پرداخت شود؟ حتی اگر یکی دو روز مانده به عید فطر یا روز عید به دنیا بیاید؟

جواب :

باید زکات فطره برای او داد.

تقدم زکات فطره بر خمس

سوال: پرداخت زکات فطره مقدم است یا خمس؟

جواب :

هر دو واجب است ولی اگر قبل از سال خمسی زکات فطره واجب شود، باید اول آن را پرداخت کرد و وقت رسیدن سال خمسی اگر زائد بر مخارج چیزی داشت، باید خمس آن زائد را بدهد.

پرداخت زکات فطره از پول غیر مخمس

سوال: آیا از مالی که خمس آن داده نشده می‌توان زکات فطره را پرداخت کرد؟ یا باید اول خمس را داد و سپس زکات فطره را از آن پرداخت نمود؟

جواب :

باید اول خمس داد، سپس از پول خمس داده زکات داد.

فطریهی میهمان

سوال: کسی که در افطار شب عید فطر، میهمان دیگری باشد، فطریه‌اش به عهده‌ی کیست؟ خودش یا صاحب‌خانه؟ آیا فرقی می‌کند که قبل از اذان مغرب به میهمانی رفته باشد یا بعد از آن؟

جواب :

مطلقاً به گردن خود اوست، نه میزبان.

فطریهی میهمانان شب عید فطر

سوال :

کسی که بدون اطلاع از اینکه امشب شب عید فطر است، میهمانی داده باشد، حکم فطریه را در موارد ذیل بیان فرمایید:

الف: اگر برخی میهمانان قبل از اذان مغرب به منزل او رفته باشند؟

ب: میهمانان بعد از غروب آفتاب و اذان مغرب بر صاحب‌خانه وارد شوند؟

جواب :

فطریهی میهمان بر میزبان نیست و خود او باید بپردازد. مگر میزبان از طرف او پرداخت کند.

عدم تأثیر مکان غذا خوردن مهمان بر فطریه

سوال: برای زکات فطریهی میهمان، آیا فرقی بین غذا خوردن در منزل او یا در جای دیگری مثل سالن، هتل و رستوران هست یا خیر؟

جواب :

فرقی نیست و فطره را خود مهمان باید بدهد، ولو در منزل میزبان غذا بخورد.

زکات فطریهی میمانی که چند روز در خانه صاحب‌خانه بوده است

سوال: کسی که ماه رمضان را یا چند روز آخر آن را در شهر دیگری میهمان کسی بوده، آیا زکات فطره‌اش بر عهده‌ی خودش است یا میزبان؟

جواب :

بر عهدهی خود اوست.

عدم وجوب پرداخت فطریه میهمان در هیچ صورت

سوال: در چه صورتی زکات فطریه میهمان بر میزبان واجب می‌شود؟

جواب :

در هیچ صورتی. بلی، فطریه نان‌خور دائمی نظیر مستخدم بر دیگری واجب است.

فطریه سرباز

سوال: فطریه سربازانی که در سربازخانه‌ها زندگی می‌کنند و نان‌خور دولت هستند، بر عهدهی چه کسی است: خانواده یا دولت یا خود سرباز؟

جواب :

خود آنها باید بدهند.

فطریه دختر در دوران عقد

سوال: دختری که در دوران عقد به سر می‌برد و در بسیاری از اوقات با نامزد خود رفت و آمد می‌کند، زکات فطره‌اش به عهدهی کیست؟ خانواده یا داماد؟

جواب :

بر عهدهی خانواده است.

کار اقتصادی با مبالغ زکات فطره

سوال: مؤسسه خیریه‌ای که تعدادی از خانواده‌های فقیر و مستضعف را تحت پوشش خود دارد و از کمک‌های مردمی، آنها را تأمین می‌کند، آیا می‌تواند در مواقعی که زکات فطره را دریافت می‌کند و مبلغ زیادی هم می‌شود، با آن کارهای اقتصادی مفید مثل تأسیس داروخانه، شرکت‌های تولیدی، کارگاه و ... راه بیندازد و از سود آن هزینه‌های خانواده‌های تحت تکفل خود را بپردازد؟

جواب :

جائز نیست و همچنین است زکات و خمس و کفارات.

مصرف زکات فطره

سوال: این جانب ماه مبارک رمضان را به طور کامل در ژاپن هستم و کلیه هزینه‌های من اعم از خوراک و مسکن و ... بر عهدهی دولت ژاپن است. آیا باید زکات فطره را در همان جا به مصرف برسانم یا برای مردم ایران بفرستم؟

جواب :

باید به ایران بفرستید.

ارسال زکات فطره برای نیازمندان ایران

سوال: من به مدت سه سال در آمریکا مشغول تحصیل هستم. می‌خواستم بدانم آیا می‌توانم زکات فطره‌ی خود را در این سه سال نگه دارم و بعد از مراجعت به ایران، به افراد نیازمند بدهم؟

جواب :

اگر بتوانید بفرستید، باید بفرستید.

ارسال زکات فطره به شهر دیگر

سوال: آیا می‌توان زکات فطره را به شهر دیگری که فقرای زیادی در آن زندگی می‌کنند، فرستاد؟

جواب :

اشکال ندارد.

ارسال زکات فطره از کشورهای دیگر

سوال: کسی که در بحرین زندگی می‌کند و خویشان او در ایران فقیر هستند، می‌تواند زکات فطره‌ی خود و برخی از دوستانش را که نسبتی با خویشان او ندارند، برای خویشاوندان در ایران بفرستد؟

جواب :

اشکال ندارد.

پرداخت خوراکی دیگر برای زکات فطره

سوال: آیا غذایی را که قوت غالب مردم نباشد و غیر از موارد مذکور در رساله است، می‌توان به عنوان زکات فطره به فقیر داد و آیا کفایت می‌کند؟

جواب :

اگر برای فقیر بهتر باشد، می‌تواند.

گم شدن یا خرج شدن مبلغ زکات فطره

سوال: اگر شخصی در شب عید فطر، فطریه‌ی خود و خانواده‌اش را جدا کند، ولی اتفاقاً آن مبلغ گم شود و یا سهواً خرج گردد، تکلیف چیست؟

جواب :

اگر گم شود، مسئول نیست و اگر خرج کند، مسئول است، ولی در هر حال دو دفعه بپردازد، خوب است.

پرداخت زکات فطره به سید

سوال :

در چه صورت می‌توان زکات فطره را به سید پرداخت کرد؟

جواب :

سید به سید و سید به غیر سید می‌تواند پردازد و اگر ضرورتی باشد، غیر سید به سید هم می‌تواند پرداخت کند.

مصرف کفاره‌ی روزه**سوال: کفاره‌ی قضا روزه را آیا می‌توان در غیر طعام مثل کمک به نیازمند و امور خیر صرف کرد؟**

جواب :

کمک به نیازمندان اشکال ندارد.

پرداخت خوراکی مورد نیاز فقیر بابت کفاره روزه

سوال :

شخصی مقداری کفاره روزه بدهکار است، آیا می‌تواند مبلغ کفاره را بر اساس پول گندم محاسبه کند و با آن پول، مرغ، گوشت و یا خوراکی دیگری که فقیر به آن نیاز دارد بخرد و به فقیر پردازد؟

جواب :

می‌تواند این کار را بکند و لازم هم نیست که بگوید از چه بابت است.

قضای روزه‌های زمان بارداری و شیردهی

سوال :

اینجانب مقلد حضرت امام خمینی بوده و با اجازه حضرت تعالی بر تقلید ایشان باقی مانده‌ام و در مسائل جدید به فتوای حضرت تعالی عمل می‌نمایم. دو فرزند دارم و در زمان حاملگی فرزند اول و نیز شیر دادن فرزند دوم قادر به روزه گرفتن نبوده‌ام و از این بابت دو ماه رمضان کامل یعنی ۶۰ روز، روزه نگرفته‌ام. اگر امکان دارد بفرمائید وظیفه من در قبال قضا و کفاره این روزه‌ها چیست؟

جواب :

بسمه تعالی

اگر از وقتی که روزه‌ها را افطار کرده‌اید تا ماه مبارک بعدی قدرت بر گرفتن قضا نداشته‌اید، قضا ندارد و راجع به کفاره اگر قدرت مالی دارید برای هر روزه یک چارک گندم یا پول آنرا بدهید کفایت می‌کند. و چارک هفتصد و پنجاه گرم است.

قضای روزه‌های قبلی و میزان کفاره

سوال :

زنی که روزه‌های مانده از سالهای قبل خود را به علت بیماری و ضعف جسمی نتوانسته قضا کند چگونه باید آنها را تدارک کند؟ اگر وظیفه او پرداخت کفاره است اولاً- میزان آن به ازای هر روزه چقدر است (بر حسب تومان) و ثانیاً آیا باید آن را از مالی که

دسترنج خودش است بپردازد یا اینکه می تواند از مال پدر یا همسر نیز پرداخت کند؟

جواب :

بسمه تعالی

وظیفه او پرداخت کفاره است. هر روزی سیصد تومان و اگر ندارد و متصدی مخارج او هم ندارد یا حاضر نیست بدهد، آنهم براو واجب نیست.

نیت روزه قضا قبل از مغرب در صورتی که به مبطلات دچار نشده باشد

سوال :

اگر کسی تا قبل از اذان مغرب هیچیک از مبطلات روزه را انجام نداده باشد آیا می تواند نیت روزه قضا کند؟

جواب :

می تواند نیت روزه مستحبی کند ولی اگر تا قبل از ظهر (چیزی نخورده باشد) - (کاری که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد) - می تواند نیت روزه قضا کند.

مواد غذایی بجای اطعام دادن

سوال :

۱) در کفاره روزه آیا می توان به جای اطعام شصت فقیر، به هر یک از آنها آرد یا گندم داد؟ یعنی غذای متعارف به آنها داده نشود؟

جواب :

۱) کفایت می کند.

یک مد طعام

سوال :

یک مد طعام چقدر است؟

جواب :

ده سیر یک مقدار بیشتر از ی مد است بنا بر این یک کیلو یک مد کمی بیشتر است.

کفاره خوردن روزه هایی که بدلیل عذر شرعی نگرفته و الان به یاد ندارد

سوال :

اگر دختری نداند از ابتدای بلوغ که در ماه رمضان به علت عذر شرعی روزه خورده، آیا روزه های آن سال را گرفته و یا بعد از ماه رمضان بعدی گرفته، چگونه باید کفاره روزه ها را بدهد؟ البته این مربوط به سال های اول بوده، بعد از واقف شدن به این مسأله که باید کفاره دهد تمام روزه های هر سال را قبل از ماه رمضان بعدی می گرفته، وظیفه او چیست؟

جواب :

گذشته ها اشکال ندارد.

خلل در انجام ۳۱ روزه پی در پی

سوال :

کسی که باید سی و یک روز پی در پی روزه بگیرد اگر در بین آن یک روز بدون عذر روزه نگیرد، یا وقتی شروع کند که در بین آن به روزی برسد که روزه آن واجب است مثل روزه نذر، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

اگر فاصله با عذر باشد ضرر نمی‌زند و اگر بدون عذر باشد باید از سر بگیرد.

کفاره خانمی که عمداً ۱۱ سال روزه نگرفته

سوال :

خانمی یازده سال کفاره روزه به عهده دارد که هفت سال آن را در زمان کودکی نگرفته است و عمدی هم بوده است، چه دستور می‌فرمائید.

جواب :

کفاره فعلاً برای او واجب نیست و لازم نیست کار کند تا قدرت بر اداء کفاره پیدا کند (ولی هر گاه قدرت پیدا کرد باید کفاره را بدهد)۔

کفاره بجای قضا

سوال :

کسی که نماز و روزه قضا دارد آیا می‌تواند بجای آنها کفاره بدهد؟

جواب :

جایز نیست.

تردید در تعداد روزه‌های قضا

سوال: کسی که مطمئن است قضای روزه دارد، ولی نمی‌داند تعداد آن چقدر است، چه تکلیفی دارد؟

جواب :

به اندازی یقین، روزه بگیرد.

نیت روزه قبل از ظهر

سوال: اگر نیت روزی قضای ماه رمضان، قبل از ظهر واقع شود، کافی است؟

جواب :

کفایت می‌کند.

عدم اطلاع از تعداد نماز و روزه‌های قضا

سوال: کسی که زمان دقیق به سن تکلیف رسیدن خود را نمی‌داند و نمی‌داند چقدر نماز و روزه بر عهده‌ی اوست، چه مقدار قضای نماز و روزه بر او واجب است؟

جواب :

هر مقداری که یقین دارد قضا کند، کفایت می‌کند.

فراموشی قضای روزه‌ها

سوال: کسی که روزه‌ی قضا دارد، اگر تا چند روز مانده به ماه مبارک رمضان فراموش کند روزه‌ها را بگیرد و وقتی یادش بیاید که نتواند قضا را به جا آورد، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

بعد از ماه مبارک رمضان آن قضاها را بگیرد و برای هر روز ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن را به فقیر بدهد.

مصرف کفاره در امور دیگر فقیر

سوال: پولی که به عنوان کفاره و بابت طعام به فقیر پرداخت می‌شود، آیا فقیر می‌تواند در امور دیگری که بیشتر نیاز دارد، صرف کند؟

جواب :

می‌تواند.

مصرف کفاره‌ی عمد

سوال: اینکه در رساله‌ی عملیه فرموده‌اید یکی از موارد کفاره‌ی عمد، اطعام شصت فقیر است، آیا می‌توان به اندازه‌ی شصت فقیر به یک فقیر پول یا طعام داد؟

جواب :

نمی‌شود.

پرداخت پول نقد یا خوراکی دیگری بابت کفاره

سوال: پرداخت پول نقد کفاره‌ی روزه به فقیر، کفایت از وظیفه می‌کند؟ سایر خوراکی‌ها مثل گوشت، برنج، عدس، نخود و ... چطور؟

جواب :

همی اینها کفایت می‌کند.

عدم جبران قضای روزه با کفاره

سوال: آیا اگر کسی به جای قضای روزه، کفاره‌ی نقدی آن را پرداخت کند، بری‌الذمه می‌شود؟

جواب :

قضای روزه را هیچ چیزی نمی‌تواند جبران کند.

پرداخت کفاره به اهل سنت یا اهل کتاب

سوال :

پرداخت کفاری غیر عمدی به اهل سنت اشکالی دارد یا نه؟ اگر فقیر اهل کتاب باشد، چه؟

جواب :

باید به شیعی فقیر پرداخت شود.

علت حرمت روزه برای مسافر

سوال :

چرا مسافر نمی‌تواند روزه بگیرد؟ آیا این حکم برای قرون گذشته نبوده که کوتاه‌ترین فاصله بیست ساعت بوده اما امروزه دورترین فاصله از ایران هفت ساعت است؟ چرا باید بعد از ۲۴ کیلومتر افطار کرد؟

جواب :

یک حکم الهی است و باید همه زمان‌ها به آن عمل کرد.

فروبردن سر در آب در هنگام روزه‌داری

سوال: در رساله‌ی توضیح المسائل حضرت عالی دیدم که فرو بردن سر در آب را مبطل روزه نمی‌دانید. آیا این فتوا در صورت ضرورت است یا روزه‌دار می‌تواند بدون هیچ عذری تمام سر خود را در آب فرو برد؟

جواب :

گرچه در صورت غیر ضرورت این کار خوب نیست، ولی روزی او باطل نمی‌شود.

غلط خواندن قرآن در هنگام روزه‌داری

سوال: غلط خواندن قرآن در ماه مبارک رمضان، مبطل روزه است؟

جواب :

اشکال ندارد.

خواندن روضه در هنگام روزه‌داری

سوال: خواندن روضه و زبان حال ائمه (که معمولاً به ائمه‌ی معصومین) نسبت می‌دهند، آیا مبطل روزه است؟

جواب :

مبطل نیست.

تزریق آمپول در هنگام روزه‌داری

سوال: آیا تزریق آمپول اعم از تقویتی، مغذی، دارویی و ... در ماه رمضان ضرری به صحت روزه می‌رساند؟

جواب :

زدن آمپول مطلقاً روزه را باطل نمی‌کند.

تزریق خون در هنگام روزه‌داری

سوال: آیا تزریق خون مبطل روزه است؟

جواب :

مبطل نیست، ولی در شب تزریق کند، بهتر است.

استفاده از حنا و رنگ مو در هنگام روزه‌داری

سوال: گذاشتن حنا و رنگ مو در حال روزه برای خانم‌ها اشکالی دارد؟

جواب :

اشکالی ندارد.

پر کردن دندان هنگام روزه‌داری

سوال: آیا پر کردن دندان در حال روزه به صحت آن اشکالی وارد می‌کند؟

جواب :

اشکال ندارد.

شنیدن موسیقی برای روزه‌دار

سوال: شنیدن موسیقی برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟

جواب :

گناه است، ولی روزه را باطل نمی‌کند.

قطره ریختن در چشم در هنگام روزه‌داری

سوال: قطره ریختن در چشم در روزهای ماه رمضان، روزه را باطل می‌کند؟

جواب :

روزه را باطل نمی‌کند.

دیدن تصاویر شهوات‌انگیز برای روزه‌دار

سوال: دیدن تصاویر شهوات‌انگیز در اینترنت و ماهواره آیا موجب باطل شدن روزه میشود؟

جواب :

گناه است و ارزش روزه را می‌برد، ولی روزه را باطل نمی‌کند.

استفاده از لوازم آرایشی در هنگام روزه‌داری

سوال: حکم استفاده از ادکلن، لاک و دیگر وسائل آرایشی برای روزه‌دار چیست؟

جواب :

اشکال ندارد.

تنفس مصنوعی روزه‌دار

سوال: آیا تنفس مصنوعی روزه را باطل میکند؟

جواب :

باطل نمی‌کند.

چاپ

شستشوی معده با سند در حال روزه

سوال: آیا شستشوی معده با سُنْد که مایعی را توسط آن در معده وارد می‌کنند و پس از شستشو دوباره با همان دستگاه آن مایع را خارج می‌کنند، به صحت روزه ضرر می‌رساند؟

جواب :

ضرر نمی‌زند.

حکم رفتار با روزه‌خوار عمدی

سوال: کسی که آشکارا و بین مردم در ماه مبارک رمضان روزه‌خواری می‌کند، حکم او چیست؟ و باید با او چگونه برخورد شود؟

جواب :

حکومت اسلامی باید او را تعزیر کند و بر همی مردم است که امر به معروف و نهی از منکر کنند.

همکاری همسر با شوهر روزه‌خوار

سوال: زنی که همسرش عمداً روزه نمی‌گیرد، آیا می‌تواند برای او ناهار درست کند؟ و آیا این کار اشکال شرعی دارد و اعانت بر اثم به حساب می‌آید یا می‌تواند از این کار سر باز زند؟

جواب :

برای زن این کار حرام نیست، ولی امر به معروف و نهی از منکر با مهربانی اگر تأثیر داشته باشد، واجب است.

دو روزهی واجب در یک روز

سوال: لطفاً بفرمایید چگونه می شود دو روزهی واجب در یک روز واقع شود؟

جواب :

نذر کرده است مثلاً اول مهرماه روزه بگیرد. ولی مصادف شده با اول ماه مبارک که باید نیت ماه مبارک کند و نذر هم محسوب می شود.

وطن

شرط تحقق وطن

سوال: مدت اقامت یک نفر در شهر دیگر چقدر باید باشد تا او بتواند در آن شهر قصد وطن کند؟

جواب :

به مجرد قصد توطن جداً، وطن او می شود.

قصد توطن

سوال: قصد وطن نمودن در شهری ملازم با چیست؟ به عبارت دیگر، حتماً باید در شهری سکونت داشت تا آن شهر وطن شود یا مثلاً اگر کسی مشهد را دوست بدارد، میتواند بگوید: مشهد وطن من است و در مشهد نمازها را تمام بخواند و روزه بگیرد؟

جواب :

باید قصد توطن جدی داشته باشد و آنجا هم زندگی کند.

قصد توطن صوری

سوال: آیا کسی میتواند بدون اقامت دائم یا موقت در شهر دیگری، آن شهر را به صورت وطن خود انتخاب کند و در ماه مبارک رمضان در صورت سفر به آن شهر (مثلاً مشهد) روزه خود را بدون قصد ده روز کامل بگیرد؟

جواب :

باید قصد توطن جدی و واقعی باشد، نه صوری و ظاهری.

میزان اقامت در وطن

سوال: چه مقدار و یا چگونه باید در شهری ماند تا آن شهر وطن انسان محسوب شود؟

جواب :

دائر مدار قصد اوست؛ اگر جدی تصمیم گرفت در جایی بماند، باید نماز را تمام بخواند و روزه بگیرد.

اتخاذ چند وطن

سوال: آیا کسی می‌تواند چند وطن داشته باشد؟ مثلاً سه وطن را برای خود انتخاب کند.

جواب:

هر مقدار که قصد ماندن جایی را داشته، به عنوان دائم یا موقت، وطن او است.

حکم تحقق وطن دوم

سوال: چگونه محل دوم حکم وطن شخص را پیدا می‌کند؟ آیا چند سال ماندن کفایت می‌کند یا نیت لازم دارد یا باید شخص از جایی اعراض نماید؟

جواب:

کسی که قصد دارد مدتی، مثلاً دانشجوی مدت چهار سال، در شهری بماند، وطن موقت او است و همچنین تاجری که تجارت‌خانه در چند شهر یا مملکت دارد، همه آنجا وطن او است.

صدق توطن

سوال: برای صدق وطنیت چه مقدار شخص باید در آن مکان بماند؟

جواب:

به مجرد قصد جدی، وطن محقق می‌شود.

اعراض از وطن قبلی

سوال: کسی که از وطن اصلی و زادگاهش به شهر دیگری می‌رود و پس از چند سال از آن شهر هم منتقل شده و در شهر دوم ساکن می‌شود، میتواند تا آخر عمر زادگاه خود و شهر اولی که به آن منتقل شده است را وطن بداند و در صورت رفتن به آن دو شهر، نماز را تمام بخواند و روزه بگیرد؟ آیا اگر مثلاً چند سال هم به آن دو شهر نرود یا نمیداند که تا آخر عمر می‌رود یا نه، باز هم میتواند آن دو شهر را وطن بداند؟

جواب:

تا اعراض نکرده باشد، وطن او است، مگر اعراض عملی صدق کند.

تمام بودن نماز و روزه در سفر اول وطن دوم

سوال: کسی که به شهر دیگری منتقل می‌شود و میداند که باید مثلاً چند سال در آن شهر بماند، آیا از همان روز اول ورود میتواند نمازش را تمام بخواند و روزه بگیرد یا باید مدتی بماند؟

جواب:

می‌تواند، بلکه لازم است.

تبعیت زن از مرد در توطن

سوال: زن و شوهری اهل دو شهر جداگانه هستند و محل کارشان در شهر سوئی است، ولی مجبور شده‌اند در خارج از حد ترخص شهر محل کار، سکنی بگیرند. هر روز از محل زندگی به محل کار میروند و بر میگردند و هر چند وقت یک بار هم به شهرهای خودشان میروند. بفرمایید حکم نماز و روزه آنها در این چهار شهر چیست؟ همچنین بفرمایید اگر هر کدام از آنها به شهر همسرش برود، حکم نماز و روزه او چیست؟

جواب:

نماز زن در همه جا تمام است و باید روزه هم بگیرد چون زن تابع شوهر است، ولی مرد تابع زن نیست؛ لذا نماز مرد به جز در وطن زن، همه جا تمام است و در وطن زن شکسته است، مگر آنجا را وطن خود قرار دهد.

قصد توطن جایی که قبلاً از آن اعراض شده است

سوال: کسی که به واسطه منتقل شدن به شهری، از زادگاهش اعراض میکند، آیا پس از چند سال می‌تواند دوباره زادگاهش را وطن قرار دهد؟

جواب:

می‌تواند.

قصر و اتمام زن در زادگاه شوهر

سوال: دختری که ازدواج میکند و برای زندگی به محل سکونت شوهرش که خارج از شهر خودشان است، می‌رود، وطن او همان شهر جدید محسوب میشود و باید نمازهای خود را در آنجا تمام بخواند؟ حکم نماز و روزه‌های او در شهر زادگاهش که مثلاً چند ماه یک بار به آنجا می‌رود، چیست؟

جواب:

تا اعراض نکرده باشد، تمام است.

انتقال از وطن

سوال: کسی که برای زندگی به شهر دیگری منتقل میشود و نمیداند که تا آخر عمر به زادگاهش بر میگردد یا نه، در صورت حضور موقتی در زادگاه، حکم نماز و روزه‌ی او چگونه است؟

جواب:

باید نماز را تمام بخواند و روزه بگیرد.

وطن موقت

سوال: شخصی از وطن خود مثل افغانستان به ایران آمده و در شهری سکونت دارد و قصد دارد هر موقع موانع برطرف شد، به وطن خود برگردد. مدت اقامت این شخص در ایران پانزده سال طول می‌کشد. آیا گذشتن این مدت باعث می‌شود که آن شهر در ایران وطن او محسوب شود؟

جواب :

همین مقدار که قصد داشته باشد مدتی در جایی بماند، وطن موقت او است.

عدم اعراض از زادگاه

سوال: فرزندی در وطن پدرش به دنیا می آید و پس از دو سه سال اول کودکی، به شهر دیگری می رود و در آنجا بزرگ می شود. آیا جایی که در آن به دنیا آمده، وطن او محسوب می شود؟

جواب :

اگر اعراض نکرده باشد، وطن او است.

نحوه اعراض از وطن اصلی

سوال: اعراض از وطن اصلی چگونه محقق می شود؟

جواب :

اگر وطن او مثل سایر شهرها شد؛ نظیر اینکه اصفهانی است، رفته است تهران و از اصفهان اعراض کرده است و اصفهان و خراسان در نظر او یکسان است، اعراض محقق می شود.

تبعیت وطن افراد تحت تکفل مرد

سوال: آیا وطن زن تابع شوهر است؟

جواب :

بلی، زن و بچه‌های تحت تکلف مرد، تابع مرد هستند.

پشیمانی از اعراض

سوال: اگر شخصی از وطن خود اعراض کند و قصد داشته باشد که دیگر به آنجا برنگردد، ولی دو سه ماه بعد پشیمان شود، آیا اعراض او محقق شده و دوباره باید در آنجا قصد توطن کند یا به مجرد اینکه پشیمان شد، کفایت می کند؟

جواب :

همین مقدار که از اعراض خود برگشت، وطن محسوب می شود.

روزه مسافر

وظیفه کثیرالسفر فصلی

سوال :

کسی که بخشی از سال به واسطه شغل و کار در شهر دیگری کثیرالسفر می شود، مثل استادی که از مهر تا خرداد به شهر دیگر

رفت و آمد دارد یا راننده‌ای که فقط در تابستان کثیرالسفر است، در موارد زیر چه وظیفه‌ای در مورد قصر و اتمام نماز و روزه دارد:

الف) در فصلی که شخص کثیرالسفر نیست، اتفاقاً به همان شهر مقصد برای غیر کار مسافرت کند؟

ب) در فصلی که کثیرالسفر نیست، برای کار دیگری مثل زیارت به شهر دیگری مثل مشهد مسافرت نماید؟ (ج) در فصلی که کثیرالسفر است به سفر دیگری مثل مشهد برود؟

جواب :

در وقت کثیرالسفر نمازهای او تمام و روزه‌ها را باید بگیرد و در آن موقع هر مسافرتی بکند نماز او تمام است. ولی در وقتی که کثیرالسفر نیست، نمازهای او شکسته و روزه را باید افطار کند، گرچه مسافرت به آن جا کند که نماز او تمام بود.

بستن

سوال :

با سلام من دانشجویی هستم که در تابستان ترم تابستانه در شهر کاشان گرفته ام حال سوال من این است که اینجانب دو روز اول ماه رمضان را در کاشان هستم و بعد به مدت دو روز به اصفهان می‌آیم و دوباره برای دادن امتحان یک روز به کاشان میروم و برمی‌گردم. حالا تکلیف روزهای من چه می‌شود؟ آیا روزهایی که در کاشان هستم می‌توانم روزه بگیرم؟

جواب :

اگر چند ماهی در کاشان بوده اید و یا در هفته یک روز به کاشان رفته اید، نماز شما تمام است و روزه را باید بگیرید.

بستن

سوال :

محل اقامت دائمی من اصفهان است. من اکنون دانشجوی دانشگاه تهران هستم. آیا اگر قصد کنم که کمتر از ۱۰ روز در تهران بمانم باید نمازهایم را شکسته بخوانم. و من حدود ۱۰ ماه است که رفت و آمد دارم که در این مدت قصد کمتر از ۱۰ روز را نداشته‌ام. و تا یک سال دیگر هم تحصیلم ادامه خواهد داشت.

جواب :

نماز شما تمام است و باید روزه هم بگیرید.

تفاوت قصر و اتمام نماز و روزهی مسافر

سوال :

آیا در همی مواردی که نماز مسافر شکسته است، روزه نیز ساقط است یا موارد متفاوتی دارد؟

جواب :

غالباً چنین است، ولی گاهی متفاوت است. مثلاً در مسافرت روزی مستحبی می‌تواند بگیرد، در حالی که نماز او شکسته است؛ یا مثلاً در مکه و مدینه و کربلا و کوفه می‌تواند نماز را تمام بخواند، ولی روزه را باید افطار کند.

تفاوت قصر و اتمام در رفت و برگشت مسافر

سوال :

شکسته بودن نماز و روزه در مسافرت، در رفت و برگشت فرقی دارد یا خیر؟

جواب :

فرق ندارد.

رسیدن مسافر بعد از زوال وقت به وطن

سوال: روزه‌داری که فکر می‌کرده قبل از زوال وقت به محل اقامتش می‌رسد، ولی به علتی بعد از فوت وقت رسیده، حکم روزه‌اش چیست؟

جواب :

روزی او قضا دارد.

حکم سفر در ماه رمضان

سوال: به طور کلی سفر کردن در ماه مبارک رمضان چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

ابطال روزه در سفر

سوال: شخصی که در ماه رمضان در سفر بوده است، قصد داشته است قبل از ظهر به وطن برگردد و آن روز را روزه بگیرد، ولی در بین راه سهواً یکی از مفطرات روزه را انجام داده است. در این صورت، آیا روزه‌ی او باطل است یا میتواند بگیرد؟

جواب :

نمی‌تواند روزه بگیرد.

ابطال روزه‌ی مسافر در اثر فراموشی

سوال: مسافری قصد داشته پس از بازگشت به وطن در آنجا روزه‌ی واجب یا مستحب بگیرد، اما پس از مراجعت به علت فراموشی چیزی خورده، حکم روزه‌ی او چگونه است؟

جواب :

نمی‌تواند روزه بگیرد، مگر در ماه مبارک رمضان که باید روزه بگیرد و قضای آن هم واجب است.

ابطال روزه‌ی مسافر قبل از رسیدن به وطن

سوال: در ماه رمضان، مسافری که مطمئن است قبل از ظهر به شهر خود می‌رسد، می‌تواند قبل از ورود به شهر خود، روزه‌ی خود را به حکم اینکه مسافر است بخورد یا خیر؟ در این صورت، فقط قضای روزه واجب می‌شود یا کفاره هم دارد؟

جواب :

می‌تواند بخورد و کفاره ندارد.

باطل شدن عمدی روزهی مسافر قبل از رسیدن به وطن

سوال: اگر مسافر به یقین بداند که قبل از ظهر به مقصد نمی‌رسد و کارهایی را که مبطل روزه است، انجام دهد؛ مثلاً غذا و آب بخورد و اتفاقاً قبل از ظهر به مقصد برسد، روزه آن روز فقط قضا دارد یا کفاره هم دارد؟

جواب :
فقط قضا دارد.

حکم سفر زیارتی در ماه رمضان

سوال: رفتن به سفر زیارتی در ماه مبارک رمضان چه حکمی دارد؟

جواب :
از نظر زیارت مستحب است، و اگر سفر او برای فرار از روزه باشد، مکروه است و در حقیقت جمع بین مستحب و مکروه شده است.

مسافرت در آخر ماه شعبان

سوال: مسافرت غیر ضروری کسی که چند روزهی قضا به عهده دارد، در چند روز آخر ماه شعبان چه حکمی دارد؟

جواب :
مکروه است.

فرار از روزه

سوال :
برخی در ماه مبارک رمضان برای فرار از روزه به مسافرت می‌روند و در آنجا افطار می‌کنند. آیا این کار اشکالی دارد؟

جواب :
مسافرت برای فرار از روزه مکروه است، ولی اگر مسافرت کرد، روزه را باید افطار کند و بعد از ماه مبارک قضا کند، ولی کفاری عمد ندارد.

حکم روزهی مسافر در سفر

سوال: اگر کسی فراموش کند که روزهی ماه رمضان مسافر باطل است یا فراموش کند که در سفر است و روزه بگیرد و تا افطار کاری که مفطر روزه است، انجام ندهد، روزه او صحیح است یا باید قضا کند؟ آیا فرقی میکند که قبل از افطار بفهمد روزه‌اش باطل بوده یا بعد از افطار؟

جواب :
باید قضا کند.

حکم قضا و کفاری فرار از روزه

سوال: کسی که برای فرار از روزه مسافرت کرده، آیا فقط لازم است همان روز را قضا کند یا کفاره هم باید بدهد؟

جواب :
کفاره ندارد.

مسافرت عمدی در ماه رمضان

سوال :
اگر کسی در روز ماه مبارک رمضان عمداً مسافرت کند و روزه‌اش را بخورد و قبل از ظهر دوباره برگردد، اشکالی دارد؟
جواب :
اشکال ندارد، ولی خوب است این کار را نکند.

حکم روزه‌ای که اشتبهاً در سفر گرفته شده

سوال: مسافری در سفر فکر می‌کرده باید نماز را تمام بخواند و روزه‌ها را بگیرد؛ لذا همهی روزه‌های در سفر را گرفته است. وقتی به وطن بازگشته، فهمیده است که نمازش شکسته بوده و روزه را باید افطار می‌کرده است. در این صورت:

الف: آیا نماز و روزه خود را باید اعاده کند؟
ب: آیا برای روزه، باید به جز اعاده، کفاره هم بدهد یا خیر؟
جواب :
الف: قضا لازم نیست.
ب: لازم نیست.

روزه گرفتن مسافر در ماه رمضان

سوال: کسی که نمیداند روزهی ماه رمضان مسافر باطل است، اگر روزه گرفت و سفر کرد و تا افطار، کاری که روزه را باطل میکند، انجام نداد، روزه او صحیح است یا باید قضا کند؟ آیا فرقی میکند که قبل از افطار بفهمد که روزه‌اش باطل است یا بعد از افطار؟

جواب :
اگر در بین روز مسئله را بفهمد روزه‌اش باطل می‌شود و اگر تا مغرب نفهمد، روزه‌اش صحیح است.

سقوط قضای روزه در صورت عدم توانایی تا سال بعد

سوال :
اگر کسی به علت حضور در سفر نتوانست در ماه مبارک رمضان روزه بگیرد و پس از عید فطر نیز به واسطی عذر دیگری نظیر بیماری تا سال بعد نتوانست آن روزه‌ها را قضا کند، در خصوص قضا و کفاره چه وظیفه‌ای دارد؟
جواب :
قضا ندارد، ولی در صورت تمکن مالی باید به ازاء هر روز معادل ۷۵۰ گرم گندم یا پول آن را بابت کفاره به فقرا بدهد.

نذر روزه بدون حاجت

سوال: آیا نذر روزه حتماً باید به واسطه‌ی طلب حاجتی باشد یا شخصی میتواند بدون هیچ درخواستی فقط نذر کند که فلان روز را روزه بگیرد؟

جواب :

نذر متوقف بر طلب حاجت نیست.

گرفتن روزهی نذری، استیجاری یا مستحبی در صورت داشتن روزهی قضای واجب

سوال: کسی که روزهی قضای واجب داشته باشد آیا میتواند روزهی نذری، استیجاری یا مستحبی بگیرد؟

جواب :

می‌تواند.

روزه‌ی مستحبی با وجود بر عهده بودن روزهی واجب

سوال: کسی که روزهی واجبی بر عهده دارد؛ مثل قضای روزهی ماه رمضان و روزهی نذر و ...، آیا می‌تواند روزهی مستحبی بگیرد؟

جواب :

می‌تواند، بلکه روزی استیجاری هم می‌تواند بگیرد. ولی این کار را نکند بهتر است.

افطار روزهی استیجاری

سوال :

شخصی که برای قضای روزی ماه رمضان اجیر شده و بعد از ظهر افطار کرده، آیا کفاره دارد؟

جواب :

ندارد.

اجیر کردن همزمان چند نفر برای روزه‌های میت

سوال: آیا می‌شود برای گرفتن قضای روزه میت، چند نفر را همزمان اجیر کرد؟ مثلاً آیا می‌شود اگر میت، سه سال روزه بدهکار است، سه نفر را در یک ماه اجیر کنند که روزه‌های او را بگیرند؟

جواب :

اشکال ندارد.

اجیر کردن برای گرفتن روزه‌های شخصی زنده

سوال: اینجانب در جوانی محل خدمتم در پالایشگاه آبادان بود و به علت شرایط نامساعد روزه نگرفته‌ام و اکنون به علت پیری و بیماری قادر به روزه گرفتن نیستم. آیا در زمان حیات می‌توانم برای جبران به افرادی که روزهی استیجاری انجام می‌دهند واگذارم؟ چون این خطر هست

که بعد از فوت وکیل و وصی از انجام آن طفره رود. لطفاً نظر خود را مرقوم فرمایید؟

جواب :
جایز نیست.

افطار بعد از ظهر روزهی استیجاری یا قضا

سوال: آیا افطار کردن روزهی استیجاری و یا قضا در بعد از ظهر کفاره دارد؟

جواب :
ندارد.

روزهی فرزند برای پدر، قبل از بلوغ

سوال: فرزندى که پدرش فوت کرده و هنوز به سن بلوغ نرسیده است، آیا می‌تواند قضای روزهی پدر را بگیرد و آیا پدر او بریء الذمه می‌شود؟

جواب :
می‌تواند.

قضا و کفاره‌ی روزه‌های مرض موت

سوال: فردی دو ماه رمضان پی در پی مریض بوده و در آن مریضی از دنیا رفته، آیا قضای روزه بر پسر بزرگتر واجب است در حالی که فدیه هم نداده آیا از اصل مال کم می‌شود؟

جواب :
روزه اگر نگرفته است و تا ماه رمضان بعدی عذر او باقی بوده، واجب نیست و کفاره تأخیر دارد که از اصل مال او برداشته می‌شود.

تقدم روزهی نذر بر قضا در تنگی وقت

سوال: شخصی برای گرفتن روزهی نذری و روزهی قضا وقت کافی ندارد و مثلاً ۱۰ روز تا ماه رمضان مانده و او مجموعاً ۱۵ روزهی قضا و نذر دارد که وقت نذر هم در دهی آخر شعبان است. ابتدا باید کدام یک را نیت کند؟ روزهی قضا را نیت نماید یا روزهی نذری را؟

جواب :
روزی نذر - چون وقت آن تمام می‌شود - مقدم است.

اختیار در گرفتن روزه‌های نذر و قضا در صورت داشتن وقت

سوال: کسی که هم روزهی قضا و هم روزهی نذری دارد، کدام یک را باید اول بگیرد؟

جواب :

اگر روزی نذر وقت معین ندارد، مخیر است.

کفاره‌ی نگرفتن روزهی نذری

سوال: کسی که روزهی نذری را به دلخواه و در موعد مقرر نگرفته، آیا فقط قضا کافی است یا باید کفاره هم بدهد؟ چه مقدار؟

جواب :

قضا ندارد؛ باید کفاره نذر (۱) بدهد.

۱. کفاره عمل نکردن به نذر و عهد و قسم، همانگونه که در رساله توضیح المسائل معظّم له آمده است، اطعام یا پوشانیدن ده فقیر و یا گرفتن سه روز روزه است که پی در پی بودن آن نیز لازم نیست.

مبطلات

عدم آگاهی از صبح شدن در موقع انجام یکی از مبطلات

سوال :

اگر در ماه رمضان، بعد از تحقیق یقین کند که صبح نشده و کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد و بعد معلوم شود صبح بوده، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

روزه او صحیح است.

انصراف از ادامه روزه چه حکمی دارد؟

سوال :

اگر در بین روزه از ادامه آن منصرف شود ولی کاری که روزه را باطل می‌کند انجام ندهد، آیا این انصراف موجب بطلان روزه است یا می‌تواند ادامه دهد؟

جواب :

باطل نیست و می‌تواند ادامه دهد.

افطار قبل از مغرب اما بدون آگاهی

سوال :

کسی که در ماه رمضان زودتر از مغرب، ندانسته افطار کند و بعد بفهمد مغرب نبوده وظیفه‌اش چیست؟

جواب :

اگر بدون تفحص بوده باید قضای آن روزه را بگیرد ولی کفاره ندارد.

فروبردن غذای بین دندانها در طول روز

سوال :

اگر موقع سحری خوردن، غذا بین دندانها برود و در طول روز پائین برود روزه‌اش چه صورتی دارد؟

جواب :

اگر عمداً فرو نداده باشد مانعی ندارد.

رفع بیماریهای دندان

سوال :

آیا روزه دار می‌تواند دندان بکشد یا پر کند و یا جرم‌گیری نماید؟

جواب :

جایز است ولی باید مواظبت کند چیزی از خون دارو و آب فرو ندهد.

استعمال کپسول و آمپولهای رفع تشنگی و گرسنگی

سوال :

استفاده از قرص یا کپسول یا آمپولهایی که برای رفع تشنگی یا گرسنگی در طول روز بکار می‌رود برای کسی که قصد روزه دارد،

چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر در شب بخورد اشکال ندارد و استعمال آمپول در روز بلامانع است.

استشمام داروی بی حسی

سوال :

اگر داروی بی حسی یا بیهوشی را از طریق بینی استعمال کند و طعم دارو یا خود دارو به حلق روزه‌دار برسد روزه‌دار چه وظیفه‌ای

دارد؟

جواب :

اشکال ندارد. (روزه‌اش صحیح است).

فرو بردن مخاط سینه و بینی

سوال :

اگر انسان در هنگام روزه ماه رمضان خلط سینه و بینی داشته باشد و نتواند آن را بیرون بیاورد و مجبور باشد آن را فرو ببرد، آیا

روزه‌اش اشکال پیدا می‌کند؟ و بطور کلی آیا فرو بردن خلط و مخاط سینه و بینی جایز است؟

جواب :

تا زمانی که در فضای دهان نیامده است فرو بردن آن جایز است.

موزیک زدن در صورت خیس شدن ساز و وارد دهان کردن مجدد

سوال :

آیا موزیک زدن در ماه مبارک رمضان به صورتی که آب دهان به آن برسد و مجدداً داخل دهان شود، موجب بطلان روزه و وجوب قضا و کفاره می‌شود؟

جواب :

اشکال ندارد.

شستشوی معده با سوند

سوال :

آیا شستشوی معده از طریق سوند معده، باعث ابطال روزه می‌شود؟ توضیح آن که شستشوی معده با مایعات از طریق سوند انجام می‌گیرد، سپس مایع وارد شده از طریق سوند به بیرون کشیده می‌شود.

جواب :

اشکال ندارد.

تزریق خون

سوال :

آیا تزریق خون به بدن موجب ابطال روزه می‌شود؟

جواب :

نظیر آمپول است اشکال ندارد.

جویدن آدامس و ....

سوال :

آیا جویدن آدامس، بردن وسایل دندان پزشکی داخل دهان، آندسکوپ معده، مبطل روزه است؟

جواب :

کلیه اینها و نظیر آن اشکال ندارد مگر ذراتی به واسطه آن داخل حلق شود. ولی آدامس جویدن گرچه ذرات آن داخل در حلق نشود بسیار بد است چون شبیه به افطار است.

استعمال دخانیات

سوال :

استعمال سیگار برای شخص روزه‌دار چه حکمی دارد؟

جواب :

روزه را باطل می‌کند.

شرایط دود و بخاری که مبطل است

سوال :

آیا در دود و بخار و غبار، غلظت را شرط می‌دانید یا خیر؟ و آیا مثل بخار حمام که بخار معمولی است و بخار سماور در حال جوش که مشتمل بر ذرات آب است، مبطل روزه است؟ و هر دو بخار اگر داخل دهان شود و تبدیل به آب شود، آیا مبطل روزه است؟

جواب :

بلی باید غلیظ باشد ولی اگر نظیر بخار در دهن مبدل به آب شود باید آن را بیرون کرد.

بخار حمام

سوال :

در روز ماه رمضان وقتی می‌خواستم غسل کنم با آب گرم غسل می‌کردم، آیا روزه‌ام باطل شده؟ چون نمی‌دانستم بخار روزه را باطل می‌کند، بخار باید چقدر باشد تا روزه را باطل کند؟

جواب :

غسل شما صحیح است و این گونه بخار روزه را باطل نمی‌کند.

دروغ بستن به خدا و پیغمبر و ائمه اطهار علیهم السلام

سوال :

دروغ بستن بر خدا و پیغمبر و ائمه اطهار علیهم السلام چه حکمی دارد؟

جواب :

روح روزه را از بین می‌برد ولی روزه را باطل نمی‌کند

شک بر جنابت

سوال :

شبی از شب‌های ماه رمضان در حالی که بسیار ادرار داشتم خوابیدم و سحر که بیدار شدم لباس زیرینم کمی خیس بود، بین ادرار و منی شک داشتم ولی گمانم بیشتر به ادرار می‌رفت تا اینکه اذان صبح را گفتند و چون لباسم خشک شده بود معلوم شد که منی است و برای غسل به حمام رفتم، حکم روزه آن روزم چیست؟

جواب :

روزه شما صحیح بوده است.

بیرون آمدن منی داخل مجری

سوال :

روزه داری که محتلم شده، اگر بدانند منی در مجری مانده و در صورتی که پیش از غسل بول نکنند، بعد از غسل منی از او بیرون می‌آید، آیا لازم است قبل از بول غسل کند؟

جواب :

اگر بول نکرد و غسل کرد، غسل او و روزه او اگر روزه دار باشد صحیح است ولی هر وقت که غسل کرد و آن منی باقی مانده بیرون آمد باید دوباره غسل کند و ضرر به روزه اش نمی‌زند.

فراموش کردن غسل حیض و نفاس برای زن

سوال :

اگر زن غسل حیض یا نفاس را فراموش کند و بعد از یک یا چند روز یادش بیاید، روزه‌هایی که گرفته است چه صورتی دارد؟

جواب :

روزه‌های او نظیر جنبی (است) که غسل را فراموش کند، صحیح است.

اشکال خوابیدن قبل از غسل و اذان صبح

سوال :

در رساله مرقوم فرموده‌اید: «کسی که در شب ماه رمضان است و احتمال می‌دهد که اگر بخوابد پیش از اذان صبح بیدار می‌شود، در صورتی که بخوابد و تا اذان صبح خواب بماند، روزه اش صحیح است» مستدعی است چنانچه در صورت ذیل فتوای مبارک تفاوت دارد، مرقوم فرمایید.

الف) تصمیم دارد بعد از بیدار شدن غسل کند.

ب) غفلت دارد که باید بعد از بیدار شدن غسل کند.

ج) نمی‌خواهد بعد از بیدار شدن غسل کند.

د) تردید دارد بعد از بیدار شدن غسل کند یا نه.

جواب :

الف) روزه او صحیح است.

ب) روزه او صحیح است.

ج) روزه او باطل است.

د) روزه او باطل است.

روزه گرفتن در شرایط سخت کاری و جوی

سوال :

شخصی در ماه مبارک رمضان که هوا بسیار گرم و روزها طولانی است به شغلی مشغول است که نمی‌تواند در آن حالت روزه بگیرد یعنی گرفتن روزه برای او بسیار مشکل است. آیا می‌تواند روزه خود را افطار کند و در زمستان که روزها کوتاه تر است آن را قضا نماید؟

به طور کلی اگر کسی به دلیل موقعیت کاری نتواند روزه بگیرد یا روزه گرفتن برای او بسیار سخت باشد و بین روزه گرفتن و یا

ترک کار بخواند یکی را انتخاب کند وظیفه او چیست؟

جواب :

اگر بخواند می‌تواند جمع بین هر دو بکند چنانچه افراد فراوانی بوده و هستند که جمع بین هر دو کرده و می‌کنند و مسلمان واقعی

باید جمع میان هر دو بکند و «نمی توانم» در قاموس او راه ندارد.

مگر مسلمان‌ها در خلیج فارس در حالی که کار می‌کنند، در آن هوای گرم روزه نمی‌گیرند؟ روزه می‌گیرند، نماز اول وقت با جماعت می‌خوانند، کار هم می‌کنند، و چنین سؤالهایی نکرده و نمی‌کنند. مگر مسلمانهای صدر اسلام با نبود غذا بلکه نبود آب، جنگ نمی‌رفتند و روزه هم می‌گرفتند! مگر جوان‌های ما در جنگ هشت ساله با هوای گرم و نبود امکانات روزه نمی‌گرفتند!!

بیماران کلیوی

سوال :

کسانی که کلیه آنها سنگ ساز است باید روزانه مقدار زیادی آب بخورند، آیا می‌توانند نیت روزه کنند و در مواقع مشخصی مقداری آب بخورند؟

جواب :

نمی‌توانند نیت روزه کنند، (و) - (بلکه) - باید روزه‌ها را افطار نمایند و بعد از ماه مبارک اگر تا ماه مبارک سال بعد خوب شدند قضای آن روزه‌ها را بگیرند و اگر خوب نشدند قضا هم ندارد - (ولی باید برای هر روز یک مد یعنی ده سیر گندم یا جو و مانند اینها یا پول آن را به فقیر بدهند) -

دخترانی که تازه به تکلیف رسیده و توان جسمی ندارند

سوال :

نظر مبارک را در مورد دخترانی که به سن تکلیف رسیده‌اند ولی از جهت جسمی، توانایی روزه گرفتن را ندارند یا اینکه می‌توانند یک روز در میان روزه بگیرند، مرقوم فرماید.

جواب :

اگر روزه برای آنها ضرر دارد باید نگیرند، و اگر در مدت یکسال - (یعنی تا ماه رمضان آینده) - باز هم روزه برای آنها ضرر داشت قضا هم ندارد.

وظیفه والدین در قبال نماز و روزه فرزندان

سوال :

آیا پدر و مادر وظیفه دارند مراقب فرزندان تازه به تکلیف رسیده خود باشند که نمازشان را بخوانند و در ماه رمضان چیزی نخورند؟

جواب :

باید به اندازه متعارف از آنها مراقبت نمایند.

تکلیف عبادات قبل از تشیع برای یک مسلمان

سوال :

اگر مسلمانی غیر شیعه، شیعه شود وظیفه‌اش نسبت به نماز و روزه و حجی که قبل از شیعه شدن انجام داده، چیست؟

جواب :

اگر به وظیفه رفتار نموده باشد، قضا ندارد.

روزه ایام بیهوشی

سوال :

اگر کسی شب اول ماه رمضان روزه تمام ماه را نیت کند و در ماه رمضان چند روز بیهوش شود، آیا قضای روزه ایام بیهوشی واجب است؟

جواب :

روزه روز اول (روزی که در آن روز بیهوش شده) - قضا ندارد ولی روزه سایر ایام قضا دارد.

روزه نذری و ....

سوال :

اگر کسی روزه روزهای معینی (مثلاً روزهای دوشنبه) را نذر کند و آن روز با عید فطر یا عید قربان که روزه اش حرام است مصادف شود چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

روزه آن روز (واجب نیست) - (جایز نیست) - و قضا و کفاره هم ندارد.

افطار روزه واجب غیرمعین قبل از غروب

سوال :

افطار روزه واجب غیر معین، مثل نذر غیر معین - روزه کفاره - روزه استیجاری، در بعد از ظهر چه صورتی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

خوردن روزه در بازگشت از سفر قبل ظهر

سوال :

شخصی در سفر بوده و قصد داشته قبل از ظهر که به وطن می‌رسد، نیت روزه کند، ولی در بین راه سهواً چیزی خورده، آیا می‌تواند آن روز را روزه بگیرد؟

جواب :

نمی‌تواند.

روزه بدون نیت

سوال :

کسی که قبل از اذان صبح بدون نیت روزه خوابیده است، اگر قبل از ظهر یا بعد از ظهر بیدار شود، وظیفه‌اش چیست؟ (روزه ماه رمضان، روزه قضا و روزه مستحبی).

جواب :

(راجع به) - (در روزه) - ماه مبارک رمضان چون نیت ارتکازی دارد کفایت می‌کند ولی (راجع به) - (در) - روزه (واجبی) - (واجب غیر ماه رمضان) - اگر تا قبل از ظهر نیت نکند نمی‌تواند روزه بگیرد و (اما) - (در) - روزه‌های مستحبی هر وقتی از روز نیت کند کفایت می‌کند.

قصد کردن کاری که روزه را باطل می‌کند موجب بطلان نیست

سوال :

در رساله مرقوم فرموده‌اید: «اگر کسی در روزه واجب یا مستحب مردد شود که روزه را باطل کند یا نه، یا قصد کند کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد روزه‌اش باطل نمی‌شود و ....» اکنون مرقوم فرمایید «روزه واجب» شامل روزه ماه رمضان هم می‌شود یا تنها روزه واجب غیر رمضان است؟ - رساله قدیم مسأله ۱۲۱۴.

جواب :

فرقی در میان روزه‌ها نیست.

روزه معین غیر ماه رمضان

سوال :

اگر روزه معینی غیر از روزه ماه رمضان بر انسان واجب باشد، مثلاً نذر کرده باشد که روز معینی را روزه بگیرد:
الف) اگر تا اذان صبح عمداً نیت نکند، روزه‌اش چه صورتی دارد؟
ب) اگر نداند روزه آن روز واجب است و قبل از ظهر یادش بیاید، وظیفه‌اش چیست؟
ج) اگر فراموش کند روزه آن روز را و قبل از ظهر یادش، وظیفه‌اش چیست؟
جواب :

الف) روزه او باطل است و باید کفاره نذر بدهد.

ب) باید نیت کند و روزه او صحیح است.

ج) نیت کند و روزه او صحیح است.

وظیفه مریضی که بعد از ظهر خوب می‌شود

سوال :

اگر مریضی در ماه رمضان بعد از ظهر خوب شود و تا آن زمان مبطل روزه انجام داده باشد، وظیفه‌اش چیست؟
جواب :

باید نیت روزه کند و روزه بگیرد چنانچه اگر بخواهد در غیر ماه مبارک می‌تواند نیت روزه واجب یا مستحبی کند و روزه بگیرد.

اثبات عید فطر بواسطه مراجع

سوال :

آیا اعلام عید فطر مخصوص حاکم شرع (ولی فقیه جامع شرائط) است یا مراجع تقلید نیز می‌توانند اعلام عید فطر نمایند؟

جواب :

اعلام نظر، حکم نیست و حکم با اعلام نظر تفاوت دارد.

شب قدر در بلاد دیگر

سوال :

با توجه به اختلاف افق‌های کشورهای اسلامی، چند شب قدر برای هر شب قدر احتمالی در سر تا سر جهان برگزار می‌شود یا در نظر گرفته می‌شود که با وحدت لیلۃ القدر منافات دارد. نظر شما برای ایجاد این وحدت (یک شب در طول سال) چیست؟ و آیا می‌توان افق مکه را برای کلیه کشورهای مسلمان، مرجع ماه مبارک رمضان و در نتیجه شب قدر و عید فطر قرار داد؟ پیشرفت تکنولوژی این امکان را فراهم آورده است، ولی آیا عقل و شرع این اجازه را می‌دهند؟

جواب :

شب قدر نظیر شب جمعه است و طبق افق باید اهل آن افق عمل نمایند.

بریء الذمه شدن در امساک و افطار

سوال :

نظر مبارک را در مورد بریء الذمه شدن با عمل به «احسن التقویم» مرحوم آیه الله ادیب مرقوم فرمایید.

جواب :

با مراعات احتیاط حدّ اقل پنج دقیقه، بریء الذمه خواهید شد انشاءالله.

کسی که از اول سن تکلیف روزه نگرفته است

سوال :

کسی که از اول تکلیف روزه نگرفته است آیا باید برای هر روز شصت روز روزه بگیرد؟

جواب :

(اگر قدرت دارد) باید علاوه بر قضا شصت روز روزه بگیرد (که سی و یک روز آن پی در پی باشد) - یا شصت فقیر را اطعام کند.

پرداخت کفاره

سوال :

آیا کفاره از جمله صدقات واجبه است که مصرف آن برای سادات حرام است؟

جواب :

اشکال ندارد.

روزه استیجاری با وجود داشتن روزه قضا

سوال :

کسی که خودش روزه قضا دارد آیا می‌تواند برای گرفتن روزه میّت اجیر شود؟

جواب :

می‌تواند ولی اگر مجبور نیست بهتر است روزه‌های خود را بگیرد.

مردن در ماه رمضان با داشتن روزه قضا

سوال :

در مسأله ۱۳۰۰ رساله توضیح المسائل مرقوم فرموده‌اید:

«اگر به واسطه مرض یا حیض یا نفاس، روزه رمضان را نگیرد و پیش از تمام شدن ماه رمضان بمیرد، لازم نیست روزه‌هایی را که نگرفته، برای او قضا نمایند.»

آیا این مسأله شامل مسافرت هم می‌شود؟ (در صورتی که شامل مسافرت بشود اجازه بفرمایید در اصلاح رساله، کلمه «یا مسافرت» اضافه شود.)

جواب :

شامل مسافرت نمی‌شود (و اگر تصریح به آن شود خوب است).

شرط تحقق کثیرالسفر بودن

سوال: چند روز یک بار به سفر رفتن، انسان را کثیرالسفر میکند؟

جواب :

ده روز یک مرتبه.

ملاک اطلاق کثیرالسفر

سوال: ملاک برای اینکه کسی کثیرالسفر فر شود، این است که برای کار و شغل مسافرت نماید یا کسی که مثلاً جهانگرد است و برای تفریح مسافرت میکند نیز میتواند کثیرالسفر باشد؟

جواب :

همی آنها کثیرالسفر هستند.

سفر برای کارهای جانبی شغل

سوال: تهبی لوازم و وسائل مربوط به شغل یا گرفتن مجوزهای لازم آن که نیاز به مسافرت دارد، در حالی که خود شغل مسافرت نیست، آیا باعث کامل بودن نماز و روزه است؟

جواب :

اگر کثیرالسفر باشد مطلقاً نماز او تمام است و باید روزه بگیرد.

دخالت قصد سفر در کثیرالسفر شدن

سوال: کثیرالسَّفر اگر برای یک منظور و یک شغل به سفر رود، نمازش تمام است یا اگر برای مقاصد مختلف سفر کند یا چند نوع شغل داشته باشد هم تابع همین حکم است؟

جواب :

تفاوت ندارد.

عدم تفاوت کسی که شغل او مسافرت یا شغل او در سفر است

سوال: در حکم کثیرالسَّفر، کسی که شغل او مسافرت است (مثل راننده‌ها) یا کسی که شغل او در سفر است (مثل کارمندها) تفاوتی با هم دارند؟

جواب :

تفاوتی ندارد.

عدم تفاوت بین سفر اول و سفرهای بعدی

سوال: کسی که شغلش را در سفر انتخاب می‌کند، برای اتمام نمازها و گرفتن روزه‌ها فرقی بین سفر اول و دیگر سفرهای او هست؟

جواب :

فرقی نیست؛ در همان سفر اول باید بخواند. و همچنین اگر ده روز در جایی ماند، باز باید در سفر اول نماز را بخواند و روزه بگیرد.

سفر چند روز یک بار

سوال: اگر کسی چند روز یک بار از حد ترحض و طنش خارج شد، برای گرفتن روزه‌های ماه مبارک رمضان، کثیر السفر محسوب میشود؟

جواب :

اگر به حد ۴ فرسخ می‌رسد، نماز او تمام است و روزه باید بگیرد و اگر به حد چهار فرسخ نرسد که اصلاً مسافر شرعی نیست.

منظم نبودن سفر

سوال: کسی که به واسطه‌ی شغل خود در هفته چند بار باید به مأموریت برون شهری که بیش از چهار فرسخ است، برود، آیا میتواند نماز خود را تمام بخواند و روزه‌ی ماه مبارک رمضان را بگیرد؟ در صورتی که روزهای مأموریت و تعداد روزها در هفته منظم نباشد، فرقی در حکم میکند؟

جواب :

باید نماز را تمام بخواند و روزه بگیرد و تفاوتی هم در فرض مذکور نیست.

مسافرت یک ماه یک بار

سوال: کسی که در شهر خود ساکن است، ولی همسرش متعلق به شهر دیگری است و تقریباً هر ماه یک مرتبه به محل زادگاه همسرش میرود،

اگر در ماه مبارک رمضان به مدت چند روز به این سفر برود، میتواند روزه‌های خود را بگیرد؟

جواب :

اگر مسافرت او دائماً هر ده روز یک مرتبه باشد، نماز او تمام است و روزه باید بگیرد.

مسافرت برای مقاصد مختلف

سوال: کسی که چند شغل دارد و برای هر کدام جداگانه سفر میکند یا کارهای مختلف و نامنظمی دارد که برای هر کدام، باید چند روز یک بار از حد شرعی وطنش خارج شود نیز میتواند در ماه مبارک رمضان، روزه‌های خود را در سفر بگیرد؟

جواب :

باید نماز را تمام بخواند و روزه نیز بگیرد.

مسافرت به غیر از منظور همیشگی

سوال: کسی که کثیر السفر است، اگر در موسمی که کارش تعطیل است و به منظور تفریح یا هر امر دیگری غیر از کار، به مسافرت برود، در خصوص نماز و روزه چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

نماز او تمام و باید روزه بگیرد.

اجبار روزه گرفتن کثیرالسفر

سوال: کثیرالسفر اختیار دارد روزه‌اش را در سفر بگیرد یا اجباراً باید بگیرد؟

جواب :

باید بگیرد؛ همچنان که نماز را باید تمام بخواند.

نامنظم بودن فواصل سفر

سوال: مشاغلی وجود دارد که شاغل به واسطه‌ی آن مشاغل گاه میشود در یک هفته، ده بار از شهر خارج شود و گاهی هم در یک ماه هیچ خروجی ندارد و قابل پیش‌بینی هم نمیشود. در این صورت، وظیفه‌ی شاغل در خصوص قصر و اتمام نماز و روزه‌ی ماه رمضان چیست؟

جواب :

نماز او تمام است و باید روزه هم بگیرد.

روزه‌ی کسی که هفته‌ای بار به جمکران می‌رود

سوال: کسی که مرتباً هفته‌ای یک مرتبه به جمکران میرود (بدون نذر و عهد)، روزه‌ی ماه مبارک رمضان را در سفر جمکران میتواند بگیرد یا خیر؟

جواب :

باید بگیرد و نماز را باید تمام بخواند.

روزی کسی که هفته‌ای یک بار برای تفریح به مسافرت می‌رود

سوال: کسی که مرتباً هفته‌ای یک مرتبه برای تفریح از حد شرعی شهر خارج میشود، حکم نماز و روزه‌اش چیست؟

جواب :

باید نماز را تمام بخواند و روزه بگیرد.

سه یا چهار مرتبه مسافرت در ماه

سوال: شخصی برای شغل مخصوصی مسافرت نمی‌کند، ولی در ماه سه بار و یا چهار بار اتفاقاً مسافرت مینماید و تعداد سفرها و روزهای آن هم منظم نیست. در این صورت، روزه او صحیح است؟

جواب :

باید روزه بگیرد.

اگر کثیرالسفر به شهر دیگری سفر کند

سوال: کسی که مثلاً هر هفته به جمکران میرود و کثیر السفر است، اگر یک بار به مشهد یا شهر دیگری برای کار یا تفریح یا سایر موارد برود، آیا نمازش در آن شهر هم تمام است و روزه باید بگیرد؟

جواب :

نماز تمام است و روزه باید بگیرد.

مسافرت تفریحی هر هفته

سوال: این جانب باغی در اطراف شهر دارم و معمولاً هر هفته برای تفریح و گردش با خانواده به آنجا می‌رویم. البته در برخی موارد مثل زمان یخبندان و سرمای شدید به آنجا نمی‌رویم. در ضمن، فاصل؟ شهر تا باغ بیش از چهار فرسخ است. نماز و روزه‌ی ما در آنجا و جاهای دیگر چگونه است؟

جواب :

نماز تمام است و روزه باید بگیرد.

وظیفه‌ی کثیرالسفر فصلی در فصل مسافرت

سوال: کسانی که به صورت فصلی شغل در سفر دارند؛ مثلاً فقط تابستان به مسافرت شغلی می‌روند، حکم نماز و روزه‌شان در آن مواقع چیست؟

جواب :

تمام است.

وظیفهی کسی که یک ماه کثیرالسفر است

سوال: فردی تنها در مدت یک ماه کثیر السفر است؛ یعنی هر ۵ روز در جایی است. حکم نماز و روزهی او در این یک ماه چیست؟

جواب :

شکسته است.

محصولاتی که با آب چاه به عمل می آیند

سوال :

زکات محصولاتی مانند گندم که بوسیله موتور از چاه عمیق مشروب شده، چه مقدار است؟

جواب :

باید ده یک پردازد.

انگور قبل از کشمش شدن

سوال :

اگر انگور را قبل از کشمش شدن بفروشد در صورتی که کشمش آن به حد نصاب برسد، آیا زکات دارد؟

جواب :

باید زکات بدهند.

سکه ها

سوال :

آیا سکه‌های بهار آزادی و امثال آن از سکه‌های متعلق زکات است؟

جواب :

همه سکه‌ها، اگر به حد نصاب برسد متعلق زکات است.

زکات نقدین

سوال :

در رساله توضیح المسائل، مسأله ۱۴۲۲ و ۱۴۴۶ یکی از شرایط وجوب زکات در غلات و انعام را «بلوغ» و «عقل» صاجب مال دانسته‌اید. و همچنین فرموده‌اید: «بتواند در آنها تصرف کند».

۱) آیا «عقل» و «بلوغ» در وجوب زکات نقدین نیز شرط است؟

۲) جمله «بتواند در آنها تصرف کند» به معنی «در اختیار داشتن» است یا به معنی «عدم الحجر» و «عدم السفاهه»؟

جواب :

۱) بلی، شرط وجوب زکات در نقدین نیز «بلوغ» و «عقل» و «عدم حجر» است.

۲) مراد «عدم حجر» است.

طلایی که شامل زکات می شود

سوال :

زکات طلا، آیا برای طلای سکه‌دار است یا طلای زینتی؟ و حدّ نصاب آن چیست؟

جواب :

طلای سکه‌دار که ۱۵ مثقال باشد زکات دارد.

طلای ازدواج

سوال :

آیا طلایی که برای ازدواج و به نیت آن خریداری شده است، اگر به حدّ نصاب لازم برای وجوب زکات برسد، آیا زکات بر آن

واجب می شود؟

جواب :

باید زکات آن را بدهد.

زکات / قواعد کلی

امتناع از پرداخت زکات

سوال :

آیا امتناع از پرداخت زکات، تمرد از احکام ضروری دین تلقی می شود و آیا منکر ضروری بودن آن محکوم به کفر است و آیا

اسلام برای گرفتن زکات از چنین فردی می تواند به قوه قهریه متوسل شود؟

جواب :

گناه کسی که خمس یا زکات پرداخت نکند بزرگ است و قرآن در سوره توبه تهدید عجیبی راجع به اینگونه افراد دارد، ولی

صرف امتناع از پرداخت خمس و زکات موجب کفر نمی شود ولی اگر منکر آن باشد انکار کفرآور است و حکومت اسلامی حق

گرفتن خمس و زکات را دارد و می تواند آن را قهراً بگیرد

معاشرت با کسی که زکات نمی دهد

سوال :

کسی که اهل پرداخت خمس نیست یا زکات واجب مالش را نمی پردازد، رفت و آمد با او و استفاده از اموالش چه صورتی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

صرف زکات برای تعمیر مسجد

سوال :

پولی را که برای تعمیر مسجد و یا برای صندوق قرض الحسنه داده می‌شود می‌تواند بابت زکات و یا .... حساب نماید؟

جواب :

برای تعمیر مسجد از زکات استفاده شود اشکال ندارد.

مصارف زکات

سوال :

در افغانستان بعضی جاها در فصل زمستان در حسینه‌ها جلسه درس و طلبه‌داری برگزار می‌شود و معمولاً در طول سال یک نفر خادم برای حسینه می‌گیرند و مبلغ معینی را برای او حقوق می‌دهند آیا از زکات می‌توان حقوق آن خادم حسینه را داد یا خیر؟ و برای مدرّس و روضه‌خوان چه صورت دارد؟

جواب :

زکات را صرف مسجد و حسینه و عمران آنها و برای خادم و مصارف دیگر جایز است.

مصرف زکات برای زندانیان

سوال :

محضر مبارک حضرت آیه الله مظاهری دامت برکاته

سلام علیکم

توقیراً به استحضار می‌رساند تعداد زیادی از محبوسین به سبب جرائمی چون قتل غیر عمد و یا بدهی‌های یر کلاه برداری از قبیل چک بلامحل، ترک انفاق و مشابه آن محکومیت یافته و به دلیل عجز از تأدیه دین در زندان تحمّل کیفر می‌نمایند و اکثر مشار الیهم از جت پرداخت مبالغ بدهی‌شان در مضیق مالی به سر می‌برند، خواهشمند است ارشاد فرمایید، آیا جایز است از محل زکوات برای آزادی نامبردگان اقدام نمود؟

و الامر الیکم

رییس سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

جواب :

یکی از مشکلات نظام مقدّس فعلاً همین مطلبی است که نوشته‌اید و اینجانب به واسطه مراجعات خانواده این‌ها آگاهی از اوضاع دارم و بسیار نگرانم، و باید همه بدانیم که در این امر همه مسئولیت داریم و هر کس به مقدار قدرتش باید در حل این مسأله حیاتی اقدام کند و از زکورات و نذورات و کفّارات برای حل این معضل هم اشکال ندارد.

اجازه مرجع تقلید و شرط نصاب در پرداخت زکات

سوال :

آیا زکات را باید به مرجع تقلید پرداخت نمود یا زکات اجازه مرجع تقلید را نمی‌خواهد؟ آیا زکات هم مثل خمس سال دارد؟ یا همینکه به حدّ نصاب رسید باید زکات آن را داد؟

جواب :

در زکات اجازه مجتهد جامع الشرائط شرط نیست و سال هم ندارد.

میزان فقر جهت معافیت پرداخت زکات

سوال :

میزان فقر در گرفتن خمس و زکات چیست؟

جواب :

کسی که برای مخارج خود دخل ندارد و یا کسری دارد فقیر است.

غسل / انواع غسل

غسل جنابت در ایام عادت زن

سوال :

آیا غسل جنابت برای زن در ایام حیض درست است یا اینکه بعد از ایام حیض هم دوباره باید غسل کند؟

جواب :

می تواند در ایام حیض غسل جنابت یا جمعه و مانند اینها بکند و بعد پاکی دوباره لازم نیست آن غسل ها را اعاده کند، گرچه خوب است.

نزدیکی با اطلاع از عدم امکان غسل

سوال :

اگر کسی بداند که برای نماز صبح نمی تواند غسل کند، ولی می تواند تیمم کند، آیا مجاز به نزدیکی با همسر می باشد؟

جواب :

اشکال ندارد.

عدم لزوم جابه جا شدن یا باز و بست آب در غسل ترتیبی

سوال :

آیا برای غسل ترتیبی، زیر دوش ایستادن و شستن قسمت های گفته شده کافی است یا باید بعد از شستن هر قسمت از غسل جابه جا شد یا آب را بست و دوباره باز کرد؟

جواب :

لازم نیست.

وجوب غسل

کاشتن مو در ابرو و غسل گرفتن

سوال: قسمتی از ابروی بنده مو ندارد و من در آن قسمت مو کاشته ام لطفاً بفرمائید غسل و وضوی من باید چگونه باشد؟

جواب:

غسل شما اشکال ندارد.

کیفیت غسل

تأخیر غسل به دلیل خجالت

سوال:

اگر کسی در ماه مبارک رمضان، پیش از اذان صبح، در خواب جنب شود (و یا نزدیکی انجام دهد)، اما به دلیل کمروئی و شرم از خانواده، غسل جنابت را تا پیش از اذان صبح انجام ندهد، آیا می‌تواند با تیمم روزه بگیرد، نماز صبح بخواند و چند ساعت بعد (بعد از طلوع آفتاب) غسل کند؟ آیا این روزه صحیح است؟ آیا مرتکب گناه می‌شود؟

جواب:

اگر جداً عذر است، روزه و نماز هر دو صحیح است.

حکم کلی تیمم بدل از غسل

سوال: اگر کسی جنب شود و بنا به دلایلی نتواند غسل کند، خواندن نماز او چگونه است؟

جواب:

تیمم کند و نماز بخواند.

شک در وجود مانع در غسل

سوال: حدود چند روز بعد از غسل واجب متوجه شدم که مقدار کمی لکه به ناخنم چسبیده که احتمال می‌دهم از قبل غسل روی ناخن بوده اکنون چه وظیفه‌ای در قبال غسل خود و نمازهایی که در این چند روز خوانده‌ام دارم؟

جواب:

اگر شک دارید که قبل از غسل بوده است اعتنا نکید ولی اگر یقین دارید که قبل از غسل بوده است باید غسل کنید و نمازها را قضا کنید.

داشتن لنز در چشم و غسل کردن

سوال:

من لنز در چشمم می‌گذارم آیا برای غسل کردن باید آن را در بیاورم؟

جواب:

لازم نیست.

غسل در استخر**سوال: آیا غسل در استخر و حوض صحیح است؟**

جواب :
صحیح است.

نجس شدن بدن هنگام غسل**سوال: اگر در حین غسل کردن بدن به نجاستی مثل خون نجس شود، چه باید کرد ؟**

جواب :
باید آن را رفع کند و بعداً غسل کند.

عدم مانع بودن جوهر خودکار در غسل**سوال: آیا جوهر و مرکب خشک، مانع از صحت وضو و غسل می شود و یا با آن وجود وضو و غسل صحیح می باشد؟**

جواب :
وضو و غسل با آن صحیح است.

عدم مانع بودن کرم و مواد چرب کننده در غسل**سوال: آیا کرم و مواد چرب کننده پوست که مانع رسیدن آب است به هنگام وضو و غسل، باید پاک شود؟**

جواب :
لازم نیست.

کمک دیگری در غسل

سوال :
اگر شخص دیگری انسان را وضو یا غسل دهد صحیح است؟

جواب :
صحیح نیست مگر نتواند که در آن صورت جایز است.

شک در عضو باطنی یا ظاهری بودن غسل**سوال: اگر شک کنیم که جزیی از بدن در غسل جزو باطن است، یا ظاهر، چگونه عمل کنیم؟**

جواب :
لازم نیست بشوئید ولی بهتر است که شسته شود.

وجود خون مردگی زیر ناخن پا هنگام غسل

سوال: طریقه غسل کردن در زمانی که خون مردگی زیر ناخن پا وجود دارد و قابل خارج کردن نیست اما آب به آن می رسد چگونه است؟

جواب :

آن ناخن به بندد و غسل کند.

یقین به مضر بودن آب بعد از غسل

سوال: اگر کسی یقین داشت آب برایش ضرر ندارد و وضو گرفت و غسل کرد، ولی بعد فهمید آب برایش ضرر داشته، وظیفه اش چیست؟

جواب :

صحیح است.

مانع غسل و توجه پس از چند روز

سوال: اگر کسی چند ساعت یا یک روز پس از غسل متوجه شود چسبی بر روی پای چپ او بوده است، غسل او چه حکمی دارد؟ چه وظیفه ای دارد؟ و نمازهای که با آن غسل خوانده است چه حکمی دارد؟

جواب :

همان جا را غسل می دهد و نمازها را قضا می کند.

شک در غسل

سوال: من در غسل زیاد شک می کنم مثلاً وقتی طرف چپ را می شویم شک می کنم که طرف راست بدنم شسته ام یا نه، تکلیف من چیست؟

جواب :

اهمیت ندهید و جلو بروید.

عدم جواز دوباره شستن اعضای غسل

سوال :

آیا در غسل نیز مانند وضو یک بار آب کشیدن واجب و دو بار مستحب است و سه بار حرام است؟

جواب :

یک بار واجب است و دفعه بعد جایز نیست.

پاک بودن اجزای غسل

سوال :

آیا اجزاء غسل هم مانند اجزاء وضوء باید پاک باشند؟

جواب :
باید پاک باشند.

چرب بودن پوست بدن در غسل

سوال :
پوست بدن من چرب است آیا برای وضو یا غسل اشکال ایجاد می کند یا نه؟
جواب :
اشکال ندارد.

کشیدن پارچه خیس به عنوان غسل بر بدن

سوال :
آیا می شود پارچه ای را خیس کرد و به عنوان غسل به بدن کشید؟ آیا این غسل صحیح است؟
جواب :
اگر درست همه بدن را به این واسطه غسل بدهید، جایز است.

غسل تعمید

سوال: غسل تعمید چیست و در چه زمان انجام آن واجب می باشد؟

جواب :
اسلام غسل تعمید ندارد و آن یک خرافت است که نصرانیت از خود در آورده اند.

تیمم بدل از غسل به خاطر ترس از آبرو

سوال: اگر انسان به خاطر ترس از آبرو به جای غسل تیمم کند، آیا تیمم او صحیح است؟

جواب :
صحیح است.

تفأل یا استخاره

سوال :
حضرت عالی راجع به سؤالاتی «تفأل به قرآن» آن را جایز ندانسته‌اید و فرموده‌اید: معنی تفأل، غیب خواستن از قرآن است و جایز نیست و تفأل به قرآن را جسارت به قرآن دانسته‌اید و فرموده‌اید تفأل گرفتن به واسطه قرآن، جسارت به شأن و عظمت قرآن است. بعضی از مردم در تماس‌های تلفنی خود، درخواست تفأل دارند و ما نیز نظر مبارک حضرت عالی را مطرح می کنیم لکن بعضی از آنها با استناد به مفاتیح الجنان این درخواست را دارند که در آنجا طریقه تفأل به قرآن را ذکر کرده است.
جواب :

مراد از تَفأل، اگر استخاره باشد اشکال ندارد و بعضی از عوام هم به استخاره تَفأل می گویند.

قرآن و نهج البلاغه / ترجمه و تفسیر قرآن

شادی در شب قدر به خاطر نزول قرآن

سوال :

آیا با توجه به اینکه نزول دفعی قرآن مجید در شب قدر بوده، برای نزول این کتاب انسان ساز در شب قدر باید شادی کرد که چنین نعمت عظیمی نصیب مومنان شده یا گریه و اشک ریخت؟

جواب :

باید برای نزول قرآن شادی کرد، ولی برای بدبختی خودمان که از این نعمت بزرگ استفاده نکرده و نمی کنیم، باید گریه کنیم و اشک بریزیم.

تفسیر «نور» و «ظلمت» قرآن

سوال :

در آیه ۲۵۷ سوره بقره می خوانیم که خداوند افراد با ایمان را از تاریکی ها به سوی روشنایی و کافران را از روشنایی به سوی تاریکی ها می برد. و قرآن شریف در این خصوص از کلمه «خارج می کند» استفاده کرده است. حال سول این جاست که اولاً مومنین چرا و چگونه در تاریکی بوده اند که خداوند تعالی آن ها را خارج می کند و به روشنایی ببرد؟ و کافران نیز کی و چگونه در نور و روشنایی بوده اند که از آن خارج شوند و به تاریکی بروند؟
دوماً منظور از روشنایی و تاریکی در این آیه شریفه چیست؟

جواب :

باسمه تعالی

معنای این آیه شریفه که نظیرش در قرآن زیاد می باشد این است که:

صفات رذیله در عمق ذات انسان حجاب و ظلمت بلکه حجاب ها و ظلمت ها است و اگر کسی در صدد رفع آن باشد و زمینه برای کمک از حق تعالی به واسطه تلاش ها و دعاها و توسل ها پیدا کند، معلّم اخلاق او خداوند تعالی می شود و او را از ظلمت ها بیرون می کشاند و آن حجاب ها زائل و به نور فطرت می رسد و می یابد خدا را بلکه مطلق حق را، نظیر آدم تشنه که می یابد تشنگی را.

ولی اگر با بی تفاوتی و بدون تلاش و فراهم نکردن زمینه در آن ظلمت ها بماند و با گناه و پیروی از آن رذائل، آن رذائل را متراکم کند، خواه ناخواه کمکی از خداوند نیست. وقتی کمکی از خداوند نباشد، حجاب ها و ظلمت ها رو به غفلت او می آورد و گویا اصلاً فطرتی ندارد و از آن فطرت خدادادی غفلت می شود و تمام توجه به رذائل است.

ارجحیت قرآن و عترت بر یکدیگر

سوال :

آیا از ادله به طور واضح ترجیح قرآن بر اهل البیت یا بالعکس ثابت است یا نه؟ و اگر ثابت است به چه دلیل؟

جواب :

اینجانب اعتقاد دارم که پروردگار عالم دو تجلی ذاتی با همه اسماء و صفات مستأثره داشته و در آن دو تجلی یکی قرآن کریم و دیگری اهل بیت: موجود شده است بنابراین هیچ تفاوتی میان آنها دیده نمی‌شود.

قرآن مخلوق و قدیم است

سوال :

استاد دانشگاه هستم می‌خواهم در باره «مخلوق بودن» یا «قدیم بودن قرآن» مطالبی بدانم و برای دانشجویان رفع اشکال کنم.

جواب :

قرآن شریف چون علم خدای متعال است از این جهت «قدیم» است و چون نازل بر پیامبر گرامی است «قدیم» نیست و به عبارت کلامی «مخلوق» است.

مراد یک آیه از قرآن

سوال :

«سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی‌دهیم مگر خودشان تغییر کنند» این سخن به چه معناست؟

جواب :

این آیه‌ای از قرآن است و مراد این است که سعادت و شقاوت همه دست خود آنهاست.

قرآن است یا حدیث؟

سوال :

«القصاص حیاة» قرآن است یا حدیث؟

جواب :

آیه‌ای از قرآن است و صحیح آن این است: «و لکم فی القصاص حیوة یا اولی الالباب» - بقره / ۱۷۹.

مراد آیه آخر سوره ابراهیم

سوال :

آیه آخر سوره حج، حضرت ابراهیم را پدر ملت معرفی کرده است

«و جاهدوا فی الله حق جهاده هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَ مَا جَعَلَ عَلَیْكُمْ فِی الدِّینِ مِنْ حَرَجٍ مَلَّةً اَبَیْكُمْ اِبْرَاهِیْمَ هُوَ سَمَّیْكُمْ الْمُسْلِْمِیْنَ مِنْ قَبْلُ وَ فِی هَذَا لَیْكُنَ الرَّسُولُ شَهِیْدًا عَلَیْكُمْ وَ تَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَی النَّاسِ فَاقِیْمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ وَ اعْتَصِمُوا بِاللّٰهِ هُوَ مَوْلَیْكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَ نِعْمَ النَّصِیْرُ»

آیا طبق این آیه شریفه می‌توان گفت پیامبران و ائمه اطهار: پدران معنوی مسلمین هستند؟

جواب :

همه بزرگان دین از پیامبران و ائمه: و علما، پدر روحانی جامعه می‌باشند.

مادران مومنان در قرآن

سوال :

قرآن کریم، در سوره احزاب، زنان پیامبر را مادران مؤمنان معرفی می‌فرماید،
- «الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجَهُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ...» (احزاب / ۶). تفسیر این مطلب چیست؟

جواب :

یعنی دیگران بعد از وفات پیامبر گرامی صلوات الله علیه نمی‌توانند با آنها ازدواج کنند.

قرائت قرآن

حدود آیات و منافع آیه الکرسی

سوال :

به نظر حضرتعالی آیات آیه الکرسی چند آیه و کدام آیات است؟ در صورت صلاحدید منافع و برکات قرائت این آیه را ذکر فرمائید.

جواب :

بسمه تعالی

آیه الکرسی یک آیه است از «الله لا اله الا هو» شروع می‌شود و آخر آن «و هو العلی العظیم» ولی تا «هم فیها خالدون» که آیات بعدی است خوانده شود، بسیار خوب است.

و از برکات آن حفظ خواننده است از بلاهای دنیوی و اخروی و از فتنه‌های مفسدین، از شیاطین انسی و جنّی

قرائت سوره تکاثر

سوال :

سوره تکاثر چه خواصی دارد؟

جواب :

خواندن زیاد، موجب سعادت دارین است.

نگهداری قرآن

تک ورق کردن قرآن

سوال :

مسئولین فرهنگی مجموعه‌ای در نظر دارند اوراق یک قرآن را از هم جدا نموده و هر ورقی را در پلاستیک سلفون گذاشته و هر ورق را جداگانه جلد نمایند به صورتی که مورد هتک قرار نگیرد:

اولاً آیا اصل این کار اشکال دارد؟

ثانیاً اگر عدّه زیادی این قرآن‌های تک ورق را همزمان قرائت کنند به صورتی که یک بار تمام قرآن خوانده شود، آیا ختم قرآن

صدق می‌کند؟

جواب :

(۱) اشکال ندارد.

(۲) ختم قرآن صدق می‌کند.

نهج البلاغه

غربال شدن توسط خداوند

سوال :

آیا این بیان که «خداوند فرموده شما را غربال می‌کنم» درست است؟

جواب :

این جمله در نهج البلاغه است و مراد این است که همه ما حتماً امتحان می‌شویم و باید مواظب باشیم در امتحان‌ها نمره خوب بیاوریم.

جمع موارد متشابه در نهج البلاغه

سوال :

در خطبه متّین آمده «أَجْسَامُهُمْ نَحِيفَةٌ» ولی در تاریخ آمده که بعضی از امامان مثل امام باقر علیه السلام مقداری چاق بوده‌اند، چگونه این مسأله با کلام نهج البلاغه جمع می‌شود؟

جواب :

در نهج البلاغه نظیر قرآن کریم کلمات و خطب متشابه وجود دارد و از جمله این خطبه است بنابراین علم آن نظیر متشابهات قرآن شریف باید زمان ظهور علم اهل بیت روشن شود.

قوانین دولتی و اداری / امور اداری

دریافت حقوق از شرکتی که رشوه می‌دهد

سوال :

دریافت حقوق از شرکتی که رشوه به دیگران می‌دهد چه حکمی دارد؟ من در شرکتی کار می‌کنم که برای برنده شدن در مناقصات رشوه می‌دهد. آیا حقوق من حلال است؟

جواب :

حقوق شما اشکال ندارد.

انجام کارهای مستحبی در ساعت اداری

سوال :

لطفاً نظر شرعی خود را در مورد خواندن نماز قضا (برای خود، پدر و مادر یا ....)، نماز مستحبی، قرائت قرآن کریم، دعا و زیارت

بین یا بعد از نماز ظهر و عصر در محیط اداره و در ساعات اداری مرقوم فرمایید.

جواب :

کلیه آنچه نوشته‌اید و هر چه که مانع کار در ساعات اداری باشد جایز نیست و ضمان آور هم می‌باشد.

دریافت قرض از امور اداری میان ماه

سوال :

آیا مدیری که در یکی از ارگان‌های دولتی کار می‌کند و حقوق اضافه کاری خود را از قسمت مالی زیر مجموعه خود به طور ماهانه دریافت می‌کند، می‌تواند در اواسط ماه و یا مواقع ضروری، مبلغی را از مسئول مالی خود به عنوان قرض دریافت کند و آخر ماه پرداخت نماید؟ و اگر مدیری این کار را انجام دهد حکم آن چیست؟

جواب :

اشکال ندارد.

استراحت شبانه در ساعت کار

سوال :

در محیط کار ما در پالایشگاه رسم بر این شده که افراد شیفت شب کار، به صورت نوبتی استراحت کنند یعنی به دو گروه تقسیم می‌شوند و هر گروه به مدت سه ساعت استراحت می‌کند، با توجه به اینکه این عمل خلاف قوانین پالایشگاه می‌باشد و اگر کسی را در خواب بگیرند اخراج می‌کنند و این عمل بدون اطلاع مسئولین بالاتر انجام می‌گیرد، در حالی که خوابیدن در شب شاید نیاز هر فرد باشد و ما با همین قوانین (بیدار بودن شیفت شب) استخدام شده‌ایم. آیا می‌توانیم به صورتی که گفته شد در شب استراحت کنیم؟ اگر کارفرما بطور کامل به تعهدات خود عمل نکند آیا ما موظف هستیم به تعهدات خود در برابر کارفرما بطور کامل عمل کنیم؟

جواب :

تعهدات و قراردادها باید با هماهنگی قوانین باشد و (افراد غیر مسئول بخواهند در پالایشگاه قانون یا قرارداد وضع کنند جایز نیست) - (جایز نیست افراد غیر مسئول در پالایشگاه قانون یا قرارداد وضع کنند) -

اشتباه در اخذ پول از مراجعیت ادارات

سوال :

در یک اداره دولتی، کارمندی توسط یک ماشین حساب وجوه دریافتی از مشتریان را محاسبه و به حساب دولت واریز می‌کند، آن ماشین حساب گاهی اشتباه می‌کرده و کارمند هم این مسأله را نمی‌دانسته و پس از چند ماه متوجه می‌شود، ولی دولت پولهای اضافی را مسترد نمی‌نماید، آیا کارمند ضامن است؟

جواب :

کارمند ضامن است ولی اخلاقاً اگر رئیس جبران نمی‌کند صاحب پول مراعات آن کارمند غیر مقصر را بنماید.

اخذ حق ماموریت

سوال :

اینجانب در اداره‌ای کار می‌کنم که مسئول مافوق، ما را به مأموریت بیست روزه به تهران می‌فرستد در حالی که این مأموریتها هیچگونه توجیهی ندارد، و می‌گویند ما می‌خواهیم یک راه درآمدی (حق مأموریت) برای شما باشد، آیا گرفتن این پولها اشکال ندارد؟

جواب :

اگر مدیر متدین باشد و عقیده به نظام داشته باشد، رفتن به مأموریت و گرفتن حقوق زائد اشکال ندارد.

اخذ خانه سازمانی در صورت عدم نیاز

سوال :

اگر در یک اداره دولتی بخواهند به کارکنانی که خانه ندارند خانه بدهند (با تخفیف و اقساط)، اگر کسی که خانه دارد مبادرت به گرفتن خانه کند در حالی که از بسیاری از کارکنان آن اداره در مضیقه خانه قرار دارند و بی‌خانه می‌مانند، آیا گرفتن خانه جایز است؟

جواب :

جایز نیست.

پرداخت اضافه حقوق توسط مدیران دولتی

سوال :

آیا رؤسا و مسئولین ارگانها و ادارات دولتی یا موسسات غیر دولتی می‌توانند اضافه بر حقوق، چیزی از بیت المال به کارگران و کارمندان ببخشند؟

جواب :

اگر اجازه داشته باشند جایز است.

اخذ هدیه از فروشنده توسط کارپرداز

سوال :

مسئول خرید یکی از سازمانهای دولتی هستم، وقتی چیزی را از مغازه می‌خرم بعد از آنکه سعی کرده‌ام تا با قیمت مناسب بخرم، مغازه‌دار مبلغی را به من پس می‌دهد، آیا این پول را که بعد از خرید و دادن فاکتور، به من داده می‌شود مالک آن می‌شوم یا اینکه سازمان مربوطه مالک آن است؟

جواب :

اگر هدیه باشد مربوط به شماست و اگر تخفیف باشد مربوط به سازمان است.

مطالعه در اوقات بیکاری در ساعت کار

سوال :

آیا کارمندان دولت مجازند در ساعات اداری روزنامه، کتاب و امثال آن مطالعه نمایند؟ حقوق این افراد چه صورتی دارد؟

جواب :

اگر بیکار هستند اشکال ندارد ولی اگر کار دارند علاوه بر اینکه حرام است حق گرفتن حقوق آن ساعتی را که مطالعه کرده‌اند، ندارند.

عمل به دستورات غیر قانونی مسئولین

سوال :

در بعضی موارد مسئولین ادارات به افراد زیر دست خود دستورات غیر قانونی و خلاف شرع می‌دهند که چه بسا عمل به این دستورات موجب تضییع حق مراجعین و یا وارد شدن خسارت به مراجعین می‌گردد، آیا مأمور موظف به اجرای این دستور العمل می‌باشد؟

جواب :

باید به آن دستور عمل نکند.

تاخیر و تعجیل در ساعت اداری

سوال :

بعضی از کارمندان دولت دیرتر از ساعت اداری در محل کار حاضر می‌شوند و یا زودتر از ساعت مقرّر محل کار را ترک می‌کنند، و بعضاً این دیر آمدن یا زود رفتن را جزو مرخصی ماهانه خود قرار می‌دهند، آیا چنین کاری مجاز است؟ حقوقی که در قبال آن می‌گیرند چه صورتی دارد؟

جواب :

اگر با اجازه مسئولین باشد که حق چنین اجازه‌هایی را داشته باشد، اشکال ندارد.

گزارش خلاف کارمند

سوال :

اگر کسی در ارگانی مرتکب خلافی شود و کسی اطلاع پیدا کند، آیا این شخص مطلع می‌تواند این خلاف را در شورای ارگان مربوطه مطرح نماید و موجب آبرو ریزی او شود؟

جواب :

جایز نیست مگر اینکه مطرح نکردن، مفسده بزرگی داشته باشد.

تشکیل جلسه قرآن در ساعت کار

سوال :

تشکیل کلاس و جلسات قرآن، در ساعات کاری ادارات چه صورتی دارد؟

جواب :

جایز نیست.

معاینه بدنی در بدو استخدام

سوال :

یکی از مراحل که یک کارخانه برای استخدام نیرو عمل می‌کند معاینه بدنی است که قسمتی از آن، معاینه عورت است که می‌بینند و گاهی هم دست می‌گذارند اگر شخصی با این که می‌دانسته این کار خلاف شرع می‌باشد ولی به دلیل بیکار بودن حاضر شده این مرحله که کشف عورت می‌باشد را انجام دهد تا از سلامت عورت او توسط پزشک معاینه کننده اطمینان حاصل شود، آیا این کار گناه بوده است و اگر گناه بوده است حقوقی که فعلاً می‌گیرد آیا حلال است یا شبهه ناک یا حرام؟

جواب :

اگر ضرورت باشد اشکال ندارد و اگر ضرورت نباشد کار حرام است ولی بعد از آن استخدام و گرفتن حقوق اشکال ندارد.

حقوق و اضافه کار

سوال :

احتراماً به عرض می‌رسانم اینجانب از نیروهای رسمی یکی از ارگانهای دولتی می‌باشم که در یکی از مراکز تحقیقات صنعتی آن مشغول به کار هستم و در هر روز ۱۰ تا ۱۲ ساعت کاری را می‌گذرانم (۷ ساعت کار رسمی و ۵ ساعت اضافه کاری)، بنده علاوه بر حقوق رسمی، ماهانه مبلغی را بابت اضافه کاری دریافت می‌کنم.

۱) در طول این دوازده ساعت، بعضاً در صبح یا بعد از ظهر اوقاتی پیش می‌آید که کار در دست اقدام به اتمام می‌رسد و لحظات یا ساعتی را در انتظار دریافت کار جدید از مافوق بسر می‌برم و بنده در این اوقات بدون کاری، به مطالعه و تحقیقات علمی جهت افزایش یا رفع کمبود سطح دانش فنی مشغول می‌شوم.

۲) به لحاظ اهمیت زمانی انجام کار و با توافق مسئول ذی ربط، یک یا چند روز متوالی پیش می‌آید که کار تا دیر وقت ادامه پیدا می‌کند و در نتیجه باعث افزایش ساعات اضافه کاری می‌شود.

۳) بعضی از روزها، چه در وقت ساعات کار رسمی و چه در وقت مربوط به ساعات اضافه کاری، طوری می‌شود که اکثر پرسنل بی‌کار می‌مانند.

۴) بنده به خاطر افزایش یا تکمیل ساعات اضافه کاری کارهایی را که فردای آن روز می‌شود انجام داد امروز در وقت اضافه کاری انجام می‌دهم و یا در بعضی از وقت‌های اضافه کاری که کار وجود ندارد به مطالعه جهت افزایش یا رفع کمبود دانش فنی مشغول می‌شوم تا در پیشرفت هر چه بیشتر کار مرکز مفید واقع شود.

با توجه به نکات چهارگانه فوق خواهشمند است حضرت عالی نظر مبارک خود را در مورد حقوق رسمی و حقوق مربوط به اضافه کاری بنده که تا به حال دریافت می‌کردم و می‌کنم از نظر حلال و حرام مرقوم فرمایید.

جواب :

حقوق رسمی و حقوق اضافه کاری شما بنا بر آنچه نوشته‌اید اشکال ندارد.

استفاده از حقوق شوهر اول متوفی پس از ازدواج دوم

سوال :

زنی هستم ۶۲ ساله که بعد از فوت شوهرم که در سن ۴۰ سالگی خودم به رحمت ایزدی پیوست و بازنشسته ارتش بود و با وجود

چند فرزند صغیر که داشتم و مستمری که از حقوق شوهرم دریافت می‌کردم امرار معاش نمودم تا اینکه کلیه فرزندانم همسر اختیار نمودند و خود به علت تنهایی و نداشتن سرپناهی و اصرار فامیل در سن ۵۲ سالگی شوهر دوم اختیار نمودم که بازنشسته شرکت ملی نفت بود و چون نگران زندگی جدید بودم ازدواج دوم را به مبادی ذی‌ربط اطلاع نداده و حقوق شوهر اول را همچنان دریافت نمودم (دو جلد شناسنامه داشتم) و حقوق دریافتی را بیشتر به فرزند کوچکم که از بضاعت مالی خوبی برخوردار نبود می‌دادم و اندکی را پس انداز می‌نمودم، شش و نیم سال که از ازدواج دوم گذشت به دلیل اعتقاد به فرائض دینی و عمل جراحی قلب که برایم پیش آمد و او از پرداخت هزینه درمان خودداری می‌نمود اختلافاتی به وجود آمد و او را ترک نمودم بدون طلاق و تا زمان فوت او که چهار سال طول کشید هیچ گونه نفقه‌ای دریافت نمودم و از حقوق شوهر اول زندگی خود را می‌گذراندم. استدعایی که از حضرت عالی دارم این است که حقیر را راهنمایی نمایید:

اولاً) قانوناً و شرعاً می‌توانم از مستمری و بیمه وارث شوهر دوم استفاده نمایم یا خیر؟

ثانیاً) آیا حقوقی که از دولت بابت شوهر اول (با توجه به ازدواج دوم و وضع روحی و اخلاقی همسر) گرفته‌ام حلال بوده یا خیر؟ و اگر نبوده حال چه اقدامی می‌توانم انجام دهم که شرعاً دچار عذاب آخرت نشوم و قانوناً مشکلی نداشته باشم؟

جواب :

گذشته‌ها گرچه گناه کرده‌اید ولی گذشته است از این به بعد از مستمری و بیمه یکی از شوهرها استفاده کنید و جبران گذشته‌ها را با توبه به درگاه خداوند بنمایید.

خرید نسیه با پول نقد سازمان

سوال :

برای خرید لوازم سازمان به بازار می‌روم، مقداری رنگ خریدم، پول آن را از سازمان گرفته‌ام ولی به فروشنده چک داده‌ام، قیمت نقدی و نسیه آن تفاوتی ندارد، نظر مبارک در این مورد چیست؟

جواب :

اگر با توافق سازمان باشد اشکال ندارد.

اجرای مقررات راهنمایی و رانندگی

سوال :

انجام اعمالی مانند عبور از چراغ قرمز یا پارک دوبله و مانند آن که غیر قانونی است، چه حکمی دارد؟

جواب :

مراعات قوانین جمهوری اسلامی واجب است بلکه نظیر مثال‌هایی که زدید در هر مملکتی و در هر نظامی لازم‌المراعات است.

بیت المال

رفت و آمد با خودروی دولتی

سوال: سوار نمودن همسر و بستگان با خودروی دولتی به هنگام مأموریت اداری یا غیر آن، در ساعات اداری و با خارج از آن و بدون جواز مکتوب قانون چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر خلاف قانون باشد، جایز نیست.

خرج بیت المال در مراسم اداری

سوال :

بعضی از مراکز دولتی در مناسبت‌های ملی و اسلامی، با حضور کارکنان خود و خانواده‌هایشان جشنی برگزار کرده، شام یا نهار پذیرایی می‌کنند و از خواننده‌ای، یا بازیگری یا شعبده بازی دعوت می‌کنند و برای اجرای برنامه مبلغی به او می‌دهند، هزینه کردن این بودجه از بیت المال چه صورتی دارد؟

جواب :

اگر با اجازه از مدیریت باشد و اجازه هم طبق قانون باشد، مانعی ندارد.

کپی رایت

شکستن قفل نرم افزار

سوال :

آیا شکستن قفل نرم افزارهایی که قفل دارد جایز است یا خیر؟

جواب :

جایز نیست.

نیاز و یا بالا بودن قیمت نرم افزارهای قفل دار

سوال :

اگر کسی مجبور شود به علت نیاز شدید به نرم‌افزاری و در دسترس نبودن آن و یا بالا بودن قیمت، قفل نرم‌افزاری را بشکند اشکال دارد؟

جواب :

حرام است.

شکستن قفل نرم افزاری که بروز شده است

سوال :

نرم‌افزارهایی که مدل به روز شده آن به بازار آمده و شرکت سازنده از مدل‌های گذشته پشتیبانی فنی نمی‌کند و به عبارتی از اعتبار ساقط شده و وقت آن گذشته، آیا شکستن قفل آنها اشکال دارد؟

جواب :

در فرض مذکور چون اعراض نموده است جایز است.

ورود به سایت‌های بسته شده با فیلتر

سوال :

ورود به سایت‌هایی که از نظر قوانین جمهوری اسلامی فیلتر شده و ممنوع است آیا اشکالی دارد؟

جواب :

حرام است.

استفاده از نرم افزارهای اینترنتی برای شکستن فیلتر سایت های بسته شده

سوال :

الف) نرم افزارهایی در اینترنت وجود دارد که با استفاده از آنها می توان به سایت‌هایی که توسط جمهوری اسلامی فیلتر شده، وارد شد. این نرم افزارها در اینترنت موجود است و نیاز به اجازه یا شکستن قفل و... ندارد. آیا استفاده از چنین نرم افزارهایی برای شکستن فیلتر سایت های فیلتر شده اشکال دارد یا خیر؟

ب) استفاده از اینگونه نرم افزارها و شکستن فیلتر سایت ها برای اغراض عقلایی چه حکمی دارد؟

جواب :

الف) حرام است.

ب) حرام است.

ذکر ممنوعیت شکستن یا تکثیر بر روی سی دی

سوال :

نرم افزارهایی که هیچگونه تذکری برای اجازه تکثیر یا عدم اجازه ندارد را می توان تکثیر کرد یا باید از رضایت صاحب اثر مطمئن بود و در این مورد تحقیق کرد؟

جواب :

استفاده اشکال ندارد و تحقیق لازم نیست.

تکثیر سی دی هایی که قفل ندارد اما تولیدکننده تکثیر آن را ممنوع نموده است

سوال :

سی دی و نرم افزاری که قفل ندارد ولی تولید کننده آن روی سی دی متذکر شده که تکثیر آن ممنوع است را می توان برای مقاصد عقلایی مثل ترویج فرهنگ دینی، نجات از انحراف، روشنگری و ... تکثیر کرد؟

جواب :

جایز نیست.

محرمات / اسراف

پرخوری اسراف نیست

سوال :

آیا زیاد غذا خوردن اسراف است و آیا به این اسراف خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب:

بد است ولی اسراف و تبذیر نیست و خمس هم ندارد

مصادیق اسراف

سوال:

امروزه متداول است که در مراسم مختلف مانند عقد، عروسی، مهمانی‌ها، دید و بازدید حجّاج و زائرین عتبات عالیات و حتی مجالس ترحیم با انواع شیرینی‌ها و سفره‌های رنگارنگ شامل غذاهای پُر هزینه و متنوع، از مدعوین پذیرایی شود. علاوه بر آن هزینه‌های گزافی صرف تهیه تاج گل، کارت‌های گوناگون دعوت، تشکر و ... می‌شود.

اولاً) آیا چنین مواردی مصداق اسراف و تبذیر نیست؟

ثانیاً) عرف در برگزاری مهمانی‌ها و مجالس یاد شده چگونه تعیین می‌شود؟ یعنی نظر شخصی مردم تعیین کننده عرف است یا این که معیار و ملاک مشخصی در اسلام برای آن معین شده؟

ثالثاً) برگزاری چنین مجالسی یا شرکت در آنها چه حکمی دارد؟

رابعاً) اگر دارایی کسی از راه حلال تأمین شده و تمام حقوق شرعی آن را پرداخته باشد، آیا در خرج نمودن اموال خود جهت برپایی هر گونه مجالسی (مشابه مجالس بالا) از نظر شرعی آزاد است؟

جواب:

۱) اسراف است و خوب نیست.

۲) مراد از عرف در این گونه موارد، مردم متدین و فهیم می‌باشد.

۳) اگر تأیید باشد خوب نیست.

۴) آزاد نیست. - جایز نیست.

اسراف در مسجد و ...

سوال:

مستدعی است نظر مبارک را مرقوم فرمایید، موجب امتنان است.

۱) مسجدی است که در روز به حدّ کافی نور دارد و با توجه به اینکه هنگام اقامه جماعت نورهای تشریفاتی است و درب‌های زیاد در سه قسمت سالن هست وظیفه چیست؟

۲) بعضی شیر آب را پیوسته باز می‌گذارند تا آخر وضو، چه صورتی دارد؟

۳) اگر افرادی بگویند هزینه آب و برق اضافی را شخصاً می‌پردازیم، مجوز اسراف می‌شود؟

۴) در فرض سؤالات فوق وظیفه افراد دیگری که این گونه اسراف کاری‌ها را مشاهده می‌کنند چیست؟

۵) و بالاخره چنانچه مطالب ارشادی در این زمینه بیان فرمایید موجب آگاهی بیشتر عموم است.

جواب: سخت‌گیری در این گونه مطالب‌نکنید، شما تذکر بدهید کافی است.

لباس عروس و اسراف

سوال: سنت است در جشن عروسی برای عروس خانم لباس گرانبه‌تری تهیه می‌شود که فقط یکبار استفاده شده و سپس به هیچ کار دیگری نمی‌آید، حکم این عمل چیست؟

جواب:

اسراف است ولی چون در عرف از جمله لوازم عروسی شده است بعید نیست که به عنوان ثانوی اسراف نباشد.

تشویق مسرف

سوال:

کسی که خانه یا اتومبیل یا لباسی را مسرفانه خریده است، تعریف قولی و یا تشویق عملی او چه صورتی دارد؟

جواب:

چون ترغیب و یا ترویج فساد است حرام است

اسراف خانم‌ها در خانه

سوال: آیا خانمهایی که بدون رضایت همسر در مصرف آب یا برق و سایر امور اسراف یا تبذیر می‌نمایند ضامن هستند؟ حکم سایر افرادی که اموال دیگران در اختیار آنهاست از قبیل کارمندان ادارات، کارگران کارخانجات، میهمان و ... چگونه است؟

جواب: کلیه مواردی که ذکر شد حرام است و ضمان آور نیز می‌باشد

اشاعه فحشاء

اشاعه فحشا و قالیچه‌های تزئینی با شکل زنان

سوال: اخیراً قالیچه‌هایی تولید و پخش می‌شود که بر روی آن عکس زنان به صورت بدحجاب یا در حال ناز و عشو و یا همراه با آلات لهو و لعب مانند طنبور و زدن آن آلات نقش بسته است، که نصب این قالیچه‌ها در خانه‌ها یا مغازه‌ها نوعی ترویج فرهنگ ضدّ دینی یا اشاعه فساد محسوب می‌شود، آیا خرید و فروش این قالیچه‌ها چه صورت دارد و پولی که تولید کنندگان یا کسبه از این راه به دست می‌آورند چگونه است؟

جواب: بافتن و خرید و فروش و استفاده از آنها حرام است بلکه اشاعه فحشاء است.

استفاده تبلیغی از چهره زنان

سوال:

قرار دادن عکس زنهای بی‌حجاب و آرایش کرده در ویتترین مغازه‌ها، روی جعبه وسایل منزل، روی جعبه لوازم آرایش، و روی قوطی‌هایی که در داروخانه‌ها دیده می‌شود و معمول است چه حکمی دارد؟

جواب:

چون بدآموزی دارد حرام است علاوه بر اینکه محرّک و مفسده‌زا هم می‌باشد.

پوشیدن لباس گروههای منحرف غربی

سوال :

پوشیدن لباسهایی که متعلق به گروههای منحرف غربی است، آیا در حکم اشاعه فحشا می باشد؟
جواب : چون تشبیه به کفار است حرام است علاوه بر اینکه اشاعه فحشا نیز می باشد.

افعال حرام

نگاه ناخواسته و مکرر به نامحرم

سوال :

باتوجه به حرمت شرعی نگاه به نامحرم و وضعیت نامناسب حجاب و پوشش، حکم نگاههایی که ناخواسته و به صورت مکرر، بدون ریبه انجام می پذیرد چیست؟

جواب :

به اندازی ممکن باید از نگاه به آنها اجتناب کند.

وجوب رعایت قوانین مجتمع مسکونی

سوال :

در برخی مجتمع‌های مسکونی، عده‌ای از ساکنین حق شارژ ماهیانه که شامل آب، گاز و برق به صورت مشترک می باشد را با تأخیر طولانی پرداخت می نمایند یا سایر مقررات مجتمع را مراعات نمی کنند و از این بابت خساراتی به سایر ساکنین وارد می شود. لطفاً بفرمائید این رفتار از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

جواب :

تخلف از قوانین مجتمع‌های مسکونی حرام است و ضمان آور هم می باشد.

انتشار مطالب مربوط به حریم خصوصی افراد

سوال :

اخیراً سایت‌هایی اقدام به انتشار مطالبی در خصوص حوزه شخصی و حریم خصوصی افراد می کنند. صرف نظر از مطالبی که از سوی این سایت‌ها اعلام می شود، حکم انتشار چنین مطالبی از دید شرع مقدس چیست؟

جواب :

انتشار هر مطلبی که مربوط به امور شخصی و حریم خصوصی افراد است، به هر نحوی حرام، و گناه آن بسیار بزرگ است.

فشار به بدهکار جهت ادای قرض

سوال: آیا فشار قانونی به بدهکار در حالی که نداشته باشد دین خود را پرداخت نماید، آزار مؤمن محسوب می شود؟

جواب :

بلی، آزار است و باید صبر کند چنانچه قرآن فرموده است: «وَ أَنْ كَانُوا عَشْرَةَ فَنظَرَهُ إِلَى مَيْسَرَةٍ». (بقره ۲۸۰/)

مصادیق آزار و اذیت

سوال :

در مورد اذیت و آزار مؤمن بفرمایید:

الف) آیا مطلق تضييع حقوق اجتماعى ديگران از قبيل بلند کردن بیش از حد صدای رادیو در محیطهای عمومی، خارج از نوبت کاری انجام دادن مثل نان گرفتن بدون نوبت، عدم رعایت حقوق ديگران بخصوص عابر پیاده هنگام رانندگی، و امور ديگر از این قبيل، مصداق آزار مؤمن و حرام است؟

ب) بعضی کارهای اجتماعى است که گرچه قانونی باشد اما موجب آزار ديگران است از قبيل ساختن بناهای بلند و مشرف به منزل همسایه بخصوص باز کردن پنجره به سوی منزل آنها، حفر چاه فاضلاب نزدیک چاه آب شرب همسایه و از این قبيل، آیا این امور صدق آزار مؤمن می کند و حرام می باشد؟

ج) آیا می توان گفت کلیه اموری که بنحوی به آزار جامعه مسلمین می انجامد از قبيل آلوده کردن محیط و بهداشت جامعه بخصوص هوای شهرهای بزرگ، و یا سهل انگاری در آنها نظیر عدم تعمیر به موقع موتور اتومبیل و ایجاد سر و صدا و دود در خیابانها، همگی مصداق آزار مؤمن و حرام است؟

جواب :

کلیه اینها که نظیر آن هم زیاد است یا از باب اذیت به ديگران حرام است نظیر بلند کردن صدای رادیو و بلند گو که مزاحم ديگران است و یا خود گناه است از باب تصرف در حقوق ديگران نظیر غصب جای ديگران در مسجد و پارک و مانند آنها.

عرق جنب از حرام و حلال

سوال :

عرق جنب از حرام و عرق جنب از حلال یعنی چه؟ اگر دختر یا پسری خود ارضائی و استمناء کند جزو کدام یک از موارد فوق حساب می شود؟ آیا گناهِش کبیره است یا صغیره؟

جواب :

جواب - اگر کسی از راه حلال جنب شود و عرق کند به آن عرق جنب از حلال می گویند - (و این مورد) - جنب از حرام است و گناه آن اگر تکرار کند کبیره است.

لذت از خود

سوال: آیا لذت بردن از خود، بدون خروج منی گناه کبیره است؟

جواب :

حرام است.

تراشیدن ریش

سوال :

تراشیدن صورت در چه صورتی حرام است؟ و آیا حدّ شرعی در کوتاه کردن محاسن وجود دارد یا خیر؟

جواب :

تراشیدن ریش حرام است و حدّ شرعی آن حدّ متعارف است.

میزان صدق ریش

سوال :

از نظر حضرت عالی گذاشتن چه میزان برای صدق ریش کافی است؟ و آیا تراشیدن ریش با تیغ را حرام می‌دانید؟

جواب :

ریش تراشیدن حرام است و فرقی میان تراشیدن کلّ آن یا بعض از آن نظیر ریش پرفسوری حتّی تراشیدن گونه ، نیست.

نظافت دلیل تراشیدن ریش

سوال :

در حال حاضر اکثر کسانی که ریش خود را می‌تراشند دلیل آن را نظافت و زیبایی می‌دانند، آیا چنین استدلالی جوازی برای

تراشیدن ریش و از بین رفتن حرمت آن (در صورتی که فتوای حضرت عالی چنین باشد) می‌باشد یا خیر؟

جواب :

راستی اگر در گفته خود صادق هستید چرا سر خود را نمی‌تراشند و این گونه گفته‌ها شباهت به خرافت دارد.

ریش وسیله سودجوئی

سوال :

آیا برای فرار از تمسخر و اهانت و این که متأسفانه عدّه‌ای سودجو تحت گذاشتن ریش از موقعیت اجتماعی خود سوء استفاده کرده

و موجبات بدبینی مردم را فراهم نموده‌اند، مردها می‌توانند ریش خود را بتراشند یا خیر؟

جواب :

در میان ریش تراش‌ها سوء استفاده و حیف و میل و تقلّب و گناه خیلی بیشتر از ریش گذارها می‌باشد و این گونه حرف‌ها موجب

حلیت نمی‌شود.

ریش تراش فاسق

سوال :

آیا ریش تراشی از مصادیق فسق علنی است یا خیر؟

جواب :

از مصادیق فسق علنی است.

ریش بازیگران سینما

سوال :

بازیگران (مرد) تئاتر و سینما برای این که در نقش افرادی که ریش و سبیل خود را می‌تراشند یا می‌تراشیده‌اند ظاهر شوند، ریش و

سبیل خود را موقع گریم نمودن می تراشند، این مسأله چه حکمی دارد؟

جواب :

حرام است.

ریش تراشی نوجوانان

سوال :

پسران نوجوان به هنگام بلوغ و برای این که ریش آنها صاف و یکدست گردد مبادرت به تراشیدن ریش خود با تیغ می نمایند، آیا این عمل حرام است یا خیر؟ آیا تکرار این کار برای یک یا چند مرتبه اشکال شرعی دارد یا خیر؟

جواب :

ریش تراشیدن حرام است و این گونه چیزها عذر شرعی نیست.

خط ریش

سوال :

آرایشگران مرد به هنگام اصلاح موی سر، با تیغ روی صورت را کمی می تراشند (به اصطلاح خط-ریش می گذارند) آیا این عمل جایز است یا خیر؟ حرمت آن چگونه است؟

جواب :

اگر از ریش باشد حرام است و اگر از عوارض باشد اشکال ندارد.

تراشیدن زوائد ریش

سوال :

تراشیدن موی صورت و گلو و گونه با تیغ یا ماشین‌های برقی چه حکمی دارد؟

جواب :

تراشیدن ریش و لو در گونه حرام است ولی تراشیدن زوائد ریش و لو در گونه و زیر گلو اشکال ندارد.

نظر همسر در ریش تراشی

سوال :

آیا نظر همسر در تراشیدن و یا کوتاه کردن ریش در صورتی که مرد راضی نباشد لازم الاجراء است یا نه؟

جواب :

ریش تراشیدن یا کوتاه کردنی که صدق ریش نکند حرام است و حکم خدا به واسطه نظر مردم و من جمله همسر تغییر نمی کند

تراشیدن ریش و علت حرمت آن

سوال :

مستدعی است مرقوم فراباید:

(۱) تراشیدن ریش چه حکمی دارد؟

(۲) اگر صورت را با ماشین‌های ته زن، اصلاح کنند یا موی صورت را از ریشه درآورند و یا اینکه از داروهای بهداشتی و یا طبیعی موبر، برای اصلاح صورت استفاده کنند چه حکمی دارد؟ تا چه مقدار می‌توان داخل ریش را کوتاه کرد؟

(۳) آن دسته از روایاتی که منسوب به اهل بیت علیهم السلام است که علت حرمت را تشبیه به کفار و مجوس بیان می‌کند و با سیره عملی امامان شیعه سازگاری ندارد، مستدعی است با بیان اخلاقی خود ما را ارشاد فرمایید.

جواب :

(۱) حرام است.

(۲) باید عرفاً ریش داشته باشد و زائل کردن آن به هر نحو جایز نیست.

(۳) حرمت تراشیدن ریش از باب تشبیه به کفار نیست، وجه دیگری دارد.

تقاضا دارم در فقه مقلد باشید و اظهار رأی و تمسک به تخیلات و استحسانات و تخمینیات نداشته باشید.

خودکشی در برابر متجاوز

سوال :

در مورد زنانی که می‌دانند در حمله بیگانه به آنها تجاوز خواهد شد، آیا خودکشی برای آنها حلال است؟

جواب :

جایز نیست ولی اگر متجاوز را بکشد اشکال ندارد.

نوعی از خیانت

سوال :

آیا وارونه جلوه دادن حقایق و معارف دینی، و دین خدا را بر خلاف آنچه هست ارائه دادن، خیانت محسوب می‌شود؟ آیا در این مسأله، عمد و نیت شرط است؟

جواب :

خیانت است، خیانت بزرگی هم هست ولی اگر مقصّر نباشد معاقب نیست.

گناهان

تباهی در زندگی بر اثر گناه

سوال :

از دست خودم خسته شده‌ام؛ نماز صبحم غالباً قضا می‌شود، در زمینی تحصیلی پیشرفت ندارم، زود عصبانی و دلگیر می‌شوم، احساس بی‌مصرفی می‌کنم، از آنچه برای آینده‌ام فکر می‌کردم خیلی عقب مانده‌ام، در عقاید کم‌ضعیف شده‌ام خیلی فکر می‌کنم که ایراد کارم کجاست؟ شاید از درآمدم باشد که سعی می‌کنم حلال باشم، رفتارهایی از من سر می‌زند به‌خصوص با همسر بسیار مهربان و عزیزم که اصلاً فکر نمی‌کردم روزی این رفتارها از من سر بزنند. چند ماهی است به ضعف اراده شدیدی (در امور تحصیلی، مالی و عبادی و ...) دچار شده‌ام و هر چه می‌کنم بر طرف نمی‌شود و گاهی این ضعف اراده و سپری شدن ایام

خاطرم را سخت می‌آزارد و اشکم را روان می‌سازد، چه کنم؟

جواب:

گناه زندگی را سیاه و تباه می‌کند، مخصوصاً جسارت به دیگران و مخصوصاً جسارت به خانم و بدی کار شما این جا است. گناه نکنید و از نماز اول وقت کمک بگیرید و از خدمت به دیگران و دل دیگران را به دست آوردن؛ مخصوصاً همسر کمک بگیرید، امید است موفق باشید.

توبه از گناهان

سوال: من دختری هستم که گناه خیلی کرده‌ام از زنا تا دروغ، حالا می‌خواهم توبه کنم. آیا خدا مرا خواهد بخشید؟ نمیدانم چه کنم؟ چطور شروع کنم؟ کمک کنید.

جواب:

اگر جداً برگردید پروردگار عالم گذشته را می‌آمرزد.

حلقه و انگشتر خانم‌ها در دید نامحرم

سوال:

با توجه به اینکه به طور معمول دست خانم‌ها از حلقه و انگشتر خالی نیست، آیا در این حالت که قصدی هم در نشان دادن آنها به نامحرم وجود ندارد، اگر ناخودآگاه مورد دید نامحرم قرار گیرد اشکال دارد؟

جواب:

اگر محرک باشد، حرام است.

دروغ دوپهلو

سوال:

گفتن دروغ دو پهلو چه حکمی دارد؟

جواب:

تا ضرورت نباشد جایز نیست.

دروغ مصلحتی

سوال:

دروغ برای مردم، عادی شده است و بعضی به دروغ مصلحتی تعبیر می‌کنند، آیا جایز است؟

جواب:

حرام است.

شرط میهمان بر دروغگویی جایز است یا نه؟

سوال :

اگر شخصی از یک نفر دعوتی به عمل آورد جهت پذیرایی در منزل یا یک کار شخصی، و آن شخص شرط کند در صورتی ب منزل شما می‌آیم یا فلان کار انجام می‌دهم که نزد کسی نامی از من برده نشود و در صورتی که آشکار شد من منکر خواهم شد، آیا چنین شرطی و چنین انکاری صحیح می‌باشد یا نه؟ آیا از مصادیق دروغ محسوب می‌شود یا خیر؟

جواب :

از مصادیق دروغ است مگر این که حرجی در کار باشد که مجوز آن دروغ باشد.

آزار و اذیت

سوال :

آیا آزار مؤمن جزء گناهان کبیره و حرام است؟

جواب :

بلی، گناه کبیره است.

سد معبر

سوال :

آیا سدّ معبر کردن در محل تردد عمومی از قبیل پیاده‌روها و یا هنگام پارک اتومبیل و غیره، مصداق آزار مؤمن و در نتیجه حرام است؟

جواب :

سدّ معبر گناه است و ضمان آور هم می‌باشد.

خیانت به خدا

سوال :

آیا مطلق گناهان، خیانت به خدای سبحان محسوب می‌شود؟ و گناهکار مرتکب دو گناه شده است؟

جواب :

خیانت نیست.

مراسم ها / عروسی

وظیفه زنان در مجالسی که فیلمبرداری می‌شود

سوال :

اگر زنی در مجلس عروسی خود یا دیگران (مجلس زنانه) با حجاب کامل حاضر نشود (نیمه عریان)؛ با توجه به اینکه احتمال دارد برخی از میهمانان با تلفن همراه اقدام به فیلمبرداری از مراسم کنند و بعداً نامحرمی به آن نگاه کند. آیا در این صورت آن خانم مرتکب گناه شده است؟

جواب :

در فرض مذکور باید مواظب خود باشد.

حلقه نامزدی

سوال :

آیا برای زن خصوصاً تازه عروس واجب است انگشتر نامزدی را از نامحرم بپوشانند؟ اگر آن را برعکس نماید که زینت آن مخفی شود کافی است یا خیر؟

جواب : اگر زینت محسوب نشود، اشکال ندارد.

عروسی حضرت علی و حضرت زهرا سلام الله علیهم

سوال :

با توجه به این که اعمال و رفتار ائمه اطهار علیهم السلام برای ما حجت است و باید آن را برای خود الگو قرار دهیم. سؤال این است که کیفیت و نحوه برگزاری مجلس جشن و عروسی حضرت امیرالمؤمنین و حضرت فاطمه زهرا علیهم السلام از نظر شادی و سرور چگونه بوده است؟

جواب :

مجالس شیعه باید خلاف نزاکت نباشد و هر چه مراعات نزاکت شود بهتر است.

حضور در مراسم با لهُو و لعب

سوال :

از نظر حضرت عالی حضور در مجالس عروسی همراه با لهُو و لعب چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز نیست مگر این که مجبور باشد.

خصوصیات مراسم عروسی اسلامی

سوال :

خصوصیات یک مراسم عروسی اسلامی در نظام مقدّس جمهوری اسلامی را بیان فرمایید.

جواب :

باید آلوده به گناه نباشد.

عزاداری

خرافات در عزاداری

سوال :

خرافات موجود در عزاداری‌های مذهبی در حال حاضر کدام است؟

جواب :

تشریفات، گریه‌های افراطی، مداحی‌های دروغ، نی زدن، به کاربردن آلات موسیقی و مانند اینها، خرافت است.

هدف از عزاداری

سوال: هدف از عزاداری و روضه و مداحی به نظر شما چیست؟ هدف از اشک ریختن در این مجالس چیست؟

جواب :

حضرت امام حسین «علیه السلام» موجی را در کربلا ایجاد کرد و عیال امام حسین آن موج را سرتاسری کردند و تأکید بر عزاداری برای ابقای آن موج است. بنابراین برای بقای تشیع، عزاداری، نوحه سرائی و مداحی بهترین چیزها است.

مکان عزاداری

سوال :

بعضی از تکیه‌ها، حسینیه‌ها و مساجد چند سالی است که مراسم عزاداری را فقط در مکان خود انجام می‌دهند و به خیابان‌ها نمی‌روند، با توجه به اینکه عزای امام حسین «علیه السلام» همیشه باید در جامعه جاری باشد تا تأثیر بهتری بگذارد، اگر عذر شرعی مانند شیوع بیماری‌های همگانی مانند آنفولانزای نوع A در کار نباشد، این کار چه حکمی دارد؟

جواب :

به خیابان‌ها آمدن جائز است، چنانچه در حسینیه‌ها عزاداری شود جائز است و هر طور صلاح بدانند عمل کنند اشکال ندارد.

هدف از عزاداری

سوال :

هدف از عزاداری سالار شهیدان حسین بن علی علیه السلام چیست؟

جواب :

عزاداری از مستحبات اکیده است و ثوابی بالاتر از آن نداریم و ادامه شهادت امام حسین «علیه السلام» و ادامه رسالت زینب «علیها السلام» است.

خواندن مرثیه‌های دون شأن ائمه

سوال :

آیا خواندن نوحه و مرثیه‌هایی که در آنها شأن امامان «علیهم السلام» مخصوصاً حضرت حسین «علیه السلام» و کاروان اسیران رعایت نمی‌شود، جایز است؟

جواب :

جائز نیست.

خواندن مرثیه‌های دون شأن ائمه

سوال :

آیا خواندن نوحه و مرثیه هایی که در آنها شأن امامان «علیهم السلام» مخصوصاً حضرت حسین «علیه السلام» و کاروان اسیران رعایت نمی شود، جایز است؟

جواب :

جائز نیست.

قمه زنی در خفا

سوال :

جوانی ۲۲ ساله از آذربایجان شرقی هستم و سوالی داشتم راجع به اینکه آیا می شود در خفا و دور از چشم بقیه قمه زد؟

جواب :

چون در جمهوری اسلامی ممنوع است باید عمل نشود.

قمه زدن و خراش دادن سر و صورت و بدن

سوال: قمه زدن و خراش دادن سر و صورت و بدن در عزاداری امام حسین «علیه السلام» چه حکمی دارد؟

جواب :

جائز نیست.

استفاده از علامت در عزاداری

سوال: آیا استفاده از علامتهایی بزرگ و کوچک که در جلوی دسته های عزاداری استفاده می شود، شرعاً جایز است؟

جواب :

جائز است.

برهنه کردن بدن در عزاداری

سوال: برهنه کردن بدن در مکان های عزاداری امام حسین «علیه السلام» چه حکمی دارد، حتی اگر فقط مرد بدن مرد را ببیند؟

جواب :

نباشد بهتر است.

موسیقی در عزاداریها

سوال :

آیا استفاده از آلات موسیقی مثل طبل و شیپور و مارش عزا در هیئت های عزاداری با توجه به این که آهنگ های آنها مرثیه و همان نوحه های حسینی است اشکال دارد؟

جواب :

این گونه چیزها آلات موسیقی مختص نیست بنا بر این در فرض سؤال اشکال ندارد ولی متوجه باشید نظیر نی و تار و امثال آن به کار گرفته نشود.

حکم قمه زنی

سوال :

قمه زدن از نظر فقهی چه حکمی دارد؟

جواب :

چون ولایت فقیه نهی از آن کرده‌اند همه باید از این کار پرهیز کنند گر چه مقلد کسی باشند که جایز بداند.

صدمه زدن به بدن در عزاداری

سوال :

زخم کردن یا جراحی صورت به صورتی که باعث ضرر نشود یعنی چرک نکند یا زخم عمیقی نباشد فقط به قدر کمی خون آمده باشد در مجالس عزاداری اهل بیت چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز نیست.

زنجیر زنی

سوال :

آیا زنجیر زنی داخل مسجد جایز است یا این که بایستی در داخل حسینیه‌ها صورت پذیرد؟

جواب :

زنجیر زدن مطلقاً در همه جا جایز، بلکه خوب است.

زدن صبل ، علم گردانی و گل در عزاداری سیدالشهداء

سوال :

با توجه به سفارش اهل بیت عصمت و طهارت بر عزاداری این خاندان، بالاخص عزاداری سید الشهداء سلام الله علیه، و وظیفه علما و مؤمنان بر حفظ و صیانت این سوگواری‌ها بر همان سنت و روش اهل بیت علیهم السلام و پرهیز از هر گونه بدعت و جلوگیری از ورود هر گونه خرافات، متأسفانه چندین سال است که در برخی شهرها کارهایی از قبلی ذیل صورت می‌گیرد:

الف) استفاده از طبل‌های زیاد با سر و صداهای فراوان به گونه‌ای طبل‌ها که همه چیز را تحتالشعاع خودشان قرار می‌دهند، و از طرفی جوانان زیادی را این طبل‌ها به خود مشغول می‌کند، به اضافه هزینه‌های زیادی خرج این طبل‌ها می‌شود و در برخی مواقع آهنگ‌های ملایمی همراه با طبل‌ها می‌نوازند.

ب) بیرون آوردن علم‌های آهنین به طوری که عرض آنها به چندین متر می‌رسد و حمل و نقل آنها بسیار مشکل و گاهی هم خطر آفرین و علاوه بر اینها مخارج زیادی از پول متدینین خرج ساخت آن می‌شود.

ج) در برخی از شهرها برای عزاداری بالاخص روز عاشورا گل درست می‌کنند و برای این کار اینقدر خاک را گل می‌کنند که افراد در آن گل‌ها می‌غلتنند به طوری که تمام هیکل اعم از سر و صورت و لباس گلی می‌شود و بعد در خیابان‌ها راه می‌افتند، لذا از حضرت عالی استدعا دارم نظر شریفتان را در باره این طبل‌ها و علم‌ها و گل زدن‌ها به نحو مذکور مرقوم فرمایید.

جواب :

آنچه نوشته‌اید اشکال ندارد ولی مراعات عزاداری‌های سنتی که مشهور در میان همه است بسیار بجاست.

بهترین شیوه عزاداری

سوال :

بهترین سبک عزاداری برای خامس آل عبا، به نظر جناب عالی چگونه است؟

جواب :

سیاه پوشیدن، سینه زدن، بر سر زدن و مانند اینها.

سیاه پوشیدن

سوال :

آیا سیاه پوشیدن در ماه محرم الحرام به خاطر امام حسین علیه السلام مکروه نیست؟

جواب :

سیاه پوشیدن در ایام عزا شعار است و بسیار خوب است و مکروه نیست.

آثار گریه

سوال :

بعضی از مداحان و منبری‌ها می‌گویند و در بعضی از کتب نیز آمده است اگر کسی به اندازه بال مگسی برای سالار شهیدان اشک بریزد هرچند گناه انجام داده باشی خدا می‌گذرد و بهشت بر او واجب می‌شود، پس آیه قرآن را چه باید کرد که می‌فرماید من از کوچکترین عمل شرّ شما و از کوچکترین عمل خیر شما نمی‌گذرم.

جواب :

اگر کسی لیاقت بهشت داشته باشد گریه برای اهل بیت علیهم السلام مفید است ولی اگر جهنمی باشد باعث تخفیف عذاب برای او می‌شود.

ارتزاق اهل منبر از دین

سوال :

بعضی افراد، اهل منبر را «مستأکل و مرتزق به دین» که در روایات مذموم شده، می‌دانند و ایشان را مذمت می‌کنند، نظر مبارک را مرقوم فرمایید.

جواب :

آنچه در روایات آمده است مربوط به آخوندهای درباری «بنی امیه» و «بنی عباس» است که به ازای جعل روایات و یا توجیه روایات

ترویج باطل می‌کردند، و ارتزاق اهل منبر از منبر بهترین ارتزاق است زیرا آنان جیره‌خوار اباعبدالله الحسین روحی فداه می‌باشند و آن (از) - بالاترین افتخارات است.

برهنه شدن در عزاداری

سوال :

برهنه شدن آقایان در حال سینه زدن و زنجیر زدن در برابر خانمها چه حکمی دارد؟ استفاده از بلوزهایی که پشت شان آنها سوراخ است تا زنجیر روی بدن قرار گیرد و در انظار مردم خصوصاً خانمهاست چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز است ولی تفکیک زن و مرد در همه جا، یکی از اهداف بزرگ اسلام است.

بهترین اعمال در عید نوروز

سوال :

باسلام احتراماً همانگونه که مستحضرید؛ در آستانه ورود به سال ۱۳۸۹ شمسی قرار داریم، خواهشمند است به سوالات ذیل الذکر در صورت صلاحدید پاسخ فرمایید: الف : مومنین هنگام سال تحویل، چه اعمال عبادی را انجام دهند؟ ب: رهنمود، توصیه و پیام خود را به مناسبت سال جدید بیان فرمایید.

جواب :

۱- بهترین چیزها در موقع تحویل، خواندن این دعا، با توجه به معنی است: «یا مقلب القلوب و الابصار یا مدبر الیل و النهار یا محول الحول و الاحوال، حول حالنا الی احسن الحال». ای خدایی که همه چیز در دست تو است، سال خوشی به همی ما عنایت فرما. و از خداوند متعال با توسل به اهل بیت «علیهم السلام» بخواهید در این سال، تقوا و رابطه با خودش و سلامتی و امنیت، مقدر شما بکند و فرج حضرت ولی عصر «ارواحنا فداه» انشاءالله حاصل شود. همچنین محدث قمی در مفاتیح، در آخر دستورات ماهها، نمازی در آن روز نقل می کند و بعد از نماز دعائی و در آن دعا شرافت و کرامت آن عید را نقل می کند که خواندن آن خوب است.

۲- هرکس باید جداً حساب سال را و گذشته را بکند و اگر گناهکار است، جداً توبه کند و با حالت توبه وارد سال شود.

۳- باید این آتش اختلاف که در همه خانه ها رفته است، با دامن نزدن به آن خاموش شود و از گذشته ها هیچ حرفی زده نشود و گرمی و اتحاد خانه و خانواده و مجالس با یکدیگر حفظ شود.

جایگاه عید نوروز در فرهنگ اسلامی

سوال :

خواهشمند است با توجه به نزدیک شدن پایان سال و فرارسیدن عید باستانی ایرانیان به سوالات ذیل پاسخ فرمائید

۱- برخی عید نوروز را قبول نداشته و گرامی داشتن آن را منافات با اسلام می دانند. لطفاً بفرمائید گرامی داشتن این عید از نظر شرعی چه جایگاهی دارد؟

۲- بهترین اعمال در این روز به خصوص و لحظی سال تحویل چیست؟

۳- با توجه به پایان سال بهترین کاری که انسان می تواند انجام دهد چیست؟ و حسابرسی اعمال که بر آن تاکید شده را باید چگونه

انجام داد؟

۴- لطفاً یک نکته اخلاقی در این پایان سال ذکر کنید تا ان شاءالله در سال آینده آن را سر لوحی کارهایمان قرار دهیم.

جواب:

۱- اسلام عزیز آن را امضاء کرده است. لذا مرحوم محدث قمی در مفاتیح، در آخر دستورات ماهها، نمازی در آن روز نقل می کند و بعد از نماز دعائی و در آن دعا شرافت و کرامت آن عید را نقل می کند.

۲- خواندن دعای: «یا مقلب القلوب و الابصار یا مدبر اللیل و النهار یا محول الحول و الاحوال حول حالنا الی احسن الحال، بسیار خوب است.

۳- جداً حساب سال را و گذشته را بکند و اگر گناهکار است، جداً توبه کند و با حالت توبه وارد سال شود.

۴- از خداوند متعال با توسل به اهل بیت «علیهم السلام» بخواهید در این سال، تقوا و رابطه با خودش و سلامتی و امنیت، مقدر شما بکند و فرج حضرت ولی عصر «ارواحنا فدا» انشاءالله حاصل شود

مراسم مذهبی

چه کنیم در عزاداری اشکمان جاری شود؟

سوال:

چه کنیم در جلسات عزاداری اشکمان جاری شود و دلمان بسوزد؟

جواب:

در نهج البلاغه شریف وارد شده است که خشکی چشم در اثر قساوت دل است و قساوت دل در اثر گناه و معصیت است؛ بنابراین هر چه گناهان کمتر شود، دلهايمان صاف تر خواهد شد و هر چه دلهايمان صاف تر شود، اشکهايمان جاری تر خواهد بود.

بستن

سوال:

چندسالی است در ایام تابستان به دلیل زنده نگهداشتن یاد و خاطره شهدا شبهای جمعه در گلزار شهدای محل به لطف خدا موفق به برگزاری دعای کمیل همراه با نماز جماعت مغرب و عشاء شده ایم .

(۱) اما مدتی است این شبهه را در بین مؤمنان محل انداخته اند چون خواندن نماز در قبرستان کراهت دارد پس بهتر است این مراسم در یکی از مساجد محل برگزار شود .

(۲) چون سیستم صوتی در فضای آزاد است می گویند اشکال دارد و این در صورتی است که تعداد همسایگان این گلستان شهدا اندک است و همسایگان از انجام عمل فوق رضایت داشته و حتی از هیچ گونه همکاری و کمک نیز دریغ نمی کنند .

با توجه به مطالب فوق نظر حضرتعالی در مورد ادامه کار چیست ؟ آیا به این کار تشویق می نمایید یا خیر؟

جواب:

در صورت مذکور اشکال ندارد.

اماکن متبرکه / امامزادگان

اثبات وجود امامزاده

سوال :

مستدعی است مرقوم فرماید:

- ۱) اگر مکانی از قدیم الایام به عنوان مکان زیارتی بوده است می‌توانیم صحت وجود آن امامزاده را اثبات کنیم؟ در صورت اثبات، ساخت و ساز آن چه حکمی دارد؟
- ۲) در مورد سنگ بزرگی که در این مکان وجود دارد، برداشتن آن چه حکمی دارد؟ در صورت آشکار شدن جنازه تکلیف چیست؟
- ۳) در مورد خواب‌هایی که بیش از بیست نفر دیده‌اند در خصوص زیارتگاه، مخصوصاً در مورد ساختن این مکان، نظر جناب عالی در مورد این مسأله چیست؟
- ۴) در مورد نشانه‌هایی که در خواب به آنها اشاره شده است، در صورت جستجو، آیا صحت وجو مکان زیارتی اثبات می‌شو؟
- ۵) آیا امامزاده می‌تواند در دل سنگ باشد؟

جواب :

- ۱) شهرت برای اثبات این که آنجا امامزاده مدفون است کفایت می‌کند.
- ۲) اگر تبدیل به احسن باشد اشکال ندارد و اگر احیاناً جنازه پیدا شد فوراً او را باید دفن نمود.
- ۳) همان شهرتی که از قدیم الایام بوده کفایت می‌کند و امامزاده نظیر سیادت برای فردی است زیرا همین مقدار که شخصی در میان مردم شناخته شده به سیادت باشد از نظر شرعی سید است و احکام سیادت بر او بار است و همچنین اگر جایی از قدیم الایام و در میان مردم امامزاده باشد احکام امامزاده بر آنجا بار است و شرعاً آنجا امامزاده است.
- ۴) عمده شهرت است ولی خواب و نظائر آن چیزی را اثبات نمی‌کند.
- ۵) امکان دارد ولی خیلی بعید است.

حریم امامزاده

سوال :

احتراماً مستدعی است فتوای مبارک را در موارد ذیل مرقوم فرمائید:

- ۱) در روستای .... امامزاده‌ای وجود دارد که جهت توسعه و تعمیر ساختمان آن بقعه متبرکه ناچار به تخریب تعدادی از قبور مؤمنین برای باز کردن جاّه و حمل مصالح ساختمانی هستیم، نظر حضرت‌عالی در این مورد چیست؟
- ۲) در داخل و خارج امامزاده تعدادی قبور مؤمنین و مؤمنات است که از حدود ده سال پیش دفن شده‌اند، آیا تخریب ناچاری این قبور جایز است؟
- ۳) روی قبر امامزاده سنگی است که مؤمنین در آن مرقد شریف قرار داده‌اند و حالا در توسعه و بازسازی امامزاده می‌خواهیم صورت آن را عوض کرده و ضریح تازه بگذاریم، آیا این کار اشکال دارد؟

جواب :

تخریب قبور اگر بعداً تعمیر شود اشکال ندارد چنانچه بازسازی امامزاده اگر تبدیل به احسن شود نیز اشکال ندارد.

استفاده از منافع موجود در حریم امامزاده

سوال :

آیا افراد و یا ادارات می‌توانند بدون اجازه از متولی از معادن سنگ و شن و ماسه و یا معادن دیگر که در حریم شرعی و قانونی امامزادگان قرار گرفته، استفاده نمایند؟

جواب :

جایز نیست.

مساجد

عقب نشینی از ساختمان مسجد

سوال :

مسجدی هنگام تجدید بنا، طبق قوانین شهرداری مجبور به عقب نشینی است. آیا عقب نشینی از ساختمان مسجد به نحوی که چند متر از مسجد داخل خیابان واقع شود، جایز است؟

جواب :

اگر مجبورند جایز است.

الحاق بخشی از حسینیه به مسجد مجاور

سوال :

مسجد و حسینیه ای کنار هم قرار داشته و با تجدید بنای مسجد یک سالن حسینیه داخل مسجد قرار گرفته است. آیا این عمل شرعاً جایز است؟

جواب :

جایز نیست.

دست زدن در مسجد

سوال :

آیا در مسجد می‌توان جشن‌های حضرات معصومین (علیهم السلام) همراه با دست زدن برگزار کرد؟

جواب :

دست زدن جایز نیست.

داخل شدن سهوی حائض به مسجد

سوال :

اگر زنی نداند که حائض است و وارد مسجد شود، آیا به محض به یاد آمدن باید از مسجد خارج شود؟

جواب :

باید خارج شود.

داخل شدن سهوی حائض به مسجد

سوال :

اگر زنی نداند که حائض است و وارد مسجد شود، آیا به محض به یاد آمدن باید از مسجد خارج شود؟

جواب :

باید خارج شود.

تخریب مسجد جهت ایجاد فضای سبز

سوال :

آیا تخریب مسجد جهت ایجاد فضای سبز، به خاطر نبود فضای سبز و نبودن محل دیگری برای ایجاد فضای سبز، جایز است؟

جواب :

جایز نیست.

واردن شدن جنب به مسجد با تیمم

سوال :

شخص جنب که نمی تواند غسل کند، آیا می تواند با تیمم وارد مسجد شود و نمازش را به جماعت بخواند؟

جواب :

می تواند.

تبدیل به احسن فرشهای مسجد

سوال :

فرشهای مسجدی که وقف مسجد بوده فرسوده شده و در صورت عدم تعویض از بین می رود، آیا جایز است آنها را فروخته یا

تبدیل به احسن کنیم؟

جواب :

با اجازه حاکم شرع جایز است.

خارج کردن مهر از مسجد

سوال: آوردن مهر از مسجد به منزل و نماز بر روی آن چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز نیست.

استفاده شخصی از برق مسجد

سوال: اگر در مسجدی روضه برقرار باشد، آیا می‌توان برای ضبط شخصی از برق آن استفاده کرد؟

جواب :

با اجازه جایز است.

اذیت شدن همسایه های مسجد از صدای بلندگو

سوال: اگر همسایه های مسجدی از صدای بلند مسجد اذیت می‌شوند، آیا این حق الناس است؟

جواب :

صدا باید بلند نباشد.

زینت کردن مسجد و حسینیه

سوال: آیا زینت کردن مساجد و حسینیه ها جایز است؟

جواب :

جایز است.

نماز در مسجدی که به با پول حرام ساخته شده

سوال :

اگر بدانیم مسجدی را فردی نزول خور هزینه اش را داده است، آیا خواندن نماز در آن اشکال دارد؟

جواب :

جایز است.

استفاده زیاد از صندلی برای نماز در مسجد

سوال :

در چند سال اخیر در مساجد صندلیهایی می‌گذارند برای کسانی که نمی‌توانند ایستاده نماز بخوانند و در بعضی از مساجد تعداد

این صندلی ها زیاد است. آیا می‌توان تمام آن ها را برداشت؟

جواب :

جایز نیست.

خواندن نماز در زمین متصل به مسجد

سوال :

زمینی را که متصل به مسجد است برای ساختمان مسجد واگذار کرده اند و شخصی برای اینکه واگذار کنندگان پشیمان نشوند دو

رکعت نماز در آن خوانده است. آیا این زمین جزء مسجد شده است یا خیر؟

جواب :

اگر با رضایت مالک باشد مسجد می شود.

پیدا شدن استخوان در زمین مسجد

سوال :

موقع ساختن مدرسه یا مسجد یا حسینیه استخوان هایی از زیرزمین بیرون آمده است. آیا وجود این استخوان ها دلیل بر وجود قبرستان قدیمی در آن مکان می باشد؟

جواب :

علامت نیست.

مطهرات و نجاسات / مطهرات

پاک شدن زمین نجس با آب جاری

سوال :

زمین سنگ فرش یا آجر فرش به بول و غیره نجس شده، آیا پس از آنکه آب شیلنگ را به آن وصل کردیم و عین نجاست از بین رفت، پاک می شود یا لازم است غسل آن را جمع کنیم؟

جواب :

پاک می شود و لازم نیست غسل آن را جمع کنید.

ملاک تشخیص آب کر

سوال :

در عمل می بینیم که دو ملاک تشخیص کر (وزن " ۳۸۴ کیلو گرم " ومساحت "ظرف با درازا و پهنای سه وجب و نیم) " با یکدیگر تفاوت پیدا می کنند کدامیک صحیح است ؟

جواب :

اصل در کر وزن است و مساحت که ۲۷ وجب است نشانه اوست.

نجاسات

استفاده از خمیر دندان خارجی

سوال :

آیا استفاده از خمیردندان های ساخت کشورهای خارجی، حتی اگر ساخت کشورهایمانند تایلند باشد که غالب مردم یا بودایی و برهمایی اند یا دینی ندارند، اشکال دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

طهارت اهل کتاب

سوال :

آیا اهل کتاب ذاتاً محکوم به طهارت هستند یا نجاست؟

جواب :

بسمه تعالی . طاهر هستند

بستن

سوال :

اگر در دو جای بدن یا لباس لکه خونی که هر کدام به اندازه حدوداً یک درهم است باشد، آیا نماز خواندن با آن مشکل دارد؟

جواب :

باید خون ها را رفع کند.

بستن

سوال :

هنگام دیدن یک عکس یا فیلم محرک یا دیدن یک صحنه محرک، آبی از انسان خارج می شود که از روی شهوت بوده و ممکن است هم بدن را سست کند. ولی جهنده نیست و رنگ آن مثل آب است. آیا در این مواقع غسل واجب و لازم است یا نه. و آیا انسان نجس می شود و نیاز به تطهیر است؟

جواب :

پاک است و غسل هم ندارد ولی باید این گونه عکس ها و فیلم ها را نبیند.

معاملات / املاک، مستغلات و زمین ها**مالکیت زمین بایر احیا شده**

سوال :

مقداری زمین واقع در میان درّه پر آب بیابانی، بایر و موات بود، شخصی اقدام به احیاء و سنگ چین کرده و مدت بیست و پنج سال دخل و تصرف نموده و ده هزار نهال کاشته و همه نهال ها به ثمر رسیده و تعداد هشت منزل مسکونی در آن زمین درست کرده است، بعد از بیست و پنج سال شخصی و برادرانش و عده‌ای دیگر مثل پسر دایی ها پیدا شده و ادعا می کنند که ما سند داریم، این شخص ادعا می کند این زمین مزروعی ملک پدرم می باشد و دیگر هیچ گونه سند و مدرکی در دست ندارد، آیا این زمین مزروعی ملک احیا کننده است یا کسانی که ادعا نموده‌اند؟

جواب :

بنا بر آنچه نوشته‌اید آنجا ملک (شماست) - (احیا کننده) - است که و کسی (روی) - (به) - آن حقی ندارد.

زمینهای مصادره‌ای

سوال :

زمینی را ارباب به زور از مردم گرفته است و بعد دولت جمهوری اسلامی این زمین را از ارباب گرفته و به خانواده شهید داده و سند صادر کرده است، سپس شخصی این زمین را از خانواده شهید خریداری کرده است، حکم این معامله چیست؟

جواب :

اگر چنین است که نوشته‌اید معامله صحیح است و زمین از آن کسی است که خریده است.

مالکیت قنات

سوال :

احتراماً خواهشمند است در مورد یک رشته قنات کشاورزی متعلق به مزرعه ... که در حال حاضر به علت خشک سالی آب ندارد و مالکین آن عبارتند از اهالی .... که تعدادی نیز از آبادی‌های دیگر از این قنات و مزرعه سهم دارند و قنات فوق بسیار قدیمی و سابقه دار است. آیا فردی غیر مالک به دلیل نداشتن آب قنات می‌تواند قسمتی از قنات فوق را تخریب و پُر نماید تا بتواند از زمین آن سوء استفاده نماید، نظر به این که مالکین این قنات افرادی صغیر و کبیر و پیر زن و پیر مرد از کار افتاده و حتی مهریه زنان از قدیم و جدید می‌باشد.

لذا تقاضا می‌کنیم حکم شرعی آن را مرقوم فرمایید.

جواب :

تصرف و تخریب و پُر کردن آن قنات بدون اجازه از مالکین جایز نیست و حرام است، علاوه بر این جبران خسارت هم باید بنماید چنانچه تصرف بعضی از مالکین و تخریب کردن و پُر کردن نیز بدون اجازه دیگران جایز نیست و حرام است و جبران خسارت نیز دارد.

خرید و فروش

فروش قسطی اجناس با قیمت بالاتر

سوال :

آیا این روشهای قسطی که رایج است و فروشنده در قبال مدت پرداخت اقساط، مبلغی بر قیمت جنس می‌افزاید و به اصطلاح بازاری ها جنس را مدت دار می‌فروشد، صحیح است؟

جواب :

صحیح است

فروش نسبه با قیمت بیشتر

سوال :

اگر جنسی که دارای قیمت مشخصی است، به صورت نسبه به بیشتر از آن قیمت فروخته شود چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر نخواهد از این راه ربا بخورد جائز است.

خرید و فروش بن کارمندی

سوال :

بعضاً اقدام به خرید و فروش بن کارمندی می‌نمایند بدین صورت که خریدار بن را دریافت نموده و مبلغ کمتری از بهای بن به فروشنده پرداخت می‌نماید. خواهشمند است نظر مبارک را در این زمینه مرقوم فرمایید.

جواب :

اشکال ندارد.

فروش لباس زیر زنانه توسط مرد

سوال :

فروش لباس زیر زنانه توسط مردان چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر مفسده داشته باشد بلکه اگر احتمال مفسده هم نداشته باشد جایز نیست.

فروش نقره به قیمت روز و ...

سوال :

اینجانب مقدار ۲۴۲۴ مثقال نقره به شخصی داده‌ام تا در شهر دیگر بفروشد و در هنگام دادن جنس، عوض آن را (جنس، پول، نقره) از او نگرفته‌ام و قرار گذاشته‌ام که قیمت نقره را بر اساس قیمت روز، یک ماه دیگر حساب شود که نقره‌ها را بفروشد و پول آن را بیاورد، لذا از حضرت عالی خواهشمندم بفرمائید:

(۱) آیا این معامله صحیح است یا خیر؟

(۲) اگر مشتری جاهلاً این نقره‌ها را (بعد از تحویل گرفتن و قبل از آن که عوض آن را به من بدهد) اتلاف نماید، این اتلاف نقره‌ها به عهده فروشنده است یا خریدار؟

(۳) خسارت اتلاف به عهده فروشنده است یا مشتری؟ یا باید تراضی به وجود آید؟

جواب :

بنا بر آنچه نوشته‌اید او وکیل شما بوده است و اگر افراط تفریط نکرده باشد و مواظبت نموده باشد ضامن نیست.

کپی رایت

سوال :

استفاده کردن، رایت کردن و یا خریدن سی‌دی‌هایی که توسط مراکز فرهنگی تولید می‌شود و بر روی آنها جمله «هر گونه تکثیر از این CD شرعاً حرام است» به چشم می‌خورد، چه حکمی دارد؟ با توجه به این که سی‌دی‌های مذکور قیمت‌های گزافی دارند در صورتی که رایت آنها فقط برای استفاده شخصی باشد و جنبه سود بردن از راه تکثیر انبوه نباشد، حکم چیست؟

جواب :

حرام است.

سود سهام در شرکت تعاونی

سوال :

در سال ۱۳۵۷ یک شرکت تعاونی تأسیس شده و از سال تأسیس تا سال ۱۳۷۶ سودهای به دست آمده را سال به سال حساب نموده ولی به حساب صاحبان حساب واریز نموده ولی مشخص است که اعطاء تعاونی تا سال ۷۶ چقدر سود برده‌اند، از سال ۷۷ تا آخر ۸۰ سود تعاونی حساب نشده و اکنون که حساب نموده‌اند از اول تأسیس تا پایان سال ۸۰، چهار میلیون سود داشته است:

(۱) بعضی از اعضاء تعاونی که اوائل عضو شده‌اند فوت نموده و صغیر دارند، سود سهام آنها را به چه نحو پردازیم؟

(۲) بعضی افراد، سال‌های اول با مبلغ یک‌هزار ریال عضو شده‌اند و بعضی در سال‌های اخیر با مبلغ ده هزار و بیست هزار ریال عضو شده‌اند، سود چگونه تقسیم شود که حق کسی ضایع نگردد؟

(۳) آیا می‌شود سود تمام اعضاء را به طور مساوی تقسیم نمود؟

جواب :

- (۱) سود او را به ورثه باید داد.
- (۲) به نسبت سرمایه سود را باید تقسیم کرد.
- (۳) اگر کلیه شرکاء راضی باشند اشکال ندارد.

فروش تسهیلات اعطایی به کارمندان دولت

سوال :

بعضی از ارگان‌ها به کارمندانشان که امتیازات مورد نظر آن ارگان را داشته باشند، زمین به قیمت ارزان می‌فروشند، آیا صاحبان این امتیازات می‌توانند امتیاز خود را به شخص ثالثی بفروشند یا باید زمین را تحویل گرفته و سپس بفروشند؟

جواب :

اگر مخالف با قوانین مربوطه نباشد اشکال ندارد.

منازل و زمین

سوال :

(۱) خرید و فروش منازل و زمین‌هایی که اوائل انقلاب تصرف شده مانند شهرک کاوه واقع در خیابان کاوه که رضایت صاحب ملک مشخص نیست خرید و فروش چنین املاک و منازلی چه حکمی دارد؟

(۲) خرید و فروش منازل و زمین‌های موقوفی که به صورت حق‌الکدر (حق‌العمل - کارکرد) انجام می‌گیرد چه حکمی دارد؟

(۳) واسطه‌گری بین خریدار و فروشنده در موارد یاد شده چه حکمی دارد؟

جواب :

- (۱) اگر کار مصادره کننده بجا و شرعاً قانونی بوده است اشکال ندارد و الا رضایت صاحب ملک را باید به دست آورد.
- (۲) اگر طبق وقف و با رضایت متولی یا حاکم شرع باشد اشکال ندارد.
- (۳) واسطه‌گری در آنها با آنچه گفته شد اشکال ندارد.

املاک مشاع

سوال :

املاکی کشاورزی بین دو نفر به صورت مشاع موجود می‌باشد که هنوز در بین شرکاء تقسیم و تفکیکی شرعی و قانونی صورت نگرفته است.

- ۱) اجاره دادن کلیه املاک مشاع توسط یکی از شرکاء بدون رضایت شریک دیگر چه حکمی دارد؟
- ۲) معامله‌ای که در آن یکی از شرکاء قبل این که تقسیم و تفکیک شرعی و قانونی بین آنها صورت گرفته باشد بدون رضایت شریک دیگر قسمتی از ملک مشاع را فروخته باشد چه حکمی دارد؟
- ۳) اگر یکی از شرکاء، افرادی را که هیچ گونه مالکیتی در اراضی نداشته و صرفاً با پرداخت بهره مالکانه بر اراضی زراعی تصرف زارعانه دارند را به عنوان مالک معرفی نماید، مشمول چه حکمی است؟
- ۴) تصرف افراد فوق (زارعین) بر املاک مشاع فروخته شده توسط یکی از شرکاء بدون رضایت شریک دیگر مشمول چه حکمی است؟

جواب :

- ۱) جایز نیست ولی اگر بعداً رضایت شریک دیگر را به دست آورد اجاره صحیح می‌شود.
- ۲) جایز نیست ولی اگر بعداً رضایت شریک را حاصل نمود آن بیع امضائی می‌شود این در صورتی است که همه ملک را یا بعض معیّن آن را بفروشد ولی اگر حق خود را به طور مشاع بفروشد بیع صحیح است ولی شریک دیگر می‌تواند معامله را فسخ مشروط بر این که خود او ملک را بخرد.
- ۳) جایز نیست و تصرف او هم جایز نیست.
- ۴) بدون رضایت شرکاء جایز نیست.

رهن و اجاره

تخریب و تغییر ملک اجاره‌ای

سوال :

آیا مستأجر شرعاً می‌تواند بدون اذن و اجازی مالک، محل استیجاری خود را تخریب کند و به میل و سلیقه خود تغییر دهد؟

جواب :

نمی‌تواند.

نحوه تقسیم هزینه‌ها بین موجر و مستأجر

سوال :

- ۱) اگر مستأجری سه سال در یک جا مانده و هر سال قرار داد اجاره نامه خود را تمدید کرده باشد، آیا هزینه‌هایی که برای خانه در این سه سال پیش می‌آید، مثل خرج تعمیر و سرویس کولر و کنتور برق و ... بر عهده مستأجر است یا صاحب خانه؟
- ۲) بعضی از بنگاه‌های املاک می‌گویند اگر یک مستأجر چند سال یک جا بماند غیر از سال اول بقیه سال‌ها باید خودش مخارج فوق را بدهد آیا این مطلب پایبندی شرعی دارد؟

جواب :

- ۱- تعمیرات اساسی بر عهدهی صاحب خانه است و تعمیرات جزئی نظیر آنچه نوشته اید بر عهدهی مستأجر است.
- ۲- گفتی آنها درست نیست مگر قراردادی امضاء شده باشد.

قراردادها و ...

قرارداد پیش فروش

سوال :

قراردادی بین یک شرکت دولتی یا خصوصی در خصوص پیش خرید هر نوع جنس مشروعی، به شرح ذیل تنظیم گردده است:

ماده (۱) موضوع قرارداد: پیش خرید آپارتمان، لوازم خانگی، گوشت قرمز، مرغ و یا ....

ماده (۲) زمان و مکان انجام تعهدات:

ماده (۳) نوع قرارداد:

ماده (۴) چگونگی پرداخت مبلغ مورد معامله از طرف خریدار به فروشنده به صورت ۲۵٪ نقدی، ۵۰٪ اقساط یا دادن جنس بابت آن و یا اگر مورد معامله حیوان و پیش خرید گوشت قرمز بوده باشد علوفه، و ۲۵٪ باقی مانده هنگام تحویل مورد معامله.

ماده (۵) ضمانت حسن اجرای کار: به منظور تعیین حسن انجام قرارداد، فروشنده موظف است هنگام قرارداد ضمانت بانکی و چک معادل ارزش کل قرارداد به خریدار تسلیم نماید. چنانچه فروشنده تعهدات خود را انجام ندهد خریدار مجاز است به تشخیص خود هر مبلغی را که مقتضی بداند از محل تضمین برداشت نماید و فروشنده حق هر گونه اعتراض را از خود سلب می نماید. بدیهی است خریدار در صورت تخلف فروشنده، علاوه بر ضبط تضمین مأخوذه حق خواهد داشت قرارداد را فسخ نماید.

ماده (۶) خریدار هیچ گونه تعهدی در رابطه با هزینه حمل و نقل، دارو، واکسیناسیون و سایر موارد را ندارد و فروشنده مسئول هر گونه ضرر و زیانی خواهد بود که سبب عدم اجرای دقیق مفاد قرارداد از جانب او به خریدار وارد آید. ضمناً فروشنده اقرار می نماید که مشمول قانون منع مداخله وزراء، نمایندگان مجلس و کارکنان دولت مصوب ۱۳۳۷ نیست.

ماده (۷) تعداد یا وزن:

ماده (۸) سررسید تحویل:

ماده (۹) جنس مورد قرارداد (ایرانی یا خارجی):

با توجه به متن قرارداد، بفرمائید:

- ۱) این قرارداد چه نوع قراردادی است؟ ماهیت آن چیست؟
- ۲) اگر بر اثر قوه قهریه (سیل، زلزله، انواع بیماری‌های دامی، تب برفکی و .... مورد معامله از بین برود و یا دچار خسارت شود ضرر و زیان ناشی از آن به عهده چه کسی است؟ فروشنده یا خریدار یا هر دو؟

جواب :

- ۱) این معامله گر چه شباهت به بیع سلف دارد ولی احتیاج نیست که آن را تحت عقدی از عقود مشهور ببریم و همین مقدار که عقدی است عقلانی و منعی از شارع مقدس نشده است آن صحیح است و عمومات که راجع به صحت عقود داریم آن را شامل می شود بنا بر این اصل معامله صحیح است و اشکال ندارد.
- ۲) کلیه آفات قهریه و زیانها مربوط به فروشنده است و از این جهت زمین مربوط به خریدار نمی شود.

اختلاف متر از پس از معامله

سوال :

آپارتمانی خریده‌ام که در قولنامه صحبتی از متر از آن نشده ولی فروشنده به صورت شفاهی گفته است مثلاً ۲۵ متر، و به رؤیت اینجانب نیز رسیده است، حال مقداری از ۲۵ متر کمتر است، آیا فروشنده باید مبلغ مقدار کمتر را بپردازد؟ و اگر بیشتر بود آیا خریدار باید مبلغ مقدار بیشتر را پرداخت نماید؟

جواب :

اگر به طور واحدی، نه متر از آن، خرید و فروش شده باشد، اگر زیاد یا کم بیاید هیچ کدام حقی به یکدیگر ندارید.

فرم کارگشا

سوال :

فرمی است با نام «طرح کوشش و همیاری - کارگشا» متعلق به گروه کارگشایان انصار الموحّیدین. گردانندگان این طرح اذعان دارند که این فرم با فرم‌های قبلی متفاوت و مقداری از مبالغ آن برای کمک به مؤسّسات خیریه هزینه می‌شود. استدعا دارم نظر مبارک را مرقوم فرمائید.

جواب :

این گونه معاملات غربی که مرتّب رنگ عوض می‌کند از جهاتی حرام است.

پرداخت خسارت توسط ثبت نام کنندگان طرح الماس

سوال :

احتراماً به عرض می‌رساند همان گونه که اطلاع دارید با حرام دانستن طرح فروش الماس، نیروی انتظامی اعلام نموده هر کس به کسی در این ارتباط پول داده می‌تواند شکایت کند و اصل پول خود را دریافت نماید. از آنجائی که پول اشخاص، نزد ثبت نام کننده نمی‌باشد و ثبت نام کننده فقط وظیفه ثبت نام آنها را در اینترنت داشته و پول اشخاص ثبت نام کننده به صورت دلار به شرکت «کیمبرلی» واگذار شده، آیا گرفتن پول به صورت اجبار از ثبت نام کننده جایز می‌باشد یا خیر؟

لازم به ذکر است که شرکت «کیمبرلی» اعلام نموده به اشخاصی که سودی تعلق نگرفته، پس از گذشت شش ماه از ثبت نام، ۷۵٪ پول آنها را بازپرداخت می‌نماید.

جواب :

افرادی که دخالت داشته‌اند باید زیان دیگران را متحمّل شوند.

طرح نقش جهان مثل الماس

سوال: سؤال در مورد طرح نقش جهان است و شکل آن مانند طرح الماس است با این تفاوت که در این طرح جنسی در کار نیست.

جواب :

این گونه معاملات که مرتّب رنگ عوض می‌کند از جهاتی حرام است و من جمله اکل مال به باطل است.

مستغلات

سوال :

احتراماً به استحضار می‌رساند یکی از شروط قراردادهای فروش مستغلات بند ذیل مقرر شده است. «چنانچه به هر علت چک‌های ثمن معامله در تاریخ سررسید وصول نشود تا زمانی که فروشنده از حق فسخ خود استفاده ننموده، خریدار متعهد است علاوه بر تعهدات قبلی، مبلغی معادل ۳۰٪ در سال از وجه چک‌های پرداخت نشده را به عنوان تفاوت نقد و نسیه به انضمام اصل مبلغ چک‌ها به فروشنده پرداخت نماید». تقاضامند است در این زمینه راهنمایی و اظهار نظر نمایید - نامه متعلق به «مجتمع اقتصادی کمیته امداد امام خمینی استان اصفهان» است.

جواب :

به عنوان تفاوت نقد و نسیه درست نیست و آن همان دیرکرد است که اشکال دارد ولی اگر به عنوان گذشت از حق فسخ باشد اشکال ندارد زیرا فروشنده حق دارد معامله را فسخ کند و یا به ازاء عدم اعمال آن فسخ مبلغی را دریافت نماید.

قرض و دین**کاهش ارزش پول در ادای دیون مالی**

سوال: آیا در کاهش ارزش پول بین قرض، مهریه، خمس، مضاربه، غصب و سایر موارد تفاوتی هست؟

جواب :

فقط در قرض و دیرکرد تورم کارساز نیست. ولی قدرت خرید در سایر موارد نظیر مهریه باید مراعات شود.

تجارت و بازرگانی**کار با شرکت رشوه دهنده**

سوال: با سلام بفرمایید دریافت حقوقی که در شرکتی که رشوه به دیگران می‌دهد چه حکمی دارد. من در شرکتی کار می‌کنم که برای برنده شدن در مناقصات رشوه می‌دهد. آیا حقوق من حلال است؟

جواب :

حقوق شما اشکال ندارد

اخذ درصد خرید در شرکت

سوال :

بنده سهامدار شرکتی هستم که مدیران آن با اخذ پورسانت (درصد) در خریدهای مواد اولیه به بنده و شرکت ضرر می‌زنند و بهای تمام شده شرکت را اینطوری بالا می‌برند. بنده فکر می‌کنم این کار عین دزدی و حرام باشد و برخورد با این مدیران لازم است، هر چند قوانین ما در این مورد سکوت کرده است. خواهشمندم نظر خود را بفرمایید؟

جواب :

اگر می دانید کار آنها حرام است، باید از آنها جدا شوید.

کسب درآمد با پیش بینی مسابقات

سوال :

اگر در سایت های اینترنتی مختص پیش بینی نتایج آمار و ارقام ورزش های مختلف فعالیت نموده و از آن طریق کسب در آمد شود، آیا جایز است؟

جواب :

اگر برد و باخت نباشد و حق کسی هم ضایع نشود جایز است.

کار با شرکت ربا دهنده

سوال: اینجانب حسابدار هستم و حسابداری شرکت های مختلفی را به طور همزمان بر عهده دارم. اخیراً شرکتی از من تقاضای همکاری کرده و در ابتدای ورود متوجه شدم که آن شرکت برای جلوگیری از بحران مالی، اجباراً مبلغی به صورت ربوی از یک ربا خور دریافت کرده و تعهدات شرکت را پرداخت کرده است. حال سوال بنده این است که کار کردن من با این شرکت و دستمزدی که دریافت می کنم چه حکمی دارد؟ آیا فرقی می کند که بدانم آن مبلغ ربوی تأثیر مستقیم در دستمزد من دارد یا خیر؟

جواب :

کار کردن شما با آن شرکت اشکال ندارد.

تجارت الکترونیکی

سوال :

تجارت الکترونیکی «گلدمین» چه حکمی دارد؟

جواب :

این گونه چیزها که مثل قارچ، مرتب در ایران می روید و هر روزی به اسمی عرضه می شود علاوه بر این که از مصادیق قمار است و علاوه بر این که یک قسم از ربا خواری است، اکل مال به باطل است و قرآن آن را حرام دانسته است و از همه اینها بدتر یک کار استثمارگری است که یهودی ها آورده اند تا ضربه به اقتصاد مملکت بزنند.

تجارت اینترنتی

سوال :

احتراماً به استحضار می رساند در شیوه جدید تجارت و فروش کالا از طریق اینترنت، بنده با سؤالاتی رو به رو هستم و راهنمایی های جناب عالی راه گشای من خواهد بود.

۱) جمعی از علماء و همچنین جناب عالی فعالیت های شرکت های خارجی همچون دیاموند (الماس)، گلدکوئیست (سکه طلا) و پرین بانک (چک بانکی) را حرام دانسته و قدم گذاردن در این راستا را نیز همچین، (البته بنده از آنجا که سرمایه کشورم از آن طریق به راحتی از کشور خارج می شود مخالف هستم) از دلایل آن بی اطلاع هستم، چرا که از نظر قانونی، تجارت امری است

آزاد، و هر کس با فکر جدید محصولات خود را عرضه می‌نماید. بنا بر این در صورت امکان موارد منع این نوع معاملات را توضیح دهید تا با آگاهی بیشتر قدم بردارم.

۲) در صورتی که یک شرکت داخلی از این روش تجارت جهت فروش محصولات داخلی کشور به مردم کشور و همچنین مردم دیگر کشورها (جهت ورود ارز و ارائه محصولات کشور به دیگر کشورها) و مبارزه با این نوع سرمایه گذاری مردم در شرکت‌های خارجی و در عین حال در جهت امور خیریه و کمک به بخشی از مردم مانند کمک به زندانیان، ایتم، بیماران خاص و غیره بهره بگیرد، آیا مشکل شرعی و قانونی به همراه دارد یا خیر؟

جواب :

این گونه معاملات با دقت فقهی غالباً ربا خواری، قمار بازی، اکل مال به باطل و اضرار به اقتصاد عمومی است و جداً باید از آنها پرهیز شود، گرچه بعضی از آنها همه آن مفسد را نداشته باشد ولی همین مقدار که یکی از آن مفسد را داشته باشد معامله باطل و حرام است، و چیزی که در سؤال آمده است که «تجارت امری است آزاد» این طور نیست بلکه تجارت و هر چیز دیگری در چارچوب قانون امری است آزاد و انسان می‌تواند انجام دهد.

فروش اجناس به قیمت روز پس از گذشت چند ماه

سوال :

فردی جنسی را نسیه مثلاً شش ماهه خریده و به فردی یک ماهه فروخته با قیمت متعارف بازار، ولی خریدار پول جنس را چند ماه بعد می‌پردازد، اولاً وظیفه فروشنده چیست؟ ثانیاً اگر خریدار بگوید مطابق با بازار با من عمل، یعنی دیر کرد بگیر، صحیح است؟ ثالثاً اگر بخواهد همان قیمت فروخته شده را بگیرد چه بسا ضرر فراوان بر بایع وارد می‌شود، بفرمایید وظیفه چیست؟

جواب :

باید به همان قیمت فروخته شود ولی سزاوار است مشتری جبران خسارت کند.

خیار

جبران خسارت فسخ معامله با اعمال خیار تخلف

سوال :

آیا با اعمال خیار تخلف از شرط از طرف خریدار و سپس فسخ یک معامله به علت قانونی، خساراتی که فروشنده در ازای دریافت ثمن به خریدار وارد کرده است قابل مطالبه است؟

جواب :

قابل مطالبه نیست ولی اخلاقاً باید جبران خسارت شود.

خیار فسخ در صورت تغییر قولنامه

سوال :

اینجانب سه دانگ ملکی را با شخصی قول نامه کردم که بعد از اتمام نگارش قرارداد و امضاء اینجانب چند دقیقه بعد و بدون اجازه و رضایت این حقیر جمله‌ای از طرف خریدار که به نفع وی بوده در ذیل قرارداد اضافه گردید که بلافاصله اعتراض کردم. ۲۴

ساعت از طرف بنگاهدار وقت تعیین گردید جهت فسخ و ابطال معامله که به همین منظور قرارداد تا ۲۴ ساعت نزد بنگاهدار امانت ماند که حدود ۱۲ ساعت بعد از انجام معامله طبق آن حقی که داشتم به بنگاه که واسطی طرفین بود مراجعه و اعتراض قطعی نمودم و ثمن معامله که دو فقره چک بود و قولنامه را با اطلاع دادن به خریدار مخدوش و ابطال نمود. لذا از نظر جنابعالی اینجانب که از شرط خیار زمان ۲۴ ساعت توافق شده استفاده کردم آیا جای نارضایتی می‌تواند برای خریدار باشد یا خیر؟

جواب :

اگر شرط خیار داشته باشید و از آن استفاده کرده باشید معامله فسخ شده است.

فسخ معامله در صورت عدم پرداخت کامل وجه

سوال :

طی قراردادی که چند سال پیش منعقد شده است، وارثان قانونی یک متوفی، خانی موروثی خود را به شخصی فروخته اند و خریدار حدود یک بیستم منزل را در همان زمان پرداخت کرده و از آن به بعد از پرداخت باقیماندی مبلغ قرارداد، خودداری کرده است.

در سال بعد از قرارداد مجدداً قرارداد جدیدی نوشته شده و براساس آن مبلغ جدیدی برای خانه تعیین شده است. ولی نامبرده از پرداخت وجه معین شده امتناع کرده و غیر مبلغ اولیه، مبلغ دیگری بابت معامله پرداخت نکرده است.

نظر به اینکه مجموع دارایی اقتصادی و مالی ورثه مذکور همین ملک است و برای آنان نقش حیاتی دارد، مستدعی است بیان فرمایید: آیا شرعاً با توجه به عدم رد پول کامل مورد معامله، این معامله و قرارداد، قابل فسخ است یا خیر؟ و ثانیاً اگر مقرر شد نامبرده وجهی بدهد آیا بر اساس تورم و نرخ روز بدهد یا بر اساس قرارداد؟

جواب :

معامله را می‌توانند فسخ کنند و اگر فسخ نکنند، می‌توانند وجهی که می‌گیرند به نرخ روز بگیرند. ولی بی اشکال تر فسخ معامله است.

فسخ معامله در صورت تخلف شروط

سوال :

چنانچه ملکی در مرحله سفت کاری پیش فروش شده باشد و به موجب یکی از بندهای قرار داد به فروشنده حق داده شده باشد که چنانچه یکی از وجوه مورد تعهد خریدار بابت ثمن معامله به هر دلیل پرداخت نگردد، موجب فسخ شدن و بی اعتباری معامله گردیده و فروشنده مجاز است مورد معامله را به شخص دیگری واگذار نماید و خریدار هیچگونه حق و حقوقی نسبت به مورد معامله نخواهد داشت.

آیا فروشنده شرعاً و قانوناً حق فسخ معامله را دارد یا خیر؟

جواب :

در صورت تخلف شروط، حق فسخ دارد.

قاعده کافه خیارات در معاملات

سوال :

همان گونه که میدانید در بسیاری از قولنامه‌ها و معاهدات و قراردادهای نوشته می‌شود «کافه خیارات اسقاط می‌گردد» یا حتی نوشته می‌شود «کافه خیارات حتی خیار غبن و لو فاحش اسقاط می‌گردد».

سؤال این است که:

اولاً) خیارات در بیع و عقود قابل اسقاط است یا خیر؟

ثانیاً) اگر قابل اسقاط است و در ضمن عقد اسقاط گردد، بعداً می‌توان از اسقاط برگشت و خیار را اعمال نمود یا خیر؟

ثالثاً) در این مسأله اجماع و اتفاق نظر بین فقهاء وجود دارد یا خیر؟

رابعاً) اگر اختلاف نظر بین فقهاء باشد، در محاکم قضائی، قاضی بر اساس فتوای چه کسی باید عمل کند؟ البته باید عرض شود که بر طبق قوانین قضائی و حقوقی مورد عمل در آئین دادرسی مدنی، خیارات قابل اسقاط است و اگر اسقاط شد قابل برگشت نیست.

جواب:

۱) کلیه خیارات قابل اسقاط است مگر خیار غبن که قابل اسقاط نیست.

۲) اگر قابل اسقاط باشد بعداً نمی‌تواند اعمال کند.

۳) مورد اجماع نیست.

۴) قاضی بر طبق دستور خود عمل می‌کند.

سلب خیار

سوال:

چنانچه در معامله‌ای ذکر شود طرفین کلیه خیارات از جمله انواع خیار غبن را از خود سلب و ساقط نمایند ولی موضوع و مطلب اسقاط خیار به مشتری تفهیم نشود و مشتری پس از تحویل مبیع متوجه شد که مبیع معیوب بوده است، آیا مشتری حق مطالبه و

گرفتن تفاوت مبیع سالم و معیوب را دارد یا خیر؟

جواب:

اگر تفهیم نشده است همه خیارات و من جمله خیار عیب را دارد.

خیار غبن و پرداخت زیان

سوال:

چندی قبل خانه‌ای را فروختم و در قولنامه ذکر شده که اگر کسی معامله را به هم بزند باید مبلغ پنج میلیون تومان بدهد. دو روز بعد فهمیدیم که فریب خورده‌ایم. حالا که می‌گوئیم خانه را نمی‌دهیم می‌گویند باید دو میلیون تومان بدهید. تکلیف چیست؟

جواب:

اگر فریب خورده‌اید می‌توانید معامله را فسخ کنید و حق گرفتن دو میلیون را هم ندارد.

فسخ بخاطر اختلاف فاحش بهای ملک

سوال:

خانه‌ای داشته‌ام که به مبلغ سی میلیون تومان قولنامه کرده‌ام در صورتی که همان زمان قیمت واقعی آن سی و شش میلیون تومان بوده است و آنها در قولنامه قید کردند که اسقاط کلیه خیارات از طرفین گردید و معنی این جمله برای ما مفهوم نبود، آیا می‌توان

معامله رافسخ کرد؟

جواب :

اگر موقع فروش، تفاوت فاحشی بوده است می‌توان معامله را فسخ نمود.

فسخ معامله بعلت خیار غبن و ...

سوال :

قطعه زمینی را طی قولنامه عادی با واسطه بنگاه معاملاتی به شخصی فروخته‌ام و عمده ثمن آن را نیز دریافت نموده‌ام لکن مدتی بعد (کمتر از دو ماه) متوجه شدم که قیمت واقعی زمین بیشتر از قیمت مورد معامله بوده، به خریدار معترض و خواستار فسخ معامله و یا اخذ ما به التفاوت قیمت زمین شدم و بیان نمودم حاضرم خسارات احتمالی خریدار را هم بدهم، اما خریدار به هیچ وجه حاضر به قبول یکی از دو طریق فوق نمی‌باشد، حال حضرت عالی مرقوم بفرمایید:

۱) حال که من مغبون شده‌ام، از نظر شرعی می‌توانم بگویم من ناراضی هستم و با این عدم رضایت معامله را فسخ نمایم؟

۲) اگر خریدار حاضر به فسخ و یا پرداخت ما به التفاوت قیمت زمین نباشد با این عدم رضایت من صورت معامله چه حکمی پیدا می‌کند؟

۳) با وجود غبن در معامله، آیا خریدار شرعاً موظف است رضایت فروشنده را به دست آورد یا خیر؟

جواب :

اگر مغبون شده‌اید می‌توانید معامله را فسخ کنید و یا ما به التفاوت بگیرید.

خیارات و غبن

سوال :

اینجانب در خرید مغازه‌ای مغبون شده و گرانتر از قیمت واقعی خریدم، علاوه بر این فروشنده برای بزرگ شدن یا بزرگ جلوه دادن مغازه، ستون مغازه‌های مجاور را که موقوفه بوده تراشیده و این تراشیده شدن ستون‌ها را اداره اوقاف اصفهان تأیید کرده است و فروشنده حاضر به فسخ معامله نیست، مستدعی است حکم شرعی مسأله را مرقوم فرمایید.

جواب :

در فرض مذکور خیار دارید و می‌توانید معامله را فسخ کنید.

موسیقی و غنا / آموزش آلات لهوی

آموزش، اجرا و ... موسیقی

سوال :

حکم کلی آموزش، اجرا و استماع موسیقی از نظر جناب عالی چیست؟

جواب :

استعمال موسیقی و گوش دادن به آن و ترویج آن حرام است.

کلاس آموزشی موسیقی

سوال :

با توجه به رواج کلاس‌های آموزش موسیقی از سوی خانه‌های فرهنگ و امثالهم و نیز کشیده شدن جوانان و نوجوانان به سوی آن کلاس‌ها، خواهشمند است حکم شرعی استفاده از آلات موسیقی از قبیل تار، سه‌تار، سنتور، دایره، تنبور و ویالون را جهت آگاهی مردم متدین و مذهبی شهرمان به طور مفصل در خصوص موارد ذیل بیان فرمایید.

۱- آموزش دادن و یاد گرفتن.

۲- نواختن.

۳- خرید و فروش آلات موسیقی.

۴- نگهداری آلات موسیقی.

۵- نحوه جلوگیری (امر به معروف و نهی از منکر).

۶- گوش دادن به موسیقی.

جواب :

کلیه آنچه مورد سؤال در موارد ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۶ است حرام است و همگی به اندازه امکان که تنش ایجاد نشود باید نهی از این گونه منکرات بنمایند.

چاپ

خرید و فروش آلات موسیقی

سوال :

خرید و فروش تمامی آلات موسیقی و حتی آلات موسیقی سنتی چه حکمی دارد؟

جواب :

هر چه نظیر ویالون و تار و دایره و تنبک باشد حرام است بلکه نگهداری آنها حرام است.

استماع موسیقی

حرمت موسیقی‌های آرامش بخش

سوال :

من با موسیقی آرامش پیدا می‌کنم و احساس می‌کنم روحیه گرفته‌ام. آیا صرف گوش دادن به چنین موسیقی‌های ساده‌ای که انسان را آرام کند نیز حرام است؟

جواب :

بسمه‌تعالی

تخدیر غیر آرامش است. شما از موسیقی مخدر می‌شوید؛ زیرا جواب غریزه‌ی جنسی را داده‌اید و بر فرض که لذت حرام، شما را آرام کند؛ نظیر خوردن شراب یا خوردن مال مردم، باز حرام است.

استفاده از آلات موسیقی در جشن‌ها

سوال :

استفاده از دف و نی و آلات موسیقی و دست زدن به همراه آن در جشن میلاد اهل بیت تا چه حدّ جایز است؟ خصوصاً اگر استفاده از این ابزار باعث جذب بیشتر مردم به جلسات مذهبی گردد.

جواب :

کلیه آنچه نوشته‌اید و مانند آن در این گونه مجالس دینی و مانند آن نظیر مساجد توهین به ساحت مقدّس آنها است و علاوه بر این که استفاده از آنها فی نفسه حرام است از این جهت نیز حرام است.

تفاوت غنا و موسیقی

سوال :

لطفاً فرق بین «غنا» و «موسیقی» را بیان فرمایید.

جواب :

غنا مربوط به صوت است و هر صوتی که مخصوص به مجالس لهو و اهل معصیت باشد و به عبارت دیگر محرّک شهوت در عموم باشد به آن غنا می‌گویند و حرام است و موسیقی مربوط به آهنگ‌هاست و هر آهنگی که مربوط به مجالس لهو و اهل معصیت باشد و به عبارت دیگر محرّک شهوت برای عرف مردم باشد به آن موسیقی گفته می‌شود و حرام است

استماع آواز بصورت ترجیع

سوال :

افرادی که به صورت ترجیع آواز می‌خوانند و گاهی هم بدون آهنگ است، گوش دادن به آنها چگونه است؟

جواب :

اشکال ندارد مگر این که آهنگ با آن باشد ولی چون بعضی از بزرگان استماع صوتی را که فقط ترجیع داشته باشد حرام می‌دانند احوط در استماع نکردن است.

انواع موسیقی

موسیقی عرفانی

سوال :

آیا چیزی در اسلام به نام «موسیقی عرفانی» وجود دارد؟

جواب :

چنین چیزی در اسلام نیست.

اقسام حلال موسیقی

سوال :

آیا موسیقی و غنا، اقسام حلالی هم دارد؟

جواب :

دارد، نظیر مارش.

معیار شناخت موسیقی حرام

سوال :

معیار شناخت غنائی که در اسلام حرام شمرده شده، چگونه است؟

جواب :

هر صدائی که تحریک شهوت کند نوعاً، حرام است.

نذر، عهد و قسم / مسائل کلی نذر، عهد و قسم

نذر فراموش شده

سوال :

با عرض سلام اگر ما سالهای قبل نذری کرده باشیم و حالا آن نذر را نه عمدتاً بلکه فقط فراموش کرده باشیم چه حکمی دارد؟ البته من همیشه نذرهایم خواندن نماز و قرآن و دعا است به نظر شما من چه کاری انجام دهم؟

جواب :

بسمه تعالی

اگر جدی نذر کرده باشید باید جمع میان خواندن قرآن و دعا و نماز بنمایید و اگر مقدار آن ها را فراموش کرده باشید به هر اندازه که یقین دارید انجام دهید.

نذر یا عهد نامشخص

سوال :

اگر انسان قسم بخورد یا نذر یا عهد کند که چهار رکعت نماز مستحبی مانند نماز عصر، سه رکعت نماز مستحبی مانند نماز مغرب، یک رکعت نماز مستحبی مانند نماز وتر. این قسم یا نذر یا عهد و عمل به آن چه حکمی دارد؟

جواب :

نذر منعقد نمی‌شود مگر این که مراد او نمازهای یومیه و مراد از وتر همان وتر باشد.

شک در تعداد و میزان نذور گذشته

سوال :

تا حالا خیلی نذر کرده‌ام از قبیل خواندن دعا و قرآن و اطعام به فقیر، ولی یادم نیست چه قدر نذر کرده‌ام و نمی‌دانم که صیغه نذر را چگونه خوانده‌ام، آیا اسم خداوند را در صیغه نذر ذکر کرده‌ام یا نه، با توجه به این که صیغه نذر را هم بلد نیستم، آیا نذرهایی که کرده‌ام بر من واجب است؟

جواب :

هر چه یقین دارید به آن عمل کنید.

نذر انجام و یا ترک اعمال

سوال :

اگر کسی نذر کند که کار واجب یا مستحبی را به جا آورد یا کار حرام و مکروهی را ترک کند، آیا نذرش صحیح است؟

جواب :

اگر موجب مشقت باشد نذر او منعقد نمی‌شود و اگر بعد موجب مشقت شد عمل به نذر لازم نیست.

نیت و صورت نذر

سوال :

کسی که می‌گوید اگر مریض من خوب شد فلان کار را انجام می‌دهم، یا اگر کارم درست شد چنین عملی انجام می‌دهم، آیا چنین نیتی نذر محسوب می‌شود که عمل به آن واجب باشد یا حتماً باید صیغه نذری که در رساله‌ها نوشته شده خوانده شود که در آن صورت قابل تغییر بوده یا واجب الوفاء نباشد؟

جواب :

اگر به زبان آورده شود لازم الوفاء است.

حکم قسم به قرآن

سوال :

آیا قسم قرآن حکم قسم جلاله را دارد یا خیر؟

جواب :

آن احکام فقهی که مترتب بر قسم است فقط مربوط به اسم «الله» تبارک و تعالی است

نذر سفره حضرت ابوالفضل و ...

سوال :

نظر حضرت تعالی در مورد سفره ابوالفضل علیه السلام چیست؟ آیا سفره مذکور که به شکل یک نذر پر طرف‌دار در آمده است و در آن انواع غذاها را می‌گذارند و دور آن می‌نشینند و گویا دعا می‌خوانند از نظر اسلام صحیح است؟ استفاده از آن چه حکمی دارد؟

جواب :

چنین سفره‌ای در اسلام نیست ولی استفاده از آن اشکال ندارد.

مصرف نذر

استفاده از مابقی در وقت دیگر

سوال :

عده‌ای گوسفندی را نذر می‌کنند برای نهار و شام عزاداران، زیاد می‌آید آیا می‌شود گوشت اضافه را فروخت و برای ۲۸ صفر برای همان محل خرج عزاداری کرد؟

جواب:

اشکال ندارد.

نذور ریخته شده در سقاخانه

سوال:

سقاخانه‌ای در جنب منزل ما از قدیم وجود داشته که مردم نذوراتی به نیت حضرت ابوالفضل علیه السلام در آن می‌ریزند، این پولها بهتر است در چه راههایی مصرف شود؟

جواب:

اگر خود آن محل احتیاج دارد صرف آنجا شود و اگر احتیاج ندارد از طرف حضرت ابوالفضل العباس در راه خیر نظیر صدقه و بناء مسجد و مانند اینها مصرف شود.

استفاده از نذورات برای جلسات قرآن

سوال:

استفاده از صدقات و خیرات و نذورات برای جلسات قرآن چه صورتی دارد؟

جواب:

-(اگر نذر مطلق باشد)- اشکال ندارد.

کفاره نذر و قسم

عمل نکردن سهوی به نذر

سوال:

شخصی با رعایت تمام شرایط، قسم می‌خورد که من تا زنده ام هر سه روز کاری را انجام دهم (مثلاً هر سه روز از احوال دوستم با خبر شوم و یا مثلاً هر سه روز مبلغی را صدقه بدهم ویا...) و یک دفعه سهواً و از روی فراموشی سه روز می‌گذرد و به نذرش عمل نمی‌کند. حال آیا گناهی مرتکب شده و باید کفاره بپردازد؟

جواب:

گناهی مرتکب نشده است و کفاره هم لازم نیست.

حجیت قسم

سوال:

اگر شخصی در خصوص مسأله‌ای که مورد اختلاف طرفین است و دلائل و شواهد آن روشن بوده و اثبات آن از طریق قرائن و شواهد کاملاً واضح می‌باشد، قبل از اثبات موضوع جهت رد مدعی به قسم متوسل گشته و با سوگند به اسم خدای عظیم (قسم به

خدای عظیم) از پذیرفتن دلائل خودداری نماید.

(۱) آیا این نوع قسم حجّت شرعی است؟

(۲) آیا این نوع قسم نافی عدالت است؟

جواب :

(۱) این نوع قسم حجّت شرعی نیست.

(۲) این نوع قسم اگر العیاذ بالله دروغ باشد عادل را فاسق می‌کند و اگر واقعیت داشته باشد نافی عدالت نیست.

ندانستن کفاره قسم

سوال :

آیا کسی که نمی‌داند قسم خوردن به اسم مبارک خداوند کفاره دارد و قسم بخورد، آیا کفاره بر او واجب است؟ کسی که بدون توجه و بدون اختیار به نام خدا قسم بخورد، آیا کفاره بر او واجب می‌شود؟

جواب :

کفاره ندارد.

ترک عمدی نذر مطلق

سوال :

اگر کسی عمداً یا سهواً نذرش را حتی نذر مطلق را ادا نکند چه حکمی دارد؟

جواب :

باید کفاره بدهد و کفاره نذر از نظر مراجع اختلاف دارد.

مسأله (۲۱۸۶) اگر انسان بدون عذر به نذر خود عمل نکند باید کفاره بدهد و کفاره آن کفاره قسم است (ده فقیر را سیر نماید یا پوشاند و اگر نتواند باید سه روز روزه بگیرد) مگر آنکه برای تخلف نذر، کفاره‌ای معین کند که در صورت تخلف همان چیز بر او واجب می‌شود.

نماز / آداب و مستحبات

حکم گفتن تکبیره الاحرام به صورت اخفات

سوال :

سلام علیکم آیا می‌شود تکبیره الاحرام را به صورت اخفات گفت؟؟

جواب :

اشکال ندارد.

فاصله زن و مرد در نماز

سوال :

آیا زن باید در نماز عقب تر از مرد بایستد؟ حال در صورتی که زن و مرد در ردیف هم بایستند باید چند متر بین آنها فاصله باشد تا نمازشان درست و صحیح باشد؟

جواب :

پنج متر اگر فاصله باشد کفایت می کند، ولی این فاصله مستحب است نه واجب. بنابراین اگر زن پهلو یا جلوتر مرد بایستد، نماز آنها بدون فاصله صحیح است.

اشتباه در اذکار مستحبی

سوال :

آیا اشتباه کردن در ذکرهای مستحبی نماز را باطل می کند یا خیر؟

جواب :

نماز باطل نمی شود.

نماز با موهای زاید بلند

سوال :

اگر انسان موهای زاید بدن را نزند، آیا نماز او باطل است؟

جواب :

خوب نیست ولی نماز باطل نیست.

نماز بچه نابالغ

سوال :

بچه‌ای که در سن هفت ساگی است، اگر نمازی بخواند:

(۱) ثواب بر عمل و عبادت او مترتب می شود یا نه؟

(۲) اگر ثواب دارد، پس شرعیت فرع بر ثواب و عقاب است، یعنی شرعیت که آمد ثواب و عقاب هم می آید، نظر حضرت عالی

چیست؟

(۳) اگر اصل در امر طریقی است پس باید این کار انجام گیرد و مسئله سن تکلیف ساقط می شود، پس چرا ثواب و عقاب که فرع بر

شرعیت است در این کلام آمده است؟

مستدعی است نظر مبارک را مرقوم فرمایید.

جواب :

(۱) ثواب دارد.

(۲) شرعیت دارد اما قاعده «هر چه شرعیت دارد ثواب و عقاب دارد» صحیح نیست و همچنین است عکس قضیه.

(۳) ثوابی که برای عبادت نابالغ است ثواب تفضلی است نه استحقاقی، و عقابی که دارد عقاب جلوگیری است نه استحقاقی است، و

تکلیف در زمان تکلیف ربطی به ثواب و عقاب نابالغ ندارد.

تقدم نافله بر تعقیبات یا برعکس

سوال :

۱) اگر امر دائر باشد بین خواندن نافله مغرب و نماز غفیله، کدام یک ترجیح دارد؟
 ۲) اگر امر دائر شود بین جواب بالا- (غفیله یا نافله) و تعقیب و دعا مثل تعقیباتی که در مفاتیح وارد شده است، کدام یک مقدم است؟

جواب :

گرچه بعضی از بزرگان تعقیب را مقدم بر نافله دانسته‌اند ولی معلوم نیست، بنابر این اگر نمی‌تواند جمع کند به هر کدام که توجه بیشتری پیدا می‌کند آن را انتخاب کند.

نماز مستحبی در حال راه رفتن

سوال :

وقتی انسان در حال راه رفتن نماز مستحبی می‌خواند، اگر سر خود را به اطراف بگرداند نماز او چه صورتی دارد؟
 جواب :
 جایز نیست.

نیت نماز غفیله

سوال :

آیا خواندن نماز غفیله بعد از نماز مغرب، در وقتی که در رساله عملیه آمده، به قصد ورود یا رجاء صحیح است؟
 جواب :
 به ورود صحیح است.

قضای نماز**راهکار قضا نشدن نماز صبح**

سوال :

احساس می‌کنم دلم از ایمان خالی شده، نماز را با کسالت و در آخر وقت می‌خوانم، نماز صبحم قضا می‌شود، اصلاً انگار هیچ حسی ندارم. چه باید بکنم؟
 جواب :

گناه است که این گونه بلاها را می‌آورد، گناه نکنید و از نماز اول وقت کمک بگیرید، حتماً خوب خواهید شد.

آیا نماز نشسته قضا دارد؟

سوال :

آیا نمازهای واجب که در بیماری به صورت نشسته خوانده شده، لازم است که پس از بهبودی قضا شود؟

جواب :

اگر طبق وظیفه عمل شده باشد قضا ندارد.

نحوه قضا نمودن نمازهای قضای فراوان

سوال :

نمازهای زیادی از من فوت شده است و قدرت بر انجام همه آنها را ندارم، وظیفه من چیست؟

جواب :

به مرور زمان به اندازه مقدور بخوانید.

قضای نماز پدر و مادر

سوال :

اگر پدر یا مادری عمداً نماز و روزه انجام نداده باشند، آیا قضای آنها بر فرزند بزرگتر واجب است؟ همچنین اگر عمداً نبوده ولی وصیت نکرده باشند باز قضا واجب می‌باشد؟

جواب :

نماز و روزه که در مرض فوت شده است بر پسر بزرگ واجب است به جا آورد.

مبطلات

نماز نشسته

وضو

عدم کنترل وضو در نماز

سوال :

من بیماری خاصی ندارم، ولی وضوی خود را نمی‌توانم نگه دارم و بادمعده از من خارج می‌شود حتی برای نمازهای یومیه موقعی که وضو می‌گیریم بلافاصله و یا بین نماز، و این مسئله مرا خیلی اذیت می‌کند تا جائی که بعضی اوقات تصمیم می‌گیریم دیگر نماز نخوانم چون این مسئله فقط در مورد نماز است و بعضی اوقات فکر می‌کنم شیطان این حالت را در من ایجاد می‌کند که نمی‌دانم فکرم درست است یا نه؟ لطفاً مرا راهنمایی کنید.

جواب :

باید به فکرتان اعتنا نکنید و اگر واقعیت هم داشته باشد، وضوی شما باطل نمی‌شود و نماز هم صحیح است و هیچ اشکال ندارد.

حکم وضو با وجود اثر سورمه در چشم

سوال :

آیا وجود اثر سورمه هنگام غسل ضرری به غسل می‌زند یا بلا اشکال است؟

جواب :

اگر اطراف چشم جرم دار نباشد اشکال ندارد.

خشک بودن بدن برای وضو

سوال :

آیا برای وضو گرفتن، خشک بودن بدن شرط است یا خیر؟

جواب :

فقط روی سر و پاها باید تر نباشد.

کاشت ناخن و چگونگی وضو گرفتن

سوال :

آیا کاشت ناخن زنان از نظر وضو گرفتن و نماز اشکال دارد؟

جواب :

جایز نیست مگر مجبور باشد.

مسح سر

سوال :

آیا در مسح سر کافی است که موی سر مرطوب گردد یا لازم است رطوبت با دست به پوست سر برسد؟ اگر شخصی از موی مصنوعی استفاده کند چگونه مسح کند؟

جواب :

مرطوب شدن روی موها کافی است.

کفایت فرو بردن دست در آب هنگام وضو

سوال :

اگر دست‌ها را زیر شیر آب بگیریم یا در آب فرو ببریم و به قصد وضو بیرون بیاوریم، بدون دست کشیدن، آیا وضو صحیح است؟

جواب :

صحیح است.

شک در وضو داشتن

سوال :

اگر کسی در اثنای نماز شک کند وضو گرفته یا نه چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

نماز را تمام کند و صحیح است، ولی برای نماز بعدی وضو بگیرد.

مسح پا برای دو مرتبه

سوال :

شخصی روی پا را دو مرتبه مسح کشیده، آیا وضویش باطل است؟

جواب :

اشکال ندارد.

استحباب وضو

سوال :

آیا به نظر حضرت عالی، استحباب نفسی وضو ثابت است؟

جواب :

به نظر اینجانب مثل غسل استحباب نفسی دارد و لازم نیست به قصد چیز دیگر باشد.

حرمت لمس نام ائمه اطهار علیهم السلام

سوال :

آیا دست کشیدن بدون وضو بر اسم ائمه، بی حرمتی است و وضو لازم است؟ حرام است؟

جواب :

حرام است.

وضوی زن در برابر نامحرم

سوال :

زن در جایی وضو می‌گیرد که چشم مرد نامحرم به دست و بازوی او می‌افتد، آیا وضوی او باطل است؟

جواب :

وضو صحیح است ولی تحفظ آنها لازم است.

بستن

سوال :

وظیفه کسی که دائماً به اندازه ناچیزی باد از او خارج میشود در وضو چیست؟

جواب :

اشکال ندارد، وضو بگیرد و نماز بخواند.

بستن

سوال :

اگر شخصی پاهایش قطع شده چگونه مسح بکشد؟

جواب :

بدون مسح وضو بگیرد. ولی باید تیمم هم بکند.

حکم وضو با وجود اثر سورمه در چشم

سوال :

آیا وجود اثر سورمه هنگام غسل ضرری به غسل می زند یا بلا اشکال است؟

جواب :

اگر اطراف چشم جرم دار نباشد اشکال ندارد.

شکایات**اعتبار شک در نماز واجب**

سوال :

آیا احکام شک، فقط مربوط به نمازهای یومیّه است، یا در نمازهای دیگر هم جاری می شود؟

جواب :

در همه نمازهای واجب جاری است.

انجام عمل اضافی در نماز به خاطر شک

سوال :

اگر در یکی از قسمت‌های نماز شک کردیم و آن قسمت را دوباره تکرار نمودیم و بعد فهمیدیم که شک بی مورد بوده و به واسطه شک، عمل اضافی انجام داده‌ایم، مثلاً یک سجده اضافه به جا آورده باشیم یا سوره یا بعضی از اذکار را یک بار اضافه گفته باشیم، تکلیف نمازی که خوانده‌ایم، چیست؟

جواب :

اگر رکن نباشد، اشکال ندارد.

ملاک تشخیص کثیرالشک

سوال :

ملاک تشخیص کثیرالشک چیست؟ به عبارت دیگر به چه کسی کثیرالشک می گویند؟

جواب :

یک امر عرفی است، ولی در رساله‌ها گفته شده سه شک پشت سر هم، انسان را کثیرالشک می کند.

احکام شک در نمازهای مستحبی

سوال :

آیا احکام شکیات، در نمازهای مستحبی و نوافل هم اجراء می‌شود؟

جواب :

اجرا نمی‌شود، بلکه شک در آن‌ها اعتبار ندارد و نماز گزار باید آن‌ها را به نفع خود بنا بگذارد.

کاهلی در فرا گرفتن احکام شک

سوال :

اگر کسی در یاد گرفتن احکام شک، کاهلی کرده باشد و در صورت بروز شک، نماز خود را اعاده نماید، آیا نمازش صحیح است؟

جواب :

نماز او صحیح است، ولی برای یاد نگرفتن، گناه کرده است.

اعاده نماز در صورت فراموشی نوع شک

سوال :

کسی که شک در رکعات نماز برای او پیش می‌آید، ولی بعد از سلام نماز، به طور کلی فراموش می‌کند که چه شکی برای او پیش آمده بود تا بر طبق آن به وظیفه‌اش عمل کند، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

باید نماز را دوباره بخواند.

حکم کثیرالشک در نماز

سوال :

کسی که در نماز دائماً شک می‌کند، چه باید بکند؟

جواب :

باید به شک خود اعتنا نکند و نماز را بر نفع خود تمام کند.

نحوه عمل به شک بعد از عمل یا حین عمل

سوال :

نسبت به شک در احراز بعضی از شرایط لازم برای نماز، یا شک در انجام بعضی از افعال نماز، چه طور باید رفتار کنیم؟

جواب :

اگر شک بعد از گذشتن عمل باشد، اعتنا نکند و اگر تجاوز نکرده باشد، آن را به جا آورد.

شک کسی که با اشاره نماز می‌خواند

سوال :

اگر کسی به سبب بیماری رکوع و سجود خود را با اشاره انجام می‌دهد، اگر شک کند در حال رکوع است یا سجده، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

نماز او باطل است.

وظیفه کسی که به تعداد سجده شک می‌کند

سوال :

اگر کسی در تعداد سجده‌های نماز شک کند، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

اگر در عمل بعدی واقع شده است، اعتنا نکند و الاً سجده به جا آورد.

وظیفه مکلف بعد از عمل بر اساس شک اشتباه

سوال :

اگر کسی در نماز شک کند و بنا بر وظیفه عمل نماید و بعد از اتمام، از راهی متوجه شود که شک او اشتباه بوده است، مثلاً بین رکعات ۳ و ۴ شک کند و بنا را بر ۴ بگذارد و نماز احتیاط بخواند و بعد مطمئن شود که ۳ رکعت خوانده بوده، در این صورت باید نماز خود را اعاده کند یا وظیفی دیگری دارد؟

جواب :

لازم نیست اعاده کند و اگر اعاده کند، خوب است.

شک در گفتن تکبیرة الاحرام در نماز جماعت

سوال :

مأموم در نماز جماعت، در رکعت اول و قبل از رکوع شک می‌کند که تکبیرة الاحرام را صحیح گفته است یا خیر، چه باید بکند؟

جواب :

باید به شک خود اعتنا نکند.

وظیفه نمازگزار بعد از اشتباه در بی‌اعتنایی

سوال :

اگر کثیرالشک، بعد از بی‌اعتنایی به شک خود و تمام کردن نماز، شکش برطرف شد و علم پیدا کرد که نمازش را ناقص خوانده است، آیا باید به همان نماز خوانده شده اکتفا کند یا نمازش را دوباره بخواند؟

جواب :

اگر از ارکان نباشد، نماز صحیح است.

شک به بطلان عبادات پس از چندین سال

سوال :

اگر شخصی بعد از چند سال متوجه بطلان عبادت‌هایش شود یا در صحت آن شک کند، وظیفه‌اش چیست؟

جواب :

تا یقین به بطلان پیدا نکند، اعتنا نکند.

شک در تعداد رکعات، بعد از دو سجده

سوال :

نمازگراری که بعد از به جا آوردن دو سجده، بین «دو و چهار» یا بین «سه و چهار» یا بین «دو و سه و چهار» رکعت شک می‌کند و بعد از شک خود، گمان پیدا می‌کند که چهار رکعت نخوانده است، چه باید بکند؟

جواب :

به گمان خود عمل کند.

کثیرالشک باید نسبت به چه فعلی بی‌اعتنا باشد؟

سوال :

اگر کسی در یکی از اجزای نماز کثیرالشک باشد، مثلاً همیشه بین رکعات ۳ و ۴ شک می‌کند، آیا باید طبق دستور کثیرالشک در همه شکایات نماز بی‌اعتنا باشد، یا اگر در جای دیگری مثلاً در سجده شک کرد، باید به آن اعتنا کند؟

جواب :

در آن جزئی که همیشه شک می‌کند، نباید به شک خود اعتنا کند و در همان خصوص، کثیرالشک است.

قضای نمازهای غلط قبلی لازم نیست

سوال :

کسی که نمازهایش را غلط خوانده و سپس متوجه شده است، در صورتی که مجتهدی که قبلاً از او تقلید می‌کرده است قضا را لازم می‌دانسته، آیا اجازه می‌فرماید تا از شما تقلید کند تا احتیاج به قضا کردن نداشته باشد؟

جواب :

جایز است.

عمل به شک بعد از شک

سوال :

کسی که در رکعات نماز شک می‌کند و بعد از مقداری تأمل، شک او تبدیل به گمان می‌شود و بعد از آن، تبدیل به شک دیگری می‌گردد، کدام یک از شک اول و گمان بعد از آن و شک دوم را باید ملاک عمل خود قرار دهد؟ (مثلاً شک بین سه و چهار می‌کند و بعد گمان به چهار رکعت پیدا می‌کند و بعد گمانش تبدیل به شک بین دو و چهار می‌شود)؟

جواب :

اگر وسواسی نباشد، شکّ دوّم مناط است.

اذکار طولانی در نماز جماعت و احساس ریا

سوال :

در هنگام نماز جماعت معمولاً تقرب و حال بیشتری احساس می‌کنم و این امر بعضاً باعث طولانی شدن اذکار من در نماز می‌شود، ولی از طرفی این شک برایم ایجاد می‌شود که مبادا این امر به ریا بینجامد، تکلیفم چیست؟

جواب :

بهتر است با امام جماعت باشید.

شک کثیرالشک در بطلان وضو

سوال :

اگر کسی کثیرالشک باشد و در نماز شک کند که باد معده از شکم او خارج شده یا نه، چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

اعتنا نکند.

حکم اشتباه خواندن دعا در قنوت

سوال :

مدتی در قنوت نماز به جای دعای «عاملنا بفضلک و لا تعاملنا بعدلک» به اشتباه می‌گفتم: «تعاملنا بفضلک و لا تعاملنا بعدلک». آیا نمازهای گذشته من محکوم به صحت است؟

جواب :

نمازهای گذشته را لازم نیست قضا کنید و از این به بعد صحیح بخوانید.

حکم چرخاندن انگشتر در نماز

سوال :

آیا در موقع قنوت نماز چرخاندن انگشتر و رو به صورت کردن انگشتر مستحب است یا واجب؟

جواب :

لازم نیست.

قنوت فارسی در نماز

سوال :

خواندن قنوت به فارسی در نماز مستحب یا واجب، مثل ترجمه ربناهای قرآنی یا دعای دلخواه، جایز است یا خیر؟

جواب :

جایز است ولی بهتر است به عربی باشد.

مسائل متفرقه

حکم جا گرفتن در مسجد

سوال :

آیا جا گرفتن شخص در مسجد، برای مدت طولانی مثلاً از نماز ظهر تا نماز مغرب معتبر است یا شخص دیگری که برای نماز مغرب به مسجد می‌آید می‌تواند در آن مکان نماز بخواند؟

جواب :

می‌تواند.

جوار خواندن نماز با بدن نجس، هنگام مضر بودن تطهیر

سوال :

اینجانب دچار نوعی عارضی خشکی پوست (سبوریک درماتیت) هستم به همین دلیل دکتر تجویز دارویی به صورت کرم نموده است. حالاً نمی‌دانم چه مدت پس از مصرت کرم باید پوست را برای وضو با صابون بشویم. از طرفی توصیه می‌شود خیلی کمتر پوستم را با صابون بشویم.

جواب :

اگر آب برای شما ضرر دارد با تیمم نماز بخوانید، نماز شما صحیح است و قضا هم ندارد. و اگر آب برای شما ضرر دارد در تطهیر بدن، با نجاست نماز بخوانید، نماز شما صحیح است و قضا هم ندارد و گفتی دکتر در هر دو صورت برای شما کافی است.

تیمم بر روی سرامیک کف خانه یا بر روی چوب

سوال :

آیا تیمم بر روی سرامیک کف خانه و یا بر روی چوب دارای جلا و یا رنگ شده صحیح است؟

جواب :

بر روی سرامیک جایز است ولی بر روی چوب مطلقاً جایز نیست.

دست دادن بعد از نماز و خواندن تعقیبات از بلندگو

سوال :

آیا مصافحه (دست دادن) پس از اتمام نماز جماعت، بدعت است؟ و شایسته است پس از نماز بلافاصله سجده شکر و سپس تسبیحات حضرت زهرا سلام الله علیها خوانده شود؟ و آیا اینکه در مساجد تعقیبات را از طریق بلندگو می‌خوانند مکروه است؟

جواب :

بدعت نیست و سجده شکر و تسبیحات حضرت زهرا «سلام الله علیها» بسیار خوب است، ولی واجب نیست و تعقیبات را پشت بلندگو خواندن مکروه نیست.

راه متمرکز کردن فکر در نماز

سوال :

ما در نماز و در عبادات دیگر حواسپرت هستیم. چه کنیم در نماز تمرکز فکر داشته باشیم؟ آیا در نماز فقط به معانی باید توجه داشت یا اینکه باید خود را در محضر خدا ببینیم و به معنا توجه داشته باشیم؟

جواب :

باید برای حضور قلب که چیز خوبی است و مراتب دارد، مبارزه کنید و از خداوند درخواست کمک نمایید.

مصادیق سبک شمردن نماز

سوال :

سبک شمردن نماز یعنی چه؟ رعایت نکردن چه مواردی قبل، حین و بعد از نماز مصداق سبک شمردن نماز است؟

جواب :

برخی از مصادیق سبک شمردن نماز عبارتند از:

۱- کارهای دنیا را بدون عذر مقدم بر نماز بدارد.

۲- با عجله نماز بخواند.

۳- نماز را بدون عذر در مسجد و با جماعت نخواند.

۴- بدون عذر تعقیب نداشته باشد.

وقت فضیلت نمازهای یومیه

سوال :

با عرض سلام و آرزوی موفقیت

بفرمائید که وقت فضیلت نمازهای ظهر و عصر، مغرب و عشاء چه موقع است؟

جواب :

باسمه تعالی

وقتی ظهر شد وقت فضیلت ظهر و عصر است و تا یک ساعت و نیم وقت فضیلت ظهر است و تمام می شود و تا سه ساعت وقت فضیلت عصر است. و اما نماز مغرب و عشاء، وقتی مغرب شد وقت فضیلت هر دو است تا یک ساعت و نیم از شب و بعد از آن وقت فضیلت نماز مغرب تمام می شود و تا سه ساعت از شب وقت فضیلت نماز عشاء است.

اقامه نماز اجیری

سوال :

کسی برای میتی اجیر می شود که نماز بخواند، آیا گفتن اذان و اقامه لازم است؟

جواب :

اقامه لازم است نه اذان.

قصد جزئیت در اذان

سوال :

اگر عبارت «أَشْهَدُ أَنْ عَلِيًّا وَوَلِيُّهُ اللهُ» را در اذان و اقامه به قصد جزئیت بگویند کار حرامی را انجام داده و اذان و اقامه باطل است؟

جواب :

اذان و اقامه باطل نمی‌شود ولی باید طبق فتوی عمل شود و در هیچ کاری سرخودی کار نکند.

شهادت بر حضرت علی علیه السلام در اذان و اقامه

سوال :

لفظ «أَشْهَدُ أَنْ عَلِيًّا وَوَلِيُّهُ اللهُ» در اذان و اقامه، اهل تسنن می‌گویند یک بدعت است و در زمان پیغمبر اگر لازم بود گفته می‌شد و یا

حتی اگر مستحب هم بود باز در همان زمان گفته می‌شد، پس چرا ما شیعیان این شهادت را هم به اذان اضافه کرده‌ایم؟

جواب :

گفتن «أَشْهَدُ أَنْ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيًّا وَوَلِيُّهُ اللهُ» یک شعار شیعه است و چنانچه - (گفتن) - «صَلِّ عَلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ» در اذان و اقامه بعد از ذکر «أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ» مانعی ندارد بلکه حرف زدن در وسط اذان و اقامه مانع ندارد گفتن این شعار هم مانع ندارد و اگر گفته هم نشود مانعی ندارد.

پخش اذان از بلندگوی مساجد

سوال :

آیا پخش اذان در سه وقت از بلندگوهای مساجد چه حکمی دارد؟

جواب :

جایز است بلکه سزاوار است که کلیه مساجد این عمل را انجام دهند.

اشتباه در قرائت اذان و اقامه

سوال :

اگر کسی موقع گفتن اذان یا اقامه اشتباه کرد و جمله‌ای را کم یا زیاد گفت، آیا باید دوباره اذان یا اقامه را بگوید؟

جواب :

اشکال ندارد. - (همان را ادامه دهد کافی است.) -

شهادت به ولایت حضرت علی علیه السلام در اذان و اقامه

سوال :

با توجه به اینکه حضرت تعالی در رساله عملیه شهادت به ولایت امیرالمؤمنین را واجب می‌داند بفرمائید این شهادت در هر یک از

اذان و اقامه دو مرتبه واجب است یا یک مرتبه کفایت می‌کند؟

جواب :

یک مرتبه کفایت می کند ولی دو مرتبه بهتر است.

تداوم بر نیت در طول نماز

سوال :

اگر نماز گزار نیت خواندن نمازی را بکند، مثلاً نیت کند که سه رکعت نماز مغرب می خوانم، و نماز را شروع کند، آیا واجب است که تا آخرین لحظه‌ای که نماز را می خواند در نظر داشته باشد که سه رکعت نماز مغرب می خواند یا اینکه همان نیت اول کفایت می کند؟

جواب :

همان نیت اول کفایت می کند.

عدم کنتزل وضو در حین نماز

سوال :

من وضوی خود را نمی توانم نگه دارم و باد معده از من خارج می شود. حتی موقعی که برای نمازهای یومیه وضو می گیرم بلافاصله و یا بین نماز وضویم باطل می شود. این مسئله مرا خیلی اذیت می کند تا جایی که بعضی اوقات تصمیم می گیریم دیگر نماز نخوانم، چون این مسئله فقط در مورد نمازم است. بعضی اوقات فکر می کنم شیطان این حالت را در من ایجاد می کند که نمی دانم فکرم درست است یا نه؟

جواب :

باید به فکرتان اعتنا نکنید و اگر واقعیت هم داشته باشد، وضوی شما باطل نمی شود و نماز هم صحیح است و هیچ اشکال ندارد.

نوافل یومیه

خواندن نماز غفیله به عنوان نافله مغرب

سوال :

بین نماز مغرب و عشاء هم نافله وارد شده و هم غفیله، اولاً بفرمائید از نظر روایات کدام یک از این دو نماز مقدم بر دیگری است؟ ثانیاً آیا خواندن نماز غفیله جای دو رکعت یا چهار رکعت نافله مغرب را می گیرد یا خیر؟

جواب :

اگر بتواند هر شش رکعت را بخواند و اگر مقدور نیست هر مقدار که مقدور است بخواند و غفیله مقدم است و اگر دو رکعت نافله به عنوان غفیله بخواند خوب است.

خواندن نماز نافله قبل از نماز واجب

سوال :

آیا نمازهای نافله را می شود قبل از وقت نماز واجب خواند؟ مثلاً ساعت ۱۱، نافله های ظهر و عصر را می شود خواند و حکم ادا دارد؟

جواب :

جایز است.

قضای نمازهای مستحب

سوال :

- ۱- آیا نوافل یومیه را چنانچه موفق نشویم در وقت خودش بخوانیم می توانیم در خارج از وقت آن به نیت قضا بخوانیم؟
- ۲- چنانچه بعضی از نمازها و یا اعمالی که وقت مخصوص دارد (مثل نمازهایی که در بعض اوقات از ماه رجب مستحب است) را می شود در خارج از وقت آن به قصد قضا به جا آورد؟
- ۳- آیا بطور کلی اعمال مستحب مثل نماز شب را که در وقت مخصوص آن موفق نمی شویم انجام دهیم، می توانیم در خارج از وقت آن به جا آوریم؟

جواب :

- ۱- می توانید و سفارش هم شده است.
- ۲- جائز است و خیلی هم ثواب دارد.
- ۳- می توانید و خیلی هم خوب است. مخصوصاً نماز شب را هر وقت بخوانید خوب است.

وقت نمازها

تفحص در زمان اوقات شرعی

سوال :

آیا به فتوای حضرتعالی عمل به اوقات شرعی که از رسانه‌های کشورهای اسلامی اعلام می‌شود، صحیح است یا نیاز به تفحص بیشتر دارد؟

جواب :

کفایت می‌کند.

عدم رجحان خواندن نمازهایی یومیه در پنج وقت

سوال :

آیا خواندن نمازهای یومیه در پنج وقت، بر سه وقت رُجحان دارد؟

جواب :

رجحان ندارد.

عمل به اوقات شرعی بنابر تقویم‌های رایج کشورهای اسلامی

سوال :

آیا عمل به اوقات شرعی که در تقویم‌های رایج کشورهای اسلامی اعلام می‌شود، صحیح است یا نیاز به تفحص بیشتر دارد؟

جواب :

با پنج دقیقه احتیاط کفایت می‌کند.

مغایرت تقویم‌ها با رسانه‌ها در اوقات شرعی

سوال :

اگر اوقات شرعی مندرج در تقویم‌ها با همدیگر یا با اوقات شرعی رسانه‌ها مغایرت داشته باشد، عمل به کدامیک صحیح است؟

جواب :

رسانه‌ها مقدم می‌باشند.

تفاوت وقت فضیلت و وقت اختصاصی نماز

سوال :

وقت فضیلت نماز و وقت مخصوص نماز چه تفاوتی با یکدیگر دارد؟

جواب :

اول وقت، وقت مخصوص و فضیلت هر دو است و بعد از خواندن نماز ظهر یا مغرب، وقت مخصوص تمام می‌شود و وقت فضیلت هر دو نماز است.

شک در وقت نماز

سوال :

شخصی با یقین به اینکه وقت نماز شده است، وارد نماز می‌شود؛ ولی در بین نماز شک می‌کند که وقت نماز شده یا نه، در این جا چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

اگر از اول با مدرک وارد نماز شده است، شک بعدی اعتبار ندارد.

آغاز نماز پیش از وقت نماز

سوال: شخصی وارد نماز می‌شود؛ ولی در بین نماز اطمینان پیدا می‌کند که هنگام شروع نماز وقت نماز نبوده است، در این صورت چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب :

اگر یک رکعت از نماز در وقت بوده است، کفایت می‌کند.

عمل به اوقات شرعی بر اساس افق شهر اقامت

سوال :

شبکی استانی شهر ما (اصفهان) اذان صبح را یک ربع دیرتر از شبکه تهران پخش می‌کند و بعضی اوقات اذان مغرب را چند دقیقه

زودتر از تهران پخش می‌نماید. در این صورت، مکلف برای خواندن نماز، مخصوصاً نماز صبح، باید طبق کدام اذان عمل نماید؟
 جواب :
 باید طبق اذان هر شهر عمل شود.

ضرورت مراعات افق شهر اقامت

سوال :
 آیا تفاوت افق در شهرستان‌ها و مکان‌های مختلف در هر سه وقت نماز یکسان است؟ مثلاً اگر دو شهر در وقت نماز صبح نیم ساعت تفاوت افق داشته باشند، در وقت نماز ظهر و عصر و مغرب و عشاء هم باید این تفاوت افق مراعات شود؟
 جواب :
 هر جایی افقی دارد و مراعات افق آن جا لازم است.

شک در وقت نماز بعد از نماز

سوال :
 کسی که بعد از نماز شک می‌کند نماز را در داخل وقت خوانده یا قبل از داخل شدن وقت، آیا نمازش صحیح است یا خیر؟
 جواب :
 نماز صحیح است.

نیت نماز در تنگی وقت

سوال :
 آیا در هنگام تنگی وقت نماز، مثلاً ده دقیقه آخر وقت، نیت نماز عوض می‌شود؟ آیا باید حتماً این نیت ذکر شود؟
 جواب :
 لازم نیست و نیت عوض نمی‌شود، مگر وقت تمام شده باشد که باید نیت قضا کند.

نحوه اقامه نماز در مکه و مدینه

سوال :
 آیا به فتوای حضرت تعالی آن وقتی که اهل تسنن در مسجد الحرام و مسجد النبی (صلی الله علیه و آله وسلم) به عنوان وقت نماز مغرب می‌گیرند، قابل اطمینان است و در غیر ضرورت و تقیه می‌توان در آن وقت نماز مغرب را خواند؟
 جواب :
 باید با آن‌ها نماز خواند و نماز فرادا هنگام جماعت آنان جایز نیست، ولی باید نماز خود را اعاده کند.

زمان اقامه نماز عشا

سوال :
 آیا آغاز وقت نماز عشاء بلافاصله بعد از خواندن نماز مغرب است، یا اگر نماز مغرب در اولین لحظات دخول وقت خوانده شود،

برای نماز عشاء باید کمی صبر کرد؟

جواب :

صبر لازم نیست، ولی چهار رکعت نافله، دو رکعت غفیله و تعقیبات، مخصوصاً تسیحات حضرت زهرا «سلام الله علیها» بسیار خوب و مستحب مؤکد است.

نحوهی خواندن نماز ظهر و عصر در تنگی وقت

سوال :

اگر نماز گزار در آخر وقت نماز ظهر و عصر بخواند نماز بخواند و نداند آیا برای هر دو نماز وقت دارد یا فقط می تواند نماز عصر را بخواند، چه باید بکند؟

جواب :

هر دو نماز را بخواند و نیت ادا و قضا نکند.

اشتباه در وقت نماز و خواندن نماز عصر

سوال :

اگر کسی به خیال اینکه وقت برای هر دو نماز ظهر و عصر ندارد، شروع به خواندن نماز عصر کند و پس از نماز ببیند می تواند نماز ظهر را نیز بخواند و نماز ظهر را هم بخواند و هنوز مغرب نشده باشد، آیا باید نماز عصر را دو مرتبه بخواند؟

جواب :

لازم نیست.

قضا شدن نماز عصر در اثر اشتباه در تشخیص وقت

سوال :

کسی که در آخر وقت، تصور می کند برای دو نماز وقت دارد و نماز ظهر خود را شروع می کند و وقتی نماز ظهر او تمام می شود اذان مغرب را می گویند، آیا نماز ظهر او صحیح است، یا باید با نماز عصر هر دو را قضا نماید؟

جواب :

نماز ظهر او صحیح است.

نیت نماز در آخر وقت

سوال :

اگر کسی نداند هنوز وقت برای نماز دارد یا خیر و آیا نماز قضا شده یا نه و امکان تحقیق نیز نداشته باشد و بخواند نماز بخواند، باید به چه نیتی نماز بخواند؟

جواب :

می تواند به نیت ادا بخواند، ولی بهتر است نیت ادا و قضا نکند.

وقت نماز ظهر در روز جمعه

سوال :

کسی که ظهر جمعه نماز جمعه نمی‌خواند، آیا لازم است صبر کند تا اول وقت نماز بگذرد یا می‌تواند در اول وقت، نماز ظهر خود را بخواند؟

جواب :

می‌تواند در اول وقت نماز بخواند.

وقت نماز مغرب و عشا

سوال :

اگر کسی به هر دلیلی تا نیمه شب شرعی نماز مغرب یا عشاء یا هر دو را نخوانده باشد، آیا می‌تواند قضای آن را در وقت دیگری بخواند یا حتماً باید تا قبل از اذان صبح به جا آورد؟ نیت آن چیست؟

جواب :

باید قبل اذان صبح بخواند و نیت ادا هم بکند، جایز است.

نیت نماز شب پس از اذان صبح

سوال :

اگر کسی حین نماز شب، مثلاً پس از خواندن هشت رکعت نماز شب، اذان صبح را بشنود:
الف) آیا بهتر است سه رکعت دیگر نماز شب را بخواند (که در این صورت اول وقت نماز صبح می‌گذرد) یا شروع به نافله صبح و نماز صبح کند؟

ب) اگر بخواهد نماز شب را ادامه دهد نیت قضا کند یا اداء؟

جواب :

الف) نماز شب را تمام کند، البته مختصر.

ب) نیت ادا و قضا نکند.

قبله**نماز با قبله نامشخص**

سوال :

اگر کسی در جایی واقع شود که نداند قبله از کدام طرف است و هیچ احتمالی هم در این مورد ندهد، چه وظیفه ای برای خواندن نماز دارد؟

جواب :

بسمه تعالی

به هر طرف نماز بخواند کافی است.

ندانستن جهت قبله

سوال :

اگر کسی در جائی واقع شود که نداند قبله از کدام طرف است و وقت دارد به محلی برسد که قبله آن مشخص است، می تواند نماز را با قبله نامعلوم بخواند؟ یا حتما باید صبر کند تا قبله مشخص شود؟

جواب :

بسمه تعالی

باید صبر کند

قبله برای بیماری که قادر به حرکت نیست

سوال :

بیماری که امکان جابه جاشدن ندارد یا جابه جا شدن آن مضر است و جهت خوابیدن او رو به قبله نیست، چگونه باید نماز بخواند؟

جواب :

بسمه تعالی

به هرطوری که می تواند نماز بخواند

عدم آگاهی به جهت قبله در کشور خارجی

سوال :

کسانی که در کشورهای خارجی زندگی می کنند یا جهت امری به مدت چندروز به کشوری مسافرت می کنند جهت قبله را نمی دانند، چه وظیفه ای برای ادای نماز خود دارند؟

جواب :

اگر نمی توانند قبله را به دست آورند، به هر طرف نماز بخوانند اشکال ندارد.

لباس نماز گزار**نماز خواندن با چادر نازک**

سوال :

آیا نماز خواندن با چادرهای بدن نما صحیح است؟

جواب :

اگر تمام بدن پوشیده باشد جائز است.

نماز جماعت**گفتن سلام نماز زودتر از امام جماعت**

سوال :

اگر نمازگزار ، زودتر از امام جماعت و عمداً سلام نماز را بگوید و نماز را تمام کند، نمازش باطل می شود؟

جواب :

نماز او صحیح است ولی از ثواب آن کاسته می شود.

جهر و اخفات در نماز جماعت

سوال :

در نماز جماعت مغرب و عشاء در رکعتی که وظیفه امام تسبیحات اربعه و وظیفه ما حمد و سوره می باشد، آیا آن را بر طبق نماز مورد نظر باید بلند خواند یا باید از امام جماعت تبعیت کرد و آهسته خواند؟

جواب :

باید آهسته خواند.

امامت زن در نماز جماعت

سوال :

آیا امامت زن در نماز جماعت صحیح است؟

جواب :

برای زن ها اشکال ندارد.

حائل میان زن و مرد در نماز

سوال :

چند وقتی است در گلزار شهدای محل شب های جمعه اقدام به برگزاری دعای روحبخش کمیل به همراه نماز جماعت مغرب و عشاء نموده ایم . در این گلزار شهدا یک دیوار سنگی به ارتفاع تقریبی ۴۰ سانتی متر و عرض تقریبی ۲۵ سانتی متر باعث جدایی ۲ قسمت این گلزار از یکدیگر شده است و به جهت اقامه نماز جماعت برادران در سمت راست دیواره پشت سر امام جماعت و خواهران سمت چپ دیواره (با اتصال از صف دوم و یا سوم) قرار میگیرند . اما این مسئله مطرح گشته که این دیواره را نمی توان به عنوان حائل محسوب کرد و باید خواهران پشت سر برادران قرار گیرند و یا اینکه دیواره برداشته شود و از حائل پارچه ای استفاده گردد . بنابراین آیا مورد بالا صحیح است و نمی توان دیواره را حائل محسوب کرد و در فرض صحت نمازهای خوانده شده چه حکمی دارد؟

جواب :

نماز جماعت به طوری که نوشته اید صحیح است و اشکال ندارد.

سبقت عمدی در افعال نماز جماعت

سوال :

(۱) آیا سبقت عمدی در افعال نماز جماعت موجب فرادی شدن نماز است؟

۲) اگر کسی زودتر از امام از سجده بلند شد و نمی‌داند اگر به سجده باز گردد می‌رسد یا نه، آیا واجب است برگردد؟

۳) اگر سهواً فعل را زودتر از امام انجام دهد و عمداً باز نگردد، نماز او فرادی می‌شود؟

جواب :

۱) سبقت صحیح نیست، ولی موجب فرادا یا بطلان نماز نمی‌شود.

۲) واجب است برگردد.

۳) اشکال ندارد.

ذکر رکوع یا سجده در صورت بازگشت

سوال :

می‌دانیم که در نماز جماعت، اگر انسان سهواً زودتر از امام جماعت سر از رکوع یا سجده بردارد، باید دوباره خود را به رکوع یا سجده امام برساند. از بعضی افراد شنیده‌ام که وقتی مأموم دوباره به رکوع یا سجده رفت نباید ذکر بگوید. زیرا نمازش مشکل پیدا می‌کند، آیا این مطلب صحیح است؟

جواب :

ذکر بگوید اشکال ندارد.

واجبات نماز

نیت زبانی

سوال :

از زمان بلوغ تا کنون هیچ‌یک از اعمالم را با نیت زبانی انجام نداده‌ام و با همان قصدی که در دل داشته‌ام واجباتم را انجام می‌دهم، حکم واجبات انجام شده و نیت آنها چیست؟

جواب :

اشکال ندارد.

کیفیت نماز

نیت نماز در هنگام تنگی وقت

سوال :

آیا در هنگام تنگی وقت نماز مثلاً ده دقیقه آخر وقت، نیت نماز عوض می‌شود؟ آیا باید حتماً این نیت ذکر شود؟

جواب :

بسمه تعالی

لازم نیست و نیت هم عوض نمی‌شود مگر وقت تمام شده باشد که باید نیت قضا کند.

اضافه کردن به اذکار نماز

سوال :

بعد التَّحِيَّةِ و السَّلَامِ، استدعا دارم حکم عملکردهای زیر را بفرمائید چه صورتی دارد؟

۱) در اقامه بعد از گفتن «اشهد انّ محمداً رسول الله» اضافه شود «و انّ علیاً و فاطمه و اولادهما سیما حجّه بن الحسن العسکری اولیاء و حجج الله صلوات الله علیهم اجمعین».

۲) تشهّد نیز این گونه خوانده شود «الحمد لله اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و اشهد انّ محمداً عبده و رسوله اللهم صلّ علی محمد و آل محمد و انّ علیاً امیر المؤمنین».

۳) بر اساس احایث نبوی که حضرت علی را عین و نظیر و نفس خود دانسته‌اند و همچنین آیه مباهله، آیا می‌توان گفت بعد از شنیدن نام علی صلوات واجب است؟

جواب :

باید نماز را طبق رساله‌های عملیه مراجع تقلید خواند و جلو افتادن و عقب افتادن از مراجع تقلید خیلی خطر دارد.

نماز چشم بسته

سوال :

خواندن نماز با چشم بسته چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

تذکر به نمازگذار به جهت اشتباه در خواندن نماز

سوال :

اگر شخصی در اعمال عبادی مثل نماز مرتکب اشتباه می‌شود، مثلاً در رکعت سوّم جماعت قبل از اینکه امام به رکوع برود اقتدا می‌کند و حمد را هم نمی‌خواند، یا تسبیحات اربعه را بلند می‌خواند، آیا بر شخصی که این اشتباه را می‌بیند لازم است به او بگوید؟

جواب :

اگر مانعی ندارد باید او را متذکر کند.

نماز بدون وضو

سوال :

اگر وقت نماز به قدری تنگ باشد که وقت برای وضو و تیمّم نباشد، تکلیف چیست؟

جواب :

اگر می‌تواند یک رکعت نماز را در وقت درک کند باید تیمّم کند و نماز بخواند و اگر نمی‌تواند بدون وضو و تیمّم نماز کند و آن نماز را هم بعداً قضا کند.

اتمام وقت نماز در بین قرائت نماز

سوال :

اگر در بین نماز وقت نماز تمام شد، مثلاً در نماز صبح آفتاب طلوع کرد، نماز چه حکمی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

نماز عصر در وقت کم

سوال :

اگر انسان خیال می‌کرده یا احتمال می‌داده یا گمان می‌کرده که فقط برای نماز عصر وقت دارد ولی بعد از خواندن نماز عصر بفهمد که برای نماز ظهر نیز وقت داشته، نماز عصرش صحیح است؟

جواب :

نماز عصر او صحیح است و اگر وقت دارد فوراً نماز ظهر را بخواند و اگر نه قضاء آن را بخواند.

فاصله دادن بین نماز ظهر و عصر

سوال :

چرا با این که حضرت علی در نهج البلاغه اوقات نماز را مشخص کرده است و آنها را در پنج وقت تعیین کرده است و گفته است که هر کدام را در وقت خودش به جای آورید و فتنه‌گر نباشید، ما شیعیان بین نماز ظهر و عصر و همچنین مغرب و عشا را جمع کرده و با هم خواندن آنها را اشکال نمی‌دانیم ولی اهل تسنن هر کدام را در وقت خود خوانده و می‌گویند پیامبر هم این گونه می‌خوانده و ما را مسخره می‌کنند و می‌گویند شما با این که اسم نماز، نماز عصر می‌باشد ولی در ظهر می‌خوانید با این که خودتان نیت نماز عصر می‌کنید، دلیل این حکم شیعه چیست؟

جواب :

از روایات سنی و شیعه فهمیده می‌شود که نمازها را پشت سر هم می‌شود خواند و پیامبر گرامی و امیرالمؤمنین هم گاهی می‌خواندند و فتاوی سنی و شیعه هم این است که بدون فاصله خواندن جایز است.

خواندن نماز ظهر و عصر قبل از اتمام نماز جمعه

سوال :

در روز جمعه، آیا می‌توان نماز ظهر و عصر را قبل از تمام شدن نماز جمعه خواند؟

جواب :

اشکال ندارد.

نیت نماز صبح در صورت ندانستن طلوع آفتاب

سوال :

اگر در صبح نمی‌دانیم آیا آفتاب زده یا نه، باید نماز را به نیت ادا بخوانیم یا به نیت قضا؟

جواب :

نماز را به نیت ادا بجا آورید، و اگر نه نیت ادا و نه نیت قضا بلکه به نیت مافی‌الذمه بجا آورید بهتر است.

تقدم نماز بر عزاداری عاشورا

سوال :

در وقت نماز روز عاشورا، نماز مقدم است یا عزاداری؟

جواب :

معلوم است اگر در وقت نماز برای عزاداران مقدور باشد، نماز بخوانند بهتر است.

اشتباه بودن قبله مسجد

سوال :

اگر در مسجدی بعد از حدود بیست سال متوجه شوند و نماز گزاران به یقین برسند که قبله مسجد در حدود ۳۵ الی ۴۰ درجه با خطه قبله حقیقی اختلاف دارد، تکلیف نماز گزاران قبله و حال چیست؟

جواب :

نمازهای قبله صحیح بوده است و فعلاً باید رو به قبله نماز بخوانند.

دقیق شدن در درجه قبله مساجد

سوال :

نظر به قبله بعضی از مساجد دقیق نیست و گاه تا ۴۵ درجه با واقعیت اختلاف دارد:

(۱) حکم این قبله‌ها چیست؟

(۲) آیا اصلاح وضع موجود ضروری است؟

(۳) تا چه اندازه باید مسامحه کردو به حال اول باقی گذاشت؟

جواب :

(۱) اگر محرز باشد باید نماز را رو به قبله بخوانند.

(۲) ضروری نیست که تفحص شود بلکه بعضی اوقات مفاسد دارد.

(۳) ۲۵ درجه اختلاف مانعی ندارد چون سمت کفایت می‌کند.

چیزی که باید توجه داشته باشیم این است که معمولاً میان قبله‌های مساجد همه جا، بلکه میان قبله نماها هم فی الجمله اختلاف هست و چون سمت کفایت می‌کند، این اختلاف در مساجد و در قبله نماها اشکال ندارد.

نماز در هواپیما

سوال :

اگر کسی مجبور باشد در وسائلی مثل قطار یا اتومبیل و یا هواپیما نماز بخواند، با توجه به لزوم رو به قبله بودن تکلیف چیست؟

جواب :

قبله ساقط است.

لباس نمازگزار

سوال :

در مسأله ۶۶۳ مرقوم فرموده‌اید: «اگر با پولی که خمس یا زکات آن را نداده، لباس بخرد احتیاط آن است با لباس نماز نخواند». و از مسأله ۱۳۶۴ استفاده می‌شود که تصرّف در مال متعلّق خمس جایز نیست. با توجه به «احتیاط» مذکور در مسأله ۶۶۳ که ظاهراً احتیاط وجوبی است، کسی که اصلاً خمس نداده و بعد از چند سال با حاکم شرع مصالحه می‌کند، نماز و حج و دیگر اعمالش که با عین متعلّق خمس انجام داده و باطل بوده است، چه وضعیتی پیدا می‌کند؟

جواب :

گذشته‌های او اعاده و قضا ندارد.

نجس بودن اجزاء مصنوعی بدن

سوال :

آیا نجس بودن پای مصنوعی در نماز مشکلی دارد؟

جواب :

اشکال ندارد.

توأمان بودن چادر و مقنعه با هم

سوال :

آیا زنان در موقع نماز خواندن باید حتماً روسری و چادر را توأمان داشته باشند یا چادر به تنهایی کفایت می‌کند؟

جواب :

چادر فقط کفایت می‌کند.

نماز با بودن شیء در دهان به دستور دندانپزشک

سوال :

اگر دندانپزشک پس از کشیدن دندان، یک شیء خارجی مانند باند یا پارچه برای جلوگیری از خونریزی در دهان قرار دهد، آیا برای نماز باید این شیء را از دهان خارج کرد؟ در صورتی که جواب مثبت است، اگر بیمار در هنگام نماز بدون توجه و قبل از اخراج این شیء نماز بخواند آیا باید آن را قضا نماید؟

جواب :

لازم نیست آن را در آورد.

چاپ

نماز مستحبی بدون وضو

سوال :

خواندن نمازهای مستحبی بدون وضو به قصد رجاء، جایز و صحیح است؟

جواب:

صحیح نیست و حرام هم می‌باشد.

قرائت

نیت خواندن سوره‌ی خاص در نماز

سوال:

کسی که همیشه در نماز بعد از حمد، سوری توحید را می‌خواند و به این کار عادت کرده است، اگر قبل از نماز یا در حین نماز، نیت خواندن سوری دیگری را از دل بگذراند، ولی طبق عادت پس از «بسم الله الرحمن الرحیم» سوری توحید بر زبانش جاری شود، می‌تواند سوره را ادامه دهد یا باید برگردد و سوره ای که نیت کرده بخواند؟

جواب:

اگر قصد سوره ای نداشته باشد و عادت بر سوری قل هو الله احد باشد اشکال ندارد. ولی اگر قصد سوره ای داشته باشد و «بسم الله الرحمن الرحیم» بر آن قصد گفته شود ولی غیر قصد عمل شود، باید برگردد و سوره ای که قصد داشته است بخواند.

شک در تلفظ صحیح «ذ» و «ض»

سوال:

احساس می‌کنم حروف «ذ» و «ض» در قرائت حمد و سوره را زیاد درست تلفظ نمی‌کنم. یعنی تقریباً مانند هم تلفظ می‌کنم و بخصوص در مورد حرف ض در «المغضوب» و «الضالین» مشکل دارم. خیلی اوقات دو یا سه بار «المغضوب» و «الضالین» را تکرار می‌کنم و در پایان هم مطمئن نیستم درست باشد. آیا نمازهایم باطل است؟

جواب:

شما باید به طور متعارف بدون تکرار حمد را بخوانید و نماز شما صحیح است.

مسابقات و تفریحات / تلویزیون، تئاتر و سینما

اجرای تئاترهای مختلط دانشجویی

سوال:

اجرای تئاتر و سرودهای مختلط دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه‌ها، با موضوعات مذهبی یا غیر مذهبی، چه صورتی دارد؟

جواب:

جایز نیست، علاوه بر این که با تقدس و تنزه دانشجویان منافات دارد.

تماشای فیلمهایی که در شئون اسلامی نیست

سوال:

آیا دیدن برخی فیلم‌ها که در آن شئون اسلامی رعایت نشده و مدتی است با اجازه از وزارت ارشاد در سینماها پخش می‌شود

جایز است؟ در صورت اشکال، راه حل شرعی را بیان نمایید.

جواب:

حرام است.

صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

سوال:

نظر حضرت عالی در مورد صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران چیست؟ و ما باید چه کنیم؟

جواب:

از محرّمات آن باید اجتناب شود و استفاده از محلّلات آن اشکال ندارد بلکه خوب است.

شرط بندی

شرط بندی بین زن و شوهر و فرزندان

سوال:

آیا شرط بندی بین زن و شوهر، والدین و فرزندان، یا شرط بندی بین فرزندان با یکدیگر، با سایر اقسام شرط بندی تفاوت دارد؟ برخی می گویند اینگونه شرط بندی ها حلال است. فتوای حضرتعالی در این زمینه چیست؟

جواب:

شرط بندی بین هر کس باشد حرام است.

ورزش و مسابقات

حکم ورزش همراه با زد و خورد

سوال: حکم ورزش هایی که در آن زد و خورد و احیاناً موجب آسیب جسمی می شود چیست؟

جواب:

جایز نیست.

حکم دوچرخه سواری دختران

سوال: نظر معظم له درباره دوچرخه سواری برای دختران در مکانی مانند پارک چیست؟

جواب:

جایز نیست.

حکم بازی بیلیارد

سوال:

با توجه به اینکه اخیراً در کشور بازی بیلیارد رونق یافته و حتی در شهرهای کوچک نیز باشگاههای مربوط به این بازی یافت می‌شود، نظر شما در مورد این بازی چیست؟

جواب :

جایز نیست.

اسب سواری زنان

سوال :

آیا زنان می‌توانند در ملاء عام اسب سواری کنند؟

جواب :

نمی‌توانند.

حکم شطرنج

سوال: آیا بازی با شطرنج در عصر حاضر اشکال دارد؟

جواب :

جایز نیست.

نظر معظم له پیرامون ورزش

سوال: به طور کلی نظر حضرتعالی درباره ورزش کردن چیست؟

جواب :

بسیار خوب است.

تفاوت ورزش و لهو و لعب

سوال :

لطفاً تفاوت و مرز ورزش را با لهو و لعب بیان فرمایید.

جواب :

کار لهو و لعب آن است که نتیجه نداشته باشد و ورزش منافع بالائی دارد.

حکم ورزش بوکس

سوال: نظر شما در مورد ورزش بوکس با توجه به خطراتی که دارد چیست؟

جواب :

جایز نیست.

تماشای مسابقات ورزشی

سوال :

تماشای مسابقات ورزشی از تلویزیون و یا به صورت مستقیم، آیا مصداق کارهای بیهوده است؟

جواب :

اگر نگاه‌های حرام نباشد و مفید باشد جایز است.

ورزش زنان در معابر عمومی

سوال :

به نظر معظّم له ورزش کردن خانم‌ها در معابر عمومی و نیز نشان دادن ورزش آن‌ها از تلویزیون چه حکمی دارد؟

جواب :

هر دو حرام است.

حکم ورزش بانوان

سوال: از نظر شرعی ورزش بانوان چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر نامحرم نباشد و احتمال مفسده هم نباشد، جایز است.

ورزش باستانی زنان

سوال :

نظر معظّم له پیرامون ورزش باستانی زنان و برگزاری کلاسهای مرشدی برای زنان را بیان فرمائید؟

جواب :

اگر نامحرم نباشد و احتمال مفسده نباشد جایز است.

حکم ورزش همراه با جراحی و کبودی

سوال :

صدمات ناشی از برخی ورزش‌ها بسیار زیاد است، به طوری که در بسیاری موارد موجب جراحی، کبودی یا سرخ شدن و مانند آن می‌شود. حکم فعالیت کردن در این نوع رشته‌های ورزشی چیست؟

جواب :

جایز نیست.

موتور سواری و اتومبیل رانی

سوال: ورزش‌هایی چون موتورسواری و اتومبیل رانی چه حکمی دارد؟

جواب :

اگر خطر نداشته باشد جایز است.

کامپیوتر و اینترنت

سرقت اطلاعات گذشته

سوال :

- (۱) سرقت اطلاعات سرّی کد شده و رمزدار از شبکه‌های کامپیوتری یا کامپیوترهای شخصی و کشف رمز آنها چه حکمی دارد؟
- (۲) سرقت و فروش غیر مجاز شماره های تلفن همراه توسط آشنایان به تکنیک الکترونیک مرکزی آن چه حکمی دارد؟
- (۳) آیا با وجود سایر شرایط، امکان اجرای حدّ سرقت در این گونه سرقت‌ها وجود دارد یا خیر؟

جواب :

- (۱) حرام است.
- (۲) حرام است.
- (۳) حدّ سرقت را ندارد ولی تعزیر دارد.

تماشای ماهواره از طریق رایانه

سوال :

دیدن شبکه های ماهواره که توسط کامپیوتر قفلشان باز می شود آیا حق الناس دارد؟

جواب :

بسمه تعالی

حق الناس نیست ولی استفاده ماهواره مطلقاً جائز نیست.

وصیت و ارث / احکام وصیت

وصیت کتبی و شفاهی

سوال :

شخصی دارای دو وصیت نامه است، در یکی از وصیت نامه‌ها نوشته است هر کدام از فرزندانم را که در حیاتم زمین داده‌ام بقیه هم به همان نسبت حق موروثی را ببرند و به طور شفاهی هم گفته به دختران هم به همین اندازه بدهند ولی پسرها وصیت شفاهی را قبول ندارند لطفاً حکم تقسیم ارث و عمل به وصیت نامه را مرقوم فرمایید.

جواب :

اگر وصیت اثبات شود و زائد بر ثلث نباشد باید طبق وصیت عمل شود و فرقی میان کتبی و شفاهی نیست.

محروم کردن دختران از ارث

سوال :

اگر شخصی وصیت نموده باشد که اموالش بین پسران تقسیم شود و دخترانش را از ارث محروم نموده باشد، آیا چنین وصیتی اعتبار دارد؟

جواب :

اگر وصیت نموده باشد که دختران ارث نبرند، اصل وصیت باطل است و باید مال او را دختروار و پسروار قسمت کنند ولی اگر وصیت نموده باشد که مال من برای پسران، ثلث از آن وصیت صحیح است و دو ثلث دیگر میان همه وراثت دختروار و پسروار قسمت می‌شود. بلی اگر دختران قبل از مرگ یا بعد از مرگ پدر، وصیت او را امضاء کرده باشند همه مال او مربوط به پسران می‌شود.

بخشش بیش از ثلث

سوال :

آیا پدر اینجانب می‌تواند اضافه بر ثلث مال خود که در وصیت نامه قید کرده‌اند که پس از فوت به مصارفی برسد، زمینی به یکی از فرزندان خود بدهد یا ببخشد؟ آیا از نظر شرعی می‌توانند مازاد بر ثلث خویش چنین بخششی داشته باشند؟ یعنی ما شرعاً ملزم به تبعیت از این بند وصیت نامه می‌باشیم؟

جواب :

به عنوان وصیت نمی‌تواند زائد بر ثلث وصیت کند و اگر وصیت نمود اجازه ورثه را لازم دارد ولی در زمان حیات می‌تواند همه اموال خود را یا بعضی از آن را به دیگری تحت عقدی از عقود اسلامی نظیر بیع، صلح، هبه و اگذار کند.

مازاد ارث از ثلث مال

سوال :

شخصی وصیت نموده که ثلث مالش را در موارد خاصی صرف نمایند، اکنون که به وصیت عمل شده، مقداری زیاد آمده، آیا ورثه می‌توانند مازاد را بین خود تقسیم کنند؟

جواب :

به عنوان ارث نمی‌شود تقسیم کرد و اگر وراثت یا بعضی از آنها فقیر متدین باشند با اجازه حاکم شرع به عنوان ردّ مظالم می‌توان به آنها داد.

عدم وجود وصیتنامه و یک سوم مال

سوال :

آیا در صورت نداشتن وصیت نامه خرج کردن یک سوم از مال میت برای بازماندگان الزامی است؟

جواب :

اگر میت ندیون مردم باشد نظیر دین و مهریه، یا مدیون خداوند باشد نظیر حج و نماز و روزه، باید اولاً دین او ادا شود و پس از آن ارث قسمت شود چنانچه مخارج ضروری برای میت نظیر کفن و دفن را باید از مال او برداشت کرد.

بخش ارث بیش از ثلث به امور خیریه

سوال :

شخصی دار فانی را وداع گفته و نظر به این که اموالی منقول و غیر منقول دارد وصیت نموده که در راه امور خیر داده شود و وارث مدعی است که شخص متوفی شرعاً قسمتی از اموال موجود خود را مجاز است صرف دین و امور خیریه نماید. لذا خواهشمند است تکلیف را از نظر شرعی مشخص و مرقوم فرمایید.

جواب :

وصیت را باید ورثه امضا کنند و اگر امضا نکرده باشند و یا بعد از مرگ امضا نکنند یک ثلث از مال را در آنچه وصیت نموده است صرف می‌کنند و مابقی اموال او را ورثه به ارث می‌برند.

احکام کلی ارث

محروم کردن برخی فرزندان از ارث

سوال :

آیا پدر و مادری که چند پسر و دختر دارند، می‌توانند بدون جهت در زمان حیات خود برخی از فرزندان را از ارث محروم کنند؟ یا مثلاً سهم دختر و پسر را بی دلیل مساوی قرار دهند؟

جواب :

این کار علاوه بر اینکه مفاسد دارد، در شرع مقدس اسلام جائز نیست.

ارث فرزند خوانده

سوال :

زن و شوهری از دنیا رفته اند. این زوج به دلیل بچه دار نشدن، طفلی را در خردسالی به سرپرستی گرفته و برای وی شناسنامه رسمی با نام خود اخذ نموده اند و او را بزرگ کرده اند. با توجه به اینکه اطرافیان مرحومین ادعای توارث دارند و زوج مرحوم به جز این فرزند خوانده، فرزند دیگری ندارند، آیا این فرزند خوانده از زوج مذکور ارث میبرد یا اطرافیان؟

جواب :

آن بچه شرعاً ارث نمی‌برد، ولی باید ورثه میت مراعات حال او را بنمایند. مخصوصاً این که قانوناً و با سندیت شناسنامه، او کلیه اموال را ارث می‌برد و برادران و خواهران ارث نمی‌برند.

نحوه تقسیم ارث میتی که فرزند ندارد

سوال :

شخصی فوت کرده که دارای زن، مادر و پدر است و فرزندی ندارد. ارث او چگونه تقسیم میشود؟ آیا مادر و پدر ارثی دریافت می‌کنند؟

جواب :

یک چهارم اموال به زن می‌رسد و مابقی به پدر و مادر می‌رسد.

ارث پدر و فرزندی که همزمان فوت کرده اند

سوال :

پدر و فرزندی در سانحی رانندگی در آن واحد فوت نموده‌اند و حسب نظریه کمیسیون پزشکی قانونی تقدّم و تأخّر زمانی فوت نامبردگان مجهول می‌باشد. خواهشمند است بفرمائید آیا آن پدر و فرزند از یکدیگر ارث می‌برند یا خیر؟ جواب :

در فرض مذکور پدر و فرزند از یکدیگر ارث می‌برند.

ارث پدر و مادر

سوال :

شخصی فوت کرده که دارای زن، مادر و پدر است و فرزندی ندارد. ارث او چگونه تقسیم می‌شود؟
جواب :
یک چهارم به زن می‌رسد و مابقی به پدر و مادر می‌رسد.

ارث زنی که فرزند ندارد

سوال :

اگر زنی فوت نماید و فرزند نداشته باشد، ارث او که شامل مهریه اوست به چه کسانی می‌رسد؟ آیا پدر و مادر شوهر آن مرحومه جزء ورثه می‌باشند؟ چگونه باید تقسیم گردد؟
جواب :
نصف مال و من جمله مهریه سهم شوهر اوست و مابقی اموال او مربوط به پدر و مادر اوست.

ارث پدر از فرزند

سوال :

حکم ارث فرزندی که پیش از پدرش فوت نماید چیست؟
جواب :
آن فرزند ارث نمی‌برد بلکه پدر از او ارث می‌برد.

تقسیم اموال بین همسر، دختر و پدر متوفی

سوال :

احتراماً به عرض می‌رسانم پسر من که دارای یک همسر و یک دختر بوده از دنیا رفته و مادر هم ندارد. دارائی او عبارت است از پانزده جریب زمین و دو واحد منزل مسکونی و دو دستگاه اتومبیل که همسرش یکی از ماشین‌ها را فروخته و بدهی‌های او را داده است. آن مرحوم وصیت نامه نداشته است. بفرمایید اموال او چگونه تقسیم می‌شود؟ ضمناً بنده، همسر او را قیم کرده‌ام و او پنج جریب زمین‌ها را به نام خودش انتقال داده و می‌گوید من قالی بافی کرده‌ام.
جواب :

آن ماشینی که فروخته است برای اداء دین میّت، چون قیمت بوده است اشکال ندارد ولی آنچه را به اسم خود نموده است باطل است و باید برگرداند و تقسیم ارث آن میّت بعد از اداء دیون او و من جمله مهریه زن او، اگر بر ذمه او باشد، ۸/۱ از مال - غیر از زمین - را خانم او ارث می‌برید و ۴/۱ از کلیه اموال او را پدر می‌برد و مابقی مربوط به دختر او می‌شود.

مادر وارث ارث

سوال :

شخصی از دنیا رفته، بازماندگان او عبارتند از:

مادر، مادر بزرگ، پدر بزرگ، عمو که شوهر مادرش نیز هست، دو خواهر و یک برادر مادری که این سه نفر از شوهر مادرش هستند.

لطفاً سهم الارث هر کدام را مشخص فرمائید.

جواب :

کلیه ارث به مادر میّت می‌رسد و هیچ کس از میّت جز مادر ارث نمی‌برد.

وجوه دریافتی از جهت پیوند اعضاء متوفی

سوال :

در صورت جواز پیوند اعضاء به جای اعدام، اگر متهم توجیه شده باشد و رضایت بدهد که جان چندین انسان نجات پیدا کند، و افراد گیرنده پیوند یا مؤسسات خیریه یا سازمان‌های بیمه‌گر وجهی را بپردازند، آیا این وجوه می‌تواند به وارثین یا خانواده متهم برسد؟

جواب :

اگر حاکم شرع، اصل مسأله را اجازه بدهد، آنچه گرفته می‌شود ملک فردی است که اعدام می‌شود و بعد از اعدام او، طبق قانون ارث باید عمل شود.

متوفائی که فقط دو خواهر متوفی داشته

سوال :

مردی که همسر و اولاد نداشته از دنیا رفته، وی دو خواهر داشته که آنها نیز قبل از او از دنیا رفته‌اند، یکی از این خواهران یک پسر و شش دختر و دیگری یک پسر و دو دختر دارند از وی یک میلیون و صد هزار تومان باقی مانده که وارثین برای تقسیم به توافق نرسیده‌اند، لذا تقاضا دارم بفرمائید چگونه باید تقسیم شود؟

جواب :

همه آنها آنچه را میّت دارد پسروار دختروار قسمت می‌کنند یعنی هر مردی دو برابر زن ارث می‌برد، بلی اگر خواهر و برادر میّت مادری باشند ارث خواهرزاده‌ها و برادرزاده‌ها مساوی است و باید همگی به طور مساوی مال میّت را قسمت کنند.

سهم ارث فرزند خوانده

سوال :

شخصی فوت نموده و یک خانه دارد و وراثت او عبارتند از یک همسر و یک پسر عمو، ضمناً یک دختر از پرورشگاه قبول کرده و او را بزرگ کرده است، نحوه تقسیم این خانه بین ورثه به چه صورت است؟

جواب :

اگر در زمان زنده بودن خود خانه را به آن دختر واگذار نکرده باشد و وصیت نامه‌ای هم نداشته باشد به آن دختر ارث نمی‌رسد و آنچه را باقی گذاشته، یک چهارم آن - غیر از زمین - به همسر او ارث می‌رسد و مابقی مربوط به پسر عموی او می‌شود ولی قاعده عدل و انصاف حکم می‌کند که آن دختر را بی‌بهره نکنند و او را در این ارث راضی کنند

تقسیم مساوی ارث بین دختر و پسر

سوال :

اخیراً بعضی از مردم وصیت می‌کنند که بعد از فوت خودشان ارث آنها بین دختر و پسر مساوی باشد آیا شرعاً درست است؟

جواب :

صحیح نیست ولی در ثلث مال، اضافه دختر داده شود با تصالح خوب است

وقف / تصرف در وقف

تصرف در موقوفات

سوال :

شخصی در جوار مسجد، در منزل شخصی خود مجلس عزاداری حضرت اباعبدالله الحسین ۷ را بر پا می‌کند و از اموال مسجد، مثل منبر، فرش، کتر و قوری استفاده می‌کند، استدعا دارم بفرمائید: آیا جایز است؟

(۱) آیا این عمل جایز است؟

(۲) در همین مسجد آشپزخانه‌ای با پول مردم ساخته شده، و این شخص انتظار دارد غذای مجلس عزاداری خود را در آشپزخانه مسجد بپزد و به عزاداران بدهد و می‌گوید پول آب و برق و گاز را می‌دهم، آیا این عمل جایز است؟

جواب :

(۱) اگر وقف خاص باشد جایز نیست ولی اگر وقف عام باشد با اجازه از امام جماعت مسجد جایز است.

(۲) با اجازه از امام جماعت و دادن مبلغی متعارف برای مخارج مسجد جایز است.

اجاره موقوفه بدست متولی

سوال :

حمامی است موقوفه که متولی وقف می‌خواهد این حمام را اجاره دهد و در اجاره نامه مواردی را شرط کرده، مستدعی است مرقوم فرمایید کدام یک از این شرایط که در ذیل می‌آید خلاف شرع است؟

(۱) مستأجر موظف است شخصاً از مورد اجاره استیفای منفعت نماید.

(۲) مستأجر موظف است از هر نفر بابت استحمام مبلغ .... ریال دریافت نماید.

۳) مستأجر موظف است نیم ساعت قبل از اذان صبح تا دو ساعت بعد از اذان مغرب، حمام را جهت استحمام عمومی باز نماید.
 ۴) تعطیل کردن حمام صرفاً به جهت تعمیرات مورد نیاز است و مستأجر حق ندارد حمام را به جهات دیگر تعطیل نماید.
 جواب :

متولی حق دارد کلیه این (شروط) - (موارد) - و مانند آن را (بنماید) - (شرط نماید) -

شرایط وقف و واقف

اختیار واقف بعد از وقف

سوال :

اگر شخصی زمینی را وقف مسجد کند تا چه اندازه اجازی دخالت در امورات داخلی مسجد را دارد؟

جواب :

واقف بعد از وقف و دادن مورد وقف به موقوف علیهم، هیچ کاره است، مگر اینکه در ضمن وقف خود را متولی یا ناظر کرده باشد.

گذاشتن شرط برای وقف

سوال :

هر گاه کسی وقف را معلق بر شرطی کند که در حال وقف نمودن حاصل نیست ولی انتظار حصول آن هست یا این که یقینی است که در آینده حاصل می‌شود، مثلاً بگوید این ملک را وقف نمودم در صورتی که پدرم از سفر بیاید، یا وقتی که اول ماه برسد، چه صورتی دارد؟

جواب :

جایز است.

وقف منفعت بدون از اصل مال

سوال :

شخصی باغی را که مشجر به اشجار مثمره و مرکبات بوده وقف امور خیریه کرده، ولی ملک و عرصه مال دیگری است و او فقط میوه باغ را وقف کرده، آیا این وقف صحیح است؟

جواب :

بلی، وقف صحیح است.

وقف بر کافر ذمی

سوال :

آیا وقف بر کافر ذمی صحیح است؟

جواب :

صحیح نیست.

شرط منفعت حین الوقف

سوال :

آیا چیزی که وقف می‌شود باید حین الوقف منفعت داشته باشد؟

جواب :

باید منفعت داشته باشد اما منفعت حین الوقف لازم نیست.

تخریب اماکن وقفی بخاطر تعریض خیابان و موارد مشابه

سوال :

بعضی مساجد یا مدارس علمیه در مسیر احداث یا تعریض خیابان واقع شده و خراب می‌شود، آیا از حکم وقف خارج است؟

جواب :

از حکم وقف خارج می‌شود.

مسائل دیگر وقف

معنای وقف

سوال :

معنی وقف را بیان فرمایید.

جواب :

چیزی را از ملک خود بیرون کردن و اختصاص دادن آن چیز را برای کار خیر، با نیت تقرب به خداوند تعالی.

مصرف وقف

استفاده از وسائل محرم برای کارهای دیگر فرهنگی

سوال :

بعضی وسایل هست که فقط جهت مراسم محرم استفاده می‌شود مانند دیگ، طبل، علم، فرش، پارچه و .... آیا این، نوعی اسراف نیست و آیا از این وسایل و اماکن نباید استفاده دیگری نمود؟

جواب :

اسراف نیست لکن مسلم است که از این امکنه و وسایل باید حدّا کثر بهره برداری فرهنگی به نفع دین و تشیع صورت پذیرد و امیدواریم با توجه متولیان این نقیصه مرتفع شود و بدانند که رضایت حسین بن علی علیه السلام هم در همین است که برای ترویج دین، از هر مکان و وسیله‌ای استفاده همیشگی شود.

خروج کتب وقفی

سوال :

کتاب‌های قرآن، مفاتیح، ادعیه و زیارات که در حسینیه وقف شده، آیا می‌توان خارج از حسینیه و در منازل شخصی استفاده کرد؟

جواب :

نمی‌توان این کار را کرد.

استفاده از وسائل محرم برای کارهای دیگر فرهنگی

سوال :

بعضی وسایل هست که فقط جهت مراسم محرم استفاده می‌شود مانند دیگک، طبل، علم، فرش، پارچه و ....، آیا این، نوعی اسراف نیست و آیا از این وسایل و اماکن نباید استفاده دیگری نمود؟

جواب :

اسراف نیست لکن مسلم است که از این امکنه و وسایل باید حد اکثر بهره برداری فرهنگی به نفع دین و تشیع صورت پذیرد و امیدواریم با توجه متولیان این نقیصه مرتفع شود و بدانند که رضایت حسین بن علی علیه السلام هم در همین است که برای ترویج دین، از هر مکان و وسیله‌ای استفاده همیشگی شود.

استفاده از وقف برای ساخت دبیرستان

سوال :

احتراماً به استحضار می‌رساند زمینی است کشاورزی که اصل زمین و درآمد محصول کشاورزی آن از سال‌های بسیار قدیم طبق گفته واقف صرف روضه خوانی شود و تاکنون طبق نظر واقف انجام وظیفه شده است و از طرفی چون فرد خیری قرار است دبیرستان دخترانه در این روستا احداث نماید آیا امکان واگذاری زمین کشاورزی مذکور جهت دبیرستان و یا تعویض این زمین با زمین دیگر و یا فروش آن مجاز است یا خیر؟ مستدعی است حضرت عالی بذل توجه عنایت فرموده و نظر خود را در این خصوص مرقوم فرمایید.

جواب :

متولی می‌تواند زمین مزبور - (را) - اجاره بدهد و مدت اجاره طولانی باشد و مال الاجاره - (را) - صرف روضه خوانی کند ولی باید مواظب باشد به مرور زمان آن وقف از بین نرود.

اجاره موقوفه

سوال :

یکی از ارگان‌های دولتی زمین موقوفه‌ای را برای احداث آن اداره که در شرط اجاره نامه ذکر گردیده است اینک پس از گذشت چند سال، مستأجر بر خلاف شرط سند اجاره مبادرت به احداث هتل و مؤسسه قرض الحسنه و غیره نموده، اینک برای روشن شدن تکلیف متولی و مستأجر خواهشمندم در این خصوص حکم شرعی را بیان فرمایید.

جواب :

موجر و مستأجر حق دخالت در مورد اجاره را ندارند مگر با اذن یکدیگر و فقط مستأجر می‌تواند از منافع آن مورد اجاره استفاده کند.

تبدیل مال الاجاره وقف شده

سوال :

خانه‌هایی است مسکونی که واقف، مال الاجاره آنها را برای مصرف روشنائی، فرش، عطر و .... در عتبات عالیات عراق قرار داده است. لطفاً بفرمایید:

(۱) آیا تخریب و تبدیل خانه‌های مذکور به اموری غیر از سکونت جایز است؟ در حالی که مسکونی بودن خانه‌ها منظور واقف بوده است.

(۲) آیا در حال حاضر که راه عتبات عالیات باز است و از نظر سیاسی مشکلی وجود ندارد، حبس کردن مال الاجاره و به مصرف نرساندن آن جایز است؟

جواب :

(۱) تخریب جایز نیست، اگر نیاز به مرمت دارد باید از همان مال الاجاره مرمت کنند و اگر از قابلیت استفاده افتاده است می‌توانند تخریب کنند ولی باید خانه سازی کنند، مگر در موارد استثنائی که اجازه مجتهد جامع الشرائط را لازم دارد.

(۲) اگر اطمینان باشد که به مورد، استفاده می‌شود نگهداری مال الاجاره جایز نیست.

ولایت فقیه / پیرامون اصل ولایت فقیه

انتخابی یا انتصابی؟

سوال: در نظام اسلامی، حکومت دینی ولی فقیه انتخابی است یا انتصابی؟

جواب :

از نظر کلیت انتصابی است و از نظر تعیین مصداق، انتخابی است.

روایات دال بر ولایت فقیه

سوال :

آیا روایات دال بر ولایت فقیه اشکالی دارد؟ و شبهه این گونه روایات چه جوابی دارد؟

جواب :

مسأله ولایت فقیه یک ضرورت در فقه اسلام است.

اثبات ولایت فقیه

سوال :

آیا ولایت فقیه قابل اثبات است؟ چگونه؟

جواب :

مسأله ولایت فقیه از پایه‌های محکم فقه شیعه بلکه سنّی است و اختلاف در آن و قبول نداشتن آن از مسائل شاذّ فقهی است.

چند سؤال در مورد ولایت فقیه

سوال :

مستدعی است مرقوم فرمایید:

(۱) آیا اصل ولایت فقیه از مستقلات عقلیه شمرده می‌شود؟

(۲) آیا محدوده و اختیارات ولی فقیه برای مردم و عوام تقلیدی است؟

(۳) اگر حکم ولی فقیه با مرجع تقلید مخالف بود، برای مقلد کدام لازم است؟ و آیا این مسأله تقلیدی است که مجتهد اگر حکم ولی فقیه را ارجح بداند، برای مقلد لازم الاجراء است و گر نه، نیست؟

(۴) آیا اطاعت از ولی فقیه در امور سیاسی و اجتماعی، و تقلید از مجتهد در امور دینی تجزی در تقلید است؟

جواب :

امر ولایت فقیه در امور سیاسی اجتماعی برای همه حتی مجتهدین لازم الاتباع است.

معنای ولایت مطلقه فقیه

سوال :

«ولایت مطلقه» و «حکومت ولایت مطلقه» یعنی چه؟

جواب :

در زمان غیبت، مجتهد جامع الشرائط دارای حکومت الهیه است و بر کلیه امور اجتماعی ولایت دارد و الا این رهبر معظم انقلاب مصداق کامل آن ولایت مطلقه است.

جواز تصرف فقیه از باب قدر متیقن

سوال :

آیا ولایت فقیه با جواز تصرف فقیه از باب قدر متیقن یکی است یا تفاوت دارد؟ چه تفاوت‌هایی دارد؟

جواب :

ولایت فقیه از باب قدر متیقن نیست و از باب نصب از طرف خدای متعال است.

عزل و نصب ولی فقیه

سوال :

آیا در حکومت ولایی، ولی فقیه از سوی مردم عزل و نصب می‌شود یا نه؟

جواب :

ولایت فقیه از طرف خداست و مردم در عزل و نصب او دخالت ندارند.

ولایت، حکم الهی

سوال :

آیا می‌توان ولایت در ولایت فقیه را عقد و معاهده بین مردم و حاکم دانست یا این که ولایت حکم الهی است؟ در این صورت مردم در حکومت ولایی چه جایگاه و چه وظایفی دارند؟

جواب :

ولایت فقیه یک امر الهی است و مردم برای تعیین مصداق دخالت دارند.

تفاوت ولایت مطلقه با سلطنت مطلقه

سوال :

ولایت مطلقه با سلطنت مطلقه چه تفاوتی داد؟

جواب :

سلطنت مطلقه از جباران و قلدران است و ولایت فقیه از طرف خدای متعال است که اگر مردم همه و همه زیر بار آن روند مدینه فاضله قطعاً پیدا خواهد شد.

تفسیر ولایت انتصابی مطلقه فقیه

سوال :

آیا مراد از ولایت فقیه طبق نظر حضرت عالی «ولایت انتصابی مطلقه فقیه» است یا خیر؟ در این صورت هر چهار قید را به طور مختصر تعریف فرمایید. «ولایت - انتصاب - اطلاق - فقیه».

جواب :

ولایت فقیه در فقه از اول انتصابی و مطلقه بوده است و تفصیل آن در فقه است نه در این جا.

نسبت ولایت فقیه و جمهوریت

سوال :

نسبت ولایت فقیه و جمهوریت چیست؟

جواب :

ولایت فقیه از طرف خدای متعال است و تعیین مصداق از طرف مردم البته متخصصین در فقه است.

زمان آغاز بحث ولایت فقیه در فقه

سوال :

ولایت فقیه بر مردم در حوزه عمومی از چه زمانی در فقه مطرح شده؟ آیا یک مسأله مستحدثه بوده یا از ابتداء بوده است؟ و اگر از ابتداء بوده، چرا در بیانات بسیاری از فقهاء از این مطلب ذکری به میان نیامده است؟

جواب :

از زمان ائمه دین و مخصوصاً از زمان غیبت صغری مطرح بوده و احکام فراوانی بار بر آن بوده است و الان هم هست.

سؤالات متفرقه در باب ولایت فقیه

دخالت ولی فقیه در احکام

سوال :

آیا ولی فقیه می‌تواند در احکام شرعی دخالت کند؟

جواب :

ولی فقیه در چارچوب فقه اسلام همه کاری می‌تواند انجام دهد.

رابطه قبولی اعمال و اعتقاد به ولی فقیه

سوال :

آیا قبولی عبادات بستگی به اعتقاد به ولایت فقیه دارد؟

جواب :

ندارد.

تفاوت ولایت و وکالت

سوال :

آیا ولایت بر مردم با وکالت از مردم قابل جمع است؟

جواب :

ولایت بر مردم از طرف خدای متعال صحیح است و وکالت از مردم در باب ولایت فقیه هیچ معنای صحیحی ندارد.

فراقانونی بودن ولی فقیه

سوال :

آیا در حکومت ولایی، ولی فقیه مقتید به قانون اساسی است یا این که قانون اساسی با تنفیذ وی مشروعیت می‌یابد و او می‌تواند خارج از دایره قانون اساسی عمل کند؟ در این صورت چرا در اصل مربوط به مسئولیت‌های ولایت فقیه، وظائف و اختیارات او احصاء و شمارش شده است؟ «و این در حالی است که می‌دانیم قانون گذار در مقام بیان بوده ولی در عین حال وظائف ولی فقیه را احصاء کرده و طبعاً خارج از آن دایره وظیفه و مسئولیتی را بر عهده و اختیار او نگذارده است».

جواب :

قانون اساسی را او باید تنفیذ کند و او فوق قانون است و اگر زمینه و اقتضا و مصلحت پیدا شد می‌تواند تغییر و زیاد و کم کند.

نظارت مردم بر ولی فقیه

سوال :

آیا در حکومت ولایی، مردم هم می‌توانند بر عملکرد ولی فقیه نظارت کنند یا خیر؟

جواب :

از باب امر به معروف و نهی از منکر و انتقاد اشکال ندارد.

مراد از اصل عدم ولایت

سوال :

مراد از اصل عدم ولایت چیست؟ و در این صورت چگونه ولایت برای فقیه اثبات می‌شود؟

جواب :

احدی غیر خدای متعال ولایت بر کسی ندارد ولی خدای متعال انبیاء و اوصیاء و فقهاء را ولایت داده است.

ولایت فقیه از ضروریات فقه تشیع

سوال :

آیا ولایت فقیه ضروری فقه آل محمد «صلوات الله علیهم اجمعین» است یا خیر؟ چرا؟ و اگر ضروری فقه است پس چرا فقیهان بزرگوار بر سر آن اختلاف آراء دارند؟

جواب :

از ضروریات فقه است و اختلاف لفظی یا لااقل جزئی است.

چاپ

ولایت فقیه از حیث کلام و فقه

سوال :

آیا ولایت فقیه از نظر کلامی عین ولایت اهل بیت علیهم السلام است؟ از نظر فقهی چطور؟

جواب :

ولایت فقیه از سنخ ولایت رسول الله و ائمه دین است و یک مسأله فقهی است و می‌توان از نظر فلسفه و عرفان و کلام در آن بحث نمود.

مبنای علمی ولایت فقیه

سوال :

ولایت فقیه، مسأله کدام یک از علوم است؟ آیا یک مسأله فقهی است یا یک موضوع کلامی؟ چرا؟

جواب :

از جهاتی بحث دارد بنابراین فقهی و کلامی و فلسفی و عرفانی است.

ولایت در عرفان

سوال :

ولایت در لسان اهل عرفان به چه معناست؟ و آیا مراد از ولایت در ولایت فقیه و حکومت ولایی می‌تواند همان ولایت عرفانی باشد؟

جواب :

ولایت عرفانی غیر ولایت تشریحی و فقهی است و مراد از ولایت عرفانی واسطه فیض است که مراتب دارد.

اطاعت از رهبری

سوال :

اطاعت از حکم مقام معظم رهبری «حفظه الله تعالی» بر همه مکلفان واجب است یا فقط بر مقلدین معظم له واجب است؟

جواب :

اگر حکم باشد بر همه حتی مراجع واجب الاتباع است.

تقدم فتوای ولی فقیه در مسائل سیاسی اجتماعی

سوال :

در صورت تعارض بین حکم مقام معظم رهبری «حفظه الله تعالی» و مرجع تقلید دیگر، ارجحیت در تبعیت کردن از کدام است؟

جواب :

در مسائل سیاسی و اجتماعی فتوای ولایت فقیه مقدم بر همه فتاواست.

ولایت فقیه جزو اعتقادات یا مقدسات؟

سوال :

آیا ولایت فقیه جزء اعتقادات شیعه است یا جزء مقدسات؟ اگر در زمان غیبت امام معصوم مقوله‌ای بنام ولایت فقیه نبود آیا در دین اسلام که معتقد به کامل بودن آن هستیم نقصی وارد می‌شد؟

جواب :

جزء اصول دین نیست ولی اسلامی که در زمان غیبت حکومت نداشته باشد اسلام ناقص است نه تام.

چند سؤال در باب تبعیت از ولی فقیه

سوال :

- ۱- آیا واجب است که انسان در زمان غیبت از شخصی به عنوان ولی فقیه پیروی کند؟
- ۲- آیا شخصی که به عنوان ولی فقیه تعیین می‌شود تمام اختیارات پیغمبر را در زمان غیبت خواهد داشت؟
- ۳- آیا در زمان غیبت همه مجتهدین ولی فقیه هستند؟ یعنی آیا ولایت برای فقیه واجب عینی است یا واجب کفایی؟ یعنی اگر یک یا چند نفر از فقها ولی فقیه شوند از دیگران ساقط می‌شود؟
- ۴- آیا همان ولایت تشریحی که پیغمبر و ائمه بر مردم دارند، فقیه در زمان غیبت بر مردم دارد؟
- ۵- در مورد ولایت فقیه، آیا نظر فقهی رهبر جامعه شرط است یا نظر مرجع تقلیدی که از او تقلید می‌کنیم؟

جواب :

در زمان غیبت باید همه مردم از میان مجتهدین جامع الشرائط یک فردی را که بتواند زمام اجتماع را به دست بگیرد انتخاب کنند که فعلاً خبرگان بجای مردم این کار را می‌کند، و بعد از انتخاب بر همه حتی بر مجتهدین جامع الشرائط واجب است در اموری که نظام متوقف بر آن است از او متابعت کنند و او را در حفظ نظام یاری دهند، و این است معنای ولایت فقیه و وجوب متابعت از او،

که در روایات مخالفت با او گناهش خیلی بزرگ است.

حدود اختیارات ولی فقیه در جهان

سوال :

اختیارات ولی فقیه نسبت به خارج از مرزها چگونه است؟ و حیظه ولایت تا کجاست؟

جواب :

اسلام مرز ندارد و احکام اسلام برای همه مسلمان‌هاست ولی در وضع فعلی چاره‌ای نیست جز آنچه الان هست.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاءالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱

۵۳-۰۶۰۹ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رسانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را ببدان، نگاه می دارد و با حجت های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکنند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رها کردن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد.»

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

